Dono datum a nobilissimis adolescentibus Stanislao et Leone Rzewuski.

716

11/7/29

JOSEPHI DOBROWSKY

PRESBYTERI, AA. LL. ET PHILOSOPHIAE DOCTORIS,

SOCIETATIS SCIENTIARUM BOHEMICAE ATQUE ALIARUM

MEMBRI

INSTITUTIONES
LINGUAE SLAVICAE
DIALECTI VETERIS,

QUAE

QUUM APUD RUSSOS, SERBOS ALIOSQUE RITUS GRAECI,
TUM APUD DALMATAS GLAGOLITAS RITUS LATINI
SLAVOS IN LIBRIS SACRIS
OBTINET.

CUM TABULIS AERI INCISIS QUATUOR.

VINDOBONAE,

SUMTIBUS ET TYPIS ANTONII SCHMID, C. R. P. TYPOGRAPHI.

MDCCCXXII.

Praefatio.

§. 1.

Sermo Slavenicus, rectius Slovanicus aut Slovenicus, sensu latissimo sumptus in duo genera idiomatum dispescitur: in Idioma ordinis primi (A); et in Idioma *ordinis* secundi (B).

Horum idiomatum characteres sunt:

	A.	B.
1.	раз : разꙋм.	роз : розꙋм.
2.	из : издати.	вы : выдати.
3.	л epentheticum:	
	корабль.	корабь.
	землѧ.	земѧ.
	поставлен	поставен.
4.		д epentheticum:
	сало, крило,	садло, кридло,
	правило.	правидло.
	молитиса.	модлитисе.
5.	пещи, мощи.	пеци, моци.
	пещ, мощ.	пец, моц.
	(печи, мочи).	

6. звѣзда, цвѣт.	гвѣзда, квѣт
7. тъ, (той).	тен.
8. пепел.	попел.
9. птица.	птак.
студенец	студница.
10. десница.	правица.

Secundum hos characteres si dialectorum species, quarum Grammaticae prostant, examinentur, quinque earum sub A, aliae quinque sub B comprehendentur, et quidem:

Sub A.	Sub B.
1. Russica.	1. Slovacica.
2. Slavica vetus.	2. Bohemica.
3. Illyrica seu Serbica.	3. Sorabica seu Vendica in Lusatia superiori.
4. Croatica.	4. Sorabica in Lusatia inferiori.
5. Slovenica s. Vindica in Carniolia, Stiria, et Carinthia.	5. Polonica.

Differunt autem dialecti, etiam ejusdem ordinis, non solum vocabulis, sed maxime formis et flexionibus. Linguae Slavicae veteris, quam Caramanus aliique literalem, alii liturgicam aut ecclesiasticam appellant, characteres et discrimen ab aliis facile nunc ex Gramma-

matica hujus linguae cognoscent ii, qui de vera ejus indole judicare voluerint.

§. 2. Alphabeti slavonici auctorem Constantinum philosophum, alias Cyrillum dictum, encomio celebravit Johannes VIII. Pontifex in epistola ad Svatoplukum. »Literas sclavonicas, inquit, a Constantino quodam Philosopho repertas, quibus Deo laudes debitae resonant, jure laudamus«. Initium translatorum in linguam slavicam ab eo et fratre Methodio librorum sacrorum, ad officia Missae celebranda maxime necessariorum, in *Bulgaria* factum fuisse, testatur Biographus *Clementis* Archiepiscopi Bulgariae. Ad Moraviam et Pannoniam circa annum 863 evocatus Methodius »noviter inventis slavinis literis«, ut loquitur Anonymus de Conversione Carantanorum, inducto nimirum ritu slavico id effecit, ut populo vilescerent Missae et Evangelia ecclesiasticumque officium eorum, qui hoc latine celebrabant. Frustrà itaque egit, qui nobis Alphabetum Proto-slavicum e Codice sec. XIII., quem centum annis Cyrillo antiquiorem somniavit, obtrudere voluit; frustra etiam ii, qui clericorum Dalmatiae traditionem seculo XIII. ortam de Hieronymi Versione slavica literis dalmaticis (glagoliticis) perscripta pluris aestimant, quam documenta legitima. Nec me movet Nicolai clerici Arbensis, qui Psalterium slavicum ad Hieronymi ex Hebraeo versionem accommodatum anno 1222 descripserat, suspecta adnotatio, se Psalterium hoc de-

descripsisse ex eo, quod Theodorus ultimus Archiepiscopus Salonitanus scribi fecerit. Voluit nimirum Nicolaus scriba fucum facere lectori, et eum hac ratione inducere, ut crederet jam ducentis annis ante Cyrillum versionem slavicam Psalterii exstitisse. Nec mirum id Scemensi (Seniensi) episcopo jam fuisse persuasum, qui petens ab Innocentio IV. licentiam, sacra peragendi lingua slavonica, traditionem clericorum asserentium, se literam specialem, quam observarent in divinis officiis celebrandis, a B. Hieronymo habere, etiam apud summum Pontificem valere posse credidit. Concessit licentiam Pontifex an. 1248 hisce verbis: »Nos igitur attendentes, quod sermo rei et non res est sermoni subjecta, licentiam tibi, in illis duntaxat partibus, ubi de consuetudine observantur praemissa, dummodo sententia ex ipsius varietate literae non laedatur, auctoritate praesentium concedimus postulatam«.

Ab hoc itaque tempore distinguenda sunt duo Alphabeta Slavonica, alterum Cyrillicum, alterum Hieronymianum dictum. Distinguendus quoque ritus Slavo-graecus a Slavo-latino, quorum primus Codicibus Cyrillicis (Russicis, Serbicis, Moldavicis, Bulgaricis), alter Codicibus Glagoliticis continetur.

§. 3. Cyrillo, ejusque fratri Methodio, Slavicas ecclesias debere primam versionem librorum sacrorum, prorsus dubitare non licet. Si vero quaeras, quos in specie libros e graeca lingua in slavicam transtulerint, non facile

cile

cile reperias testem idoneum, qui accuratius nos hac de re doceat. Diocleatis testimonio si fidem tribuas, audies: »Constantinum (Cyrillum nimirum) literam lingua slavonica composuisse, commutasse Evangelium Christi atque Psalterium et omnes divinos libros veteris et novi testamenti de graeca litera in Slavonicam, nec non et Missam Presbyteris ordinasse more Graecorum.« Alii similia tradunt, adduntque Odarum librum, ab octo tonis Octoechum dictum. Strzedowskius cum in Annalibus Sarnicii legisset, Erfordiae in Bibliotheca Reuchlini servari manuscriptum exemplar characteribus slavonicis exaratum libri Cyrilli Alexandrini contra Julianum, suspicatus est etiam hunc a Cyrillo nostro fuisse conversum. At cavendum profecto, ne librorum slavonicorum, qui fortasse aliquot seculis posterius translati sunt, Cyrillum interpretem fuisse statuamus. Nec scio, quid moverit editores, ut libri минеа wбщаа dicti anno 1600 editi auctorem Cyrillum Philosophum, Slavorum et Bulgarorum doctorem, dicerent, siquidem titulus libri iis verbis conceptus sit, quae Sopikovius in Bibliotheca Russica recitat. Idem etiam editionem principem Evangeliorum sine anno in fol. editorum N. 274. descripturus prolixo titulo a se concepto adjecit, Evangelia e Graeco fuisse in Slavonicam linguam seculo IX. a Methodio et Cyrillo, Slavorum episcopis, conversa. Quae quidem etsi vero similia sint, tamen titulo libri non erant inserenda, sed in notula aliqua subjungenda, uti

N.

N. 725, postquam N. T. editiones consignasset, factum est, ubi Nestoris, qui tamen hoc in capite interpolatus esse videtur, testimonium pro Methodio et Cyrillo tanquam auctoribus versionis N. T. adducitur, quamvis Nestoris verba non de integro novo Testamento, sed de Evangeliis, Actis et Epistolis, minime vero de Apocalypsi intelligenda sint, cum hujus in ecclesiis Graecorum nullus sit usus. E veteri Testamento praeter Psalterium, cujus usus semper maximus fuit, certe vix aliud, quam paucae lectiones e quibusdam libris a Cyrillo aut Methodio seculo nono conversae sint. Hoc ex iis, quae Johannes VIII. in epistola ad Svatoplukum Moraviae ducem de libris slavicis pronunciavit, consequi videtur. »Nec sanae fidei aut doctrinae, ita ille, aliquid obstat, sive Missas in eadem Sclavonica lingua canere, sive sacrum Evangelium vel lectiones divinas novi et veteris Testamenti bene translatas et interpretatas legere, aut horarum officia omnia psallere.»

Facto feliciter per Cyrillum initio non defuere alii, qui coepta continuarent. Dominum Kolajdovič cujusdam libri Johannis Damasceni versionem slavonicam a Johanne Bulgariae exarcho seculo IX. factam nuper detexisse, eundem etiam proxime editurum sermones Cyrilli, episcopi Turoviensis sec. XII., Annales literarii Vindobonenses Tom. XIV. indicant. A Johanne presbytero Exarcho conscriptum (съписано) Hexaemeron Basilii, descriptum an. 1263, vidit in bibliotheca synodali Mos-

Mosquae Dn. Vuk Stephanovich, pluribusque de eo egit in literis serbice scriptis (писмо) Vindob. 1821 editis. Mnem sec. X. libri liturgici slavonici cum sacris Christianorum ad Russos pervenerunt, quorum duces sec. XI. interpretes librorum e Graeco transferendorum liberaliter aluere. Hoc tempore et Chronicorum lingua slavonica scriptorum initium factum est per monachum Kieviensem Nestorem, quem mox alii imitati sunt. Circa annum 1030 etiam S. Abbatem Procopium Bohemum, quem literis slavonicis a Cyrillo inventis canonice imbutum annales domestici tradunt, monasterium Sazaviense in Bohemia erexisse, et in id fratres regulam S. Benedicti professos lingua slavonica in sacris utentes induxisse scimus. Hos ob suspicionem haereseos Latinorum odio sub Spitigneo duce loco motos, ex Ungaria revocatos benigne recepit Wratislaus, qui et usum linguae slavonicae in sacris a Gregorio VII. Bohemis concedi frustra postulavit. Post Wratislai obitum latinis monachis inductis fratres ritus slavici alio commigrarunt; relictis quidem libris slavonicis in monasterio, qui tamen temporis lapsu omnes periere.

§. 4. In Russiae bibliothecis qui, quamque antiqui reperiantur codices biblici, e catalogis, quos Griesbachius primo et secundo Volumini Novi Test. graeci praefixit, cognosces. Sunt inter eos Bibliorum integrorum codices tres; Novi testamenti cum Apocalypsi codex unus, qui Alexii Metropolitae manu scriptus creditur. Novi testamenti

menti sine Apocalypsi unus. Quatuor Evangeliorum codices tres. Evanglistaria (lectiones ex Evangeliis continentia) duo. Apostolus integer, Acta et epistolas Apostolorum continens, unus. Codices Apostoli quem anpakoi (i. e. ἄπρακτος) vocant, lectiones ex Actis et Epistolis continentes, tres. Epistolarum Pauli cum Commentario unum. Apocalypseos, cum Andreae Caesariensis Commentario, duos. Horum plerosque vidi partim Petropoli, partim Mosquae, et examinavi, e quibusdam etiam specimina dedi. (Vide Gramm. p. 70 et 672 et sqq.). Veteris testamenti libros, praeter Psalterium, vix ullos spectare licet, qui seculo XV. antiquiores sint. Inter Codices slavicos Bibliothecae Coislinianae San-germanensis, quos Montfauconius in Bibliotheca bibliothecarum Mss. enumeravit, reperitur N. 2. Veteris Testamenti codex unus, Nr. 3. quatuor Evangeliorum codex unus, N. 12. liber Tobiae, N. 22. Evangelia cum notis charactere elegantissimo et antiquissimo. Patrum et scriptorum ecclesiasticorum opera longe plura ibidem consignata leges. De horum omnium aetate altum silentium. Idem Montfaucon in Diario Italico indicat in armario bibliothecae Ambrosianae esse »codicem Rutheno charactere, quem vocant S. Cyrilli, argenteis tabulis compactum, in queis anaglypha«. Constat vero ex responso bibliothecarii Bugati, quod in adversariis Fortunati Durich legitur, codicem hunc continere quatuor Evangelia, sec. XV. scripta.

Re-

Refert porro in Itinerario Bernardus Montfaucon Codicem Ruthenicum de officio divino in Bibliotheca Ducis Mutinensis, et codicem non spernendae vetustatis, in quo Psalmi charactere slavico, in coenobio Canonicorum regularium S. Salvatoris Bononiae a se visos. (Vide ex eo specimen N. VIII. p. 686). Inter codices Slavonicos bibliothecae regiae Berolinensis memorat La Croze haberi disputationem Gregentii in manuscripto 400 fere annorum integram, cujus operis initium, cum in Codicibus graecis absit, a se latine conversum Alberto Fabricio miserat. E codicibus *Ruthenicis*, quos in Specimine codicum manuscriptorum bibliothecae Zaluscianae Janoykius an. 1752 descripsit, quidam vetustiores et praestantiores memoratu digni sunt. In folio Ritualia duo N. CCXI et CCXII. In quarto Codex membranaceus remotissimae antiquitatis, judicio Janoykii, e bibliotheca Meletii Smotriscii, Archiepiscopi Hierapolitani, Archimandritae Dermanensis, continens Canones Apostolicos, N. CCCLXXXV. Codex antiquissimus membranaceus N. CCCLXXXVI., cui inest Synaxarium de Sanctis Ecclesiae Ruthenicae. E minoribus Codex perantiquus N. CCCCLXXXVII. in membrana tenui, literis minusculis aureis exaratus, quo continetur Officium de S. Vladimiro. Integrum officium latine reddidit atque in Appendicem ad Specimen Ecclesiae Ruthenicae p. 1 — 15 intulit Ignatius Kulcziński. Menologium

Sanc-

Sanctorum Ruthenorum N. CCCCLXXXVIII, forma minima, in membrana tenuissima, literis minutissimis scriptum. Liber liturgicus N. CCCCLXXXIX, vetustissimus in charta nitidissima, literis elegantissimis, magna ex parte coccineo colore pictis consignatus. — »Carus et jucundus haberi meretur, (hoc manus recens adnotavit), quoniam Cosacis in cruentissima illa ad Beresteciam pugna a Nostris cum multis aliis spoliis est detractus, A. D. 1651 in Julio.« Hos et alios dum e Russia rediens an. 1793 mense Januario Warmaviae inspicere vellem, responsum mihi fuit, illos pridem a possessore Zaluscio Ecclesiasticis Slavo-graeci ritus fuisse donatos. Mirum videri possit, inter omnes a Janoykio recensitos nullum esse codicem, qui Evangelia aut Apostolum contineat, cum tamen Evangeliorum codicem in charta scriptum Lundii, et alterum a Sparfwenfeldio e Russia allatum Upsalae viderim.

Codices Ruthenicos duos bibliothecae Vaticanae, quorum alter lectiones evangelicas per anni circulum secundum ritum ecclesiae graecae, alter quatuor Evangelia continet, descripsit Jos. Sim. Assemanus in Calendariis Slavicis. Matthaeus Sovich eos rectius Cisdanubianos quam Ruthenicos appellare maluit, cum Serborum more in iis ε pro ѧ scribatur. Primum Assemanus sec. XI. esse censuit. Hujus lectiones cum textu Speciminis VII. p. 679 convenire observavimus, excepta Orthographia. E secundo p. 75. specimen adduxi-

duximus. Cum is Joh. 1, 1. вначелѣ pro искони legat, seculo XIII. scriptus esse non potest, sed ad finem sec. XIV. aut sec. XV ineunte. Tabulas Capponianas, Calendarii Sanctos repraesentantes, quas in eodem opere apte explicavit, facile admiserim a Serbicis monachis circa annum 1300 fuisse pictas.

Chronicon Constantini Manassis, quod eadem bibliotheca servat, anno 1350 scriptum slavonicus interpres Regi Bulgariae Johanni Alexandro dedicavit. Codicem cyrillicum, anno 1406 scriptum et Duci Spalatensi *Hervojae* Bosnae Starostae dicatum, Acta et Epi*stolas* continentem, Facciolatus Benedicto PP. XIV obtulit. Alium graeci ritus antiquum codicem in peculiari bibliotheca ejusdem Pontificis extantem, qui Novum Testamentum cum Psalterio continebat, examinarunt Caramanus et Matthaeus Sovich. Hic eum cisdanubianum (i. e. Serbicum) appellat, additque se eum non satis commode examinasse, et id circo aetatem ejus statuere non potuisse.

Praeter duos ab Assemano descriptos Codd. vaticanos tertium Caramanus in Apologia (Considerazioni) Cap. CXXXVIII. nominavit et examinavit. Continet Psalterium, decem Cantica, Canones et Officium B. Virginis ritu graeco. Charactere tam minuto et antiquo exaratum dicit Caramanus, ut forte non reperiatur codex, qui similes literarum figuras habeat. Has ille in Apologia calamo efformatas exhibet. D. Mich.

Bo-

Bobrowski Canonicus Vilnensis graeci ritus, cum Codicem hunc nuper Romae inspexisset, eum in literis ad D. Kopitar his verbis descripsit: »Reperi etiam Codicem membranaceum in 16. nitide exaratum, continentem Psalterium et hymnum acathisticum (акаѳїст) Slavonica quidem lingua, sed charactere scriptum mirum in modum reformato ex Cyrilliano, quum Alphabeti literas vix non omnes mutatas aut potius mutilatas exhibeat, videlicet pro Cyrilliano а scribendo etc. (Literarum figurae typo exprimi non possunt) ita, ut scriptor, quisquis ille fuerit, artem tachygraphicam fingere videatur. Codex pertinet ad recensionem Danubianam, aetatis posterioris«.

Cyrillicum Bosnensem parvum codicem graeci ritus apud se exstitisse Matth. Sovich refert. Complectebatur is Apocalypsim, cum initio Evangelii S. Joannis. Scripsit eum Radosav Christianus Gonsavo Christiano diebus regis Tomaш et avi Ratko. In postremo folio versus 13. cap. 2. epist. ad Titum glagolitico charactere sed non obvio perscriptus erat.

Evangelia slavonica lingua exarata religiose Remis servata, quae reges Galliae coronandi praestando jusjurandum tangere solebant, furor tumultuantium, proh dolor! igni tradidit.

Venetiis in bibliotheca S. Marci ante annos 26 examinavi codicem Novi Testamenti Serbicum, membraneum in 8vo, apud Griesbachium N. 11. Hic quamvis

in

in fine mancus (desinit enim Hebr. 1, 6.) continet tamen et Apocalypsim post Evangelium Johannis. Nominavi eum p. 676 et potuissem ex eo lectionem cum textu speciminis VI. conferre. Legit enim Luc. 1, 3. изволисе мнѣ хождшꙋ испьрва — дьржавны теѡфиле. Voce хождшꙋ utique aptius graecum παρηκολουθηκότι exprimitur, quam corrupto, ut videtur, vocabulo хꙋжшꙋ. Post Apocalypsim inserit narrationes: a) de decem verbis scriptis in tabulis lapideis. b) Dorothei episcopi Tyri de 68 discipulis Domini. c) Epiphanii de *Apostolis*. d) De Pauli ortu et martyrio. Prologi praemittuntur Actis, epistolis canonicis, sed longior *Pauli* epistolis. Cum се pro сѧ, есамь pro есмь, et лопа pro алфа in eo legatur, patriam ipse prodit suam. Nec male in catalago «serviano idiomate» scriptus esse censetur. Adest et alius codex, idiomate serbiano, chartaceus in fol., qui odas, et lectiones pro festis SS. per menses Septembrem et Octobrem continet.

P a u l u s S o l a r i c h in memoriis literariis (поминак книжескый) an. 1810 Venetiis editis, memorat se vidisse, apud D. Johannem Pericinotti ICtum, Biblia slavonica, manu Monachi Gabrielis anno mundi 6937 (Christi 1429) sub duce Moldaviae J o h a n n e A l e x a n d r o et ejus uxore M a r i n a, in monasterio нѣмц pulchre descripta. Per Biblia hic partem aliquam Novi Testamenti intelligi haud dubito, cum de codice aliquo, qui integra Biblia contineat, ante annum 1499 nullum

sit

sit indicium. Existimavit quidem Caramanus ex Inventario rerum mobilium, quae 1475 princeps Frangipani Vegliam miserat, colligi posse, praeter Missalia Illyrica (literis glagoliticis scripta) etiam sacra Biblia extitisse; sed metuo, ne de Bibliis latinis hoc intelligi debeat, aut de lectionibus e libris biblicis, quales in Breviriis obviae sunt. Bibliorum versionem illyricam, quam in Seminario Poglicensi Prici non procul Almissa extare Appendini in notitiis historico-criticis perhibet, vulgari lingua et recentius confectam arbitror, Latinoque charactere conscriptam, non Glagolitico aut Cyrilliano.

E Parisino uno specimen leges N. X. et ex altero lectiones p. 691. Ex iis, quos Bern. Montfaucon enumerat, velim codicem veteris Testamenti examinari, ut de aetate codicis aut saltem de libris in eo contentis certiores reddamur.

Lubet et Angliam invisere. Servat Bibliotheca Bodlejana in Academia Oxoniensi codices Russicos (certe Slavonicos; an in Russia scriptos?) duos; impressos longe plures exhibet Catalogus A. 1674 editus, e quibus hic non nisi Preces lingua serviana, Ven. 1527 in 8. et Biblia Ostrogiensia 1581. nominare licet. Rariores pronunciarem Grammaticam Slavonicam Vilnae 1516, 8. et aliam Ostrog. 1518, nisi mendum cubaret in numeris. Constat enim ex accurate delineatis titulis, quos D. Holmes Altero miserat, primam esse Laurentii Zizaniae Grammaticam 1596, et alteram esse elementa-

tarem libellum pro pueris, non Ostrogiae sed Vilnae 1618 impressum. Henricus Wharton in Auctario historiae dogmaticae Usserii Apostolum hisce descripsit: »Extat etiam MS. in bibliotheca Lambethana codex lingua et literis Slavinicis (quales a Cyrillo inventae dicantur) pulcherrime exaratus. Illum animadverti continere Acta Apostolorum (D a c a n i a A p o s t o l e s c a), et alia quaedam, forsitan Epistolas Pauli, Canonicas et Apocalypsim, cum Liturgia ad finem addita. An versio Cyrillo debeatur necne, non habeo quod affirmem, *cum linguam minime intelligam*«. Ita ille satis *modeste*. At certe fallitur in eo, quod Canonicas post *Pauli* epistolas nominet, et Apocalypsim et Liturgiam etiam codice hoc contineri putaverit. Ejusmodi libri „qui прлѯєѡ (pro πράξεων) seu Apostoli appellari solent, nil aliud comprehendunt, quam Acta, Canonicas, Pauli epistolas et Synaxarium seu collectionem mensium. Tales sunt apud Griesbachium Ribayanus N. 5, quem nunc Budae servat bibliotheca nobilis Domini de Jankovics, N. 7. Petropolitanus, N. 8. Vindobonensis, cujus lectiones A l t e r u s in Novo Test. Graeco exhibuit, chartacei omnes; addam infra Vindobonensem membranaceum, qui post Alteri editionem N. Test. graeci Bibliothecae Caesareae accessit.

Codices Pragenses Evangeliorum chartaceos duos, apud Griesbachium 4. et 7. paucis descripsimus. Primus, familiae Serbicae, in bibliotheca regia publica, retinet

vocabula antiquiorum Codicum. Habet enim vocem година pro час, кте𝛒 pro нѣкый, книгы pro писаніе, опона pro завѣса, вдѣ pro вложи, нечю pro неѹвѣдѣ, отежчени pro штагчени etc. Alter, quem e Russia an. 1793 Pragam allatum servo, frequenter confundit ж et ѧ, ut solent codd. Moldavici; legitque, ut alia taceam, само, huc, pro сѣмо.

Monasteria Serbica in Sirmio si lustremus, magno numero se nobis offerunt codices biblici atque liturgici, immo et historici. Horum plerosque consignatos lego in descriptione Monasteriorum an. 1772 facta, quae olim Fortunato Durichio pro augenda Bibliotheca Slavica communicata fuit. In monasterio крѹшедол inter 51 ibidem inventos recensentur quatuor codd. Evangeliorum; duo an. 1540 et 1579 scripti, et duo sine anno. Scala coelestis (лѣствиција) dictus, e Graeco translatus 1453 sumtibus Georgii Brankovich Despotae. Jus canonicum an. 1453. Vita S. Chrysostomi Semendriae sub Lazaro Despota an. 1458, alia an. 1593. Typicum seu norma Cerimoniarum ecclesiasticarum 1574, Cantiones festivales vulgo Postile. Sermones 1519. Regulae vitae christianae 1558. Libri ecclesiastici quatuor. De aliis in genere notatur: » alii porro sunt, quorum etsi titulus et annus emanationis ob vetustatem attritorum resciri non poterat, quantum tamen ex contextu colligere licuit, partim ecclesiastici, partim vero historici argumenti esse dignoscuntur ». E novem in monasterio Reme-

me-

meta consignatis notari merentur Evangeliorum liber 1684. Duo Psalteria sine ánno. Homiliae Gregorii Nazianzeni 1629. Liber ecclesiasticus Minej dictus 1568. Inter 17 consignatos in monasterio Opovo praecipui sunt Evangeliorum tres, quorum primus an. 1630, alter typo veteri illyrico editus, 1675 argento obductus fuit. Psalteria 1622. Aliud cum expositione 1637. Panegyricus 1509. Menaea, Prologi, Octoechus, Typicon. Liber Hymnorum seu Troparium ad SS. 1615, ad B. Virginem 1654. Jus canonicum (законник) *scriptum* in urbe Jassy (Яш) per Damianum *Grammaticum* 1495.

In monastercio Jaзak inter decem Mss. reperti sunt duo libri Evangeliorum sec. XVI., duo Apostoli quorum unus 1541 scriptus fuit; duo Psalteria, ac praeter Menaea, Prologos, Ephremi Syri librum ad Monachos 1577, Vita et Encomia Regis Urош conscripta per Paisium Patriarcham Pekiensem 1642. In monasterio Beшenovo quatuor libri Evangeliorum 1536, 1575, 1592 conscripti, quarti annus ob vetustatem dignosci nequit; Acta et epistolae 1652, praeter septem libros Menaeorum, Jus canonicum, Typicum. — In monasterio Шишатовац libri Evangeliorum duo, unus an. 1560, alter in membrana, ejusdem aetatis cum Apostolo (Lectionibus ex Apostolo) in membrana in Patriarchatu Pekiensi, regnante Stephano tertio *Uroш* Rege Serborum, jubente Archiepiscopo Nico-

 de-

demo per hieromonachum Damianum 1524 scripto, quem mox pluribus describemus. Acta et epistolae in monte Atho descriptae 1670, praeter quinque Menaea, Panegyricum Sanctorum 1545, Liturgiarium seu Missale a Johanne Alexandro, filio Jeremiae Vojvodae Moldaviae 1596 huic monasterio transmissum, atque alios. — In monasterio Кѹвеждин Psalterium valde attritum, Menaeorum libri decem, quorum tres sec. XVI. scripti, Dorothei Sermones ascetici, Exhortationes ad Monachos. — In monasterio Pribina Glava Evangelia 1560, Apostolus 1646, Psalteria tria 1643, 1646, 1654. Vita S. Athanasii in monte Atho scripta 1646. Menaeorum libri duo, Triodion 1563, Prologi 1560, praeter librum Canonum, et Panegyricum SS. 1615. — In monasterio Rakovaц Apostolus, Psalteria duo; praeter Vitas nonnullorum Sanctorum, scriptas 1592 in monasterio Bosnensi Озрен dicto, et librum Prolog.

Non miror, nullum Veteris Testamenti codicem inter tot Evangelia et Apostolos reperiri, cum ipse Constantinus Ostrogiensis dux fateatur, in omnibus regionibus nullum fuisse inventum, qui V. T. libros complecteretur. In ipsa etiam universa Russia nonnisi tria exemplaria Bibliorum integrorum (excepto tertio Macchabaeorum libro) manuscripta extant. Chr. Fr. Matthaei in Appendice II. ad Apocalypsim de Novi Testamenti libris haec an. 1785 pronunciavit: »Codices Sla-

vo-

vonicos, ita ille, qui omnes Novi Test. libros contineant, paucos eosque recentiores et in charta scriptos vidi. Hujusmodi est unus in forma maxima, qui in bibliotheca SS. Synodi Mosquae servatur. Secundum vidi in monasterio S. Trinitatis, Sanctique Sergii. In utroque annus et nomen scribae, si recte memini, notata sunt«. Utrumque ego codicem, integra Biblia continentem, anno 1792 lustravi Mosquae; nam et secundus e monasterio S. Trinitatis post cl. Matthaei abitum ad Bibliothecam Synodalem perlatus fuerat. Hic autem caret nota temporis. Primus vero an. 1558 per monachum Joakimum scriptus est. Tertium vetustius exemplar Petropoli Mosquam 1791 missum, catalogo Synodalis bibliothecae, quae 649 libros slavonicos et inter hos antiquissimos non paucos servat, 7. Jul. 1792 inscriptum fuit. E quo, cum exemplar ipsum in cista sigillo munita inspicere non licuisset, notavi Biblia haec an. 1499 scripta fuisse sub magno Duce Joanne Basilii F. et Metropolita Simone, in domo Archiepiscopi Novogrodensis Gennadii. Etiam ex iis Evangeliorum et Apostolornm codicibus, quos e catalogo typographei Synodalis recitat Matthaei, multi ad Bibliothecam Synodalem translati fuerant, quorum plerosque ibidem inspexi. In catalogo monasterii Novae Hierosolymae quinque Evangeliorum exemplaria consignata legi; at bibliothecae a Nicone Patriarcha variis et raris libris ecclesiasticis ditatae codicibus voluta-

tis

tis non nisi lectionaria et unum Evangeliarium seu quatuor Evangelia integra reperi. Codex hic chartaceus in fol., emtus 1430 per hieromonachum Athanasium Russum in Monte Atho in Pantocratoris laura, translatus fuit in urbem Tver sub Magno Duce Boris Alexandri filio monachophilo, et datus S. Mariae Dei Genitrici 1436 sub hegumeno Jona. Procul dubio et alii libri in monte Atho scripti, in Russiam perlati sunt. De Basilii Hexaemero cum praefatione Joannis Exarchi Bulgariae, qui in bibliotheca Synodali N. 325 servatur, certo constat, id in laura Chilandar A. 1263 manu Grammatici Theodori descriptum esse. Vide specimen ex eo in Vukii literis (писмо) p. 11. Rituale Serbicum (Trebnik) in monte Atho an. 1624 scriptum fuisse catalogi perhibent.

In catalogo bibliothecae Academiae Petropolitanae, A. 1768. confecto, 232 Mss. omnis generis et aetatis consignata reperio, quorum aliqua Joh. Bacmeisterus in descriptione ejusdem bibliothecae nominavit. Evangelia in membrana A. 1317 non sunt integra, sed Evangelistarium, apud Griesbachium N. 2.; Evangeliorum codicem alterum (apud Griesbachium N. 3.) perhibet ille scriptum a. 1392. Ego notam chronologicam frustra quaesivi, quamvis de vetustate ejus non dubitem. At Seculo XIII. antiquiora Mss. ibidem non exstant. Et Menaea Aprilis in membrana non sunt 1296, sed 1396 scripta, seu anno Mundi 6906, non

6806,

6806, ѧ enim denotat 900. E seculo XIV. adduxit Dionysii Areopagitae de coelesti Hierarchia librum per monachum Isaiam translatum A. 1371 (corrige 1471), Menaeum Martii 1348, Ephremi Syri sermones in membrana 1377, Octoechum 1387 in charta.

Utinam montem Atho sine periculo adire liceret! Inde profecto tot Patrum et Historicorum opera, olim in bibliothecam Seguerianam illata, accepta sunt. Vix tamen credo antiquiores ibi codices adhuc servari, quam sint Evangelia Ostromiri (1057) et Ducis Mstislavi, *nuper* detecta in Russia, quorum pleniorem notitiam desiderem. In his certe et aliis aetate supparibus antiquam Cyrilli versionem contineri haud dubito. Quis non optet, ut haec ceu linguae Slavicae monumentum antiquissimum, et ad Criticam sacram insigne subsidium, aliquando prorsus immutata ac characteribus vetustam formam referentibus in lucem edatur. Huic ego operi, quo universa gens Slavica et gloriari et proficere posset, lubens consecrarem operam meam, si quis Maecenas sumtibus ferendis par inveniretur.

Sed jam Vindobonam redeamus. Caesarea bibliotheca servat Tetraevangelii codices duos chartaceos in folio N. 355 et 356. Horum primus a principe Petro, senioris Stephani Vojvodae Moldaviae filio monasterio Xeropotamiensi an. 1535, alter a Krunia, dicta Monacha Maria, an. 1651 ecclesiae SS. Michaelis et Gabrielis in urbe Belgrad donatus fuit. Ex utroque

que lectiones excerpsit sedulus Alterus pro editione sua N. Test. graeci. In Cod. Belgr. librarius ѫ et ѧ confundere solet, quod Alterum saepe fefellit. Xeropot. Serbicorum codicum more ɛ pro ѧ amat: сɛ pro сѧ, пɛть pro пѧть, хотɛи pro хотѧи. Discrimen inter ы et и rarius negligit, at inter ъ et ь fere semper, ubique pro ъ scribendo ь; porro euphonicas vocales ɛ aut о ante ρ et λ non inserit, sed ь apponit literis ρ et λ: прьвѣньць, влькь, въстокь. Ex Adversariis Fort. Durich, qui diligentius ratione Orthographiae utrumque olim examinavit, lubet differentias utriusque paucas notare. E Matthaeo: ѿ грɛдоущаго гнѣва, Belgr. бѫдѫщаго; имами, Belgr. имамы; грɛдїи, Belgr. градыи; нѥго, Belgr. нɛго; н̑ъ, Belgr. нѫ̏; зɛмлѩ, Belgr. зɛмлѣ; нынѩ, Belgr. нынѣ; ɛзыкь, Belgr. ѧзыкь; начɛть, Belgr. начѧть. E Marco: полѥ оуѥнїань, Belgr. п. оуѥмѣнь; въ врѣмɛ, Belgr. въврѣмѧ. E Luca: многыи, Belgr. многы; званныимь, Belgr. званнымь; соуть вьсѧ, Belgr. сѫть вьсѣ; сɛлò, Belgr. сέло alia sede accentus; ѥ eos, Belgr. ѧ; мɛ, Belgr. мѧ; поѥχ, Belgr. поѧχ; нищɛѥ и бѣдныɛ, Belgr. нищаа и бѣдныѧ; сѣмо, Belgr. само; моɛѥ вɛчɛрɛ, Belgr. моɛѧ вɛчɛрѧ; чɛдь, Belgr. чѧдь. etc.

Eadem Bibliotheca palatina servat duos codices Actorum et Epistolarum, unum chartaceum in 4. N. CI., alterum elegantissime in membrana scriptum in fol. N. 3275. Chartaceum in 4., ex quo lectt. variantes Vol. II.

Nov.

Nov. Test. Alterus inseruit, apud Griesbachium N. 8. (inter Codd. Act. et Epist.) descripsimus. 1 Joh. 5, 8. ita habet: ꙗко трїє соуть свѣдѣтелствоующє. дх҃ъ. и вода. и кръвь. и трїє въ єдино соуть. Eum esse Serbicae familiae orthographia prodit. Membraneum (праӡєѡ dictum) imaginibus, rubricis aureis ornatum 1610 scribi fecit Archiepiscopus Anastasius Krimkovич, Metropolita Moldaviae seu Suчaviensis, eumque monasterio recens aedificato Dragomirnensi donavit. Hunc codicem Alterus pro editione sua N. Test. conferre *non* potuit, cum duobus annis serius (1789 mense Aprili) Zamoscio missus fuerit. Descripsit vero eum in Appendice ad Homeri Iliadem, et lectiones ex eo in Miscellaneis adduxit. Ab Ostrogiensi textu non nisi in paucis differt. Act. 3, 1. observante Durichio legit Dragom. въ цр҃ковь, Ostrogiens. въст҃илищє, v. 3. Dragom. ѿ възлазащїих, Ostrog. въходащихъ, v. 5. Dragom. servat Dualem ѿ нєю, Ostrog. ѿ них, in plur. v. 8. Dragom. хождаашє, Ostrog. omittit д. Dragom. scribit прѣд, Ostrog. прєд. Dragom. utitur non raro vocali ѣ pro а: вєѣко pro вєако, опалѣющ pro опалающ, помышлѣющ pro помышлающ, вышнѣа pro вышнаа, ближнѣго pro ближнаго, immo et трѣва pro трава. Amat нж pro нъ seu но. Servat tamen а in са, ма, азык. Jacobi epistolam ex hoc codice et antiquiore chartaceo cum editis conferre si cui *lubeat*, videbit rarius omnes tres differre; ac saepius,

pius, ubi chartaceus differt, Dragomirnensem cum editis convenire. Jac. 1, 6. pro Instrumentali вѣтры, quem habent editi et Chart., legit Dragom. ѿ вѣтр, at възмѣтаемꙋ Drag. cum editis, Chart. vero възмꙋщаемꙋ. Pro развѣваемꙋ vero, Cod. Chart. развѣвающꙋсе, a quo Dragom. solum orthographia differt, cum сѧ, pro се retineat. V. 7. pro да не мнит, Dragom. да не непщꙋет. V. 8. Chart. legit неоустаменки ἀκατάστατος, inconstans, et ab utrisque differt, qui неꙋстроен habent. V. 13. неискꙋшает Dragom. et editi, exigente Syntaxi slavica particulam не, Chart. vero не non admisit, cum in Graeco non legatur ὁ. V. 23. законꙋ i. e. νόμȣ pro словꙋ i. e. λόγȣ. Cap. 2, 4. pro злых editorum Codices habent Dativum, Dragom. злыим, Chart. лꙋкавыим. V. 19. Drag. страшꙋтсѧ, (quod ex трасꙋтсѧ antiquiorum Codd. ortum sit), Chart. оужасаютсе, edd. трепещꙋт. V. 25. Dragom. такожде же cum editis, Chart. подобнѣже. Cap. 4, 5. Chart. тьщетно, Dragom. сꙋетно, editi всꙋе. V. 6. Chart. et Dragom. благодѣть, editi благодать. Cap. 5, 1. ἄγε νῦν, Dragom. оубо и нн҃ѣ, editi пріидѣте нынѣ. V. 3. Chart. скровищевасте ἐθησαυρίσατε, Drag. cum editis снискасте. V. 11. Chart. многоблагоꙋтроби πολύσπλαγχνος, Drag. cum editis многомилостив. V. 14. Chart. et Dragom. immo et Ostrog. попы, et маслом, correcta пресвѵтеры, et елеем. V. 17. conspirat Drag. cum aliis Codd. p. 697.

Co-

Codex Serbicus chartaceus in 4., Psalterium continens, ejusdem Bibliothecae N. XCVIII. seculi XV., vix usquam differt ab edito Venetiis 1561. Uterque Psal. 1, 3 mascul. иже male legit pro neutro еже, cum istud, uti graecum ὃ ad ξύλον, ad дрѣво referatur. Ps. 121, 8. Ms. ближник in Genitivo plurali, pro ближик editionis Venetae, quod certe vitiosum est, pro ближних aliarum. Confer Gramm. p. 314. Ps. 77, 28. ѡкрсть ѡчрьсти их, ed. Ven. ѡчрьщ in plurali. Pro veteri ѡчрьщ seu ѡчрьсть, cum quo черга et чардак Serbis usitata conferre liceat, Ostr. et aliae editiones жилищ legunt.

Codex Serbicus Odarum, quae in Octoecho leguntur, paulo aliter dispositarum, membraneus in 4. sec. XIV. N. XLVI. Adhaerent Canones poenitentiales minori charactere (foll. 35.) ex alio codice, nec non tria folia rudiori charactere, in quibus Evangelium de Lazaro (Joh. 11, 1.) inchoatur hisce: бѣ етерь болеи лазарь. ѿь витание градьца марина. Editi habent нѣкто pro етер, кола pro болеи, веси pro градца. Confundit librarius non raro ы et и, scribendo ex. gr. мы, mihi, pro ми.

Codex slavonicus in Russia scriptus, membraneus in 4. sec. XIII aut XII, apud Griesbachium N. 1. Continet praeter Canones anastasimos aliasque odas Octoechi, etiam lectiones ex Evangeliis et Apostolo, et in marginibus rubro colore снаѯарь (Synaxarium). Accessit is Bibliothecae Caesareae post mortem posses-

so-

soris Aloysii Hanke ab Hankenstein, qui peculiari dissertatione, quam inscripsit: *Rezension der ältesten Urkunde der Slavischen Kirchengeschichte, Literatur und Sprache, eines pergamentenen Kodex aus dem VIII. Jahrhunderte*, Budae 1804 in 4. impressa, aliis persuadere conabatur, Codicem hunc esse linguae slavicae antiquissimum monumentum, et ante Cyrillum seculo integro scriptum. At scribam Russum fuisse, omnia clamant. Fol. 271. in inferiori margine здоров полко, in Calendario 8. Junii перенесѣнье legitur. Martius березозωл appellatur. Euphonicum Russorum о, quamvis pro eo alias vix non semper ъ scribatur, tamen jam in eo invenias: плоть pro плъть, волъхвомъ pro вълъхвомъ, но pro нъ, сотъ (Genit. plur.) pro сътъ a сто, вопию pro въпию, вонь pro вънь in eum, воснѣ, вотьмѣ, возрѣти pro възрѣти, ко pro къ, отонде, отокнязь, надовсѣми. Adde мароть, Martius, pro марть. Confer ex eo Specimen VII. p. 679, et aliud p. 72. Gramm. Plura quidem dedit auctor recensionis, sed non sine erroribus excusa, ut taceam signa ъ et ь admodum confusa. Quam presse vetus interpres Octoechi graeca slavicis vocibus reddere soleat, uno saltem tropario, e Canone anastasimo toni primi desumto, doceamus:

Ὁ χερσὶν	ἀχράντοις	ἐκ χοὸς,	θεουργικῶς
роуками	прчстыма	ѿ персти	бόлѣпно
			κατ'

κατ' ἀρχὰς διαπλάσασμε, χεῖρας διεπέτασας
испрьва създавъ мя. роуцѣ простьрлъ кси
ἐν τῷ ςαυρῷ, ἐκ γῆς ἀνακαλέμενος, τὸ φθαρένμα
на крстѣ. ѿземля възвывая. тлѣньнок ми
σῶμα, ὃ ἐκ παρθένε προσείληφας.
тѣло. иже ѿ дѣвы приятъ.

Sic Cod. Vindob. olim Hankianus. Cod. Vindob. Serb. differt quoad vocales et Orthographiam in his: ѿъпрьсти, испрьва, създавьме, простръль, ѿь земле, възиваю, приеть, additque ѣко прослависе.

Cod. Serb. meus legit иже ante роукама cum editis. прѣчистынима; испрьва бголѣпно (hoc ordine et Veneta ed. an. 1537), распрострєть, (ed. Venet. распрострѣть), землю, выприетъ (Venet. выприкть).

Editiones posteriores, uti Buzeana in Valachia 1770 in fol., legunt богодѣтелнѣ pro бголѣпно, распрострѣл еси, всзывал, прияв еси.

Non est tacendus Codex Philolog. graecus N. CLXXI. chartaceus in 4. sec. XIV. glossarium graecum continens, quod ob superscriptas in primis 15 foliis voces Slavonicas Graeco-Bulgaricum Durichius in Bibl. Slav. p. 270 appellavit, quamvis ex eo exemplum varietatis russicae, nimirum корзонок, produxerit. A Russo, non a Bulgaro slavica vocabula scripta fuisse, pluribus exemplis doceri potest. ἄβελλον. τaπεινόν. et supra hanc vocem кроток. — ἀγαθός. ἀνδρεῖος. храбор.

кор. — ἄγοντα. ἡγέμενον. вож (pro вождь). — ἀγετά. λεπτά. тонка. — ἀδάνης. ἐγρήγορος (sic), корзин. — ἀδηφάγος. γαςρίμαργος. чревополнец. — ἀδροὶ. ἄρχοντες. кнази. Bulgarus aut Serbus кнези scripsisset. — αἴγιον. τὸ ἀπ αἰγίε γάλακτος ἡ ἡ πολις. козьк молоко или городъ. Bulgarus scripsisset млѣко aut млеко et град. — αἰζηοὶ. νεανίσκοι. молоди. — αἰθυία. ἐναλία κορώνη. морскага ворона, etc.

Praeter Missale glagoliticum 1368, e quo specimen XII. pag. 697, et Breviarii lectiones, e quo specimen XIII. pag. 698 dedimus, exstant in Bibliotheca Caes. codices glagolitici manuscripti quatuor. a) Missale in fol. sine nota anni. b) Psalterium cum Canticis in 4. in charta et membrana an. 1463 scriptum. c) Liber Kvadrige dictus, tractans de fidei articulis, de decalogo et de aliis, an. 1493. scriptus. d) Expositio Evangeliorum (тлмачѐніє евангліи) incipiendo a prima dominica quadragesimae, in charta in 4. an. 1503.

Non repetam glagoliticorum Missalium et Breviariorum descriptiones, quae e Caramani Apologia sumtae apud Assemanum leguntur. At Matthaei Sovichii verba e Praefatione ad versionem latinam Grammaticae Smotriskianae, quibus Codicem suum describit, hic adducam: »Glagol. meus olim Codex, nunc autem Alberti Fortis, loco S. Georgii parum a Segnia distanti adscribendus, a scriptore ignoto Micha-

eli

eli Soltich presbytero an. 1462 dicatus. Continet varias lectiones S. Scripturae, Sanctorum gesta, Visiones, morales sermones, Missam auream, aliaque partim semivernacula, partim literali lingua, tum in membranis, tum in charta, scriptus.« Ita ille. Servari nunc codicem hunc in Bibliotheca, quam diligentissimus et scientissimus rerum Slavicarum collector Baro Sigismundus Zois Lublanae posteris reliquit, ex catalogo librorum Slavicorum mecum quondam communicato video.

Nominandi mihi sunt praeterea duo Codd. Evangeliorum Vindobonenses, quos inspexi, chartacei in folio. Alter Serbicus Dni. Kopitar, alter familiae russicae in bibliotheca libris ad historiam praeprimis polonicam spectantibus instructissima, quam Excellentissimus D. Maximil. Comes Ossolinski patriae suae Poloniae consecratam voluit. Cod. Kop. recte legit Luc. 7, 25. ѣ царскых *ἐν τοῖς βασιλείοις*, pro vitioso царствїи (Mardar. црствиχ in plur.) editorum. Confer in correcta glossam во дворѣχ. Non tamen caret naevis. Marci 15, 7. male legit в кровѣ cum Ostrog. pro в ковѣ, quod Mardarii editio e correctiori Cod. exhibet. Inserit saepe vocalem euphonicam а inter duas consonantes, quae alias sine vocali conjunguntur: дащи filia pro дщи, даскы pro дскы, дащица pro дщица, лажа pro лжа; манїй, мазда, ластац pro мнїй, мзда, льстец. Sic et in fine: огань pro огнь, седамь,

осамь

осамь pro седмь, осмь. Adde нѣсомь pro нѣсмь. Saepissime vero а vel ь vocalem euphonicam е aut о Russorum supplet: на et нь pro но, ка et кь (rarius къ) pro ко, вась et вьсь pro весь, мачь pro мечь, лажь et льжь pro лож mendax, начан pro начен, бадр pro бодр, дабрь et дьбрь pro декрь; жазл et жьзл pro жезл; петал et пѣтал, силан et сильн, осьл et осал, стѹденац, вѣнац, сѹчац pro пѣтел, силен, осел, стѹденец, вѣнец, сѹчец. At жарц seu жьрц pro жрец. Inde Adject. жарьчаск et жарачаск. Hinc et петак pro паток; крѣпак, ѡпрѣснак pro крѣпок, ѡпрѣснок. санмище et сьнмище pro сонмище; стагна pro стогна; паприще et пьприще pro поприще. Apparet hinc, поприще non esse compositum ex Praepositione по, cujus vocalis non est ambigua. Malim ergo поприще potius a radice peregrina пъпр ope formativae ище, quam a попрати (Gramm. 117.) deducere. Retinet plerumque antiquas voces. Luc. 7. 2. тьчан pro честен editorum. Alibi книгы pro singulari книга et pro писаніе, ктер pro нѣкій. Miscet et flexiones vulgares recentiores Serbicas, sed non nisi rarissime: вѣмо pro вѣмы, дамоли или недамо, Joh. 10, 5. чюждега гласа pro чюждаго. Luc. 4, 29. да бы и низринѹли pro да быша etc. At Cap. 5, 1. more antiquo да быше слышали. Marci 6, 40. pro лѣхы substituit мѣста: на мѣста на мѣста. Ossolinianus

cum

cum editis retinuit phrasin antiquam на лѣхы на лѣхы. Correctorum glossa на кꙋчи, in cumulos, prodit eos vocem лѣха non satis intellexisse. Hic quoad Orthographiam ad Moldavicos codices accedit. Habet enim нѫ pro но. Confundit ѧ et ѫ. Pro ѧ subinde substituit ѣ: всѣ pro вса, варѣет, praecedit, pro вараѥт, immo трѣва pro трава. Marci 10, 38. conspirat cum edd. antiquis, legendo невѣстаса. Correcta delevit сѧ, quod etiam in Kop. abest. Luc. 24, 11. retinet Ossol. antiquum влади (Kop. влѣди, alii Codd. Serb. вледи) pro лжа, quod jam in Ostrog. legitur. Matth. 28, 19. negligens scriba omisit и сына.

Chronicon slavicum apud RR. PP. Benedictinos Scotos, Alterus e graeco Dorothei Metropolitae translatum, at multis capitibus auctius pronunciavit pluribusque descripsit in Miscellaneis philologico criticis. Auctor versionis est Arsenius Satanowski, monachus Kieviensis.

Apostolum in membrana (lectiones ex Apostolo) Monasterii Шишатовац, qui sub Stephano Uroш tertio, jubente omnium regionum Serbicarum Archiepiscopo Nicodemo, Pekii in urbe seu arce жрѣло (оу пеки вь градѣ рекомѣм жрѣлѣ) ab hieromonacho Damiano anno mundi 6832 (i. e. 1324) descriptus est, cum frequentissime citaverim, de ejus Orthographia nihil jam adjiciam, nisi eum ь subinde in fine vocum duplicare: пророкьь, мꙋжьь, временьь, лѣтьь, in

(***) his

his vocibus ad designandum Genitivum pluralem; rarius in pronominibus тьь pro ть, et сьь pro сь. Cum solo ь (pro ь et ъ) utatur, etiam solum ы, nunquam ъі occurrit. Et vocibus et formis vocum ac lectionibus multum differt ab editis et Codd. junioribus. Act. 27, 16. legit отокже єтерь прѣтѧхавше, editi vero островже нѣкїй мимотекше. Novit tamen et vocem островъ, insula, alibi occurrentem. Mundus ei est весьмирь, sed subinde et свѣт. Sic et мѣсець pro лѹна, лѹка pro нѣдро sinus (maris); скрижаль скандалѹ petra scandali, pro камень соблазна. мѹченик μαρτύριον, pro свѣдѣтелство 1 Tim. 3, 6. nemo probaverit. Gal. 4, 17 цр҃кви вась хотеть pro ѿлѹчити вас хотѧт, quasi legisset ἐκκλησίαι pro ἐκκλεῖσαι. Philipp. 4, 3. σύζυγε γνήσιε socie germane, (Vulg. germane compar) de femina dici putavit, cum habeat: присна съврьстьнице pro сѹпрѹжниче присный. 1 Cor. 11, 10. librarius erravit scribendo власи pro власть et 1 Thess. 5, 8. дне вини сѹще pro с҃нове сѹще дне. Sequitur hic Slavus Codd. graecos, qui υἱοὶ addendo legunt ἡμέρας υἱοὶ ὄντες.

§. 5. Juverit saltem typographeorum slavicis literis instructorum initia breviter perstringere, cum lingua slavica impressorum librorum catalogum in specimine Bibliographiae russicae integro Volumine primo Basilius Sopikovius dederit. Primus omnium Slavicorum lingua literali seu ecclesiastica editorum librorum est

Mis-

Missale glagoliticum anni 1483 sine indicio loci in fol. Caramanus in Apologia cap. XXXIX. Missalia glagolitica antiqua an. 1528, 1531 recensens, non nisi fragmentum hujus Missalis se vidisse apud Patres S. Joannis Zarae testatur, quod characteribus majoribus (più rilevanti) differre ab aliis et defectum majuscularum in eo suppletum calămo observavit, de tempore editionis nihil statuendo. Matthaeus Sovich exemplar, quod possedit, in Praefatione Grammaticae Meletianae ita describit: »Missale secundum legem Romanae curiae, praemisso Calendario (sed manco), sine literis majusculis — *sine loco*: anno Domini (uti in fine notatur) 1483 mensis Februarii die 22 haec Missalia fuerunt absoluta«. Ipsum hoc exemplar in Bibliotheca Caesarea spectare licuit. Clausula finalis (transformatis literis glagoliticis in cyrillicas) sonat: лѣт гнѣх҃ Ч. Ѿ. О. В. мца перьва днь І. В. ти мисли бише свршени. In Bibliotheca Vaticana duo exemplaria, unum integrum literis initialibus manu pictis, alterum mancum se vidisse scribit D. Mich. Bobrowski.

In domum Archidiaconi Segniensis Sylvestri Bedriccich Magister Gregorius Segnia ortus, ad imprimendos literis glagoliticis libellos illyricos at vernacula lingua scriptos ex urbe Venetiarum Segniam 1507 vocatus fuit. Istorum tres nominat Sovichius, quos possedit: 1) Transitum Hieronymi, 2) Manipulum Curatorum 1507. 3) Quadragesimales fratris Ro-

berti 1508. Secundum, Guidonis Manipulum Curatorum (наручник плебанушев), 27. Augusti an. 1507 editum, servat Bibliotheca Caesarea. Missalis glagolitici curante fratre Paulo de Modruша Ordinis S. Francisci Conventualium apud Franciscum Bindoni et Mafeum Pasyni Venetiis 1528 in 4. impressi exemplar servatur Pragae in bibliotheca regia, aliud mancum in Rudnicensi Principis de Lobkowitz. In Vindob. Caes. vero reperitur Azbukvidarium glagoliticum, rarissimum cimelium, quod eodem tempore ibidem in 4. editum videtur. Constabat 6 foliis, quorum quintum hic deest. Post Rubrum Іс марїа, sequuntur 32 literae glagoliticae, quibus loco ultimo figura)(, latinum X repraesentans, addita est; deinde Pater noster, quinque Psalmi Dominicae ad Vesperas (109 — 113), Canticum Magnificat, Canticum Simeonis, Psalmi 129, 50, 90. Hymnus (Іман) Te Deum; Introibo ad altare, Confiteor, Absolutionis formulae duae, Salve regina (спаси кралице мати etc.); Evangelium Joannis, Cap. I. искони бѣ слово. и слово бѣ у бога. и бог бѣ (omisso слово). се бѣ искони у бога вса тѣм баше и безнегоже ничтоже бист еже бист втом живот бѣ. Symboli singulis articulis nomen et imago Apostoli praefigitur. Benedictio mensae. Benedictio mane dicenda. Denique Oratio cum rubro млитву ону кину буде говрл з дивоционом вѣки дан etc.

Anno

Anno 1531 tertium Missale imprimi curavit Flumine in aedibus propriis Simon Cosicich seu Begna illustri familia Jadertina ortus, Episcopus Modrussiensis.

Idem episcopus, Sovichii verba recito, librum de vita Romanorum Pontificum et Caesarum an. 1531 aliosque libros edidit, ut ipse in Praefatione testatur. Ejus editiones non exhibent purum Slavonismum. Exemplar Missalis mancum e Bibliotheca L. B. de Zois Vindobonam missum nuper inspexi. Breviarii a Nicolao Brozich, plebani de Omiscel (Castel-Muschio) in insula Veglia, Venetiis apud filios Joh. Franc. Turresani 1561 in 8. editi duo exemplaria in Bibliotheca Caes. spectare licet. — Libri ab Antonio Dalmata et Stephano Consule translati et typis glagoliticis Tubingae et Urachii 1562 — 1564. editi, cum lingua vulgari scripti sint, eos hic recensere nolim. Eos, post Schnurrerum et me, plerosque ad exemplaria Bibliothecae Caesareae, plene descripsit D. Barth. Kopitar in Appendice Grammaticae suae Slavicae (dialecti Carniolanae).

Ad Cyrillicos libros, quorum longe major est numerus, transeamus. Seculo XV. editos non nisi quinque aut sex nominare licet. Tres Cracoviae in Polonia an. 1491.

Octoechi (осмогласник) ibidem in fol. impressi notitiam dedit G. Sam. Bandtke in dissertatione de primis Cracoviae in arte typographica incunabulis

Psal-

Psalterii meminerunt Joh. Bacmeister et alii, et ex his Sopikovius. Breviarium seu Horologium (часословец) in 4. in Bibliotheca episcopali Munkačinensi exstans nominavit Fort. Durichius in Bibliotheca Slavica p. 126, ejusque ampliorem descriptionem promisit. Postremo folio sub Insigni urbis Cracoviensis clausula legitur iisdem verbis concepta, uti in Octoecho apud Bandtke: доконча́на бысть сия книга оу великомъ градѣ оу краковѣ. при державѣ великаго короля казимира. и доконча́на бысть мищанинѡмъ краковскымъ швайполтом фѣол, изъ нѣмецъ нѣмецкого роду, франкъ. и скончашася по божїемъ нарожєнїємъ. ді сътъ. девятьдесятъ и а лѣто.

Tetraevangelium (четверо благовѣстїє) in fol. sine nota anni edidit Johannes Biegner de Brassovia (i. e. Corona urbe Transilvaniae). In fine editor se ipsum nominavit hisce: азъ жѹпанъ ханьшь бѣгнерь ѿ брашев. Serbum fuisse editorem ex Orthographia colligi posse autumavit Sopikovius. At cum in speciminibus ab eo adductis ѧ legatur in vocibus сѧ, бышѧ, обьѧтьи, мѧ, врѣмѧ, potius e Codice Moldavico hanc editionem factam fuisse censeo.

Anno 1493 editi Breviarii Slavici in 8. meminit Chr. Th. de Murr in Memorab. Biblioth. Norimberg. P. I. p.222. Impressit Magister Andreas de Thoresanis de Asula die 13. Martii. 1493. (Venetiis). Videtur esse часословец.

Anno

Anno 1493 — 1494 Octoechus jubente Georgio Cernoevich (црьноевић) principe, et Babyla episcopo, editionem curante Monacho Macario de Monte nigro, impressus est, cujus exemplar Budae vidit Georgius Ribay. Aliud servari Miragnae in ecclesia Serborum refert Caramanus, apud quem librarii forte errore 1474 pro 1494 legitur.

His adnumerandum est Euchologium (молитвник) rudioribus typis impressum in 4. mancum apud me. Post duernionem 31, cujus signatura in primis quatuor foliis est Zı, Zıı, Zııı, Zıııı, et in octavi folii pagina versa ЛА, continuantur signaturae latinis literis Ii, Kk, Ll, Mm; signaturae Mm, non nisi quinque folia adsunt, reliqua desiderantur. Secundam editionem curavit Vincentius Божidari Vukovikь filius iisdem typis, quibus Psalterium 1561 Venetiis impressum est. In hac editione singulae paginae respondent paginis primae; sign. Oııı apparet superne Nomen бож i. e. божидар. Hic uti et alibi inscriptio чин бываемыи legitur pro послѣдованиe et надь коутикю, pro надь коливом primae editionis: Alia fere immutata mansere. Exemplar Bibl. Caesar. duernione ЛЕ finitur, videturque folium cum notatione anni et loci deesse. Textum evangeliorum et epistolarum in hoc Euchologio pro usu Serbicarum ecclesiarum edito parum differre ab Ostrogiensi observavi. At lectiones ex Prophetis minus conveniunt.

In

In acoluthia festi Epiphaniae, Isaiae Cap. 35. integrum legitur, cujus v. 7. sic sonat: и боудеть безьводное вь блто. и вь жеждоущїи земли, източникь водѣ боудеть. тоу боудеть вьселенїе птицамь и вьдворенїе сvриномь и трьстїе и блата. Pro vitioso блго certe блато edendum fuit, et post земли comma delendum. Ostrog. legit: и безводнаа бѹдетъ въблата (corr. єзера), и на жаждѹщеи земли истoчникъ водныи бѹдетъ. тѹ бѹдетъ вселенїе (corr. веселїе) птицамъ и стаа вельбѹдомъ и лѹзи. (corr. post птицам: и селитва трости и лѹзи). Cameli in Ostr. orti sunt ex καλάμυ, pro quo male legerit interpres καμήλυ.

Anno 1519 Venetiis sumtibus suis paravit typos longe elegantiores vojvoda Bożidar Vukovikь de Gjurikь submontanus (подгоричанин) ab urbe подгорица sic dictus. His imprimi fecit слѹжебник seu librum Liturgias Basilii et Chrysostomi continentem in 4. Finita est editio 1519, 7. Julii, quam curavit hieromonachus Pachomius de Nigro Monte de loco R e k a dicto. Pro а ubique ꙗ, pro initiali е semper є locum habet. Hujus et secundae editionis, an. 1554 sumptibus Vincentii filii ibidem factae, in qua paginae et lineae respondent primae, exemplar vidi apud D. Kopitar, secundae alterum olim Olomucii. Etiam in secunda, mortuo jam Bożidaro, fol. 3 apparet syllaba бо et supra ж.

Anno 1537. 27. Julii completus est liber Octoechus (ѡхтоих) Venetiis in fol., jussu Bożidari, cujus in-

insigne (бѣлѣг) a Carolo V. ei concessum exhibetur. Liber alias осмогласник dictus hic петогласнїик appellatur, certe propterea, quod a quinto tono incipiat. Post earum tonum tamen стихиры e primis quatuor tonis leguntur Operam huic editioni impenderunt sacerdos Theodosius et Gennadius Paraecclesiarchus Monasterii Miljeшeva, natu de Prijepolje. Typi differunt ab iis, quibus Liturgiae 1519 impressae sunt. Exemplar habet Dn. Kopitar.

Anno 1538. 19. Januarii iisdem typis (quos ad patriam perferre volebat Божidar), cum figuris ligno incisis *in fol.* Venetiis (оу бнецїех) prodiit liber Minej, qui hic et сьборник appellatur. Editionem curavit hierodiaconus Moyses e monasterio Deчan in Macedonia prope Magnos Montes, oriundus de Budiml prope monasterium Шudikov. Exemplar habet Dn. Kopitar.

Post obitum Божidari, cujus corpus ad patriam 1540 devectum et sepulturae traditum fuit, filius ejus Vincentius eodem zelo animatus continuat laudabilia patris coepta Venetiis.

Anno 1547 in 8. edidit libellum precatorium pulcherrimis parergis ornatum, cujus exemplar et Sopikovius viderat, sub titulo молитвослов in bibliographia russica, impressum in Serbia asseruit. Exemplar Bibl. Caes. integerrimum fol. ult. signat PP seu ли docet, libellum sacrarum precum (свети писание) 1. Junii 1547 finitum esse Venetiis per Vincentium Божidari

Vu-

Vukovikь filium, cujus insigne et in ultima pagina conspicitur. Secundam editionem, paucis quibusdam initio solum mutatis, et demtis parergis curavit idem anno 1560. In Oratione dominica (Signat. Cu) legitur насоущьвны҅, at in Psalterio, quod sequitur, насоущны҅. Exemplar in Bibl. Caesarea.

Anno 1561 edidit Psalterium in 4. cum adnexis Tropariis, Menologio (мѣсецословїє), initio magni Jejunii, Horologio secundum ritum S. Sabae Hierosolymitani. Fol. tertio insigne Vincentii conspicitur. In epistola fol. 4., vulgari dialecto concepta, quam Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, Sacerdotibus, Monachis et reliquis Religiosis, similiter et piis rectoribus et regibus Macedoniae, Serbiae (шербїе), Bosnae et Sirmii, et reliquis principibus christianis magnis et parvis, et hujus linguae literatis inscripsit, se ipsum nominat виценцо де господинь божидара вꙋковикь штетарца. In hujus fine petit, ut ei e Serbia mittantur libri antiqui manuscripti, quos ille imprimere velit. Num per verba старе книге писане ѿ срьбске землe chronica Serbiae intelligat, nolim definire. Suspicor autem Psalterium hoc esse editionem repetitam antiquioris, sicuti Euchologium Vincentii curis impressum, de quo supra. Anno 1638 Psalterium a Vincentio editum cum adnexis omnibus iterum in 4. Venetiis excudit Bartholomaeus (барто) Ginammi typis antiquis, quos Marcus Ginammi Venetiis reperisse

risse dicitur. Sunt autem typi hi (кипари) iidem, qui primi Euchologii. Utriusque psalterii exemplar est in Bibl. Caes. Reimpressi, apud me unum, apud Dn. Kopitar alterum foll. 274, in Bibliotheca S. Marci Venetiis quartum, folio uno, in quo Alphabetum, auctius, a Paulo Solarich descriptum in Pominak p. 26 — 30. Operam suam huic editioni impendit Hieronymus (кроамм) Zagurovikь Patricius (властелин) de Cataro.

Habeo prae oculis Psalterii folium ad Dn. Kopitar spectans, cujus typi rudiores sunt, quam Vincentiani, Signaturae д҃ïш paginam primam 25 lineae occupant. Linea 10 incipit Canticum Isaiae cap. 26, 9—21. Textum et Orthographiam non differre a textu aliarum editionum Serbicarum collatio docet. Legit enim v. 9. ѿ нощи оутрьнюеть доух мои ктебѣ бже, заніе свѣть повѣленїа твоа поземли. правдѣ наоучитесе живоущеи наземли. 10. прѣста бо нечьстивы etc. Vincent. melius повелѣниа. Ostrog. et correcta на земли. Vincent. male наоучитсе in 3. sing. pro 2. plurali. Ostrog. помолче, at corr. пресга πέπαυται. Vellem nunc definiri, utrum folium hoc sit e Psalterio Serbico anni 1545, cujus meminit Sopikov p. XCIII, an ex alia hucusque ignota editione.

Anno 1561 Venetiis in fol. typis Vincentii Vukovikь prodiit Triodion, apud Sopikov трипѣснец, male 1562. Exemplar in Bibl. Caesarea. Primo folio comparent ҂афч щпана оу мнетке, posito ч pro ѯ seu

60,

60, et щпана pro штампана. In fine vero аѳѯа генеувара ѕ, i. e. 1561 Januarii 6. Operam editioni corrigendae impendit Stephanus ab urbe Skodra (ѿ града скадра) qui spem fecit, partis secundae propediem edendae. Post triodion quadragesimale secutura fuit illa pars, quam трїодь цвѣтнаа seu пентикостарь appellant. Utrumque, et Triodion et Pentecostarion Mosquae 1759. fol. cum multis aliis libris ecclesiasticis, Menaeis, Prologis, Menologio, Liturgiariis, Hirmologio, Octoecho, Paterico, Rituali, Vitis SS., Commentariis et Homiliis Patrum, Bibliis Ostrogiensibus 1581, Evangeliis Leopoli 1736 fol. Concordantiis in Psalmos, Evangelia et Acta, et Epistolas, anno 1787 Leopoli huc transmissis, servat Bibliotheca Caesarea.

Anno 1571. 12. libellus Calendarium, Officia B. Mariae, S. Crucis, S. Spiritus, Mortuorum, septem Psalmos poenitentiales, Litanias omnium SS. et alias preces continens, Venetiis impressus fuit literis Serbicis seu Bosnicis, quales Postellus 1538 in linguarum XII. characteribus differentium Alphabeto primus exhibuit, nosque Tabula IV. linea septima ex aliis opusculis editis sistimus. Post а figura prima est в, sequentes tres sunt є; post и sequuntur duo ђ, deinde ж, Serbicum тьерв, postea џ, (cum quo et figura octava lineae sextae conferenda est), ultimo loco duo ч. Libellus hic longe rarissimus Bibliothecae Caesareae post Calendarium SS. in ecclesia Latina cultorum in

fo-

folio singulari figuras Alphabeti repraesentat, post has Ave Maria (здрава марита милости пꙋна) et Pater noster: ѡче нашь. кои кси на небксиех. — и ꙋклони нашь ѡдь зла. Ямень. At mox fol. 3 alia formula quam ob vocem лꙋкаваго, πονήρȣ, Graeco-Slavicam dixerim, recitatur, in qua illud prorsus singulare, quod pro насꙋщныи hic наситинась legatur: хлебь нашь наситинась дажь намь данась. In fine libelli bibliopolarum nomina, locus et annus impressionis notantur: щанпано ꙋ бьнецнех. накобь. дк вароомь. и аброжо. корсо. кꙋмь пано. аласена. дкла. скала. ꙋ ч. ф. о а. Insigni scalae etiam titulus ornatus est, *sub* quo M. D. LXXI. Alios libros asceticos Venetiis ejusmodi literis impressos a Paulo Solarich aliisque recensitos studio praetermitto, cum solum initia typographiarum nobis hic exponenda sint.

In Ugrovlachia loco incognito anno 1512 in 4, prodiere quatuor Evangelia, quorum exemplar ante annos 30 Mosquae in Typographeo synodali inspexi. Clausulam finalem integram Sopikov pag. L. descripsit. Editionem curavit jussu Johannis Basaraba magni Voevodae hieromonachus Macarius.

Anno 1517 — 1519 in 4. Pragae in urbe majore veteri Franciscus Skorina de Poloцk, Medicinae Doctor, varias partes Veteris Testamenti a se in Russicam linguam translatas edidit. Harum indicem habes apud *Sopikovium*. Nominabo hic eas, quae in indice lau-

laudato desiderantur, seu de quibus nondum constat, utrum impressae aut ab auctore translatae fuerint. Sunt autem hae: Libri Paralipomenon, Esdrae, Prophetarum (exceptis Threnis et Daniele, quorum exemplaria cognita sunt), et Macchabaeorum. Psalterium Slavicum, quibusdam vocibus hinc inde mutatis, post aliquot annos in 8. cum aliis libellis, qui Canones et Acathistos continent, ejus curis editum est, et quidem, ut videtur, Vilnae. Ibidem enim, in domo Jacobi Babiча senioris Magistri civium urbis Vilnae, an. 1525 Apostolum in 8. excudit. Ex eo specimina leguntur in Sopikovii Bibliographia p. 10—17.

Antequam in Russia vel unus liber ederetur, Evangelia pro usu Ecclesiarum Serbicarum jam bis edita fuere per hieromonachum Mardarium e monasterio Мрькшина црква prope Nigrum Montem. Prima vice an. 7060 (i. e. 1552) 4. Augusti, Belgradi (оу бѣлградꙋ) in fol. Pro hac editione, cujus exemplar Consil. Reg. Sabbas Tököly servat Aradini, alterum in monasterio annunciationis sub monte Kablar in sinistra ripa Moravae in Serbia vidit Vukius, typos formavit Radiша Dmitrovikь, et post eum sumtus suppeditavit Trojanus (трьꙗн) Gundulikь ex urbe Ragusa. Altera vice in fol. an. 7070 (i. e. 1562) 24. Junii, ad aedem Ascensionis in мркшина црква ad pedem Nigri Montis. Pro hac editione, cujus exemplar est in Bibl. Caesarea, Mardarius ipse, patria de flu-

vio

rio Drina; typos magno labore e ferro et cupro se confecisse (ꙋоукодѣлисаχ) testatur. Textum secundae non differre a prima ex collatione з҃а в҃ (quae Matthaei 1, 18. incipit et Cap. 2, 12. desinit) concludere licet. Lectiones ejus in Grammatica laudavi saepius. Luc. 7, 10. legit cum Cod. Kop. вѣдомь quod Ostr. et corr. male omittunt. Ibidem initio v. 41. iterum cum Cod. Kop. conspirat, non addendo и рече aut іс же рече, quorum primum Ostrog. legit, alterum correcta. Differt tamen etiam ab hoc codice. Hic enim Luc. 11, 25. legit оупражнен, пометен и оукрашен, σχολάζοντα, σεσαρωμένον, καὶ κεκοσμημένον, Mard. sine пометен. Editi habent quidem пометен, sed omisso оупражнен. Luc. 6, 20, Mard. cum Ostrog. post нищїи non habet д҃хом, τῷ πνεύματι, quod Ms. Kop. cum aliis editis addit.

Versionum Antonii Dalmatae et Stephani Consulis, Augustanae Confessioni addictorum, literis cyrillicis et glagoliticis ab an. 1561 — 1564 Tubingae (aut Urachii) impressarum, licet illyrica (croaticam illi appellabant) lingua vulgari factae sint, hic iterum meminisse oportet. Quae de iis in Appendice Vol. I. Sopikovius congessit, non carent erroribus. Novum Testamentum, quod N. 1714 nominavit, non est Croaticum, nec literis cyrillicis 1554 impressum, sed Primi Truberi Versio Carniolica Matthaei, et editio N. 1715 adducta est Novi Test. prima pars 1557 lit. latinis edita. Recte quidem N. 1717 dicitur, N. Test. Tubingae 1563

in

in 4. literis cyrillicis prodiisse, at male N. 1718, 1719, 1720, novas ejusdem editiones an. 1565, 1577, 1581 factas fuisse. N. 1721 recte habet Croaticum N. Test. Tubingae in 4. glagol. Falsum vero illud, quod addit: sine notatione anni. Nam prima Pars praefert annum 1562, secunda 1563. Annos hos ipse jam N. 705 recte consignaverat, sed ficto et monstroso loci nomine: трагѹрїа въ брандєнбѹргїи. Falli eos, qui post mortem Johannis Ungnadii, cujus sumtibus typographia Tubingensis erecta fuit, typos glagoliticos Tubinga in Austriam, et inde Romam translatos suspicati sunt, alibi ostendimus. Vide Glagolitica mea.

Non ausim praeterire, typis cyrillicis Nesvizii in Lituania 1562, 4. Catechesim russica lingua (dialecto alborussica) fuisse editam, quam triumviri novae doctrinae propagatores Matth. Kawe czinski, Simon Budny, et Laurentius Kriszkowski Principibus Radziviliis dedicarunt. Exemplar seculo XVI a Jesuita Vilna allatum servatur in Bibl. regia Pragae.

In Russia coepta quidem 1553 consilia instruendae typographiae, sed primus omnium librorum Mosquae impressorum Apostolus prodiit demum anno 1564 in fol. Exemplar tractavi manibus in typographeo synodali. Ridiculum est, quod titulo libri Sopikov Nr. 73 apposuerit verba: перевод etc. i. e. Apostolum e graeca versione LXXII. interpretum translatum fuisse. Operarum Magistri erant Johannes Fedorow (ѳедоров) Diaco-

conus, et Petrus Timofejew (тимоѳеєв) Mstislaveц. Uterque eorum, cum male audirent, nec optime haberentur, patriam deseruit. Prior Leopoli impressit Apostolum 1573 in fol. Ejus nomen sub Insigni urbis Leopolis folio ultimo subscriptum legitur: иван ѳедоровичь дрꙋкарь московскїй. De fatis ejus vide plura apud Sopikovium p. LX. seqq. Alter subscriptus legitur in editione Evangeliorum, quae Vilnae 1575 in fol. impressit. Exemplar exstat in Bibliotheca Comitum de Nostitz Pragae; quo et Durichius et ego saepe usi sumus. Tredecim annis ab editione Apostoli elapsis, impressum fuit Mosquae Psalterium 1577 in 4. Post plurium annorum decursum prodiere A. 1590-1592 duo Triodia (постная и цвѣтная) in fol. Editionem curavit Typographus Andronicus Timothei filius (тимоѳеєв), невѣжа dictus. Anno 1594 Octoechus in fol. A. 1597 iterum Apostolus in fol. A. 1600 Menaeum commune (минеа общая). A. 1602 Liturgiarium (слꙋжебник) in 4. A. 1606 Tetraevangelion elegantissimis typis, cujus exemplar servat Bibliotheca Caesarea. Typographo nomen fuit онисїм михаилов радошевскый e Volynia oriundus (волынец). In subscriptione mendum est in annis Christi а҃ х҃ дı҃ i. e. 1614. Nam annis Mundi з҃ р҃ дı. i. e. 7114, et primo anno regiminis magni Ducis Basilii Ivanoviч respondet A. Chr. 1606, non 1614. Hanc editionem Evangeliorum dialecti veteris ecclesiasticae

 prae-

praecesserunt sex aliae, prima sine anno, secunda 1512 in Ugrovlachia, tertia Belgradensis 1552, quarta 1562, quinta Vilnensis 1575, sexta Vilnensis 1600 sumtibus et typis Lucae Mamoniч, ut adeo Mosquensis an. 1606 ordine septima sit. Reliquos post annum 1606 Mosquae impressos libros slavicos vide sis in Sopikovii Bibliographia Russica.

Idem ille Johannes Theodori filius, Mosqua oriundus, qui Mosquae 1564, et Leopoli 1573 Apostolum impresserat, Ostrogium, Volyniae urbem, aut sponte aut a Constantino Duce Ostrogiensi vocatus venit, ubi jussu religiosi Ducis Novum Testamentum cum Psalterio A. 1580 in 8., mox etiam integra Biblia in fol. excudit. Bibliorum titulus annum 1581 exhibet, at clausula fol. ultimo docet, ea jam an. 1580, 12. Julii fuisse absoluta per Ivanum Theodori filium Moscovitam (иваном ѳеодоровым с҃ном москвитином). Huic infra subjunctum conspicitur signum typographi, in quo I et Ѳ nomen illius indicant. In Spenceri Catalogo et titulum et typographi signum ligno incisa spectabis. Habent autem quaedam exemplaria aliud folium ultimum (in exemplari integerrimo, quod est apud RR. PP. Benedictinos Scotos adest utrumque), in quo oratiuncula eucharistica graeca et Slavonica typographi signo praemittitur, et post signum typographi in clausula annus 1581, et dies 12. Augusti nominantur. Verbis напечаташа мною многогрѣшным Іоанном ѳеодоровым

сы-

сыном з москвы respondent in formula graeca haec: τετύπωται ὑπ' ἐμοῦ ἁμαρτωλοτάτε Ἰωάννου, τε Θεοδώρε υἱοῦ ἐκ τῆς μεγάλης ρωσίας.

Titulum libri rubrum: библїа сирѣчь книгы ветхаго и новаго завѣта по языкꙋ словенскꙋ latine sic reddideris: Biblia i. e. libri veteris et novi Testamenti lingua slovenica. Post orationem eucharisticam Ducis pientissimi graecis et slavonicis verbis conceptam, consilium operis ipse Dux exponit. Gratulatur sibi, se a Magno Duce Russiae Johanne Basilievич assiduis precibus per Michaelem Garaburdam scribam magni Ducatus Lituaniae exemplar Bibliorum integrum obtinuisse, cum antea frustra ejusmodi exemplaria, quae omnes Vet. Test. libros complecterentur, in Serbicis et Bulgaricis monasteriis quaeri curasset. Credidit ille in transmisso exemplari (aut illius apographo) veterem versionem Slavicam, quae e Septuaginta Interpretum graeco textu ante annos 500, et quod excurrit, tempore Vladimiri primi Ducis christiani facta sit, contentam fuisse. (Confer Gramm. p. 701). Excipiendi certe erant libri Tobiae, Judith et tertius Esdrae, quos non e Graeco, sed e Vulgata translatos facta collatione mox advertere potuissent ii, qui editionem curarunt. Libri tertii Macchabaeorum versio, cum in exemplari transmisso reperta non fuisset, recens editioni accessit. Ad finem enim libri tertii haec nota legitur: сїа третїа книги маккавейскїа въ прочїих библїах не обрѣта-

 ют-

ются ниже всамои тои словенскои, и ни влатинскихъ ани влатскихъ точію въгреческои и вческои, нѫ и мы ихъ неоставихомъ i. e. hic liber tertius Macchabaeorum in reliquis Bibliis non invenitur, neque in ipsis illis S l o v e n i c i s, nec in latinis, nec in Polonicis, tantummodo in Graecis et Bohemicis; verum et nos eum non omisimus. Male Kohlius et qui eum secuti sunt, voce латскихъ (alias лацкихъ) L e t i c a biblia, quae nondum exstabant, hic indicari putarunt.

Tempore Vladimiri ad Russos delatam Versionem Slavicam Evangeliorum, Apostoli, Psalmorum et librorum liturgicorum non dubito, at libros Veteris Testamenti omnes aut aliquos praeter Psalterium translatos exstitisse vix credi potest. Seculo XII. Proverbiorum versionem jam Nestori, qui librum frequentius citat, ad manus fuisse, et ex usu ecclesiae paroemias legendi, colligi possit. Sapientiae liber, Ecclesiasticus, Prophetae et Job sec. XIII. et XIV. in Serbia, Pentateuchus aliique sec. XV. in Russia aut Polonia translati videntur. In unum vero corpus circa finem sec. XV. (non tamen ante editionem Bohemicorum Bibliorum Pragensem 1488 aut Kutebergensem 1489) collectos et secundum exemplar Bohemicorum Bibliorum dispositos fuisse existimo. Hac occasione plerique Vet. Test. libri, antea e Graeco translati, secundum Vulgatam recogniti fuere. Cujus rei indicia cum ubique obvia sint, miror id non advertisse editores Ostrogienses. De conferendo textu Sla-

vo-

vonico et ex graecis fontibus emendando ne cogitatum quidem fuerit, cum illi exemplari transmisso nimium confidentes nihil immutandum censerent. Non mirabimis itaque tot manifestos librariorum errores in Ostrogiensi editione inveniri. Sunt et alia ejus vitia, textus nimirum multis in locis corruptissimus, interpunctiones confusae saepius, praeter Polonismos et Russismos in libris, qui a Russis serius translati sunt. In editione Mosquensi 1663, in qua textus Ostrogiensis recusus fuit, non nisi pauci, iique leviores errores sublati sunt. Longe plures et graviores mansere incorrecti, qui tamen vel obiter inspecto textu graeco facile emendari potuissent.

Quis enim non advertat, Jobi 41, 19 pro лꙋк метен legendum fuisse лꙋк мѣдан, cum Graecus *τόξον χάλκεον* habeat? Restitui etiam facile potuissent Job. 9, 9. post творяи власожельцꙗ и проходнию, *ὁ ποιῶν πλειάδα καὶ ἕσπερον*, vocabula male divisa et pessime in Ostrog. expressa: нарек тꙋ, ряи южь наложа. A primo interprete certe scriptum fuit и арктꙋра и южьнаа ложа, convenienter graeco textui: *καὶ Ἀρκτοῦρον, καὶ ταμεῖα νότου.* Editores autem Mosquenses non restituto textu veteri, maluerunt in margine notare: греч҃е плїадꙋ и еспера и арктꙋра и сокровища южнаа. In Orthographia emendanda, flexionibus vocum immutandis faciliores fuere editores Mosquenses, licet eis injunctum fuerit, ut textum Ostrogi-

giensem immutatum (неизмѣнно) exprimerent. In Psalmis, (quibus et Athanasii epistola ad Marcellinum de interpretatione Psalmorum praefixa est, quae in Ostrogiensi abest), vocabula alia in Mosquensi legi, p. 187 monui. In his enim excudendis non Ostrogiense, sed aliud exemplar secuti sunt. Addam de exemplaribus Ostrogiensis editionis observationem Dn. Kopitarii, nimirum folium cо̃s (276) fuisse reimpressum, cum Jobi Cap. XLI. linea ultima exemplar Bibliothecae Caesareae legat сердца sine sequenti мо, quod in exemplari RR. PP. Scotorum lineam claudit. Praefatio de utilitate lectionis S. Scripturae, et disticha slavonica, quibus editio haec et laudes Ducis Constantini celebrantur, auctorem habent Gerasimum Danilovич. Gravissime halucinatus est Jacobus Suша, qui in libro »Saulus et Paulus Ruthenae unionis — sive Meletius Smotriscius Archiepiscopus Hierapolitanus« inscripto et Romae 1666 edito, hunc Gerasimum, Danilovич (Smotriski), patrem Meletii, olim Vice-capitaneum castri Camenecensis, deinde rectorem academiae Ostrogiensis, auctorem versionis Slavonicae Ostrogii editae asseruit. Cum enim eum Graecarum Latinarumque literarum, nec non Slavonicae linguae gnarum fuisse dixisset, addit: »cujus rei argumento sunt perutiles toti Russiae ejus lucubrationes, Biblia scilicet e Graeco et Latino sermone in Slavonicum versa et Ostrogiae ducis memorandi impensis

edi-

edita; quorum etiam exemplar Eminentissimus Cardinalis Franciscus Barberinus suae recens adscribi locupletissimae curavit Bibliothecae«. Si Jac. Suша Praefationem Gerasimi inspexisset, potuisset laudare ejus modestiam, qua tenuitatem ingenii sui excusat. Ait enim sibi, qui scholas nunquam vidisset, (ибо оучилища николиже видѣх), injunctum fuisse ab ipso Duce, ut hanc Praefationem scriberet. Equidem vix ei tantam linguae graecae peritiam tribuendam censeo, ut vel libri tertii Macchabaeorum versio ab eo profecta credi possit. Inter libros supra memoratos, qui Leopoli ad Bibliothecam Caesaream missi sunt, est rarissimum opusculum foll. 10, ab eodem Gerasimo Smotrickio Ostrogii A. 1587 in 4. editum: Календаръ римски новы. Sub finem: написано ꙋ Академии Острозькой etc. йікциртомс чиволинад мисареГ. Additur: qui arabica legerit, eum facile haec intelligere posse. Alios Ostrogii impressos libros enumerat Sopikovius. Librum Basilii de Jejunio, quem ille N. 193 recenset, 1594 in fol. 14. Martii ex Ostrogiensi typographia (з дрꙋкарнѣ острозкое) servant Bibliothecae Caesarea et Ossoliniana.

Emendatior quoad libros Vet. Test. editio prodiit tandem 1751 fol. Petropoli (Mosquae), in cujus Praefatione correctionis negotium latius exponitur. Textum hujus editionis repetunt aliae omnes, quarum pleniorem indicem dedit Sopikovius. N. 113 habet Mosquensem *1756*, et N. 114 Petropolitanam ejusdem anni in

fol.,

fol., quae fortasse non nisi nomine loci differunt. N. 116 Petropolitanam 1759, fol. Rectene? cum postea N. 117 Kieviensis 1758 sequatur. Post hanc N. 118 Mosquensem 1759 in 8. Voll. 4. (apud me Voll. 3). Sequuntur Mosqu. 1762, et alia 1763 in fol. (Apud me in Slovanka 1766), Kieviensis 1779 in fol. Mosqu. 1778 in 8. Voll. 5; Mosquensis (octava) 1784. fol. Kiev. 1788 in 8. Voll. 5. (Mosqu. 1790, in fol. deest apud Sop.) Mosqu. (decima) 1797 fol. Poчaev. Part. 5, 1798 in fol. Mosqu. (undecima) 1802 fol. (Budensis Voll. 5. 1804. in 8., secundum Kiev. 1788 impressa, deest apud Sopikov). Mosqu. Voll. 4. 1806 in 8. maj. Mosqu. (duodecima) 1810 fol. Addamus primam stereotypis 1816 in 8. a Societate biblica editam, quae 1820 jam undecima vice recusa fuit.

§. 6. Superest, ut Grammaticas Slavonicas dialecti literalis saltem nominemus. Earum aliquas recensuit Leon. Frisch. Pleniorem earum indicem dedit Franc. Alterus, quem inscripsit *Literatur der Slavischen Grammatiken*, et Miscellaneis philologico-criticis (Vindob. 1799) N. VIII. inseruit, sed etiam in eo quaedam supplenda sunt. Alium in Sopikovii Bibliographia Russica invenies, qui et aliarum dialectorum, uti Carniolicae, Illyricae hodiernae, Slavo-Bohemicae, Grammaticas sub generali nomine Slavonicarum complectitur, quin hae satis distinguantur a Grammaticis veteris slavonicae linguae. Nostrum igitur erit, eas

so-

solum accuratius, supplendo simul alibi omissas, consignare, quae proprie sensu strictiori Slavicae dici possunt. In harum censum venire non potest Grammatica graeca slavonice translata a studiosis scholae graeci ritus Leopoli, atque A. 1591 in 8. »in usum inclytae nationis Russicae« edita titulo: ΑΔΕΛΦΟΤΗΣ. грамматика доброглаголиваго еллинословенскаго ꙗзыка. (Apud Alterum N. VI.) Recte Fort. Durich in adversariis suis adnotavit: in rem Grammaticam Slavorum omnia ferme vocabula technica ex etymologia graeca transisse nemo negaturus est, quicunque hanc Grammaticam legerit. *συλλαβὴ* enim in ea vocatur слог, *ὄνομα* имѧ, *ἀντωνυμία* мѣстоимѧ, *ῥῆμα* глагол, *μετοχὴ* причастїє, *πρόθεσις* предлог, *ἐπίρρημα* наречїє (apud Maximovium надглаголїє), *σύνδεσμος* сьоуз. Articulus vero, *ἄρθρον*, est различїє.

Primus omnium Grammaticam linguae slavicae ecclesiasticae composuit Laurentius Zizania, Vilnae 1596 in 8. in typographia Fraternitatis impressam, quam inscripsit: граммаѳїка словенска (male apud Sopikovium славенска) съвершенаго искоуства осми частей слова и иных нуждных. новѡ съставленна л. з. Fusius eam, ob raritatem, describit episcopus Eugenius in lexico historico Scriptorum status ecclesiastici, notatque, in ea casum Narrativum seu Praepositionalem in declinationum paradigmatibus desiderari, totamque 59 foliis absolvi. Ejusdem Zizaniae alphabeta-

rius libellus словенскаѧ азбꙋка dictus, Vilnae 1596 editus, continet 34 foliis Lexicon seu collectionem vocum slovenicarum russica vulgari dialecto expositarum.

Libelli in 12. nomine Grammaticae ab Altero N. I. e Bibliotheca Bodlejana adducti, titulus Slavicus est: грамматіка. албо сложеніе писмена, хотѧщимъсѧ оучити Словенскаго ѧзыка. младолѣтным отрочатом. в вилнѣ. рокꙋ. а҃. х҃. нї. Apparet autem vel e titulo, cum pueris discentibus destinatum atque adeo nihil aliud esse, quam unum ex innumeris alphabetariis бꙋкварь dictis, quorum complures Sopikovius consignavit.

Plenius linguae Slavonicae regulas exposuit Meletius Smotriski, (monachus coenobii Vilnensis descensionis S. Spiritus, cujus vitam latius Jac. Suша, concinnius nuper Eugenius enarravit), edito Anno 1619 (1618) in 8. Jevii (prope Vilnam) libro, cui titulum fecit: грамматїки славенскиѧ правилное Сvнтагма, потщанїем многогрѣшнагѡ мнїха мелетїа смотрискагѡ etc. в евю. foll. 252. In Praefatione vernacula summopere commendat studium linguae literalis Slavonicae, cum sit ecclesiae graeco-russicae naturalis et connata (природный). Ejus praecepta ab omnibus semper aestimata fuere. Non poterant autem ex hac Grammatica, utpote quae ipsa lingua slavonica conscripta esset, praeter Russos et Serbos proficere alii. In Dalmatarum praeprimis usum et com-

commodum eam latine convertit Matthaeus Sovich Cathedralis ecclesiae Auxerensis Archidiaconus, cui olim in collegio Urbani cathedra linguae Slavonicae a Benedicto XIV. decreta fuit. Adjecit ille Alphabetum Glagoliticum et praemisit longiorem praefationem, in qua codices cyrillicos et glagoliticos sibi notos et quosdam impressos literali ac etiam vulgari sermone scriptos libros enumerat. Exemplar operis, nobis benevole concessi, exstat Lublanae in Bibliotheca Baronis Zois, qui illud nescio utrum ex Autographo an ex Apographo describi fecit. Versioni latinae e regione respondet textus ipsius Smotriskii, slavonice, charactere cyrilliano.

Non diffitetur Sovichius, Grammaticam hanc »accuratioribus Bibliorum animadversionibus adhibitis« perfectiorem reddi posse ab aliis, promittitque in fine praefationis, se ad perficiendum Dictionarium quo fieri potest uberius progressurum. Obiit Sovichius 1774, post cujus mortem de edenda hac versione Grammaticae nemo erat sollicitus.

Repetitis autem vicibus Grammatica Meletii Slavonice scripta edita fuit; pro usu Russorum Mosquae 1721 et pro usu Serborum Rimnicii in Valachia 1755, paucis in ea mutatis et additis.

Anno 1638 edita fuit Cremenecii Grammatica (писъменница) in 8., apud Alterum N. III. foll. 104.

Auctor Grammaticae Slavonicae in 4. Mosq. coeptae 1648, finitae 1651, Meletio quidem vix non omnia debet.

bet. Cum tamen quaedam omiserit, alia addiderit et mutaverit, nolim cum Sopikovio opus hoc singulare editionem Meletii tertiam aut secundam (cum Vilnensis A. 1629 vix exstet) appellare. Appositae in fine sunt tres appendices: 1) Discursus Maximi Graeci de utilitate Grammaticae. 2) Interpretatio slavonica Nominum Sanctorum. 3) Analysis duarum Orationum. Has et seorsim an. 1782 in 8. Mosquae impressas habeo. Male tribui ab aliquibus hanc Grammaticam Maximo Graeco recte monuit Sopikovius. Exemplari hujus Grammaticae, quod servat bibliotheca Upsalensis, passim versionem latinam margini adscripsit Sparfvenfeldius. Haec autem versio vix alia esse videtur, quam ea, ad quam perficiendam Sparfvenfeldius Mosquae an. 1686 hortatus est anonymum, qui Nissae MDCXC in 4. »Exemplar characteris Moscovitico-ruthenici duplicis Biblici et usualis« in quatuor, et Declinationum terminationes in quinque tabellis aeri incisis edidit. Is enim de studio linguae Slavonicae Mosquae continuato et de versione Grammaticae a se confecta loquens ait: »Quod meum studium cum approbasset nobilis Dominus Joannes Spahrenfeld Svecus, juvenis praeclarissimus et suae gentis spes maxima, plurimarum linguarum peritissimus, qui eo ipso tempore agebat Mosquae, eamque linguam didicit Rutheno pariter, porrexit mihi Grammaticam fusam sola lingua ruthenica editam, ut eam pro meo exercitio latinitate do-

donarem. Qua ego perlecta utilius fore judicavi, si eam in compendiosiores terminos et clariorem methodum redigerem. Quod etiam auxiliante bono Deo brevi praestiti. Hortabantur et rogabant deinde omnes exteri, ut etiam pro eorum usu publici juris facerem, quod quidem libenter praestitisem, si alicubi typum Ruthenum cum Latino reperire potuissem. Occurrit nunc, ut saltem Alphabetum et quaedam eo pertinentia sculpi curarem, usibus illorum servitura, qui olim seu in Magna Russia, Circassia, Walachia, seu Servia, Sclavonia, Bulgaria, Bosnia pro re christiana sunt laboraturi, aut inter gentes illas versaturi, cum linguae hujus in plerisque illis regionibus, saltem in officiis ecclesiasticis, et libris sit usus. Has tabellas mihi proprias vendico, quas magno labore confeceram, etsi fundamentum aliquod ex dicta fusa Grammatica desumpserim, sed valde mendosum, confusum et pene usui nulli aptum«. Haec ille.

An et quibus rebus differat editio 1719 in 8. non possum dicere, cum eam cum priore conferre non licuerit.

Compendium ex illa pro usu scholarum confecit scholae Novogradensis discipulus, hypodiaconus Theodorus Maximov, idque Petropoli in monasterio Alexandri Nevensis 1723 in 8. imprimi fecit. Apud Alterum N. V. Constat Grammatica pag. 212. Praefatio 4 et Index alphabeticus 8 foliis.

He-

Hegumenus Eugenius brevi Lexico slavonico 1784 in 8. Petropoli edito praemisit Paradigmata Declinationum et Conjugationum Slavonicarum.

Manuductio ad Grammaticam Slavonicam (Рꙋководство къ славенстѣй грамматїцѣ), quam pro usu scholarum nationis Serbicae e pluribus aliis collegit Abrahamus Mrazovič scholarum nationalium director, primum Vindobonae 1794, deinde appendice trium foliorum, quae numeri dualis flexiones exhibent, aucta, Budae 1811 in 8. prodiit.

Brevis Grammatica Slavonica (краткаѧ славанскаѧ грамматика) a Petro Vinogradov conscripta XIV. capitibus pagg. 112. absolvitur. Petropoli 1813. 8. Slavonicam tradit lingua vernacula.

Grammatia slavonica Ms. A. 1643 Joannis Vsevicii Bibliothecae Colbertinae N. 3876, e qua Bandurius in Animadvers. in Constantini Porphyr. librum de administr. Imp. Tom. II. tabulam desumsit, a Jo. Ugevicio (Ужевик) Sclavono sacrae theologiae studioso conscripta. Inspexit eam Parisiis D. Kopitar, et ex iis quae notavit, video auctorem fuisse Polonum, aut Russum e Polonia, qui polonica slavicis miscuit.

Aliam a Johanne Sohier linguarum Slavonicae, Russicae et Polonicae interprete, an. 1724 confectam, N. 462 Bibl. regiae, citant Benedictini in novo tractatu artis diplomaticae. Hanc illi quidem Russicam dixere, at Slavonicam esse non dubito.

De

De ea, quam Caramanus in Alphabeto an. 1753 edito promiserat, non constat, utrum vel inchoata fuerit.

Jacobi Bloniцki hieromonachi Grammaticam, (Грамматика новостараго и славнаго мзыка) jam ante an. 1761 in monte Atho conscriptam, servari apud SS. Synodum, et Lexicon Slaveno-graeco-latinum in Kieviensi laura, Eugenius testatur. Quis non miretur et doleat, horum neutrum in lucem edi! Miror etiam non prodiisse Grammaticam, cui decem annorum operam Venetiis impenderat Justinus Vimnevski, legationis russicae capellanus. Hanc typo paratam ante A. 1799 Vindobonae viderat Alterus, apud quem vide sis illius conspectum.

Hac, quam linguae slavicae cultoribus nunc offero, etiam exteris, qui linguae hujus cognoscendae desiderio tenerentur, consultum esse volui. Methodo autem nova tractandam censui, Declinationum et Conjugationum numerum augendo et aliter disponendo. Pars illa, quae vocum formas exponit, prorsus neglecta fuit ab aliis. Meletii vestigia premens in iis, quae ille recte statuit, in eo multa alia probare non potui, quae auctoritate veterum destituuntur. Optabam equidem opus magis elimatum prodere in publicum. Sed continuis amicorum editionem urgentium hortatibus ante tempus cedendum esse existimavi. Inter quos praeprimis nominandus mihi est e Vindobonensibus

con-

conjunctissimus Kopitarius, bibliothecae palatinae custos, qui corrigendis diligenter plagulis, oblatis e lectissima sua bibliotheca ultro, qui mihi hic deerant, libris, exquirendis, inspiciendis et sedule conferendis quum manuscriptis tum impressis codicibus, quaedam etiam opportune monendo, operam meam multum adjuvit. Brevi ille, spero, Lexico Sloveno-graeco-latino, quod parat, feliciter absoluto, justiorem symbolam conferet ad accuratiorem penitioremque sincerae dialecti veteris scientiam.

Vindobonae 1821. 21. Decembris.

Con-

Conspectus Operis.

Grammaticae Slavicae

Pars II.

De vocum Flexione.

Gra-

Grammaticae Slavicae

Pars III.

De vocum constructione.

In-

Introductio
in
Institutiones linguae Slavicae.

Caput I.
De literarum Slavicarum figura, pronunciatione, valore numerico, divisione, affinitate.

§. I.

Soni linguae Slavicae omnes et singuli neque latinis, neque graecis characteribus exprimi possunt. Hinc ingeniosa inventione opus fuit ad constituendum alphabetum omnibus numeris absolutum. Auctor illius Constantinus Philosophus, alias Cyrillus dictus, Methodii Pannoniae et Moraviae Archiepiscopi frater, Slavis primum Bulgariae, deinde Moraviae daturus Evangelium aliosque libros liturgicos, hoc consilio usus est, ut graecos characteres fundamenti loco substerneret, sonorum a graecis alienorum signa ex aliarum nationum, Armenorum videlicet et Coptorum, alphabetis mutuaretur, reliquisque adaptaret, ac, missis nominibus literarum graecis seu phoeniciis, Slavicas appellationes substitueret, pro Alpha enunciando *Az*, pro Bita seu Vita *Vjedi*, interposito

tamen *Buki*, quod Latinorum B respondet. Eadem ratione literae Zjelo, quae Graecorum signo numerico ϛ respondet, praemisit sonum živjete; in reliquis jam non turbato alphabeti ordine usque ad ѿ progressus est, nisi quod literas, Graecis duntaxat proprias, ξ, ψ, ϑ, ѵ, ad finem plane rejecerit.

§. II. Figuras et nomina literarum slavice scripta in tabula prima aeri incisa conspicienda exhibuimus; valorem earum nunc exponemus.

Respondet autem

А	а	az,	Graeco Α	Lat.	a
Б	б	buki,	. .		b
В	в	vjedi,	Β		v
Г	г	glagol,	Γ		g
Д	д	dobro,	Δ		d
Е	е, Є	est (jest)	Ε		e
Ж	ж	živjete,	. .	Gall.	j
Ѕ	ѕ	zjelo,	ζ		z
З	з, ȝ	zemlja,	ζ		z
И	и	iže,	Η	Lat.	i
Ї	ї	i,	Ι		i
К	к	kako,	Κ		k
Л	л	ljudi,	Λ		l
М	м	mysljete,	Μ		m
Н	н	naš,	Ν		n
О	о	on,	Ο		o
П	п	pokoj,	Π		p

P

Р	р	rci,	Graeco ρ	Lat.	r
С	с	slovo,	σ		s
Т	т	tverdo,	Τ		t
ОУ	оу	uk,	ου		u
Ѫ	ѫ		ȣ		
Ȣ	ȣ				
Ф	ф	fert,	Φ		f
Х	х	chjer,	Χ	Germ.	ch
Ѿ	ѿ	ot,	ωτ	Lat.	ot
Ц	ц	ci,	(τζ)	Ital. / Germ.	z / z
Ч	ч	červ',	. .	Ital.	ce
Ш	ш	ša,	. .	Gall. / Germ.	ch / sch
Щ	щ	šča,	. .	Germ.	schtsch
Ъ	ъ	jerr,	. .		. .
Ы	ы	jery,	. .	Pol.	y
Ь	ь	jer,	. .	Boh.	'
Ѣ	є	je,	. .	Lat.	je
	ѣ	jat',			
ЮУ	юу				
Ю	ю	jus,	. .		ju
	ѭ				
Ꙗ	ꙗ	ja	. .		ja
Ѧ	ѧ				
Ѯ	ѯ	ksi,	ξ		x
Ѱ	ѱ	psi,	ψ		ps
Ѳ	ѳ	thita	Θ		th
Ѷ	ѷ	ižica	υ		y
Ѵ	ѵ				

§. III. Valor harum literarum numericus prorsus idem est, qui apud Graecos:

а҃	в҃	г҃	д҃	є҃	ѕ҃	з҃	и҃	ѳ҃	і҃
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
а҃і	в҃і	г҃і	д҃і	є҃і	ѕ҃і	з҃і	и҃і	ѳ҃і	к҃
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
к҃а	л҃	м҃	н҃	ѯ҃	о҃	п҃	ч҃	р҃	
21	30	40	50	60	70	80	90	100	
с҃	т҃	у҃	ф҃	х҃	ѱ҃	ѡ҃	ц҃		
200	300	400	500	600	700	800	900		
҂а҃	҂в҃	҂г҃							
1000	2000	3000 etc.							

Olim et ѧ valebat 900.

Ut itaque annus a condito mundo ҂зтк҃ѳ sit 7329, a quo si 5508 demas, annum ҂аѡ҃ка i. e. 1821 obtinebis.

§. IV. Figurae harum literarum graecas seculi noni referunt, his eo similiores, quo antiquiores codices inspexeris. Serbicos ductus, quales Postellus anno 1538 exhibuit, et Theseus Ambrosius A. 1539 pluribus descripsit, quidam typographi Veneti, imprimentes libellos catholicos Bosnica lingua scriptos seculo XVII. imitati sunt. Paulisper etiam a forma Cyrillicorum characterum antiqua deflectunt ii, qui versionibus illyricis Antonii Dalmatae et Stephani Istriani Tubingae annis 1561, 1562, 1563 impressis adhibiti sunt. His plane similes sunt, quos tabula II. e Bohorizhii Grammatica desumtos ante oculos sistit.

Rus-

Russici, qui politici seu civiles vocantur, ex ecclesiasticis orti, pro vario artificum conatu alii aliis elegantiores sunt. His nunc et Serbi, adjectis formis quibusdam propriis, utuntur. (Vide Parallelismum alphabeti Serborum cum viciniorum popularium et aliis cultioris Europae alphabetis', quem Vukii Lexicon Serbico-Germanico-Latinum p. LXIX. conspiciendum praebet).

§. V. A Cyrillico autem alphabeto, quo a medio seculo nono omnes Slavi graeco ritui addicti usi sunt, figuris plane differt alphabetum Slavicum, quod Glagoliticum seu etiam Bukviya appellatur. Voluit nimirum auctor ejus, incertus Dalmata, cyrillicum antiquum in compendium redigere, retentis quidem literarum nominibus, sed ductibus pro ingenio suo formatis, a priorum forma valde diversis, quos tabula III. exhibet. Hoc alphabetum clerici Dalmatiae, ut liturgiae suae Latino-Slavicae, recenter inventis literis conscriptae, auctoritatem conciliarent, mox a prima ejus inventione, initio nempe seculi XIII., S. Hieronymo, quem, utpote Stridone natum, Slavum Dalmatam fuisse sibi persuaserant, tanquam inventori tribuerunt; hinc vulgo Hieronymianum appellari solet. Notandum vero, literas glagoliticas a cyrillicis differre primum valore numerico. Buki enim valet 2, Vjedi 3, Glagol 4, Dobro 5, Jest 6, Živjete 7,

Zjelo

Zjelo 8, Zemlja 9, Iжe 10, I 20, Je 30, Kako 40, Ljudi 50, Mysljete 60, Naш 70, On 80, Pokoj 90, Rci 100, Slovo 200, Tverdo 300, Uk 400, Fert 500, χjer 600, Ot, quod figuram Psi refert, 700, шta 800, Ci 900, чerv 1000. Differunt deinde etiam numero et ordine. Inter I et Kako, Je ad exprimendum latinum j insertum est; literae autem graecae ksi, psi, thita, et iжiцa, tanquam inutiles plane omissae sunt, cum auctor literas ks pro ξ, ps pro ψ, t pro θ, u et i pro v scribere maluerit. Literam ф retinuit, cum ei latinum f respondeat. Nec enim nomina Felix, Fabianus, Fortunatus apte scribere potuisset, licet subinde φ graecum seu ph latinum in p mutet, scribendo Pilip pro Philippus. Unico o contentus, Ot rescidit, quod graeci ω figuram referret, quamvis nomen Ot retinuerit, illudque figurae ex ψ ortae tribuerit. Inter Jerr crassum et Jer tenue seu molle, codicum Cyrillicorum a Serbis scriptorum abusum secutus, nullum discrimen observavit, ita, ut nescias, utrum in voce *den* n pronunciandum sit, uti n solidum, an vero uti ń liquidum. Cyrillicum ѧ et ѥ figura una expressit, sequendo consuetudinem patriae suae, quia Dalmatae illo aevo Jazyk et jezyk promiscue pronunciasse videntur. є initio pro ѥ etiam in codicibus cyrillicis, recentioribus tamen, usurpatur. Hos imitatus Dalmata, Jest

gla-

glagoliticum initio vocum pro к, et post consonantes pro є puro adhibuit. Šča, cum in medio et fine apud Dalmatas ut illyricum ch, non ut щ sonet, literae Ci praeponendum censuit. Solent autem щ glagoliticum, dum hac litera sonum cyrillici щ exprimere volunt, Dalmatae, tribus punctis notare, aut ei literam ш praefigere. His defectibus alphabeti glagolitici mederi volentes Raphael Levakovich et Matthaeus Caraman, librorum liturgicorum correctores, variis signis literas glagoliticas notarunt ad exprimendos sonos omnes, qui aptissime literis cyrillicis redduntur.

Hoc consilio opera Caramani Jadrensis Archiepiscopi Romae 1753 Bukvar Slavenskij literis tam cyrillicis quam glagoliticis editus est.

§. VI. Qui alphabetis e latino aut germanico formatis utuntur, uti Illyrii in Slavonia et Dalmatia, Croatae, Carnioli, Poloni, Bohemi, et Venedi Lusatiae, diversa ratione sonos Slavis proprios signant, eos nimirum, quos simplici litera exprimere non poterant. Cape exempla:

Cyrill.	Illyr.	Croat.	Carn.	Pol.	Boh.
з	z	z	s	z	z
ж	x	s	sh	ż	ż
с	s	sz	ſ	s	s
ш	sc	sh	ſh	sz	ſſ, ṡ
ц	c	cz	z	c	c
ч	cs	ch	zh	cz	ċ

Ve-

Venedi Lusatiae Bohemos secuti ž pro ж, aliqui etiam ȝ pro з retinuere, alii vero litera ſ pro з, ȝ vero pro ц, ß pro с, ſch pro ш, tž pro ч utuntur.

In exprimendo щ plerique multum variant. Poloni scribunt szcz, Croatae sch: щоука, lucius, Pol. szczuka, Croat. schuka. Illyrii vero щ pronunciant uti шт (sht, sct), hinc shtuka, sctuka, Serbice штука. Bohemi quoque щ in ſſt' mutant, quamvis Slovaci ſč seu ſſč adhuc servarint: Ohnisst'e, ohnissče. Apud Carniolos plerosque terminatio iſze (ише) viget pro iſzcze (ище). In Infinitivis in щи, et gerundivis in ꙋщ, ащ, et in fine vocum мощ, нощ et similibus, Illyrii pro щ amant ch, Serbi ћ, cujus defectum alii per ть supplent; Poloni et Bohemi his in vocibus non nisi ц pro щ et pronunciant et scribunt.

Pro х Poloni, Bohemi, Lusatae scribunt ch, cui Croatarum et Carniolorum h aequivalet. Illyrii quidem h scribunt pro х: hud, hoditi, uho, muha, sub, pro худ, ходити, оухо, мꙋха, сꙋх, sed pronunciant ut latinum h. Serbi vero sonum х plane negligunt aut subinde in в mutant: уд, одити, уво, муа et мува, сув, lege: ud, oditi, uvo, mua, muva, suv. Bohemorum autem h respondet slavico г: hora, гора, mons. Si enim г hiante gutture efferatur, quod et Russorum ali-

qui

qui faciunt, facile in h transit. Pronunciant autem h pro г, praeter Bohemos, Slovaci omnes, immo et Lusatae superiores. Polonorum sibilantes ź, ś, ć, rhinesmusque in pronunciandis vocalibus ą, ę, slavicis literis nullatenus exprimi possunt. Literae rz respondet quidem slavicum рь, sed sono longe diverso. Amant autem Poloni et Bohemi stridens rz in omnibus vocibus, in quibus ь, aut vocales и, ѣ, ѧ, ю, cum р conjunguntur: крило, krzidło, рѣка, rzeka.

§. VII. Etsi Cyrillus literam в ante в, et ж ante з inseruerit, ingenio usus suo, aut Latinos et Armenos hac in re imitatus, noluit tamen ordinem alphabeti graeci in aliis ita turbare, ut sibilantes literas slavicas locis suis cum с conjungeret. Rejecit enim ц, ч, ш, щ, et signa ъ, ь, uti et vocales affectas, ad finem post ѿ. Recta autem methodus eum omnino ordinem sibi vendicat, qui literarum cognationi et affinitati innitatur. Habita igitur ratione organorum, primam seriem constituent vocales purae, quas pulmonales liceat appellare. His mox palatinae seu vocales affectae subjiciendae sunt.

Secunda series consonas labiales, tertia linguales, quarta dentales, quinta sibilantes omnes, sexta demum gutturales in tabula hic apposita conspiciendas praebet:

Vo-

Vocales.

I.	1.	а,	о,	оу.	
			є,	ы.	
			ї, и,		
	2.	ꙗ,	ѥ,	юу seu ю.	
		ѧ,	ѩ,	ѭ.	

Consonantes.

II.	в,	б,	п,	м.
III.	н,	л,	р.	
IV.	д,	т.		
V.	з,	ж.		
	с,	ш,	(щ)	
	ц,	ч.		
VI.	г,	х,	к.	

Literam ф, quam hic consulto exclusimus, quod non nisi peregrinis vocibus scribendis serviat, si quis seriei secundae inserere velit, locum inter в et б occupabit. Literas ѯ, ѱ, ѳ, ѵ, utpote sonis peregrinis, non slavicis, exprimendis aptas eodem jure hic exclusimus, quo in alphabeto cyrillico extra seriem ad finem rejectae, in glagolitico prorsus exclusae fuere.

§. VIII. Vocalis ї, natura sua liquidissima, aliis vocalibus ita praefixa ut cum eis coalescat in unam syllabam, aequivalet latino et germanico j, adeoque naturam consonantis induit. Hinc syllabae ꙗ,

ѥ,

ѩ, ѭ seu ю, uti *ja*, *je*, *ju* pronunciandae, pro diphthongis haberi non possunt. In fine vero post vocales alias appositum и, quando cum vocali praecedenti uno oris motu conjunctim effertur, diphthongum proprie sic dictam constituit. Tales sunt:

ай,	ой,	оуй
	ей,	ѣй
	їй.	

Et praefixo ї: ѧй, ѩй, юй.

Quo in casu и superne notari solet sigla, quam colliquescentem (слитнаѧ) appellant Grammatici.

Consona в, licet affinis vocali оу seu ȣ, post vocales quascunque in fine posita diphthongos non efficit. в enim in terminationibus ав, ов, оув, ев, ив pronunciandum est eo fere modo, uti solet ante vocalem efferri, id est leni flatu, qui ad f latinum fere magis accedat, quam ad vocalem оу.

(a) Male igitur Meletius Smotriski, princeps Grammaticorum slavicorum, et qui eum ducem seculi, inter Diphthongos non solum ѧ, ѩ, ю quas inproprias nominarunt, immo et оу, ѣ retulerunt. Hinc syllabas оуй, ѣй Tripthongos, жй plane Tetraphthongum appellarunt, quod hanc e quatuor vocalibus (юуй) constare censuerint, cum tamen ж sit aequale graeco ȣ, latino u, russico у, cui junctum и Diphthongum ȣй seu уй constituit. Diphthongos av, ev et уй non nisi in graecis vocibus reperias.

§. IX.

§. IX. Orthographiam quod attinet, plura observanda veniunt. Primum circa vocales:

1. а solidum paucas admodum voces inchoat: а sed, абїе mox, аще si, акы sicut. Pro аз in dialectis aliis olim ꙗз in usu erat, unde hodiernum ꙗ rejecto nimirum з. Supplet quandoque а vices vocalis liquidae ꙗ, ut in амо pro ꙗмо quo. Post ж, ш, ч olim ѧ scribebatur, nunc fere ubique а: юношѧ juvenis pro юноша, чѧс hora pro час, отрочѧ puer pro отроча; immo et post ц: оцѧ, срдцѧ, лицѧ, pro оца, срдца, лица. Librarii Serbici male вса omnia, всак quilibet, pro всѧ, всѧк, item каа quae, pro кая seu каѧ scripsere.

(b) Signari solent non solum а, sed et reliquae Vocales omnes initio vocum (in antiquis codicibus etiam initio syllabarum) sigla quam тонкая, id est ψιλή, appellant, quaeque Graecorum spiritui leni respondet: а̓, и̓, ꙗ̓ etc. In Bibliis stereotypo A. 1816 Petropoli impressis signum hocce editores Russi, Orthographiam dialecti suae secuti, penitus neglexerunt, quos utique, cum vocum nunc a se divisarum initia etiam sine signo facile dignosci possint, mihi quoque sequi licebit.

(c) Spiritum asperum (гѹстая, id est δασεῖα) plane non norunt Slavi, nec in ipsis vocibus quas Graeci adspirant: адъ seu а̓дъ infernus, ᾅδης. Recentiores tamen quidam, praeeunte Meletio Smotriski, saltem voces ab ѵ incipientes aspero notandas censuere: ѷпакой etc.

2. ѡ et о non differunt sono, sed usu vario. ѡ scribitur a) in vocibus peregrinis: Іакѡв, Іѡсиф, in quibus Graeci ω usurpant. In nimbo ima-

imaginum Salvatoris o ωн est graecum ὁ ὤν. b) in interjectione ѡ̑ Vocativo praefixa; in Praepositionibus ω, ωв, ѿ, et vocibus cum his compositis. Reperias tamen окрест, одежда, обычай, окласть, облак, образ, in quibus praepositiones o et об secundum regulam ω exigerent. c) non raro initio vocum aliarum in codicibus, ut ωгнь, ωцет, ωн; rectius tamen alias огнь, оцет, он. In antiquissimo Izbornik a. 1073 plane отъ pro ѿ legitur. d) in casibus pluralis numeri, quos, subtilius quam opus erat, distinguere volebant librarii: ex. gr. in genitivis вωин militum, пророк, отрωк, законник, дωлжник, quae in nominativo singulari scribuntur per o: воин miles etc. In genitivo in ωв: жидωв Judaeorum, non alia certe ratione quam ut distinguatur a possessivo жидов. Sic сωт, genitivum a сто centum, distinguunt a сот favus. In dativis in ωм, ne terminatio eorum cum instrumentali singulari in ом confundi possit: законникωм, оученикωм. Бωльша, мнωга nominativi plurales, generis neutrius, ω amant, ob discrimen a feminino singulari больша, многа. Hoc modo nom. plur. глагωли *verba*, ab imperativo глаголи *loquere* differt. e) in adverbiis ob discrimen adjectivorum in o desinentium: зѣлω valde, тамω ibi. f) denique in Genitivo singulari Pronominum et Adjectivorum, quem nimia cura ab Accusativo, ut eis videbatur,

se-

secernendum voluere: єгѡ eius, свѧтагѡ sancti. In formula оузрѣ єго отецъ єгѡ vidit eum pater ejus, primum єго Accusativi vices sustinet, secundum vero єгѡ officio suo defungitur.

3. оу initio vocum, ѹ vero in mediis et ultimis syllabis scribi solet: оукрѹхъ fragmentum. Compendii causa Russi pro оу usurpant ubique у, quod et in Bibliis Slavicis novissime impressis initio vocum prima vice tentatum est.

(d) In libris Serbicis fere omni in loco оу, et non nisi rarissime ѹ legitur. In variis codicibus manuscriptis, antiquissimis aeque ac recentioribus, post consonantes ѫ pro ѹ legitur: рѫка manus, вѣрѫ правѫ fidem rectam. Russorum Ік seu у olim non nisi pro ѵ scribebatur, praecipue in codicibus Serbicis; мурѡ unguentum, pro мѵрѡ. In Russicis tamen codicibus etiam antiquis у subinde jam pro оу reperias: рука etc.

§. X. Ab *Est* seu є solido nulla vox slavica inchoatur. In manuscriptis antiquis et libris a Serbis editis initio vocum ıє pro є scribebatur; nunc compendii causa Є initio vocum scribitur, sed pronunciatur ut je. Inde factum est, ut є, etiam sine praefixo ї, *Jest* nominaretur. є et Є omnino non differunt nisi usu; Є initia vocum occupat: Є id, Єи ei (feminae), Ємѹ ei (viro), Єдა dum, Єщє adhuc. Praecipiunt autem Grammatici etiam in medio vocum post consonas, sed non nisi tum scribendum Є, cum casus pluralis numeri a similibus singula-

laris numeri distinguere volunt. Differt hac ratione Genitivus pluralis отєц a Nominativo singulari отец, Dativus pluralis мъıтарєм ab Instrumentali singulari мъıтарем, et plurales вєси, двєри, сєстръı, a Genitivo singulari веси, двери, сестръı. Genitivus plur. овец *ovium* scribitur per е, quod ei nullus casus in singulari respondeat; plur. nom. знамєнїа autem per є, quod ei Genitivus singularis знаменїа similis sit.

е igitur alias semper post consonas et vocales in medio et fine locum habet: берꙋ accipio, мед mel, бꙋдете eritis. Est autem inter е et ѣ tanta affinitas ut post consonas varias е saepius vices liquidae ѣ suppleat: пре, пред, време, древо, quae librarii Russici amant, pro прѣ, прѣд, врѣме, дрѣво, quae Serbici codices constanter retinent.

§. XI. Vocalis ъı ab и seu ї ita differt, uti а solidum a liquida ꙗ. Igitur ъı inter vocales solidas, ї vero inter liquidas referri debet.

(e) Constat autem ъı, uti in antiquissimis Codicibus scribitur pro hodierno ы, e crasso ъ (non e tenui ь) et ї. Neglecto paulatim jam inde a seculo XIII. discrimine inter ъ et ь, librarii Serbici ubique ь pro ъ scribere coepere. Hos imitatus auctor alphabeti glagolitici, excluso altero, unico *Jer* contentus fuit, nullius fere usus, nisi ad separanda ab invicem vocabula, quae olim conjunctim sine intermedio spatio scribebantur.

Notandum vero literam ъı, seu, ut nunc scribitur, ы, initio vocum nuspiam occurrere. Suppo-

po-

ponit enim consonam solidam praeeuntem crassius enunciandam. Differunt autem ъı et и consonis junctae non solum figura, sed ipso significatu et pronunciatione. Crassius enim et durius sonant syllabae въı, къı, пъı, мъı, gracilius et mollius ви, ки, пи, ми, quarum discrimen facile observabis, si ore Polono aut Russico prolatas audieris. Simili modo differunt нъı, лъı, ръı a ни, ли, ри. Stridentem syllabae ри sonum, Polonis, Bohemis atque Moravis communem, quem per rz exprimunt, alii Slavi prorsus ignorant; latum tamen r a tenuiori recte distinguunt Lusatae inferiores.

Ad discrimen hoc notandum interpres veteris testamenti Sorabici, Cotbusii 1796 impressi, Joh. Frid. Fritze, duplici figura literae r usus fuit.

Дъı, тъı, a ди, ти, vix alii melius quam Bohemi et enunciando et scribendo dy, ty, et di, ti, distinguunt. Immo et post sibilantes з et с discrimen inter ъı et и observandum est. Post ц vero et densiores sibilantes ж, ш, щ, ч, locum suum и sibi vendicat. Post г, х, к vero non nisi ъı, uti pluribus seculis constanter observatum fuit, et ipsa analogia exigit, scribendum est, etsi nunc in libris slavicis, quos Russi ediderunt, more Polonorum post gutturales и scribatur. Clariora haec fient exposita literarum ъ et ь functione.

XII. 1. Characteres ъ et ь; quos quidam literas aphonas (безгласная) dixere, Smotriskius conjunctim sonantes (приправногласная) rectius appellavit, quod temperando sono consonantium syllabam aut vocem finientium inserviant. Crassius enim et durius sonant literae, quibus ъ crassum (дебелое) affigi solet, tenuius autem et mollius, quibus ь tenue (тонкое) apponitur. Sic finales consonae vocum кровъ tectum et кровь cruor, вонъ foras et вонь in eum, ленъ linum et лѣнь piger, оуглъ angulus et оугль carbo, ядъ venenum et ядь esca, медъ mel et мѣдь aes, перстъ digitus et персть humus, частъ frequens et часть pars, atque aliarum plurium differunt.

2. Post literas г, х, к, nec tenue *Jer* (ь) nec и seu ї, locum habere potest, sed duntaxat crassum (ъ): снѣгъ nix, страхъ metus, пророкъ propheta. Hinc in accusativo plurali non и, sed ъі scribendum erit: снѣгъі, страхъі, пророкъі; minime vero, uti solet pro arbitrio librariorum polonizantium снѣги, страхи, пророки.

3. Densiores vero sibilantes ж, ш, ч, uti et щ, postulant in fine ь: стражь custos, нашь noster, плищь strepitus, козлищь haedus, мечь ensis, врачь medicus, плачь fletus, жрець sacrificulus, заяць lepus. Hinc post literas has ъі locum habere non potest.

(f) Contra analogiam certe in libris impressis scribuntur пророцы in Nominativo pro пророци, сердцы in locali pro сердци, тецы in Imperativo pro теци, нищым in Dativo plurali pro нищим, чающым expectantibus pro чающим, et similia alia.

§. XIII. Quando vero post consonantes labiales, linguales, et dentales, et post sibilantes з et с, scribendum sit ь, ex usu et pronunciatione, ex analogia grammatica, formis nimirum vocum et flexionibus, dijudicari debet. Usus ex. gr. docet scribendum et pronunciandum червь vermis, голѹбь columba, седмь septem, осмь octo, маріамь, аминь, день dies, конь equus, огнь ignis, моль tinea, вопль clamor, царь rex, звѣрь fera, дождь pluvia, пать quinque, пѹть via, тать fur, зать gener, тесть socer, гость hospes, кназь princeps, весь omnis, сь hic, unde et днесь hodie. De aliis index radicum consulendus erit. Analogia, et quidem regula discernendorum generum, docet, omnia Feminina in consonam desinentia exigere ь: сѣнь umbra, соль sal, дебрь vallis, падь spithama, плоть caro, радость gaudium, смерть mors.

§. XIV. Sunt tamen et Masculinorum derivatorum formae quaedam, uti ень, ель, арь, quae ь amant: камень lapis, спаситель salvator, мытарь publicanus; item Adjectivorum possessivorum, quae a Substantivis ope ь et ень formantur: велблѹждь cameli, Фараонь Pharaonis, Сїѡнь Sionis,

nis; Іаковль Jacobi, орль aquilae, Господень Domini. Adde исполнь plenus, свободь liber, чуждь alienus.

Cum Imperativi flexio и postulet, in apocopatis даждь da, виждь vide, ь retentum fuit, absorpti и indicium. Idem dicendum de persona tertia singularis et pluralis єсть, имать, суть, et paucis aliis anomalis.

(g) Olim omnium verborum personae tertiae in т *Jer* molli, non ut hodie crasso notabantur: будеть будуть. Participiorum autem passivorum terminatio in м signo ъ finitur: питаємъ, творимъ, non питаємь, творимь, uti Grammatici subtilius distinguere haec tempora volebant a persona prima pluralis. Post м vero in Locali et Instrumentali codices antiquissimi constanter ь affigunt: въ томь, въ нѣмь, тѣмь, тѣмьже, прѣдъ нимь, кымь словомь. Joann. 1, 7 recte olim legebatur: да вси вѣру имутъ имь, ut omnes crederent *per eum*, non єму, uti librarii locum hunc foede corruperunt, male supponendo имь esse Dativum pluralem. Dativi certe pluralis in имъ et омъ constanter crasso ъ distinguebantur a casu singulari: имъ eis, облакомъ nubibus, оученикомъ discipulis.

§. XV. Rarius nunc post literam aut syllabam primam in medio vocum ь scribi solet. Praeter voces польза utilitas, et пользую, свѣдѣтельство testimonium, льстити seducere, vix alias in Bibliis recenter impressis reperias. In antiquis libris, praecipue manu exaratis, plura occurrunt, uti: тьма tenebrae, судьба judicium, татьба furtum, сонмъ synagoga. His adde ex antiquissimo codice, in quo alias ъ et ь exactissime distingui so-

lent, правьда justitia, славьнъй gloriosus, єдиньство unitas, ідольскъй idolis proprius, горьскъй montanus, адьскъй infernalis, брашьно cibus, помощьник adjutor, et centena alia.

(h) In eodem codice non solum смерть, плоть, sed etiam съмьрть, плъть scriptum invenitur. Supplevit enim vocalem о non raro crasso ъ, є vero leni ь. Sic испълнь, кръвь, дълго russico more legendum est исполнь, кровь, долго; оцьтъ vero et мьртвьць uti оцет, мертвец. Serbici codices in his minus accurati sunt, cum inter ъ et ь discrimen a multis seculis non observent, ubique ь leni utentes: сьмрьть, quod absorbendo vocalem euphonicam Russorum, pronunciant смрт; etsi in glagoliticis libris subinde семерт scriptum invenias.

§. XVI. Solebant autem etiam ope ъ compositae voces a simplicibus distingui. Aliud certe est свѣтъ lux, aliud съвѣтъ consilium (Russice совѣтъ), quod ex съ *cum*, et radice вѣт *sermo* constat. Sic съвѣсть (совѣсть) conscientia ex съ et вѣсть. Hac ratione disjunguntur etiamnum praepositiones separabiles a voce sequenti, cui praefigi solent: въ град in urbem, съ мною mecum, прѣдъ нимь, ante eum, Nunc usus obtinuit, ut praepositiones въ, къ, съ, item изъ, безъ, надъ, предъ, signo *Jerik* ' notentur: в', к', с', из', над', nisi euphoniae causa potius о pro ъ assumant: во, ко, со, предо etc. Idem valet de conjunctione нъ verum, cui Russi apponunt о, Serbi vero а: но, на. Pro отъ ab, ubique ѿ in libris impressis legitur. In compositis ъ

prae-

praepositionibus affixum plane jam omitti solet: всѐлити pro въселити, извеꙙ҇ pro изъведꙋ, воздвигнꙋ pro возъдвигнꙋ etc. In прєдидетъ tamen прд҇ sigla *Jerik* notatur.

(i) A *Jerik* differt sigla *Pajerk* ꙿ, qua olim in impressis libris, docente Smotriskio, suppletum fuit lene ь: перст҇ pro перстъ. Idem monuit lineolam lenientem quibusdam vocibus imponi: поле҇зии (a поле), воиже, соимъ, хвалный, сꙋдба. Sed has literas si quis accuratius exprimere velit, nunc potius iis affigendum erit lene ь: воньже, соньмъ. Obiter hic notandum, in Bibliis nuper impressis voces вонь et воньже male hoc modo dividi: въ онь, et в оньже. Nam vocalis о non ad нь, sed ad в referri debet. Sicut enim нань, ex на et нь (pro и) constat, ita вонь ex во et нь: ideoque si dividenda sint, pro въ онь, въ оньже scribendum erit во нь, во ньже, cum orta sint ex во и in eum, во иже in quem, mutato и in нь.

§. XVII. Quotiescumque ся verborum personis consona finitis pressius apponitur, nullo ъ opus esse senserunt jam alii. Scribunt enim речется, мнится, ѿверзꙋтся, quin inter finalem literam т et ся interponatur ъ. Eodem modo кто scribitur, quod veteres ope ъ disjungebant: къто. Cum igitur singulas inter voces, quae olim uno tenore scribebantur, nunc etiam spatia relinquantur, ac literae mollius pronunciandae leni ь signentur, videtur et mihi superfluum finem vocum crasso ъ notare, cum illud ubique supponi debeat, ubicumque lene ь locum non habet. Manet tamen functio

tio

tio illius ante ï in constituenda vocali solida *Jery* (ъı) admodum necessaria.

(k) Vis nominum кръ seu єръ et кра seu єрь, quae Cyrillus figuris ъ et ь imposuit, in eo consistit, quod sono diverso finalis literae р functionem signorum ъ et ь, Armenorum R duplex, asperum et dulce, fortasse respiciens, exprimere voluerit. Huic discrimini explicando exemplum satis aptum praebent non solum vocabula тръ vehemens, et трь fruges vernae, sed et plura alia, uti велъ et вель, бѣлъ et бѣль, данъ et дань, тъ et ть et omnia alia in consonas ejusmodi desinentia, quae subinde durius, aliquando lenius sonant, ideoque utriusque signi ъ et ь capacia sunt, nimirum в, б, п, м, н, л, р, д, т; his enim pro vario soni temperamento et ъ et ь affigi solet.

§. XVIII. In regulis de scribendo ы et и, quas diligenter collegit *Abraham Mrazovics*, et in Grammatica sua in usum Serborum scripta clare exposuit, cum eae et rectae pronunciationi syllabarum radicalium, et analogiis formationum et flexionum atque communi usui innitantur, nihil fere est, quod jure reprehendam, duabus tamen exceptis, quae auctoritati librorum novorum a Russis editorum nimium tribuunt.

Quarum una praecipit, scribendum ы post ц, quod et codicibus antiquis et ipsa analogia refellitur. Si namque ex. gr. рав in Nominativo plurali и, non ы, postulat, certe et агнци, анци, мѹченици, uti haec in Serbicis libris antiquitus impressis recte exarata leguntur, scribendum erit.

Al-

Altera и post г, χ, к pro ы, ponendum docet. Codices autem antiqui tam Russici, quam Serbici omnes, immo et libri liturgici seculo XVI. a Serbis impressi constantissime post gutturales has, analogia id exigente, ы scriptum exhibent: гыбнꙋ, книгы, врагы, грѣхы, вѣкы, ликы, мꙋкы.

(l) Non ignoro, post alias consonas in codicibus Serbicis и et ы confundi saepius ita, ut винꙋ pro вынꙋ *semper*, любым pro любим, обылно pro обилно, обытель, (quasi a быти derivatum esset), pro обитель, *habitatio*, (ab об et витати *habitare*), imo subinde et Imperativi избавы, помозы pro избави, помози male scripta legantur; in eo tamen, quod orthographiam codicum antiquorum analogiae innixam, quoad ы post gutturales г, χ, к, illaesam servarint, libri Serbici novis Russorum inventis praeferendi sunt.

§. XIX. Vocales и et ї non nisi usu differunt. Ponitur autem и:

1. Initio vocum Slavicarum: и et, й eum, ин alius, иже qui, ити ire, истина veritas.

2. Occupat syllabas omnes, in quibus radix ipsa, aut formationis et flexionis analogia ы non exigit: бити caedere, ми mihi, ни non, ти tibi, a quibus utique discernuntur быти esse, мы nos, ны nos *Accus.*, ты tu.

3. Diphthongi omnes in fine postulant й: велїй, мой, рай paradisus.

Peregrina servant ї: Їꙋда, їдωл, їрмос, їерей sacerdos, крїн lilium. Huc referri potest вїно, quamvis et вино recte scribatur. Roma urbs mutat o in и: Рим.

Amant et voces slavicae ї ante vocalem aliam: бію, біеши, a бити, спасеніе salus, знаменіа signa. Eximit Smotriskius composita ex при, uti приемлю, приатно, sed etiam in his et aliis прї ante vocalem usurpatur: прїити, прїиму, прїати. Legitur tamen при in Bibliis ante ѡ: приѡбращу, приѡбщаю. Arbitraria sunt haec. In Ostrogiensi Bibliorum editione plane едінъ pro єдинъ scriptum reperies. міръ, olim весьміръ, *mundus*, a миръ *pax*, non quidem in manuscriptis, sed in impressis libris distingui solet. мνро ab utroque differt et genere et vocali ν, quia origine graecum est. Exigunt et alia graeca ν: порфνра, крνсталл.

Pronomen й *eum*, pronunciari mollius, quam conjunctionem и *et*, nimirum uti *ji*, jam Smotriskius docuit, et Caramanus confirmat. Bohemi ex й diphthongum *jej* formarunt.

(m) In antiquissimis codicibus post vocalem scribitur и: тѹи, какои, пропашаи crucifixerunt eum; post consonas solidas ıи: поставилъ ıи posuit eum, вѣнчалъ ıи coronavit eum, приятъ ıи accepit eum; post liquidas autem, ex. gr. post ть, ии et и: глаголють и жива dicunt eum vivum, да помажють ии ut ungant eum. In iis etiam ии pro їй locum habet: мнии minor, велии magnus, от дьврии a foribus, третии tertius, прочиим reliquis. Sic etiam спасеник pro спасеніе.

§. XX. Inter Vocales affectas, quas liquidas appellare liceat propterea quod cum ї colliquescant,

hoc

hoc discrimen observandum est, ut ѩ et ѥ initio vocum, ѧ vero et ѣ post consonas scribantur. ю autem supplet et юу et ѭ tam initio, quam in fine syllabarum. Igitur scribendum ѩ eos, ѩко quia, ѩможе quo, ѩзык *gens*, a quo nimis subtiliter distinguunt quidam *linguam*, scribendo ѧзык.

In medio autem et fine ѧ: тѧ te, сѧ se, имѧ nomen, блѧдѧ deliramenta, дрѧхлый moestus, творѧт faciunt, видѧт vident, моѧ mea, твоѧ tua, своѧ sua. Sic et братїѧ fratres, стоѧт stant; quae tamen, quia syllabam inchoant, melius in manuscriptis scribebantur per ѩ: стоѩт, сѣѩти serere, боѩзнь timor. Serbici libri antiqui plerique solum ѩ norunt, neglecto prorsus ѧ. In iisdem frequenter ѧ purum post vocales supplet ѩ: ѕмїѧ serpentis, a ѕмїй, pro ѕмїѩ seu, ut Russici editores amant, ѕмїѧ, чистаѧ munda pro чистаѧ. Confer. §. IX. 1.

(n) Quamvis in impressis libris adhuc кошѧ cophinos, оужѧ funes, reperias, tamen post densiores sibilantes pro ѩ scribi solet ѧ, praecipue in persona tertia plurali: бѣжѧт, слышѧт, мѹчѧт. Pro ѧ seu ѩ in talibus Serbi amant et scribunt ѥ: бѣжет, слышет, мѹчет. Sic et pro ѩзык pronunciant ѥзык, et a quinque et pluribus seculis pro мѧ, тѧ, сѧ scribunt ме, те, се, ubique fere pro ѧ substituendo ѥ. Igitur поет pro поѩт, петь pro пѧть, месо pro мѧсо, име pro имѧ, време pro времѧ, кнезь pro кнѧзь, клетва pro клѧтва, зре, зреще pro зрѧ, зрѧще, жело aculeus pro жѧло, жежда sitis pro жѧждѧ, чедо pro чѧдо seu чѧдо proles. Rarius in quibusdam vocibus ѣ initio pro ѩ legitur: ѣко pro ѩко, ѣзва pro ѩзва vulnus; in fine

fine vero pro ꙗ feminino: дѣво непорочнаѣ virgo sine macula, et pro ꙗ neutro plurali: врата вѣчнаѣ porta aeterna. Confunduntur hic ꙗ et ѣ eo fere modo, quo Glagolitae *ja* suum in aliis uti ja, in aliis uti je pronunciare solent. Vice versa нынꙗ codices Serbici, etiam impressi, pro нынѣ legunt.

§. XXI. ѥ initia vocum et syllabarum in antiquis manuscriptis occupat, pro quo tamen compendii causa in libris minus antiquis е locum obtinuit: єдин pro ѥдин, твое pro твоѥ.

ѣ vero post consonantes scribitur. Admittunt autem quandoque, siquidem pronunciatio ipsa id postulet, consonantes pleraeque liquidam hanc vocalem et quidem labiales omnes: вѣк seculum, aetas, вѣно dos, вѣра fides, бѣг fuga, бѣл albus, бѣс daemon; пѣна spuma, пѣти canere, пѣнязь numus, пѣхота pedites; мѣра mensura, мѣсто locus, мѣх uter. Linguales et dentales similiter: нѣм mutus, нѣдро sinus, нѣкто aliquis; лѣто aestas, annus, лѣность pigritia, лѣха agri portio, лѣпота decor, рѣпа rapa, рѣзати scindere, рѣчь sermo, рѣшити solvere; дѣва virgo, дѣд avus, дѣло opus, дѣти proles, тѣло corpus, тѣшити consolari, тѣсто massa. Nec non sibilantes з, с, ц: зѣлѡ valde, зѣница pupilla, сѣма semen, сѣвер septentrio, сѣть laqueus. Densiores autem sibilantes atque gutturales respuunt liquidam hanc vocalem; excepto tamen

men nomine literae χѣρ, quod post χ exhibet ѣ pro ε aut ы. Est enim χыρ apud Slovacos clamor.

(o) Non sunt reticenda exempla, in quibus ѣ post ж, ш et щ scriptum legitur. Luc. 24, 29 occurrit in antiquo codice осаждѣте palpate pro осажите, quod nunc impressi libri habent. Alterum exemplum Psalm. 77, 46 habetur, ubi pro antiquo єрисиви, quod in Psalterio a Serbis, Venetiis, 1561 impresso, graeco ἐρυσίβῃ respondens, adhuc legitur, Russici editores vocem ρжѣ i. e. *aerugini* substituerunt. Est autem omnino vitiosa haec inflexio. Nam ρжа, si slavice declinetur, in Dativo post ж, uti et post alias densiores sibilantes non admittit ѣ, sed и adoptat. Exempla pro шѣ et щѣ, quae e Smotriskio adduci possent, sunt Duales feminini нашѣ, чтѹщѣ, четшѣ: sed hos duales nemo probaverit. Nam in probis exemplaribus duales feminini post ш et щ in и desinunt. Et quod recte olim Matth. 24, 41 legebatur двѣ мелющи, male nunc substituto мелющѣ correctum est.

§. XXII. Apud Russos, licet in plerisque vocibus ꙗ retinuerint, usus obtinuit, ѣ initio earum vocum scribendi, in quibus olim ꙗ legebatur: ѣздить pro ꙗздити vehor, ѣсть, ѣмь pro ꙗсти, ꙗмь, edo. In discrimine vero inter ѣ et ε post consonas observando negligentiores sunt.

(p) Hinc opusculo singulari, Petropoli 1815, 8vo. impresso, quod et regulas, quandonam scribendum sit ѣ pro ε, et indiculum vocum, quae ѣ postulant, continet, sibi consultum voluere. Si auctor voces in eo collectas non a literis initialibus, sed ab iis consonis, cum quibus ѣ immediate connectendum est, in ordinem redegisset, non opus fuisset Composita sub praepositionibus singulis toties repetere. Posuissem ego primum eas voces, quae post primam radicalem ѣ habent,

ex.

ex. gr. вѣт, et sub hac omnia composita, uti увѣт, отвѣт, навѣт, завѣт, сꙁвѣт (совѣт). Deinde adduxissem eas voces in quibus в secundam radicalem constituit, ex. gr. говѣть, свѣт, цвѣт et has quidem ordine alphabetico. Hac ratione uno quasi obtutu cognoscere licuisset ѣ post в, б, п et alias consonas poni solitum, quin opus fuisset singulas alphabeti literas percurrere.

§. XXIII. Licet nunc plerique Slavorum meridionalium discrimen inter ѣ et е sola pronunciatione non percipiant, sunt tamen provinciae quaedam, in quibus recta pronunciatio slavica adhuc viget, ita ut pro *vera*, *svet*, *bel*, *mera*, *sneg*, et pronuncient et scribant *vjera*, *svjet*, *bjel*, *mjera*, *snjeg*, id est: вѣра, свѣт, бѣл, мѣра, снѣг.

(q) Amant inter eos aliqui et diaeresim, resolventes ѣ in ïе, ita quidem, ut pro бѣл, лѣп, duae syllabae percipiantur: бïел, лïеп, lege *bijel*, *lijep*. Carnioli ѣ post consonas non norunt amplius, sed sonum vocalis e acuunt more suo in ejusmodi syllabis, quae in Slavica veteri lingua ѣ exigunt: véra. Poloni subinde ѣ in *ja* mutant: biały pro бѣлый. Bohemi, qui ѣ et е satis accurate distinguunt, post l non nisi e usurpant: leto pro лѣто.

§. XXIV. Vocalis ю pro юу et ѭ et initio vocum et in medio post vocales et consonas in usu est: ю eam, юг auster, юность juventus, юдѣже ubi. Saepe et alia, quae ab оу incipiunt, scribuntur per ю: юза, юзник pro оуза, оузник, юже pro оуже, южика cognatus et cognata, pro оужика, юрод pro оурод. Adde юдоль vallis, quamvis ex оу et дол compositum sit. ютро, mane,

Ser-

Serbici codices legunt, оутро vero Russici, in quibus plane оун, оунοша pro юн, юноша reperias.

(r) Characterem ѩ obsoletum initio et in medio vocum licet reperire in antiquissimis codicibus: ѩзами, ѩсѩ, тъчьѩ et тъчьѧ (точїю).

(s) In Serbico codice A. 1524 etiam неовидим pro жоувидим reperi. Sed talia negligentiae potius librariorum tribuenda censeo, quam ut credam, sic pronunciata fuisse.

Syllabum radicum si percurras, non nisi post л vocalem ю inveneris, et quidem post primam consonam radicalem in любити diligere, людїе homines, *populus*, лют ferox, post secundam vero in блюдо discus, блюсти attendere, плюнѹ, плювати spuere.

(t) In antiquis codicibus post sibilantes ш, ч, scribitur ю pro hodierno ѹ: шюм sonitus, чюти sentire, чюдо res mira, идѹщю, сѣтвшю. Adde тысющи mille, quod codices Serbici pro Russico тысяща legunt. Supponendum itaque post densiores sibilos ubique ю, licet nunc ѹ usurpetur, praecipue in prima persona singulari et tertia plurali: сѹжю pro сѹждѹ judico, помажю ungam et помажють ungent, слъшю audio, пишю scribo, ищю quaero, плачю fleo.

In declinationum casibus non solum post л, sed etiam post alias consonas, eas nimirum quae in Nominativo vocali liquida aut ь finiuntur, ю locum habere solet, ex. gr. in Dativis: свазню captivo, a Nom. свазень, свѣдѣтелю testi, царю regi, кназю principi, врачю medico. In Accusativo feminino: стезю semitam, всю omnem a весь.

(u)

(u) Olim semper post ж, ш, ч: мрежю, дѹшю, притчю, quorum Nominativus in ѧ pro а terminabatur: мрежѧ, дѹшѧ, притчѧ. Subinde etiam post щ: пшеницю triticum, слнцю soli, a слнце.

Respuunt autem ю labiales, ita quidem, ut ubi formatio ю postulat, literam л interponant. Formatur hoc modo ope ю prima persona ꙗвлю а ꙗвити, люблю а любити, кѹплю а кѹпити, ломлю а ломити.

§. XXV. Diphthongis, quas §. VIII. nominavimus, illustrandis, cum et in syllabo radicum, et in formatione nominum atque alibi exempla inveniantur, pauca hic sufficient.

ай: рай paradisus, край margo.

ой: рой examen apum, зной aestus.

уй: уй seu оуй avunculus, крагѹй miluus, помилѹй miserere.

ый: вторый secundus, старый senex.

ей: сей hic, бывшей, ei quae fuit.

їй: сїй hic, велїй magnus, тщїй vacuus.

ꙗй seu ай: ꙗйце ovum, прїемлай accipiens.

ѣй seu ѣй: ѣй ita, старѣй senior, имѣй habe.

юй lege juj: воюй pugna, воюйте pugnate, утренюй, упренюйте, ab утреневати mane surgere.

In peregrinis recte libri impressi аѵ et еѵ servant:

аѵ: Аѵгѹст, Клаѵдїй, Паѵел.

еѵ: Еѵа, Еѵфрат, Еѵнѹх, Еѵтѵх.

Sic

Sic et єѵ҃глїє, licet ѵ ut в pronuncietur: *evangelije*. Pro ѵй exemplum aliud non suppetit quam стахѵй e graeco ςάχυς.

(x) In manuscriptis pro ѵ saepissime в scribitur: швдїн, павел. Pro левї plane левгї, inde левгїтский, и кѵга, евга pro єѵа, inde евжин.

§. XXVI. Circa consonantes recte praecipiunt Grammatici, ne confundantur eae literae, quae sono sibi similes sunt. Nolunt igitur фала scribi pro хвала laus, нокти pro ногти ungues, хрест pro крест crux, нщетный pro исчетный. Mrazovics indiculum ejusmodi vocum in gratiam discipulorum congessit, in quo etiam sequentes reperias: бог deus et бок latus; волк lupus et волхв magus, глаз oculus (apud Russos duntaxat, non alios) et глас vox, грек Graecus et грѣх peccatum, лѹг pratum (apud Russos duntaxat, лѹг enim apud Veteres est lucus) et лѹк arcus, мах vibratio et мак papaver, мѹка farina et мѹха musca. Sed haec quis facile confundere audeat? Distingui quoque voluit, ut jam alii, *κάμηλον* animal велблѹд, a *καμίλῳ* fune nautico велбѹд, cum tamen велбѹд nihil aliud sit, quam corruptio vocis вельблѹд. Sunt autem et alia, quae moneamus.

1. Pro пчела apis, quod editi libri habent, in antiquissimis codicibus бъчела legitur. Sonum literae б in hac voce servant Carnioli scribendo bu-

buzhela, aut transpositis literis б et ч: zhebela. Bohemi mutarunt б in в: wčela, i. e. вчела. Serbi omisso п pronunciant чела, alii tamen Illyrii п retinuere et пчела dicunt, uti et Russi. Poloni п quidem servant, sed ч mutarunt in szcz, et more suo vocalem e in o; pszczoła, i. e. пщола, пшчола.

2. Pro ѵ graeco, quando uti в sonat, scribi frequenter в jam monuimus: євв8л pro єѵв8л. Probanda tamen Editorum cura in rite scribendis nominibus propriis, quae ѵ postulant.

3. Ѧгг҃л editores Bibliorum, Graecorum morem secuti, scribunt, quamvis *angel* pronunciandum sit. Codices autem antiqui etiam ангел exhibent.

4. тешко pro тежко, id est ш pro ж, in codicibus Serbicis subinde scribi non est probandum, cum тежек seu тажек *gravis* sonum literae ж clare demonstret.

5. ѕ literam superfluam censuit Smotriskius et alii, cum ejus vices з, quod pronunciatione non differt, supplere ubique possit. Mos tamen obtinuit, ut in codicibus manuscriptis et editis quarundam vocum initia potius ѕ occupet, quam з. Tales sunt: ѕвѣзда stella, ѕвѣрь fera, ѕелїе olus, ѕло malum et composita ex ѕло, ѕмїй aut ѕмїа serpens, ѕлак herba, ѕѣница pupilla,

ѕѣлѡ

ѕѣлѡ valde, quo nomine et ipsa litera ѕ appellatur.

(r) In prima Bibliorum editione Ostrogii A. 1581 сиꙁа etiam in aliis vocibus ѕ occurrit, ex. gr. in отвєрѕи ab отвєргꙋ *rejiciam*, quasi ad distinguendum Imperativum hunc a simili отвєрꙁи ab отвєрꙁꙋ *aperiam*. In psalterio a Serbis, Venetiis 1561, edito plane кнєѕєм pro кнєꙁєм (кнаꙁєм) legitur.

6. Litera ꙁ in praepositionibus иꙁ, вꙁ, бєꙁ, низ, раꙁ, licet ante plerasque consonas sonum sibi proprium servet, tamen ante п, т, х, к, ц, ч, acriori sono profertur, in quo casu с pro ꙁ scribi solet: распат crucifixus, бєсплътный sine carne, испꙋсти emisit, въсток oriens, исход exitus, нисхождꙋ descendo, искꙋпити redimere, исцѣлити sanare, исчєꙁнꙋ. Literas сч vero contrahunt librarii in antiquis codicibus in щ: ищєꙁє pro исчєꙁє, ищрєсл pro ис чрєсл seu иꙁ чрєсл, ищрєва pro ис чрєва. Eodem modo щ pro сч legitur in vocibus ex бєꙁ compositis: бєщєстєн, бєщисльный, quae tamen ab editoribus librorum Slavicorum probari non poterant. Immo et optandum foret, ut иꙁ, ac reliquae praepositiones litera ꙁ terminatae, ante omnes consonas per ꙁ scriberentur.

7. ꙁдѣ *hic*, et ꙁдрав *sanus* in omnibus libris nunc obvia sunt. Veteres tamen etymologiam respicientes с constanter servant: сдє, сдравъ, съдравиє, *sanitas*. Qui sequentem literam respici-

unt, etiam з богом pro с богом scribere malunt, quod nemo probaverit, nisi Polonus et Carniolus.

8. Literam щ pro ч in voce оущѣстити pro очистити amant libri Serbici et Glagolitici. Iidem тоуждь pro чоуждь a multis jam seculis retinent.

9. Pro щ in antiquissimo изборник seculi XI. saepissime occurrit шт: извлѣшти pro извлѣщи, ноштьѫ pro нощїю, сѫште pro сѫще, аште pro аще, ѥште pro ѥще, хоштете pro хощете, прѣльштакть pro прелщакт, et, quod mirum, in vocibus штоуждам et штоужа pro чоужда, cum quo tamen et щоуд conferri potest.

10. Gutturales г, х, к nemo facile confuderit, qui rectam earum pronunciationem novit. Pro гдѣ tamen veteres codices кде legunt, et recte quidem spectato vocis etymo, quod et Bohemi faciunt. Est enim adverbium кде *ubi* ex interrogativo к et де compositum. Male editores Serbi in Psalterio Venetiis 1561 impresso Ps. 39, v. 18 excuderunt Гь пригакт ми, Dominus sollicitus est mei, pro прихакт. Хамти enim non solum in Stephani regis Serbiae legibus pro corrupto hodierno мамти legitur, sed et alii Illyrii hodiedum scribunt *hajati*.

(z) Veterem versiculi hujus versionem emendare volentes Russi, quibus хамти prorsus ignotum fuerit, primum попеченїе мое in Ostrogiensi editione, deinde in correctioribus Bibliis попечется ѡ мнѣ substituerunt pro obsoleto прихакт ми.

11.

11. Крест et крестити libri novi et antiqui probant omnes. Sed хрестъ legitur in literis (грамота) anni 1265, хрьстъ et хрьстити antiquiores codices prae se ferunt; idque rectissime, cum originem harum vocum ipsa orthographia exprimere voluerint. Est enim хрестити, uti apud Germanos olim *christen*, idem ac christianum facere, id est baptizare, inde хрест baptismus et crux.

12. In exprimendis vocibus, in quibus Graecorum more literae ѵ, ѯ, ѳ servandae sunt, accuratiores sunt libri impressi, quam codices antiqui. In his enim subinde кїпр pro кѵпр, фроугїа pro фрѵгїа, мироносица pro мѵроносица, александр pro алеѯандр, максим pro маѯїм, филїкс pro филїѯ, анатема pro анаѳема et alia similia scripta sunt. Litera ѱ quandoque in Slavica voce ѱа pro пса, ѱом pro псом, etiam in libris impressis usurpatur.

Caput II.

De euphonia seu de vocalium mutatione, consonarum transformatione, epenthesi, prosthesi et elisione literarum.

§. I.

Alternant saepe vocales а et о: станꙋ - стою.

Poloni, et Russi in vocibus quae tribus consonis constant, si media sit л aut р, pro а amant о:

Slav.	глад	Pol.	głod	Russ	голод	fames.
	глас		głos		голос	vox.
	клас		kłos		колос	arista.
	слама		słoma		солома	stramen.
	град		grod		город	urbs.
	праг		prog		порог	limen.
	брада		broda		борода	barba.

In ejusmodi vocibus Bohemi retinent а, quamvis in aliis quibusdam post initiales л et р pro а ament о, uti Poloni: *lodi*, *loket*, *rowen*, *robota*, *rozum* et in omnibus aliis compositis ex praepositione роз, pro ладїа, лакоть, равен, работа, раз, разѹм, in quibus meridionales Slavi omnes conservarunt а. Cum his conspirat et Russus, qui tamen et роспись et ростѹ pro растѹ dicere solet.

(a) In Serbicis libris снаха pro сноха nurus, ражень pro рожен veru, stimulus, legitur.

§. II. Regulariter mutatur о in а in formatione verborum Iterativorum, quae а aut ѣ ante terminationem ти assumunt:

понти-напаати, ломити-ламати.

клонити-кланати, поморѹ-помагати.

горѣти-гарати, бодѹ-бадати,

§. III. Alternant о et е. Hinc пепел cinis, pro попел aliarum dialectorum, hinc тепл et топл calidus. Mutatur vero о in е regulariter post ї quando latino j aequivalet, et post liquidas consonas.

Hac

Hac de causa Infinitivus formae sextae pro овати amat евати:

боквати а вой, блевати а блюю.

плевати а плюю, врачевати а врач.

Hinc et terminatio ем in Instrumentali, et ωм in Dativo plurali secundae Declinationis transit in ем et єм: отцем, отцєм.

(b) Patet hinc, cur in Slavica literali *jo* latino more prolatum locum habere non possit. O enim cum ї conjungi non potest, quin mutetur in е. Pro hodierno Serborum їой, id est *joj* (ei), slaviee scribitur кй. Potuit igitur ю tuto sumi pro юу, latino ju.

(c) Bohemi et in prima declinatione pro *om* amant *em*: bohem.

§. IV. Vice versa mutatur е in о in formandis Iterativis et Factitivis, ac proinde etiam in Substantivis ab iis derivatis:

веду - водити, воевода, вождь.

везу - возити, воз.

лежати - положити, ложе.

теку - точити, ток.

Praesens пою *cano* habet in Infinitivo ѣ pro о: пѣти.

(d) Russi et pro е initiali seu pro к amant о один pro єдин, озеро pro єзеро.

§. V. In iisdem formationibus mutatur и seu ї in о si sequatur и, ы vero in о sequente в:

пїю - напоити, напой.

гнїю - гноити, гной, крыю - кров.

§. VI.

§. VI. Eodem modo resolvitur оу sequente vocali in syllabam ов:

плȣю - пловȣ, слȣю - словȣ, слово.

отринȣ - отриновен, мгнȣ - мгновен.

Hac lege formant verba in ȣю Infinitivum in овати: радȣю - радовати, милȣю - миловати. кȣпȣю - кȣповати, кȣю - ковати.

§. VII. Alternant subinde ȣ et ы:

плȣю - плынȣ, стыдѣти - стȣд,

слышати - слȣх.

§. VIII. Alternant etiam ꙗ seu ѧ et ѥ seu ѣ:

ꙗмь, ꙗсти - снѣмь, снѣсти.

сѧдȣ - сѣде, сѣсти.

обрѧщȣ - обрѣтȣ, обрѣтати.

(e) In libris Serbicis, etiam antiquis, constanter ѥ et е pro ꙗ scribitur: стоѥ pro стоꙗ, чаѥ pro чаꙗ, ѥзва et ꙗзва, неѥсыть pro неꙗсыть pelicanus, обрѥщȣ pro обрѧщȣ, оувѥдаю pro увѧдаю marcesco, свѣт et свет pro свѧт sanctus, память pro памѧть memoria, овче, овчета pro овчѧ, овчѧта, начеше pro начѧшѧ inceperunt, молѥ et моле pro молѧ orando, ходещ pro ходѧщ vadens, хотей et хотѥй pro хотѧй volens. Alia exempla vide Cap. I. §. XX. (n).

§. IX. Consonae ejusdem organi nunquam fere inter se permutantur, nisi consona subsequens mutationem lenioris in duriorem aut vice versa subinde postulet. Pro из, въз, без, низ, раз ante п, к, т, scribi ис, въс, бес, нис, рас

jam

jam diximus C. I. §. 26, 6. Pro везти scribunt aliqui вести, a везꙋ. Vice versa pro antiquo кдє nunc гдѣ, pro сдє nunc здѣ in usu est.

§. X. Solent tamen sibilantes з, с, ц in densiores cognatas ж, ш, ч mutari. Linguali д, quoties sequente vocali affecta cum ї coalescere deberet, praefigitur ж; т vero et ст mutantur in щ. Gutturales г, х, к in affines з, с, ц, quandoque etiam in ж, ш, ч transformantur. Juverit affinitatem transformabilium et transformatarum uno quasi intuitu conspicere. Mutatur nimirum

	д	in	жд	: водити	- вождю.
	т	-	щ	: мꙋтити	- мꙋщю.
	ст	-	щ	: пꙋстити	- пꙋщю.
	з	-	ж	: мазати	- мажю.
	с	-	ш	: писати	- пишю.
	ц	-	ч	: овца	- овча.
1.	г	-	з	: бог	- бози.
2.	г	-	ж	: дрꙋг	- дрꙋже.
1.	х	-	с	: дꙋх	- дꙋси.
2.	х	-	ш	: ꙋхо	- ꙋши.
1.	к	-	ц	: лик	- лици.
2.	к	-	ч	: око	- очи.
	ск	-	щ	: искати	- ищю,

Prima series hic transformabiles sistit, secunda eas literas, in quas transformatio fieri solet. Fit autem transmutatio haec secundum cer-

tas

tas regulas in declinatione, conjugatione et derivatione observandas.

(e) Mirum alicui videri possit, Smotriskium praeter г, х, к, ц, etiam ж, ш, ч inter mutabiles (измѣнаемаа) retulisse, cum hac potius transformatae, utpote ex г, х, к proguatae, nuncupandae sint. Supposuit ille, male utique, in omnibus Verborum formis, personam primam Praesentis esse thema aliorum temporum. Hinc cum a вижȣ, молочȣ, прошȣ, secundas personas видиши, молотиши, просиши formari putasset, ubi Infinitivi видѣти, молотити (slavice млатити, млащю), просити respiciendi erant, in eum errorem inductus est, ut literas ж, ч, ш ex д, т, с transformatas mutabiles diceret.

§. XI. Vocales purae seu solidae consonis finalibus, quae syllabam radicalem terminant, affixae, nullam inducunt in declinatione et conjugatione mutationem, praeter е, cum sit affinis vocalibus affectis. Fit nimirum transformatio:

1. in Vocativo substantivorum masculinorum, cum ei е affigendum est:

бог-боже, дȣх-дȣше, отрок-отроче.

Sic князь-княже, отец-отче.

Aliae vero literae hoc in casu, praeter gutturales et зь, ц, non mutantur.

2. Ante е Praeteriti, ante еши, ет Praesentis, ante ен Participii passivi verborum in ȣ:

вергȣ-верже, верженши, вержет, вержен,

изсхнȣ-изсше, рекȣ-речен.

§. XII.

§. XII. Ante ен participii passivi verborum in нти literae д, т, з, с, ст mutationem subeunt, cum е hic vices agat vocalis affectae ѣ:

сȣдити - сȣжден, мȣтити - мȣщен.

казити - кажен, просити - прошен.

простити - прощен.

Adde: гвожденїе а гвоздити, съблажнен а съблазнити, умерщвлен ab умертвити, помышлен а помыслити, ощрен ab острити, quamvis in his е literas д, т, з, с, ст non immediate, sed interpositis aliis, afficiat.

§. XIII. Ante и Nominativi pluralis, et ante ѣ dualis, porro ante ѣ Dativi et Localis, ante и et ѣ Imperativi, mutatur г in з, х in с, к in ц:

прȣг - прȣзи, ѡ прȣзѣ.

грѣх - грѣси, ѡ грѣсѣх.

внȣк - внȣци, ѡ внȣцѣх; рѣка - рѣцѣ.

нога - нозѣ, рȣка - рȣцѣ (Duales).

помогȣ - помози, помозѣте.

текȣ - теци, тецѣте,

At vero in formatione primae personae Verborum ope ю, deinde in derivatione Substantivorum et Adjectivorum tam ante liquidas vocales а, ѣ, quam ante ен mutantur г, х, к in densiores sibilantes ж, ш, ч, et quidem

г in ж : рог - рожан, книга - книжен

х - ш : страх - страшен, ȣхо - обȣшїе.

к

к in ч : вѣк - вѣчен, велик - величїе

ск - щ : плескати - плещꙋ (плещю).

Similiter mutatur ц ante ен, et ина in ч: лице - личен, конец - кончина.

§. XIV. Literae д, т, ст et з, с mutantur ante ю primae personae, et ante а in formatione Femininorum abstractorum, ut supra §. X., nimirum:

д in жд : нꙋдити - нꙋждꙋ, рдѣти - ржда (ржа).

т - щ : свѣт - свѣща, питати - пища.

ст - щ : тесть - теща, прелстити - прелщꙋ.

з - ж : лазити - лажꙋ, лизати - лижꙋ.

с - ш : пласати - плашꙋ, гасити - гашꙋ.

Sic съблажню a съблазнити, испещрю ab испестрити.

Ante ти Infinitivi aliam mutationem subeunt literae д, т, quandoque etiam з. Mutantur enim in с:

ведꙋ - вести, падꙋ - пасти.

плетꙋ - плести, обрѣтꙋ - обрѣсти.

лезꙋ - лести.

§. XV. Literae gutturales, si ante ти Infinitivi immediate poni debeant, una cum т mutantur in щ:

могꙋ - мощи (pro можти).

текꙋ - тещи, пекꙋ - пещи.

(f) Initialis consona vix unquam transformari solet. Praebent tamen Praesens женꙋ a гнати, porro щедꙋ, почїю, si conferantur cum ходити, et покоити, exempla mutationum in prima radicali factarum.

§. XVI.

§. XVI. Vocali ї, dum naturam consonantis induit, h. e. dum aliis vocalibus praefixa uti j pronunciatur, praecedente praepositione, litera н substituitur: єго - ѿ него, ємꙋ - къ немꙋ, єм - ѡ нем.

є - за не, ю - на нѭ, их - при них.

Sic etiam нань pro на и, вонъмꙋ pro въ имꙋ, сонъм pro съ им а съ et имꙋ. Hinc epentheticum н in compositis внидꙋ, снидꙋ ab идꙋ, внѧти, снѧти a ѧти, внимати ab имати, снѣсти a ѣсти, снискати ab искати, внꙋшити auribus percipere, ab ꙋхо auris.

§. XVII. In slavica veteri lingua non alia prosthesis locum habet, quam ea, dum ї praefigitur initiali а seu ꙋ: ꙗможе pro аможе, юдоль, южика, юза, союз pro ꙋдоль, ꙋжика, ꙋза, соꙋз (съꙋз). Serbici libri et юже *iam*, pro ꙋже legunt. In his adeo variant Codices, ut nisi etymologiam consulas, nescias utrum ꙋха, ꙋтро quae Russi amant, an юха, ютро, quae meridionales Slavi praeferunt, rectius scribatur. Confer, quae C. I. §. XXIV. monuimus. In нѣдро pro ѣдро sinus, н est prostheticum, uti in illyrico нꙋгал pro ꙋгал.

(g) Prostheticum в ante vocales о et ꙋ in aliis dialectis valde frequens est. Bohemi vulgo vocali o praemittunt consonam w: won pro on, worati pro orati. Idem mos est et Lusatis. Pauca exempla suppeditat et Russica lingua: восемь octo, pro осмь, вотчим vitricus, pro отчим. Croatae eandem consonam praeponunt vocali ꙋ: *vuda*, *vudicza*, *vugel* pro ꙋда, ꙋдица, ꙋгл

угл. Sed et apud Skorinam Russum навѹка scriptum reperi pro наѹка, et in antiquo codice вѹдица hamus pro удица. Poloni quoque, quamvis u in ę et ą mutent, tamen ejusmodi vocibus, quae ab u inchoantur, consonam w praefigunt: węda pro uda, węgiel *carbo*, pro ugl, wątroba *hepar* pro utroba, wątek *trama* pro utek.

§. XVIII. Vocalis euphonica о aut е inseri nunc solet in editionibus Russicis in iis syllabis, quae olim sine vocali scribebantur. Tales sunt, quarum mediam radicalem constituunt literae л et р. Inseritur autem о communiter ante л: волна, волк, поли, ползок, полк, умолкнѹ, долг, солнце, столп, холм, pro влна, влк, плн, плзок, плк, умлкнѹ, длг, слнце, стлп, хлм. Subinde etiam post л: плоть pro пльть, поглотити pro поглтити. Adde желчь fel, pro жлчь, слеза pro слза, клеиѹса pro клнѹса. Ante р vero inseri solet frequentius е quam о: вергѹ, верх, перси, перст, дерзати, держати, терпѣти, тверд, жертва, сердце, смерт, скверна, червь, черн, чертог et plura alia, quae inter primam et secundam radicalem interponunt е. Alia vero assumunt о, et quidem ante р: торг, скорбь, горд, гортань, корма, pro трг, скрбь, грд, гртань, крма; post р vero: брона thorax, брозда camus, трость arundo, кровь sanguis, крот talpa, pro брна, брзда, трсть, крвь, крт. Расторгнѹ amat о, at растерзати disrumpere, interponit е.

(h) In Serbicis et Glagoliticis libris antiquis ejusmodi syllabae sine vocali constanter scribuntur; etsi in Apostolo A. 1324 quandoque слѹнцє scriptum sit. Nunc autem Serbi et Dalmatae jam ab aliquot seculis pro medio л pronunciant ѹ: дѹг, вѹк pro длг, влк. Hinc hibrida illa вѹлна, пѹлно, пѹлт, дѹлго, слѹнцє in libris a Glagolitis editis leguntur. Volebant illi hac ratione et retinere usum antiquum scribendo л, et simul consulere legentibus inserendo ѹ, ut, neglecto л, more suo pronunciare possent вѹна, пѹно etc.

Bohemi syllabas, media radicali l, aut sine vocali pronunciant, uti pln, wlk, (Slovaci etiam tlku, stlp et alia plura), aut u post l inserunt: pluk, dluh, slunce, chlum. Syllabas autem media radicali r non paucas Bohemi et Illyrii omnes satis commode sine vocali inserta pronunciant: smrt, krt. Attamen, pro крв illyrico, Bohemi dicunt krew, quamvis in obliquis casibus e elidatur: krwe.

Poloni inserunt in his syllabis vocalem a ante r: *targ* forum, pro трг, *karczma* popina, pro крчма; e vero aut i ante l: *welna* lana, pro влна, *pełny* plenus, pro плный, *wilk* lupus, pro влк, *milczeć* tacere, pro млчати.

§. XIX. Russi vocalem euphonicam о affigunt etiam praepositionibus in fine, praecipue si plures consonae sequantur: во, со, ко, обо, изо, ото, подо, надо, предо, pro в, с, к, об, из, от, под, над, пред. Sed воз in medio assumit о fere semper: воздѹх pro въздѹх, восток pro въсток.

(i) Pro varietate dialectorum variat et vocalis euphonica. Illyrii amant а: прѣдамною pro предомною, Bohemi e: przedemnau. Hinc pro Slavico огнь, ignis, Illyrii огань, Bohemi oheň, Poloni ogień, Russi огонь scribunt et pronunciant. Idem valet de vocali ambigua inter duas consonas in vocibus, in quibus о, а et

et є alternant: сът codicum manuscriptorum Russi legunt сот, Serbi et Glagolitae сат, favus. Pro сън, somnus, in libris impressis legitur сон; Illyrii vero nunc efferunt сан, Bohemi *sen*, Croatae et Carnioli сень et сън.

(k) Glagolitae, quandoque et Serbi in libris recentioribus, а euphonicum frequentius, quam par sit, inserere solent: данас pro днесь, мазда pro мзда, магла pro мгла, маститель pro мститель, лажꙋ pro лжꙋ, шалю pro шлю seu слю, нарав pro нрав, одар pro одр, жезал pro жезл, жизань pro жизнь, есам pro есмь, седам pro седмь, ѱалам pro ѱалм, могал, рекал, несал pro могл, рекл, несл; отрасал, мысал, pro отрасл, мысль, богатаство pro богатство, кꙋнам pro кꙋнам, immo in Octoecho Serbica габастабно pro габствено, невещастабан pro невещствен, et sexcenta alia. In his ego librorum antiquiorum et meliorum editionum sequar auctoritatem.

§. XX. Vocalis euphonica ante consonam ultimae syllabae mobilis est; accedente enim vocali alia in fine, elidi solet: зол, зла, зло; шел, шла, шло, шли; церков, церкве, церкви; красен, красна, красно; отец, отца; сладок, сладка, сладко.

§. XXI. Raro admodum eliduntur vocales aliae: измꙋ, възмꙋ pro изимꙋ, възимꙋ, in quibus и radicale exciderat. Rarius adhuc integrae syllabae: сꙋть pro есꙋть, инок pro единок monachus. Sic ино pro едино in compositis иночадый unigenitus, иноходец equus gradarius, инорог unicornis.

(l) Olim Apoc. 18, 12 legebatur сосꙋда стислонова, sed editores posteriores pro adjectivo vulgari стислонов eburneus, quod e voci us i есть слонова

in ore plebis contractum fuit, recte substituerunt из кости слоновыя.

§. XXII. Labiales б, в, п, м, quoties iis voces liquidae m, ю, aut ь, affigendae sunt, epentheticum л assumunt:

вопль pro вопь a вопїю, seu впїю. Sic
ловлю a ловити; жеравль pro жеравь.
люблю a любити; корабль pro корабь.
кꙋплю a кꙋпити, капла pro капа.
дремлю a дремати, земла pro зема.

Eadem epenthesis literae л locum habet ante ен participii passivi: избавлен, озлоблен, престꙋплен, посрамлен, ab избавити, озлобити, престꙋпити, посрамити. Serbici codices pro лен scribunt лкн: избавлкн, etc. Confer. C. I. §. XXIV. pag. 30.

(m) Bohemica, Polonica, et Lusatica dialecti, utpote alterius ordinis, hanc epenthesim literae л non admittunt. Hinc Pol. zemia pro земла Boh. zbaven pro избавлен etc.

§. XXIII. Post ж frequenter inseritur д epentheticum: изжденꙋ pro изженꙋ, иждивꙋ pro изживꙋ, вждеда in Psalterio Serbico pro возжада, вожделѣн pro возжелѣн; раждези pro разжези, раждежен pro разжежен (разжжен), раждегꙋ, раждега, раждизаю pro разжегꙋ (разжгꙋ), разжега, разжизаю. Idem fit, sed rarius, ante р: раздрꙋшитй, раздрѣшити pro разрꙋшити разрѣшити. Adde e codicibus Serbicis ждрѣбе pullus, pro жребя, ждре-

ждребій sortes, pro жребій. Ноздри nares pro нозри, a нос nasus. Illyricum ждрал, grus, inserto д et eliso в, e Slavico veteri жеравль (Carniolis hodiedum жерав) contractum est.

(n) Bohemis et Polonis usitatissima est epenthesis literae д ante ло Substantivorum: *sadlo* adeps, pro сало, *kadidlo* thus, pro кадило. Sic et *modliti se* orare, pro молитися.

§. XXIV. Literae д et т non raro eliduntur, uti in ѣмь edo, вѣмь scio, pro inusitatis ѣдмь, вѣдмь. Radicalis enim syllaba harum vocum est ѣд, вѣд. Fit autem elisio literarum д et т sequenti consona, et quidem 1) ante л frequentissime: ѣл pro ѣдл, пал pro падл a падꙋ; вел, привел pro ведл, приведл; сѣл pro сѣдл; счел, сочли pro счетл, сочтли. 2) ante н: оубанꙋ pro оубаднꙋ, возбнꙋ pro возбднꙋ a бдѣти, воспранꙋ pro воспраднꙋ, свѣнꙋ pro свѣтнꙋ, возблеснꙋ pro возблестнꙋ.

(o) In editionibus Serbicis безна, празник, радосно, чесно, pro бездна, праздник, радостно, честно meliorum codicum, nemo probaverit.

Litera д post ж excidere solet ante vocales: вежь pro вождь, госпожа pro госпожда, ржа pro ржда, преже pro прежде, чюжїй pro чюждїй. Hinc etiam вижꙋ, сѣжꙋ, вздѣжꙋ, хожꙋ, pro виждꙋ, сѣждꙋ, вздѣждꙋ, хождꙋ; блꙋженїе pro блꙋждение, оутвержен pro оутвержден. Nec hoc probandum.

(p) In Glagoliticis libris, etiam antiquis, вию pro виждꙋ legitur. Sic et рокн, рокнїе pro рождеи, рождеиїе, et ройство pro рождство.

§. XXV. Frequentissime eliditur в post в in compositis ex ѡв: ѡвитати pro ѡввитати, ѡветшати pro ѡввєтшати, ѡвѣт pro ѡввѣт, ѡвазати pro ѡвваꙁати, ѡвласть pro ѡввласть, ѡвлак pro ѡввлак. In composito возопїю, in Serbicis libris взꙋпїю, a вз et впїю litera в non penitus excidit, sed in vocalem mutata est. Eliduntur subinde et aliae consonae, uti в in погрести pro погребсти a погребꙋ; з ante з, ж, et с: возва pro воззва, иждивити pro изждивити, раждегꙋ pro разждегꙋ seu разжегꙋ. Pro бесѣмене, бесмртен, безаконїе meliores editiones legunt без сѣмене, безсмертен, беззаконїе. Scribitur autem constanter єси es, in omnibus codicibus pro єсси, quamvis formatio personae secundae fiat apponendo си syllabae radicali єс.

§. XXVI. Duplicationem literarum non admittit Slavica lingua. Vocales аа in читаах, єє in нищєє non unam sed duas constituunt syllabas; legendae enim sunt uti аѧ, єк: читаѧх, нищєк. Consonae autem non solent duplicari, nisi compositio aut derivatio id exigat. Преддверїе ex. gr. ex пред et двери, compositum est. Similiter воззвати, беззаконїе ex воз, без et звати, закон. Partici-

 pium

pium passivum пожжен, сожжен, а пожгꙋ, сожгꙋ formatum est, mutato г ante ен, in ж; igitur duplici ж scribendum est. Sic comparativus вышшїй apposito шїй formatus est ab adverbio выше seu a syllaba radicali выс, quae in выше, mutata fuit.

Recte etiam истинный, законный, ob formam indefinitam истинен, законен, duplici н scribuntur. Sic et плѣнник, cum a плѣнен derivatum sit. At оученик, мꙋченик non nisi simplex н postulant, cum a participiis passivis оучен, мꙋчен, in quibus н non duplicatur, orta sint.

Solet tamen н Participiorum, quando, assumta terminatione finita, adjectivorum more construuntur, pro arbitrio librariorum duplicari. Hinc избранный, окаянный, смиренный, вселенная (ad verbum: οἰκουμένη), atque alia duplici н scripta invenias.

(q) Etiam in Praesenti пожегꙋ et сожегꙋ literam ж duplicari, male scripsit Mrazovics. Idem regulam a Smotriskio male conceptam repetit, н in adjectivis in ный purum, i. e. si vocalis praecedat, desinentibus duplicari, uti in странный. Atqui странный, cum странен sit a страна, non praebet exemplum aptum, uti nec истинный. Юный certe et оутренїй simplici н scribuntur; in искреннїй vero н duplicari solet. Adeo nimirum variant librarii. Immo sunt qui н in voce истина male duplicent. In Bibliis novissime impressis истина quidem simplici н recte, pessime vero formula воистиннꙋ in veritate, vere, duplici н exarata est.

Ca-

Caput III.

De Tono seu Accentu.

§. I.

In libris liturgicis olim et nunc impressis vocales syllabarum, quae tono gaudent, accentibus notari solent. Cum autem hi in manuscriptis codicibus antiquioribus plane absint, et libri a Serbis Venetiis seculo XVI. editi, quoad accentus, multum a libris in Russia impressis differant, non liquet, utrum toni sedes aetate Cyrilli eadem fuerit, quam nunc accentus, sive a Serbis sive a Russis vocibus impositus, indicat. Serborum tamen libros antiquos tonum veterem, seculi IX. (quamvis prorsus immutatum permansisse vix credam), in pluribus vocibus referre facile mihi persuadeo. Cum autem libri Slavici a Russis impressi, ab eo tempore, quo Serbi magnis sumtibus ferendis impares edere suos desierant, omnes horum ecclesias repleverint, factum est, ut in Bibliis aliisque libris liturgicis nuper Budae et Vindobonae reimpressis, voces notarentur iis accentibus, qui tonum Russicum, Serbicae pronunciationi saepe prorsus repugnantem, designant. De hoc igitur nunc paucis agendum est.

§. II. Tonus seu syllaba majori prae aliis vi elata adeo in polysyllabis vocibus apud Russos

variat, ut praeceptis difficulter determinari queat. Inspice, si lubet, Grammaticam Russicam a beato *Antonio Puchmayer* Radnicensi Parocho, Pragae 1819. 8. editam. Solet autem toni sedes accentu sive acuto sive gravi notari. Acuto (′) notantur vocales primarum syllabarum, imo et ultimae si haec consona finiatur, gravi (‵) vocalis syllabam ultimam finiens. Utriusque eadem est potestas.

Exemplo sit Marci Cap. 12. v. 1. e Bibliorum postrema editione:

Вїногра́дъ насадѝ чл҃вѣ́къ,
и ѡградѝ ѡпло́томъ,
и ископа̀ точи́ло,
и созда̀ столпъ
и предадѐ его̀ (прѣдасть ѝ Mss.) тажа́телемъ
и ѿи́де.

Столпъ, turris, in hac editione accentu caret. Superfluum enim editoribus visum est, monosyllaba, in quibus toni sedes ambigua esse non possit, accentibus notare, excepto pronomine и eum, quod a conjunctione и, et, distinguendum censuere.

(a) Apud Bohemos et Polonos toni sedes paucis regulis definitur; vocum enim bisyllabarum prima apud utrosque, trisyllabarum vero prima apud Bohemos, secunda apud Polonos tono gaudet, sive vocalis corripiatur, sive producatur. Nam et correptae tono affici possunt

sunt. Meridionalium Slavorum, praeprimis Serborum, tonum non nisi e Lexicis nuper editis, Vukiano praesertim, cognoscere licet.

(b) In codicibus etiam ъ in medio vocum, dum vices vocalium agit, accentu notari solet: стлъ́п, кръ́вь, плъ́ть, тръ́сть, испль́нити, млъ́ва tumultus, pro hodierno мо́лва. Subinde et consona praecedens in codicibus Serbicis: чр́ьпати, мл́ьва.

§. III. Monosyllabarum vocum aliae, etiamsi per declinationem in fine crescant, toni sedem servant: бо́г бо́га, сы́н сы́на сы́нове, дꙋ́х дꙋ́ха, бра́к бра́кꙋ, гро́б гро́ба, трꙋ́с трꙋ́са, бѣ́с бѣ́са бѣ́сове; aliae vero tonum primae syllabae ad secundam rejiciunt: ра́б раба̀, оу́м оума̀, о́др одра̀, пло́д плода̀, же́зл жезла̀, до́м домꙋ̀, ве́прь вепра̀, ца́рь цара̀, пꙋ́ть пꙋтѝ.

Idem valet de Adjectivis, si terminationem definitam ый assumant. Servant alia tonum primae syllabae, uti хро́мый a хро́м, ма́лый, ю́ный, но́вый a ма́л, ю́н, но́в. Alia vero terminationem, quae accessit, tono afficiunt: нагы́й, драгы́й, благы́й, святы́й, млады́й, живы́й, хꙋды́й, нѣмы́й, слѣпы́й, глꙋхы́й.

Illa vero, quae terminatione їй augentur, radicalis syllabae tonum nunquam amittunt: ве́лїй magnus, тре́тїи tertius, ни́щїй egenus.

§. IV. Bisyllabarum vocum simplicium quaedam tono afficiunt priorem, uti го́лꙋбь columba, би́сер margarita, жꙋ́пел sulphur, пла́мень flamma, во́ин miles

les, вѣчеръ vesper, оцет acetum, слꙋга minister. Feminina: мати mater, выя collum, нива ager, вѣра fides, дѣва virgo, рыба piscis, слана pruina, пѣна spuma, риза vestis, птица avis, книга liber etc. Neutra: слово verbum, небо coelum, коло rota, злато aurum, око oculus, ꙋхо auris, иго jugum, море mare, ложе stratum. Aliae vero non paucae voces ultimae syllabae accentum imponunt: конов lebes, орел aquila, осел asinus, ковчег arca, чертег thalamus, конец finis, жених sponsus, глагол verbum, живот vita, язык lingua, падеж casus. Feminina: корма̀ puppis, глава̀ caput, лоза̀ vitis, лꙋна̀ luna, цѣна̀ pretium, жена̀ mulier, дꙋша̀ anima, черта̀ linea, вода̀ aqua, вина̀ causa, culpa, трава̀ gramen, раба̀ ancilla, стопа̀ gressus, стѣна̀ paries, murus, стрѣла̀ sagitta, гора̀ mons, звѣзда̀ stella, роса̀ ros, нога̀ pes, рꙋка̀ manus, (in Accusativo tamen рꙋкꙋ, in Duali рꙋцѣ). Neutra: лицѐ facies, гꙋмно̀ area, вїно̀ vinum, рꙋно̀ vellus, село̀ rus, крило̀ ala, гнѣздо̀ nidus, млеко̀ lac, Pluralia: оуста̀ os, oris, врата̀ porta.

(c) Tonum in ultima vix norunt Serbi. Hinc in eorum libris vocum bisyllabarum prima accentu notatur: конок, ковчег, живот, метеж pro матеж, слꙋга, страна, лоза, нога, жена, гꙋмно. Idem valet de persona prima Verborum: пишꙋ pro Russorum пишꙋ, гредꙋ pro градꙋ, рекꙋ pro рекꙋ, живꙋ, могꙋ pro живꙋ, могꙋ. Idem in Infinitivis in сти et щи observatur, Ho-

Horum enim ultimam Russi, Serbi vero penultimam tono afficiunt; igitur apud hos ра́сти pro растѝ, клю́сти pro клюстѝ, спа́сти pro спастѝ, мо́щи pro мощѝ, стре́щи pro стрещѝ invenies. Idem de aliis temporibus et modis dicendum: па́си pasce, pro пасѝ, те́кох cucurri, pro теко́х.

§. V. Quod de Simplicibus §. priori dictum est, etiam in Compositis ex praepositionibus locum habet. Sunt tamen longe plura, in quibus praepositio accentu caret, syllaba radicali tonum servante: исхо́д, оуста́в, ѿвѣ́т, поко́й, пото́п diluvium, примѣ́р, проро́к propheta, предѣ́л terminus, престо́л thronus, наро́д natio, недѹ́г morbus, завѣ́т foedus, зако́н lex, etc. In aliis praepositio tono afficitur: о́блак, о́бласть, о́трок, оу́жас terror, па́жить pascuum, па́мать memoria, бе́здна abyssus, пе́пел cinis (in aliis quibusdam dialectis по́пел), за́висть zelus, invidia, за́пад occasus, ра́зѹм intellectus, на́пасть tentatio. Adde во́зраст, aetas, со́вѣсть conscientia, codicum Russicorum; in Serbicis възра́ст, сьвѣ́сть, monosyllaba sunt.

(d) In Serbicis libris leguntur оужа́с, обра́з, обла́сть, зави́сть, разоу́м, подви́г pro по́двиг, et aliae voces, in quibus praepositio accentum non recipit.

§. VI. Trisyllabae voces tonum habent aut in prima, aut in secunda seu penultima, aut in tertia seu ultima syllaba.

In

In prima: и́стина, хра́мина, па́лица, ю́ноша etc. Sed in Serbicis libris исти́на, юно́ша; etsi alias tonum in prima ament: тра́пеза pro трапе́за, тво́рити pro твори́ти, бѣ́жати pro бѣжа́ти.

In media: держа́ва, лови́тва, кончи́на, колѣ́но, свѣти́ло, храни́ло, свѣти́лник, слѹжи́тель, ревни́тель, лани́та, лопа́та, рабо́та, хода́тай mediator, бога́тство, десни́ца, пшени́ца, in quibus omnibus prima a Serbis signatur: де́ржава, ло́витва, ко́нчина etc.

In tertia seu ultima: тагота̀, долгота̀, нагота̀, тишина̀, жидови́н, копїѐ, plur. словеса̀. Apud Serbos тегота, длъгота, ти́шина, жи́довин, ко́пїе, сло́веса. Sed наго́та pro нагота̀ nuditas. Sic et похвала̀, исполи́н gigas, искони̇̀, посредѣ̀ tonum apud eos in secunda habent: похва́ла, испо́лин etc.

(e) Variat tonus subinde in ipsis libris a Russis diverso tempore editis. In Psalterio Kioviae sec. XVII. edito за́кон pro зако́н, отро́к pro о́трок, избави́тель pro изба́витель, де́сна pro десна́, глаго́ланный pro глаго́ланный, imo et и́сполин legitur, ut adeo in исполин tonus apud hos jam primam, apud illos secundam, apud alios demum tertiam occupet syllabam.

§. VII. In polysyllabis non solum secunda, tertia et quarta, sed et quinta et sexta a fine syllaba tono gaudere potest. Pro колесни́ца, багрени́ца, десяти́ны, цѣлова́ти Russorum, Serbici libri ко́лесница,

багре́-

багре́ница, десе́тины, цѣловати exhibent. Pro кади́лница vero ка́дилница thuribulum, habita ratione primitivi кади́ло, apud Serbos ка́дило. Поко́ище, весе́линая habent tonum apud Serbos in quarta a fine: по́коище, весе́линая; обѣтова́ніе, дерзнове́ніе, оуничиже́ніе plane in quinta: обѣ́тованіе, дрь́зновеніе, оуни́чиженіе. Adde e Russicis editionibus хода́тайствовати, et зна́менованіе.

(f) Serbi voces plurium syllabarum signare solebant etiam duplici accentu: свѣ́дѣте́лство, благовѣ́ствова́ніе, in Russicis libris свидѣ́телство, благовѣствова́ніе. Козлогласова́ніе, κῶμος, comessatio, plane tribus acutis et gravi signatum reperi: ко́злѐгла́сова́ніе, qui indicare videntur, vocem pronunciandam esse; uti duos trochaeos (ко́зло-гла́со), et dactylum (ва́ніе).

§. VIII. In Compositis ex integris vocibus, quarum quaelibet tono affici solet, prima tonum amittit, et duntaxat secunda vox signatur: водоно́се hydria, вертогра́дарь hortulanus, воево́да dux exercitus, благода́ть gratia, богочте́ц dei cultor, благослове́н, скорописе́ц ταχυγράφος, многоми́лостив multum misericors, сребролю́бец, самови́дец, мздовоздая́ніе μισθαποδοσία. Excipe три́десать, се́дмьдесат.

(g) In Serbicis libris plures accentus vocibus imponi jam nota (f) monuimus. Sic сре́брѐлюбив, са́мовидци, бла́гословлен, мьздо̀вьзда́ніе mercedis retributio.

§. IX. Particulae monosyllabae, uti et Pronomina ма, ми, та, ти, са, си carent accentu:

не

не бо́й са, ни хлѣ́ба, ни є҆ди́н, и҆ ты̀ ли, да не когда̀, при мо́ри. Acuto, pro gravi, notantur eae voces, cum quibus particula ejusmodi aut vox alia monosyllaba connectitur: рече́ бо dixit enim, спа-си́ма salva me, что́ти е́сть quid tibi est, кто́ е́сть quis est, я҆ви́са revelatum est, посли́ны mitte nos. Si duae aut plures voces, quae singulae tono carent, conjungantur, una earum accentu notari solet, ни лѝ an non, не да лѝ, а҆́ще ли же нѝ, да мѝ да́си, на мѧ̀ contra me, на ню̀ in eam. Ѹ in не ѹ҆̀ nondum, tono carere non potest.

(h) In Bibliis A. 1816 Petropoli editis omnes voces monosyllabae sine accentu impressae sunt, excepto pronomine и҆̀ eum: се а҆зъ є҆смь pro сѐ а҆́зъ є҆́смь; и се мѹжъ ста pro и сѐ мѹ́жъ ста̀, ѹвѣда́но же бысть се по всей Іоппі́и, ubi alias бы́сть, сѐ, все́й accentu notabantur. Consultum tamen fuisset, in concursu plurium tono carentium signare accentu eam vocem, quae prae aliis elevanda sit. Non enim constare poterit legenti на та, utrum на́та, an на та̀ pronunciandum sit. Luc. IX. v. 50. plane septem voces nune accentu carent: иже бо нѣсть на вы, по васъ є҆сть (qui non est adversum vos, pro vobis est), quarum olim saltem quatuor signabantur: нѣ́сть, вы̀, ва́с, є҆́сть.

§. X. Significatus non nisi in paucis toni sedem determinat. Мѹка, волна, ведро, плачѹ, моли pro sede accentus significatione differunt. Мѹ́ка est supplicium, мѹка̀ vero farina, во́лна lana, sed волна̀ fluctus, ве́дро serenum, at ведро̀ (melius вѣдро̀) situla, urna, пла́чѹ a пла́кати flere, плачѹ

(pro

(pro плащꙋ) a платити solvere, моли tineae, pluralis a моль, молй roga, Imperativus a молити.

§. XI. Non est reticendus usus siglae(̑), quae камора dicitur. Solebat illa imponi vocibus monosyllabis vocali terminatis. In editione praestantissima Evangeliorum Mosquensi, A. 1606., fol. signantur non solum particulae нô verum, бô enim, нѝ non, лѝ an, сѐ ecce, verum et Pronomina мы̂ ἡμεῖς, ны̂ ἡμᾶς, мѝ et мнѣ̂ mihi, мѧ̂ me, ты̂ tu, тѝ tibi, тѧ̂ te, вы̂ vos, тѧ̂ ista, то̂ istud, ты̂ istos, кто̂ quis, что̂ quid, вне̂ in id, сѝ hi (Dualis), et Numeralia два̂ duo, двѣ̂ duae, трѝ tres, сто̂ centum, все̂ omne, всѝ omnes, всѧ̂ omnia; adverbia злѣ̂ male, внѣ̂ foris, здѣ̂, тꙋ̂ hic, гдѣ̂ ubi. Verba бѣ̂ erat, бы̂ conjunctivi, стѧ̂ stetit; rarius Nomina: вотмѣ̂ in tenebris. Excipiuntur voces, quae a vocali incipiunt, quia hae leni et gravi notabantur: ἀ sed, ѐ id, ю̂ eam, ѝ eum, ѐй ei (feminae).

In Serbicis libris, imo et in Ostrogiensi Bibliorum editione pro Kamora, qua voces monosyllabae signantur, duplex accentus gravis" usurpatur: ѝ̏ eum, ны̏, ты̏, то̏, се̏, три̏, тꙋ̏ бѣ̏, злѧ̏ etc.

Hodie vero Kamora supplet, sive acutum sive gravem accentum ad casus pluralis numeri a similibus in singulari distinguendos: ча̂да proles,

брâк

бра҃к nuptiarum, сїа҃ haec, вса҃ omnia, ри́зы vestes,(a quo Genitivus singularis acuto differt: ри́зы a ри́за.) Sic є҆ли́ка, гра́дꙋщаѧ, ѹ҆чени́к etc. Vocalibus о et е Kamoram imponi superfluum est, cum ѡ et є eodem officio fungantur. Luc. 7, 21. in postrema editione Bibliorum legitur: въ то́й же ча́съ и҆сцѣлѝ мнѡ́ги ѿ недꙋ́гъ и ра́нъ и дꙋ́хъ ѕлы́хъ, и мнѡ́гимъ слѣпѡ̂мъ дарова̀ прозрѣ́нїе. (Eadem autem hora multos sanavit a morbis et plagis et spiritibus malis; et coecis multis donavit visum.) Vides hic ѡ́ in vocibus мнѡ́ги, мнѡ́гимъ idem valere, ac Kamoram in недꙋ̂г, дꙋ̂х, слѣпѡ̂мъ.

Caput IV.

De scribendi compendiis seu Abbreviaturis.

§. I.

Signorum, notandis contractionibus seu abbreviaturis vocum destinatorum, duo solummodo nominat Smotriskius, ea nimirum, quae frequentius in libris impressis et codicibus manuscriptis occurrunt. Unum тїтла, quod titulus hic honoris causa imponatur, alterum словотїтла, quod literam с sub titla comprehendat, vocatur. Alii plura nominant. Paucis ille verbis rem absolvit. »Usurpatur, ait, utrumque contractionis signum

num a calligraphis in nominibus Dei et rebus ad cultum Dei pertinentibus, uti г҃дь, б҃гъ, о҃тцъ, с҃нъ, д҃хъ с: і҃с, х҃с, сп҃съ, д҃ва, ч҃тла, б҃ца, м҃рїа, ц҃рковь, е҃ѵглїе, с҃лнце sol justitiae Christus et reliqua.» Supposuit nimirum ille nota haec lectoribus suis, qui libellos elementares *Bukvar* dictos manibus versabant. Hi enim seriem plurimarum vocum contractarum alphabetico ordine digestam continere solent. Liceat nobis ex ejusmodi *Bukvar*, Leopoli 1819 impresso, plura depromere, quaedam augendo et illustrando, alia, quae ex aliis facile intelligi possunt, omittendo.

§. II. Sejungendae autem sunt voces sub simplici Titla ҃ scriptae ab illis, quibus alia contractionum signa imponi solent. Graecorum morem in plerisque Slavos imitatos fuisse ex ipsa hic subjuncta serie apparebit.

Аг҃глъ lege ангел. At malorum angelorum nomen Matth. 25, 41. дїа́волꙋ и а́ггелѡм е҆гѡ̀, sine Titla scribitur.

Ап҃лъ lege апостол. In antiquissimis codicibus sine Slovo sub Titla legitur, nunc sub Slovotitla ап҃лъ, olim etiam ап҃стлъ.

Б҃гъ et б҃ъ lege бог. Sic б҃га, б҃з, б҃же, б҃жїй. Sed dii gentium sine Titla scribi solent: бози, богѡв, богѡм etc. Deuter. 10, 17. б҃гъ богѡвъ, г҃дь господей, legitur. At in libro Minei a

a Serbis Venetiis 1538. fol. edito, hoc discrimen neglectum fuisse video. Legitur enim б҃ь б҃мь и г҃ь г҃мь, id est бог богом и господь господем.

(a) Etiam in editione Ostrogiensi Psalm. 49, 1. б҃гъ б҃гомъ pro б҃гъ богѡмъ legi observavit b. *Fortunatus Durich* summus Slavophilus. Notavit enim in adversariis suis, edendae Bibliothecae Slavicae causa collectis, mihique legatis, sequentia: »De Titla. Psalm. м҃ѳ: б҃гъ б҃гомъ г҃ь гл҃а. Male ponitur supra secundam vocem Titla; melius Armena editio, quae integre scriptam habet vocem, prout etiam Ms. Graec. Biblioth. Caes. Nro. 17. juxta Lambecium«.

Б҃ца, alias sub Titla д: Бц҃а lege богородица.

Бл҃женъ, бл҃гъ, бл҃гдть, б҃гобл҃годатный, lege блажен, благ, благодать, богоблагодатный.

Вл҃дка, вл҃адчца lege владыка, владычица. Sed frequentius cum supra scripto д: вл҃ка.

Г҃ь, г҃а, г҃оу, г҃би, г҃и, et sub Slovo-Titla гд҃ь, гд҃нь, lege господь, господа, господꙋ, господеви, господи, господень. Domini terrestres sine Titla scribi solent. Matth. 15, 27. utrumque legitur: гд҃и de Christo et господей своих de aliis dominis. Confer locum e Deuter. 10, 17 sub voce б҃гъ citatum. In Pauli epistolis господїе, господїй, господем leguntur sine Titla. In postrema tamen editione Petropolitana id neglectum fuit.

Г҃нъ, frequentius sub Slovo-Titla гд҃нъ, lege господин.

гл҃ъ,

Гл҃ъ, гл҃ю, гл҃а, гл҃ати, lege глагол, глаголю, глагола, глаголати.

Дв҃дъ, дв҃двъ, seu дв҃дов, lege давїд, давїдов.

Дх҃ъ, дш҃а, lege дух, душа. Sed spiritus immundus Matth. 12, 43. atque alibi, sine Titla scribitur: дух, духи, духωв.

Дв҃а, дв҃ница seu дв҃ца, lege дѣва, дѣвица.

Дн҃ь, дн҃сь, lege день, днесь. In libris antiquis etiam casus obliqui et pluralis notari solent Titla: дн҃е, дн҃и, дн҃їе, дн҃ех.

Ѥѵ҃глїе, lege ѥѵангелїе. Alias supra ѵ litera г sub Titla poni solet.

Їи҃ль, Їи҃ла, Їи҃левъ, lege Їсраил, Їсраила, Їсраилев.

Їс҃ хс҃, Їу҃ ха҃, Їс҃въ, lege Їсус хрїстос, Їсу хрїста, Їсусов.

Їи҃съ, in recentioribus libris pro Їс҃, lege Їисус.

Мл҃ю, мл҃тва, lege молю, молитва.

Мл҃сть, мл҃срдъ, lege милость, милосерд. Sub Slovo-Titla мл҃ть.

Мр҃твъ, ѿ мр҃твыхъ, lege мертв, от мертвых, aut sine vocali мртв.

Мт҃и, мт҃рь, мт҃ре, lege мати, матерь, матере.

Мр҃їа lege марїа.

Мч҃нкъ lege мученик.

Нб҃о, нб҃се, lege небо, небесе.

Нс҃ъ, нш҃ь, lege нас, наш.

Нн҃ѣ, нн҃ѧ, lege нынѣ, нынѧ.

Оц҃ь

Оц҃ь, оч҃е, rectius quam Smotriskii ѿц҃ъ, lege отец, отче.

С҃тъ, ст҃ль, сщ҃енникъ, lege свят, святитель, свяшенник.

Сл҃ва, сл҃вы, lege слава, славы.

Сл҃нце, lege солнце, aut, prorsus sine vocali in prima, слнце sol.

См҃рть, in antiquissimo codice sine Titla: сьмрьть, lege смерть aut, prout Serbi et Bohemi pronunciant, sine vocali смрть.

Сн҃ъ, сн҃е, сн҃у, всн҃овленїе, lege сын, сыне, сыну, всыновленїе. Sed Joh. 17, 12: сынъ погыбелный sine Titla in plurimis editionibus, postrema tamen excepta, legitur.

Сп҃съ, сп҃сти, сп҃сенїе, lege спас, спасти, спасенїе.

Ср҃дце, in antiquo codice sine Titla: сьрдьце, lege сердце, aut Serborum et Bohemorum more срдце sine vocali.

Стр҃сть, frequentius sub Slovo-Titla ст҃рть, lege страсть.

Оуч҃тль, оуч҃нкъ, lege оучитель, оученик.

Хс҃, Ха҃, Хв҃, lege Хрїстос, Хрїста, Хрїстов. At Matth. 24, 24. лжехрїсти sine Titla. Sub Slovo-Titla, Хр҃тос.

Ц҃рь, ц҃рца, ц҃рьствїе, et sub Slovo-Titla цр҃тво, lege царь, царица, царьствїе, царство.

Ц҃рковь, цр҃квь, цр҃кве, lege церковь, церкве.

Чл҃къ,

Чл҃къ, чл҃вкъ, чл҃цы, чл҃цех, чл҃че, чл҃чь, lege человѣк, человѣцы, человѣцех, человѣче, человѣчь.

Adde ї҃с х҃ї sub duplici Titla et lege Іисус назаранин царь їоудейский. Мр҃ Өү҃ plane graeca sunt: μήτηρ θεοῦ.

§. III. Praeter voces in ство desinentes, ut бж҃ство, дв҃тво, цр҃тво, plures aliae contrahuntur imposito ҃, quas e subnexo indiculo noscere licet:

Ап҃лъ lege апостол.

Бл҃ви, бл҃венъ, lege благослови, благословен.

Воскр҃ну, воскр҃нїе, lege воскресну, воскресенїе. Sub simplici Titla въскр҃с, lege вскрес.

Гл҃ъ in cod. Serbico pro глас; взгл҃ит id est взгласит.

Гдь, гд҃ство, гд҃нъ, гд҃нь, гж҃а, lege господ, господство, господин, господень, госпожа.

Еп҃пъ, еп҃кство, lege епїскоп, епїскопство.

Іер҃лимъ, lege Іерусалим.

Е҃ in codd. Serbicis, lege есть seu есть. Sic et нѣ҃ id est нѣсть.

Кр҃тъ, кр҃тити, кр҃тль, lege крест, крестити, креститель. Sub simplici Titla кр҃щенїе, кр҃щаю, lege крещенїе, крещаю.

Мл҃ть, мл҃тына, мл҃рдїе, lege милость, милостына, милосердїе.

Мс҃ь, lege мѣсяц mensis.

Нб҃хъ, нбный, lege небесѣхъ, небесный.

Пр҃тъ, пр҃тый, id est пресвят, пресвятый.

Пр҃толъ, пр҃тлъ, lege престол.

Пр҃нѡ, id est присно.

Рж҃тво, lege рождество.

Сп҃ен, сп҃нїе, lege спасен, спасенїе.

Ср҃е est среда dies Mercurii, germ. *Mittwoche.*

Стр҃ть, стр҃тен, lege страсть, страстен.

Трт҃ъ, lege трисвят.

Тр҃ьть in codd. Serb. pro трьсть, russ. трость arundo.

Хр҃тосъ, хр҃товъ, хр҃тїанин, lege хрїстос, хрїстовъ, хрїстїанин.

Чт҃ь, чт҃ный, lege честь, честный.

Чт҃ъ, чт҃ота, ѡч҃тити, lege чист, чистота, ѡчистити.

Adde дн҃е (seu дн҃ь) pro днесь, гл҃а pro глас sine contractione.

In codd. Serbicis etiam super alias voces҃ poni solet, quin contrahantur: с҃е, в҃е, в҃ак, д҃ать, б҃ыть, вл҃ать, id est се, все, всак, бысть, власть, Sic ча҃ scribitur pro час et часа.

§. IV. Ончик, seu minutum о sub Titla, non nisi duae aut tres voces assumunt: пр҃ок, пр҃ок, id est пророк; тр҃ца, тр҃чнъ, lege троица, троичен. In codicibus antiquis о super literam м scribi solet: м҃н, id est мой, м҃лити, id est молити,

Fre-

Frequentius litera д vocibus superimponitur, sine alio signo. Earum aliquas hic lubet subjicere:

Бⷣца, lege богородица Dei genitrix.

Влⷣка, влⷣчца, lege владыка, владычица.

Мⷣръ, мⷣрость, премⷣрость, lege мꙋдр, мꙋдрость, премꙋдрость.

Млⷣнць, id est младенць codd. serb., sed russ. младенец.

Нⷣлѧ, пнⷣлникъ, et нⷣѣ, пнⷣѣ, id est недѣлѧ, понедѣлник.

Прⷣвнъ, id est праведен justus.

Прⷣпбенъ, id est преподобен ὅσιος.

Прⷣтеча, i. e. предтеча praecursor.

Срⷣце, i. e. сердце cor Vide срⷣце sub Titla simplici

Adde поⷣ, преⷣ, плоⷣ, прежⷣе, люⷣский pro людский, шеⷣ pro шед, слѣⷣ pro слѣд, sine contractione. Notanda vero compendia codicum in vocibus aliis. Бꙋ pro бꙋдꙋ, ѿкꙋⷣ pro ѿкꙋдꙋ, вѣⷣх, прⷣѣлѣх pro вѣдѣх, прѣдѣлѣх, нароⷣм pro народом. Duae lineolae penes д (д҃) denotant literae и contractionem раⷣ, id est ради, нарⷣ lege народи.

§. V. Scribuntur vero etiam ornatus et compendii causa quaedam literae, praecipue in fine linearum, super alias. Ex. gr. ва, нача, рѣ superpositis in fine м, т, х, pro вам, начат, рѣх.

Litera ѿ, ab imposito т, vocatur от. Hinc etiam ѿрок pro отрок scriptum invenias. Prae-

cipue vero notandum ρ cum Titla, librorum liturgicorum in и҃м҃ѧкъ, id est имѧ рек, ubi nomen nominandum est, cui Latinorum NN. respondet.

Ре cum supercsripto ч, legendum est рече: за vero cum superscripto ч est зачало. к seu є, supra posito г, est idem ac кго, єго. Vjedi-Titla antiquorum librorum hodie non est in usu. Olim г҃л҃а pro глава, с҃л҃а pro слава, с҃л҃о pro слово, scribebantur, posito nimirum literae в speciali charactere inter Titlam et vocem contrahendam. Sic в҃ъ ѡ҃, si sub Titla primae vocis sit в, literae ѡ vero superscriptum sit н, legendum est въ времѧ оно, in illo tempore. Pro вторник, четвертокъ, пѧток duntaxat primae syllabae вто҃, ч҃є, п҃ѧ, posito к sub Titla; pro соуббѡта vero соу, superscripto б, scribuntur; alia aliter abbreviata reperias.

In antiquissimo *Izbornik*, pro оу, minutum ѵ vocibus impositum observare licet. Ex. gr. supra м in кътом, id est ктомꙋ, supra ρ in тρѫждакть id est трꙋждакт, supra χ in грѣχ, id est грѣχꙋ.

In libris seculo XVII. impressis lineolis duabus in fine vocum supra adscriptis и exprimitur: нарицаемы̏ pro нарицаемый, тъ̏ pro тъй, russ. той; imo et in medio sed longe rarius: оуготова̏та pro оуготовайта.

§. VI. Siculi Slavo-Graeci, Russi et Serbi cyrillicis literis utentes, Graecos in scribendi compendiis se-

seculi sunt, ita Slavo-Latini glagoliticos characteres, seculo XIII. inventos, adoptantes non solum Serbicorum et Russicorum, sed et Latinorum codicum abbreviaturas imitati sunt. Excludunt itaque frequenter vocalem inter duas consonantes non solum in vocibus, quas cyrillicorum librorum scribae contrahere solent, uti in б҃ id est бог, г҃ i. e. господь, г҃т i. e. глаголет, ц҃р, д҃х etc. Sed etiam in aliis, uti in р҃б pro раб, р҃ка pro рука, н҃с pro нас, н҃м pro нам. Sic etiam contrahunt а҃нл pro анкл, recentiori more *anjel* pronunciando pro *angel.* Sic et м҃чк pro мученик, в҃нц pro вѣнец, х҃тел pro хреститель, исп҃вд pro исповѣд, исп҃вдник pro исповѣдник, б҃дт pro будет, п҃мт pro памет, вел҃пта pro велелѣпота, свтд҃ство pro свѣдѣтелство. Immo е҃ pro есть, н҃ pro иже, л҃ pro люд, н҃ pro нашь, с҃ pro слово; qua ratione lectio librorum glagoliticorum longe difficilior reddita est. Difficultatem hanc augent varii nexus et literarum duarum et plurium conjunctiones; quarum bene multas tam in Glagoliticis meis A. 1807 Pragae editis, quam in auctiori editione Historiae linguae Bohemicae A. 1819 Pragae impressa, aeri incidi curavi. Hic vero tabula IV. ejusmodi compendia e cyrillicis et glagoliticis codicibus collecta exhibet.

§. VII. Pro lectionis exercitio servire possunt specimina orthographiae, quae e vetustis codicibus

bus descripta hic subjungimus. Evang. Johannis C. I. v. 1—5. e codice Mosquensi quatuor evangeliorum A. 1144 scripto.

1. Искони a) баше b) слово. И слово баше ѿ бѕ̑ c). Иб҃ъ баше слово.

In principio erat verbum et verbum erat a Deo, et Deus erat verbum.

a) Legunt искони alii. Sed antiqui codices figura ı pro и promiscue utuntur.
b) Pro terno баше alii legunt бѣ.
c) ѿ бѕ̑, legunt etiam codd. Hankianus, nunc Vindobonensis, et Mosquensis alter A. 1358. At Mosquensis tertius A. 1382 legit къбо҃у, et pro primo искони jam вначалѣ, uti recentiores codd. et editiones.

2. Се d) бѣ искони ѿ бѕ̑ e).

Hoc erat in principio a Deo.

d) се omnes alii codd. manuscripti et editiones antiquae, quia се respondet neutri слово, ut adeo mirer, quid editores posteriores movere potuerit, ut pro се *hoc* substituerent сей *hic*.
e) Mosqu. tertius pro ѿ бѕ̑ legit hoc loco въбо҃ѣ *in Deo*. Alii recentiores uti v. 1. къ бо҃у, editi к бг҃у *ad Deum*.

3. Все f) тѣмь g) бꙑ и безнего h) ничтоже i) небꙑ k) еже l) бꙑ m).

Omnia per ipsum facta sunt, et sine ipso factum est nihil, quod factum est.

f) Mosqu. secundus in plurali вся тѣмь бꙑша, tertius praemissa conjunctione и, вся тѣмъ бꙑша, Vindob. plane все тѣмь бꙑша.

g)

g) тѣмь cum ь in fine omnes antiqui, excepto Mosquensi tertio, qui тѣмъ legit. Idem in бьша, бы pro ъı usurpat ы.

h) Alii omnes безнего. Mosqu. secundus безнегоже omisso и. Codex Serbicus Kopitarii и безьнегоже *et sine quo.*

i) ничтоже omnes alii.

k) Vindob. небъıсть, Mosqu. secundus небы postposito ничтоже. Mosqu. tertius бы omissa negatione не, uti codices recentiores et editiones, neglecta syntaxi slavica.

l) Mosqu. secundus ѥже pro иже antiquorum codicum.

m) Videtur hic, et antea bis, Slovo-Titla omissa, cum alii бы legant. Notandum, sequentis versiculi voces вътомь животъ бѣ in Vindobonensi et Mosqu. secundo conjungi cum versu priori.

4. Вътомь n) животъ o) бѣ. ижıвотъ p) бѣ свѣтъ чл҃комъ q).

In ipso vita erat, et vita erat lux hominum.

n) вътомь cum ь leni in fine omnes, excepto Mosqu. tertio, quem jam recentiores codd. et editiones sequuntur.

o) Pro живот vitio scribae жи lineam quintam claudit et тъ sextam inchoat, omisso во. In Mosquensi secundo sequens бѣ deest.

p) животъ omnes alii. Mosqu. secundus животъже бѣ и свѣтъ.

q) чл҃комъ Mosqu. tertius, Vindob. чл҃вкомъ. Mosqu. secundus чл҃вкмъ, pro человѣкомъ.

5. Исвѣтъ вътьмѣ r) свьтıть s) итьма t) кгс u) непостиже x).

Et lux in tenebris lucet, et tenebrae eam non comprehenderunt.

r) Vindob. вотьмѣ, Mosqu. secundus et tertius вотмѣ.

s)

s) Vindob. свьтитьса; igitur in utroque antiquissimo ь pro ѣ et ι pro и. Mosqu. tertius свѣтитьса. Mosqu. secundus plane да свѣтитса.
t) Alii тма tenebrae.
u) кго etiam alii. Mosqu. autem secundus его, uti recentiores codd. et editiones, exceptis Serbicis.
x) непостиже non comprehendit. Sic etiam Vindob. At Mosqu. secundus legit необатъ, Moscqu. tertius необьптъ.

Addamus sextum et septimum versiculum e Vindobonensi codice, et conferamus eos cum codice Serbico Kop. longe recentiori.

6. Бѣ чл҃вкъ посланъ ѿ бг҃а имѧ кмоу иωанъ y).

Fuit homo missus a Deo, nomen ei Johannes.

y) Codex Serbicus чл҃кь pro человѣкъ, имѧ pro имѧ et Iωаннь.

7. Сь приде въ свѣдѣтѣльстве. да свѣдѣтѣльствоукть о свѣтѣ да вси вѣроу имоуть имь z).

Hic venit in testimonium, ut testaretur de lumine; ut omnes crederent per illum.

z) Codex Serbicus, uti editi прїиде venit; свѣдѣтелство testimonium, свѣдѣтелсвоукть testaretur, ω uti editi pro о de; sed емꙋ ei, editi vitiose pro имь per eum, δι' ἀυτȣ.

Specimen alterum, Joh. X. 9—16. e codice Vindobonensi.

9) Азъ кємь дверь. a) мною аще кто вънидеть спсетса. и вънидеть изнидеть b) и пажить обрѧщеть c).

Ego

Ego sum ostium, per me si quis introierit, salvabitur, et ingredietur et egredietur, et pascua inveniet.

a) Alii дверь janua, ostium.
b) Melius alii и изыдетъ.
c) Cod. Serbicus обрѣщеть, editi ѡбрящетъ.

10. Тать d) неприходить нъ e) да оукрадеть и оубиеть и погоубить. азъ придохъ f) да животъ имоуть и воль g) имоуть.

Fur non venit, nisi ut furetur, et mactet et perdat: ego veni, ut vitam habeant et abundantius habeant.

d) Alias idem recte тать, non тать.
e) Pro нъ alii развѣ praeter, nisi.
f) Alii пріидохъ.
g) воль pro воле, alii лишьше.

11. Язъ есмь пастырь добрыи. и h) дшю свою полагаю i) за овьця k).

Ego sum pastor bonus et animam meam pono pro ovibus.

h) Pro и cum aliis legendum est пастырь добрыи.
i) полагаеть in tertia persona alii; Serbicus codex, quamvis пастырь добрыи legat, tamen primam personam полагаю retinuit.
k) Cod. Serb. овцѣ, sed editiones antiquae овця, recentiores овцы, quae inflexio non Slavica sed Russica est.

12. Я наимникъ l) иже нѣсть пастырь. емоуже несоуть m) овьця своя. видить вълка n)

идоуща

идоуща o), и оставлакть овьца и бѣгакть. и вълкъ расхъщакть m p) и распodить q) овьца.

Mercenarius autem, qui non est pastor, cujus non sunt oves propriae, videt lupum venientem et relinquit oves et fugit, et lupus diripit eas et dispergit oves.

l) Editi наемникъ. καὶ graeci textus ante иже non legit Slavus.
m) нѣсоуть editi quidam et Cod. Serb. hoc loco, alibi несоуть.
n) Alii волка, et infra волкъ. Cod. Serb. влька et вльkь neglecto, ut solet, discrimine inter ъ et ь.
o) градѹща editi, гредоуща Cod. Serb.
p) расхытить к Cod. Serb. расхититъ их editi.
q) распоудить scribendum erat.

13. А наимникъ r) бѣжить. ꙗко наимникъ кcть. и нерадить о овцах s).

Mercenarius autem fugit, quia mercenarius est, et non curat de ovibus.

r) наклiникь et наимникь. Cod. Serb.
s) овцах alii.

14. Азъ кcємь t) пастырь добрыи. и знаю моꙗ. и знають ма моꙗ u).

Ego sum pastor bonus et cognosco meas, et cognoscunt me meae.

t) Alii кємь. Cod. Serb. subinde кcомь.
u) Cod. Serb. ме, мое pro ма, моꙗ.

15. Ꙗкоже знакть ма о҃ць. и азъ знаю о҃ца и д҃шю мою x) полагаю за овьца,

Si-

Sicut novit me pater et ego agnosco patrem, et animam meam pono pro ovibus.

x) своѭ. Cod. Serb. convenienter syntaxi slavicae.

16. Инꙑ y) овьцꙙ имамъ. ꙗже несоуть ѿ дворa сего и тꙑ z) ми подобаѥть привести. и гл҃ мои оуслꙑшать aa). и боудеть ѥдино стадо. и ѥдинъ пастꙑрь.

Alias oves habeo, quae non sunt ex ovili hoc, et illas me oportet adducere, et vocem meam audient, et fiet unus grex et unus pastor.

y) и инꙑ editi; инїѥ Cod. Serb. pro инꙑꙙ.
z) тꙑꙙ editi, тїиѥ. Cod. Serb.
aa) оуслишеть Cod. Serb. neglecto, ut saepe, discrimine inter ꙑ et и.

Specimen tertium Joh. X, 1—3. e codice Ruthenico (potius Serbico) Bibliothecae Vaticanae.

1. Ѧминь ѧминь гл҃ю вамь. невьходеи a) двермии вьдворь ѡвчїи. нь прѣлазеи b) иноудѣ c) тать d) ѥсть и разбоиникь.

Amen amen dico vobis, qui non intrat per ostium in ovile ovium, sed transcendit aliunde, fur est et latro.

a) не входай editi.
b) прѣлазѣ Cod. Serb. Kopitarii, прелаза editi,
c) иноуда Cod. Serb. Kopitarii.
d) тьть Cod. Kopitarii, (cf. вꙑинъ pro воинъ cod. Hankiani). Ante тать addunt editi той, cum in graeco ἐκεῖνος legatur.

2. Я вьходеи двєрми, пастирь e) ѥ ѡвцамь.

Qui autem intrat per ostium, pastor est ovium.

e) пастырь editi. Serbici codices negligunt saepe et confundunt discrimen inter ы et и.

3. Оемоу двєрникь ѿврьзаѥть f) и ѡвцє гласъ ѥго слышать g). и своѥ ѡвцє глашаѥть по имени и изгонить ѥ h).

Huic ostiarius aperit, et oves vocem ejus audiunt, et suas oves vocat nominatim et educit eas.

f) ѿверзаетъ editi.
g) слишеть Cod. Serb. Kopitarii, perperam posito и pro ы. слышатъ editiones antiquae.
h) их Genitivum pluralem pro accusativo ѥ seu ѩ habent editi.

4. И ѥгда своѥ ѡвцє i) ижденеть, прѣдними ходить. и ѡвцє лониѥм k) идоуть, ꙗко вѣдеть l) гласъ ѥго.

Et quum suas oves emiserit, ante eas vadit, et oves illum sequuntur, quia sciunt vocem ejus.

i) своя овця editiones antiquae, recentiores russice овцы. Cod. Serb. ubique ѡвцѣ.
k) по немъ editi.
l) вѣдатъ editi.

5. По чюждемже неидоуть. m) ꙗко незнають чюждего n) гласа.

Alie-

Alienum autem non sequuntur, quia non noverunt alienam vocem.

m) Desunt hic нь бѣжеть ѿнкго, quae Cod. Serb. Kop. legit. Editi но бѣжатъ ѿ нєгѡ, fugiunt ab eo.
n) чюждєга Cod. Serb. Kop. cum inflexione recentiori vulgaris dialecti га pro го. Editi antiquiores чюждагѡ, posteriores чꙋждагѡ.

6. Сию притчю рече имь IС. wниже неразоумѣше o) что бѣше p) ѣже глаголааше имь.

Hanc parabolam dixit eis Jesus: illi autem non intellexerunt, quid esset, quae loquebatur eis.

o) неразꙋмѣша editi.
p) баше editi. бѣ Cod. Serb. Kop.

7. Рєчєже паки q) имь IС. аминь аминь глю вамь r) азь 'нємь двєрь s) wвцамь.

Dixit ergo iterum eis Jesus: Amen amen dico vobis, ego sum ostium ovium.

q) пакы recte Cod. Serb. Kop., паки editi, polonice.
r) Ante азъ legunt editi ꙗкѡ, quia, ὅτι.
s) Pro двєрь Cod. Serb. Kop. пастирь pastor, utique vitiose.

8. Вьси єлико t) ихь приидє прѣждє мєнє, татиє u) соуть и разбоиници. нь нєпослоушашє x) ихь ѡвцє y).

Omnes quotquot eorum venerunt ante me, fures sunt et latrones: sed non auscultaverunt eos oves.

t)

t) єликоже Cod. Serb. Kop. єликѡ editi.
u) татїє editi. тьтїѥ Cod. Serb. Kop. uti supra тьть pro тать. Alias ь est signum vocalis ambiguae, uti in нь, quod Russi legunt но, Serbi на.
x) но непослѹшаша editi.
y) ѡвцѥ Cod. Serb. Kop. sed alibi ѡвцѣ. Editi antiquiores овца pro овцѧ, recentiores russice овцы.

Oratio dominica Matth. VI, 9—13. ex editione Petropol. 1816.

Ѻ҆́ч҃е на́шъ, и҆́же є҆сѝ на нб҃сѣ́хъ, да свѧти́тсѧ и҆́мѧ твоѐ: да прїи́детъ цр҃твїе твоѐ: да бꙋ́детъ во́лѧ твоѧ̀, ꙗ҆́кѡ на нб҃сѝ, и҆ на землѝ. Хлѣ́бъ на́шъ насꙋ́щный a) да́ждь на́мъ дне́сь: и҆ ѡ҆ста́ви на́мъ до́лги на́шѧ, ꙗ҆́кѡ b) и҆ мы̀ ѡ҆ставлѧ́емъ должникѡ́мъ на́шымъ: и҆ не введѝ на́съ въ напа́сть, но и҆зба́ви на́съ ѿ лꙋка́вагѡ. Ꙗ҆́кѡ твоѐ є҆́сть цр҃твїе и҆ си́ла и҆ сла́ва во вѣ́ки. А҆ми́нь.

a) Ms. Serb. Kop. насѹществнїи. Ms. Pragense насѹществный.
b) Ms. utrumque ꙗкоже pro ꙗкѡ. In reliquis praeter Orthographiam conveniunt cum textu hic impresso.

Grammaticae Slavicae

Pars I.

De vocum formatione.

Caput I.

De syllabarum radicalium Structura.

§. 1.

Voces compositae e simplicibus constant, uti благовѣствованїе evangelium, bona annunciatio, ex благо et вѣствованїе; законопреступленїе legis transgressio, ex закон, пре et стȣпленїе; закон vero ex за et кон.

Simplices voces sunt aut primitivae, ut благо, aut derivatae, uti вѣствованїе, стȣпленїе.

E primitivis aliae sunt nudae, quae syllabam radicalem sine servili litera exhibent, ut благ, за, кон, пре, стȣп; aliae auctae, i. e. servili litera indutae seu formatae, ut благо, стȣпленїе. Accessit enim syllabae radicali nudae благ terminatio generis neutrius о; et syllabae стȣп terminatio participii passivi ен, ob labialem п inserto epenthetico л: стȣплен, unde verbale стȣпленїе.

De-

Derivatae ab aliis vocibus jam formatis deducuntur, uti verbalia вѣстованїе, стѹпленїе immediate a participiis passivis вѣствован, стѹплен verborum вѣствовати, стѹпити. Ex his стѹпити primitivum est a nuda radice стѹп formatum, вѣствовати vero derivatum, immediate a вѣство, hoc autem a вѣсти, alias вѣдѣти deductum, cujus nudam radicalem syllaba вѣд constituit.

In investigandis igitur vocum polysyllabarum etymis radicalis syllaba a servilibus literis, quae in formatione vocum accedere solent, accurate distinguenda est. Vocis derivatae et simul compositae прензбыточествовати superabundare, proximum etymon, rejecta praepositione пре, est избыточество, remotius autem избыток, quod superest. Hujus autem compositae et derivatae vocis, rejecta praepositione из et terminatione ок, primitivum erit быт, ab Infinitivo быти formatum. Resecta etiam terminatione ти remanet nuda radicalis syllaba бы.

Vocis decompositae засвѣдѣтелствовати testificari, rejecta praepositione за, etymon compositum est свѣдѣтелтво testimonium, hoc autem accedente terminatione ство a свѣдѣтель deducitur, hoc vero ab Infinitivo свѣдѣти derivatur. Haec autem vox constat ex praepositione с, et simplici verbo вѣдѣти scire, ut itaque testis свѣдѣтель dicatur, quod rei conscius sit. Rejecta terminatione Infinitivi

tivi ѣти. Constat igitur засвѣдѣтелстовати ex tribus simplicibus elementis за, с, вѣд, quae conjuncta, accedentibus formativis ѣти, ел, deinde ство et овати vocem septem syllabarum produxere. Sic прєизбыточєствовати a бы, accedentibus formativis ти, ок, ство et овати, derivatum, et cum прє et из compositum est.

Itaque, cum formatio vocum sine cognitione radicum et literarum, quae his accedere solent, clare exponi non possit, consideranda sunt primum simplicissima vocum stamina et primigenia syllabarum radicalium structura, deinde literarum formativarum functiones.

Classis I. Syllabarum radicalium.

§. 2. Classe I. continentur eae syllabae, radicem constituentes, quae aut sola vocali, aut unica consona initiali, et vocali finali, quae tamen in paucis etiam abesse possit, constant; suntque sequentes:

1.	—	а	о	у	—	—	и	ѧ	—	—
2.	въ	ва	—	—	вы	—	ви	—	вѣ	—
		ба	бо	бу	бы	—	би	—	бѣ	—
		па	по	—	—	—	пи	пѧ	пѣ	—
		ма	—	—	мы	—	ми	мѧ	—	—

3.	нъ	на	—	ну	ны	не	ни	—	нѣ	—
		ла	—	—	—	—	ли	—	—	—
		ра	—	ру	ры	—	ри	—	рѣ	—
4.		да	до	ду	—	—	—	—	дѣ	—
	тъ	та	—	ту	ты	—	—	тѧ	—	—
5.		за	—	—	—	—	зи	—	зѣ	—
		—	—	—	—	же	жи	жѧ	—	жю
	съ	—	—	су	—	сь	си	—	сѣ	—
		—	—	—	—	ше	ши	—	—	—
		—	—	—	—	—	щи	—	—	—
		—	—	—	—	че	чи	чѧ	—	чю
6.		ха	—	—	—	—	—	—	—	—
	къ	ка	—	ку	кы	—	—	—	—	—

Syllabas во, но, со, ко, cum vocali euphonica, huic indiculo insertas non reperies, cum ad въ, нъ, съ, къ referendae sint. Sic et femininum та et neutrum то a тъ, си (ἡ) vero et се hoc, a сь orta sunt.

§. 3. Continentur hac tabula prima stamina plurium partium orationis, et quidem

a) Pronominum personalium:

и eum, ꙗ eos, е id, ю eam.

ва, fem. вѣ nos, primae personae Dualis.

м primae personae nota, inde ми mihi, мѧ me,

мы nos (ἡμεῖς).

ны nos (ἡμᾶς), нам nobis, нас nostrum.

ты tu, ти tibi, тѧ te.

De-

Determinativorum et demonstrativorum:

тъ ille, iste, fem. та, neutr. то; inde adverbium тѹ isthic, illic.

сь hic, fem. си, neutr. се, inde Interjectio се ecce.

Reciproci recto carentis: ся se, Dat. си, Gen. себе.

Relativi: же, quod pronomini и suffigi solet: иже, яже, еже, qui, quae, quod.

Interrogativorum: че, cui determinativa то et со suffiguntur; hinc что, чесо; quid; et к, cum quo то conjungi solet; кто, quis?

b) Verborum, quorum praeterita simplicia prima themata exhibent:

би feriit; hinc бити, бїю.

пи bibit; hinc пити, пїю. мы lavit; hinc мыти, мыю.

Eadem ratione a вы, ви, вѣ, ба, би, ны, ла, ли, ры, рѣ, да, дѣ, ты, та, сѣ, ши, чи, ча seu ча, чю seu чѹ, ка, кѹ formantur Praesentia выю, вїю, вѣю, бїю, баю, ныю, лаю, лїю, рыю, рѣю, даю, дѣю, тыю, таю, сѣю, шїю, чїю, чаю, чѹю, каюся, кѹю. A themate жи: жити, живѹ vivo. Ab и: ити, идѹ eo, a ше vero шедѹ, a бѣ fuit, aut a бы: быти, fut. бѹдѹ ero.

A ма, ми, мя, ри, дѹ, зи, сѹ, кы: манѹ, минѹ, мянѹ, ринѹ, дѹнѹ, зинѹ, сѹнѹ, кынѹ.

A пя tetendit, пяти, Praes. пнѹ. Sic etiam мнѹ, тнѹ, жнѹ, чнѹ, a мя, тя, жя seu жа, чя seu ча, exclusa vocali thematis formata sunt,

c) Particularum non flexibilium, uti Praepositionum: о, у, въ, вѣ, па, по, на, до, за, съ, къ; Conjunctionum: а, и, бо, нъ, ли, да; Adverbiorum не, ни, нѣ. Haec, uti Praepositiones aliis vocibus praefixae, composita constituunt: оумы abluit, почто quare, пода porrexit, забы oblitus est, сниде descendit, недѹг morbus, нечист immundus, никто nemo, ничто et ничесо nihil, нѣкто aliquis, нѣчто aliquid etc. Constat itaque никтоже ex elementis: ни-к-то-же; et ничесоже ex ни-че-со-же.

d) Substantivorum et Adjectivorum, si litera servilis in fine accedat. Sic дѣй, in compositis злодѣй malefactor, любодѣй fornicator, est persona agens, factor, a дѣ seu дѣю. Eodem modo derivatur бой praelium a би seu бїю caedo, жив vivus a жи, живѹ vivo, пиво potus a пи, пїю bibo, дар donum a да, даю do, вѣтр ventus a вѣ, вѣю, вѣти flare, et infinita alia. Formas autem Substantivorum et Adjectivorum primitivas, quae nulla servili auctae sint, haec tabula nullas comprehendit. Neque Illyricum нада spes, expectatio, cujus compositi pars altera да syllaba radicali nuda constare videtur, objici potest. Nam нада ex надежа, pro надежда, a надѣю seu надеждѹ contractum est. Lusatarum vero inferiorum *sa* i. e. за lacryma ex *lsa* ortum, et ipsum

lsa

ša ex слза seu слєза, apud Lusatas superiores сљза, contractum est.

§. 4. Cum Lexicon radicum hoc loco inserere non liceat, saltem primae seriei hujus classis significatus paucis indicabimus.

а Conjunctio, at, sed, et.

о seu ѡ Praepositio, de: ѡ нєм de eo, ѡ ком de quo.

ѡ̑, Interjectio, o!

у 1. Praepositio, apud: у нєгѡ apud eum, у когѡ apud quem.

у 2. Adverbium: нє у, nondum. ужє jam, compositum ex у et жє.

у 3. Stamen verbi simplicis ути, ую, cujus composita изую exuo, et ѡбую induo, in usu sunt.

убо ꙋ҇бѡ, itaque, compositum ex у et бо.

и 1. Conjunctio, et: идєм и мы, imus et nos. ибо etenim, compositum ex и et бо enim. или aut, compositum ex и et ли an.

и 2. Pronomen, Accus. и eum, Instrum. sing. имь per eum, Gen. plur. их eorum, ѿних ab iis, Dat. им iis, к ним ad eos, Instrum. ими per eos, с ними cum iis. Ante vocalem и transit in consonam j: єгѡ ejus, ємꙋ ei; єꙗ ejus (feminae), єи ei fem., ю eam, є Accus. id, ꙗ eos.

иже ex и et жє compositum Pronomen relativum, qui, fem. ꙗже, quae, neutr. єже quod.

и 3.

и 3. Stamen verbi ити ire, cujus Praesens идꙋ eo, Praet. иде ivit.

ꙗ stamen verbi ꙗти capere, Pret. ꙗ, ꙗт, Praesens имꙋ.

ꙗ eos, eas, ea, Acc. plur. ab и. ꙗже ab иже.

ѥ, ѥт, ѥти Serbici codices pro ꙗ, ꙗти.

ѥ seu є id, Accus. gen. neutr. ab и; ѥже ab иже.

ю eam, Accus. fem. ab и. юже ab иже.

Specimen hocce facile augeri potest, si omnia derivata et composita ipsi syllabae radicali subjiciantur. Sub жи ex. gr. non solum жив, живот, ѡживꙋ, поживꙋ, житїе, житель, жителство, жителствꙋю, sed etiam жизнь, жито, житница, пажить et compositorum, quorum primam partem живо constituit, copia collocanda erit.

§. 5.

Classis II. syllabarum radicalium, quae duabus consonis aut vocali initiali, quae consonae aequivalet, et consona finali constant.

A vocali solida inchoantia:

1) уй. 2) ов, аб, об, ѡб, упь, ум. 3) он, ун; ул: ор. 4) уд, от, ѡт. 5) аз, уз, ось, ус. 6) аг уг; ух; ок, ук.

уѡ refer ad у et бо primae classis.
упь confer cum въпь,
уз confer cum вѧз.
уже jam, refer ad у et же primae classis.

уже

уже funis, refer ad уз: уза.
уши aures, refer ad ух: ухо.
очи oculi, refer ad ок: око.
учити docere, refer ad ук: ука.

A vocali liquida:

1) ѧй, кй. 2) ив, ѧв, ѧк, ѧп, ѧм. 3) ин, юн; ил, ѧл, кль, ѧр. 4) ѧд, кд; ѧт. 5) из, ѧз, кз; кж; ѧс, кс. 6) иг, ѧг, юг; юх; ѧк, кк.

иду eo, refer ad и: ити primae classis.
юза, юзник refer ad уз: уза.
южика cognatus, refer ad уз; уже.
южный, южский australis, refer ad юг.
кчати sonare, refer ad кк.
юхати odorari, refer ad ух: ухати.
ѧкѡ quia, ѧкый qualis, vide sub ак derivata ab и.

A labiali в:

1) вой. 2) ваб, вап, вънь, вым. 3) вън (внѣ), вонь, вын, вин, вѣн; вла, вал, вол, вел, вил; врѣ, вар, вер, вѣр. 4) вад, вод, вед, вид, вад, вѣд; вет; вит, вѣт. 5) въз, вез, ваз, вѣж; вас, вес, вась, выс, вис, вѣс; (вош), веч. 6) вѣх; вык, вѣк.

вивати refer ad ви: вию seu вину primae classis.
волити, волѧ refer ad вел: велѣти velle.
водити, вожду, вождь refer ad веду ducere.
воз, возити refer ad вез: везу vehere.
вез in вездѣ ubique, refer ad весь omnis.
вос in восток, восход refer ad въз seu воз.
выше, вышнїй refer ad выс: высок altus.
вѣшаю refer ad вѣс: вѣсити suspendere.
вѣщаю refer ad вѣт, unde etiam вещ res, pro вѣщ.

вѣч-

вѣчный aeternus, est a вѣк seculum.
вага libra, est a germ. *Wage*, inde важити.

A labiali в:

1) вꙋй. 2) вав, вав, вов. 3. ван, вал, воль, выл, вѣл, вле, влю: вар, вор, вꙋр, вер (вра), вир, вре (ври). 4) вод, вѣд, вд (вдѣ); вот. 5) воз, вез; вос, вѣс, вꙋч. 6) вог, вѣг; вох; вок, вꙋк, вык.

вой praelium, et Iterativum вивати, refer ad ви: вити primae classis.
выв, вывати refer ad вы: вити.
влюю in Infinitivo влевати vomere.
вѣжати fugere, refer ad вѣг: вѣгꙋ.
вожїй, вожество, ad вог.
вич flagellum, ad ви: вїю.

A labiali п:

1). 2) пав, поп, пꙋп. 3) пень, пѣн; пал, пол, пыль, пел, пил, пла, плꙋ, пле, плѣ, плю; пар, пыр, пир, пер, пир, пра, про, пре, при, прѣ, пр. 4) пад, под, пꙋд, падь; пот, пꙋт, пꙋть, пыт, пит, пат, пать, пт. 5) паз, пас, пес, пис, пѣс; пше, пач, пꙋч. 6) пꙋг, пѣг; пах, пꙋх, пых, пих (пха), пѣх; пак, пꙋк, пек.

пой in напой potus, напоити ποτίζειν, et пиво refer ad пи: пїю primae classis.
пепел cinis, compositum ex по et пел, refer ad пла: плати, палити.
поне saltem, utpote compositum refer ad по et не, pro же seu е, ab и. Sic et понеже resolvendum est in по, не (е) et же.
пр: addita terminatione Praeteriti ѣ: прѣ, inde прѣти, cujus Praesens прю, a quo пра lis.

поз

поз in поздω, поздѣ est e по et c, mutato c in з ob д sequens.
пос in послѣ post, itidem e по et c, cui servile лѣ accessit.
пѣш, пѣшїй pedes, refer ad пѣх, inde et пѣхота pedites.
печ in печаль moeror, (forte et печать sigillum) refer ad пекѹса.
пещь furnus, est a пекѹ pinso.
пища cibus, a питати nutrire, alere.

A labiali м:

1). 2). 3) мен (мн), мень, мн (мнѣ) мѣн; мал, мол, мел, мил, мѣл; мор, мир, мїр, мѣр, мр (мрѣ). 4) мѹд, мед, мѣдь; мат, мот, мѹт, мыт, мет, мат, мѣт. 5) маз, моз, мѹж; мыс, мас, мѣс, мыш; меч, мач. 6) мог; мг (миг), мах, мох, мѹх, мѣх; мак, мок, мѹк, мак, мк.

май Majus, peregrinum est. мой meus, ope ой derivatum, refer ad м (ма, ми, мы) primae classis.
мимо praeter, refer ad минѹ, мїю.
мажѹ ungo, масть, масло ad маз: мазати.
межа limes, междѹ inter, ad мед.
мжити, мизати nictitare, мжа nictitatio, ad мг.
мѣшати miscere, ad мѣс: мѣсити. мшѹ ad мах, мех, Russ. мох, Serb. et Carniolis мах, muscus.
мочити, мѹчити ad мок, мѹк. мче in промче ad мк: мкнѹ.
мощ, мощи, магати, можен, ad мог: могѹ possum.
магкый mollis Russicum est, ortum e Slavico мак: маккый.

A linguali н:

1) най. 2) нов, нив, неб, нѣм. 3) нын, нан; нор, нѹр, ныр, нр (нрѣ). 4) над, нѹд; нить.

5)

5) низ, нз (нзе), нож, нес, нос. 6) наг, ног, нѣг, нак, ник.

наю, нам, нас, наш, cum a fine aucta sint, ad ны primae classis referenda sunt.
нажити, ѡбнажити, nudare, refer ad наг nudus.
ноз in ноздри nares, ad нос nasus.
нꙋжда ad нꙋд: нꙋдити cogere.
нижак, нижнїй, ad низ, нижꙋ, низꙋ deorsum.
ниже neque, compositum est ex ни et же.
ношꙋ, носити portare, refer ad нес: несꙋ.
ниц pronus, et ничꙋсѧ, ad ник: никꙋ.
нищ pauper, est derivatum a ничто nihil.
нощ nox, si щ ortum sit ex кт, radicem incognitam нок supponit.
взнак supinus, est ex вз et нак, germ. *Nacken*.

A linguali л:

1) лай, лой. 2) лав, лов, лев; лѣв; лъв (лов), лꙋб, леб, люб; лап, лоп, лꙋп, лип, лѣп; лом. 3) лан, лон, лꙋн, лен, лин, лѣн, лн (лнꙋ); лел, лил. 4) лад (лод), лꙋд, лед, лад, люд; лет, лѣт, лѣть, лют. 5) лаз, лоз, лиз, лаз (лѣз), лож, лꙋж; лас, лос, лыс, лис, лѣс, лиш. лиц, лꙋч. 6) лаг, лꙋг, лег, лаг (лѣг), лг (лга); лих, лжх, лѣх, лак, лок, лꙋк, лык, лик, лак, лѣк.

лежати jacere, ложе lectus, ложити, лагати ponere, refer ad лаг: лагꙋ.
лжа mendacium, лож mendax, ad лг: лгати. Praesens лгꙋ et лжꙋ.
лож in ложица (лжица) videtur peregrina radix, Confer germ. *Löffel*, et graec. λαβὶς.
лишити orbare, лишенїе defectus, ad лих refer.
лише superflue, ad лих.
личный personalis, ad лице facies, persona.

лѣчити

лѣчити mederi, лѣчка curatio, ad лѣк.
лочити lambere ad лок: локати.
лѧща lens, lentis, siquidem щ ex т ortum sit, ad hanc classem, non ad tertiam, spectat.

A linguali р:

1) рай, рой 2) рав, рев, рв (рва); раб, рꙋб, рыб, рєб, рѧб; роп, рєп, рѣп; рам, рем, рꙋм. 3) ран, рꙋн, рѣнь. 4) рад, род, рꙋд, рыд, рѧд, рѣд, рд (рдѣ), 5) раз, роз, риз, рѣз; рѧж, ръж (рож), рыж, рж (ржа); рос, рꙋс, рысь, рѧс, рѣс, рꙋш, рѣш; рач, рꙋч. 6) рог, рꙋг, рыг; рꙋх, рых; рак, рꙋк, рык, рѣк (рек).

раб servus, равен aequalis, in aliis dialectis роб, робен.
ров fovea, refer ad ры: рыю fodio. Ab eodem рылец, рыло derivantur.
ринꙋ, отринꙋ, repellere, refer ad рѣю primae classis.
рало aratrum, pro орало, refer ad ор: орати arare.
раждаю genero, pario, refer ad род: родити.
рожен veru, stimulus, refer ad рѧжень.
рожа a peregrino *rosa* ortum est.
рожец, рожци, *κεράτια*, siliquae, refer ad рог cornu. Huc refer et Adject. рожан.
рождїе est collectivum a розга palmes; refer utrumque ad роз pro раз. Alternant enim а et о in hac particula.
ржа, ржда aerugo, refer ad рдѣти, a quo differt ржꙋ, ржати, hinnire.
рас in распнꙋ, распинаю dispando, crucifigo, refer ad раз.
рачица est diminutivum a рака tumba.
рꙋчка vas, urna, refer ad рꙋка.

A

A litera д:

1) дой. 2) дав, два (двѣ), дев, див, дѣв; док, дꙋб, деб, дꙋп; дом, дым, дмꙋ. 3) дын, день, дно; дал, дол, дѣл; дар, дер (дра). 4) дѣд, дат, дѣт. 5) дѣж, дес, дѣс. 6) дꙋг, дег; дх (дых), дик.

A дой formatum est доити lactare.

A дав 1) давити, ꙋдавити suffocare; a дав 2) давнѡ pridem. A дев 1) деверь levir; a дев 2) девать novem. A дѣв дѣва puella, virgo. A див mirum, дивитисѧ mirari. Ad док spectant дока, докрый. дꙋб est quercus. A деб est дебрь vallis. A дꙋп дꙋплѧ concavitas. дом est domus; дым fumus, quod ad дмꙋ referri possit.

дынѧ pepo, день dies, дно fundus. A дал далѣе longius, далекый longinquus, remotus. A дол долꙋ, долѣ deorsum, humi. A дѣл est дѣлити partiri, at дѣло opus, est a дѣю. A дар ꙋдарити percutere. A дерꙋ, драти, lacerare est Iterativum дирати, et дира foramen.

дѣд est avus, дѣтѧ infans.

дѣжа convenit cum germ. *Döse*.

A дес 1) est десѧть decem; a дес 2) десный dexter, десница dextera; a дес 3) деснѧ, plur. десны (Boh. даснѣ) gingivae. A дѣс est Boh. дѣсити terrere.

A дꙋг est compositum недꙋг morbus et дꙋж robustus, дꙋга vero est iris. A дег est Russ. деготь (olim apud Boh. *dehet*) pix liquida, germ. *Theer*. A дх est дхнꙋ seu дохнꙋ, Iterativum дыхати, Praes. дышꙋ, spirare. At дꙋша anima est a дꙋх spiritus, quod est formatum a дꙋ: дꙋю primae classis.

дик in dialectis est idem, quod slavicum дивїй ferus, incultus.

A

A litera т:

1) тай. 2) топ, тꙋп, теп: том, тем (тм), тим, тѣм. 3) тън (тон), тꙋн, тын, тен, тин; таль, тол, тꙋл, тыл, тел, тѣл, тл (тлѣ); тор, тꙋр, три, тр (трѣ, тры). 4) тать, тꙋт, тет, тат. 5) тез, таз; тес, тис, тѣс; тꙋч. 6) тꙋг, таг; тꙋх, тих, тѣх. ток, тꙋк, тык, тек, тк (тка), тк (тче).

Ab adverbio тай, occulte, formantur таити occultare, тайна mysterium etc. At таю, таѧти liquescere, refer ad та primae classis.

тꙋп est obtusus, hebes, inde тꙋпити.

A тем seu тьм est тьма tenebrae, inde темный, темница carcer. A тьма differt тма myrias.

тименїе et тина coenum, faex, non significatu, sed secunda radicali differunt.

тѣма est sinciput, vertex.

A тон formatur adjectivum тонкый, tenuis. тонꙋ, mergor, convenit cum топнꙋ, топити,

A тꙋн formatur adverbium тꙋне (тꙋнѣ) gratis, frustra. тын est sepes, a тен vero тенето cassis, plaga.

тѣнь est Russis umbra, pro Slavico сѣнь seu стѣнь.

тꙋл est pharetra; тыл occiput, tergum.

тлѧ corruptio, a тлѣти, unde et тлѣнїе.

телец vitulus, differt a тѣло corpus, non solum forma, sed et ipsa radicalis syllabae vocali.

трїе, три, tres, tria, in derivatis et compositis vocalem mutat; hinc тре, трое, тройца trinitas.

трꙋ, трѣти et трыю conveniunt et significatu et ipsis radicalibus literis cum latino *tero, tri um.*

A тать fur, est татьба furtum etc.

тета est amita, matertera; тѧтива chorda, nervus.

тез

тез in compositis тезо: тезоименїе idem nomen.
тѫжити refer ad тѫга taedium.
тлзати, unde тлжка lis, judicium, contentio refer ad тлг: тлгати; quo etiam spectant: тлжанїе quaestus, тлжатель operarius, agricola; тлжек gravis, тлгота, тлжесть sunt a тлг: тлгнѫ.
A тес formatur тесати, тешѫ; a тѣс vero тѣсный angustus, тѣснота angustia. тѣшити delectare est a тѣх, unde утѣха consolatio.
тис est taxus; тисѣ quiete et тишина refer ad тих.
теча cursor, теченїе cursus, refer ad тек.
точїю solum, confer cum токмѡ.
ток fluxus, et точити, unde точило torcular, refer ad тек: текѫ.
тѫча est nubes, imber, grando.
тѫчен, тѫчный pinguis est a тѫк.
тѫшити exstinguere refer ad тѫх.
ткати texere, differt a ткнѫ, et ejus Iterativo тыкати figere, unde дотыкатися tangere.
тицати, стицати confluere, concurrere, est a текѫ.

Inchoantia a sibilantibus: a ѕ et з:

1) зай. 2) зов (зва): зок, зук, зык, зак; зем, зим, зми. 3) зна, зѣн; ѕѣл, зел, ѕѣл; зар, зор, зрѣ, зр (зрѣ, зир, зор). 4) зад, зать.
заяц lepus formatum est a зай, nisi potius sit a за primae classis.
зыкати agitare cunas, a зык. зыбель cunae, Russis et Carniolis.
зѣница pupilla a зѣн, cui terminatio ица accessit.
зрѣю maturesco, differt a зрю, зрѣти aspicere, cujus iterativum est зирати. Substantiva vero a зрю deducta inter з et р inserunt о: позор, зазор.

зла-

здати videtur compositum ex є et дати, eodem modo, uti latinum condere. Iterativum a здати est зидати aedificare, hinc et зид murus apud Serbos, зедь fem. apud Bohemos. Legitur Psalm. 101, 8. на здѣ, ἐπὶ δώματος et Ps. 128, 6. трава на здѣх, χόρτος δωμάτων. Concordant Psalterium Ms. Bibl. Palatinae et editio Veneta loco primo, verum secundo versiculo legunt на зданїи in aedibus. Inflexarum vocum здѣ et здѣх casum rectum auctor Concordantiarum in Psalmos, Antiochus Kantemir, ignoravit; Polykarpow vero in Lexico trilingui sub зда citat здо, istudque explicat per кровлѧ, σκέπη, tectum, respiciendo certe versiculos Psalmorum citatos, cum зда et здо nullibi legatur. Localis casus in sing. здѣ, in plur. здѣх, rectum habere possit зъд seu зод, cum зодчїй architectus vix aliunde deductum sit.

A litera ж:

1) 2) жв (жва), жаб. 3) жен, жин, жал, жел, жил, жар, жр (жрѣ). 4) жад, жид, жд (жда). 5) жз, жас. 6) жг (жег).

Pro жвѹ, жвати mandere, apud Russos жую, жевати.

жаб, жен, жил sunt Genitivi plurales a жаба rana, жена mulier, жила vena. Ast женѹ refer ad гна: гнати.

жупел sulphur, germ. *Schwefel* peregrinum, sed civitate donatum est.

жинѣ Bohemis est seta equina, Carniolis жима, *Rosshaar.*

жертва victima, sacrificium, жрец sacerdos, est a жрѹ, жрѣти (жрети) immolare, sacrificare. Norunt tamen Slavi et пожрети et hujus Iterativum пожирати (unde жир), deglutire, devorare; Carnioli non nisi жрем (pro жрѹ), жрети,

vo-

vorare, Serbi ждерати eodem significatu. Russis praeter Slavicum жрети etiam жрать in usu est. Bohemi distinguunt жерꙋ, жрати vorare, a жрꙋ, пожрꙋ, пожрети deglutire.

жатва messis, жатель messor, sunt a жати, жнꙋ: primae classis.

жажда sitis, refer ad жадати, cujus Praes. primum жаждꙋ.

жезл baculus, virga, supponit radicalem syllabam жез.

жизнь vita, жив, живити, живот, житель, жито, et plura alia refer ad жи: жити primae classis.

жигати, жизати sunt Iterativa a жгꙋ, жещи.

A litera с:

1) сой, сꙋй, сїй. 2) соб, сив; соп, сꙋп, сып сеп, сип, сп (спа, спе, соп), спѣ; сам, сꙋм, смѣ. 3) сан, сын, синь, сън (сон), снꙋ, сѣн, сѣнь; сало, соль, сꙋл, сел, сил, сла (сыл), слꙋ, слѣ; сор, сꙋр, сыр, сир, сѣр. 4) сꙋд, сад (сѣд, сад), сѣд; сот, сыт, сит, ста (сто), сто, стѣ. 5) сьс (съса, сос); соч, сеч, сыч. 6) саг; сх (сох, сꙋх, сых); сак, сок, сꙋк, сак, сѣк.

сой, сов sunt Genitivi plurales a сой corvus glandarius, сова noctua.

A сїй formatur сїяти splendere, nisi plane sit a си, quod ad primam classem referendum est.

собака canis Russicum est, non Slavicum.

Reciproci Genitivus себе, Dativus et Localis себѣ, augmentum ек recepere.

сѣмя semen, a сѣю derivatum est, quod in prima classe locum habet.

Prae-

Praeteritum спа est a спати dormire, спе vero a forma спнꙋ. Praeteritum Gerundivi сп inserit euphonicum о: усоп, усопшїй.

смѣю audeo, differt a reflexivo смѣюса rideo. Ab illo sunt смѣлый audax, смѣлость audacia, ab hoc смѣх risus.

сила est Genitivus a сила virtus, vis, et a сило laqueus.

A слꙋ: слꙋю fit словꙋ appellor, inde сло́во verbum.

слѣма trabs summa, est a слѣ ope ма formatum.

Factitivum садити ponere, plantare, est a сѣдѣти sedere, et hoc a primitiva forma садꙋ.

сѣдѣю canesco; est a сѣд, сѣдый canus.

сѣть laqueus, differt a syllaba radicali verborum сѣтити, посѣтити invisere, et сѣтовати lamentari, plorare.

A стѣ deducta videri possint стѣнь umbra, alias сѣнь, et стѣна paries, murus. Confer graecum *σκιά*.

сажа fuligo, refer ad садити.

сажень orgyia, ad сагати spectare videtur, cum Bohemi *sah* i. e. саг dicant.

сице sic, сицев hujusmodi, a demonstrativo сь primae classis derivata sunt.

сꙋша arida, et сꙋшити siccare, refer ad сꙋх siccus, aridus,

сѣч, сѣченїе caedes, сѣчиво instrumentum secandi (Psal. 73, 6. λαξευτήριον), uti Iterativum сѣцати sunt a сѣкꙋ.

A litera ш:

1) шꙋй, шїй. 2) шиб; шеп, шип; шꙋм. 3) шин; шел; шар, шир. 4) шат. 5) шес, шиш.

шꙋй et шꙋїй, inde шꙋйца laeva manus.

шїи plur. jusculum e brassica, vulgo щи, Russis usitatum.

шїѧ, Russ. шеѧ, collum, slavice et выѧ.
шатти, ошаттисѧ, vitare, abstinere.
шикати, cujus compositum прошикатисѧ de arboribus Luc. 21, 30. legitur: прошикаютсѧ emittunt folia, προβάλωσιν.
шип, inde шипок rosa canina.
шѹм est sonitus; шар color.
шед: шедѹ refer ad ше primae classis.
шататисѧ fremere, шатанїе fremitus, in libris Serbicis шетанїе.
шес syllaba radicalis numeri шесть sex. Confer. hebraicum שש, lege шеш.
шаг gressus, шагаю gradior, sunt voces Russicae.
шик sericum Apoc. 18, 12. Ostrogiensis et Mosquensis prima editio habent, pro шелк; sed utrumque peregrinum est. Illyrii sericum свила vocant, alii aliter. Olim et шида (a germ. *Seide*) in usu fuit. Nam 2 Esdr. 3, 6, in antiquis editionibus legitur кидаръ шиданый, pro hodierna interpretatione кїдаръ вѵссонный, quae graeco κίδαριν βυσσίνην melius respondet.
шев (шов) sutura, швец sutor, шило subula a ши: шию suo, primae classis, derivata sunt.

Quae a litera duplici щ inchoantur, uti щѹд gigas, щѹдо portentum, щит scutum, ad tertiam classem spectant, quia щ aequivalet literis шч.

А litera ц non nisi pauca inchoantur:

1). 2) цѣв, цѣп. 3) цѣн, цѣл, царь. 4) цѣд, цат.

цѣвь, f. Carniolanis et Serbis est tibia, fistula, tubulus, germ. *Spule*; inde цѣвница lyra, fistula.
цапла Russis est ardea, Serbis vero чапла.
цѣп 1) masc. flagellum, germ. *Dreschflegel*.
цѣпь 2) fem. catena Russis, in libris slavicis чепь.

цѣп

цѣп 3) pro щеп: цѣпити, цѣпати findere (ligna), Russis щепати.
цѣп 4) inde цѣпенѣю obrigescere, Marc. 9, 28; ѡцѣпенѣвает (olim ѡцѣпѣнѣвает) arescit. Bohemis цепенѣти est rumpi, perire.
цѣн gen. plur. a цѣна pretium, inde цѣнити aestimare, цѣнный pretiosus, многоцѣнный multi pretii.
цѣл integer, sanus, inde цѣлѣти, исцѣлѣти sanari, цѣлити, исцѣлити sanare; цѣлꙋю, цѣловати salutare, salvum esse jubere, osculari; цѣломꙋдрїе sobrietas, σωφροσύνη.
царь rex, vox peregrina, sed ab annis plus mille civitate donata. Inde царица regina, царск, царскый regius, царство et царствїе regnum. вцаритисѧ et царствовати regnare, царьград urbs regia (Constantinopolis).
цѣд, inde verbum цѣдити colare, ѡцѣждати percolare, цѣдило colum.
цата, in lib. Serb. цета, Luc. 20, 24. denarius; hinc apud Russos bracteola aurea sive argentea lunulae figuram referens, apud Bohemos цетка, germ. *Flitter*.

A litera ч:

1) чай. 2) чав, чап, чеп. 3) чин, чел, чар, чер. 4) чад, чꙋд, чет, чт (чте). 5) чез, чиж, час, чес, чаш, чих.

чай, inde чайка avis, apud Russos larus, germ. *Mewe*, apud Bohemos vanellus, *Kibitz*.
чав, inde чавка monedula apud Serbos, apud Bohemos et Carniolanos кавка.
чꙋвство sensus, interposito в epenthetico, refer ad чꙋ: чꙋю sentio, in prima classe.
чап Bohemis est ciconia, *Storch*, Carniolis чапла, Serbis autem ardea. Confer Russicam цапла.

чєп, m. embolus, *Zapfen*, differt a чєпь, f. catena, чєпочка catenula, Exod. 28, 24, Russis цѣпь, olim Slavis вєрига.

чин ordo; чинити ordinare, componere.

чєл, inde чєло frons, чєлад familia, чєловѣк homo, чєлюсть mandibula.

чар, plur. чары, magia, praestigiae, inde чаровати, чарованїє. чародѣй veneficus, φαρμακὸς Apoc. 22, 15. Et 2 Tim. 3, 13. чародѣи sunt impostores, seductores, γόητες; чародѣанїа Gal. 5, 20 sunt veneficia, φαρμακεῖα, et Act. 19, 18. περίεργα, curiosae artes. Bohemis чара est linea, certe nigra, чаровє autem artes magicae, a lineis nigris ita dictae.

чєр, collatis чєрт niger spiritus, diabolus, чєрта linea, videtur radix Adjectivi чєрн; quod tamen malim ad tertiam classem referre.

чад gen. plur. a чадо filius aut filia, τέκνον, dimin. чадцє filiolus, collect. чадь liberi, compositum исчадїє proles. чадолюбица Tit. 2, 4. φιλότεκνος, liberorum amans.

чѹд gen. plur. a чѹдо miraculum, чѹдитиса mirari. Huc refer чѹждь alienus, extraneus. чѹжїи eliso д idem est ac чѹждїй, quod minus recte чѹждый in impressis libris scribitur.

чєт gen. plur. a чєта turma. сочєтати, съчєтати, conjungere, Matth. 19, 6. Marc. 10, 9.

чт, Praet. чтє, Praes. чтѹ, Inf. чєсти, Iterat. читати, 1) numerare, 2) legere, 3) honorare. Inde 1) число, чисма, numerus, 2) чтєнїє lectio, чтєц, читатєль, lector. 3) чєсть honor. чтилищє 2 Thess. 2, 4, σέβασμα numen, quod colitur.

чєз, inde чєзнѹ tabe consumi apud Russos; in slavicis libris non nisi compositum cum из legitur: Praeteritum исчєзє, Fut. исчєзнѹ, Iterat. исчєзати ἐκλείπειν, deficere, evanescere.

чиж,

чиж, чижик Russis, чижек Bohemis, notissima avis acanthis, fringilla spinus L., *Zeisig*.
час hora, часослов horologium, preces horis statutis persolvendae.
чес, inde чесати pectere, pectine colligere, carpere, Praes. чешꙋ. чесало pecten. чешꙋя squama. Huc refer чеснок, Bohemis чеснек allium.
чаш Gen. plur. a чаша calix, poculum.
чих, inde чихати et чхати, чихнꙋ et чхнꙋ, sternutare, чхненїе, et чханїе sternutatio. Bohemis *kychati*, *keychati*, idem ac Russis чихати.

Inchoantia a gutturalibus г, х, к.

A litera г:

1) гай, гой. 2) габ, гоб, гꙋб, гыб, гом, гꙋм. 3) ган, гꙋн, гни, гн (гна); гол, гꙋл, гор, грѣ. 4) гад, год, гꙋд, гат, гот. 5) гꙋж, гас, гꙋс. 6) гꙋг, гꙋк.

гай est nemus. гой Interjectio, at гойный copiosus. Bohemis *hojiti* (гоити) est curare, mederi.
габ, inde огабїе molestia. In Psalterio Veneto legitur: огабїе творахꙋ ми, Psalm. 34, 13. pro внегда они стꙋжахꙋ ми, ἐν τῷ αὐτὲς παρενοχλεῖν μοι, cum ipsi molesti essent mihi. Bohemis *ohawa*, *ohawnost* abominatio, *ohawny* abominabilis, adhuc in usu sunt.
гоб, inde гобѣти revereri, colere, observare jejunium.
гꙋб gen. plur. a гꙋба spongia. Russis гꙋбы sunt labia, Bohemis *huba* os.
гꙋбити perdere, est factitivum a гыбнꙋ. гꙋбитель λοιμος, homo pestilens.

гыбнꙋ,

гывнꙋ, изгывнꙋ, гыблю а гывати perire, гыбель perditio.

гꙋмно area. гꙋнѧ stragulum villosum.

гананїе Psalm. 48, 5. πρόβλημα propositio; гананїѧ Ps. 77, 2. ab inusitato ганати.

гонити insequi, persequi, est Iterativum a гнати, женꙋ. гонитель persecutor.

гнїю putresco, inde гной stercus, fimus, 2) ulcus. гноен ulcerosus. гноище sterquilinium.

гол, голый nudus, implumis, calvus. голоть glacies, Russis гололедица, *Glatteis*. голень tibia, crus.

гор Gen. plur. a гора mons; горѣ sursum, горнїй superior.

горница coenaculum, ανωγεον; superior locus, δωμα, Act. 10, 9.

горе vae, malum; горѣе, горше, pejus.

горѣти ardere, flagrare; confer грѣю.

горек, горькый, amarus, горесть amaritudo.

горꙋшица а горꙋха, inde зерно горꙋшно et горꙋшичне granum sinapis.

грѣю calefacio, грѣюсѧ calefio.

гад reptile, serpens. гадити vituperare; гажденїе δυσφημία, convitium, 2 Cor. 6, 8.

год tempus, Russis annus. година hora, pro час

годѣ есть, gratum est, placet, inde угодный gratus, qui placet.

гꙋдꙋ canere fidibus, inde гꙋдец, гꙋсли. Apoc. 14, 2. гласъ слышахъ гꙋдец гꙋдꙋщихъ в гꙋсли своѧ, vocem audivi citharoedorum citharizantium in citharis suis.

гать strata via in paludibus, гатити sternere viam palustrem.

готóв paratus, ἕτοιμος; готóвити, готóвати, уготовити praeparare.

гасити, угасити, Iterativum угашати extinguere; угасати, гаснꙋти extingui.

гꙋсь anser; гꙋсѧ pullus anserinus.

гѹсеница βροῦχος, bruchus Ps. 104, 34. Est autem гѹсеница proprie eruca, *Raupe.* Bohemis *hausenka.*

гѹгнив μογίλαλος, balbus, difficulter loquens, Marc. 7, 32. Bohemis *huhnjawy* est per nasum loquens.

гѹк clamor inconditus, strepitus; гѹкати clamare, sonare, cucubare.

A litera х:

1). 2) хов, хоб, хыб, хоп (хап), хом. 3) хал, хѹл, хыл; хар, хор, хер (хѣр). 4) ход, хѹд, хот, хыт. 5) хыж, хас. 6) хох, хѹх.

ховати, хыка, хопити, хаса Bohemis usitata sunt.

хара larva Russorum, peregrinum videtur.

хобот cauda, οὐρά, a хоб, Apoc. 12, 4. Russis хобот est proboscis elephanti; Bohemis extremitas retis, piscinae, quia caudae formam habent. Illyriis *hobotnicza* (хоботница) polypus.

хѹла blasphemia, хѹлити blasphemare, хѹлник blasphemus.

ходити ambulare, Praesens хождѹ, хожѹ, Iterat. est a шедѹ; вход ingressus, исход egressus.

хѹд vilis, egenus, хѹждшее вїно, vinum deterius. сѹдищем хѹдым κριτηρίων ἐλαχίστων, judiciis minimis, 1 Cor. 6, 2. вх хѹдѣ одеждѣ εν ῥυπαρᾷ ἐσθῆτι, in sordido habitu, Jac. 2, 2.

хотѣ voluit, хотѣти velle, Praesens хощѹ, affine graeco χατέω.

хытити rapere, Iterativum хыщати; хыщник raptor, хыщенїе raptus.

хыжа, dimin. хыжица, tugurium, casa; Croatis hisa, hisicza (хыжа, хыжица). Carniolis vero *hiſha* (lege хыша), et Bohemis olim chysse, chysska. Serbis ижина pro хижина est cubile, cella.

хо-

хохол crista, a хох, et хȣханїе obtrectatio a хȣх.

A litera к:

1). 2) каб, коб, кап, коп, кȣп, кып, кам, ком. 3) кан, кон, конь, кȣн; кал, кол, кол(кла), кла, клю; кор (кар), кȣр, кер. 4) кад, кȣд, кыд; кот, кȣт, кыт. 5) каз, коз, кож, кос (кас), кȣс, кыс (кыш), каш, кош, кыч. 6) кох, кȣх, кых; как, кок, кȣк, кык.

кой in покой refer ad чи: почїю.

ков seditio, ковник seditiosus, a ковати cudere, cujus stamen кȣ: кȣю ad primam classem spectat.

кывати movere (caput), refer ad кы: кынȣ.

капати stillare, капла stilla. At капище delubrum. Act. 17, 23 βωμος, ara.

копати fodere, ископати effodere. копыто ungula.

копа idem quod кȣпа. копїе hasta.

копоть fuligo. Bohem. *kopet*. Confer graecum *καπνος* fumus.

кȣпа cumulus; кȣпнѡ simul; совокȣпити colligere, congregare.

кȣпити emere, кȣпец emtor, кȣпла mercatura. At кȣпина rubus.

кȣпати, покȣпати, lavare; кȣпѣль lavacrum.

кыпѣти (кипѣти) ebullire, effervescere.

камень, rarius камы, lapis, petra. каменїе collect. lapides; каменный lapideus.

ком Russis frustum, massa rotunda, inde Serbicum комад.

комар culex, ѡцѣждающїи комары, Matth. 23, 24. excolantes culices. кана est genus vulturis.

канȣ, канȣти stillare, refer ad капати.

конец, a кон, finis; кончина consummatio, finis. конь fem. inusitatum, inde искони a principio.

за-

закон lex, ex за et кон, quasi actio finita, plurium sententia conclusa,

конь equus, olim et комонь; конник eques.

кꙋна martes.

кал coenum, в кал тинный ad volutabrum coeni, 2 Petr. 2, 22.

кол palus, колю, клати pungere. коло rota, колеса rotae, колесница currus. At колѣно genu.

кыла hernia; licet vox haec Russis, Illyriis et Bohemis nota sit, videtur tamen esse peregrina, a graeco κήλη.

кляся, клятся juravit, клятися jurare, кленꙋся juro, et кленꙋ (sine ся) maledicere. клятва juramentum.

клюю, клевати, rostro ferire, tundere, tertiae classi propius accedit.

карати Iterativum verbi корити, покорити subjicere, subdere.

кора cortex; корень radix, collectivum коренїе radices; корица cinnamomum, Apoc. 18, 13.

корысть spolium. Cum Bohemi *korzist* pronuncient, scribendum esset корысть.

корыто canalis, alveus.

кꙋр, кꙋра, кꙋря, gallus, gallina, pullus.

кꙋрити fumare; кꙋренїе дыма vaporem fumi, ἀτμίδα καπνȣ, Act. 2, 19. Bohemi fumum densiorem *kurz* (кꙋрь), minus densum *dym* (дым) appellant.

крыю, крыти tegere, Iterativum крывати, inde кров tectum, tabernaculum.

кадити adolere, suffire, кадило thus, кадильница thuribulum; кажденїе, каженїе, incensum, suffitus.

кꙋдель pensum lini; stupa Bohemis.

кꙋдри cincinni.

кыдати jacere, projicere Illyriis. Bohemis et Carniolis fimum ejicere.

котєл ahenum; gothice *katil*, quae vox a Gothis ad Slavos transierit. Confer latinum catinus, catillus, germ. *Kessel*, *Ketel*. Legitur Marci 7, 4. котлωм pro χαλκίων, aeramentorum.

кот catus; котва anchora. кѹт angulus.

каз, accedente и habetur Praeteritum кази, Inf. казити destruere, mutilare, inde проказа lepra; каженик eunuchus, Act. 8, 34. 36. 38. 39.

каз, accedente а: каза Praeteritum, казати Inf. показати ostendere, monstrare, Fut. покажѹ.

коза capra, козїй caprinus, козорог capricornus, козєл hircus, козлїй hircinus; козлоглаcїє; козлоглаcованїє vox hircorum, clamor ingratus ebriorum. Rom. 13, 13. et 1 Petr. 4, 3. козлоглаcованїѧ sunt comessationes, κῶμοι. At Gal. 5, 21. nunc безчинны кличи pro козлоглаcованїи codicum antiquiorum legitur.

кознь insidiae, μεθοδεία, refer ad кѹю.

кожа cutis, pellis; кожан, кожаный, pelliceus. 2 Tim. 4, 13. кожаныѧ sunt membranae, in Ms. кожныѧ; in antiquiori codice Mosqu. кожницю веммараны conjuncta sunt.

коc merula. коcа falx foenaria, *Sense*, et 2) capilli Serbis. коcнω oblique. коcнѹ et коcнѹcѧ, каcатиcѧ, прикаcатиcѧ tangere, attrectare. At коcєн cum о ambiguo (in Mstis кѫcєн, in libris Serbicis каcєн) tardus, коcнѣти, коcню, коcнѣнїє, tardare, tardatio.

кѹc bolus, frustum, a кѹcати mordere; кѹcити non nisi in compositis obvium: вкѹcити gustare, искѹcити tentare, искѹcитєль tentator; искѹшєнїє tentatio.

кыc (киc), inde кыcнѹ acesco, кыcєл acidus; кыcєль pulmentum acidum e farina fermentata etc.

каша puls, pulmentum, dim. кашица.

кашєль tussis, кашлати tussire.

кош cophinus; кошница sporta

кычѹ

кычꙋ (кичꙋ), кычити inflare, 1 Cor. 8, 1. ἡ γνῶσις φυσιοῖ, разꙋм оукѡ кичит. 2 Cor. 12, 20. киченїа sunt φυσιώσεις, inflationes, tumores, at codex A. 1324 legit грьдыне. Est autem гордына Jac. 4, 16. ἀλαζονεία, arrogantia.

кꙋга Illyriis hodiernis est pestis; vox aliis Slavis prorsus ignota, inde кꙋжан, Croatis et Carniolis кꙋжен, peste correptus.

кыхати sternutare, Serbis кихати, Croatis et Carniolis kihati, Bohemis *kychati*.

кок, inde кокошь gallina, Russicum кочет gallus, Illyricum кокот gallus. Serbis кокош, кокошица et кока gallina. At Russis vulgare кока est ovum.

кꙋколь, zizania, proprie agrostemma githago L. *der Kornraden.*

кыка (кика) longiores capilli, cirrus, *der Zopf* apud Serbos et Illyrios; vox rari usus. Legitur tamen in Apostolo A. 1324 ter. 1 Cor. 11, 14. кькь растить κομᾶ, comam nutrit, pro hodierno власы растит, v. 15 vero in feminino кькꙋ растит, et eodem versu pro κόμη, coma seu capilli, iterum in masculino кьк. ь inter duo к nondum uti vocalem euphonicam Illyriorum, id est uti a, pronunciatam fuisse, sed potius uti Carniolorum brevissimum obscurum *e* facile admiserim. Hinc hodiernum кечка apud Croatas,

§. 6. Hac classe non solum Pronomina, ut ов, он, аз, ин, сам, et Particulae, ut ок, ѿ, из, вꙁ (воз), пре, при, под, най, над, низ, раз, et Verborum themata, sed etiam Substantivorum et Adjectivorum tam formae primitivae, quam derivatarum formarum radices bene multae continentur. Nam уй, ум, ул, уд, тд, юг, вой, бог et

plura

plura alia Substantiva sunt. тр, бѣл, мал, нов, нѣм, лѣп, лих et multa alia Adjectiva et quidem masculina. Feminina rejecto а, et Neutra rejecto о in Genitivo plurali hic posita scito, ut мꙋк a мꙋка, сел a село. Vocum derivatarum Syllabae radicales subinde exhibentur nudae, etsi in usu non sint. A radice ов, quae omnino a pronomine ов distinguenda est, овен et овца, ab от отец, a тй тице, a врѣ вар et варити, a вет ветох, a выс высок, ab aliis alia, ope formativarum iis affixarum derivantur.

Plurium verbi formarum themata hic spectantur. A syllabis enim блє, блю, брѣ, плꙋ, плю, зна, смѣ, слꙋ, гни, грѣ, кры formantur primae personae: блєю, блюю, брѣю, плꙋю, плюю, знаю, смѣю, слꙋю, гнїю, грѣю, крыю. A syllabis вед, вод, вез, нес, мог, тек: ведꙋ, водꙋ, везꙋ, несꙋ, могꙋ, текꙋ, quae, uti alia hujus formae, sine ꙋ Praeteritum Gerundivi constituunt. A staminibus vero мк, тк, сх: мкнꙋ, ткнꙋ, схнꙋ.

A syllabis вид, бѣд, лет, хот primum formatur Praeteritum simplex adnexo ѣ: видѣ, бѣдѣ, летѣ, хотѣ; deinde Infinitivus addito ти: видѣти, бѣдѣти, летѣти, хотѣти. Eodem modo a staminibus вр, бд, пр, мн, мр, рд, тр, зр, жр: врѣ, врѣти; бдѣ, бдѣти; прѣ, прѣти; мнѣ

мнѣ-

мнѣти; мрѣ, мрѣти; рдѣ, рдѣти; трѣ, трѣти; зрѣ, зрѣти; жрѣ, жрѣти..

A syllabis гнв, вак, люб et aliis adnexa characteristica Praeteriti и: гнви, ваки, люби, inde гнвити, вакити, любити.

A syllabis вит, пыт, пит, пис, маз, рыд, каз adnexa characteristica Praeteriti а: вита, пыта, пита, писа, маза, рыда, каза, inde Infinitivus витати, пытати, питати; писати, мазати, рыдати, казати. Eodem modo formantur a staminibus пр, рж, др, тк, зд, жд, сп, сл, сс, гн, кол Praeteritum et Infinitivus: пра, прати; ржа, ржати; дра, драти; тка, ткати; зда, здати; жда, ждати; спа, спати; сла, слати; сса, ссати; гна, гнати; кла, клати.

Indiculo huic non judicavi inserendas syllabas seu nominum seu verborum, quae in derivatione mutationem subeunt. Nam hae ad primitivam formam reducendae sunt. Sic лож, лжа ad лгати; лежати, ложити, ложе, лагати ad лагѹ; сѹша, сѹшити ad сѹх, сх; мѹчити ad мѹка referri debuit. Iterativa возити, носити, гонити supponunt primitiva везѹ, несѹ, женѹ (гнати); igitur in indiculo praemisso non nisi syllabae radicales primitivarum, non vero derivatarum vocum reperiuntur.

Numerale два duo, dualis, три pluralis numeri terminatione aucta sunt. дно fundus, сто cen-

tum

tum neutrorum o finali terminantur. нить filum, inter radices locum habet, quamvis ope ть formatum videatur a verbo deperdito нїю, quod Latinorum neo, netum respondet. Si orientales linguae consulantur, море mare, certe a мо aqua, addito servili ре deductum est. Sed etymologus Slavicus tutius intra limites linguae propriae se continebit.

§. 7.

Classis III. syllabarum radicalium.

Hujus classis syllabae tribus, subinde quatuor, rarius quinque consonis constant, quarum primam in paucis vocibus vocalis initialis supplet. In his in ordinem redigendis non solum prima litera, sed etiam secunda radicalis respicienda fuit.

Inchoantia a vocali solida:

алк; одр, утр; осмь, усм, ость, уст; аш; агн.

His addi possunt огнь ignis, угль carbo, et bisyllaba овод seu овад tabanus, oestrus, meridionalibus Slavis обад; овес avena, овощ poma, омела viscum, омег cicuta, олха, олша alnus, урод stultus, орѣх nux, кесетр, Russis осетр, acipenser sturio, угорь anguilla, et alia, quorum origo

ci

et derivatio non satis explorata est, uti орꙋдїє instrumenta, орꙋжїє arma. Peregrina sunt акр, акр, обол obulus, онѵх, анеѱей consobrinus, анкѵра anchora, оцет acetum, immo et уповати, Bohemis *ufati*, germ. *hoffen*.

алк: алкати, алчꙋ, esurire, inde алч, алчба fames.

одр lectus, grabatus.

утро et ютро mane, matutinum tempus.

осмь octo, vide Numeralia.

усма corium, усмен pelliceus, e corio, olim et уснїє; Carniolis etiam hodie *vuſenje*, Croatis *vuszenye*. усмарь coriarius.

остъ arista, inde остр acutus.

уста plur. os, oris, inde устна labium.

аще, id est аще, Adverb. si.

агн, inde агнец agnus, агница agna. Pro агна in aliis dialectis ꙗгна agnus.

оса vespa, refer ad ос: оса. Compositum оспа variolae, refer ad о et сыпꙋ, спꙋ; обилїє abundantia ad об et вил; общ, общїй communis, ad об et вещ; отава foenum secundum, *Grummet*, Bohemi, Carnioli et Russi norunt, sed quo referam, dubius haereo.

A vocali liquida:

ист, иск, игр; ꙗбл, ꙗтр, ꙗщ, кщ, ꙗчм.

His adde bisyllaba ꙗрем jugum, ꙗвор acer, ꙗзык lingua, et ꙗстреб accipiter.

Ab ист est истина veritas. истый vide inter Pronomina.

иск 1) inde искати, ищꙋ, quaerere.

иск 2) inde искра scintilla.

игра ludus, играти ludere, canere, saltare.

ꙗбл-

ꙗблонь malus, arbor, ꙗблоко malum, germ. *Apfel.*
ꙗтрь, ꙗтровь, leviri uxor. Serbis hodie єтрва.
ꙗтра, Carniol. єтра, convenit cum lat. jecur.
ютро mane, vide ꙋтро.
ꙗщерица lacerta. ꙗчмень hordeum, Serbis єчам pro ꙗчм. єщє, Adv. adhuc.
ꙗдро nucleus refer ad ꙗд: ꙗсти.
ꙗзвец ursus meles, germ. *Dachs*, et ꙗзвина fovea, uti et ꙗзва, refer ad ꙗзд. єзеро lacus ad єз.

A labialibus в, б, п, м, cum quibus frequentissime connecti solent л et р, quae in medio positae vocalem supplent.

A litera в:

внꙋк.

влн (волн), влад, влас, влг (влаг), влхв (волхв), влек, влк (волк).

врв (верьв), врб (верб), враб, врем, вран, вред, врет, врт (верт), врат, враз, врз (верз), враж, врст (верст), врес, вреск, врач; враг, врг (верг), врх (верх), врк (ворк).

вдов, вдод; воск.

His adde bisyllaba велес deus pecorum apud Slavos, Russicum ворон niger, quod Apoc. 6, 5. pro Slavico вран legitur. Porro вертеп, in Serbicis libris et вьртоп, spelunca.

внꙋк nepos, Serbis nunc ꙋнꙋк.
влна 1) lana; влна 2) fluctus, nisi hoc a влатитисꙗ agitari, deducere malis.

вла-

влад8, власти, dominari; владыка dominus.
влас capillus. влага humor. влк lupus, λύκος.
верьвь restis, funiculus. Carniolis hodiedum *verv*, Serbis врвца, *die Schnur*, pro врвица.
врабїй passer. верба salix. время tempus. Serbis време, olim врѣме, nunc plane et вриеме.
вред noxa, damnum; вредити, врежд8, Iterat. вреждати nocere.
вретище saccus, cilicium, Serbis врећа, Dalmatis *vrechya*, Croatis *vreche* (вречє), Carniolis *vrezhje* et *vrezha* saccus.
верт et вертоград, hortus.
верз8, ѿверз8, ѿверсти aperire.
врач medicus, inde врачевати, врач8ю. враг inimicus, inde вражда, вражд8ю.
верг8, врещи, jacere, projicere. Part. pass. вержен, inde верженїе камене, jactus lapidis, Luc. 22, 41. uti recte exposuit Alexjejew in Lexico vocum Slavicarum. Minus recte autem ab Imperativo поверзи Exod. 4, 3. et верзися Matth. 4, 6. formam verbi верзити confinxit, cum верзи sit a верг8.
верх summitas, vertex, cacumen; inde вершити.
верх8 triturare, Serbis et hodie вршем, вриећи pro antiquo врх8, врѣщи.
вдова vidua, Indis vidaha, dimin. вдовица.
вдод upupa, вдодов ad upupam pertinens, Carniolis *udeb*, *odeb*, Croatis *deb* et *dedek*, Bohemis *dedek* et *dudek*.
воск cera, Serbis восак, cum а euphonico mobili, Gen. воска.
велбл8д camelus, вѣглас prudentia, sunt composita. верига catena, Serbis plur. веригє, Croatis *veruga*, ope ига, 8га formata videntur. вопль clamor refer ad впи: впїю. вр8х bruchus, Lev. 11, 22. peregrinum est.

A litera б:

бобр.

блан, блон, блѫд, блад, блѣд, блюд, блат, блаз, близ, блист, блеск, блющ, благ, блх (блох).

брав, брев (берв), брв (бров), брем, бран, брен (берн), брн (брон), брад, брѫд, бред, брид, брд (берд), брат, бразд, брез, брезг, брз (борз), брзд (брозд), брос, брѫс, браш, брош, брац, брег, брюх, брак. — быст.

Adde peregrina багр, russice багор, coccus, бисер margarita. Huc etiam refer бесѣда eloquium, sermo. At блевота, блевотина vomitus, refer ad блюю, Inf. блевати pro блюти. берлог lustrum, antrum, est compositum.

бобр castor, *Biber*, apud Illyrios nunc дабар.
блѫд fornicatio (alias error, aberratio). Hinc блѫдник fornicator, блѫдница meretrix.
блада λῆρος, deliramentum, Luc. 24, 11. in antiquissimo codice legitur. In aliis блади (in Serbicis бледи), in editis лжа seu лжа. бладивы 1 Tim. 5, 13. nugaces, verbosae (mulieres), φλύαροι. Russis бладь est non solum garrula femina, sed plane meretrix. Haec vocis ambiguitas moverit eos, ut pro блади substituerent vocem лжа.
блѣд, блѣдый, pallidus. блюдо catinus, scutella, discus. блюдѫ, блюсти servare, conservare. блато palus, coenum.
блазнити scandalizare. близ prope.
блистатися splendere, coruscare.
блеск splendor, coruscatio, inde блещатися.
блющ hedera helix.

благо

благ, **благый**, bonus, benignus, ἀγαθός; **благо** in compositis est εὐ: **благословити** εὐλογεῖν, benedicere. **благородїе** εὐγένεια. **блажен** beatus, est a **благ**.

блоха pulex, Bohemis olim *blcha*, nunc *blecha*. Illyriis *buha*, Serbis plane **буа**, Carniolis *bouha*, Polonis pchła.

бревно et **берьно**, in Serbicis codicibus **брьвно**, trabs, Serbis et hodie **брвно**, Bohemis *brzewno*, Carniolis *brun* masc. et *brune* neutr.

брови supercilia. **бремѧ** onus. **бренїе** et **бернїе** lutum.

брнѧ, **броньѧ**, lorica.

брада *Bart*, barba. **бредꙋ**, **брести** transvadare, inde **брод** vadum. **брꙋд** illuvies, sordes. **брдо** Serbis et Illyriis 1) mons. 2) pecten textorum, *Weberblatt*. Apud Bohemos *podbrdsky kraj* Berunensis vocabatur, quia situs ejus sub montibus. Significatio pectinis viget adhuc.

брат frater. **братїѧ**, collect. fratres, **братство** fraternitas.

бразда sulcus, differt a **брзда** (**броздa**) camus, fraenum, Carniolis hodiedum *bersda* (**брзда**) Confer gallicum *bride*.

брзѡ, **борзѡ**, adv. velociter; adj. **борзый** velox.

бросити, **бросати**, projicere, est Russicum.

брꙋс cos. **брашно** cibus, βρῶσις.

брощ (Serbis **броћ**) rubia tinctorum.

брощити rubia tingere, in Euchologio Serbico **ѡброщити** **кровию** sanguine tingere, seu rubefacere. Convenit Bohemorum *zbrocen* a *zbrotiti*, slavice **взброщити**. Sed **ѡброщенїе** (**шипка**) Cant. 4, 3. est ab **ѡбростꙋ**. Legitur enim in Ostrogiensi et prima Mosquensi editione **ѡбращенїе**, quod est proprie Slavicum, quia Slavi meridionales **растꙋ** dicunt, non **простꙋ**.

брацати tinnire, брацанїе tinnitus, брацало tintinnabulum, refer potius ad Russicum брак, бракаю.

брег litus. брегꙋ custodio, небрегꙋ negligo, non curo, reprobo.

брюхо venter, Polonis brzuch et brzucho, Bohemis brzicho; meridionalibus Slavis vox ignota; veteribus чрево erat venter.

брак et браки plur. nuptiae, γάμος.

A litera п:

плав, плев, плам, плем, плен, плн (полн), плѣн, плод, плат, плыт, плет, плть (плоть), полз, плз (полз, плаз), плес, плас, плѣс, пласт, пласть (полсть), плоск, плеск, плюск, плѣш, плащ, площ, плещ, плищ, плющ, плꙋг, плах, плох, плх, плак, плк (полк).

прав, прв (перв), прам; прꙋд пред (прѣд), прад, прот, прет, прат, прт (порт), празд, прꙋж, праж, прас, прос, прѣс, прис, прс (перс), прост, прст (перст), прсть (персть), прыск, пращ, проч, праг, прꙋг, праг, прах, прак, прок, прек.

пест, пꙋст, пест, пасть, пѣст, пыск, писк (пищ), писк (пѣск), пещ.

Adde bisyllabam vocem пелес, пелесый, varius, variegatus; peregrina пѣнязь denarius, nummus, пластырь emplastrum, *Pflaster;* пором Russicum pro прам ratis ad transvehendum, a graeco *πέραμα;* препрада, in Mss. et препрꙋда, purpura.

пле-

пелынь absinthium refer ad пел, quod latino *fel* respondet. поприще milliare, parasanga, a попрати conculcare, deductum est. плывꙋ, плынꙋ, плавати refer ad плꙋю.

плав, плавый, albus. Joh. 4, 35. нивы ꙗкѡ плавы сꙋть. Confer lat. flavus.

плева palea; плевел, плевелїе, zizania.

пламы, пламень flamma, quod a плати formatum videtur.

плена, seu ut Serbi et Russi pronunciant пелена fascia, Croat. et Carn. пленица. 2 Petr. 2, 4. пленица est rudens, catena, σειρά.

плн, полн et исполнь, plenus.

плѣн spolium, captivitas, плѣнити captivum ducere. Ephes. 4, 8. плѣнил еси плѣн. плѣненїе captivitas.

плод fructus, плодити, плождꙋ, et плодствовати, fructificare.

плат assumentum. платно tela.

плетꙋ, плести, plectere, plicare, inde ѡплот sepes, Bohemis et Serbis плот.

пль, плоть caro, quae non editur, Gallis la chaire, плотский carnalis, вплотитися incarnari; воплощенїе incarnatio. Confer Boh. plet', Polon. płeć, cutis seu carnis color.

полза utilitas, полезный utilis.

плзнꙋ, ползнꙋ, поползнꙋ, labi, поползновенїе lapsus. плѣжꙋ repo, serpo, Iusin. плѣзати, (apud Alexjejew плѣжити). Croatis, Carn. Bohem. plazim, Russis ползꙋ, ползти, Iter. ползати, ползаю, Serbis пꙋжем, пꙋжати id est пльжꙋ, плзати, et пꙋзити; inde пꙋж, pro плж, quod Bohemi servarunt, limax, *die Wegschnecke*.

плесна planta pedis; плесница sandalium.

плясати saltare; плясица saltatrix.

плесть

плєть, полєть, f. coactile, *Filz.*
плєскати, плєщѫ, plaudere manibus.
плѣшь calvitium, refer ad плѣх. Bohemis plechaty est calvus.
плащ pallium, refer ad плахта, Bohemis linteum, inde et плащаница linteum.
плєщи Dual. scapulae. плищ clamor refer ad плиск.
плюще, plur. плюща, pulmo. Croatis sing. plyucha (lege плюча), Carn. plur. pluzhe, Polonis plur. pluca, n. Bohemis plice f.
плѹг aratrum, a germ. *Pflug.* Slavice aratrum est рало.
плх Bohemis est glis, *die Bilchmaus*, Croatis puh, Carniolis polh, povh, Serbis пѹ.
плакати 1) плачѹ, et плакатися, flere, inde плач fletus.
плакати 2) a radicali producto, abluere, eluere. Vukius accentu haec verba distinxit, primum signando gravi пла̀кати, alterum acuto пла́кати. Dellabella sub voce *lavar* circumflexo vocem hanc notavit: plâkati, oplâkati, isplâkati. Poloni a radicis more solito mutarunt in o: płokać. Apud Russos penitus exolevit полокати. Luc. 5, 2. pro ἀπέπλυναν τὰ δίκτυα abluebant retia, in editione Ostrog. legebatur плакахѹ мрєжа, in Mosquensi prima плакахѹ мрєжи. Vocem плакахѹ cum editores Russi non intelligerent, in Evangeliis Mosquae 1606 editis substituere maluerunt ex conjectura платахѹ мрєжоу, i. e. reficiebant, a платити. Qui editionis Ostrogiensis textum antiquum Mosquae 1663 recuderunt, in margine apposita glossa измывахѹ explicare conati sunt vocem Russis ignotam плакахѹ. Nunc in omnibus editionibus posterioribus измывахѹ in textu legitur.
плк, полк, castra veteribus, recentioribus agmen, legio; Polonis pułk legio, Bohemis *pluk* cohors,

Cro-

Croatis et Carniolis puk plebs, turba. шполчитиса castrametari, шполченїе praelium.

прав, правый, rectus, правда justitia, Bohemis veritas. праведен justus.

првый, первый, primus, quod ad пре referri potest.

прадꙋ, прасти, nere, fila ducere. At воспранꙋ, воспрадаю, expergiscor.

прꙋд Serbis syrtis. Act. 27, 29. прꙋднаıа мѣста, loca aspera.

претити, прещꙋ, запретити, Iter. запрещаю, comminari, praecipere.

прт, порт, ветхи порты Jerem. 38, 11. veteres panni. пртиште Serbis lintea. Carniolis et Croatis pert est pannus lineus, inde Adj. perten lineus.

праздеи vacuus, otiosus. праздник festum,

пражити torrere; пражмо tostae aristae.

просити, прошꙋ, orare, petere, впросити interrogare. Confer lat. *precari*.

присно, semper, присный germanus, proximus, domesticus.

прси, перси, pectus, Russis грꙋдь.

прост, простый simplex, простота simplicitas.

прст, перст, m. digitus, inde прстень, перстень annulus. At прсть, персть, f. terra, humus; перстен Adj. terrestris.

праща funda, Serb. прака, Croat. precha, Carn. prezha, i. e. преча, Polon. proca, Bohem. прак. Confer Boh. praskati, prasstiti, percutere.

праг limen. прах pulvis.

прꙋг, plur. прꙋзи locustae, прꙋжїе collect. idem.

прок residuum; прочїй reliquus.

пост jejunium; постити (поститиса) jejunare; постник jejunator.

пꙋст, пꙋстый, desertus; пꙋстына desertum.

пꙋстити, пꙋщꙋ, dimittere, ex. gr. uxorem; пꙋщеница uxor dimissa, repudiata.

пестрый, varius, variegatus, Pol. (et Boh. olim) pstry, Boh. etiam perzesty.

пасть pugnus, Boh. pjest, Pol. pięść, Croat. peszt, Carn. pest, Serbis песница. Russi peregrinum кулак adoptarunt.

пѣстун paedagogus, пѣстуница paedagoga, nutrix.

пискати tibia canere; писканіе sonitus tibiae, τὸ ἀυλούμενον 1 Cor. 14, 7. inde пищаль tibia, fistula. Apoc. 18, 22. legebatur писк pro ἀυλητῶν, tibia canentium, nunc clarius пискателей.

пощ Praeteritum Gerundivi, pro постив, refer ad пост.

пещ fornax, refer ad пеку II. classis.

пища cibus, refer ad питати nutrire.

пещера spelunca, crypta, Serbis пећина, Croat. pechina, an a пек (песок), an potius a пет, latine petra? Confer Polon. pestka, Boh. pecka lapis, *Stein im Obste*. Croat. pechka, Carn. pezhka (lege печка) acinus.

пщую, пщевати inusitatum, at compositum непщевати arbitrari, existimare.

пчела apis, olim бчела, videtur ope ла a sono бъч formatum.

A litera м:

мног.

млв (молв), млн (молн), млад, млат, мл3 (мол3), млек, млк (молк).

мрав, мр3 (мер3, мра3), мреж, мрк (мерк, мрак).

м3д, ма3д, мост, месть, мѣст, меск.

Adde bisyllaba мо3ол callus, могыла tumulus. Russica молод, молот, моро3 refer ad млад, млат, мра3. модр, мудр, мокр ope р formata sunt.

мног

мног multus, inde множити multiplicare, множство multitudo.

млвити, молвити, tumultuari, turbari; млва, tumultus. Bohemis mluwiti loqui, Polonis mowić. молба refer ad молити orare.

мланїа, молнїа et молнїи sing. fem. fulgur. Serbis nunc мѹна, mutata more solito media radicali л in ѹ. Dalm. munya. Vox aliis Slavis ignota. Nam Bohemis fulgur est blesk, Croatis bleſzk, Carniolis bliſk, Polonis błyskawica. Luc. 17, 24. ἡ ἀστραπὴ ἡ ἀστράπτουσα redditur молнїи блистающися, fulgur coruscans seu fulgurans.

млад juvenis, tener (de ramis). младенец, parvulus, infans, juvenis. 1 Cor. 14, 20. злобою младенствѹйте, τῇ κακίᾳ νηπιάζετε, maſitia parvuli estote.

млат malleus; млатокїец Gen. 4, 22. malleator. Boh. et Croat. mlat, Polon. młot, Russ. молот. млатити, млащѹ triturare. Lev. 26, 5. млаченїе tritura, pro млащенїе, a Part. pass. млащен, Russ. молочен a молотити, quae forma nunc in Pauli epistolis ter legitur: 1 Cor. 9, 9. вола молотаща, v. 10. молотай triturans, 1 Tim. 5, 18. вола молотаща bovem triturantem. Olim his in locis legebatur врхѹща, врхеи a врхѹ.

млзѹ, молзѹ, молсти mulgere. Serb. мѹсти, Praes. мѹзем (pro млзѹ), Carn. movsem seu molsem. Pro Praeterito simplici измолзе Job. 10, 10. (Ostrog. edit.) Russi измелзила еси substituerunt, quasi a мелзити. Habet enim et Polykarpow мелзю pro vera et genuina forma млзѹ. Atqui a мелзити Praesens esset мелжѹ, non мелзю. Prov. 30, 33. млзи (млеко) legebatur olim, nunc мелзи legitur; sed sive мелзи sive молзи pronuncies, Imperativus hic primam personam Praesentis млзѹ supponit. Ab hac radice apud Serbos мѹзенье mulsura, мѹ-

злн-

занцa mulctra, мѹзара vacca, capra, ovis, quae mulgetur, et млаз mulctus, apud Carniolos movsnjak mulctra, *Melkgelte*, *Melkfass*, et movsniza locus ubi mulgent, *Melkplatz*, in usu sunt. Bohemis mleziwo est colostrum, Russ. молозиво.

млеко et млѣко lac, germ. *Milch*. Confer lat. mulgeo, mulctus.

млкнѹ, молкнѹ, умолкнѹ, Praet. умолкоѹ conticui; inde молчати tacere, silere, Bohemis млчети, Serb. мѹчати, et мѹк (pro млк) silentium.

мравїй formica, Russ. муравей, Serb. мрав, Croat. et Carn. мравла, fem., Polon. mrówka. Boh. mrawenec.

мрзнѹ, мерзнѹ, gelare; мраз gelu, frigus.

мерзость abominatio, мерзок, мерзкый detestabilis, foedus.

мрежа et мрѣжа rete ad capiendos pisces. Bohemis plur. mrziže sunt crates.

мркнѹ, меркнѹ, померкнѹ, ѡмеркнѹ; ѡмерче, солнце Apoc. 9, 2. sol obscuratus est. мрак, сѹмрак, caligo. Act. 13, 11. мрак ἀχλὺς, тма vero σκότος, tenebrae. мрачен obscurus. Serb. мрк ater. Aliis сѹмрак est crepusculum.

медлити, медлю, cunctari, morari.

мзда merces, Goth. mizda, a graec. μισθος. мезданик mercedem requirens, безмезданик mercedem non quaerens, ἀνάργυρος. мздовоздатель Hebr. 11, 6. μισθαποδότης, remunerator.

мозг medulla, cerebrum, ope г formatum videtur, inde мождани Psalm. 65, 15. medullata, quod olim legebatur pro тѹчна.

мазга Russis, мезгра Serbis, Bohemis mizha, miza, succus arboris, mézga Croat. alburnum, videtur ope га formatum.

маздра, Boh. mazdra, Croat. mezdra membrana, diaphragma; cutis superficies carni obversa, *die Fleischseite* apud Carn. et маздрити apud

Rus-

Russos cutem a carne purgare, a масо deducta sunt.

масло, масть, refer ad мазати.

мост pons. мест (non мсто) mustum, Gen. мста, Dalmat. mast, Serb. nunc муст.

месть ultio, vindicta; мстник ultor, мстити, мщꙋ, ulcisci, мститель vindex.

мѣсто locus; вмѣстити, Iter. вмѣщати capere. въ мѣстѡ vide Adverbia.

мещꙋ a метати refer ad II. classem.

меск mulus, Gen. мска, inde мща, мщата pulli mulorum. Croat. mezg, et mezgina mula.

мысль mens, refer ad мыс.

мшел lucrum, мшелоимец 1 Tim. 3, 3. est turpis lucri cupidus, *αἰσχροκερδής*.

мечта, мечтанїе, phantasia, phantasma, мечтаюся somniare, a мкнꙋ, Praet. мче.

мечка ursa, est contractum ex медвѣдица.

A litera н:

нрав, нощ.

Addi posset нищ egenus, nisi a ничто deducere malis. Huc quoque refer peregrina нард, нїтр. et bisyllabam vocem невод sagena, quam Russi et Bohemi servarunt; непщевати compositum mihi videtur, uti недꙋг et infinita alia ex particula не et radice propria.

нрав mos, indoles, Serb. нарав, Russice норов, Boh. olim nrawy, nunc mrawy, in plur. Si нрав cum lat. mos, moris, conferatur, licebit dicere literas нр esse radicales, ав vero formativas.

нѣдро, надро, Boh. надра plur. a ѧдро praefixo н. Sic composita внꙋтр ab ꙋтр, unde et ꙋтроба, внꙋшити ab ꙋхо, ꙋши.

но-

ноздри nares, Serb. ноздрве, germ. *Nüstern*, refer ad нос.
нѹжда necessitas, ad нѹдити.
нощ nox, a radice нок esse possit.
нощвы Dan. 14, 33. alveolus, Russ. ночвы, Carn. neshke, nishke, Boh. necky (нецкы) germ. *Trog.*

A litera л:

лобз, лесть, лист, лыст, ласк, леск, лоск (леск, лск), лѹск.

Addere possis Russicum лещ cyprinus brama, *Brachsme*, et bisyllabum лосось salmo trutta, *Lachsforelle*; item Slavicum лаща lens, Croat. lecha (леча), nisi hoc malis ad лат II. classis referre. лїван, лївада pratum, лїтра, peregrina sunt. лебедь cygnus, Serb. лабѹд, Croat. labud, Carn. labud, lobod, Pol. łabędź, Boh. labut' (лабѹть), et лебеда atriplex, Serb. лобода, ope едь, ѹд formata sunt. Idem de vocibus лопата, ланита, лагода, atque aliis sentiendum. лѣствица scala a лѣзѹ, лѣсти derivatum est. Vox ластовица hirundo, supponeret radicem ласт, nisi potius a власть deducenda sit. Bohemi saltem olim wlasstowice scribebant. Solet et alias в ante л excidere: lasz (лас) apud Croatas pro влас.

лобзати, лобжѹ, Iter. лобызати, ѡблобызати, osculari; лобзанїе osculum.
лесть fraus, dolus, fallacia, льстити, льщѹ, dolose agere; прельстити, Iter. прельщати, прельщаю seducere, прельщатиса errare. льстивый dolosus,

льстец

лестц seductor. дꙋх лестчїй spiritus erroris, 1 Tim. 4, 1. et 1 Joh. 4, 6. Sed quae ibidem v. 2. addita sunt и дꙋха лестча non leguntur in graecis editis et Vulgata.

лист folium; листвїе collect. folia. древо листвано Jerem. 3, 6. lignum (arbor) frondosum.

лыст m. tibia, crus. Psalm. 146, 10. ниже въ лыстѣх мꙋжеских благоволит, οὐδὲ ἐν ταῖς κνήμαις τοῦ ἀνδρὸς εὐδοκεῖ, neque in tibiis viri beneplacitum est ei. Quaeri possit, quis sit Nominativus a Locali лыстѣх. Antiochus Kantemir posuit лысть, cum Russ. лытка femininum sit; Polykarpow vero лысто habet, quod alii repetivere. Servarunt Serbi лист, sura, *Wade*, etsi, ut solent, ы et и non distinguant. Phrasim одоше листом illustrabis, si листом ad crus (лыст) referas. Vocant et Croatae suram lisztanyek, et Oswaldus Gutsmann notat sub voce *Wade*: *Wade samt dem Beine*, listonik, m., krazha; latki pl. Pluralis latki supponit singularem latek. Russis лытка est sura. Bohemis lytka f. olim in usu erat, nunc leytko, plur. leytka.

ласкати adulari, blandiri, inde ласканїе adulatio, κολακεία, 1 Thess. 2, 5. Vide etiam ласкатель, ласкательница, ласкательный, ласкательство apud Polykarpow. Apud eundem ласкосердство est edacitas, gula. Alexjejew plures explicat voces ex ласко compositas: ласкосердити, ласкосердство, ласкосердствовати, quod in Bibliis correctis Amos 6, 4. legitur, et ласкосердый. Postrema vox etiam in Bibliis Ostrogiensibus Prov. 29, 21. legitur: ласкосерд бꙋдет, κατασπαταλᾷ. Bohemis laska est amor, charitas, Polonis łaska gratia, favor. Confer Svecorum älska amare.

леска Serb. Croat. corylus, Russ. леща, Polon. laska, leszczyna, Boh. leska, ljska, Carn. liešhje collect.; лешник Serbis, lesnyak Croatis, leshnek sive liešhnik Carniolis nux avellana, Polonis

Las-

laskowy orzech, Bohemis leskowy, ljskowy orzech.

лоск Russ. fulgor, laevigatio, inde лощить laevigare. Carniolis lesk, leskanje et lisk fulgor. Bohemis lesknu et lsknu, Croatis leszketam micare, fulgere.

лѹска squama, siliqua, folliculus, Russis, Polonis, Croatis, Carniolis; Bohemis vero lusk *die Schote*, inde lusstina, Croatis luschina, Carn. lushina; inde et Boh. luskati, lauskati nuces diffringere, enucleare, Russ. лѹщить.

лѧща lens, lenticula, vide in secunda classe.

A litera ρ:

ρаст (ρост), ρыск, ρист (ρищ).

Huc omnino referendum bisyllabum ρогоз scirpus, πάπυρος, Job. 8, 11., alias typha, inde ρогозина in Prologo mensis Maji, apud Serbos ρогожина, Russ. ρогожа, Bohem. rohožka, storea, teges. Рамн, gen. ρамна, Psal. 57, 10. est graecum ῥάμνος. Collectivum ρождїе palmites, sarmenta, a ρозга Croat. rosgye; ρозга vero a radice ρоз, cui germ. *Reis* respondet. ρопот, ροптати, ρопщѹ, refer ad ρоп secundae classis. ρтѹть mercurius, apud Polykarpow живая ρтѹть, argentum vivum, e latino *argentum* contracta et deformata vox est. Russorum ρевень a rheum. ρемень lorum, convenit cum germ. *Riem*, *Riemen*. ρжавый rubiginosus, est a ρжа rubigo, et hoc a ρдѣти.

ρас-

ράστꙋ, ράсти, Bohemis imo et Russis ρόстꙋ, crescere; inde factitivum ράстити, ράщꙋ, germinare, augere. ράст Serb. statura, *Wuchs*, Slavice вꙿзраст, возраст, aetas, statura. ράст Ezech. 22,12. et ρόст Neh. 5,7. legebantur olim pro usura, nunc utroque in loco rectius лиχва legitur, cum ράст et ρόст hoc significatu Russicae voces sint, non Slavicae. In ράсль, ωтρасль propago, т radicale excidit ob affixum servile ль.

ρыскаю Russis in usu est de celeri cursu. Confer ρистаю. Olim 3 Esdrae 11, 37. legebatur левꙿ ρыщꙋщи leo rugiens, certe vitiose pro ρычꙋщи a ρыкати, melius nunc ρыкающи.

ρистати, ρищꙋ, celeriter currere, ρистанїе конское cursus equorum, ρисталище hippodromus.

A litera д:

дверь, двор, двиг.

длаб, долб, длань, длат, дласк, длг (долг), длак.

древ, дрок, драб, дрб, драп, дрем, дрен, дрн (дерн); дрозд, дрꙋз, дрз (дерз), драж, дрожд, држ (держ), драч, дрꙋч, драг, дрог, дрꙋг, драг, дрг, драх, дрк.

дꙿжд (дождь), дꙿск (доск, деск), дщ.

Huc spectat nomen Borysthenis днепр Danaprus. драселꙋю refer ad драхл moestus. дебел, доблїй, добрый ad secundam classem spectant, quo etiam refer деверь levir. дꙋбрава silva est a дꙋб quercus, immo et arbor in genere, saltem apud

Illy-

Illyrios. демѡн graecum est et non nisi in Apocalypsi legitur, cum alias graeco δαίμων slavicum бѣс respondeat. дракѡн, gen. драконта nunc Isai. 27, 1. cum ѕмїй (gen. ѕмїа) bis conjungitur, et semel sine ѕмїй ponitur.

двери plur., rarius дверь in singulari, janua, ostium, θύρα. Carnioli *duri*, *dure* pronunciant. дверник janitor, ostiarius, дверница ostiaria. врата sunt πύλαι.

двор, aula, atrium, ovile. Act. 1, 20. ἔπαυλις, commoratio. въдворитисѧ manere, demorari.

двигꙋ, двигнꙋ, подвигнꙋ, движꙋ, двизати, movere, commovere. подвиг agon, certamen.

длань f. vola manus, Serbis длан nunc est masc. gen. Polon. dłoń f. Russis долонь et ладонь.

длато scalprum, coelum. Illyriis dleto, Pol. dłoto, Russis долото.

длг, долг debitum, Pol. dług, Boh. dluh, Carn. dovg, dolg. Croat. Illyr. Serb. дꙋг. должник debitor. Confer долгый longus, δολιχός; продолжити prolongare.

древо et дрѣво arbor. Collect. древїе, n. arbores. дрва, дрова plur. ligna. дреколь fustis, compositum e древо et коль.

древнїй antiquus. древле olim.

дроб exta, minutae res. дробный parvus, minutus. дробити, раздробити, comminuere.

дрѧбнꙋ torpeo; дрѧблый torpidus.

дремати, дремлю, dormitare.

дрен cornus mas. Serbis et дрин pro дрѣн, Dalm. drin, Carn. drin et dreja. Polon. dereń, Russ. дерен, inde germ. *Dörnlein.*

дрн, дерн cespes. Polon. darn. Croatis dérn est scopulus.

дрозд turdus, Serbis дрозд et дрозак. Gen. дрозга.

дрз

дрз, дерз, дерзый, sibi confidens, audax.
дрзати confidere, дрзновеніе confidentia, a дрзнѹ.
дражити, раздражити, irritare, incitare, exacerbare. подражнити irridere, subsannare, подражненіе subsannatio. At подражати imitari, подражатель imitator, a драга via, quasi eadem via incedere. At Hebr. 13, 7. pro подражайте olim in Codd. serbicis legebatur подобитесе, et подобници alibi pro подражатели.
дрождіе collect. faeces. Croat. drosgye.
држати, держати, tenere, держава potentia, imperium.
драчіе collect. sentes, vepres, Isai. 55, 13. Serbis дреча densi frutices, Croatis drachje senticetum. Ad vocem drach (драч) herba, gramen, notat Bellosztenecz: in Glagoliticis et Dalmaticis libris *sentis spinaque* dicitur. Bohemis драч m. est berberis. Referri possit драчіе ad драти secundae classis.
драг, драгый, pretiosus, carus. In Apocalypsi quidem semel камень драгый lapis pretiosus, et quatuor vicibus collect. каменіе драгое lapides pretiosi, legitur. At aliis in locis, ubi olim драгый pro graeco τίμιος legebatur, vocabulum честный substitutum observavi. Sic 1 Cor. 3, 12. каменїе драгое, Jac. 5, 7. драгаго плода, 1 Pet. 1, 7. дражае злата (pro многочестнѣйше) in Apostolo A. 1324 legi. драгоцѣнный pretiosus, cari pretii. драгый more suo Poloni pronunciant drogi, Russi дорогый.
драга via, olim et Bohemis draha, Polonis droga, Russis doroga. Croatis draga est convallis, Carn. sulcus (fossa) penes prata.
дрѹг, amicus, socius. дрѹгыня amica; дрѹжина Luc. 2, 44. est συνοδία, comitatus. дрѹгдрѹга alter alterum: дрѹгый alter, alius. At secundus est вторый.

драхлый moestus, et mutato х in с: драсел, inde verbum драселꙋю. Matth. 16, 3. στυγνάζων ὁ οὐρανός reddidit Slavus драселꙋа неко, Vulg. triste coelum. Ad vocem dreszel notat Bellosztenez: v. saloszten. Est autem жалостен moestus, tristis.

дъждь, дождь, m. pluvia, in libris Serbicis дьждьad indicandam vocalem ambiguam, quam Illyrii nunc ut a, Croatae atque alii ut e pronunciant. дажда f. apud Vukium obsoletum est, pro quo Serbi киша usurpant. Aliis Illyriis dasgy (даждь), Croatis defgy, Carn. desh, gen. deshja, Bohemis dessť (дешть), Polonis deszcz et deždž. дождити, ѡдождити pluere. Recte notat Alexjejew, formam дождевы, quae Act. 14, 17. legitur, esse pluralis numeri, addi tamen oportuisset esse casum accusativum, cujus rectus est дождеве.

дска tabula, asser; at Joh. 2, 15. дски sunt mensae, cum tamen alias Interpres Slavus vocem graecam τράπεζα servarit. Dsky zemské Bohemis sunt tabulae regni, *Landtafel.* дѣска aliis, uti Croatis, Carn., Polonis, Moravis est asser, Russis доска. Diminutivum a дска est дщица, qua voce Luc. 1, 63. πινακίδιον, tabella, pugillaris, redditur. Croatae deschicza (дщица) scribunt.

дщи, Accus. дщерь, filia. Russis доч pro дочь. In libris glagoliticis дъщи, дъщер. Bohemis olim dci, Accus. dcerz, nunc dcera; Serbis кћи, шћи et кћер, Croatis kchi, kcher, Carn. hzhi, hzher. Apud plerosque nunc Acc. pro Nom. usurpatur. Immo Isai. 1, 8. in Bibliis correctioribus legitur jam дщерь сїѡна, ubi alias in Ostrogiensi et Mosquensi prima editione rectius дщи legebatur. In Psalmis et libris novi testamenti nullibi Nominativus дщи cum Accusativo дщерь confunditur. Exemplo sit мати на дщерь и дщи на матерь, Luc. 12, 53.

A litera т:

твор, твრд (тверд).

тлап, тлꙋп, толп, тлам, тлꙋм, тлст (толст), тлеск, тлач, тлах, тлак, тлк, толк.

трав, треб (трѣб), трꙋб, торб, троп, трꙋп, треп, тра́п, трп, трм, трн (терн); трꙋд, трат, трꙋт; триз, трѣз, трꙋс, трес, трѧс, трс (терс), трсть (тростъ), троск, треск, трч (торч); траг (траж), трѻг, трг (торг), трк.

тетр; тесть, тѣст, тоск (теск), тꙋск, тиск (тищ), тѣск, тъщ (тощ).

Spectant huc bisyllabae radices, etsi faciem peregrinam referant: товар merces (Serbis onus, sarcina, Croatis et Carn. *tovor* idem), тоболец pera, тополь populus, топор securis. Adde тарча scutum a germ. *Tartsche*, тысаща (olim тысꙋща) a goth. thusund, ті́тло et ті́тла a latino titulus, талант, тартар, тітан, тектѡн, тіган, трапеза a Graecis accepta. талант in N. T. quatuordecim in locis legitur. At quid sibi vult Apoc. 16, 21. талантес? Manifestum hoc vitium priorum editionum ex талантеск ortum, qua voce interpres Apocalypseos adjectivum ταλαντιαία recte expressit, saltem in postremis editionibus emendari debuisset. Consului quondam Mosquae tres Codices, in quorum primo талантинеск, in altero талантоск, in tertio талант scriptum reperi. Croat. et Carniol.

taliga biga, Russis телѣга, peregrinis accensendum. третїй derivatum est a три. Trocha Bohemis modicum, Carn. troha, Croatis *truha* festuca, stipula, res quaeque minutissima, Russis труха, refer ad тру tero. Slavo-serbicum тужд, hodie туд, Croat. et Carniol. *tuj* alienus, allophylus, respondet Slavico чужд, quod ad чуд secundae classis referendum est. нетопырь vespertilio, compositum est ex не et топырь; at топырь unde? Bohemicum et Polonicum *tchorz* (тхорь) mustela putorius, *Iltiſs*, cui Carniolicum *duhur, dihur*, respondet, ab odore (tetro) malim deducere. Iis enim duh (дух) est et odor. Accedente terminatione орь facile дух in тх transierit, eo fere modo, quo Poloni a Nominativo *dech* Genitivum *tchu* formant. Serbi in voce тхорь servarunt initiale т, at х mutarunt more solito in в, ideoque твор pronunciant. Bohemis etiam *zhorz* vulgo in usu est; Russis vero хорек, rejecto т et addita terminatione diminutivorum ек, Croatis *torecz*, Dalmatis *tor*, elisa secunda radicali х. Serbicum уторак dies Martis, Croat. et Carniol. tork, torek, est a вторый secundus, cum sit secunda dies post dominicam. Haec vocis origo si P. Marco nota fuisset, profecto Martem non appellasset Tork, neque Bellonam Torka. Vox peregrina табор, castra, vix non omnibus Slavicis populis nunc nota, in antiquis Slavo-

rum

rum libris nuspiam legitur. Idem de voce толмач interpres, ἑρμενευτὴς, sentiendum, quamvis Gen. 42, 23. legatur; libri enim hujus versio minus antiqua est. Croatis et Carniolis толмачник, Polonis et Bohemis тлꙋмач, olim et тлмач, inde тлмачити, толмачити, тлꙋмачити, interpretari.

творити, сътворити, facere. твореніе opus, Croat. tvor. тварь creatura, Polonis et Bohemis twor. At twarz iisdem facies. творец factor, creator. творило Serbis, Russis, Croatis, torilo Carniolis, tworzydlo Polonis et Bohemis est forma casearia, *Käseform*, *Käsenapf.*

тврд, тверд, твердый, durus, firmus. твердь firmamentum, ςερέωμα; stabilitas, ἀσφάλεια, munitio. 2 Cor. 10, 4. на разореніе твердем, ad destructionem munitionum, ὀχυρωμάτων. Carniolis, eliso v, terd, Pol. twardy, Boh. twrdy. Croat. tverd, Dalm. tvard non differt pronunciatione a Serb. тврд.

тополь populus, arbor. Isai 41, 19. in Accusativo nunc тополю legitur, in prima Mosquensi тополь. Polonis quidem *topol* et *topola* est fem. generis, et Serbis топола. Russis vero тополь, Gen. тополя, est masculinum, uti et Croatis, Carniolis, Bohemis.

тлст, толстый, crassus, pinguis, Boh. et Pol. tlusty, Carniol. tolst, tovst. Croat. tuszt. толща crassitudo, pinguedo, Croat. tuscha (тꙋща).

тлачити calcare, Serbis et Croatis, толочити Russis; Boh. тлачити premere. *Tlak* Croat. et Carniol. lutum aceratum, *Estrich*; tlaka labores dominis praestandi, *Frohndienst.*

такꙋ, толкꙋ, толкнꙋ, Iterat. толкати et толцати, pulsare, tundere, Boh, tluku, Slovac. tlku, Pol. tlukę, Inf. tluc, Carniol. tovzhem,

Inf.

Inf. tlezhi, Croat. tuchem, Serb. тѹчем, Inf. тѹћи, Illyr. tuchi, pro толщи.

толк (тлк) interpretatio, explanatio; толкѹю interpretor; толковник interpres, Russis usitata sunt. Confer толмач.

трава gramen, herba, цвѣт травный Jac., 1, 10. ἄνθος χόρτου, flos foeni (graminis).

треба 1) in formula требѣ єсть, opus est, inde требѹю, трековати opus habere, indigere.

треба 2) sacrificium, hostia, Exod. 8, 26. отребатисѧ ѿ треб ї҆дѡлскихъ, Act. 15, 20. ἀπέχεσθαι ἀπὸ τῶν ἀλισγημάτων τῶν εἰδώλων, ut abstineant se a contaminationibus simulacrorum. чадца, храните себе ѿ треб ї҆дѡлскихъ, filioli custodite vos a simulacris, ἀπὸ τῶν εἰδώλων. требище idolium, εἰδωλεῖον, 1 Cor. 8, 10. требник 1) altare. 2) liber rituum sacrorum, rituale.

требити, трѣбити, Serbis et Croatis expurgare, secernere. потребит гѹмно свое, Luc. 3, 17. purgabit aream suam. At Luc. 9, 24. да огнь снидет с нбсе и потребит их (ms. m), ut ignis descendat de coelo et consumat eos. In Psalmis потребити disperdere, delere, conterere, потребитисѧ, disperire, deleri.

трбѹх, Croatice *terbuh*, Carniol. *trebuh* (lege требѹх), Serbice трбѹ sine х, venter; apud Polykarpow требѹха f.

трѹба tuba, buccina, трѹбити, вострѹбити tuba canere, buccinare; гластрѹбный vox tubae.

трѹп truncus, cadaver. трѹпїе, plur. трѹпїа Psalm. 78, 2. morticina, θνησιμαῖα.

трепет tremor, трепетен: трепетна бысть землѧ Psalm. 17, 8. ἔντρομος ἐγενήθη ἡ γῆ, contremuit terra: трепетати, трепещѹ, tremere.

трпѣти, терпѣти, терплю, потерпѣти, стерпѣти pati, perpeti, sustinere; терпѣнїе patientia.

трп-

трпкый, терпкый, acerbus, *herb.* Croat terpek, Carniol. terpki, Boh. trpky.

трн, терн, spina, *Dorn*, proprie Prunus spinosa, *Schlehdorn.* терніе collect. spinae; тернов et терновен вѣнец spinea corona. Dan. 13, 54. male терн pro σχῖνος prinus, in exponendis arborum nominibus minus accuratus interpres adhibuit, hinc in correctioribus editionibus subjecta nota monet lectores in Graeco legi схінос.

трꙋд labor, трꙋдитиса, трꙋждаꙋса, Iterat. трꙋждатиса, laborare. Apud Serbos трꙋд 1) opera, 2) boletus igniarius, Boh. traud, trud, fomes, *Zunder*, Russ. трꙋт.

трꙋт et трꙋтина Serbis, *trot* et *trut* Croatis, fucus; *trot* Carniolis, apum genus, quod Germani *Drohne* et *Brutbiene* dicunt; Russis трꙋтень spado, Polonis trad, truten, Bohemis trubec, trupec, traup, traud.

тризна certamen, pugna. тризнище 2 Macc. 4, 18. locus certaminis, agon.

трѣзв, трезвый, et трезвен sobrius, jejunus. трезвитиса sobrium esse, vigilare. Serb. трезан, тринзан, Croat. trezen et trezniti, Carn. tresen et tresliv, Boh. strzizliv. Pol. trzeźwy, trzeźwić.

трꙋс motus, terrae motus, σεισμός. Confer трасꙋ.

трасꙋ, потрасꙋ, страсꙋ, трасти, movere, quassare. трасꙋса moveri, tremere. Serb. тресем, трести.

трс in libris glagoliticis, et apud Croatas *tersz*, dimin. terszek, vitis, Bohemis trs, caudex cujusvis plantae, *Stock.* Serb. трска arundo, refer ad трсть.

трсть, трость, arundo, calamus, dimin. тростка. Carn. terst, Croat. tersztika, Boh. trest, trestka, trztina. трость благовонная Exod.

30, 23. est calamus aromaticus; трость книжника скорописца Psalm. 44, 2. calamus scribae velociter scribentis, κάλαμος γραμματέως ὀξυγράφου. 1 Cor. 3, 12. тростїе, καλάμη, stipula.

тросkот ἄγρωσις, herba, gramen. Exod. 32, 2. Isai. 37, 27.

треск fragor, sonitus, fulmen. Croat. *treſzka* strepitus, *treſzk* fulmen, *treſzkam* fulmino, fulmine tango.

тргъ, торг, торжище, forum, emporium. Boh. trh, trhowisstje, Croat. terg, tergovische, Polon. targ, targowisko. торжник Matth. 21, 12 κολλυβιστὴς, nummularius. торжество Hebr. 12, 23. πανήγυρις, frequentia, conventus: solennitas. Confer торгати.

тргну, торгну, Iterat. терзати et торгати, trahere, lacerare; исторгнути extrahere, растерзати dirumpere.

тетрев, Russ. тетерев, tetrao.

тесть socer, inde теща socrus, Serb. Croat. Carniol. таст. Bohem. тесть.

тѣсто μάζα, farina subacta, *Teig*.

тоска taedium, angor, Confer Bohem. teskno Polon. tęskno.

тискати, тищу, premere, inde Russis тиски praelum. Pro точило torcular Matth. 21, 33. in Codicibus in Russia seculo XIV. scriptis тѣск substitutum reperi, cum точило Russis cotem, quae rotando circumagitur, significet. Sed alii codd. uti et editiones omnes hoc in loco servarunt точило. Legebatur etiam тѣск Isai. 16, 10. тиск Is. 63. 2. тѣск Os. 9, 2. Joel. 2, 24. et 3, 13.; at in correctiori editione his in locis recte substitutam genuinam vocem slavicam точило reperio. Sic Joel. 3, 13. pro подстави nunc подточилїа, ὑπολήνια, legitur. Aliis autem in locis et olim

то-

точило legebatur, in Evangeliis ex. gr. bis, in Apocalypsi ter, in Psalmorum 8, 80, et 83, inscriptionibus (ѡ точилѣхъ), licet auctor concordantiarum in Psalmos id indicare neglexerit, Numer. 18, 27 et 30. Deuter. 16, 13. 4 Reg. 6, 27. Prov. 3, 10. Sir. 32, 17. Jer. 48, 33. Thren. 1, 15. Et Isai. 5, 2. предточиліє προλήνιον, Agg. 2, 17. et Zach. 14, 10. подточиліє, cum in graeco sit ὑπολήνιον. Igitur точило sine dubio a primo interprete profectum, et тѣск in locis citatis ab emendatore Russo substitutum fuit. Polykarpow vocem точило in Lexico trilingui per *tornum* explicat, attamen sub voce peregrina праса віноградная addit: или точило въ немже віноград топчꙋт, ληνὸς, σαφυλοβολεῖον, torcular.

тещити non nisi in formula пѣны тещит Marc. 9, 18. ἀφρίζει spumat, et v. 20. пѣны теща ἀφρίζων, spumans, occurrit. Possit tamen conferri cum тощити, истощити evacuare, a sequenti тощ.

тъщ, f. тща, n. тще, et тщїй, тщаа, тщее vacuus, inanis, cum vocali euphonica obscura seu ambigua et mobili, hinc Russis тощ, Croatis tesch (тещ), Carn. tesh, Illyr. tasht. Poloni czczy scribunt pro tszczy. Bohemi non nisi in voce tsstitroba, jejunus stomachus, radicem тъщ conservarunt. A тощ est 1) истощити evacuare, exinanire. 2) тщатися, потщатися vacare, studere, sollicite curare, festinare; hinc тщаніе σπουδή, studium, diligentia, festinatio. 3) тщета detrimentum, тщетный κενὸς, inanis, nocuus. In Compositis тще: тщеславіе κενοδοξία, inanis gloria. тщегласіе κενοφωνία, inaniloquium.

A literis ѕ et з:

звен (звон), ѕвѣрь, звизд, ѕвѣзд, звѹк, звак (звац), зѹбрь.

зной, знов?

зелв, злат, ѕлак.

зрн (зерн).

Huc fere magis spectare videtur ѕмїй draco, et ѕмїѧ serpens, quam ad secundam classem. зновити, ѡзновити, frigefacere, est a зябнѹ, inserto н epenthetico. знак, знаменїе, signum, a знати; зрак forma, зерцало speculum, sunt a зрѣти; зрѣлый maturus a зрѣю. згиб, diplois, apud Polykarpow, est idem ac сгиб complicatio, compositum ex с et гиб, uti здрав ex с et драв. In земля, terra, litera л non est radicalis, sed servilis et quidem epenthetica. зевес i. e. ζεῦς, et зефѵр peregrina sunt.

звенѣти, звеню sonare, resonare: мѣдь звенящи или кимвал звяцаяй 1 Cor. 13, 1. χαλκὸς ἠχῶν ἢ κύμβαλον ἀλαλάζον, aes sonans aut cymbalum tinniens. A neutro звенѣти est factitivum звонити et звон. звонец Exod. 28, 33. 34. tintinnabulum: Serbis звонце n. a звоно. Bohemis, Croatis, Carniolis звон m. campana. Poloni praefigunt d: dzwon. Russis звон est sonus, pulsus campanarum, sed campana колокол, a germ. *Glocke*, Suec. *Klocke*.

ѕвѣрь m. fera, bestia, θήρ, θηρίον. Graecorum θ, et Latinorum f respondet Slavico ѕв initio

tio hujus vocis. начертаніе ѕвѣрино Apoc. 16, 2. character bestiae.

звизд sibilus, звиздати sibilare. позвиждет Jerem. 19, 8. et 50, 13. sibilabit; звизданіе ibid. 19, 8. sibilatio. Serbis звизнути et звиждати, звиждим, Croatis zvisgam (звижгам), Carniol. shvishgam) (жвижгам); Bohemis hwizdati, Polon. gwizdać.

ѕвѣзда stella. Sibilans litera ѕ seu з apud Slavos meridionales et Russos inchoat vocem hanc; Bohemi autem et Poloni retinuere gutturalem. Illi enim stellam hwjezda, hi gwiazda vocant. звѣздослов, звѣздословец astrologus.

звȣк sonus, clangor. трȣбный звȣк Hebr. 12, 19. tubae sonus. Huic affine est звак, plur. звакы. A звакȣ seu звакнȣ formatur Iterativum звацати tinnire. Vide звенѣти. Serbis звека, звекет sonus, звекнȣти, звецкати, звечати, sonare, resonare. Croatae zvenk, zvenchim, Bohemi zwuk, zwučim norunt.

зȣбрь urus, bison, Polonis et Bohemis zubr. Polykarpow зȣбрь urus, et зȣбрина caro uri, Lexico trilingui inseruit. Animal, quod LXX. Interpretes πύγαργον vocant, interpres Slavus Deut. 14, 5. voce зȣбрь explicare conatus est. Male utique. Nec scio, utrum Alexjejevio notus fuerit зȣбрь, cum ille nihil aliud habeat, quam animalis hujus esum Israelitis concessum fuisse.

зной aestus, зной бȣдет Luc. 12, 55. καύσων ἔςαι, aestus erit. Matth. 20, 12. aestus est вар. Serbis, Croatis et Carniolis зной sudor, знойтисе sudare.

ѕелвь, apud Polykarpow limax, testudo. Confer желвь.

зелва Bohemis olim idem quod Russis золо́вка mariti soror.

златто aurum, Polon. złoto, Russ. зóлото. злат, злата, злато et златый, ла, ое, aureus. златница Matth. 22, 19. νόμισμα, numisma.

злак et злак herba, χλόη; hinc злачен: на мѣстѣ злачнѣ Psalm. 22, 2. εἰς τόπον χλόης, in loco pascuae. An non злак referri possit ad зелїе olus?

зрьно, olim et зьрно, in Serbicis codd. зрьно, in Russ. зéрно granum, κόκκος, *Korn.* Serbis зрно, et Bohemis zrno sine vocali inter з et р. Sic et Illyrii, Croatae, Carnioli vocem hanc pronunciant, licet zarno aut zerno scribant. Poloni inserunt ia: ziarno.

A litera ж:

жван, жмѹр.

желвь, жлѹв, жлав (жлев), жлн (желн), жлт (желт), жлаз (жлез), жлч, желк.

жрев, жрн (жерн), жрел, жрдь (жердь).

жест.

Huc etiam refer желѣзо ferrum, жеравль, жаравль, γερανὸς, grus, Russ. журавль, Serb. жерав et ждрао, Illyr. xdral, Croat. serjav (жерав); et forte желѹдь glans, glandis, quamvis ѹдь formativa esse videatur. Croaticum svala, Serb. жвале plur. froenum, est a жвати mandere. Croat. svisgam, Carn. shvishgam, refer ad Slavicum звизд: звиздати sibilare. Croat. svenk, Carn. shvenk, sonitus, refer ad звак. Croat. smuly (жмѹль) cyathus, vix norunt alii. Croat. et Carn. жвепло affine est Slavico жѹпел, sed utrumque origine peregrinum,

num, a germ. *Schwefel.* Interpres certe Evangeliorum Sec. IX. nondum usus est voce жѹпел. Nam Luc. 17, 29. θεῖον, sulphur, circumscripsit duabus vocibus: камы горащи (in Ms. Serbico Prag. камень горѹщи), in editione correcta камык горащи, i. e. lapis ardens. Isai. 30, 33 et 34, 9. in Ostrog. et Mosqu. prima legitur камык горащи (горащїй), Gen. 19, 24. камы горащїй pro hodierno жѹпел. Ezech. 38, 22. etiam editiones posteriores retinuere камень горащи. At Deuter. 29, 23. жѹпел jam in Ostrog. legitur, non deleta, quae praecedit, voce камык, quod est manifestum factae substitutionis indicium. Sic Job. 18, 15. post жѹпелом vox огнем in Ostrog. non fuit deleta. Nec dubito, etiam Psalm. 10, 6. vocem жѹпел alteri voci jam olim substitutam fuisse. жѹпел quinquies, et Adj. жѹпельный bis in Apocalypsi legi non miror, cum libri hujus versio slavica longe recentior sit aliis. Hoc certe mirum, Slavis meridionalibus Sec. IX. non fuisse notam vocem, qua Slavi septemtrionales sulphur appellant. Est enim sulphur Russis сѣра, Polonis siarka, Bohemis sira, olim sjera. Dan. 14, 27. in Ostrog. editione сѣра quidem legitur, sed pro στέαρ, quod correctores posteriores maluerunt interpretari тѹк, adeps.

жбан Russis et Serbis vas ligneum, *Kanne*, Bohemis urceus. Confer Slavicum чван.

жмѹра

жмѹра Russis nictans, Serbis myinda. Confer жмѹрити, et Russ. et Serb. жмирати, Bohem. mhaurati.

желвь Oseae 12. 11. χελώνη, testudo. Croat. selva, selyva, Adj. selyvin, testudineus. A graeco χέλυς, mutato χ in ж, ortum sit желвь.

жлѹва Bohemis idem ac жлѹна.

жлаб Bohemis canalis, alveus, Croat. sleb, Carn. shleb, shlieb, *Rinne*. Serb. жлеб, ждлеб, et жлиеб, ждлиеб. Polon. żłob, Russ. желоб, жолоб. At slabram Croat., shlabram Carn. blatero, est onomatopoeticum.

желна, жолна, Russis picus martius, *Schwarzspecht*; Boh. żluna, Croat. suna (picus viridis), Carn. shona, shovna, *Grünspecht*, Serb. жѹна (црна и зелена), niger et viridis.

жлт, желт, желтый flavus, gilvus, luteus, Bohem. żluty, Polon. żołty, Serb. жѹт, Croat. sut, Carn. shut. Hinc vitellus ovi Russis желток, жолток, Pol. żołtko, żołtek, Bohem. żlautek, Croat. sutanyek, Serb. жѹванце, жѹїце, жѹманце.

жлаза glandula, *Drüse*, Bohemis; желѣза Russis, slezda Croatis, жлезда, жлиезда Serbis. Affine vocabulum est желѹдь glans.

жлч, желч, fel, *Galle*. Serb. жѹч, Croat. such, Carn. sholzh, shovzh, shovz, Polon. żołć, Boh. żluč.

желкнѹ, Polon. żołknę, Boh. żlautnu, flavesco. Cum желкнѹ sit pro желтнѹ et желч pro желть, referri utrumque possit ad желт; hoc vero, collatis vocibus fel, flavus, gilvus et *Galle*, *gelb*, ad syllabam radicalem secundae classis жел.

жребїй, in codd. Serbicis ждрѣбїй, sors, κλῆρος, Russ. жеребей, Illyr. xdreb, xdrib, Carn. sdrib. Psalm. 77, 55. по жребїю даде им (землю) ѹжем жребодаянїа, et edit. Venet. Psalt. по ждрѣбїю раздѣлиим землю ѹжем дѣломѣрїа

ρїа ἐκληροδότησεν ἀυτοὺς ἐν σχοινίῳ κληροδοσίας, sorte divisit eis in funiculo distributionis.

жрєба pullus equinus, asininus, Russis. жерєбенок, Serb. ждребе, ждриебе, Croat. srebe, (жребе), Carn. shrebe. Bohemi amant gutturalem literam h pro ж: hrzibje. Sic et hrzeb, clavus, convenit cum Carn. shrebel.

жрнов, жєрнов, (Russis et жорнов), lapis molaris. Apoc. 18, 22. шꙋм жєрновный φωνὴ μύλȣ, vox molae. Ibid. v. 21. камєнь вєлик ѩкѡ жєрнов, λίθον ὡς μύλον μέγαν, Vulg. lapidem quasi molarem magnum. Nescio, cur Slavus вєлик transposuerit, cum lapis, quem sustulit angelus, hic conparetur molari magno, seu molae magnae. Luc. 17, 2. жєрнов осєлскїй, μύλος ὀνικος, mola asinaria. Ita editi, sed codd. Msti legunt камєнь жрновный, lapis molaris. Matth. 18, 6. pro жєрнов осєлскїй cod. Serbicus Kop. vulgarem dialectum secutus exhibet жрьвань осалскыи, et Matth. 24, 21. вь жрьвнахь pro жєрновах, ἐν τῷ μύλωνι, in mola seu pistrino. Est enim Serbis hodie жрвань, gen. жрвна, mola manuaria, trusatilis, *Handmühle*, Pol. żarna, Croatis servne, serne et sermlye, Moravis żernowy. A żernow apud Bohemos olim dim. żernowky, Russis et hodie жєрновки, lapides cancrorum, *Krebsaugen.*

жрѣло: жрѣлом вєликим Dan. 13, v. 24. 42. 46. 60. Ostrogiensis editio habet, Mosquensis prima жрєлом, et in margine quater appositum гласом, cum in Graeco φωνῇ legatur. жрѣло, Serbis hodie ждрнєло fauces, Croatis srelo os furni, praefurnium, Carn. sherelo foramen alvearis, *Flugloch*, Russis жєрло orificium, unde et ѡжєрєлїє, a жрєти, uti ждєрало jugulum apud Micaliam, a ждєрати vorare. Est igitur жрєлом вєликим, voce magna, figurata locutio.

жрдь

жрдь, жердь, palanga, pertica, apud Russos et Bohemos, Polon. żerdź, dim. żerdka. Carn. sherd, shert, sherv, *Wiesbaum*, longurius, et shertiza ames; pertica aucupalis.

жесток, жестокый, σκληρὸς, durus, validus: ѿ жестокихъ вѣтрѡв Jac. 3, 4. a ventis validis, saevis. жестокость durities. жестовыйный Act. 7, 51. σκληροτράχηλος, dura cervice, a жесто et выя. жестосердїе Matth. 19, 8. σκληροκαρδία, duritia cordis. жестоколичный Ezech. 2, 4. dura facie. ѡжесточити (ms. ѡжестити) indurare, obdurare. не ѡжестите срдц вашихъ Psalm. 94, 8. (ed. Venet. 1561) μὴ σκληρύνητε τὰς καρδίας ὑμῶν, nolite obdurare corda vestra. Aliae editiones legunt не ѡжесточите. ѡжеститися, ѡжесточитися indurari. ѡжестѣти Psalm. 89, 6. pro ѡжеститися. Croatis seztok seu sesztok est validus, firmus, lacertosus, Serbis жесток ardens, et жестина ardor, vehementia. At жеста et жестика iisdem est acer tataricum.

A litera с:

свин, свѣн, свар, свир, сверб (сврав), сверд, сверч, свид, свѣд, сват, свит, свят (свящ), свѣт (свѣщ), свѣж, свист, свѣсть, свек.

спой, спор, спод, спѹд.

смол, смѹр, смрд (смерд, смрад), смрк (сморк), смрк (смерч, смрѣч), смѹд, смѹг, смок, смык.

снѹб, сноп, снасть, снѣг (снѣж).

слов (слав), слив, слаб, слѣп, слам, слѣм, слан, слон, слин, сол (солн), слад, слѣд.

слюд,

слюд, слят, слот, слез, слиз, слз (слез), слѣз; слѹг (слѹж), слѹх (слѹш, слыш), слѹк.

срб, среб, срп (серп), срам, срн (серн), сред, срд (серд), срсть, срач, срх, срак, срк.

стеб, стѹп (стоп, степ), стен (стон), стѣн, стол, стел (стла), стар, стр (стре), стад, стѹд (стѹж, стыд), стез, стог, стъг (стог), стѹг, стег, стиг, стяг, стѹк.

* ствол, — стлп (столп), — строй, стрѹй, стрый, стрб, страб, стрѹб, строп, стрѹп, стрп (строп) стреп, страп, стрм (стрем), стран, стрѹн, стрн (стерн), стрѣл, страд, стрд, стриж, стрж (стерж), строг, стрѹг, стрег (страж), стриг, страх, строк, стрѹк, стрек, стрик, стко. *

сѡт. — скоб, скыб, скоп, ском, скал, скѹл, скор, скѹд, скот, скѹт, скыт, скок (скоч).

* сквар, сквор, сквер, сквѣрк (сквѣрч), сквоз, скваж, — склаб, — скреб, скрб (скорб), скрип, скром, скран, скрин, скроз, скриж, скрег (скреж), скрек. *

Huc spectant bisyllaba, quae inter primam et secundam radicalem vocales recipiunt: сѣвер, соболь mustela zobela, сапог calceus, сосѹд vas, сокол falco. Adde свѣрѣп ferus, ferox, скаред turpis, sordidus, сковрада frixorium. скорлѹпа putamen ovi, compositum est ex скора et лѹпа. Fru-

K sira

stra etiam hic quaeras свод, спона, спор, спас, соньм, склеп, скрев; nam haec praefixa praepositione с initio aucta sunt. спѣх, смѣх, став, стан, cum in fine formativae х, в, н, accesserint, ad radices secundae classis spectant. Sic et смерть, cum initio et in fine auctum sit, ad мр referri debet. Russicum сельдь halex, Polonis śledź, peregrinum est, a Suecis acceptum. Graecae voces in versione Slavica non paucae leguntur, quarum aliquas subinde posteriores interpretes slavicis vocibus reddere conati sunt. скнипы sunt σκνίπες, ciniphes, Psalm. 104, 31. Psalterium Venet. 1561 substituit мѹшице. Interpres Pentateuchi Exod. 8, 16. 17. 18. скнипы sexies repetiit. скѵмен est σκύμνος, catulus leonis, Psalm. 16, 12. Ps. 56, 5. Ps. 103, 21. Gen. 49, 9. bis. Jer. 51, 28. Thren. 4, 3. Prov. 30, 30. 1 Macc. 3, 4. quibus in locis antiqua editio cum correcta conspirat. At Deut. 33, 22. pro лвичищ correctores substituerunt скѵмен. Num. 24, 9. скѵмен лвов pro лвищ; скѵмни pro лвичища Job. 4, 11. et pro щенцы Os. 13, 8. Pluribus tamen in locis correcta лвичищ seu лвичище pro σκύμνος retinuit, uti Num. 23, 24. (pro plur. львичищи ponendo лвичища), Judic. 14, 5. (pro львичищ рекый ponendo л. рыкающ), Isai. 5, 29 et 30, 6. Ezech. 19, 2. 5. Joel. 1, 6. Amos 3, 4. Mich. 5, 8. Naum 2, 11. et 12., ubi v. 11. львичищем in Dat. plur.

rec-

recte utraque editio legit, v. 12. vero correcta Russicam inflexionem львичищам substituere maluit. скинїа est σκηνὴ, Psalm. 77, 60 atque alibi, quam vocem Alexjejew explicat quinque aliis: кꙋща, сѣнь, намет, палатка, шатер. три сѣни Matth. 17, 4. τρεῖς σκηνάς, tria tabernacula: Sic Luc. 9, 33. Et почтенїе сѣни Joan. 7, 2. σκηνοπηγία, scenopegia. At Act. 18, 3. скинотворци sunt σκηνοποιοί. In Vet. Test. non eodem vocabulo ubique vox σκηνὴ exponi solet: Ex. 26, 1. vetus editio habet храм, correcta скинїа. Gen. 26, 16. legebatur olim в домѣх, nunc в скинїах, ἐν ταῖς σκηναῖς. Gen. 4, 20. utraque legit в селенїих, ἐν σκηναῖς. Isai. 1, 8. et Sap. 11, 2. utraque voce кꙋща utitur. стїхїа est στοιχεῖον, elementum. Col. 2, 8. по стїхїам (Ms. стїхїем) мїра, κατὰ τὰ στοιχεῖα τοῦ κόσμου, secundum elementa mundi, quo in loco tamen Ms. Belgradense Apostoli Bibl. Caesareae Vindob. по съставленїю substituit, nescio an satis apte. Deerat omnino Slavis idoneum vocabulum ad exprimendam vocem στοιχεῖον, quamvis Bohemi ab aliquot seculis elementum żiwel appellent, quae vox a Polonis recepta in żywiol mutata est. Istud mirum, quod 1 Tim. 5, 23. διὰ τὸν στόμαχόν σου reddiderit interpres Slavus стомаха ради твоего, cum vocabulo ad designandum stomachum non careant Slavi. Est enim Russis желꙋдок, Serbis желꙋдац, Croatis seludecz (желꙋдец). Carn. she-

 lodez

lodcz (желодєц), Bohemis żaludek, Polonis żołądek, stomachus, a желѫдь glans. In Ms. antiquo Mosquensi pro стомаха substitutam vocem сырищa legi. сырищє etiam in versione slavica Ephremi Syri stomachum significare, docet Alexjejew; at monendum hic, сырищє esse proprie id, quo lac coagulari solet. Utuntur autem Slavi vitulorum stomachis pro coagulo.

стамна est στάμνος, urna, Hebr. 9, 4. At Exod. 16, 33. ubi nunc стамна legitur, editio Ostrog. exhibet сосѫд, vas. Alexjejew стамна voce вєдро (i. e. вѣдро) explicavit; alias pro стамна legitur vox slavica рѫчка.

свинїа sus, porcus, *Schwein*. Matth. 8, 30. стадо свинїй, et v. 31. стадо свиноє, grex porcorum. At свинєц plumbum, non nisi Russis et Carniolis commune vocabulum, refer ad винѫ.

свар pugna, contentio; сваритиса 2 Tim. 3, 24. μάχεσθαι, litigare; сварливый litigiosus. Sed свар, сварити composita esse possint ex с et вар, варити, uti свада ex с et вада.

свирати fistulam inflare, Serbis свирити et свирати; свирѣль fistula, Serbis et Croatis свирала.

сверк, сверкєж, prurigo; Serbis свраб, Bohemis swrab, Croat. szrab, scabies, porrigo.

свердель, et свердло, terebra, Croat. szveder, Carn. ſveder, Pol. świder.

сверчєк, сверщ, Russ. gryllus, Boh. цврчєк, Croat chverchek, szmerchek.

свидина cornus sanguinea, Boh. swid, swjda.

свят,

свꙗт, affinis, pronubus, proxeneta; свꙗха pronuba, свꙗтати pronubere, свꙗтба nuptiae, a quo differt свꙗтьба sanctificatio.

свитати illucescere. Recte editi, etiam recentiores, Matth. 28; 1. свитающи, ἐπιφωσκούσῃ, legunt, at male Luc. 23, 54. свиташе, quod Codd. manuscripti et editi veteres exhibent, mutarunt in свѣташе. Omnibus enim Slavis свитати est lucescere, Polonis świt diluculum; Serbis et Croatis свитанье, Boh. switanj. In свѣнꙋ pro свѣтнꙋ locum habet ѣ, non vero in свитати, quamvis utrumque sit a свѣт.

свꙗт, свꙗтый, sanctus, ἅγιος, Serbis свет, in antiquis eorum libris et свѣт, Boh. swaty, Pol. święty. A свꙗт formatur свꙗтити, свꙗщꙋ, sanctificare, inde свꙗтитель, Hebr. 3, 1. ἀρχιερεὺς, pontifex, summus sacerdos, свꙗтительство 2 Petr. 2, 5. ἱεράτευμα, sacerdotium. свꙗщенник sacerdos. свꙗтына ἁγιωσύνη, sanctitas. свꙗтилище Psalm. 82, 13. ἁγιαστήριον, sanctuarium, et alia plura.

свѣт lux, lumen, свѣтити et свѣтитисꙗ lucere. свѣтлый lucidus. свѣтлость splendor, λαμπρότης. свѣща lumen, fax, lampas. свѣщник candelabrum. свѣтило luminare. свѣтильник lucerna, λύχνος.

свѣт nunc in dialectis omnibus est mundus. Russ. et Boh. свѣт, Serb. свет et свиет, Croat. szvet, Polon. swiat. In libris slavicis antiquis mundus est весьмир, unde et мїр. Interpres tamen tertii (in Vulgata quarti) libri Esdrae, qui e latino longe serius quam alii libri in slavicam linguam translatus fuit, Cap. 6. seculum voce свѣт expressit: создал еси свѣт, creasti seculum v. 55, сотворен бысть свѣт, creatum est seculum v. 59, licet alias voce вѣк utatur. In correctiori editione citatis versibus вѣк pro свѣт recte substitutum legitur.

свиет

свист sibilus, свистати sibilare.

свѣсть soror mariti; Serbis сваст, свастика soror uxoris. Conferatur сестра, et germ. *Schwester*. At съвѣсть, совѣсть conscientia, compositum ex praepositione с et вѣсть, refer ad вѣдѣти.

свекры et свекровь socrus. Serb. свекар (gen. свекра), Croat. szveker, est socer, свекрва utrisque socrus.

спор, спорый, proficuus, Serbis спор хлѣб panis quo facile satiamur, quo parce et diu frui licet. споро adv. largiter, abunde apud Polykarpow; Croatis szporen parcus. At спор, id est съпор, contentio, compositum est ex с et пор, a прѫ, прѣти.

спод, Marc. 6, 39. на споды на споды, *συμπόσια συμπόσια*, secundum contubernia, per convivia. Explanat hunc locum glossa во окрѫг in Bibliis correctis apposita. Hinc et Alexjejew спод voce рад, series, explicat. At mihi спод peregrinum videtur, e graeco vocabulo *συμπόσιον* natum.

спѫд modius. под спѫдом sub modio, in Evangeliis ter legitur.

смола pix, смолити picare.

смрдѣти, смердѣти, смержѫ, foetere, смрад foetor, смрадити foetorem creare. Confer lat. merda.

смрк Bohemis pinus picea, *Fichte*, *Rothtanne*, Moravis et Slovacis smrek, Polonis smrok, (in montibus Cracoviensibus smrek), olim et smerek, smereka, nunc świerk, świerczyna, Croat. szmrek, Carn. ſmréka. Non mirum itaque, in antiqua editione Isai. 9, 10. et 14, 8. et 37, 24. *κέδρος* redditum fuisse per смрѣчїе, quamvis interpres hujus libri alias, uti c. 2, 13. et 60, 13. voce кедр utatur. Idem in Ezechiele Cap. 17. observare licet, ubi v. 3. смрѣч, et v. 22. et 23.

кедр

кєдр habetur. Voluit nimirum sciolus quidam notiorem arborem substituere minus notae. Simile quid etiam Soph. 2, 14. et Zach. 11, 1. factum est, ubi тисїє pro кєдр, кєдры positum fuit, licet Zach. 11, 2. кєдр immutatum manserit. Est autem тис taxus. 2 Paral. 2, 8. recensentur ligna cedrina, arceuthina et pinea, secundum Vulgatam, in antiqua versione: кєдрова, пєvгова и смєрєкова; in Graeco vero ἀρκεύθινα prius leguntur quam πεύκινα, quem ordinem servat editio correcta: аркєvѳова и пєvгова. Adjectivum смєрєков, a Polonico смєрєк, vix credo a primo interprete hoc loco positum, sed ab indocto quodam emendatore, qui Vulgatam hic inspexerit, alteri cuidam voci male substitutum fuisse. Eadem enim sunt ligna pinea, quae πεύκινα. Correctores autem Mosquenses maluerunt hoc loco graecam vocem servare, licet alias adjectivo смєрчїй pro graeco ἀρκεύθινος utantur.

смєрчїє 3 Reg. 19, 4. ἄρκευθος (ῥαθμὲν), juniperus. Concordat hic vetus et nova editio Slavica. Oseae 14, 9. vero Ostrogiensis legit смрѣч, correcta autem смєрчїє, pro Graeco ἄρκευθος. Vulgatus abietem habet. 3 Reg. 6, 31. 33. correcta editio legit ѿ дрєв смєрчїих, ubi adjectivum смєрчїй respondet graeco ἀρκεύθινος, ἀρκεύθε. Nescio, cur antiqua editio genus arboris hic exprimere noluerit, legit enim дрєвом лѣпым, ligno pulchro. Cl. Heymio visum fuit, cum in gallica et germanica versione, quas citat, ligna olivarum habeantur, aliam hic arborem adjectivo смєрчїй intelligi, quam juniperum. At non omnino male Lexicon Academiae Russicae vocem смєрчїє explicavit, cum hic non aliae versiones, sed potius graeca respicienda sit. Revera nunc, et certe jam ab aliquot seculis non solum Serbis смрєка est juniperus, смрєкови

на

на et смречевина juniperi lignum, sed ab omnibus fere meridionalibus Slavis, qui pinos vix norunt, juniperus smrjek, smreka, smrika vocatur. Croatae tamen et Carnioli significatum vocis смрек, смрека primaevum retinuere. Juniperum autem Carnioli brinje vocant, hinc brinovz vinum adustum juniperi, apud Polonos et Slovacos borowiczka, quamvis hi et Bohemi juniperum jalowec, Pol. jalowiec, appellent. Russis juniperus est верек et можжевельник, juniperi granum можжевелина, можжуха, Croatis bor juniperus, borovo seu borovichno zernye grana juniperi, et borownyak poculum e ligno juniperi. Bor Polonis sylva, proprie pinetum. Bohemis borowice, chwoy et sosna est pinus sylvestris, Carn. borovez, *Föhre*, *Kiefer*, Russ. сосна, Pol. sosna et choina.

смоква ficus, συκῆ; смоковница ficus arbor, ficulnea.

сноп manipulus, merges. Matth. 13, 30. свяжите их в снопы, δήσατε αὐτὰ εἰς δεσμὰς, alligate ea in fasciculos.

снѣг nix, Serb. снег et сниег. Confer שֶׁלֶג.

словꙋ pro слꙋю appellor; слово verbum, inde слован, слованин, Slavus; словенскый, slavicus, slavonicus (melius slovenicus), quod Russi in editione Mosquensi 1663 mutarunt in славенскый: по языкꙋ славенскꙋ. Attamen Polykarpow scripsit in Lexico trilingui 1704: словенскїй et слованин. Croatis szlovénecz est Illyrius, Illyricus, Slavus: szlovénka Illyrica mulier, szlovenszki Illyricus, Slavonicus. A слово sunt словити, славити et слава gloria. A славити celebrare, glorificare, est славїй philomela, luscinia, Russ. соловей, Serb. славуй, Croat. szlavich, szlavichek, Carn. flavizh, flavizhik, Boh. slawjk, slawjček. Pol. słowik.

слива prunus, prunum.

слаб,

слаб, слабый, debilis, imbellis, languidus, inde neutrum слабѣти, ѡслабѣти, debilitari, deficere, languescere; activum слабити, ѡслабити debilitare, remittere. ѡслаби ми Psal. 38, 14. ἄνες μοι, remitte mihi. Act. 27, 40. ѡслабивше ужа, laxantes juncturas; ѡслаба remissio, indulgentia. Act. 24, 23. имѣти ѡслабѹ, ἔχειν ἄνεσιν, habere requiem. разслаблен, разслабленный, paralyticus.

слѣп, слѣпый, слѣпец, coecus.

слама stramen, refer ad стлати sternere.

слана pruina. слан, сланый, salsus, inde сланость Psalm. 106, 34. ἅλμη, salsugo, in Psalt. Veneto слатина, quod Bohemis in usu est.

слон elephas; слоновая кость ebur. слина saliva.

слнце, солнце, sol. Confer Suecicum sol, cum suffixo articulo solen. Pol. słońce, olim et słonie, Boh. slunce, Slovac. slnce, slnko; apud meridionales Slavos nunc сѹнце, mutato л in ѹ.

сладок, сладкый dulcis. сладость dulcedo; сласть τρυφή, voluptas, deliciae. в сладость Marc. 6, 20. ἡδέως, libenter. сладцѣ ἥδιστα, libenter, 2 Cor. 12, 9. сладчица Serbis est sinapi.

слѣд vestigium. гряди вслѣд мене, Matth. 19, 21. ἀκολούθει μοι, sequere me. наслѣдник heres.

слезина Serbis et Bohemis splen, lien, *Milz*, Russ. селезенька, селезень, in versione Ephremi Syri слезень, Croat. szlezena, Carn. sliesena, slesenu.

слза, слеза, lacryma, Boh. slza sine vocali, Serb. et Croatis сѹза, Carn. sovsa, solsa. слезити lacrymari. слезный: хлѣбом слѣзным, pane lacrymarum Psalm. 79, 6.

слѣз malva. Croat. szlez (слез). Boh. slez, Pol. szlaz, ślaz; Serbis слез et шлѣз, uti et Carn. slies, est althaea. Cl. Linde слюз, quod uti alia

c

e Polykarpovii Lexico trilingui hausit, vetus Slavicum esse credidit, signando illud literis Ec. i. e. ecclesiasticum. At Polykarpow, quod et aliis dictum volo, Russica miscuit cum Slavicis. Estque obsoletum слюз apud Polykarpow vulgari pronunciatione legendum uti sljoz, pro слез seu слѣз, quod est meridionalium Slavorum dialecto proprium atque vere Slavicum.

слѹга minister, servus; слѹжити ministrare, servire; слѹжба ministerium, servitus. слѹжитель minister, слѹжителница ministra.

слѹх auditus, fama, esse possit a слѹ: слѹю. A слѹх sunt verba слѹшати auscultare, et слышати audire. въ слѹх оуха послѹшаша ма Psalm 17, 45. εἰς ἀκοὴν ὠτίου ὑπήκουσέ μου, in auditu auris obedivit mihi; послѹшаша, obediverunt, est hic in plur. ob praecedens людїе, in Graeco λαὸς, populus.

срб, србаль, србин, србинь, србалин Serb. Serbus, србка, србкына Serba. србѹла liber vetus Serbicus. србскый Serbicus; србска, a producto pro србскат, Serborum regio, Serbia, quae male hactenus Servia scribebatur. Significatum radicis срб, consultis etiam dialectis omnibus, nondum licuit eruere.

сребро argentum, *Silber*. сребреник argenteus nummus. сребролюбец Luc. 17, 14. φιλάργυρος, avarus. сребрWorld Act. 19, 23. ἀργυροκόπος, argentarius, signator argenti. Boh. inserunt т inter с et р: strzjbro.

срп, серп, falx messoria, *Sichel*, gall. serpe, Illyrii licet scribant sorp aut sarp, vix aliter tamen pronunciant, quam Serbus et Bohemus, nimirum срп, Russi vero серп, Pol. sierp.

срам, срамота, pudor, verecundia, срамный turpis; срамити, посрамити confundere. срамитисѧ confundi, vereri, pudere.

срна

срна, серна, caprea. Serb. et Boh. срна, Pol. sarna; at sarn cervus capreolus, Croat. szernecz, Boh. srnec, Carn. ſernak, Serb. срнаћ.

среда medium; ѿ среды de medio; посредѣ in medio.

срдце, сердце, cor, καρδία, Armenis sirt.

срачица indusium, interula. Matth. 5, 40. ἱμάτιον, Vulg. pallium. Luc. 6, 29. χιτών, tunica. Carn. ſrajza, ſrajzhiza, indusium.

стебло, culmus, caulis, collect. стеблїе stipula. Serb. стабло, caulis. Gen. 49, 21. стебль f. nunc legitur, olim vero лѣторасль ramus, propago.

стѹпити, стѹпати, gradi; приступити accedere. стопа gressus, vestigium pedis. Croat. sztupina, sztupay. степень gradus, Boh. stupeň. Pol. stopień. Serbicum стѹп vide sub стлп.

стенати, стеню, gemere. стенанїе gemitus. Russ. стонѹ; стон gemitus. Serb. стенати, стенанье. Boh. stonati gemere (olim), nunc morbo decumbere.

стѣнь umbra, σκιὰ, Bohemis stjn, olim stjen. Conf. in II. classe сѣнь, quod et umbram (σκιά) et tabernaculum, tentorium (σκηνή) significat, et vere Slavicum est. Serb. сен m. Croat. szencza, Carn. ſenza. Sed jam in Pauli epistolis ter occurrit стѣнь, cum alias in Evangeliis et in Psalmis сѣнь scriptum sit. In veteris Testamenti libris promiscue сѣнь et стѣнь reperies. Jud. 9, 15. сѣнь, at v. 36. стѣнь. 4 Reg. 20, 9. 10. 11. стѣнь. 1 Paral. 29, 15. сѣнь, Job. 3, 5. et 14, 2. et 24, 17. стѣнь, at 7, 2. et 8, 9. et 12, 22. et 28, 3. сѣнь. Eccle. 7, 1. legebatur olim въстѣнѣ (pro стѣни), nunc сѣни correcta editio habet. Sap. 2, 5. стѣнь, at 5, 9. сѣнь, et 15, 4. сѣнноописаных (in antiqua edit. сѣнїю). Sirach 34, 2. стѣнь. Jerem. 6, 4. сѣни, 13, 16. сѣнь; at

48, 45. стѣни. сѣнь praeterea legitur Can 2, 3. 17. et 4, 6. Isai. 9, 2. et 38, 8. te Thren. 4, 20. Bar. 1, 12. bis. Ezech. 17, 2 et 31, 6. Jon. 4, 5. 6. Crederem стѣнь pr сѣнь Bibliis illatum a Russo, qui vulga тѣнь literam с praefixit, ut saltem hac ratic ne vetus сѣнь aemularetur, nisi et in Codic Serbico antiquo Hebr. 10, 1. стѣнь pro hc dierno сѣнь legeretur. Affine voci сѣнь es стѣна.

стѣна paries, murus, τεῖχος, quod in Psalmi quater, in novo. Test. decies legitur. Bohemi: stjena est paries, Carn. ſtena, ſtiena, Pol ściana. Croatis sztena 1) paries. 2) cautes, saxum asperum et abruptum. Serbis стена, стиена, saxum, collect. стенье, стиенье, saxa: iisdem tamen cimex, *Wanze*, est стеница, стѣница, utique a стѣна paries.

стол, dim. столец Prov. 9, 14. sella, germ. *Stuhl*; престол thronus. Russis olim стол, Serbis сто, Carn. ſtol hodiedum sella. At Russis, Polonis, Boh. immo et Croatis nunc стол est mensa, inde столник, qui mensis praeerat.

стелю, стлати, постлати, Iterat. постилати, sternere; стланїе stratum. постела lectus, κλίνη; постелник Act. 5, 15., ὁ ἐπὶ τοῦ κοιτῶνος, Vulg. qui praeerat cubiculo.

стар, старый, senex, antiquus. старец senex vir, πρεσβύτερος 1 Tim. 5, 1. старица senex mulier, πρεσβυτέρα ibid. v. 2. старѣй senior, старѣйшина senior, qui praeest. Marc. 6, 21. старѣйшины sunt πρῶτοι, primi, primarii (Galilaeae). Luc. 13, 14. старѣйшина соборꙋ praefectus synagogae, ἀρχισυνάγωγος. Apud Serbos старѣшина pater familias, senior domus. Croat. sztareshina.

J

строу,

стрꙋ, стрєти, inde compositum простръ, прострєти, Iterat. простирати extendere, expandere.

стадо grex. стадїа, stadium, peregrinum est.

стꙋд pudor, стꙋдодѣанїа Marc. 7, 22. ἀσέλγεια, impudicitiae. стыдѣтисѧ erubescere, pudere.

стꙋдь frigus. Dan. 3, 67. стꙋдь и знои frigus et aestus, olim зима и знои. стꙋдєнь Gen. 31, 40. frigus, Russ. стꙋжа. стꙋдєн: стꙋдєна вода, frigida aqua. стꙋдєнєц Luc. 14, 5. φρέαρ, puteus, fons, Serb. стꙋденац, Croat. sztudenecz et zdenecz, Carn. studenz et sdenz. Polonorum studnia et Boh. studnje, studnice, genere et forma differunt.

стєза semita, callis, germ. *Steig*. Serb. стаза, стазица, Croat. szteza, Carn. stesa, stesda. Boh. stezka, Pol. ścieżka. тропинка apud Linde Russicum quidem est, non vero *Ec.* id est Slavicum literale. Nam стєза in Psalmis et Nov. Test. pro semita, τρίβος, semper legitur.

стог acervus, meta (foeni). Differt стогна (in libris Serbicis стьгна, стагна) platea. Gothis *staigs* est non solum callis, sed et platea.

стигнꙋ, compositum постигнꙋ, Praet. постижє, comprehendere.

Sequuntur sub signis * * eae voces, quae quatuor radicalibus literis constant, incipientes a literis ст et media radicali л et р. Has a reliquis separandas judicavi.

столп, columna, turris, πύργος, στύλος, στήλη. столпописанїє Psalm. 15, 1. στηλογραφία, tituli inscriptio. столпостѣна Psalm. 121, 7. πυργόβαρις, Vulg. turris. столпник στυλίτης. Russi pro столп amant столб, Serbi, aliique

Il-

Illyrii et Croatae стѹп, Pol. słup, Boh. slau Slovaci стлп. Sic et Mss. antiqua.

строити, оустроити, disponere. Marc. 1, 1 строяща мрежа, καταρτίζοντας, componente sarcientes retia. Iter. оустрояти, melius о страяти: Psalm. 15, 5. оустрояай достоян мое (Ps. Ven. оустраяей достоянїе мое), ἀποκαθιςῶν, Vulg. qui restitues. Hebr. 13, 1 да вскорѣ устроюся вам, et in margine inferio возвращѹся к вам, ἵνα τάχιον ἀποκατας αθ ὑμῖν, quo celerius restituar vobis. строенїе di pensatio, οἰκονομία. строенїя in Mss. 1 Co 12, 28. κυβερνήσεις, gubernationes, in edit. правленїя. строитель οἰκονόμος, dispensator procurator, Vulg. arcarius, Rom. 16, 23.

стрѹга, fluentum, ρεῖθρον. Croat. Pol. struga Boh. struha, strauha, alveus, *Rinne.*

стрый patruus, Pol. stryi, stryy; Serb. Cro. Car Boh. стрыц. Et стрыя patrui uxor, Serb Croat. Boh стрына, Pol. stryina, stryyna.

стрв m. et стрвина, cadaver Serbis, стерво стерва Russis. Confer Suec. skraf.

страбити, inde compositum устрабити, vir reficere; устраба recreatio; устрабленїе refec tio, refocillatio, устраблятися relici, revale cere, refocillari.

строп laquear. стрѹп crustula ulceris Lev. 13 2. стрѹпы Luc. 10, 34. τὰ τραύματα, vulner

строптив, строптив, pravus, perversus, ςρεβλός. Psalm. 100, 4. сердце строптиво, καρδία σκαμβὴ, cor pravum. At pro строптив Psalt. Ven. лѹкаво. Psalm. 77, 8. род стро тив (Serb. Cod. стрьптив), γενεὰ σκολιὰ, ge neratio prava. Ps. 17, 27. со строптивым ра вратишися, μετὰ ςρεβλȣ̃ διαςρέψεις, cum pe verso perverteris. строптивство pravitas. стр потный pravus. Luc. 3, 5. бѹдѹт стропотна въ правая, ἔςαι τὰ σκολιὰ εἰς εὐθεῖαν, cru

pra-

prava in directa. At Cod. Serb. hoc loco кріваш, curva, legit pro стропотнаа.

стрм, стрем, стремглав praeceps, capite deorsum; Serb. стрмо, стрмоглав. Croat. szterm, praeceps, praeruptus, arduus. Carn. ſterm. Serb. стрмен, стрмінит. Job. 40, 15. на гору стремниную, (olim остру), in montem arduum. стремнинный supponit стремина, i. e. locus praeruptus, Russ. стремнина acclivitas, praecipitium, Carn. ſtermina, Croatis ſztermocha, Serb. стрмен f. стремленіе Jac. 3, 4. ὁρμή, impetus. рѣчнаа устремленіа Psalm. 45, 5. τῶ ποταμῶ τὰ ὁρμήματα, fluminis impetus.

страна 1) pars, 2) regio. Pol. strona, Russ. сторона. странен Psalm. 67, 9. ξένος, peregrinus. страннолюбіе Rom. 12, 13. φιλοξενία, hospitalitas. странствует Act. 10, 6. ξενίζεται, hospitatur.

струна chorda. Ps. 150, 4. во струнах, ἐν χορδαῖς.

стрѣла sagitta, jaculum; стрѣлити, стрѣлати sagittare, tela emittere, jaculari. стрѣлец sagittarius. Act. 23, 23. δεξιολάβους διακοσίους, стрѣлец двѣстѣ, Vulg. lancearios ducentos. Serb. стрела, стрила, Croat. sztrela, Carn. ſtrela, Boh. strzela, Pol. strzała.

страдати, стражду, пострадати, pati, perpeti, laborare, certare. страданіе, страсть, passio. страждуще терпите 1 Pet. 2, 20. πάσχοντες ὑπομενεῖτε, patienter sustinetis. въ терпѣніи тѣхже страданій 2 Cor. 1, 6. ἐν ὑπομονῇ τῶν αὐτῶν παθημάτων, in tolerantia earundem passionum, et v. 7. общници есте страстем нашим, κοινωνοί ἐστε τῶν παθημάτων, socii estis passionum (perpessionum). At Marci 6, 48. видѣ их страдущих в плаваніи (Cod. Serb. видев ıе страдуще вьгребеніи), εἶδεν αὐτοὺς βασανιζομέ-

νους

νους ἐν τῷ ἐλαύνειν, vidit eos laborantes in remigando. Et 2 Tim. 2, 5. аще же и постраждет кто, не вѣнчаетсѧ, аще не законнѡ мѹчен бѹдет, ἐὰν δὲ καὶ ἀθλῇ τις, οὐ στεφανοῦται, ἐὰν μὴ νομίμως ἀθλήσῃ, Vulg. nam et qui certat in agone, non coronabitur, nisi legitime certaverit. Glossa autem textui slavico subjecta pro страждет legit подвизает, pro мѹчен бѹдет substituit бѹдет подвизатисѧ, melius utique. Sic et Hebr. 10, 32. многыѧ страсти претерпѣсте страданій, πολλὴν ἄθλησιν ὑπεμείνατε παθημάτων, magnum certamen sustinuistis passionum; in glossa subjungitur: мног подвиг подасте. спострадати Hebr. 5, 2. μετριοπαθεῖν, condolere. спостражди 2 Tim. 1, 8. συγκακοπάθησον, collabora (particeps esto afflictionum); et eodem versu pro страстїю in glossa legitur свидѣтельством, cui graecum μαρτύριον, testimonium, melius respondet. Ps. 11, 6. et 31, 4. страсть est ταλαιπωρία, miseria, aerumna.

стрдь, Bohemis stred, strdi, mel, Carn. ſterd. Sed et мед iis non ignotum.

стрегѹ, стрещи, Praet. стрегох, стреже, Iter. стрежах, стрежаше, custodire. стража custodia, vigiliae. Boh. straž. стражба Ps. 76, 5. φυλακή, vigiliae. страж custos, Pol. stróż, Russ. сторож, Serb. стражар, Croat. ſztrasnik. Carn. ſtrashar.

стригѹ, стрищи, tondere, forficibus scindere, Serb. стрижем, стрићи. стриженїе tonsura. Carn. ſtrishalu seu ſtrishalo forfices.

страх timor, metus; страшити terrere; страшитисѧ timere. Ps. 52, 6. ѹстрашишасѧ страха, ἐφοβήθησαν φόβον, trepidaverunt timore; страшен terribilis, horrendus. страшлив timidus. страхованїѧ Luc. 21, 11. φόβητρα, terrores, Serb. страшило terriculamentum. Croat etiam spectrum. Boh. strassidlo.

стрѣк

стрѣк oestrus, quo percitae vaccae furunt. Boh. strzeček. стрѣкати, стрѣчꙋ pungere, incitare. Optime antiqua editio Os. 4, 16. δάμαλις παροιςρῶσα юница стрѣком стрѣчема (vacca oestro incitata) vertit, et nescio, cur correctores стрѣком mutarint in стрекалом. стрекало enim, a стрекати est stimulus, quo incitantur animalia, graece κέντρον, quod Os. 5, 12 et 13, 14. atque alibi verti solet остень. Pro σκόλοψ autem 2 Cor. 12, 17. legebatur подстрѣкатель in Serbicis libris impressis, in Ms. пострѣкатель, i. e. stimulus, nunc пакостник. Apud Polykarpow подстрекатель est stimulator, a подстрекати stimulare; apud Alexjejew подстрекатель (плоти) stimulus (carnis), idem ac пакостник, quam vocem jam Ostrog. editio habet. Biblia Polonica Radz. citato loco stark w ciało legunt. Cum стрекати confer Boh. strkati trudere, et trkati, cornu petere, Carn. terkati tundere.

стко vitrum, Pol. skło, Boh. sklo, olim stklo. Russ. стекло, Serb. стакло, Croat. sztèklo, lege стко. Cum vocalis, quam post ст Russi et Serbi inserunt, duntaxat euphonica sit, non possum probare conjecturam eorum, qui a стекꙋ, стекати vocem, ut mihi videtur, peregrinam стко deducunt. Confer ὕαλος et germ. *Glas*. Apoc. 21, 18 et 21. стко, ὕαλος, Ibid. 4, 6. море сткляно, θάλασσα ὑαλίνη. сткляница Matth. 23, 25. atque alibi ποτήριον poculum. Matth. 26, 7. сткляница мѵра ἀλάβαςρον μύρου, alabastrum unguenti, nunc in editis libris legitur; алавастр vero retinent Codd. manuscripti veteres et juniores. Cod. Kop. utpote Serbicus plane алавьстарь habet.

сестра soror, ope ра formatum a сест; Poloni more suo e mutant in io: siostra. Confer germ. *Schwe-*

ster, Suec. syster, et lat. soror, a radicali syllaba *sor*, ope or, formatum.

Inchoantia ab ск, si sequatur immediate vocalis, claudunt syllabam radicalem tertia consona; si vero post ск adhuc inserant в, л, ρ, quatuor consonis constare solent.

скубу, скубсти, Croatis szkubem, Pol. skubię, skubać, Boh. sskubi, sskubati et ssklubati, deplumare. Confer lat. glabrare, glubere.

скопити, скоплю castrare. скопец eunuchus Matth. 19, 12. Pol. skop, Boh. skopec vervex, unde Germ. *Schöps*. At referri omnia debent ad коп, cum Croatis simplex kopiti, et kopilo ferrum, quo testiculi abscindi solent, in usu sint. Confer capo, graec. κοπτω, germ. *kappen*.

скала saxum, *Fels*, nonnisi Polonis, Lusatis, Bohemis et Carniolis nota, Serbis aliisque Slavis meridionalibus prorsus ignota vox, ut mirer, quomodo in Lexicis russicis скала ceu Slavicum adduci possit. скалы, gradus, limina, ex homiliis Chrysostomi citat Alexjejew, et recte a lat. scala deducit. Differt Boh. skula, skulina, Croat. skulya, rima, specus. Cum скала conferri possunt Suec. skar scopuli, saxum, lat. med. aevi scolium, ital. scoglio, gall. escueil, graec σγαλα apud Tzetz. Chil. VII. 151. ὕφαλος ἕρμα λέγεται, σχάλα παρ' ἰδιώταις. Voce peregrina скала, plur. скалы, usus est interpres libri tertii Esdrae. Habet enim editio antiqua cap. 4, 36 токо в скалах вѣк (vitiose omisso verbo извважил aut alio), quod latino textui *quoniam in statera ponderavit seculum* respondet. Lances staterae, germ. *Wageschalen*, is in mente habuisse, videtur, eas скалы appellans. Meliu utique correcta editio hunc locum exhibet: но неже на мѣрилѣ извѣсил вѣк.

скор,

скор, скорый, celer, velox. скорѡ cito, velociter. скорѣе celerius. Psalm. 147, 4. до скорости, ἕως τάχους, velociter. скорописец ὀξυγράφος Psalm. 44, 2. скоротеча cursor, apud Polykarpow; скоротечец in Bibliis correctis, gen. скоротечца, δρομέως, Job. 9, 25. olim текущаго. Amos 2, 14. ѿ скоротекущагѡ, ἐκ δρομέως, olim текущаго.

скора cutis, pellis, distinguunt Poloni et Russi a кора cortex. Carniolis skorja est cortex. Boh. cortex cinnamomi skorzice. A скора derivantur Pol. skornia, ocrea, Croat. skornya (lege шкорня), Carn. ſkorniza, Boh. sskornje. Russ. скорняк, pellifex. Serbis et aliis Illyriis скоруп est superficies densior lactis, seu flos lactis, *Milchrahm*, *Sahne*. Boh. sskorzipka, sskorzapka testa ovi.

скудель: изсше ꙗкѡ скудель крѣпость моя Psalm. 21, 16. ἐξηράνθη ὡς ὄστρακον ἡ ἰσχύς μου, aruit tanquam testa virtus mea. сквозѣ скуделы (Ms. скудели) Luc. 5, 19. διὰ τῶν κεράμων, per tegulas. Pol. szkudła, Carn. ſkodla, ſhkodla, *Schindel*. скудельный сосуд vas fictile; скуделник figulus. At Marc. 14, 13. Luc. 22, 10. vas, amphora, κεράμιον.

скуд, скуден, inops, egenus; скудость, скудота, inopia, penuria. ѡскудѣти, deficere. Serb. скудити, calumniari, refer ad кудити.

скот pecus, jumentum; скотен Psalm. 72, 22. κτηνώδης, jumento similis; скотопитатель, κτηνοτρόφος, Gen. 46, 32. olim скотопитателник. Serb. скотан gravidus, praegnans (de canibus), refer ad кот.

скытатися vagari, errare, circumferri. Hebr. 11, 38. въ пустынах скитающеся, ἐν ἐρημίαις πλανώμενοι, in desertis errantes. Serb. et Croat. скытамсе.

скок saltus, скочити, вскочити (возскочити) exsilire, Iter. скакати, скачꙋ, saltare.
скоктати titillare. Confer щекотати.

Incipientia a скв, скл, скр, sequente vocali et quarta consona radicali:

скворец Russ. sturnus, Croat. skvorcz, Carn. ſkorz, ſhkorz. Dalm. chvarly (чварль), Serb. чворак, Boh. olim sskworec, nunc sspaček, Pol. szpak, szpaczek. Apud Polycarpow скворец est alauda. Pessime! Num Polonorum skowronek (alauda) in mente habuit, cum quo et Croat. skurjanecz, skerlecz, Carn. ſhkorjanz, Boh. sskrzjwan conferatur.

скверна macula, inquinamentum; скверен communis, impurus; сквернити coinquinare; скверитель Hebr. 12, 16. βέβηλος, profanus. Croat. ſzkruna est labes. Carn. ſkrun foedus, ſkrunoſt turpitudo, oſkruniti foedare. Confer Russ. сквара impuritas, sordes, et Suec. *skarn* coenum, lutum.

сквозѣ per. Croat. ſzkoz, Carn. ſkus, ſkusi, Russ. сквозь.

скважна, скважнина et скважина foramen, rima.

склабитиса subridere. Serb. склибитисе ringendo ridere. Boh. ssklebitise ringi, ringendo flere; osskljbatise os torquere, ringi. Alia a скл, uti оклад, склон, склоп sunt composita ex praepositione с et клад etc.

скребꙋ, скребсти, Russ. скресть, scabere, Pol. skrobać, olim skrabać, Boh. sskrabati, Carn. ſhkerbati, ſhkerblati.

скрбь, скорбь θλίψις, tribulatio; λύπη, tristitia Joh. 16, 6. 21. скорбен afflictus, tribulationem patiens, скорбни быша Matth. 17, 23. contristati sunt. скорбѣти tribulari, contristari. Cro-

atis

atis szkerb est cura, sollicitudo, anxietas, szkerbim curo. Carn. ſkerb, ſkerbim.

скраніа plur. tempora, Russ. виски. Pol. skroń, f. skronie plur. Boh. sskranje et żidowiny, Carn. ſenzi *Schläfe*, at iisdem skranja est mentum, skranjiſhe maxilla. Alexjejew citat e Prologo et обочіє pro скраніа. Est autem обочіє locus circa oculos; Bohemis obočj supercilia. Voce обочье usus est antiquus interpres libri Judicum 4, 21 et 22. At cap. 5, 26. челюсть (mandibula) habet pro κρόταφος. Verum Bibliorum Correctores his in locis recte substituerunt скраніа. Psalm. 131, 4. etiam Ostrog. editio legit покой скраніама моима ἀνάπαυσιν τοῖς κροτάφοις μου, requiem temporibus meis; at Psalterium Venetum 1561, quod primae versionis Slavicae vocabula studiosius servat, hoc loco legit кротафома. Caruisse itaque videntur meridionales Slavi vocabulo apto ad exprimendam vocem graecam κρόταφος et carent hodiedum, Croatis enim tempora sunt szlepoochje, Serbis et aliis Illyriis слепо око, sljepe ocsi.

скрина Hebr. 9, 4. in Apostolo anni 1324 pro ковчег, κιβωτὸς, arca, cista. Russ. скрин, m. et скринка, f. Pol. skrzynia, skrzynka, Carn. ſkrina, ſkrinja. Croat. skrinya (шкрина), Boh. sskrzinje, sskrzinka. Confer lat. scrinium, germ. *Schrein*, Suec. skrin.

скрѣнство Ephes. 5, 4. in eodem Apostolo pro кощуны, εὐτραπελία, scurrilitas, dicacitas, sales, joci. Serbis кренути, скренути, movere, amovere. Confer etiam скомрах ludio, joculator.

скрозѣ in eodem Apostolo pro сквозѣ, per, Serb. abjecto с hodie кроз, кроза. Boh. skrze. Confer Russ. чрезъ, черезъ, per, trans.

скрежет stridor, Matth. 8, 12. скрежет зубом, ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων, stridor dentium. скре-

жетати, скрежещꙋ, stridere, frendere. скрегтати idem, quod скрежетати, Croat. skergutati, skerguchem, Boh. skrzehot (скрегот) stridor. Differt скрипѣти strepere, quamvis Croatae skripati, skripanye, Carn. shkripati de stridore dentium usurpent. Vide ſkrzyp in Lexico Polonico summa diligentia a clariss. Linde conscripto, et confer skrzek (скрек) sub skrzeczeć.

скрижаль tabula. Hebr. 9, 4. скрижали завѣта, αἱ πλάκες τῆς διαθήκης, tabulae foederis. Bohemis krzižalky sunt segmenta pomorum, laminarum instar, sic dicta, quod sectio transversim (на криж) fiat, Croatis transversarius est prekrisni, transverse na kriscze, et kriscze, Carn. krishama, a kris, krish (lege криж) crux. Inde Serbis крижати dissecare. Est itaque скрижаль vox composita et ad radicem криж referenda.

A litera ш et щ:

швыр, швиг, шпак, шмер, шмꙋр.

шлап, шлем, шелк.

шарп, шерсть, шерш,

шаст, шест, шꙋст.

шкап, шкꙋл, шкар, шкꙋр, шквар, шквор, шкрат.

щав, щек, щап, щеп, щип, щꙋп, щем.

щен, щель, щꙋл, щер, щир, щꙋр, щерв, щерк.

щад, щед, щꙋд, щет, щит, щꙋт, щаст?

щег, щк (щка), щек, щок, щик, щꙋк.

Ad

Ad ш spectant bisyllaba шалаш tugurium pastorum, шатер tentorium, Russicum шорох strepitus, et peregrina bene multa, quae in Lexicis aliarum dialectorum collecta habentur, ex. gr. школа a schola, шкода, a germ. *Schade*, Suec. skada, штампати apud Serbos et Croatas imprimere, ab Ital. stampare, Pol. szruba, Boh. ssraub, Russ. шуруп, a germ. *Schraube*, Polonorum szlachta nobiles, nobilitas, e veteri germ. slahta, slahto (*Geschlecht*) orta sunt. Cum c facile, ante consonantes praecipue, in ш transeat, multa, quae apud alios ab ш inchoantur, in indice slavicarum vocum sub c locata reperies. Serborum шлива prunus, cum notissimo potu шливовица, et aliis derivatis, sub слива; шлѣме sub слема, шлѣз sub слез, шврака pro сврака sub срака, шкопац sub скопец quaerenda erunt. Pro шалаш Moravi, Slovaci, et Poloni quidam салаш pronunciant. In voce peregrina шафран, Serb. шавран, germ. *Safran*, omnes ш pro c pronunciant, praeter Dalmatas et Bosnenses, qui, litera ш in ч mutata, dicunt чафран. Legitur nunc шафран in Bibliis slavicis Cant. 4, 14., ubi vetus interpres graecam vocem крокос servaverat, et Prov. 7, 17. pro *κρόκινον*, ubi antea желтанница legebatur. Est autem желтанница nunc Russis Carthamus tinctorius L. quem Germani *Saflor* dicunt. Alias etiam icterus желтанница vocabatur.

Ma-

Maluerunt itaque correctores Bibliorum vocem peregrinam ambiguae substituere. Sed et шелк et шлем peregrinae voces sunt. Pleraeque autem in indiculo positae ex aliis dialectis colligendae erant, cum in libris slavicis antiquis voces ab ш inchoantes, quae tribus aut quatuor consonis constent et ad hanc classem pertineant, observare non liceat. In vulgaribus vero Lexicis omnes fere voces, quae a шм, шн, шл, шр, шт, шк incipiunt, aliunde assumtae, non in solo patrio natae sunt. Apud Serbos tamen et Bohemos quaedam a шт inchoantes sunt slavicae originis, sed sub щ quaerendae sunt.

швырати Russis est jacere, projicere.

швигати, Bohemis sswihati virgis caedere, vibrare scuticam; inde Serborum швигар extremum scuticae, germ. *Schmitze*, gall. la touche.

шпак Polonis sturnus, шпачек dim. idem, etiam Bohemis.

шмель Russ. vide чмель.

шмер Pol. murmur, strepitus, cum quo diligentissimus Linde nullam aliam vocem conferre potuit, quam Russ. шорох et щокорт.

шмѹр in libris glagoliticis est catinus.

шлапь f. Polonis gradus, gressus major equi. Boh. sslapiti, sslapati, gradi, calcare. Pol szłapić, szłapać. Boh. sslepjeje, sslapjeje gressus, vestigia. Conf. germ. *schlappen*. Russis шляпа est pileus.

шлем galea, περικεφαλαία, Ephes. 6, 17. et 1 Thess. 5, 8. et in pluribus Vet. Test. locis, uti 1 Reg. 17, 38. 2 Paral. 26, 14. Sap. 5, 19

Isai.

Isai. 59, 17. Jer. 46, 4. Ezech. 23, 24. et 27, 10. 1 Macc. 6, 35. In libris glagoliticis et шлим. Russ. шелом, шолом. Affine est germ. *Helm*, Suec. hjelm. In Moravia шлем et hodie in usu est, sed de ornamento muliebri capitis. Pol. Slov. Cro. et Illyr. immo et Russi galeam voce peregrina appellant.

шелк sericum, Apoc. 18, 12. Confer Suec. silke. Serb. et Croat. свила. Pol. jedwab, Boh. hedwabj, hedbawj. Carn. et Lusat. жида, a germ. *Seide*. Vide supra шик, quod eliso л ex шилк ortum est.

шарп, Pol. szarpać, carpere, rozszarpać, discerpere, quae cum Boh. sapati et rozsapati conferenda sunt.

шерсть, f. Russis lana, Pol. szerchla vilior lana Boh. srst collect. villus, pili, Pol. sierć, (olim sierść et sierchl) idem. Serbis, Croatis Carn. длака sunt pili.

шершень, m. crabro, *Hornifs*. Plur. шершни Exod. 23, 28. Deut. 7, 20. Etiam in hac voce, uti in шерсть, ш ex с ortum est. Nam Serbis crabro est сршлѣн, Croat. et Carn. сершен, Boh. srsseń, Pol. sierszeń et szerszeń.

шатер, gen. шатра, peregrina vox nullibi alias in Bibliis slavicis lecta, a correctoribus in nova libri Judith versione e Graeco, cap. 10, 18. adhibita fuit ad exprimendam vocem παρὰ σκηνώματα: по шатрωм. Antiquus interpres, hoc in libro latinum Vulgatae textum secutus, voce стан usus est. Legit enim v. 16. к станꙋ, ad tabernaculum. Biblia Bohemica ab eo inspecta fuisse suspicor. Alibi graecum σκηνὴ vocabulis сѣнь, кꙋща, селенїе, immo et дом, храм interpretes expresserant, voce barbara шатер, seu vulgo шатїор (їо uti lat. jo pronunciando) nuspiam uti voluere. Nunc quidem шатор omnibus Slavorum populis, Bohemos si excipias, notum. Po-

lo-

loni szatra dicunt pro шатор. Serbi шатор et чадор; шатра vero iis est tentorium mercatorum.

шаст Russis, ssust Boh., szast et szust Pol. sonus ad signandum celerem motum cum strepitu. Hinc Russ. шастати, Pol. szastać, strepitum ciere, Boh. ssustjeti, ssaustati. Serb. шушкати et шуштати, шушнути strepere.

шестъ Russis contus. шесток praefurnium, focus. At шествїе gressus, iter, refer ad ше: шедѹ primae; sicut et numerale шесть sex, ad шес secundae classis.

шкап: quaere in Lexicis Polonicis szkapa vilis equus, szkapina caro equina.

шкѹл: vide Croat. skulya specus, spelunca, Boh. sskulina rima.

шкаред Russ. foedus, turpis, refer ad скаред.

шкура Russ. pellis, cutis, refer ad скора.

шквара Russ. scoria, confer cum Pol. skwara. Boh. sskwarek cremium, cum Pol. skwarek, Croat. oczvirek.

шквор: apud Boh. sskwor forficula auricularia, germ. *Ohrwurm*, *Ohrkäfer*. Serb. уволажа (*Ohrenkriecher*), Cro. striga, Carn. ſtrigalza, ſhtrigla. P. Marco et ſqvor, quod e libro Bohemico hauserit et suum fecerit.

шкрок: Boh. sskrob amylum, confer cum Pol. skrob, et Russ. скорбило, Carn. kerfka, e germ. *Kraftmehl*, corrupta vox, syllaba *Kraft* in krob mutata, unde praefixo c sskrob natum est, syllaba *Mehl* penitus neglecta. Pol. nunc krochmal dicitur, Russ. крахмал, крухмал, et трухмал, Croat. sterka, a germ. *Stärke*, Carn. ſhtirka, Serb. штирак et штирка, inde штиркати.

шкрат seu шкрет, Carn. ſhkrat et ſhkratel est spiritus fodinis praesidens, P. Marco daemon metallicus, *Bergmännchen*. Bohemis sskrzjtek,

olim

olim sskrzetek lar, spiritus familiaris. Confer germ. *Schradel.*

Velim lectores ea relegere, quae p. 8 et 24. de litera duplici щ monuimus. Addam hic, subinde щ pro simplici ч locum habere: щꙋдо monstrum pro чꙋдо, ощꙋтити sentire, cognoscere, pro очꙋтити (a чꙋю). Slavico чешꙋѧ, squama, Poloni praefigunt ш et szczeszuia (щешꙋѧ) pronunciant. Ita et szczegoł, Russis щеголь, e latino *singularis* ortum est. Nec dubito eadem ratione a germ. *Segel* formatum щеглѧ seu щоглѧ, apud Polykarpow et шогло penes машт malus. Alexjejew, щоглѧ explicans vocibus мачта корабельнаѧ, citat Isaiae cap. 30. v. 17. Supposuisse ille videtur vocem щоглѧ esse slavicam, uti et Lexicographi russici censuere. At Isai. 30, 17. vox щоглѧ a correctoribus recenter substituta fuit vocabulo постав, quo antiquus interpres Isaiae non male graecum ἱςὸς exprimere conatus est. Cap. 33, 23. iterum щоглѧ pro нѣдро substitutum fuit. Hoc quidem versu antiquus interpres malum et vela (ἱςὸς et ἱςία) confudit, voce нѣдро pro utroque usus. Vela quidem recte interpretatus est нѣдра, Croatis et hodie jadra, pro quibus nunc вѣтрила leguntur. At malus dici debuisset ѿдрило, non нѣдро. Vox ѿдрило non fuit ignota ei, qui Ezechielis versionem antiquam sibi emendandam sumsit. Ibidem enim cap. 25, 7, lege-

legebatur pro ἱςὲς ἐλατίνες слѣмєна єлова, et in margine editionis primae Mosquensis glossa брєвна. Neutrum placuit correctori, qui recte тадрила hoc loco substituit, respuendo peregrinas voces щогла et мачта. Vocem тадрило Act. 27, 19. servarunt etiam editiones posteriores. Hoc quidem loco legitur σκευὴ. Interpres autem slavus per eam praeprimis malum intelligi sensisse videtur.

Croatae initio щ constanter retinent scribendo sch; his accedunt Carnioli inferiores, at superiores, uti et Vinidi Carinthiae fere solo ſh (ш) pro ſhzh (щ) ejusmodi vocabula inchoant. Bohemi ab aliquot seculis a Slovacis et Moravis Poloniae vicinioribus in pronunciatione literae щ differunt. Hi enim in vocibus a щ inchoantibus щ ut шч, illi ut шть pronunciant. Serborum шт initio vocum semper respondet slavico щ, exceptis tamen vocibus peregrinis, ut штап a germ. *Stab*, штрк a germ. *Storch*. At eorum штєта, damnum, respondet slavico тщєта (а тъщ), et штица, tabella, slavico дщица (а дєка) et штьи seu штѣи slavico дщи; штьєти seu штѣєти vero slavico хотѣти (хтѣти), mutato х in ш. At што est e slavico что ortum. Cape jam pauca exempla vocum a duplici litera щ inchoantium, quae quidem et tertia radicali litera constent.

щадѣ-

щавство segnities, mollities, inde щавствую molliter vivere.

щав, Pol. szczaw et szczawik, rumex acetosa, Russ. щавель m. Serb. штавлье n. Illyr. sctavje, Boh. sstjowik. Carn. apud P. Marcum ſhavje, lapathum, rumex. Croat. schav (щав) lapathum, oxylapathum, rumex. Iis kiszelicza est acetosa.

щебетати (a щебет) fritinnire, garrire, zinzibulare, *zwitschern.* Boh. et штѣбет, Pol. szczebiot habent.

щепати dissecare, findere ligna, apud Russ. Pol. Boh. inde Pol. щеп surculus insititius, Boh. штѣп arbor ipsa, cui inseritur. At цѣпати apud Serbos et alios Illyrios; Croat. et Carn. цепати.

щипати, Serb. штипати, vellicare, carpere. Sic et Croatae schipati, schiplyem, Carn. ſhipati et ſhzhipati, Pol. szczypać et szczupać. щипец, plur. щипци forfices, Pol. szczypce. Croatis щепци sunt digiti, articuli. Confer Russ. щепоть, Pol. szczypka, quod duobus aut tribus digitis prehenditur.

щена catulus, щенец idem. Oseae 13, 8. щенцы legebantur olim, nunc скумни. Serb. штене, штенац, plur. штенци.

щель, f. rima, fissura. Pol. щелина. Olim Neh. 4, 7. щѣль pro φυὴ legebatur, hodie ѿрасль alio prorsus sensu.

щюле Croat. grallae, Serb. штуле, Pol. szczudła, Boh. sstihly.

щер, apud Pol. szczerzyć (zęby), Boh. sstirziti, Serb. et Croat. церитисе, ringere, ostensis dentibus ridere.

щирый Russ. genuinus, purus. Confer Pol. szczéry, szczyrny.

щир Croat. blitum, mercurialis. Dalm. щур, Serb. штир amaranthus blitum L. Pol. szczyr, szczér

mer-

(чешљьига) carduus, quasi dicas *Distelfink*. Exitum лиц (potius иц) Adelungius slavicum asseruit, at *Stieg* (imo *Stiegel*) a *steigen*, scandere, derivavit.

щкати, Pol. szczkać, Boh. ssťkati et sskytati singultire, *schluchzen*. Cro. щѹцатисе, Serb. штуцатисе.

щек Pol. latratus, szczekać latrare, ssťekati Boh. Russicum щекотати, titillare, refer ad скоктати.

щека, щока, Russ. et Pol. maxilla; in Bibliis slavicis ubique ланита, excepto Tob. 6. v. 4., ubi antiquus interpres latinas voces *apprehende branchiam ejus* reddidit: возми за щокѹ єѧ. Correcta editio, cum libri Tobiae novam versionem e Graeco textu factam contineat, hoc loco legit возми рыбѹ, sed v. 5. Russicam vocem печень assumsit pro antiquo оутроба, quo Polono-Russus expresserat latinum jecur. Ergo et antiquus et novus interpres, respuens aut ignorans slavicam vocem ıатра, dialectum suam sequi maluit. Russis enim jecur est печень, Polonis wątroba.

щикати, щикнѹти, Russ. ellychnium abscindendo purgare candelam, Pol. szczykać carpere, decerpere, Boh. sstknu, sstknauti, vellicare et mordere. Carn. vſheniti, vſhzheniti, *zwicken*, refer potius ad ſhipati, ſhzhipati.

щѹка Russ. Pol. Croat. et Slovacis lucius, *Hecht*, Serb. штука, Carn. ſhuka, Boh. sstika. Polonis et szczupak; a szczupać. Igitur et щѹка a щѹкати, seu щикати, a vellicando, mordendo, dicta videtur.

щѹкот, strepitus, щѹкотнѡ cum vehementi strepitu, щѹкотю (pro щѹкочѹ) strepo, crepito, fragorem edo, apud Polykarpow; confer cum щек, щекот.

A litera ц:

цвл, цвѣл (цвил), цвер (цвре), цврк (цврч), цвѣт, цвик (цвич), цмок.

црн, црк (церк).

цкт.

Addi possint Russ. царапати radere, unguibus lacerare, cui affine est Suec. skrapa, Boh. sskrabati; Illyr. цволика cicuta apud Micaliam. Sed цкло, цакло apud eundem quaere sub стклo, цквар macula, sub сквер. цмрек apud Bellosztenecz referri debet ad смрек juniperus, quia significatione cum Croat. *bor* convenit. цытра, цытрон, citrus, malum citreum, apud Polykarpow peregrina sunt, apud alios alia. Bohemi cukr, Pol. cukier, Croat. czukor, Carn. zuker, a Germanis aut Italis, Russi сахар a Graecis, acceperunt. Confer Illyr. цахар et цакар, Turco-slavicum szeker, Serb. шекер. Vocem latinam Caesar (цесар) a Glagolitis cum царь male confusam formula orationis dominicae prodit. Etenim pro antiquo царство regnum, in Missali glagolitico Venetiis 1528 impresso legitur цесарство: прнди цесарaство твое. Quod et Serbo, qui Slavici Psalterii editionem Venetiis 1561 curavit, placuit. Nam in часословец, quod Psalterio adnexum est, legitur: да прїидеть цесарство твое, cum tamen alias non solum in Codd. Serbicis, sed

et glagoliticis царство seu царствїе inveniatur. Persuasit nimirum sibi sciolorum aliquis, sonorum similitudine deceptus, vocem царь e latino Caesar corruptam fuisse; restituendum igitur censuit цесар, et contracte in glagoliticis libris quibusdam цс̃р. Atqui Caesaris nomen, graece Καῖσαρ, quod in N. Test. frequenter occurrit, in versione slavica nunquam aliter quam кесарь, et adj. poss. inde formatum кесарев, scribitur. Recte itaque corrector librorum glagoliticorum Raph. Levakovich in Breviario anni 1648, expuncto hibrido et novo цесарство, antiquum царствїе restituit. Originem vocis царь, quam Bayerus scythicam esse credidit, hic non licet investigare; conferri tamen possit cum armenico *Ter* dominus. Fortun. Durich, cui origines germanicae nunquam arridebant, visum fuit, црковь quod a germ. *Kirche* ortum asserui, a цр̃ь deduci posse, ita ut цр̃ковь, ecclesia, domus regia seu Basilica dicta sit. Verum radices царь et церк prorsus diversae sunt, neque unquam in derivatis a царь, qualia sunt царица, вцаритиса, царство, vocalis а mutatur in aliam. Sed mutatio literae к in ц apud Slavos frequens est, hinc facillime ex germ. *Kirche* antiqua forma церкы, genit. церкве, inde et церковь et церкви, enasci, et cum religione christiana ad omnes Slavos propagari poterat. Est enim Croatis ecclesia czirkva, Carn.

zirk-

zirkva, zirkov, Serbis црква, Boh. cirkew, olim cjerkew, Pol. cerkiew.

Non ausim praeterire, plura vocabula apud Serbos et Illyrios nunc a litera ц inchoari, quae ad ч spectant. Abhorrent enim, ut ita dicam, a pronunciatione literae ч ante р; hinc apud Serbos црв pro чрвь, червь, et црево pro чрево, цреп pro чреп, црпсти pro чрпсти, црн pro чрн. Venedi seu Serbi (Sorabi) inferioris Lusatiae nuspiam ч, sed in omnibus vocibus, quae apud alios a ч inchoantur, ц pro ч pronunciant. Polonorum Lexica si quis inspexerit, caveat sibi, ne c cum ć (seu c sequente i) confundat. c quidem respondet slavico ц, non vero ć; hoc enim e ть ortum. Hinc Polonorum ćma pro тьма, cierpieć pro терпѣти, cień pro тѣнь umbra, ciern pro терн, cietrzew pro тетрев, Boh. tetrzew, cieść pro тесть; at cierzeniec rete, germ. *Sacknetz*, respondet Bohemico čerzen.

цвал Pol. et Boh. concitatus cursus equorum, hinc цвалати, Pol. cwalać.

цвѣлити, Serb. цвилети, цвилѣти iisdem, et aliis Illyriis цвилити, plangere, flere, lamentari. (Croat. Carn. etiam grunnire, stridere). Boh. kwjliti, olim kwieliti; Pol. kwilić neutr. et act. Sic et Serbis цвелати et цвиелати facere flere. In Poemate Russico de Igore: рано еста начала половецкую землю мечи цвѣлити, ensibus stringere, infestare, ad fletum movere. Russis цвиль m. semen lupuli.

цврѣти, цврети, Illyr. et Croat. frigere, liquefacere; цверт liquefactus, frixus. Carn. цврем et цвирам *prägeln*, *rösten*. Confer Pol. skwarek, skwarzyć, Boh. sskwarek, sskwarziti, Serb. чварити, чварак.

цверст Carn., цварст Illyr., refer ad чверст.

цворац, цкворак et цврлак sturnus, apud Micaliam, refer ad оквор. Serb. чворак.

цврка et чврка Serb. fritinnitus; цврчати et чврчати, fritinnire, stridere. Boh. цвркати, цврчети, inde цврчек gryllus. Confer Pol. cwierk, cwierkać, cwierczeć. Carn. et Croat. цверчим, apud hos et чверчим.

цвѣт flos, dim. цвѣтец flosculus; цвѣтꙋ, цвѣсти, florere, fut. процвѣтꙋ. Psalm. 91, 13. праведник ꙗкѡ фини҃ѯ процвѣтет, justus ut palma florebit. цвѣтоносная недѣля dominica palmarum. Serbis цвет, цвикт, цвѣтати, imo et цват. Pol. кват, in derivatis квѣт et квит, Boh. квѣт flos, et кветꙋ floreo.

цвикла Pol. beta vulgaris, *rothe Rübe;* Serb. цвекла, alias блитва, Russ. свекла, Croat. цикла.

цвик Pol. exercitatus. 2) etiam Boh. consuetudo, vivendi ratio, inde Pol. et Boh. цвичим exercere.

цмок Croat. poppysmus, цмокати plaudere, poppysmum edere, Serb. цвокати osculari cum sonitu, *schmatzen*, refer ad Russ. чмокати.

црв Serb. vermis, vide sub чрвь.

цревлье apud Micaliam ocreae, refer ad чревлье.

црен sartago, apud Alex. e libro кормчая.

црк, inde Serb. црнꙋти, цркнем (et црки), Iter. цркавати, perire, crepare, rumpi, *verrecken.* Croat. церкнꙋти, церкам, церкуњм. Carn. церкнем, церкнити. Bohemis црк est sonus decurrentis liquoris: цркем тече, цркати stillatim decurrere cum sonitu црк.

цеста Boh. Croat. Carn. via, apud Alexjejew e versione Matthaei Blastaris (властарь) цѣсты

sunt

sunt plateae, viae latiores. шѹѣстити mundare, in libris Serbicis et Glagoliticis pro ѡчистити. In editione Veneta Psalterii Psalm. 50. ter legitur шѹѣсти (munda, dele) pro ѡчисти. Ps. 129, 4. шѹѣщенїе ἱλασμὸς, propitiatio, pro ѡчищенїе.

A litera ч:

чбан, чбор, чброг, чбрк, чверч, чбак, чпаг, чмаб, чмел, чмер, чмыр, чмерг, чмок.

член (члан), члн (челн), чолг.

чреб, чрбь (червь), чреп, чрп (черп), чрем, чрм (черм); чрен, чрн (черн); чред, чрт (черт), чрез, чрес, черств, чирк.

чесм, част (чащ), часть, честь, чист.

чкаль, чкак.

Huc refer четыри quatuor, τέτταρες, et, excluso e, Pol. cztery, Boh. čtyrzi, čtyry, immo vulgo et штыри mutato ч ante т in ш. Sic etiam apud Croatas stiri pro chetiri, et Carn. ſhtiri. Alia quae huc trahi possent, peregrina videntur. Talia sunt: чабр seu чабер, Serb. чѹбар, a graeco θύμβρα, satureja. чабар, Genit. чабра, Croat. чебер, Boh. чбер labrum, germ. *Zober*, *Zuber*. Pol. et Boh. чѹпрына, Russ. чѹпрѹн, capronae. Solet enim к aliarum linguarum apud Slavos mutari frequenter in ч. Confer, si lubet, Malabaricum krmi, et Persicum kirm cum Slavico червь vermis, et cum чрмен, alias червен,

вен, ruber; Latinum CASTUS cum nostro чист purus, mundus. чрез est Serbis кроз per. Porro peregrinis accense Croat. чемер venenum, Serb. Croat., чемерика, Carn. чмерика, Russ. чемерица helleborus, *Niefswurz*, (et veratrum album), Boh. чемерка. Malleum чекан norunt Russi, Poloni, Bohemi; Illyrii vero чекић, чекич, Serbi etiam чаканаџ. чердак, чардак pergula, moenianum, Illyrii a Turcis accepere, cum quo conferri possit antiquum чертог thalamus. черга Illyr. tentorium. Serbi Turcis et sonum specialem debent, cui exprimendo charactere џ utuntur. Est autem џ aequale Italico ge, Anglico j. Inter vocabula sub џ in Lexico Vukiano vix ullum origine Slavicum reperias, excepto fortasse џекрак, џекрати, quae vocibus Bohemicis жебрак mendicus, жебрати mendicare, respondent. жебрак certe urbs Bohemiae sec. XIV. germ. *Bettlern*, lat. Mendicum dicebatur.

челадь familia, челюсть mandibula, ad чел referenda sunt. Pol. człek contractum est e człowiek, et hoc ex antiquo человѣк, quod a чело frons, satis apte deducitur, nisi ad radicem чел, a qua et челяд formatum est, referre malis. число, numerus, refer ad чтѫ, чести. In vocibus a чр inchoantibus Russi solent inter ч et р interponere е euphoniae causa. Hinc apud eos черево, череп, через, черешня pro чрево, чреп, чрез, чрешня. Bohemi

mu-

mutant hoc in casu ч in ст: strzewo, strzewjc, strzep, strzenka (Slav. чрен), strzjda, pro чрево, чреп, чреда. Poloni solo т pro Boh. ст nunc utuntur, aut Russos imitantur: trzewik calceus, trzoda pro чреда grex, trzon, trzonek pro чрен, trzemcha et czeremcha pro чремха, Boh. strzemcha, trzesnia et czereśnia pro чрешнѧ, Boh. strzessnje et trzessnje. Carn. superiores р excludunt: zhep, zhepinja, testa, pro чреп, чрепина. Inferiores р servant. Illyrios ч ante р mutare in ц supra monuimus. Serb. црн pro чрн, черн, hinc црнило atramentum, *Schwärze*, црнити nigro colore tingere, црноок nigris oculis, sed et чарноок in usu est. Illyrii in vocibus чимин cyminum, чедар cedrus, Italorum pronunciationem secuti sunt. Slavi veteres a graecis fontibus noluere discedere; retinent enim кvмїн et кедр. Serbi tamen nunc Neo-Graecorum pronunciationi assuevere, et к uti ть seu ћ pronunciant. Hinc ћекарь pro кекарь apud Vukium, ћивот pro кивот, ћирил pro кvрилл.

чван amphora, urceus, ξεστὸς, Marc. 7, 4. 8. чванец dim. καμψάκης, lagena, lecythus 3 Reg. 17, 14.

чвор Serb. nodus ligni, чворина, augm. чворић dim.

чворак Serb. sturnus, Dal. штѵрак, чварль. Confer цворац, цварлак et шкварлак apud Micaliam et Dellabellam.

чврст Serb. plenus, solidus, Croat. chverszt compactus, durus, strictus; Stulli, siquidem bene legit, e Brev. Glagolit. etiam csvorsti citat. Carn. zversti, *frisch*, *neu*, *fest*. Confer. черствый, Carn. zherstvi.

чвркати Serb. pulsare. чвркнути stridere.

чврчати fritinnire. Croat. чверчим, inde чверчек gryllus, et черчек, чмерчек, Illyr. чрчак, чарчак. Apud Stulli etiam чмерак, чмерчак, чмерчаџ.

чпаг capsa, sacculus, Serb. Habet et Polykarpow, et Alexjejew, qui locum e Prologo citat: положи златницу во чпаг. Scribitur in antiquissimo изборник sec. XI. чьпагъ: образъ же кго пади истъканъ бяаше. акъι чьпаг златами нитьми.

чмавати Serb. stertere, dormitare.

чмель, Russis et шмель, apis terrestris, Croat. чмела, Boh. чмел, Pol. trzmiel, Carn. чмерль, et Vinidis Carinthiae шумел, *Hummel*.

чмергнем, чмергнути Croat. hiscere.

чмокати Russ. edere cum sonitu, *schmatzen*. чавкати idem. Confer Serb. чвокати et Croat. цмокати.

член articulus, compages. членωв же и мозгωв Hebr. 4, 12., ἁρμῶντε καὶ μυελῶν, compagumque et medullarum. Boh. член, dim. чланек, Pol. członek, olim et człon. Carn. чланк, Croat. члеnк, Dalm. шклан, шкланак, apud Stulli et чклен praeter члан. Serbi segmentum, partem (vineae) члан, et talum чланак vocant. членовный articularis, Ps. 57, 7: членовныя лвов сокрушил есть гдь, molas (μύλας) leonum confregit dominus. At Psalt. Ven. retinendo antiquiorem vocem legit: чрѣновїе львом скрушил есть гь. Fugit diligentiam Alexjejewii vox чреновный, quamvis eam Polykarpow Lexico trilingui inseruerit:

зꙋбы черeновїи или членовїи, dentes maxillares, molares. Confer infra чрен.

чан, челн cymba, μονόξυλον. Pol. czoln, Boh. члꙋн, Carn. zhovn et zholn, Croat. Serb. Illyr. чꙋн. Observo iterum cl. Linde e Polykarpow descripta vocabula russica челн, челнок male pro ecclesiasticis habuisse. Vulgo enim Slavicum чан, челн Russi чолн pronunciant. челнок radius textorius, Pol. чолнек, Boh. члꙋнек, Illyr. чꙋнак. Cum чан confer celo, celox, germ. *Zille.*

чолг, чолгати, in Lexicis Polonicis videnda sunt.

чрево, чрѣво, venter; чрево матере uterus matris. 1 Cor. 6, 13. брашна чревꙋ, и чрево брашнωм, τὰ βρώματα τῇ κοιλίᾳ, καὶ ἡ κοιλία τοῖς βρώμασιν, escae ventri et venter escis. Matth. 1, 23. се дѣва во чревѣ прїимет, ἰδοὺ ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ ἕξει, ecce virgo in utero habebit. In dialectis чрево, Serb. црево, Boh. strzewo, Pol. trzewo, est intestinum, in plur. чрева intestina, viscera.

чрвь, червь, Genit. черва, vermis, σκώληξ; dim. червец vermiculus, coccus. Jer. 22, 14. пишет же червцем (Ostrog.), nunc и расписаны червленцем, Graec. μίλτῳ, Vulg. sinopide. червень Apoc. 18, 12. coccus, κόκκινον. Gen. 38, 30. червлень κόκκινον. Non solebant autem olim червлень et багр satis distingui. Isai. 1, 18. багряное respondet graeco φοινικοῦν, червленое vero voci κόκκινον. Antiqua editio pro багряное legit червлени (Ostrog. чрьвлени), Vulg. coccinum, pro червленое vero багор, Vulg. vermiculus. Matth. 27, 28. chlamys coccinea (κοκκίνη) est хламуда червленаа. Hebr. 9, 19. lana coccinea волна червленаа. Apoc. 17, 3. super bestiam coccineam на ѕвѣри червленѣ, at cap. 19, 13. в ризꙋ червленꙋ кровїю, ἱμάτιον βεβαμμένον, veste aspersa (tincta) sanguine.

черв-

червленица, coccinum, differt a порфvра seu баграница, ut mirer ab Alexjejew vocem червленица exponi per баграница, et ab eo citari Exod. 35, 4. (lege 6) et Apoc. 17, 4. Nam Exod. 35, 6. багряница est πορφύρα, червленица vero κόκκινον. Sic et cap. 28, 5., ubi antiqua editio порфvрꙋ pro багряницꙋ legit. In Apocalypsi non solum cap. 17, 4. citato, sed etiam cap. 18, 16. порфvра et червленица, i. e. purpura et coccus, ut distincta nominantur. In Poemate Igor clypei Russorum rubri dicuntur чрълени, pro червлени, Croat. cherlyen, Illyr. црлѣн, Serb. црвен, Boh. червен, Pol. czerwony. Confer Slavicum чермен.

чреп, чрѣп, testa, ostracium, *Scherbe.* Serb. црєп, црипп, Illyr. црѣп, цреп. Croatae et Carn. servarunt initiale ч: череп, чрепина. Carn. super. чепина. Boh. strzep, mutato ч ante р in ст. Pol. olim trzop, apud Lusatas super. чроп, apud Lus. infer. цроп. Russis череп, inde черепаха testudo.

чрпати, черпати, черплю, почерпꙋ, haurire. Serb. црпкати et црпсти, црпем (pro Slav. черпсти, черпꙋ). Slovacis чрети, Boh. olim črzeti, e cujus Iterativo чревати, чривати natum videtur черпати; черпало haustrum, vas quo hauritur aqua. Joh. 4, 11. почерпало, ἄντλημα.

чремха, Russ. черемꙋха, prunus padus L. Pol. trzemcha, Boh. strzemcha, Vinidis Carinthiae framsa, *Elsebeere.*

чрмен, чермен, ruber, rufus. Gen. 25, 25. чермное море mare rubrum. чермновати: Matth. 16, 2. чермнꙋеткоса нбо, πυῤῥάζει γὰρ ὁ οὐρανός, rubicundum est (rubet) enim coelum.

чрен, Russ. черен, capulus (ensis), manubrium, *Heft.* Croat. нож з чренами culter manubriatus. Pol. trzon, trzonek, Boh. strzenka. Lusat. чронки, inde чроновц dens molaris. Est enim Polo-

nis

nis trzon etiam caudex, *Stock*, et trzon, trzonowe zęby dentes molares, *Stockzähne*. Russis olim черновые apud Polykarpow. Joel. 1, 6. чреновитцы (μύλαι) in antiqua editione leguntur, in correcta vero членовныя. Prov. 30, 14. etiam antiqua editio членовы (pro чреновы) habet, correcta iterum членовныя. Confer supra член. Unde Stulli fem. чреновитца hauserit, vellem certo cognoscere. Solet ille in determinando genere hallucinari saepius. A чреновиток, plur. est чреновитци. Ex hoc plurali ille suum чреновитца male formasse videtur.

чрн, черн, niger, Illyr. црн. чернило atramentum, черничїе Psalm. 77, 47. τὰς συκαμίνους, Vulg. moros. Psalt. Ven. servat hic vocem graecam, legit enim сукаменны. Ostrogiensis plane legit трнїе их мразом, a qua hoc loco Mosquensis prima differt. Nam haec, uti posteriores editiones, exhibet черничїе их сланою. Luc 17, 6. συκάμινος, Vulg. arbor morus, reddita est a Slavo ягодичина. Eadem voce utitur Luc. 19, 4. pro συκομοραία, sycomorus. Isai 9, 10. pro κόψωμεν συκαμίνους in veteri editione посѣчем ягодичїе, in correcta vero substitutum черничїе legitur. Hanc enim vocem correctores Mosquenses non solum semel in Psalmo citato, sed quatuor in locis aliorum libro rum legerant, nimirum 3 Reg. 10, 27. 1 Paral. 27, 28. 2 Paral. 1, 15. et 9, 27. At ягоды pro морона antiquae editionis substituerunt correctores 1 Macc. 6, 34 cui graecum μόρων respondet. μελάνθιον Isai. 28, 25, et 27 чернуха in correcta legitur editione, melius utique, quam in antiqua куколица. Videtur interpres Vulgatam, quae Gith habet, inspexisse. Est enim куколь agrostemma githago L.

чреда, чрѣда дневная in cod. Serbico, ἐφημερία, officium vicibus alternis praestandum, vices. Luc.

1, 8. в чинѹ чреды своеѧ, ἐν τῇ τάξει τῆς ἐφημερίας αὐτοῦ, in ordine vicis suae. Russ. череда, Boh. strzjda, trzjda; unde trzjdnik vicarius, Slav. чредник. 2) чреда series, vicus, platea. Boh. dlauha strzjda Pragae est longa platea. 3) grex, Job. 30, 1. olim черд, νομάδων, nunc стад. Carn. чреда, Croat. чреда, et чредо, Pol. trzoda, et obsol. czereda. Confer germ. *Heerde*.

чредити, оучредити, a чреда, hospitio recipere, Iter. оучреждаю. Act. 10, 23. оучреди ἐξένισε, recepit hospitio. Act. 28, 7. τρεῖς ἡμέρας φιλοφρόνως ἐξένισεν, три дни любезнѣ оучреди, Vulg. triduo benigne exhibuit, (peramice in hospitio habuit). чреждені́е Luc. 5, 29. δοχή, convivium. Vide etiam чреждитель, чреждатель apud Alexjejew.

чрта, черта, linea, ductus. Matth. 15, 18. et Luc. 16, 18. κεραία, apex. Confer Boh. чара linea et Russ. карей, Pol. kary niger, et черн. A nigredine certe черт, Russ. чорт, Pol. czart, (apud Helmoldum gentilium Slavorum цѣрный бог) diabolus dictus est. Libri Slavorum christianorum дїавол exhibent. A чрта deducitur чртати, чертати, lineas ducere, exarare, inde чертало culter aratri, Serb. цртало, Boh. чертадло. Carn. zhertalo est vomer, teste P. Marco, siquidem is discrimen inter vomerem et cultrum recte noverit.

чрет (chrèt) Croatis sylva paludosa.

чертог thalamus. Psal. 18, 6. ἐκ παστοῦ αὐτοῦ, ѿ чертога своегѡ, de thalamo suo. чертожница idem Joel. 2. 16. in antiqua editione, nunc чертог. Apud Polykarpow чертожница est mulier curans ea, quae ad thalamum sponsae pertinent, сваха pronuba, et чертожник θαλαμηπόλος, cubicularius. Stulli male legit, ut solet, in Missali Glagol. четрог pro чертог.

чрез, чрѣз, per, διὰ. Hebr. 2, 15. чрез все житїе per totam (omnem) vitam. Ephes. 2, 8. чрез вѣрꙋ, διὰ τῆς πίςεως, per fidem. Rom. 14, 5. разсꙋждает день чрез день, κρίνει ἡμέραν καθ' ἡμέραν, judicat diem inter diem (prae die). Rom. 11, 24. чрез естество, παρὰ φύσιν, praeter naturam. чрезсыть adv. ultra satietatem, supra modum. Russice через, Carn. zhes, zhres, zhries.

чресмина, prorsus conficta vox a correctoribus Mosquensibus pro чесмина. Nec audiendus hic Alexjejew, qui ait vocem чресмина alibi sumi pro abiete (ель), aut fraxino (ясень), graece πρῖνος, latine ilex. Dan. 13, 58. Atqui hoc in loco Ostrog. et Mosquensis prima editio recte чесмина legunt: под чесминою; neque alibi nomen hujus arboris occurrit. Est autem чесмина (corrupte et чесвина) Illyriis ilex, ital. elce, testibus Micalia, Dellabella, Stulli.

чресло, plur. чресла, lumbi, ὀσφύες, Luc. 12, 35. An a чрез? Confer Boh. trzjslo pubes, Pol. trzosła lumbi. 2) Boh. trzjslo est cortex contusus, coriarius, Carn. zhereſlo *Gerberloh*. чресленик Jer. 13, 1. 2. 4. 10. 11. περίζωμα, cinctorium, Vulg. lumbare.

черств, черствый, solidus, Sirach 50, 10. якоже сосꙋд злат черств. At correctores pro черств substituerunt искован, graeco ὁλοσφύρητος magis respondens. Polykarpow sub voce черствый remittit lectorem ad сꙋхый, жестокый. Russis enim, uti Polonis, panis siccus et durus est черствый хлѣб, Bohemis autem recens pistus. Vinidis apud Gutsmann zherstvi *frisch*, *körnig*. Bohemis etiam viribus pollens, vegetus, immo et celer. Vide supra чверст, quod transpositione literae в ex черств ortum est.

чреш-

глав, глив, глоб, глѹб (глб), глѣб, глѹп, глип, глѹм; глан, глин, глѣн; глад, глод, глѧд, глт (глот); глѹзг, глез (глеж), глас, глист; глаг, глог (глож), глѹх (глох), глѹк.

гѹив, граб, грѹб, греб (гроб), гриб, грб, горб, грм (грам, гром), грем (гром), грѹм; гран, грон, грн, грѣн; грл; град, грѹд, грѹдь, грд (горд), грид, грѧд, грот, грт (горт); гроз, грозд (грозн), грѹз, грѹздь, грыз (грыж), грѧз, грѹсть, грсть (горсть), грѹш, грч; грг, грах, грох, грѹх, грѣх, грак, грк.

гдак; гызд, гжегж, госп, гост, гѹст, гащ.

His adde radices bisyllabas говор, голѹбь, голѣм, forte et гомола. голоть ad гол, готов ad гот secundae classis retulimus. Russ. горностай mustela herminea, Pol. gronostay, Boh. chramostey (olim hranostaj) compositum videtur. Sic et гавран, Pol. гаврон, Boh. hawran, corvus frugilegus Illyr. et гравран, a voce гай seu грай et вран dictus est. говѧдо pecus, ope до a говѣти formatum censeo. Peregrina sunt грош, Illyr. газда, immo et Russicum глаз oculus, грамота et alia. In Bibliis 2 Tim. 2, 17. гаггрена, et Levit, 11, 13. nunc грѵф pro ног antiquarum editionum legitur. Joh. 8. 20 graecum vocabulum, mutato solum genere neutro in femininum, газофѵлакїа pro γαζοφυλάκιον retentum fuit. Luc. 21, 1. vox graeca circumscript

est:

est: храм набдащїй имѣнїа, alias uti Marc. 12, 41. 43. сокровищное храниалище verti solet. In antiquis editionibus; Ostrogiensi et Mosquensi prima, saepius vocem гиганти (γίγαντες) reperias, in iis nimirum libris, quos in Russia longe serius in slavicam linguam conversos fuisse existimo; liber e. gr. tertius Macchabaeorum, ut hoc obiter moneam, non fuit inventus in Bibliis manuscriptis Mosqua Ostrogium missis, e quibus Constantini ducis jussu et sumtibus Ostrogiensis editio impressa fuit. Non mirum itaque in versione nova hujus libri, circa annum 1580 facta, pro voce slavica veteri cap. 2, 4. adoptatam fuisse peregrinam гиганти, magis jam notam, quam исполини, quae tamen vox in Psalmis bis, in Proverbiis semel, in Ecclesiastico bis, in Isaia semel jam olim legebatur, et nunc in correcta editione hoc in loco recte substituta legitur. Eadem licentia usus est interpres ille, qui centum annis ante Ostrogiensem editionem Octateuchum, libros Regum, Paralipomenon, Esdrae, Tobiae, Judith aut vertit aut recognovit. Placuit ei vertere Gen. 6, 4. исполини, Gen. 10, 9. исполин, sed v. 8. ejusdem capitis гигант, cap. 14, 5. гиганты, Deuter. 1, 28. сыны гигантовы. Pro his vocibus peregrinis in correcta editione primo loco исполин, secundo исполинов, et tertio сыны исполинов substitutae leguntur. Similiter factum

est 1 Par. 20, v. 6. et 8. Judith 16, 6., 1 Macc. 3, 3. immo et Sapient. 14, 6, ubi pro гордыхъ гигантовъ nunc гордїи исполини habentur. Sunt tamen et loci, in quibus correctores Mosquenses vocem peregrinam retinere maluerunt. Habent enim 2 Reg. 21, 18. внуки гигантовы, ibid. v. 22. внуцы гигантовы, 1 Para. 11, 15. во юдоли гигантшвъ, at in glossa hic apposita исполиншвъ.

говоръ Serb. sermo, говорити loqui. Vide infra глаголъ, глаголати.

гвоздь clavus. гвоздин adj.: язвы гвоздинны Joh. 20, 25. τὸν τύπον τῶν ἥλων, fixuram (vestigium) clavorum. пригвоздити, Iter. пригваждаю, configere, affigere. Serbis гвоздин ferreus, гвожде ferrum. Boh. hwozd olim mons sylva consitus, Car. gojsd, gosd, sylva.

гвѣзда, Boh. hwjezda, Pol. gwiazda. Vide supra звѣзда.

габръ, Boh. habr, carpinus, vide грабъ.

гобзъ uber, opulentus. Job. 21, 9. домове ихъ гобзи εὐθηνοῦσι; corr. ed. pro гобзи substituit обилнїи. гобзити: оугобзися нива Luc. 12, 16. εὐφόρησεν ἡ χώρα, uberes fructus ager attulit. гобзлай, ab Iterativo гобзати, Job. 21, 23. εὐθηνῶν, at correcta editio nunc legit благооуспѣвай.

гматати, Boh. hmatati, prehendere, tangere. Pol. gmatać, gmatwać, commiscere, confundere.

гомола et гомоля, massa, congeries. Dan. 14, 27. гомолу (ant. ed. гомолю) in singulari pro μάζας, massas. Serb. гомила et громила, cumulus, acervus, Russis гомзуля frustum, moles, cumulus. Boh. homole, homolka, Pol. gomolka, caseoli coni figura, *Quarkkäse.* Rus-

sis

sis гомола est aries cornibus mutilus. Pol. gomoly, mutilus, sine cornibus. Boh. komoly, cf. Russ. ком.

гомзанїє reptatio, a гомзати, idem ac гомозити.

гомозити Russ. moveri, scatere, гомазити Carn. *kriechen*, *wimmeln*, гамизати et гмизати Serb. repere, serpere, Praes. гмижем, Boh. hemžiti. гмиза Serb. sunt margaritae vitreae; Boh. hmyz, insecta, humi repentia.

гнѣв ira; гнѣватися, разгнѣватися, прогнѣватися, irasci. прогнѣвати act. provocare ad iram. прогнѣваю вас Rom. 10, 19. *παραζηλώσω ὑμᾶς*, ad aemulationem vos adducam. прогнѣваша Hebr. 3, 16. *παρεπίκραναν*, exacerbaverunt (Dominum). в прогнѣванїи v. 15. *ἐν τῷ παραπικρασμῷ*. гнѣвлив iracundus.

гнида lens, (lendis), *κόνις κόνιδος*. Radicales itaque apud Graecos sunt *κ - ν - δ*, apud Slavos г - н - д, hoc discrimine, quod Slavus гн sine vocali conjungat, Graecus vero vocalem o inserat. Boh. hnida. Alii omnes гнида, Serbis dim. гнидица, Russ. Pol. Boh. гнидка.

гнѣдый fuscus, castanei coloris, *braun*. Boh. hnjedy, snjedy et smjedy. Supplenda itaque supra sub с radix смѣд, cum etiam in cod. Serbico reperiatur.

гнила Illyr. vide infra глина; гнил vero refer ad гнїю.

гнат Illyr. Croat. Pol. crus, tibia. Boh. hnat. Serb. гнат.

гнѣтꙋ, гнѣсти, et гнетꙋ, premere. народи ѡдержат тя и гнетꙋт Luc. 8, 45. turbae te constringunt et comprimunt (*ἀποθλίβουσι*), v. 42. ꙋгнѣтахꙋ его, *συνέπνιγον*, comprimebant, coarctabant, ab iterat. гнѣтаю. At in ms. antiquo гнетахꙋтии (ии pro его). Est autem гнетахꙋ Praet. iterat. a гнетꙋ. In dialectis гнѣтꙋ etiam

subigere, depsere, *kneten*, Serb. гнѣчити, Carn. gnjetiti. Croatis gnéchyak (гнечак) est mactra, artopta, cum quo tamen Serb. наћве, наћви, et supra нощвы p. 124. conferantur.

гнѣтити, возгнѣтити огнь, ignem accendere: возгнѣщшем же огнь Luc. 22, 55. *ἁψάντων δὲ πῦρ*, cumque accendissent ignem. возгнѣщше бо огнь Act. 28, 2. *ἀνάψαντες γὰρ πυρὰν*, accensa enim pyra. возгнѣщше est contractior Gerundivus pro возгнѣтивше.

гонзну, Praet. гонзе, Iterat. гонзаю, effugere, evitare. гонзеніе effugium. Olim гонезну, inde гонезнутіе salus, Act. 27, 20. in Apostolo antiquo pro hodierno спастися, τοῦ σώζεσθαι. Confer germ. *genesen*.

гнѣздо nidus, *Nest*; гнѣздитися nidulari. тамѡ птицы вогнѣздатся Psal. 103, 17. illic passeres (*στρουθία*) nidificabunt (*ἐννοσσεύσουσι*).

гнус fastidium, Croat. гнюс, Boh. hnis pus. гнусен abominabilis, foedus; гнусити foedare; гнуситися, Iterat. гнушатися abominari, fastidire.

глава caput, главизна caput libri, *κεφάλαιον*: в главизнѣ книжнѣ Psal. 39, 8. *ἐν κεφαλίδι βιβλίου*, in capite libri. главна torris, titio. главный: власи главніи Matth 10, 30. *αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς*, capilli capitis. главотяжи Act. 19, 12. sunt sudaria; proprie главотяж est capitis ligamentum, *κεφαλόδεσμος*, a глава et тягу. главити, ѡглавити capita recensere, in capita colligere; ѡглавленіе summa, index capitum. возглавити всяческая Ephes. 1, 10. *ἀνακεφαλαιώσασθαι τὰ πάντα*, instaurare (recolligere) omnia.

глув Serb. surdus, refer ad глух.

глива Illyr. Croat. Carn. fungus, Boh. hliwa.

глоба Serb. mulcta, глобити mulctare.

глѹбок profundus, глѹбина profundum, profunditas, Illyr. nunc дѹбок, дѹбина. In codd. Serb. etiam глъбок, глъбина. Psalt. Ven. Ps. 91, 6. оуглъбишесе помышлєнїа твоıа pro sѣло оуглѹбишасѧ aliarum editionum, σφόδρα ἐβαθύνθησαν οἱ διαλογισμοί σȣ; nimis profundae factae sunt cogitationes tuae.

глѣбнѹ, оуглѣбнѹ, infigi, inhaerere coeno; Iterat. оуглѣбаю. Ps 68, 3. оуглѣбох в тимѣнїи глѹбины, ἐνεπάγην εἰς ἰλὺν βυθȣ̃, infixus sum in limo profundi, Psalt. Ven. оуглъбох въ тимѣни глъбины, non satis distinguendo radices глѹб et глѣб. Confer Serb. глиб coenum, глибав lutosus.

глипати Russ. circumspicere, spectare.

глѹп, глѹпый, stolidus, stupidus. Croat. glumpak, Boh. hlaupak, hlaupy.

глѹмитисѧ, глѹмлюсѧ, exerceri. Ps. 76, 13. поглѹмлюсѧ, ἀδολεσχήσω, exercebor. v. 7. нощїю сердцем моим глѹмлахсѧ, nocte cum corde meo exercitabar (ἠδολέσχουν), at v. 4. pro глѹмлахсѧ и малодѹшствоваше дѹх мой, exercitatus sum et defecit spiritus meus, Psalt. Ven. legit: выскрьбѣх и прѣнеможе дѹх мой, ἠδολέσχησα καὶ ὠλιγοψύχησε τὸ πνεῦμά μȣ. Ps. 68, 13. ѡ мнѣ глѹмлахѹсѧ, κατ᾽ ἐμȣ̃ ἠδολέσχȣν, adversum me loquebantur. глѹмленїа Ps. 118, 85. sunt ἀδολεσχίαι, fabulationes. In aliis libris глѹм jocus; глѹмник, глѹмитель, глѹмец, joculator, garrulus. глѹмитисѧ jocari, irridere, garrire. Croat. глѹмач histrio, ludio.

глина limus, terra figlina. Illyr. nunc transpositis literis гнила, aliis omnibus глина. глинан: сосѹди-глинани 2 Tim. 2, 20. sunt vasa fictilia (testacea), σκεύη - ὀςράκινα. Isai. 29, 16. olim глина горнчарскаа, nunc бренїе скѹдельника, πηλὸς τȣ̃ κεραμέως.

глѣнь Russ. succus, liquor; dim. глѣнец.

глад fames. гладен famelicus, Serb. гладан; гладнѣти, гладовати Serb. esurire, Slav. алкати.

гладок, гладек, гладкый, laevis, glaber, Illyr. гладак. Confer germ. *glatt*. Serb. гладчина laevitas. гладити laevigare. гакѡ бреніе пѫтей поглаждѫ m (их), ut lutum platearum delebo (λεανῶ) eos, Psal. 17, 43.

глодати rodere, *nagen*, Praes. гложѫ, глождѫ, Serb. глодьем. гложитисе Serb. jurgare.

гладати, codd. Serb. гледати, videre, βλέπειν Matth. 12, 22. Olim Eccle. 12, 3. гладающаа, αἱ βλέπουσαι, nunc зрящїи. Apud Illyrios гледати et гледнѫти, aspicere, apud Russ. гладѣть et гланѫть intueri, excluso д. Boh. гледѣти, гледнѫти, aspicere, гледати quaerere (circumspiciendo), et custodire (diligenter spectando). Alterus Russ. глаз, a Varegis acceptum, a гладати deducere voluit: at non licet syllabas глаз et глад confundere, quod vocali et consona tertia differant. Nec з ex д ortum dici potest, cum глаз sit generis masculini. глазѣю, circumferre oculos, est a глаз, quod praeter Russos nulla slavica gens novit.

глтити, глотити, Iterat. глотати, поглотити deglutire, devorare. искый кого поглотити 1 Petr. 5, 8 ζητῶν τίνα καταπίῃ, quaerens quem devoret. мѫдрость их поглощена бысть Psal. 106, 27. sapientia eorum devorata est, ἡ σοφία αὐτῶν κατεπόθη. Psalt. Ven. прѣмѫдрость их поглыщена бысть. Serb. гѫтати, mutato л in ѫ; Croatis gut (pro глт) est guttur, Russ. глотка larynx, et глот, qui omnia devorat, deglutit, rapit. Boh. hltati et pohltiti.

глезна talus, *Knöchel*. Dualis глезнѣ Act. 3, 7. τὰ σφυρά, malleoli, Vulg. plantae. Praecedunt плеснѣ αἱ βάσεις, bases, i. e. plantae. Serb.

глежань m., Croat. глежень, Carn. глежн, Boh. hlezen, Pol. olim glozna.

глас vox, гласити vocare, Iterat. глашати. возгласити clamare, sonare: пѣтель возгласи Matth. 26, 74. gallus cantavit, ἐφώνησε. Psal. 113, 15. ὀ φωνήσουσιν ἐν τῷ λάρυγγι αὐτῶν, не возглас{а}т гортанем своим, Psalt. Ven. не възгласѣт грьтанωм своим.

глиста Russ. Serb. Croat. Pol. lumbricus, Mor. Slov. hlista, Boh. hljsst'.

глаг: inde ope ол formatum глаго́л ῥῆμα, verbum, sermo. глаго́лати loqui, dicere. глаго́лю loquor, возглаго́лю loquar. глаго́лемый qui dicitur, глаго́ланїе locutio. Marc. 16, 19. μετὰ τὸ λαλῆσαι αὐτοῖς, по глаго́ланїи єгω к ним.

глог crataegus oxyacantha L., *Weifsdorn.* гложїе collect. Serb. гложье; fructus глогинѣ, Boh. hlohynje.

глѹх, глѹхый surdus; глѹсїи слышат Luc. 7, 22. κωφοὶ ἀκούουσι, surdi audiunt. глѹхота surditas. глѹшити, ωглѹшити, surdum reddere, глохнѹти, ωглохнѹти, Boh. ohlechnuti, surdum fieri, surdescere. Serb. глѹв, глѹвота et глѹвоћа, mutato х in в; глѹнѹти eliso х, at оглѹшитисе, facta mutatione literae х in ш.

глѹк, seu potius hluk, sonitus, tumultus, Bohemi soli norunt. Qui Jeremiae textum, secundum Vulgatam aut potius bohemicam versionem e Vulgata factam, circa finem sec. XV. recognovit, Cap. 46. v. 25. verba: ecce, ego visitabo super tumultum Alexandriae, hisce reddidit: се аз посѣщѹ на глѹк алеѯандрїйскїй. Imprudens librarius, cui глѹк prorsus ignotum fuerit, на глѹкъ male divisit scribendo нагъ лѹкъ, quod editores primi incorrectum expresserunt. Vitiosum vero наг лѹк neque latino, neque graeco textui respondet. Correctores Mos-

quen-

quenses, quorum officium erat, omnia ad graecum textum refingere, hoc loco pro наг лѹк алеѯандрїйскїй, verterunt на Аммωна сна єа, quod graeco τὸν Ἀμμὼν τὸν υἱὸν αὐτῆς respondet. Ejusmodi vitia, quae jam codici Bibliorum manuscripto inhaerebant, et facile ab editoribus, consulto textu graeco et latino, corrigi potuissent, in editione Ostrogiensi et prima Mosquensi non pauca observare licet.

грива juba. гривна monile, torques: гривна злата (correcta edit. златаа) Dan. 5, 16. ὁ μανιάκης ὁ χρυσοῦς. Boh. hrziwna zlata est pondo, marca auri, *Mark Goldes.* десать гривен сребра, decem talenta argenti, olim secundum Vulgatam, Tob. 1, 16. Nunc v. 14. secundum graecum ἀργυρίου τάλαντα δέκα, сребра десать талант. Apud Polykarpow гривна пѣназей, и μνᾶ mna, mina. Repetit eadem Alexjejew citatque 1 Macc. 14, 24. Sed hoc loco Slavus interpres мнас legit. Luc. 19. decies μνᾶς, nunquam гривна. гривна nunc apud Russos valet decem nummos, quos копейки appellant. In antiquis legibus quid valuerit, правда рѹская te docebit. Serbi armillam, et annulum, quo falx constringitur, гривна, et canem collo albo (quasi torque cinctum) гриво appellant. Hinc et palumbes, columba torquata, гривнаш (apud Stulli гриваш, nescio an recte), Boh. hrziwnač.

грѹвати Serb. sonare, refer ad грѹхати.

граб Illyr. Pol. Russ. carpinus, *Weifsbuche*, *Hornbaum*, Russ. et грабина. Croat. graber, Carn. gaber, gabr, Boh. habr, sed Moravis hrab, uti Slovacis. His male tribuitur et *jawor* hoc sensu apud Linde. Jawor enim est acer, *Ahorn.*

грабити rapere, factitivum a гребѹ. граблєнїє Luc. 11, 39. ἁρπαγή; грабитєлїє, raptores, Luc. 18, 11. in cod. Serb. pro hodierno хищници.

грє-

грєбꙋ, грєбсти, remigare. грєбшє Joh. 6, 19. ἐληλακότες, cum remigassent. погрєбꙋ, Iterat погрєбати defodere, humare, sepelire. погрєбник olim Ezech. 4, 12. subcinericius panis, ἐγκρυφία, nunc опрѣснок: Ibid. pro погрєбєши operies, obrues, nunc сокрышши abscondes. A грєбꙋ est гроб sepulcrum, Dalm. грєб. грєбєнь pecten, crista galli.

грꙋб, грꙋбый, crassus, *grob.* грꙋбоѳа Serb. crassitudo.

гриб fungus, Boh. hrzib.

грб, горб, gibbus, Boh. hrb, Pol. garb. Illyr. Croat. грба, f.

грамада, in antiquo Apostolo legitur Jac. 3, 5. коликꙋ грамадꙋ, ἡλίκην ὕλην, quantam materiam, Vulg. quam magnam sylvam, correcta коль велики вєщи. Croatis грм est dumus, Carn. frutex, Serb. грм, грмина species quercus, inde грмик quercetum, грмовина lignum quercinum. Igitur voce грамада sylvam (ὕλην) notare potuerit interpres. Sed obsoletum грамада etiam idem esse possit, quod громада.

громада Russ. Pol., at Bohemis hromada, Croat. громача, iisdem et Carn. грмада rogus. Confer Illyr. громила pro гомила. Josue 7, 26. σωρὸν λίθων correcta reddidit громадꙋ каменїа, ubi olim legebatur могилꙋ каменїєм (pro Genitivo каменїй). Est autem могила tumulus, cum quo Illyr. гомила conferre possis. Sap. 18, 23. σωρηδὸν correcta expressit Instrumentali громадами, antiqua vero voce холми colles. 2. Reg. 18, 17. pro σωρὸν λίθων olim et nunc кꙋпꙋ каменїа legitur.

грємѣти tonare, грємлю, возгрємлю: возгрємѣ с нєбєсє гдь Psal. 19, 14. intonuit de coelo dominus. гром tonitru. сына громова Marci 3, 17. filii tonitrui, υἱοὶ βροντῆς: ꙗкω глас громный, sicut vocem tonitrui, Apoc. 6, 1.

грань,

грань, f. angulus, terminus, finis; Boh. hrana. граница limes, confinium, inde germ. *Gränze*, vulgo et *Granitz*. Serb. Croat. грана frons, ramus. гранат Serb. ramosus, Boh. hranaty angulosus. гранеса στίχοι, versus. гранесословїе, apud Polykarpow гранесловїе, ἀκρόστιχις, versificatio.

гранек Croat., гренек Carn. amarus, refer ad горек.

грн, горн, inde горнец Judic. 6, 19. χύτρα, olla. Serb. грнац, Pol. garniec, Boh. hrnec. Conf. lat. hirnea.

горнчарь Isai. 41, 25. figulus, κεραμεὺς, in antiqua editione; скѹделник in correcta.

горнило, грнило, furnus, focus, Russ. et горн.

грло, горло, guttur. Pol. gardło, Boh. hrdlo. At ło formativa esse videtur, confer et гортань.

грлица, горлица, τρυγὼν, turtur, Psal. 83, 4. грличищ pullus turturis: два горличища Luc. 2, 24. ζεῦγος τρυγόνων, par turturum.

град urbs, a градити sepire, cingere. градец dim. Serb. град nunc arx, castrum, Boh. hrad, Pol. grod, cum illi urbem варош, isti мѣсто, hi miasto appellent. Qui librum Judith e latino vertit, cap. 2. v. 12. castella, et v. 14. civitates грады reddidit. Correcta editio graecum textum qui hic differt, expressit. граждании civis, incola urbis. градарь apud Polykarpow hortulanus, pro вртоградарь, a вртоград hortus. Sic et виноград est vinea, quia sepe cinguntur horti et vineae. Olim градина Isai. 58, 11. et ограда Deut. 11, 10. pro κῆπος legebatur, nunc utroque loco вертоград.

град grando. Serbi et Croatae hocce град a priori distinguunt accentu. In град (urbs) а producitur, in град (grando) а corripitur.

грѹда gleba, grumus. грѹдїе collect. земла лежит в жѹпелной грѹдѣ 3 Esdr. 2, 9. terra

ja-

jacet in piceis glebis. Miror correctores, qui librum hunc e Vulgata emendarunt, adjectivo жѹпелный expressisse latinum piceus, cum sulphur non sit pix. Nolebant nimirum illi longius discedere a versione antiqua, quae hoc loco habet земля въ жѹпелѣ omisso plane лежит. Ezech. 17, 7. сo грѹдїем respondet graeco σὺν τῷ βόλῳ in utraque editione. Job. 38, 28. antiqua legit дѹги, грѹдїе росное pro βόλες δρόσε, correcta vero, deleto дѹги superfluo, капли росныя, Vulg. stillas roris. Serbis gleba, *Klumpen*, est грѹда, dim. грѹдица, грѹдва, et грѹмен. грѹдень antiquis Slavis mensis December.

грѹдь Russ. pectus, Serbis et Croat. грѹди in plur. Boh. hrudj, apud cocos, caro de pectore, *Brustkern*, *Bruststück*, Russ. грѹдина. Vide supra прси. грѹди in antiqua editione non nisi in plurali legitur. Exod. 29, 26 et 27, Levit. 7, 34 et 8, 29. Quibus in locis nunc singularis грѹдь pro грѹди occurrit. Alibi tamen et correcta editio pluralem habet, uti Lev. 7, 30. 31. на грѹдех, Levit. 10, 14. et Num. 18, 18. грѹди.

грд, горд, гордый, superbus. гордость, гордыня superbia. Croat. gerd, Serb. грдан turpis, foedus, грдова turpitudo.

градѹ, codd. Serb. гредѹ, vado, venio. Croat. Carn. gredem. градѹщїй venturus, futurus. ни настоящая, ни градѹщая Rom. 8, 38. neque instantia, neque futura (μέλλοντα).

града, Illyr. греда, trabs, 2) area, *Gartenbett*, Serb. гредель est scapus aratri, *Grendel*, Boh. hrzjdel.

гртань, гортань, guttur, λάρυγξ. прилпни азык мой гортани моемѹ Psal. 136, 6. adhaereat lingua mea faucibus meis (τῷ λάρυγγί με). Psalt. Ven. гртани моем in casu locali, qui a praepositione при verbi прилпни regitur. Vide

Syn-

Syntaxim. Confer Carn. герташ fauces, Croat. герчанѣк, gula, gurgulio, at Serb. гркланъ est oesophagus, *Speiseröhre*. Illyr. garljan refer ad грло.

грозити minari. Serb. грозитисе horrere, грозница febris.

грозд botrus, uva, σταφυλή. Sic Serb. Croat. Carn., sed Boh. hrozen, Pol. grono. гроздец dim гроздїе collect. Croat. гроздье, Serb. грожђе. Certe et Russis olim грозн et грезн. Nam Matth. 7, 16. pro грозды in codice sec. XIV. in Russia exarato грезны substitutum legi. In Apoc. 14, 18. pro гроздове alius cod. habet грезновїе. Etiam antiqua editio frequenter грозн et грезн exhibet; at correcta substituere solet грозд: Gen. 40, 10. olim грозны, nunc грозды, Gen. 49, 11. pro грозновѣ nunc гроздїа, Num. 13, 24, pro грезновенїе nunc грозд, et v. 25. pro грезновнаа nunc гроздная, et eodem versu nunc грозда pro грезна, Sir. 39, 32. гроздова pro грозновꙋ, Mich. 7. 1. гроздїа pro грознꙋ leguntur. Deuter. 23, 25. correcta vertit σταφυλή гроздїе pro вино antiquae editionis, Abd. 1, 5. гроздїа (ἐπιφυλλίδα) pro пародок, et Jud. 8, 2. гроздец (ἐπιφυλλίς) pro собранїе послѣднее. Aliis in locis etiam correcta грезн retinuit, uti Cant. 1, 13. грезн, cap. 7, 7. грезном, v. 8. грезнове, Deut. 1, 24. грезновныя, aut грозн in грезн mutavit. Gen. 40, 11. Ose. 9, 10. Isai. 65, 8. грезн pro грозн, Lev. 19, 10. vero грезн pro зерно substituit. Sed et antiqua editio multis in locis грозд, гроздїе, adject. гроздов et гроздный legit, quamvis subinde in eodem libro et formam грозд et грезн habeat. Vide Jerem. 6, 9. et 49, 9. quo in loco correcta alia voce utitur. Qui Nehem. 5, 8. adjectivum гроздное, quod antiqua editio exhibet, substantivo вино adjecit, certe ille jam

no-

noverit vinum adustum, quod et crematum vocant. Quaeri hic possit, quo tempore potus ille in Russia divulgatus fuerit.

грѹзити, погрѹзити, Iterat. погрѹжати, mergere, ꙗкѡ погрѹжатисѧ има Luc. 5. 7. ὥστε βυθίζεσθαι αὐτά, ita ut mergerentur. погрѹженїѧ стклѧницамъ Marc. 7, 4. baptismata calicum, lotiones poculorum.

грызѹ, грызти (грысти) mordere; грыз Croat. morsus. грыжа Serb. et Croat. tormina, Carn. dysenteria.

грѧзь, f. Croat. grez, coenum, lutum. грѧзнѹ, погрѧзнѹ, Croat. greznem, luto immergor. грѧзивый: по грѧзивым мѣстом in poemate antiquo de Igore, per coenosa loca.

грсть, горсть, pugillus, δράξ. Pol. garść, Boh. hrst. кто измѣри горстїю водѹ Isai. 40, 12. quis mensus est pugillo aquas, et iterum: и всю землю горстїю, καὶ πᾶσαν τὴν γῆν δρακὶ, Vulg. quis appendit tribus digitis molem terrae. Quamvis in graeco τῃ χειρὶ primo loco legatur, nolebant tamen correctores textum antiquum mutare. Hunc vero secundum Vulgatam quibusdam in locis jam ante editionem Ostrogiensem recognitum fuisse, facile sibi persuadebit, qui versionem slavicam cum graeco et latino textu diligenter contulerit.

грѹша Russ. et Pol. pirus, pirum. Aliis forma diminutiva грѹшка placuit: Boh. hrusska, Carn. хрѹшка, qui tamen et грѹшка norunt. Croat. хрѹшка, Illyr. крѹшка.

грич Croat. cautes, saxa aspera, Carn. collis, colliculus,

грч Serb. spasmus, refer ad крчь, корчь.

грах pisum, pisa. Boh. hrach, Pol. groch, Russ. горох. Serb. гра (грах) est faseolus vulgaris, at грашак (dimin. a грах) pisum.

гроход cachinnus, Serb. гроот, aliis Illyr. grohot; грохотати cachinnari.

грѣх peccatum; согрѣшити peccare; грѣшник peccator, грѣшница peccatrix. погрѣшити: ѡ вѣрѣ погрѣшиша 1 Tim. 6, 21. circa fidem aberrarunt (ἠστόχησαν). ѡ истинѣ погрѣшиста (in duali) 2 Tim. 2, 18. a veritate exciderunt, circa veritatem aberraverunt.

гракати crocitare, et грач corvus, refer ad граю. Serb. грк amarus, contractum e горек, refer ad горь.

Polonorum gdakać, gracilare, *gackern*, *gacksen*, Boh. kdakati, differt a квокати glocitare.

гызда, гыздост, Croat. fastus, superbia. гыздав superbus, гыздамсе superbire, гизданье fastus, Serb. гиздав comtus, гиздати comere. Boh. hyzditi est deformare, turpare, ohyzdny foedus, horrendus.

гжегжолка, гжегжолица, Pol. cuculus, Boh. žežhule, žežhulka. Russis olim зегзица in poemate de Igore.

господь, sub titla гдь, dominus, in singulari de Deo usurpatur. той гдь бг наш Psal. 104, 6. αὐτὸς κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν, ipse dominus Deus noster. In plurali vero господїе de hominibus: раби, послушайте господїй своих по плоти Ephes. 5, 5. servi obedite (auscultate) dominis vestris secundum carnem. господень, дна, дне, adj. possess. имя господне nomen domini. господскый dominicus: господскую вечерю ясти 1 Cor. 11, 20. κυριακὸν δεῖπνον φαγεῖν, dominicam coenam manducare. госпожа et госпожда domina. господин dominus: господин дому, храмины, dominus domus. госпожына 2 Joh. 1, 1. domina, κυρία господство κυριότης, dominium, dominatio Ephes. 1, 21. господствїе, plur. господствїя κυριότητες, dominationes, Coloss. 1, 16. господ-

сподствовати: князи ꙗзык господствꙋют ими Matth. 20, 25. principes gentium dominantur (κατακυριεύουσιν) eorum. Sic Luc. 22, 25. κυριεύουσιν. Psalmo 109, 2. господствꙋй посредѣ врагѡв твоих, dominare in medio inimicorum tuorum. At Psalt. Venet. оуодолѣвай pro господствꙋй. Slav. господь et lat. hospes supponunt radicem госп, hosp, quae apud graecos mutata est in δεσπ, inde δεσπότης.

гость hospes, germ. *Gast*. гостинник Luc. 10, 35. πανδοχεὺς, hospes, qui advenas recipit hospitio, Vulg. stabularius. гостинница ibid. v 34. πανδοχεῖον, diversorium, a гостина. гостити Serb. Croat. convivio excipere, гоститисе convivari. Russ. гостити, divertere ad aliquem qua hospes.

гꙋст, гꙋстый, densus, spissus. гꙋстость densitas, Serb. гꙋстина, Russ. гꙋща, Croat. гꙋстина et гꙋщина.

гащи braccae. Dan. 3, 21. с гащами σὺν τοῖς σαραβάροις. Russ. гачи, Croat. гаче femoralia, Serb. гаћe. Iisdem гатньик fascia braccalis, Russ. гачник, гашник. Croat. гачњак ligula femoralis. Pol. gacie, Boh. olim hace. Confer Ungar. gatya, *Gatjehosen*, et refer гащи ad гать.

гꙋщер Croat. lacerta, Serb, гꙋштер. Confer гащерица.

A litera х:

хвой, хвал, хвол, хвил, хвѣл, хвор, хвод? хват, хвыт, хваст, хвост, хвист. * хвраст, хварст. *

хабр, хебд (хебз); хмель, хмыл, хмꙋр.

хлѣв, хлꙋб, хелб, хлеб, хлаб, хлѣб; хлап, хлоп, хлп (хлꙋп), хлꙋпь, хелп, хлеп, хлип; хлам, хлем, хлм (холм); хлан; хлад, хлод, хлꙋд, хлид;

хлид; хласт, хлост, холст, хлыст, хлест, хлюст; хласк, хлюск; хелщ, хлач; хлах, хлох, хлех.

хрв (харв, хорв, хров), хрев; харб, храб, хроб, хреб, хриб; хрп (харп), храп, хроп, хрȣп, хреп, хрип; храм, хром (храм), хрȣм; хран, хрѣн; хред, хрид, хрꙗд; хрт (хорт), хрс, храст, хрост, хрȣст, хрест; хрȣщ, хрыщ, хрꙗщ; хрох, хрк (херк, харк), хрок, хрȣк; хрек. хȣст.

Bisyllabae radices sunt aut eas supponunt хȣдог, хорȣг, халȣпа, халȣга; хобот ad хоб, хохол ad хох supra ad secundam classem retulimus, quo etiam spectare videntur хомȣт, Croatice хам helcium, et хȣхор Croat. idem ac хохол. хомар augur apud Joach. Stulli, quod e Breviario glagolitico citat, mihi suspectum est, cum multa, quae a quinquaginta, et pluribus annis in chartas tumultuarie conjecerat, senio confectus male legerit et non correcta imprimi fecerit. Possit tamen хомар conferri cum croatico hamalia divinatio. Habet Stulli sub litera h etiam vocem huravl male lectam et scriptam pro Russico жȣравль, quam nos p. 140. sub ж posuimus. Habet et hreber, hrebera, truncus, quod e lectionibus Breviarii glagolitici hausisse videtur. Biblia enim slavonica ab eo vel obiter inspecta fuisse, mihi

mihi persuadere non possum. Atqui 1 Reg. cap. 5, v. 4., quem locum ille citat, in editionibus antiquis, Ostrogiensi et Mosquensi, recte legitur хребет, (non хребетъ), quod dorsum significat, in graeco ῥάχις, in Vulg. truncus. Correctores Mosquenses hoc loco substituere maluerunt трꙋп truncus. Peregrina a х inchoantia bene multa in Bibliis occurrunt. Pleraque origine graeca sunt; in evangeliis: хїтωн, хламѵда, in epistolis хартїа, in apocalypsi хрѵсолїθъ, хрѵсопрасъ, et chalcolibanum мѣдь халколїванова; in veteri testamento Prov. 30, 26. хѷрогрѵлли, Sirach 31, 23. nunc холера, olim скорбь, quod correctores probare noluere. Soph. 2, 14. nunc хамелеони, χαμαιλέοντες, olim хамолви. Alia sunt origine hebraica: Sirach 24, 18. халвани, Jerem. 37, 16. херет, quod in glossa correctae editionis per узилище explicatur; mensis Hebraeorum 2 Macc. 1, 9. хаселев, et Nehem. 1, 1. olim хаслеф, nunc хаселев, in glossa ноемврїй. Unde scriptor poematis de Igore харалꙋг chalybs, inde харалужный меч chalybeus ensis, habeat, quis divinet? Placuit Illyriis et hiljada millie, Serbis иляда sine х. At in Bibliis aliisque libris sacris тысяща, olim тысꙋща, constanter servatum fuit. In Vukii Lexico Serbico vocabula a х inchoantia, quae Stulli aliique sub h collecta exhibent, sub diversis literis quaerenda sunt, cum ille ne in voce хрїстос quidem х retinere

voluerit. Igitur χодити sub о, χлѣб sub ль, χрт sub ρ collocata invenies. Mihi quidem aliorum Illyriorum scribendi ratio magis probatur, sed quisque abundet in sensu suo. Croatae quibusdam vocibus h praefigunt, quas alii omnes a litera ρ inchoant. Eorum h e r s, siligo, ad ρъж, quod Bohemi et Poloni ρеж (Genit. ρжи), Russi рож, Illyrii ρаж pronunciant; h e r g y a (herdya), rubigo, ad ρдѧ; hersem, h e r z a t i, hinnire ad ρжати referenda sunt. Poloni subinde в medium post χ excludere solent; pro χвойна dicunt choina, pro χвраст chrost, Boh. chrast, pro χворый chory. Polonorum chlop ad χлап, Russorum χолост ad χласт, χворост ad χвраст reducenda esse, ex iis liquet, quae introductionis cap. II. §. I. p. 35. de vocalium mutatione monuimus.

χвой, χвоѧ Russ. acus seu folia pini, *Tangeln, Nadeln*, Boh. chwoy frondes pineae, pinus sylvestris, Pol., media radicali в elisa, choia, choina, choyka, Carn. hoja, hojka, abies, *Weißtanne*; at hivojka (pro hvojka) *Wolfsmilch*, esula, Boh. chwojka.

χвала laus, χвалити laudare; χваленїе, χвалба laudatio; χвален, χвалный laudabilis. χвалюсѧ laudor: χвалитсе грѣшный вь похотехь душе своек Psalt. Ven. 9, 24. nunc χвалимь єсть грѣшный в похотехъ души своеѧ, laudatur (ἐπαινεῖται) peccator in desideriis animae suae. In antiquo Apostolo χвалю Rom. 1, 8 pro благодарю, et χвалꙋ имам gratias habeo

ago.

ago. Hoc sensu Croat. hvaliti, zahvaliti, Serb. захвалити, зафалити, завалити.
хвила Pol., хвиле Boh. mora, paululum temporis, germ. *Weile*.
хворый Russ. aeger, languidus, Pol. excluso в chory, olim chwory. Russ. хворост m, vide sub хвраст.
хвастати gloriari, se ostentare.
хвост Russ. cauda, Boh. chwosstisstje scopae. Affine est Pol. chwast zizania. Huc refer Carn. hosta virgultum, *Gesträuch*.
хвощ Russ. equisetum, ad хвост referri possit.
хвраст, coll. хврастїе, in Serb. libris et храстїе, fruticetum, virgultum. под хврастїем дивїим живахꙋ Job. 30, 7. ὑπὸ φρύγανα ἄγρια διῃτῶντο; Vulg. hic differt a Graeco: esse sub sentibus delicias computabant. Pol. chrost, Russ. хворост. Boh. nunc, eliso в, chrastj, olim chwrast. Dicit enim Cosmas in chronico Bohemico, urbem Wyssegrad olim ab arbustis traxisse nomen Hurasten, quod utique legendum est хврастен. Confer infra храст.
хварст onomatopoeticum, inde Pol. chwarstać, chwarszczeć, strepitum edere.
хабр, хабер, Pol. vide infra sub хаbк.
хебд et хебзина Pol. sambucus ebulus, *Attich*, Croat. hebed. Dalm. habad, abad, Serb. апта, аптика, Carn. habat et hebat apud P. Marcum, hebet, hebd, hmet apud Gutsman, Boh. chebdj, n. collect., Slovacis et chabzda. Moravis chebz est sambucus nigra. Russ. бꙋзник, бꙋзника ebulus, боз et бꙋзина sambucus nigra.
хмент peregrinum et duntaxat Carniolis notum. Est autem hment paludamentum, *Purpurmantel*, Boh. kment byssus, tenuissima tela, a germ. *Gewand*.
хмель, хмѣль Russ., мель Serb. humulus lupulus L. *Hopfen*. Pol. chmiel, Boh. chmel,

Croat. Carn. hmel, hmelina. Confer lat. humulus, Suec. humle.

хмѹра, хмара, Pol. densa et obscura nubes; inde Russ. хмѹрить rugare frontem, Boh. possmaurziti, et possmaurno nubilum.

хлѣв et хлѣвина, stabulum, bovile. Croat. Carn. hlev, Pol. chlew, Boh. chléw et chljw. Lusat. klew, mutato, ut solent ante consonantes, х in к. Gothis *hlaiw* est monumentum, *hlijans* tabernacula.

хлѹба gloriatio, vide in Lexicis Pol. et Boh. Confer Pol. chełpa.

хлѣб panis, Pol. Boh. chleb, Gothis *hlaib*, inde germ. *Laib*, libo. Croat. et Carn. hleb libo, forma panis rotunda, *Laib*. Conf. kruh sub litera к. In versione Ephremi хлебарь pistor, Russ. хлѣбник. Hinc Gen. 40, 17. nunc дѣло хлѣбенное, ἔργον σιτοποιῦ, Vulg. cibos qui fiunt arte pistoria, olim vero дѣло пекарьско, à пекарь pistor. хлѣбница panifica: 1 Reg. 8, 13. в хлѣбницы εἰς πεσσούσας; hoc loco in antiqua editione non legitur пекарька, sed sequens circumscriptio: иньı сътворит печи хлѣбы.

хлѣбина Job. 24, 16. est domus, domicilium, *οἰκία*, in antiqua editione; in correcta vero храмина. Sir. 21, 9. хлѣбинѹ егω, τὴν οἰκίαν αὐτῦ, correctores mutarunt in дом свой.

хлабь, хлаби, in codd. Serbicis хлѣби, cataractae. хлаби небесныя ѿверзошася Gen. 7, 11. cataractae coeli apertae sunt. бездна бездиѹ призывает во гласѣ хлабїй твоих Psal 41, 8. abyssus abyssum invocat in voce cataractarum tuarum. Psalt. Ven. хлѣбїи pro хлабїй

хлабать Russ. vacillare. Conf. Pol. chełbać agitare

хлап Bohemis, chłop Pol., холоп Russ. homo vilis conditionis, servus, mancipium, famulus, rusticus хлапец Croat. et Carn. servus, famulus, хлапчич Carn. puer, Boh. хлапец, хлапечек.

χλȣп Boh., χлп Slovac. pilus, inde chlupaty Pol. Boh. pilosus. Illyr. Croat. Carn. pilus est длака.

χлєпѣти, Croat. hlepeti, hlepim, appetere, avide desiderare. Hlep libido apud Stulli. Boh. chljpa libido, chlipny lascivus, chlipnost lascivia, luxuria.

χлєптати lambendo bibere (more canum), Pol. chleptać, Boh. sleptati, chlemtati.

χлм, χолм, collis. вслка гора и χолм смирит-ся Luc. 3, 5. πᾶν ὄρος καὶ βουνὸς ταπεινωθήσεται, omnis mons et collis humiliabitur. горы и вси χолми (Venet. Psalt. χльми) Ps. 148, 9. montes et omnes colles. Boh. olim chlum, chlumec, inde tot montium et locorum nomina in Bohemia; in Polonia vero chełm. Carn. homez, excluso l, pro χолмєц.

χлд frigus (modicum), refrigerium, umbra, *Kühle*, Pol. chłod, Russ. χолод. χлaдєн frigidus. Dan. 3, 50. πνεῦμα δρόσου est дȣχ χлaдєн, in antiqua editione, in nova дȣχ росы, spiritus roris. χлaдити refrigerare, χлaдѣю frigescere.

χлстый innuptus, Russ. χолост, inde χолос-тить castrare.

χлстати, ѡχлстати Jac. 3, 2. χαλιναγωγῆσαι, froeno circumducere, froeno moderari in Apostolo antiquo, nunc ѡвȣздати.

χлстати Boh. et Carn. ligurire, avide potare, vorare. Croat. blaterare, inepte loqui, (an pro χвaстати?) Vide et chlast, chlask, chlastać in Lexicis Polonicis.

χлaчє Croat. Carn. caligae, *Hosen*.

χрвaт, Dalm. et Boh. χaрвaт, Croat. χорвaт, Carn. χровaт, apud Micaliam Hrrivat et Hervat (i. e. χрвaт, χєрвaт), apud Vuk plane рвaт pro χрвaт, Croata, apud Constantinum Porphyrogennetam χρωβατος. Qui a гора nomen hocce gentis deducunt, confundunt sonos affines quidem, sed tamen diversos. χрвaт, χaрвaт, suppo-

nit

nit radicem хрв, cujus significatum difficulter determines. Vide, quod sequitur, хрев.

хрев Croat. et Illyr. truncus arboris, stirps. Micalia penes Hrev habet etiam Hreb. Utrum хрват a хрев apte deducatur, quaeri possit.

харба, харпа et хрпа, Boh. cyanus, *Kornblume*. Pol. chabrek a chabr. Alias Boh. *modrak* a colore coeruleo. Confer graecum χάρατος.

храбр fortis, strenuus. храбрость fortitudo, virtus, strenuitas. Pol. chrobry, chobry. Croat. Illyr. hrabren.

хрбет, хребет, Gen. хребта, dorsum. Rom. 11, 10. хребет их вынꙋ слацай, dorsum (νῶτον) eorum semper incurva. Sic Psal. 68, 24., ubi слацы pro слацай legitur. Psalt. Ven. хрьбьт их ѿнꙋд смѣры (melius смѣри i. e. humilia). Croat. herbet, Carn. herbet, herbt, Serb. рбат (pro хрбат), Boh. hrzbet (olim et chrzbet), Pol. grzbiet, olim et chrzypt.

хрив Croat. Carn. collis, *Hügel*, refer ad хрв: хребет.

храпати, храплю stertere. Croat. Carn. hropem, aegre spirare, *röcheln*. храплив raucus.

хрпа, харпа, Boh. cyanus, vide харба.

храм, храмина, domus, οἶκος, οἰκία. 2) ναὸς, templum. 1 Pet. 4, 17. in antiquo Ms. ѿ храма, nunc ѿ домꙋ. 1 Cor. 6, 19. ναὸς in Ms. redditur цр҃кы, nunc храм. Russis хоромы est aedes major lignea, horомина cubile magnum Pol. chromina casa rustica, tugurium. Carn. hram camera, aedes, *Kammer*, *Keller*, *Gewölb*, Boh chram templum.

хром, хромый, claudus. Matth. 11, 5. хромїи ходат, claudi (χωλοὶ) ambulant. храмати, храмлю claudicare, храманїе claudicatio. Serb ром pro хром. хромота Russ. Pol. Boh. vitium claudicationis. At Croat. Carn. хромост. Iisdem хромач claudus homo.

хра-

хранити, сохранити, Praes. храню, Fut. сохраню, custodire, servare. хранитель custos. Psal. 33, 21. хранит гдь вса кости их, custodit (φυλάσσει) Dominus omnia ossa eorum. хранити оуставы Act. 16, 4. servare instituta, φυλάσσειν τὰ δόγματα. хранитиса: хранитеса ѿ лихоимства Luc. 12, 15. cavete ab avaritia, φυλάσσεσθε ἀπὸ τῆς πλεονεξίας. Psal. 38, 2. φυλακή, custodia, хранило, sed Psal. 140, 3. храненїе. Apoc. 18, 2. φυλακὴ semel хранитель, altera vice хранилище redditum est. Psal. 78, 2. ὀπωροφυλάκιον, pomorum custodia, овощное хранилище. Psal. 143, 12. хранилища их исполненна, promptuaria (ταμιεῖα) eorum plena, Psal. Venet. хранилнице их испльнь, a singulari хранилница, inde книгохранилница bibliotheca, alias et книгохранителница. хранилища Matth. 23, 5. sunt φυλακτήρια. Dalm. Carn. hranim, hraniti, servare, asservare, custodire, condere. 2) Croat. Illyr. nutrire. Hrana Croat. Illyr. victus, nutrimentum, hranitel nutritor. Serb. рана, ранити, ранитель pro храна etc. Pol. chronić, uti Boh. хранити, servare, protegere. Pol. chronka asylum, refugium.

хрѣн cochlearia armoracia L. *Meerrettig*, Illyr. Croat. Carn. hren, Serb. рен pro хрен, Pol. chrzan, Boh. krzen (olim chrzen), inde germ. *Kren*, in provinciis, in quibus Slavi habitabant.

хрвд: hanc radicem supponit Boh. chrzadnu tabescere, et Serb. хред. Est autem *hred* apud Stulli asper. хреда крада in libro Minej videtur esse barba aspera, rigida. Huc trahi possit et *hrid* scopulus apud Stulli.

хрт, хорт, vertagus, Croat. Carn. hert, Pol. chart, charcica, Boh. chrt, chrtice.

храст Illyr. Croat. Carn. quercus, Serb. раст neglecto х. Est autem храст proprie, docente Mitterbacher in itinere per Slavoniam, quercus ro-

bur

bur mas, лѹжнак vero robur femina, цер cerris; quartae speciei nomen slavicum est китнак. Vellem doceri, quae species quercus sit грм apud Vukium. Chrost Pol., хрaстїе Serb. refer ad хврaст, хврaстїе.

хрѹстѣть Russ. fragorem edere; хрѹстaти Croat. Carn. frangere, conterere dentibus (nuces), *grämmeln*, Boh. chraustati, chraupati. Croat. hrusztavecz, hrusztavicza, cartilago, Carn. hruſtanz, Boh. хрѹстачка, Russ. хрaщ m. At Boh. chraust, chrust, vide sub хрѹщ.

хрaстель, Pol. chrosciel, chrusciel, rallus, *Wiesenschnarrer*, *Wachtelkönig*, crex, ortygometra, Boh. chrzastel, chrzastal, Croat. haris, Carn. harezh, kofez.

хрест, хрестити, in antiquissimis libris, pro hodierno крест, крестити, baptismus, baptizare. Vide supra p. 35. Poloni servarunt х pro к in chrzest, et vocibus a chrzest derivatis, quamvis et krzest dicant.

хрѧст, Pol. chrzęst, Boh. chrzest, strepitus: chrzęstać, chrzestati, strepere, inde Boh. chrzestačka crepitaculum.

хрѹшка Croat. Carn. pirum, vide sub г: грѹша.

хрѹщ Russ. tenebrio molitor, *Mehlkäfer*. Pol. chrząszcz, Boh chraust, chrust, scarabaeus. 3 Reg. 8, 37. гѹсеницы и хрѹщеве legit antiqua editio pro βροῦχος, ἐρυσίβη, correcta vero pro хрѹщеве substituit ржа, melius utique. Hab. 2, 11. хрѹщ in correcta pro κάνθαρος legitur; interpres vero antiquus, cum стѹг legat, aut κανθος legisse, aut Vulgatam inspexisse videtur. стѹг frustra in Lexicis russicis quaeras.

храх, харх, хрох, хрк, харк, хрaк mera onomatopoetica, inde Pol. chrachać, charchać et charkać screare, Boh. et Ill. хркати (Serb. ркати). Croat. Carn. herkati stertere, rhonchos trahere, Boh. хрохтати grunnire, Russ. хрюкати.

хѹста

χѹста Pol. linteum, dim χѹстка, χѹстечка. Confer Russ. χолст, χолстина tela. Pol. chustać oscillo jactare, *schaukeln,* chustaćsię, oscillare; Carn. huzhkamse, et гѹнцамсе, a germ. *hutschen.*
χыстати Boh. parare, accingere, χыстатисе accingi, se parare, germ. *sich anschicken.*

A litera к:

квап, квѣл (квил), квар, кврк (крвч), квѣт, квас (кваш), квак (квач), квок (квоч), квек, квик (квич); кокз; копр; кмен, кмет.

кнот, кнѹт, кнаст; книг, княг(кназь), кнак.

клей, клев; клоб, клѹб (клб), клап, клоп, клѹп, клеп, клип, клап; клам, клим; клан, клон, клен, клин, клюн, клад колд, клюд (клид); клат, колт, клѣть; клз (клиз, клѹз), клас, клос, клѹс, клес, клис, клюс, клест, класт, класк, клеск; клѹш, клещ; клоц, клец, клиц, колч, клч (клѹч), клеч, клач, ключ; клаг, клох, клѹх, клех, клак, клок, клѹк, клк (клок), клек (клеч), клект, клик (клич), клюк.

крàй, крой, крав, крвь(кровь), крив, краб, кербь, крб, крап, кроп, крѹп, крп, корп, крѣп; крам, кром, крм (корм), крем; крѹн, крн, крен, крин; краль? крѹл, крль, крел, крил; крад, корд, крд; крат, крот, крѹт, крт (крот), крет; крз (корз), крѹж, криж, краж; крас, крос,

крыс,

крыс, крс, крес (крѣс), краст, крест (крещ); крош, крꙋш, карш, крш; крц, крч (корч), креч; краг, крꙋг, крег, крг (крж), крох, крꙋх (крꙋш), крх (крш), крак, крок (кроч), крк (корк), керк, крек, крик (крич), крѧк, крюк.

кꙋдр? кцырь; къзнь? кость, кꙋст, кисть, кощ, кꙋщ; кшик.

Huc spectant radices duarum syllabarum non paucae, atque inter has quaedam peregrinae: ковер, кабан, кобель, кобыла, комонь, комар, кꙋмир, конов, коноп, колебати, колиба, корабль. Adde voces, quae pluribus, quam tribus consonis constant: ковчег, клеврет, корчаг, quas in serie reliquarum explanabimus. Polonicae formae kloda, krowa, uti et Russicae колода, корова ad slavicas клада, крава reducendae sunt. кров, кровля vero, utpote derivata, refer ad крыю; колѣно ad кол, косвенный ad косый, косма ad кос, кокош ad кок secundae classis. котел peregrinum, licet ad кот retulerimus, locum in hac classe sibi postulat. Vocabula graeca bene multa a Slavis recepta, aut ab interpretibus retenta sunt. Talia sunt: кївωт arca, кνмїн cuminum, кνмвал, каппарїс, кνпарїс, кранїево мѣсто calvariae locus, крїн lilium, кратир poculum, кераст, кедр, кїдар, кесарь (in Serbicis codd. кксарь) et alia, quae in Petri Alexjejewii le-

lexico ecclesiastico (церковный словарь) collecta et explicata habentur.

Sunt tamen in eo quaedam, quae probare haud possum. Talia sunt, de litera к nunc loquimur, кестрев, ubi monet esse nomen piscis, quin doceat cujus speciei. киворый graecum esse censet et per ковчежец i. e. arculam explicat. Dici hic debuisset, vocem latinam ciborium ad Graecos transiisse, qui *ci* latinum per κι exprimunt, et ideo a Slavo киворый scribi. Rectius sub vocibus кинсон et кодрант monuit, priorem a latino census, alteram a quadrans deductam.

Eodem modo vocem кѹстодїа e latina lingua explicavit. At кнафей Isai. 36, 2. hebraeam vocem esse falso credidit, cum *κναφεὺς* Graecis sit fullo. In Mosquensi prima legebatur hoc loco на пѫти села гнилеова, in via agri fullonis, correctius nunc кнафеова, addita inferius glossa бѣлиланича i. e. fullonis.

Vocem копорѹла ab eo per челнок, graec. *κερκὶς*, lat. radius, explicatam, alii melius, ut mihi videtur, intellexerunt, qui ei significatum palae tribuunt. Est enim копати fodere, et рѹла certe hic nihil aliud quam рылец. Bohemis olim рыл idem erat, quod nunc reyč, ryč (рыч), Polonis rydel, a рыю, instrumentum quo terram effodiunt, germ. *Spaten*, *Grabscheit*. Antiquas Bibliorum editiones

si diligentius inspexisset Auctor Lexici vocum minus cognitarum et peregrinarum, profecto plura vocabula tam antiqua slavica, quam graeca ab interprete non translata nunc explicata legeremus. Agg. 2, 17. pro εἰς κυψέλην κριθῆς antiqua editio habet в҆ кѹпсєл omisso ӕчмене, correcta vero в҆ мѣхъ ӕчмене. Frustra vocem кѹпсєл seu кѵпсєл in Lexico ecclesiastico quaesivi. Frustra кѵлостатмы veteris editionis Agg. 1, 4: in eo quaeras, cum correctores aliter hunc versum transtulerint. Habent enim жити в҆ домѣхъ вашихъ истесаныхъ, pro здати домы ваша кѵлостатмы, quod et a graeco οἰκεῖν ἐν οἴκοις ὑμῶν κοιλοσάθμοις, et a latino Vulgatae textu: ut habitetis in domibus laqueatis, multum differt.

Etiam клапыщ, quod Eccle. 12, 5. legebatur, in eo frustra quaeras. крокос, quod e Gregorio Nazianzeno citat Auctor, idem esse dixit, quod кроки, quam vocem correctores Levit. 13, 48. 49. pro клоки antiqui interpretis usurpare maluerunt. Ignorasse itaque videtur, крокос olim Cant. 4, 14. lectum fuisse pro hodierno vulgari шафран. Ignoravit quoque vocem конфекты lectam fuisse 2 Paral. 9, 24. pro ἡδύματα, cum hodie сладости ibidem legatur.

Habet quidem vocem камара, quam per сѣнь, скинїа, шатеръ, i. e. tabernaculum, tentorium, explicat, citatque Isai. 40, 22. et 3 Reg. 7, 4. 5. Addit

dit deinde, citando librum розыск, significare etiam cubile (покой, горница). Verum non respondet citatis in locis камара uni eidemque voci graecae. Nam in Isaia legitur *κάμάρα*, in libro Regum vero *χώρα*, ubi vetus editio комара pro камара exhibet. Polonis, Bohemis, Croatis et Serbis etiam hodie комора est camera, germ. *Kammer*. Sumitur autem камара et pro fornice, testudine, uti latinum camera. Hoc certe sensu occurrit 3 Esdr. 16, 60., ubi verba textus latini, qui extendit coelum quasi cameram, transtulit Slavus иже простре яко тмкю камарꙋ. Siglam кꙿмора (ꙿ), qua vocales signari solent, recte quidem Alex. explicat, quin tamen moneat, nomen hoc ei à камара tribui, quod fornicis formam referat. Vides jam graecum *καμαρα* et latinum camera a Slavis et камара, et комара, et комора et камора pronunciari.

Habet ille quidem vocem корона et derivata коронованїе, короновать, quin locum antiqui libri citet. Potuisset et крꙋна, quod in antiqua editione Zach. 6, 11. 14. pro *στέφανος* legitur, adducere. Est autem крꙋна nunc ab omnibus Illyriis recepta vox, a qua illi вѣнец (sertum) distinguunt. In aliis libris Bibliorum *στέφανος* semper verti solet вѣнец, quam vocem correctores etiam citato loco recte restituerunt. In Ostrogiensi editione etiam Zach. 3, 5. bis крꙋна legitur, in Mosquensi tamen pri-

ma,

vertit, δέκα κοίτας ἀμφιτάπως 2 Reg. 17, 28. hisce exposuit: десать постель оустроеных, quod nec correctores mutandum censuere.

кврка Serb. murmur; квркати murmurare (sicut felis), glaucitare.

квѣт flos, vide supra цвѣт.

квас fermentum; квасити fermentare: мал квас все смѣшеніе квасит Gal. 5, 9., modicum fermentum (ζύμη) totam massam (τὸ φύραμα) corrumpit (ζυμοῖ). Russis квас est potus acidus, e farina et humulo paratus, inde квасопитїе. квасник 1 Tim. 3, 3. πάροινος, vinolentus, in antiquo Apostolo, pro пїаница. Sic etiam Tit. 1, 7.

ковчег arca, κιβωτὸς, Matth. 24, 38. et ubique in novo Testamento, excepto cap. 11, 19. Apocalypsis, ubi кївωт legitur. Sic et Psalm. 131, 8. et aliis in locis, quamvis et ковчег Gen. cap. 6. et 7. saepius legatur. ковчежец loculi, marsupium, γλωσσόκομον, Joh. 13, 29. Apud Serbos Hercegovinae ковчег et ковчежић adhuc in usu esse Vukii Lexicon docet.

квака Illyr. Cro. Slovac. uncus.

квакати Cro. Boh. cornicari, crocitare, Dalm. гракати idem. Russis квакать, Pol. kwakać tetrinnire (sicut anates) Boh. kwakati.

квокати Boh. Pol. glocire, glocitare, Serb. квоцати, квочем; квочка Serb. Croat. Pol. Slovac. gallina glociens, *Gluckhenne*, Pol. etiam квока, Boh. квочна, Carn. клоква a клокати et кокла, Slovacis etiam клока.

кобза Russ. Pol. Boh. pandura. Polykarpow addit: орган троеструнный, i. e. instrumentum tribus chordis constans.

кобыла equa. Confer caballus. кобылица dim. 2) locusta, Boh. Pol. kobylka. Olim 2 Paral. 7. 13. повелю кобылицам, τῇ ἀκρίδι, nunc прѹгωм, quod jam Mosquensis prima in margine

ha-

habet. 2 Paral. 6, 28. olim гѹсеницы и кобылицы и прѹзи pro ἴκτερος, ἀκρὶς καὶ βροῦχος; melius utique correcta ікте҄р, прѹзи и гѹсеницы.

копр anethum, *Dill*, Matth. 23, 23. Boh. kopr. Pol. kopr, et koper, Cro. koper, Carn. koper, koperz, Illyr. kopar, Russ. vulgo кроп.

копрнва Serb. Cro. Carn. infer. urtica, lamium. Boh. koprziwa, Russ. et Carn. super. кропива, Vinidis Carinthiae kropliva, Pol. pokrzywa. Job. 31, 40. кропива, κνίδη.

комон seu комонь, olim Russ. et Boh. idem ac конь equus, inde Pol. komonnik eques; Boh. komonstwo comitatus (equitum).

комар culex. Matth. 23, 24. ѡцѣжда́ющїи комары in plurali, qui excolatis culicem (τὸν κώνωπα). Serb. комарац et комарица dim. et комар, quod omnes dialecti immutatum servarunt; Poloni tamen et komor dicunt.

кѹмїр idolum. Errant, qui vocem hanc, quae mihi vetus Bulgarica videtur, hebraicam esse dixere. In novo Testamento, Psalmis, libro Sapientiae et Ecclesiastico non legitur кѹмїр, sed graecum ї́дѡл. In prophetis vero vix non semper кѹмїр locum habet. In Isaia non nisi cap. 1, 29. ѿ ї́дѡлѣх, aliis in locis (sexies) кѹмїр legitur. Olim et cap. 48, 5. ubi nunc correctores ї́дѡли substituerunt, et cap. 27, 9. post требник (τῶν βωμῶν) superflue additum кѹмїрск deleverunt. In Jeremia antiquus textus, pluribus in locis corruptus, jam ante editionem Ostrogiensem e Vulgata interpolatus fuerat, quem correctores e graeco emendarunt. Hinc cap. 9, 14. pro по ваалимѹ (post Baalim) nunc вслѣд ї́дѡлѡв, cap. 16, 18. pro ї́дѡлы nunc мерзостей (τῶν βδελυγμάτων) et v. 19. pro сѹетно (vanitatem) nunc ї́дѡлѡв legitur. In Ezechiele cap. 20, 24. pro по кѹмїрѡх (ὀπίσω τῶν ἐνθυ-

μημάτων) nunc вслѣд кѹмїрѡв, cap. 44, 12. pro adjectivo кѹмїрском (in editione Mosquensi prima кѹмїрским) nunc кѹмїрѡв substitutum et alibi omnibus in locis vox кѹмїр frequentius occurrens servata fuit. Idem in Daniele et prophetis minoribus observatur. Vide Dan. 14, 3. 5. Oseae 4, 17. cap. 8, 4. et 14, 19. Mich. 1, 7. At Oseae 13, 2. in antiqua editione omissa κατ' εἰκόνα εἰδώλων restituerunt correctores по образѹ їдѡлѡв. Eadem voce uti maluerunt pro antiqua circumscriptione непрїязненных тѣлес, i. e. diabolicorum corporum. Simili phrasi in antiquo Apostolo vox graeca κατείδωλον Act. 17, 16. expressa fuit: непрнязнин тѣлес исплнкн град pro eo, quod hodie legitur: їдѡл полн сѹщ град. Interpres biblicorum librorum tertius aut quartus, is nimirum, qui Pentateuchum, libros Regum vertit, utraque voce, кѹмїр et їдѡл utitur. Legitur enim їдѡл Gen. 31, 19. Levit. 19, 4. cap. 20, 5. Deut. 32, 21. At кѹмїр Exod. 20, 4. Levit. 26, 30. Num. 25, 2. Deut. 29, 17. Adde Deut. 5, 8. ubi correcta antiquo валнїа (γλυπτὸν Cod. Alexand.) кѹмїра (εἴδωλον ed. Rom.) substituit. Iterum їдѡл, 1 Reg. 31, 9. 3 Reg. 11, 2. 5. 7. 8. 4 Reg. 17, 12. 33. At кѹмїр 3 Reg. 11, 33. et 4 Reg. 17, 10. cap. 21, 11. 21. cap. 23, 24. In libris Paralipomenon ubique їдѡл, excepto 2 Paral. 24, 18., ubi pro εἰδώλοις истѹканным in antiqua et correcta editione habetur. 1 Macch. 1, 47. βωμὲς καὶ τεμένη καὶ εἰδωλεῖα antiquus interpres reddidit олтари и капища и їдѡлы, quod correctores emendarunt substituendo требища pro олтари et кѹмїрницы pro їдѡлы. Ezech. 6, 4. et 6 кѹмїрницы sunt τὰ τεμένη. Alexjejew in lexic eccles. кѹмирище e Gregorio Nazianzeno, кѹмирство ex Ephremo Syro, et compositas voces кѹмиродѣлатель, кѹмирожерство, кѹмиро-

рослѹжитель, кѹмирослѹжителный ex aliis libris adducit et explicat. Apud Polykarpow кѹмиропоклоненїе, кѹмиропоклонник, кѹмирослѹженїе, кѹмиротворенїе habentur, qui lectores ad ї̆дωлопоклоненїе etc. remittit.

кмен stirps, stipes, *Stamm*, duntaxat Bohemis nota vox. кмент Boh. Pol. byssus, peregrinum est.

кмет Boh. senecio, senior; кметове olim apud Bohemos senatores in consilio regio. Apud Serbos rusticus senior consilio knezi assidens. Croat. Carn. kmet, Pol. kmieć est rusticus. Confer Boh. kmecj dwůr, praedium rusticum (non emphyteuticum, ut male Tomsa et qui eum secuti sunt), kmetična mulier rusticum praedium possidens etc.

кмох, кмотр, кмошек, Pol. kmoś, compater; кмоха, кмотра, commater, peregrina sunt, in Lexicis Bohem. et Polon. quaerenda.

конов lebes, olla. Psalm. 59, 10. et 107, 10. коноби plur. Zach. 14, 20. Dalm. konoba cellarium. In graeco sumi pro velo (за завѣсѹ) monet Alexjejew citans Judith 10, 21. Atqui под завѣсою respondet graeco ἐν τῷ κωνωπείῳ, quod utique confundi non debuerat cum конов incertae originis.

коноп, коноплец, Croat. funis cannabinus, Serb. конопац; Pol. коноплъ f. et plur. конопѣ Pol. Boh. cannabis, *Hanf.* Serb. конопльe, Russ. конопли, et singul. конопла Russ. Croat. Carn.

кнот Russ. apud Polykarpow, Boh. Pol. ellychnium, *Docht.*

кнѹт Russ. flagellum. Pol. knut et knucze.

кназь ἄρχων princeps, inde княж adject. дом княж domus principis. Serb. кнез princeps, comes, praefectus pagi, magister vici, *Dorfschulze.* Croat. olim, et Carn. nunc comes. Lusatis dominus, Boh. knjez olim princeps, nunc sacerdos,

Pol. książe, princeps, ksiądz sacerdos. Vide et кнагына.

книга, olim книгы in plur. usisatius, liber. Sinensibus libri sacri dicuntur *king*. In Apostolo antiquo книгы 1) pro писанїе, scriptura, γραφὴ, sumuntur. 2) pro посланїе, literis seu epistola, 2 Petr. 3, 1. atque alibi. Serbis et hodie книга est epistola. книжица dim. βιβλαρίδιον, Apoc. 10, 9. книжник scriba, γραμματεὺς, Matth. 8, 19. книгочїа Job. 37, 20. idem, in antiqua editione книгчїа. книгохранительница bibliotheca, Esther 2, 23. et 1 Esdr. 6, 1. At 2 Macch. 2, 13. книгоположница, in Lexico trilingui etiam книговлагалище, книгохранилище.

кнаст Croat. mutilus, mancus; окнастен mutilatus, truncatus.

кнагына princeps (femina), principis uxor. Serb. кнегина uxor knezi, Croat. knegina domina, olim comitissa, Boh. knjenje, knjnj (pro knjehynje), Pol. kniehynia kniechynia, nunc Boh. et Pol. knieżna, *Fürstinn*. Russ. княжна est principis filia. Affinitas vocum кнагына et germ, *Königin*, cum utraque radicalibus к-н-г constet, clare patet. Ejusdem originis sunt et кназь, licet г in зь mutatum sit, et germ. *König*. Confer, si lubet, gothicum *Kindins* ἡγέμενος, praeses.

клевета, клѣвета, καταλαλιά, detractio, obtrectatio, 2 Cor. 12, 20. συκοφαντία, calumnia Psalm. 118, 134. клеветати, клевещу, detrahere, detrectare, loqui adversus aliquem, клеветник detractor, calumniator, Psal. 71, 4. клеветивый: не клеветивым Tit. 2, 3. non criminatrices (calumniatrices).

клеврет, клеврѣт, σύνδουλος, conservus, Matth. 18, 28. 29. 31. клеврѣт legitur in antiquo Apo-

Apostolo Coloss. 1, 7. et 4, 7. atque alibi, cui nunc срабoтник substitutum est.

колебати, колеблю, movere, agitare: неможе поколебати еа Luc. 6, 48, non potuit eam movere (σαλεῦσαι). тростьли вѣтром колеблемꙋ Luc. 7, 24, arundinemne vento moveri? quae vento agitetur (σαλευόμενον). ꙗкѡ поколебатиса основанїю темничномꙋ Act. 16, 26, ita ut moverentur (concuterentur σαλευθῆναι) fundamenta carceris. Pol. kolebać, Boh. Croat. kolibati versare cunas. Pol. kolebka, Boh. Croat. kolibka, Dalm. колѣвка, Serb. колевка, колиевка, cunae, cunabula.

колиба Russ. Serb. Croat. Slovac. casa, tugurium. Confer καλύβη.

клобаса Boh. Carn. farcimen, botulus, *Bratwurst*, Illyr. Croat. кобасица, Russ. калбаса, Pol. kiełbasa.

клобꙋк Boh. Carn. Croat. pileus, Serb. mitra, Russ. Pol. capitium monachorum, *Mönchskappe*. In Bibliis frequenter pro κίδαρις sumi, supra monuimus. Confer Russ. Pol. колпак, Illyr. Croat. калпак, mitrae acuminatae genus, pileus illyricus; longior ex panno; Ung. kalpak, kalap. Frustra voces peregrinas a radice slavica клопити, quasi клопꙋх, uti G. Palk. visum fuit, deducas.

клꙋб Russ. glomus, *Knaul*, клꙋбок dim. Pol. kłębek, Boh. Croat. Illyr. клꙋбко, Slovac. клбко. Iisdem клб, Boh. klaub est articulus, *Gelenk*.

клапити Serbis, klapati Croat. gradi declinando caput. Huc spectat Croat. klapovuh, Pol. kłapouchy, Boh. klepouchy flaccus, Serb. клемпо idem, клемпе auris pendens. Boh. klopiti, klopeytati, Boh. klopota, Pol. kłopot, vide in Lexicis.

клоп Russ. cimex, *Wanze*. Croatis klop est redivius, ricinus. At Carn. klop refer ad Croat.

klup

klup, scamnum, sedile, Serb. клѹпа, dim клѹпица, Croat. клѹпчица scabellum.

клепати, клеплю, pulsare, tundere, клепало Serb. клепа́ло Russ. Slav. tabula lignea, quae pulsatur. Serb. клепет crepitaculorum sonus. Croat. Slovac. клопати, inde Croat. клопотец crepitaculum.

клепето Boh. chela, forficula cancri, *Krebsscheere.* Russ. клешна. Confer, клещи.

клап, клапик, клапец, Russ. Slav. fustis, *Knebel.* Boh. klapec, klapet.

клапыш nomen arboris. Eccles. 12, 5. antiqua editio pro ἀνθήσῃ τὸ ἀμύγδαλον legit процвѣтет клапыш. Vocem клапыш explicare volentes editores, in margine Mosquensis primae apposuerunt амигдал, at in correcta амигдал pro клапыш in textum receptum fuit.

клам Boh. Pol. mendacium, кламати mentiri inde Pol. kłamacz, kłamca, kłamczyna, kłamliwy, kłamstwo, Boh. klamawy, klamarz. Carn apud P. Marcum klamiti decipere, fallere.

клонити, поклонити, Iterat. кланати, inclinare. поклонитиса, кланатиса, adorare. noклонь колѣна Luc. 22, 41. cum genua inclinasset, θεὶς τὰ γόνατα, positis genibus. поклоншим лица на землю Luc. 24, 5. cum inclinassent (κλινουσῶν) faciem in terram. да и азъ шед поклонюса емѹ Matth. 2, 8. ut et ego veniens adorem eum (προσκυνήσω αὐτῷ). мы кланаемсѧ Joh. 4, 22., adoramus (προσκυνοῦμεν), et 23 поклонници adoratores, προσκυνηταὶ, a Singulari поклонник.

клен Russ. Slov. acer platanoides, *Spitzahorn Lenne, Leinbaum*, Boh. klenice, klenka, Pol. klon; klenina lignum hujus arboris. Serbis acer campestre, Slovacis černy klen, Boh. babyka non brzek, quod male apud Linde penes babyka locum obtinuit. Brzek enim, Slovac. brak, e

cra-

crataegus torminalis, quae radix reliquis a б inchoantibus p. 114 post брак inserenda erit.

клен Serb. Slov. piscis, cujus speciem neque Vuk, neque G. Palk. determinat, Pol. cyprinus alburnus, *Blicke*. Croat. capito. Carn. klin apud P. Marcum alburnus, *Altling*.

клин Russ. Boh. Pol. Carn. Dalm. Serb. cuneus. Croatis cuneus est загвозда, клин vero clavus ligneus, paxillus, uti et Serbis клинац et клин, Pol. kliniec.

клюн Illyr. Croat. rostrum, Carn. klun, refer ad клюю, клюнꙋ, клевати (p. 105) quo etiam Russ. клюв rostrum pertinet. Confer et клев (kljov) morsus piscium, *das Anbeissen*.

кладꙋ, класти, ponere, collocare, Russis, Pol. Boh. usitatissima vox, nec Carnis et Croatis (kladem, nakladam) prorsus ignota, Illyriis autem vix jam nota. Immo consultis Bibliorum concordantiis pro кладꙋ ubique locum habere положити, полагати observare licebit. Adducit quidem Andr. Bogdanow auctor concordantiarum in Epistolas et Apocalypsim (Mosquae 1737 fol.) verbum кладꙋ, sed in textu subjuncto habet положив ex 1 Tim. 1, 12., quem versum sub полагаю iterum citat. Hoc vitio laborant et concordantiae in Psalmos, in Evangelia et Acta, quod formarum verbi nullum discrimen fuerit observatum. Sub litera к ex. gr. pro кланяюся praeter duo Gerundiva simplicia hujus formae non nisi verbum compositum поклаunion ex Apocalypsi adducitur, quod iterum sub покланяюся in litera п repetitum fuit; omnia alia ibidem sub к citata et sub п repetita ad formam поклонитися spectant, praeter duo Gerundiva покланяющїи. Vitium hoc in posterum facile vitari poterit, si verba, quae Praesenti carent, non sub persona prima aliarum formarum collocentur, sed eorum Infinitivus

ceu

ceu thema statuatur, a quo alia tempora analoga, uti a положити положꙋ, Praet. положиҳ, Partic. положил, Gerund. положив, formantur. Hac ratione sub полагаю non nisi ea locum habebunt, quae et reliqua tempora a полагати deducunt; sub кладꙋ vero nihil jam citandum erit, licet кладꙋ apud Russos Praesens verbi положити suppleat, uti alias forma полагаю. Sunt autem a кладꙋ formatae voces клад, клада, кладазь, кладенец.

клад Russ. Pol. thesaurus (depositus), Boh. поклад.

клада truncus, trabs, cippus. Act. 16, 24. ноги иҳ заби в кладѣ, pedes eorum strinxit ligno (εἰς τὸ ξύλον), compegit in numellam. Boh. Carn. Croat. klada, Serb. in plur. кладе, Pol. kłoda, Russ. колода.

кладазь, кладенец, puteus, fons, φρέαρ, Russ. колодезь. In Psalmis et novo Test. πηγὴ est источник, φρέαρ vero стꙋденец., Gen. 28, 10. ἀπὸ τοῦ φρέατος, olim ѿ стꙋденца, nunc et jam in Ostrogiensi ѿ кладаза. Prov. 5, 15. antiqua editio legit ѿ своиҳ стꙋденец, correcta vero ѿ твоиҳ кладенцев, ἀπὸ σῶν φρεάτων. Cant. 4, 15. in utraque источник πηγὴ et кладазь φρέαρ habentur. At Jerem. 2, 13. πηγὴ кладенец. Jerem. 14, 3. на кладази ἐπὶ τὰ φρέατα: antiqua hic Vulgatam expressit к черпанїю ad hauriendum. Interpres Genesis, librorum Regum, voce кладазь pro φρέαρ usus est. 1 Macch. 7, 19. кладезь pro кладазь in antiqua editione scribitur. Cod. Serb. Kop. Joh. 4, 6. pro источник et v. 12. pro стꙋденец legit кладезь, sed v. 6. servavit на источницѣ, ἐπὶ τῇ πηγῇ, supra fontem.

кладиво Croat. Boh. malleus, Carn. kladvu, kladilu. Vide supra p. 121 млат.

клидити vide in Lex. Bohem.

клатити vide in Lex. Boh. Croat. Carn.

клѣть, f. cubiculum, cella, conclave, Serb. клиет camera. Matth. 6, 6. вниди в клѣть твою, intra in cubiculum (ταμεῖον) tuum. Olim in Mss. Matth. 24, 43. клѣти своеа, domum suam (οἰκίαν), nunc храма. Prov. 7, 16. посыпала есмь клѣть свою, aspersi cubile meum, in antiqua editione; in correcta vero посыпах ложе мое, τὴν κοίτην μου. Cant 3. 4. pro клѣть, quod graeco ταμεῖον respondet, maluerunt correctores чертог, cum tamen et Vulgata cubiculum habeat. Croat. klet, Carn. kliet, cellarium. Russ. клѣтка, Pol. klatka, est cavea, Boh. klec, Slov. kletka idem, Vind. kletka *Vogelschlag*. Polonis vero klec, dim. kletka est vile tugurium, lutamentum, quod Bohemi lepenice appellant.

клзати Slovac. lubricari, labi. Boh. klauzati, klauznauti, Serb. клизнити et клизатисе, Croat. szklizamsze, Pol. kielzać, kielznąć się. Boh. kluzky, lubricus, Slovac. klzky, Serb. клизав et клизак, Croat. sklyizek.

клас spica, στάχυς. Matth. 12, 1. начаша востерзати класы, coeperunt vellere spicas (στάχυας). Inde Serb. класати, Slovac. класитисе spicas emittere. Serb. Croat. класобер spicilegus. Croat. класен mensis Junius. Alex. e Gregorio Naz. adduxit et класнествующїй spicas colligens. Pol. kłos, Russ. колос. клас ad клати, pungere, referri possit.

клосный, клосен, claudus, клоснота, клосность, claudicatio, apud Polykarpow. Confer клецати.

клус Boh. Pol. gradus tolutilis, *Trab*, клусати tolutim incedere, клусак equus tolutarius.

клес, клесати, клестити vide in Lex. Bohem. klęsnąć, klesnić in Lex. Polon.

клюса, n. Croat. клюсе, mannus, Serb. клюсе equus in genere, клюсина augm., клюсад coll. equi. Carn. klusa, f. et kluse, n. equus clitellarius, *Saum-*

ross,

Boh. klisna, equa, mutato ut solent ю in и. At Polon. kłusię refer ad клѹс, клѹсак. Non enim licet Pol. łu cum лю confundere.

клест Russ., klesk Pol., loxia curvirostra, *Kreuzschnabel*; Boh. dlask est l. coccothraustes, *Dickschnabel.*

клѹша Russ. cornix apud Polykarpow, apud alios species monedulae.

клеща, Serb. клешта, клиешта, et plur. клиеште, forceps, forcipes, Croat. клеще plur., Russ. клещи, Pol. kleszcze, Boh. клеште, olim клеще, Carn. kleſhe, klieſhe. Inde Russ. Pol. клещ, Boh. kljsst', olim клешть et клещ, redivius, ricinus, *Zecke*, Carn. kloſh *Schaflaus.*

клец Boh. cavea, *Käfich*, refer ad клѣть.

клецати Serb. vacillare, клецанье vacillatio pedum. Psalm. 76, 7. pro тѹжаше дѹх мой, ἔσκαλλε τὸ πνεῦμάμȣ, legit Psalt. Ven. кльцаше, Vulg. scopebat spiritus meus. Boh. клецати est claudicare, Russ. колчить, et колча idem ac Boh. klecawy et kulha, claudus. Confer et клекати. Serb. et Croat. кѹцати, pulsare, ad radicem клц spectare videtur.

клицати clamare, Iterat. a кликнѹ. At клицати Illyr. Croat. germinare, est a клица. Boh. кличитисе idem.

клица Serb Croat. Vind. germen, cyma, Serb. кличица dim. Boh. кличка, Morav. klj, klej. Pol. kieł, kiełek, Carn. kalbrin, zima, germ. *Keim.* Confer Croat. klijem germinare, pullulare, Morav. kleju, kleti, et Boh. kel, Pol. kieł, plur. kly, Russ. кол, dens acutus, caninus, *Spitzzahn.* клица itaque ad secundam classem referendum est.

колчава Boh. mustela. колчан Russ. Pol. pharetra, est vox Tatarica, Slavis тѹл.

клѹчити, клѹчовати, Boh. exstirpare, runcare, inde клѹченина novale, Slovac. клчовати et колчовати.

клеч

клеч, f. Boh. buris, Pol. klęk, refer ad клекати.
клич clamor, refer ad клик. Act. 23, 9. бысть клич велик, factus est autem clamor (κραυγὴ) magnus.
клача, клачка, Russ. equa (vilis, strigosa), Pol. klacz, klaczka.
ключитися accidere, usuvenire, contingere. Luc. 1, 9. ключися ему покадити, ἔλαχε τοῦ θυμιάσαι, accidit (Vulg. sorte exiit), ut incensum poneret. 1 Cor. 14, 10. аще ключится, εἰ τύχοι, prout inciderit. Magis usitatum est compositum приключитися. Marc. 6. 2. приключшуся дни потребну, γενομένης ἡμέρας εὐκαίρου, quum dies opportunus accidisset. Simplex tamen saepius in antiquo Apostolo occurrit, cui nunc aliae voces substitutae leguntur. 1 Petr. 4, 12. pro ключещуся (συμβαίνοντος) случающуся, si accidat. 2 Petr. 1, 1. pro ключшимся (τοῖς λαχοῦσι) получившим, iis qui sortiti sunt. ключим utilis. 2 Tim. 2, 24. in Ms. в ничтоже ключимо, ad nihil utile (χρήσιμον), nunc in impressis ни на куюже потребу. неключим inutilis. Psal. 13, 3. вкупѣ неключими быша, simul inutiles facti sunt, ἅμα ἠχρειώθησαν. Matth. 25, 30. Luc. 17, 10. раб неключим est servus inutilis (ἀχρεῖος). At 1 Cor. 9, 27. неключим est ἀδόκιμος, reprobus. Hoc sensu legebatur olim неключими Tit. 1, 16., nunc неискусни, et Hebr. 6, 8. неключима; pro quo editi habent непотребна.
ключ clavis, κλεῖς, a клюка, uncus. Est enim et hodie ключ Serbis etiam uncus foeno extrahendo serviens. Boh. kljč mutato ю, ut solent, in и, aliis omnibus ключ. ключарь claviger. ключеница Croat. Carn. est sera. заключити claudere, Luc. 4, 25. егда заключися небо три лѣта, quando clausum est (ἐκλείσθη) coelum tribus annis. Serb. заключати, заключавати occludere. Croat.

заключити, заключѫм, uncum injicere, inhamare.

клокот sonitus ebullientis aquae, bullitus, inde клокотати, клокощѫ ebullire, sonum клок edere. Croat. клокотати, клокочем, Boh. клекотати, клекоцю gloterare sicut ciconia. Confer клект, клектати, клохтати, mera onomatopoetica. клокоч Boh. клокочка Boh. et Pol., клокочика Serb. est staphylea pinnata, *Pimpernufs*.

клакы, клоки, plur. Job. 20, 18. στρίφνος. In antiqua editione Levit. cap. 13. a v. 48. usque ad v. 59. decies leguntur клоки pro graeco κρόκη. Correctores maluerunt vocem кроки e graeco formatam novies substituere, quam Alexjejew non nisi e graeco explicare potuit. Dicit enim кроки idem esse, quod уто́к subtegmen, trama, aut кѫдела pensum lini. Sunt autem Slovac. клакы, Pol. kłaki, stupa, Croat. et Serb. кѫчине (кѫч pro клч), Boh. клѫкы flocci stupae, villus. Russis клок, клочок est fasciculus, *Büschel*, et клочки frusta, frustula. Atque ipse Alex. клоки Job. 20, 18. explicat per кѫски, i. e. frusta. Certe etiam Levit. 13. potuissent клоки, et glossa кѫдель v. 48. vocem на кроках respiciens, servari aut saltem vox slavica substitui, uti v. 59. factum est, in quo genitivus κρόκης adjectivo кѫделныя exponitur, ubi olim Dat. plur. клокωм legebatur.

клекѫ inusitatum, inde Serb. Infinitivus клећи (slavice клещи); клекнѫ, клекнѫти, procumbere in genua, flectere; клечати niti genubus, клекати Iterat. Illyr. Croat. Carn. Boh. Pol. nota vox, Russis prorsus ignota. Praeter клекнѫти (клекнем), et клечати (клечим) habent Serbi et formam frequentativam in composito поклецивати, Boh. a клечети, клечим, frequent. клечивати, клечнвам, et a клека-

ти,

тн, клекам, frequ. клекавати, клекавам, Pol. a klękać formant klękiwać. Habent Pol. et Boh. et activam formam in нти: Pol. klęczyć, sklęczyć, flectere, incurvare, Boh. kljčiti, skljčiti, mutato e in i productum, inde клеч buris, stiva, Pol. klęk.

клик clamor, vociferatio, apud Polykarpow, alias клич. кликати clamare, apud Alexjejew e Gregorio Nazianzeno, alias клицати. воскликните (Ven. великнѣте) бг҃у Psal. 46, 2. jubilate Deo, ἀλαλάξατε τῷ Θεῷ. Ibid. v. 6. ἐν ἀλαλαγμῷ, in jubilo, в восклнкновенїи. со восклицанїем Psal. 32, 3. in vociferatione. Psalt. Ven. habet praepositionem вь pro со, cum in graeco sit ἐν. Croat. kliktati praecinere, klikujem applaudere, laudibus celebrare. Boh. kljk est diminutivum a kel, uti Russ. клык a кол, dens acutus, caninus.

клюка Croat. Carn. uncus, Pol kluka, Boh. klika. Russ. клюка est pedum, scipio superne incurvatus, *Krücke*.

край, margo, extremitas, ora, littus, a крою, кроити, scindere. ѿ края нбсе Psal. 18, 7. à summo coelo. вскрай моря Hebr. 11, 12. ad oram maris, παρὰ τὸ χεῖλος τῆς θαλάσσης. камень краеуголен 1 Petr. 2, 6. lapis summus angularis (ἀκρογωνιαῖος), codd. Serb. краеуглен. краеградїе arx, ἀκρόπολις, 2 Macch. 4, 12. et 27. краестрочїе, краегранесїе, acrostichis. краесѣкомый Psalt. Ven. 113, 8. ἀκρότομος, nunc несѣкомый.

крава vacca, Pol. krowa, Russis. корова. кравїй: масло кравїе Job. 20, 17. βούτυρον, in correcta nunc legitur, olim масло duntaxat. Cum enim Russis масло oleum sit, volebant correctores addito adjectivo butyrum notare. Alias adjectivum древяное addi solet, ad oleum significandum.

кровь,

крвь, кровь, cruor, sanguis, Serb. крв, (sic et Illyr. karv, krriv legendum est), Boh. et Pol. krew, Croat. kerv, Carn. kri, Lusat. krej.
крив, кривый, curvus. Pol. krzyw, Boh. krziw.
крабїй, m. et крабїа, f. arca, capsa, κιβωτὸς. Pol. krobia, krobka, Russ. коробка, *Schachtel*, Boh. krabice. Alexjejew dicit крабица olim lectum fuisse pro hodierno ковчежец Exod. 2, 5. In aliquo libro liturgico legi крабица non abnuo; sed in bibliorum editione Ostrog. et Mosquensi prima jam ковчежец pro θίβις legitur.
кораблъ, m. navis, кораблец dim. πλοιάριον, navicula. кораблєник nauta, Act. 27, 27. Pol. Boh. korab. корак Boh. etiam cortex, a кора. At корáбль, корáб, significatu navis, peregrinum videtur. Conf. gr. κάραβος, ital. caravella.
крон Russ. anethum, vide supra копр.
кропива, urtica, Job. 31, 40. κνίδη, vide коприва.
кропити, покропити stillare, aspergere, кропленїе aspersio, кропило aspergillum, кропла stilla.
крупа, plur. крупы, pultes, polenta Judith 10, 5. in versione antiqua e Vulg. 2) Serb. Croat. крупе grando, *Graupenhagel*, Pol. krupy, Boh. kraupy, krupobitj. Conf. Croat. крупен grandis, Serb. крупан crassus. крупица mica, ψίχιον, Matth. 15, 27.
крѣпок, крѣпкый, fortis. Psal. 23, 8. гдь крѣпок и силен, κραταιὸς και δύνατος. крѣпость fortitudo. возлюблю тя гдѝ крѣпосте моя, Psal. 17, 2. diligam te domine fortitudo mea (ἡ ἰσχύς μου), Psal. Ven. крѣпости, rectius utique. Vide Declinationes. крѣпитися, крѣплюся, confortari. крепещесе δυναμούμενοι Coloss. 1, 11. in antiquo Apostolo; nunc возмогающе.
крамола seditio, στάσις Luc. 23, 19. крамолник Act. 17, 5. ἀγοραῖος, circumforaneus. Boh. kramola, quod in antiquissima versione Psalterii

le-

legitur, idem; Slov. kramoliti se inimicitiam habere.

кромѣ adv. absque, praeter. кромѣ закона Rom. 3, 21. χωρὶς νόμȣ, absque lege; кромѣ тѣла 1 Cor. 6, 18. ἐκτὸς τȣ͂ σώματος, extra corpus; кромѣ оуз сих Act. 26, 29. παρεκτὸς τῶν δεσμῶν τούτων, exceptis vinculis his. кромѣ есмь Coloss. 2, 5. ἄπειμι, absens sum, in antiquo Apostolo, nunc ѿстою. вь кромѣбытїи Philip. 2, 12. in Ms. pro во ѿшествїи, in absentia. Russ. кромѣ, Pol. krom, kromia, Boh. krom, kromje, Slovac. krem. кромѣшнїй exterior, Matth. 8, 12.

крм, корм, cibus, pabulum, Pol. karm, Boh. pokrm. Croat. Carn. kerma. кормла cibus, Pol. karmia, Boh. krmje. кормити alere, pabulum praebere, кормитель altor, nutritor, Croat. kermiti, kermitel, Pol. karmiciel. кормилица (Ostrog. доилица) nutrix Exod. 2, 7. крмак Serb. Croat. porcus (a saginando).

крма, корма, puppis. бѣ сам на кормѣ Marc. 4, 38. erat ipse in puppi (ἐπὶ τῇ πρύμνῃ). Etiam Act. 27, 41. in antiquo Apostolo ἡ πρύμνα est крма, cui nescio qua de causa in editis кормило substitutum fuit. Est autem кормило πηδάλιον, gubernaculum, ibid. v. 40. Sic et Jac. 3, 4. olim ѿ мала крмила, ὑπὸ ἐλαχίςȣ πηδαλίου, nunc малым кормилцем. Norunt kerma hoc sensu Croatae, Carnioli. Serb. obsoletum крма citat Vukius ex cantilena, in qua certe puppis, non gubernaculum, intelligi debet. кормчїй gubernator, κυβερνήτης, Act. 27, 11. Apoc. 18, 17. In cod. Serbico крьмитель, aliis et кормник, idem.

кремень silex, pyrites, *Kiesel*, Ezech. 3, 9. in antiqua versione e Vulgata. Pol. krzemień, Boh. krzemen et sskrzemeu, aliis omnibus kremen.

крєнитисѧ inniti: гаψєрица р8ками крєнающисѧ in antiqua editione, Prov. 30, 28. καλαβώτης χερσὶν ἐρειδόμενος, Vulg. stellio manibus nititur; nunc vero in correcta шпирающисѧ, cum glossa, quae monet in hebraeo legi па8к pro гаψєрица. Serb. крєн8ти et крєтати, loco movere, refer ad крєт.

крїн, a graeco κρίνον, lilium, Matth. 6, 28. At окрин compositum esse possit ex ѡ et крин. Legitur nunc окрин Jud. 6, 38. pro λεκάνη, olim чаша. Zach. 9, 15. ѡкрин est φιάλη. Boh. okrzin catinum. Conf. Russ. кринка.

краль Serb. Croat. Boh. rex, Pol. krol, Russ. король, vox a Caroli magni nomine *Karl* per transpositionem nata apud Slavos, eo fere modo, quo illi brada pro *Bart*, mramor pro marmor dicunt. Durichius ab armenico karol potens, valens, Orzechovius a κοίρανος deducere maluerunt; clariss. Linde originem slavicam esse vocem contendit, cum etiam ecclesiasticam краль sibi persuaserit. Atqui in libris sacris rex nuspiam краль, sed ubique царь appellatur. Praefatio libri кормчаѧ, e qua Alexjejew in Lexico voces краль, et кралєвство, citat, cum sit recens ab editoribus conscripta, nihil me movet. Habent Russi et краля reginam in chartis lusoriis, Pol. kralka, in quibus pronunciationem Bohemorum servarunt, cum alias in similibus syllabis a in o mutent.

крило, non крыло, ala, Boh. krzidlo, Pol. skrzydło, quod minime a крыю tegere, sed potius a kerz, Pol. krze n. frutex, *Busch*, deducendum sit. в кровѣ крил8 твоєю покрыєши мѧ Psal. 16, 8. sub umbra (ἐν σκέπῃ) alarum tuarum (πτερύγων σου) proteges me. на крилѣ цр҃ковнѣм Matth. 4, 5. super pinnaculum (πτερύγιον) templi. воскрилїє ризы est fimbria (κράσπεδον) vestimenti Matth. 9, 20. Serb. Croat. крило ala,

2)

2) sinus, *Schofs*. Carn. krilo, sinus; ala vero perutniza (corrupte repetniza). Illyr. Croat. krelyut.

крадꙋ, красти, fut. оукрадꙋ, Iterat. оукрадаю. Johannes Ilinskij, auctor Concordantiarum in Evangelia et Acta, sub крадꙋ posuit ter оукрадꙋ, et sub оукрадаю alios tres versus, in quibus non nisi forma оукрадꙋ legitur. крадоводеи in antiquo Apostolo pro ὁ συλαγωγῶν legitur Col. 2, 8., in Msto. Belgradensi крадоводаи, Gerundivus a крадоводити depraedari, in editis nunc прельщаа, decipiens.

кордъ Boh. Pol. gladius, pugio, Russ. Croat. корда, Carn. kordezh. Huc refer compositum оскордъ Psal. 73, 6. сѣчивом и оскордом ἐν πελέκει καὶ λαξευτηρίῳ, in securi et ascia. Est nimirum ос-кордъ, acutum ferrum.

крдел, m. Slovac. et Morav. grex, agmen, Cro. kerdelo, Carn. kardelu, kardelo. Confer чреда et germ. *Heerde*.

краток, краткый, Croat. Carn. Boh. kratek. Illyr. кратак, Pol. krótki, Russ. короткый, brevis, curtus. кратити breviare, краткость brevitas. вкратцѣ breviter, συντόμως, Act. 24, 4. et кратконечно житїе Sap. 15, 9. βραχυτελὴ βίον.

крат, plur. краты, колькраты quoties, двакраты bis, трикраты ter, etc. секрати Deut. 32, 17. sunt πρόσφατοι. Legit autem hoc loco pro καινοὶ καὶ πρόσφατοι Psalt. Ven. новїи и се крати, Ostrog. et Mosqu. prima новїи се крат omisso и, correcta editio нови и секрати, addita glossa недавни, Vulg. novi recentesque.

кротък, кроток, кроткый, mitis, mansuetus, Croat. Carn. Boh. кротек, Illyr. кротак, Pol. krotki, quod a krótki distinguendum. ты гдⷭи благ и кроток Psal. 85, 5. tu domine suavis (χρηστὸς) et mitis (ἐπιεικής). ꙗкѡ кроток есмь Matth. 11, 29. quia mitis (πρᾶος) sum. кротость

mansuetudo πραΰτης Psal. 89, 10. кротостен: вкротостнѣй премꙋдрости Jac. 3, 13. in mansuetudine sapientiae ἐν πραΰτητι σοφίας, quod correctores mutarunt in в кротости и премꙋдрости. кротити, оукротити, mansuefacere, domare, Iterat. оукрощаю. Jac. 3, 7. male quaedam editiones legunt оукрочаетса pro оукрощаетса, domatur, olim оумꙋчаетса. Eodem versu pro δεδάμασται vitio librariorum et olim Futurum оумꙋчитса et nunc оукротитса in editis libris legitur, cum tamen jam in Ms. antiquo Praeteritum habeatur: оумꙋчена есть вещию чл҃вческꙋю, domita est a natura humana, pro оукрочитса естеством чл҃вѣческим. кроткодꙋшен πραΰθυμος, Prov. 41, 30. vitiose olim крѣпкодꙋшен.

крꙋтити torquere, contorquere, Boh. krautiti, Pol. kręcić, krącić. Vide Pol. kręt, Russ. крꙋть, крꙋтость, Croat. kruto in Lexicis harum dialectorum.

крт Boh. talpa, Croat. Carn. kert, Pol. kret, Russ. крот, Serb. кртица, et кртина. Lev. 11, 30. кроторыа (ἀσπάλαξ) in antiqua et correcta editione pro крот legitur. Est autem кроторыа talpa fodiens, vox composita ex крот et рыю fodere. Pol. kretomysz est sorex araneus, *Spitzmaus*. Cumulum a talpa aggeratum Croatae vocant kertorovina, Carn. kertina, kertifhe, Slovaci кртинец, Pol. kretowina, kretowizna, kretowisko, Serb. кртичнак, Russ. кочка.

крт Serb. firmus, durus, refer ad крꙋт, крꙋтый.

кртань, krtań, Pol. gula, guttur, Boh. krztan et chrztan, et Pol. chrztoń, refer ad гртань.

крзно Boh. olim vestis pellicea, Croat. kerzno, Carn. kersen *Kürschleder*. Slovac. grznar est et hodie pellio, *Kürschner*, Croat. kerznar. Patet, quid корзно sit apud Nestorem. крзница ves-

tis

tis baptismalis apud Serb. refer ad кρест, крст, pro крстница.

крѹжец dim. a крѹг; ita et alia, uti крѹжити, крѹжати, крѹжило, крѹжало refer ad крѹг.

крѹжилїа apud Polykarpow sunt circuli, крѹги. Isai. 13, 10. in antiqua editione крѹжилїа pro Ὠρίων leguntur, correctores maluerunt vocem graecam servare. Job. 38, 31 pro φραγμὸν ὠρίωνος olim ѡграждені́е крѹжилиц, nunc ѡграждені́е ѡрїѡново expuncto nomine slavico Orionis, quod certe apud Illyrios eo tempore, quo Jobus et Isaias versi sunt, in usu erat.

крьждевати: Dan. 8, 27. крьждевах in antiqua editione pro ἐμαλακίσθην, nunc изнемогах, debilitatus sum. Cum ь supplere soleat е breue, et д epentheticum sit, referendum erit креж ad крег, unde Bohemicum крегек (krzehek, krzehky), fragilis.

краса, pulchritudo, decor, κάλλος Epist. Jerem. seu Bar. 6, 23. без красы ἀσχημονοῦσα Ezech. 16, 7. любив красѣ φιλόκοσμος Bar. 6, 8. in antiqua editione, in correcta vero красоголюбив. Olim въ день красы ἐν ἡμέραις νέων Sir. 24, 27. melius nunc во дни новоплодїй. красота septies in Psalmis legitur. красота селнаа со мною есть Psal. 49, 11. pulchritudo (ὡραιότης) campi mecum est. красен, красный, pulcher; ѱалтирь красен с гѹсльми Psal. 80, 3. psalterium jucundum (τερπνὸν) cum cithara. се что добро или что красно Psal. 132, 1. ecce quid bonum (καλὸν), aut quid jucundum (τερπνὸν)? Nec differt Psalt. Venetum, nisi quod post се addat нн҃, graecum δὴ post ἰδοὺ exprimendo. красен доброгою Psal. 44, 3. speciosus forma, ὡραῖος κάλλει. красно отроча ἀστεῖον τὸ παιδίον, venustum puerum, Vulg. elegantem infantem, Hebr. 11, 23. Et Act. 3, 10. при красных дверех, ad speciosam portam,

ἐπὶ τῇ ὡραίᾳ πύλῃ. At Cant. 5, 10. красен in antiqua editione est πυῤῥὸς, rubicundus, qui significatus a Russis duntaxat huic voci tribuitur. Recte itaque deleto красен hoc loco correctores чермен substituere. красити, крашꙋ, оукрасити, Iterat. крашаю ornare, comere, decorare. красите раки праведных Matth. 23, 29. ornatis (κοσμεῖτε) monumenta justorum. исходы оутра и вечера оукрасиши Psal. 64, 9. exitus matutini et vesperae delectabis (τέρψεις). Apud Polykarpow красаюся delectari, gloriari, τέρπομαι.

кросна Pol. Slovac. machina textoria, Russ. кросны plur. idem, Croat. крошна. 2) krosna Boh. sporta, corbis, Croat. крошна, *Krachsen*, machina ad portanda onera in dorso, Russ. крошна corbis, Serb. крошнье plur. feretrum.

крыса Russ. mus rattus, *Ratte*.

кресати Serb. Croat. Carn. excutere ignem, Pol. krzesać, Boh. krzesati. кресало Illyr. Croat. Carn. ignitabulum, *Feuerzeug*, Boh. krzesadlo, Serb. Slovac. кресиво, Pol. Mor. krzesiwo idem. At Croat. et Carn. крес vide sub крест.

кресꙋ inusit., вскресꙋ, воскресꙋ, exurgere, resurgere. воскресни боже, surge (ἀνάστα) deus Psal. 81, 8. еда спяй неприложит воскреснꙋти, numquid qui dormit, non adjiciet ut resurgat? (τοῦ ἀναστῆναι) Psal. 40, 9. той воскресе ѿ мертвых, ipse surrexit (ἠγέρθη) a mortuis Matth. 14, 2. вскресити, воскресити, suscitare, excitare, Iterat. воскрешаю: аз воскрешꙋ его, ego resuscitabo (ἀναστήσω) eum Joh. 6, 44. 54. оц҃ъ воскрешает мертвыя, pater suscitat (ἐγείρει) mortuos Joh. 5, 21. In antiquo Apostolo 2 Cor. 4, 14. вскрѣшен, qui suscitavit, pro ἐγείρας, et вскрѣсит suscitabit, pro ἐγερεῖ, in impressis vero воздвигій et воздвигнет. воскресеніе (a воскресꙋ) resurrectio, ἀνάστασις,

tri-

triginta et octo vicibus in N. Test. legitur, воскрешенїе vero (a воскресити) non nisi septies. Observavi autem in Mss. вскрѣшенїе quandoque etiam iis in locis, ex. gr. Matth. cap. 22. ter, in quibus nunc воскресенїе impressum est. васкрѣшенїе habet cod. Serbicus recentior. Serbis hodie васкрснути, васкрснем, exclusa ut solent vocali е, resurgere, васкресенје et васкрс, immo et ускрс pascha, васкрсовати et ускрсовати celebrare pascha.

крѣсла, f. Russ. sedes, sella, solium, Pol. krzesło, n. *Lehnstuhl*, *Armstuhl*.

краста porrigo, scabies, *Räude*, *Krätze*, Boh. chrasta, Russ. короста. Levit. 21, 20. красты дивїа ψώρα ἀγρία, Vulg. jugis scabies. Serb. Croat. Carn. краста est crusta vulneris, *Schorf*, Serb. красте variolae.

крастель, m. ὀρτυγομήτρα, coturnix, Psal. 104, 40. Apud Polycarpow ὄρτυξ, coturnix. придоша крастели и покрыша полк Exod. 16, 13. ἀνέβη ὀρτυγομήτρα, Vulg. ascendens coturnix cooperuit castra. Antiqua editio весь полк. Etiam tertio (in Vulgata quarto) libro Esdrae, qui e latino translatus est, cap. 1, 15. coturnix est крастель: крастели быша вам в знаменїе, coturnix vobis in signo fuit. Dubitari igitur vix potest, per крастели interpretem Slavum intellexisse coturnices. Et tamen coturnix Serbis, Slovac. et Carn. est препелица, Dalm. prepeoka, Pol. przepiórka, Croatis плепелица, Russis перепелка, Boh. krzepelka, mutato п in к. крастель vero, Russ. коростель, est Rallus crex, *Wiesenschnarrer*, Boh. chrzastal, chrzastel et krzastal, Pol. chrosciel, chroscielec.

крест, non nisi cum praepositione ѡ in usu: ѡкрест себе circum se, περὶ αὐτὸν Matth. 8, 18. ѡбхождаше веси ѡкрест circuibat vicos in circuitu (κύκλῳ). Est ergo obsoletum крест idem

ac

ac germ. *Kreis*, orbis, circuitus, inde Boh. okrsslek orbis. Pol. kres, krys, kreślic huc trahi possint, sed serius a germ. *Kreis* deducta videatur. ѡкрестныи adj. circumjacens, qui circa est: множество ѿ ѡкрестных градѡв, Act. 5, 16. multitudo vicinarum civitatum (τῶν περὶ πόλεων). крест crux, est pro хрест.

крестити baptizare, Iterat. крещаю: крещенїе baptismus. крещенїем им же аз крещаюся, креститася Marc. 10, 39. baptismo quo ego baptizor, baptizabimini. Recte monet Alexjejew, креститася esse dualem numerum futuri temporis, sed miror, quod addiderit, simili modo et alia verba inflecti secundum exemplar graeci sermonis, cum in scriptura sacra nullibi dualis graeci verbi occurrat. Neque asserere licet, Slavos inflexionem dualis numeri Graecis debere. креститель baptista, крест crux, Serb. крст, et крстити. In iis dialectis, in quibus криж pro крест viget, крест sumitur pro baptismo, Slovac. krst, Croat. Carn. керст, Pol. krzest et chrzest, Boh. krzest. Origo vocum istarum peregrina est, uti Germanorum *Christ*, christianus, inde olim *christen* baptizando christianum facere, quod Slavi mutarunt in хрест, хрестити, крест. крестити. Serbis phrasis у крсту est idem ac inter Christianos, in orbe christiano. Huc refer Carn. крес festum Joannis baptistae, solstitium aestivum, inde Croatis крес ignis festivus, strues lignorum incensa, ad quam saltus nocturni fieri solent. Solent autem ignes isti accendi in vigilia Joannis baptistae. крещенїа чванѡм lotiones (baptismata) urceorum, Marc. 7, 8. est figurata locutio. Hebr. 9, 10. in antiquo Apostolo pro βαπτισμοῖς legitur крщенїи in Instrumentali plurali, nunc in impressis в ѡмовенїих in ablutionibus. крестильница baptisterium, vas

in

in quod immerguntur baptizandi, in codd. Serbicis крстилница.

крошница dim. a крошна Jud. 6, 19. *κόφινος*, canistrum, sportula, refer ad кросна.

крушити, сокрушити, frangere, iter. сокрушаю. исцѣли сокрушенїє єгѡ (Ven. Ps. ськрушенїа ек) Psal. 59, 4. sana contritiones (*συντρίμματα*) ejus. кость не сокрушится ѿ него Joh. 19, 36. os non comminuetur (*συντριβήσεται*, confringetur) ex eo. крушина Boh. Pol. Russ. rhamnus frangula L., *Faulbaum*. крушец dim. a крух: крушец Pol. Russ. minerale, metallum. Boh. крушец (Serb. крушац) соли frustum salis.

крушка Illyr. pirus, pirum, dim. крушчица, vide supra груша.

карша vide in Lex. Russ.

крцати, крцало in Lex. Serbico.

крч Boh. caudex, stipes, *Strunk*, Pol. karcz, inde крчити Serb. Croat. exstirpare, caedere sylvam, Pol. karczować. Serb. крченье, Croat. kerch (крч), izkerchenye, exstirpatio, caesio sylvae, rudetum, *das Roden*.

крч Slovac. spasmus, Russ. корч, Croat. Carn. керч, Boh. krzeč, Pol. kurcz; Serb. грч, mutato к in г. крчити Boh. contrahere, contorquere, Russ. корчить, Pol. kurczyć, Serb. грчити, contrahere, corrugare.

крчма Serb. Boh. caupona, Russ. корчма, Pol. карчма, Croat. Carn. inserunt quidem е inter к et р scribendo, sed in pronunciatione id elidunt dicendo крчма. корчемник caupo, *κάπηλος*, Isai. 1, 22. Sir. 20, 27. Russ. et корчмарь, Serb. крчмар, Boh. krčmarz, Pol. karczmarz. корчемница taberna, трїех корчемниц, *τριῶν ταβερνῶν* Act. 28, 15. Sed in Apostolo an. 1324. legitur: треи тавьрн, et quod praecedit до апиіска фора, *ἄχρις Ἀππίου Φόρου*, quod posteriores red-

di-

diderunt: до аппıева торга. корчемствовати cauponari, i. e. corrumpere, adulterare. Hac voce usus est antiquus interpres ad exprimendam metaphoram *καπηλεύοντες* 2 Cor. 2, 17, licet in Apostolo citato vitiose крмчствѹют pro крчмствѹют scriptum sit; impressi nunc legunt не чисто проповѣдающїи (in antiquis editionibus проповѣдѹющє) слово бжїе, sublato tropo.

крчим *χαλκεὺς*, Vulg. faber aerarius, 2 Tim. 4, 14. legitur in Ms. antiquo, cui tandem vox ковач substituta fuit.

крчаг, корчаг, urceus, *Krug*, Isai. 5, 10. pro *κεράμιον* nunc legitur. Jerem. 35, 6. olim et nunc; Vulg. scyphos habet. In antiqua editione 1 Reg. 25, 18. двѣ корчазѣ, *δύο ἀγγεῖα*, in correcta два сосѹда, Vulg. utres. Serbis крчаг, Slovac. krčah et krčak, Pol. корчак, dim. корчачек, Russis vero корчага vas fictile pro linteis aqua fervida perfundendis, dim. et корчажка, adhuc in usu sunt. Palkowič Slovacicum крчак cum Russ. коршок (scribendum fuit горшок, quod est a горнец olla) male comparavit, et крк? (cum signo interrogationis) apposuit. Linde корчак cum корчма comparare maluit, cum Germanis *Krug* sit urceus et caupona; etymon vero кора, korzeń statuit. Mihi neutrum probatur, cum крчак ad крч (caudex) referendum esse censeam.

кречет Russ. falco, gyrfalco, *Geyerfalke*; Pol. krzeczot, alias białozor. кречати Croat. coaxare, Dalm. krakotati, Boh. krzehotati. креч calx Illyr. peregrinum est pro вапно. Boh. креч (krzeč) refer ad крч, корч.

крагѹй, apud Polykarpow, accipiter minor, nisus fringillarius; Alexjejew addit aliis esse idem, quod кречет. Croat. крагѹль, Dalm. крагѹлац, Carn. Vind. крегѹл, крагѹл, крагѹлч, Boh. krahujec, krahulec, Pol. крогѹлец, falco nisus, *Sperber*.

крѹг

кр8г Russ. Serb. Croat. circulus, orbis, sphaera, circumferentia, gyrus, cyclus, discus, Boh. kruh, Pol. krąg, plur. kręgi, mutata vocali u in ą, ut solent. кр8г мѣдан in Ms. antiquo 1 Cor. 13, 1. est κύμβαλον, in impressis кѵмбал. кр8глый rotundus. Olim Cant. 5, 14. р8цѣ єгω кр8глѣ, χεῖρες αὐτȣ̃ τορευταὶ, Vulg. manus illius tornatiles, nunc ωбточены in plur. ωкр8глый ab ωкр8г, et ωкр8жный. et ωкр8жити, et ωкр8женіє. Psal. 139, 10. глава ωкр8женїа их, caput circuitus (κυκλώματος) eorum.

кр̑г, Boh. krhy in plur. lippitudo, krhawy lippus. Slovac. krhla cupa lignea.

крєг, vide Boh. krzehek, krzehky, krzehot, okrehky in Lexicis et supra Slav. крєждєвати. Confer tamen et Croat. kerhek (крхєк) et kerssliv (кршлив) fragilis, debilis.

кроха, крошка, крош8, vide in Lex. Russicis. Affinia sunt кр8х, кр8шити. At Carn. крохотати est cachinnari, grunnire. Confer Boh. хрохтати et крохтати. Dalm. хрокати.

кр8х, quod mihi a кр8ю seu крою, scindo, formatum videtur, fragmen, frustum Russ. et Pol., inde dim. кр8шєц, Serb. кр8шац, quod vide supra sub кр8шити. ѹкр8х fragmentum Matth. 14, 20. взаша избытки ѹкр8х, tulerunt reliquias fragmentorum (τῶν κλασμάτων). Erat itaque кр8х хлѣба frustum seu fragmentum panis; nunc кр8х (omisso хлѣба) significatu panis viget apud Dalmatas aliosque Illyrios, apud Croatas, Carniolos et Vinidos. In Bibliis vero Slavonicis, apud Boh. Mor. Slovac. Lusatas, Pol. et Russos panis est хлѣб, Serb. лѣб. A кр8х est кр8шити in frusta comminuere. Confer et крхати.

крхати (apud Vukium кръхати) et кршити frangere, Croat. kerham, kerssem (кршем), et kerhek (крхєк) fragilis.

крхати 2) tussire (de equis), Boh. крхлати.
крхый 3) Bohemis laevus, sinister.
кракати, кракам, Croat. Pol crocitare, Boh. кракати et крокати, Carn. крокати, Illyr. гракати, Serb. гракташи, Russ. гракаю, apud Polykarpow et кракаю. Croat. кракорим gracillare, Boh. кракорам, Pol. крекорам et крокорам.
крок Boh. Pol. gradus, gressus, passus. Boh. et крочей, Serb. Illyr. Croat. Carn. корак, корачай, Serb. et кораклай. крочити Serb. Boh. Pol. gradi, incedere, (Boh. Iterat. крачети), Serb. Illyr. Croat. Carn. корачити, Iter. корачати.
кроква Boh. Pol. et крокев (Pol. krokiew), canterium, telamon, *Sparren*, Carn. krokla. Vide et krokwice, Pol. krokiewka, et krokewnice in Lexicis.
крока subtegmen, trama, in Lexicis notatur ceu vox slavica, est autem omnino graecum κρόκη. Nec alibi nisi Lev. 13, v. 48 et sequentibus in plurali (pro antiquo клоки) legitur. Vide p. 256.
крѹк Pol. крѹчек dim. corvus corax, Boh. кркавец, Carn. крокар. Confer кракати, крокати, et Boh. кркати, Russ. apud Polykarpow коркати. крѹк 2) vide sub крюк.
крк Boh. collum, Pol. inserto а: карк, dim. крчек, Pol. карчек, Lusatis kérk, kyrk. Slavis meridionalibus врат; Croatae tamen et крк norunt. Serbis кркача gestatio in dorso manibus collum amplectentibus.
корконосый ῥινότμητος, fissis naribus, ut explicat Alexjejew, additque vulgare кѹрносый, i. e naso curto, naso mutilus. An non potius legendum корноносый, cum Serbis крнити si diffindere, крна et крньо homo auribus mutilus, крньорог mutilus cornu. Levit. 21, 18 κολοβόρριν in antiqua editione redditur корн, i

cor-

correcta vero корносый, curto naso, quod utique contractum est ex корноносый. Slovacis крква est ruga, plica, крквати corrugare, plicare.

керкати, керкнѹти, Russ. pipire, gallinarum pituita laborantium vox.

крека Serb. clamor gallinarum, ranarum. крекетати coaxare, крекетѹша coaxatrix i. e. rana. Pol. krzektać, Boh. krzehotati.

крик clamor, Boh. krzik, Pol. krzyk, Lusat. кшик mutata, ut solent, post к litera р in sibilantem, Carn. крик et крич, Croat. крич et крика, крикѹн Russ. clamosus homo, *Schreyhals*, Boh. krziklaun (krziklun), Pol. krzykała, krzykayło, krzykacz, кричати, clamare, ejulare, Marc. 5, 38. видѣ молвѹ, плачѹщїѧсѧ и кричащїѧ много, vidit tumultum, flentes et ejulantes (*κλαίοντας καὶ ἀλαλάζοντας*) multum. Matth. 15, 23. in Ms. кричит (*κράζει*) pro зовет. Dan. 13, 26. olim кричанїе (*κραυγή*), nunc клич.

кракати Russ. tetrinnire (anatum), краква, кракѹша, anas. Confer крека. Pol. krzekam. subo (de suibus).

крюк Russ. uncus, uncinus, dim. крючек. Pol. kruczek. Exod. 27, 10. крючки их, *οἱ κρίκοι αὐτῶν*, et iterum v. 11. in correcta editione; in antiqua vero *κρίκοι* sunt обѡди, i. e. absides, curvaturae. крючити curvare, крючитисѧ incurvari, et alia derivata a крюк vide in Lex. Russ.

кѹдерь, plur. кѹдри Russ. crispi capilli, *Locken*, Carn. koder, et kodra, cincinnus, Boh. kaderz, Pol. kędzior, plur. kędzierze. кѹдрав, кѹдравый, crispus, Serb. кѹдрав, Carn. кѹдраст, кѹдровец, Boh. кѹдрнатый, кѹдрна, *krauskopf*, alias et кѹчера, kaderzawek. Cant. 5, 11. *βόστρυχοι αὐτοῦ ἐλάται* reddit correcta власы єгѡ кѹдравы, antiqua editio широки i. e. lati, Vulg. comae ejus sicut elatae palmarum. Supra

p.

p. 105. кѹдри ad кѹд retuli et recte quidem, cum р in fine vocis кѹдрь formativa esse videatur, uti ль, ла in кѹдель, кѹдела, pensum lini, Croat. Boh. etiam stupa, et ла in kudła Pol. Slovac. villus, *Zote*, kudłaty Pol. villosus, *zotig*. Nec occurrit radix ulla sub к tribus consonis constans, quarum media sit д aut т.

ктырь asilus, tabanus, *Bremse*, Russis duntaxat nota vox, e quorum Lexicis eam Stulli hausit et Lexico suo Illyrico inseruit, eamque per utecsisete (утечиште) et asylum explicavit, asilum (tabanum) male in asylum commutando.

кꙃзнь, кознь, insidiae, technae, machinatio, fraus. противѹ кознем дїаволскиим Ephes. 6. 11. adversus insidias (μεθοδείας) diaboli. Ibid. 4, 14. ἐν πανουργίᾳ πρὸς τὴν μεθοδείαν τῆς πλάνης, в коварствѣ козней лщенїа in astutia ad circumventionem erroris, in (veteratoria) versutia ad insidiose fallendum. Nec alibi in Novo Testamento haec vox legitur. Polykarpow habet etiam козневатый insidiosus, козньствѹю insidiari, technas struere. Alexjejew citat кознованїе (quod supponit verbum козновати), кознодѣйствїе et кознодѣйство, козногласник comoedus, ludio. Praepropere vocem кознь supra p. 106. ad кѹю retuli. Distinguendae certe voces кѹзнь et кознь. Illud res ex auro aut argento fabrefactas, germ. *Geschmeide*, significat et a кѹю, uti Pol. kuźnia, Russ. кѹзница officina fabri, et кѹзнец, derivatum est. Distingui etiam debet кознь a казнь punitio, castigatio. Hoc enim, contractum ex казнь, a verbo каати aptius deducitur, quam a казати uti Palk. in Lex. Boh. visum fuit. Unde vero vocem кознь derivem, nondum mihi liquet. Si нь formativa sit, certe ad radicem кез, коз seu кꙃз cum vocali ambigua et mobili referenda erit. In codd. Serbicis enim nunquam кознь

sed

sed semper кьзнь scribitur. Nec aliud quidquam occurrit, quo vox кознь illustrari possit, quam Russ. козóн, gen. кознà, talus seu ossiculum, quo pueri ludere solent. Confer Boh. костка alea. A ludo facilis transitus ad technas, insidias.

кость, f. os, ossis, *Knochen*, *Bein*. Psalm. 101, 4. кωсти моѧ ꙗкω сꙋши́ло сосхошасѧ, (Psalt. Ven. кωсти моє ꙗко соу́шило сьсхошєсє), ossa (ὀστᾶ) mea sicut cremium (φρύγιον) aruerunt. Hebr. 3, 17. кωсти κῶλα, Vulg. corpora, in antiquo Apostolo оудꙑ. Si slavicum кость cum lat. os conferas, ть formativa videri possit, quae syllabae radicali кос accesserit; at si cum graec. ὀστέον compares, ть tertiam radicalem esse censebis. кость pronunciant Russi, Moravi, Slovaci, kość Poloni, cum quibus faciunt Lusatae utpote Lechitarum gens; Boh. Illyr. Carn. кост. Carn. et kuſt, gen. koſti. Diminutiva Pol. Boh. костка, костєчка, Russ. косточка, Croat. Serb. кошчица (коштица), augment. Russ. костища et alia derivata vide in Lexicis.

коситер Serb. stannum, *Zinn*, est e graeco κασσίτερος.

кꙋст Russ. frutex, virgultum.

кисть Russ. conus, apex; fasciculus, penicillum, *Quaste*, *Büschel*, Pol. kiść, dim. kistka.

кистень Russ. cestrum, cestus, clava, Pol. kiścień, kieścień.

кощꙋны plur. Ephes. 5. 4. бꙋєсловїє или кощꙋны stultiloquium aut scurrilitas (εὐτραπελία), apud Polykarpow кощꙋнник sannio, jocator; кощꙋнство nugae, facetiae, joci; кощꙋнствꙋю jocari, ludere, cavillari.

кꙋща tentorium, tabernaculum. Num. 24, 5. olim in plur. кꙋща твоѧ, σκηναί σου, nunc кꙋщи твоѧ. кꙋщєпотчєнїє tabernaculorum fixio, sce-

nopegia.

nopegia. кѹщник σκηνίτης. Serb. кѹѣка, Dalm. kucha domus.

кшик, кеик, Pol. sibilus, kszykać, ksykać, sibilare.

§. 8. Ex indiculo radicalibus syllabis sub qualibet litera subjuncto facile perspicies, significatum vocum classis tertiae, quae tribus consonis constant, non solum a prima et secunda, sed etiam a tertia radicali litera pendere. Differunt certe млад juvenis et млат malleus, хлѣв stabulum et хлѣб panis, праг limen et прах pulvis; прст (перст) digitus et прсть (персть) terra. Ipsa etiam vocalis, fixa nimirum et immobilis, significatum determinat. Aliud certe est храм domus, aliud хром claudus, aliud драг carus, aliud дрѹг amicus. Quis audeat syllabas прас, прос, прѹс, прис, прѣс, прс (перс), et derivata ab iis confundere? Postulant quidem Substantivorum formae, quae a verbis significationem petunt, aliam subinde vocalem, sed mutatio haec, cum secundum analogiae leges fiat, non est arbitraria. Igitur плот a плетѹ sub плет, грок a гребѹ sub греб, гром a гремѣти sub грем, звон a звенѣти sub звен, влак (облак) a влекѹ sub влек, мраз a мрзнѹ sub мрз comprehendi existimanda sunt.

Consuli possint, quae in primis lineis ad conficiendum universale Etymologicon slavicum (*Entwurf zu einem allgemeinen slavischen Etymologikon*) Pragae 1813. 8. latius exposuimus.

§. 9.

§. 9. Quamvis non ignorem, quasdam radices classis tertiae ad secundam reduci posse, aliquot etiam omissas esse, licebit tamen numerum earum inire. Comprehendit autem classis tertia octingentas septuaginta octo, classis secunda sexcentas quinquaginta quinque, prima septuaginta duas syllabas radicales, quibus fundamenta etymologiae slavicae innituntur. Numeramus enim sub

а	in	Cl. I.	3	in	Cl	II.	23	in Cl. III	9
ѡ	-	-	2	-	-	28	-	-	8
б	-	-	5	-	-	42	-	-	31
в	-	-	6	-	-	32	-	-	42
п	-	-	5	-	-	56	-	-	76
м	-	-	4	-	-	44	-	-	18
н	-	-	7	-	-	24	-	-	2
л	-	-	2	-	-	63	-	-	8
р	-	-	5	-	-	52	-	-	3
д	-	-	4	-	-	31	-	-	36
т	-	-	5	-	-	45	-	-	50
з	-	-	3	-	-	20	-	-	13
ж	-	-	4	-	-	15	-	-	15
с	-	-	5	-	-	55	-	-	148
ш	-	-	2	-	-	13	-	-	21
щ	-	-	-	-	-	-	-	-	27
ц	-	-	1	-	-	7	-	-	10
ч	-	-	4	-	-	18	-	-	37
г	-	-	-	-	-	26	-	-	83

χ	in Cl. I.	1	in Cl. II.	19	in Cl. III.	89
к	- -	4	- -	42	- -	153
		72		605		878

Summa omnium 1605.

§. 10. Non possum silentio praeterire egregios conatus illustrissimi Academiae Russicae praesidis Alexandri Шишков, viri mihi multis nominibus colendi, quibus ille conficiendo Lexico Russico etymologico, tam in notitiis (извѣстїе) Academiae, quam in arboribus vocum (деревья слов) summo labore concinnatis, Petropoli 1819. praelusit. Arbor radicis мр in 25 genicula (колѣна) quasi stirpes dividitur, et e geniculis orti rami seu frondes (вѣтви) ex utraque parte stipitis exhibentur. колѣна hoc ordine se excipiunt a radice мр ad verticem progrediendo: 1 мрѹ, 2 мерлѹха, 3 смрад, 4 смерд, 5 смородина, 6 мерзость, 7 мрак, 8 смерчїе, 9 морщѹ, 10 сморчок, 11 морошка, 12 смѹрый, 13 хмѹрю, 14 мравій, 15 мѹрава, 16 мѹрлычѹ, 17 маргаю, 18 мараю, 19 морковь, 20 мраз (мороз), 21 море, 22 морж, 23 мрежа, 24 мир, 25 мїр.

Simile quid jam tentatum antea fuit a clariss Samuele Linde in Principiis etymologiae, quae linguae Polonicae Lexico, praestantissimo aeque ac locupletissimo, praefixit. Primum exemplum, quod pro-

profert, praebent radicales M-r, ad quas ille sequentes decem voces cum earum derivatis refert 1 Mara, 2 Mrok, 3 Murzyn, 4 Morze, 5 Mrug, 6 Miara, 7 Mor, 8 Marznąć, 9 Smrod, 10 Mruk. Secundum exemplum praebent radicales M-g, M-k. Tertium L-c, L-s, L-z; quartum Chr, Chr-ch, Kr-k, Chr-s, Chr-b, Chr-p, Kr-b, Kr-p; quintum radicales Pr, P-r, P-rz; sextum T-k; septimum denique Ch, quo non solum Chuch (quod est germ. *Hauch*), sed etiam Duch spiritus (quod sine dubio a Du, duju, formatum est) et chcieć (χοτѣти, velle) retulit. At ille veritati indagandae impense deditus principiis, quibus etymologiae systema legitimum superstrui debet, denuo examinatis, et pensi habitis aliorum sententiis certe jam perspexerit ipse, quam multa precario sumantur in determinando generali significatu unius aut duarum literarum, in pluribus vocibus obviarum, neglectis reliquis radicalibus, quae simul conjunctae vocem ita constituunt, ut a complexu omnium notio et significatio pendeat. Mihi quidem semper visum est, si numerus radicum ultra, quam oporteat, minuatur, nimis coacte reducendo radices plurium literarum ad alias simpliciores, etymologiae fundamenta labefactari potius quam firmari.

Utinam aliter mihi sentire liceret de arboribus etymologicis, quarum structuram exponere coepi. Secundae arboris radices sunt кр, гр, хр, neglecto prorsus discrimine literarum к, г, х; genicula (колѣна) centum triginta duo, quorum primum кракаю, supremum seu ultimum хворать. In notis, quae elucidando nexui et originibus vocum a communi radice deductarum destinatae sunt, multa sunt, quae probare non possum. Cui verisimile videri possit, peregrinum грош (e lat. grossus) a slavico verbo грохочу; aut кристаль, etsi ore vulgi in хрусталь mutatum sit, a хрустѣть recte deduci! Cui persuaderi possit, ut alia taceam, гора а гром, а гора vero град, гордый, горб, груда, грудь, громада, грива, града, граду, гребу orta esse. Tertia arbor e radice тр excrescens e 77 geniculis ramos diffundit. Istorum primum seu infimum est трещу, secundum трескаю, tertium стрекочу, quartum стриж etc. Extrema duo in apice summo sunt 76 ость, cum ramis остіе, unde остен, остистый, et 77 ось cum ramo sinistro осслина, unde frondes осист, осистый, et dextro подчоска, unde frondes подчос, подчосина. Si jam quaeras, qua ratione ость, ось cohaereant cum radice тр, in notis doceberis, ос ab ость, ость ab острый, quod praecedit, orta esse. Atqui in острый, meo quidem judicio, literae тр non sunt radicales,

sed

sed utraque, aut saltem ρ, est servilis, quae voci остъ accesserit. остъ autem ab осъ ope тъ formatam et ad secundam classem referendam facile admiserim. Non igitur осъ, остъ ab остρ resecto тρ enata censeri possunt, sed potius остρ, acutus, ope formativae adjectivorum ρ, ab остъ et hoc ipsum ab осъ axis ceu primo elemento deducendum est. Confer осъ cum lat. axis, acus, acutus, quorum radicalis syllaba AC Slavico осъ respondet. Sic et ос in осм cum latino OC in octo comparare licebit. Slavi enim pro к aliarum linguarum amant с: вєсь vicus, десать decem, δέκα, прасл porcus, просити precari, писати pingere, pictum.

Caput II.

Functiones literarum servilium.

§. 11.

Quae augendis a fine syllabis radicalibus serviunt literae, serviles dicuntur. In Substantivis юность, юнота, юноша, ab Adjectivo юн derivatis, augmenta ость, ота, оша significatum modificant. рабა ancilla a рабъ servo solum genere differt. сѫд est judicium, сѫдити judicare, сѫдїа judex. Itaque functiones servilium variae sunt. Serviunt autem vocales tam solidae, quam liquidae generibus

et numeris designandis, casibus flectendis, Verborum modis et temporibus formandis.

Genus femininum in singulari signatur vocalibus а et ꙗ, neutrum vero vocalibus о et е.

(*a*)

Masc. - ъ	Fem. - а	Neut. - о
т	та	то
съ	оба	обо
сам	сама	само
дал'	дала	дало
дан	дана	дано
пѣт	пѣта	пѣто
ведом	ведома	ведомо

Typum hunc sequuntur partes orationis omnes generis capaces, nimirum Pronomina, Substantiva, Adjectiva et Participia, quorum masculinum consonis solidis finitur. Sic сꙋсѣда a сꙋсѣдъ, внꙋка a внꙋкъ; сватъ sanctus, свата sancta, свато sanctum. Si vero masculinum in consonam affectam seu liquidam, aut in й desinat, pro а amat femininum ꙗ, pro о neutrum е.

(*b*)

Masc. - ь	Fem. - ꙗ	Neut. - е
той	таꙗ	тое
весь	вꙗ	все
наш	нашꙗ	наше
тощ	тщꙗ	тще

Sic

Sic волꙗ, вѣра, дꙋша (дꙋшꙗ) etc. отенъ, отна, отне. Vocalis и pro ꙗ non nisi in paucis superest: си haec a сь, мати mater, дщи filia, Russ. доч; in Comparativis post ш: менши, болши; in Gerundivis post ш et щ: ємши, имꙋщи. Neutra in ꙗ desinentia, ut праса porcus, vide in formis Substantivorum.

§. 12. In duali Masculinum signatur vocalibus а et ꙗ, Femininum vero et Neutrum vocalibus ѣ et и.

(*a*)

Masc. - а	Fem. et Neut. - ѣ
два	двѣ
оба	обѣ
сына	оустнѣ
бꙋдева	бꙋдевѣ
бꙋдета	бꙋдетѣ
знаема	знаемѣ

Sic etiam in Praeteritis simplicibus видѣхова, видѣховѣ; видѣста видѣстѣ.

In libris minus antiquis, Russorum et Polonorum more, neutra desinunt in а: два лѣта pro antiquiori flexione, quam Bohemi servarunt, двѣ лѣтѣ; двѣ стѣ.

(*b*)

Masc. - ꙗ	Fem. et Neut. - и
ножꙗ	мрѣжи
кошꙗ	оуши
кораблꙗ	очи
слѣпцꙗ	плеши

Sic

Sic et вѣжди palpebrae. Pro ѧ post sibilantes nunc scribi а: ножа, коша, слѣпца, in Introductione p. 12 et 25 monuimus.

§. 13. In plurali vero genera notantur hoc modo:

(a)

Masc. - и	Fem. - ы	Neut. - а
они	оны	она
сами	самы	сама
овни	жены	оуста

(b)

Masc. - и	Fem. - ѧ	Neut. - ѧ
вси	вся	вся
мои	моя	моя
отци	овця	поля

Gerundivi plurales amant е in omni genere: дающе, давше. Substantiva masculina saepe е et їе, feminina vero, quorum singularis in consonam liquidam desinit, и petunt: кости ossa, a кость.

§. 14. Flectendis obliquis casibus Nominum serviunt vocales omnes: Vocativo е, и, ю; Accusativo feminino ꙋ, ю; Genitivo а, ѧ, е, ы, и; Dativo ꙋ, ю, ѣ, и. Locali ѣ, и. Accusativo et Instrumentali plur. ы, и.

§. 15. In verbis formandae personae primae singulari servit ꙋ et ю; formando Imperativo post consonam и, post vocalem й.

§. 16.

§. 16. Cum consona praecedente coalescens й seu ь formandis Adjectivis possessivis servit. Diphthongi autem seu syllabae in й finitae

ай,	ой,	оуй,	ѣй
ꙗй,	ей,	—	їй

formandis Nominibus adhibentur. Notanda vero praeprimis terminatio definita seu emphatica Pronominum et Adjectivorum ой, ѣй, їй:

свой	своꙗ	своє	suus, sua, suum.
—	своѧ	свое	
сїй	сїѧ	сїе	hic, haec, hoc.
кѣй	каѧ	кое	quis, quae, quod.
вторѣй	втораѧ	второе	secundus, a, um.
третїй	третїѧ	третїе	tertius, ia, ium.
нищїй	нищаꙗ	нищеє	egenus, a, um.
—	нищаѧ	нищее	

§. 17. E consonis serviunt, assumendo ante se, subinde et post se, vocales, casibus Nominum flectendis tres: м, г, х. Et quidem:

м

Subtantivorum Instrumentali ом, ем; Dativo plurali ам, ом, ем; Instrumentali plur. амѝ, мѝ; Adjectivorum Dativo singulari омꙋ, емꙋ; Locali ом, ем; Instrumentali singulari et Dativo plurali ѣм, им; Instrumentali plurali ѣми, ими.

г

г

Adjectivorum Genitivo аго, ого, его.

х

Substantivorum Locali plurali ах, ох, ѣх. Adjectivorum Genitivo et Locali plurali ыих, их.

In Pronominibus personalibus мы et вы in Genitivo et Locali pro х locum habet с: нас, вас. In aliis х: их eorum, в них in iis.

Huc pertinent ов seu ев, еб, ен, ер, ат, ес, ceu augmenta epenthetica variorum casuum.

§. 18. Derivationi Nominum eorumque formis constituendis serviunt ь et consonae omnes, unicum п si excipias. Frequentius tamen hic munere suo funguntur в, н, л, р, т, с, к, et conjunctim еств, ство et ствіе, еск, нщ et нщі, quam reliquae.

§. 19. Verborum personis signandis adhibentur м, т, с et ш, ст, х. In duali ва, вѣ. Participiis formandis м, н, л, т; Infinitivo ти, Supino т (тъ, non ть); Gerundivis в, ш, щ.

§. 20. Est itaque aliquarum servilium consonarum triplex functio, aliarum nonnisi duplex, nonnullarum duntaxat simplex.

Servit enim

ь (seu й cum consona praecedente coalescens) in derivatione Nominum, й praecedente vocali in formatione Imperativi. Confer supra н.

н

в in derivatione Nominum, formatione Gerundivi, augmentis casuum.

к in derivatione Substantivorum (ка, ока), augmento casuum in Pronominibus тебе, себе; тебѣ, себѣ.

м in derivatione Nominum et Adverbiorum, in formatione Personarum et Participii passivi, in flexione casuum.

н in derivatione Nominum, formatione Participii passivi, et Futuri (нꙋ), augmento casuum (мене).

л in derivatione Nominum et Adverbiorum, formatione Participii activi.

р in derivatione Nominum et augmento casuum.

д in derivatione Nominum et Adverbiorum.

т in derivatione Nominum, in formatione Personarum, Infinitivi, Supini, Participii passivi, et in augmento casuum.

з in derivatione Substantivorum (знь).

ж in derivatione Substantivorum.

с in derivatione Substantivorum (снь), in formatione personae secundae (сн pro шн), in augmento casuum (ес), in flexione Pronominum (с pro χ: нас, вас).

ш in derivatione Substantivorum, in formatione Comparativi (шїй); in formatione personae

se-

secundae (шн), personae tertiae Praeteriti шε, шa, Gerundivi praeteriti (шн, шε).

щ in derivatione Substantivorum (нщ, нщε); in formatione Gerundivi (ȣщ, ѧщ).

ц in derivatione Substantivorum (εц, нца, цε).

ч in derivatione Substantivorum.

г in derivatione Substantivorum, in flexione Genitivi Adjectivorum et Pronominum (того, кго).

χ in derivatione Nominum, in formatione primae personae singularis (χ), et tertiae pluralis Praeteriti (χȣ), in flexione Localis pluralis.

к in derivatione Substantivorum et Adjectivorum (к, ак, ѧк, ок, εк, ѣiк, нк).

Quas vocales petant aut admittant ante se singulae hae serviles consonae, quando syllabae radicali affiguntur, locis suis plenius exponetur. Aliae enim plures admittunt vocales, aliae pauciores. в exempli causa amat а, о, ε, н, hinc terminationes ав, ов, εв, нв, fem. ава, ова, εва, нва, neutr. аво, ово, εво, нво, duntaxat usitatae sunt et non aliae. Plures admittit litera н, hinc ан, он, оун, ѣiн, εн, нн, ѧн. Omnia ab euphoniae legibus pendere, ubique clarum fiet.

Caput III.

De nomine substantivo.

§. 21.

Forma Substantivorum prima.

Substantiva, quae puro etymo seu syllaba radicali nuda constant, veram Primitivorum formam exhibent, uti бог deus, зѹб dens, нос nasus, мост pons. Eandem formam prae se ferunt Abstracta multa, quae a Verbis significationem petunt, uti лов venatio, piscatio, a ловити, пот sudor a потити, сѹд judicium a сѹдити, град urbs a градити. Huc referri possunt et alia, nulla adhuc servili litera in fine aucta, quamvis a verbis, mutata etiam vocali, deducta sint, uti ток a текѹ, брод vadum a бредѹ, плот sepes a плетѹ, мраз gelu a мрзнѹти.

Compositorum eadem est ratio, siquidem rejecta praepositione simplicium primitivorum faciem referant, uti искѹп, wбраз, спас, возраст, wблак, восток etc.

Character hujus formae primae est ъ, seu consona finalis solida, nimirum в, б, п, м; н, л, р; д, т; з, с; г, х, к. Continet haec forma non nisi Masculina:

лев leo, лов, див prodigium, гнѣв, нрав, хлѣв, волхв magus.

кобъ

боб faba, лоб cranium, Russis frons, раб, роуб, раб perdix, дуб quercus, зуб dens, хлѣб, граб, гроб, горб, шиб cauda.

поп, пуп umbilicus, потоп diluvium, суп, шкоп, куп; сноп, столп, заклеп, труп, строп, струп, серп, череп, оукроп.

оум, разум intellectus, лом, дом domus, дым fumus, сум silurus glanio, шум, твор, шлем, холм, трем, срам, гром, храм.

лен linum, сан dignitas, officium, сон somnus, сын filius, чин, кон, закон lex; звон, чван, плѣн, слон, члан seu член, челн, клен; вран corvus, дрен, терн, серн capreolus, чрен, хрен.

ил argilla, вол bos, пол sexus, пепел cinis, мѣл, дол, тѣл, тул, тыл, посол legatus, кал, кол кѫпел, стол, оугл angulus.

вар aestus, свар, собор, спор, пир convivium мор, мир pax, мїр mundus, раздор, позор, презор, зазор, жар, жир, сыр caseus, кур; двор, притвор, затвор, сѣвер, бобр, копр, комар, одр lectus, кисер, вечер, вагр (багор).

ад infernus, уд membrum, яд venenum, вид, швод (шввод), невод sagena, запад occasus, мед mel, лед glacies, люд, рад series, род genus, дѣд, сад, суд, сосуд vas, сусѣд vicinus, гад reptile, год tempus, Russis annus, ход, заход occasus; овад, спод, спуд, блуд, плод, слѣд, глад,

хлад,

хлад, вред, брод, прѫд, смрад, трѫд, град, оскорд, вдод, дрозд, грозд; стѫд, стыд, щѫд gigas.

(вѣт) оувѣт, ѿвѣт responsum, завѣт foedus, совѣт consilium, обѣт promissio, пот sudor, мот, сот favus, подмет, омет ora vestimenti, причет, кот catus, кит cete; свѣт, цвѣт, плат, плот, шплот, верт, клеврет, съврат, порт, хвост, пост, ѿпѫст dimissio, мест, мост, лист, лыст, раст, възраст aetas, перст, хвраст, крест, щит, скот, скѫт.

(оуз) союз conjunctio, воз vectura, вяз ulmus laevis Pall. *Rüster*, раз, образ imago, оуказ, слѣз, мраз, рогоз.

ус mystax, бѣс daemon, спас salvator, пес canis, нос, принос, лис vulpes, лѣс sylva, тис, оужас, прежас, час, кос, овес, квас, гнѫс, влас, глас, клас, оубрѫс sudarium, парѫс velum, перс, трѫс.

юг auster, бог, бѣг fuga, cursus, залог, слог syllaba, лѫг lucus, рог cornu, недѫг, ожег, оужиг, подвиг; омег Russ. cicuta virosa, снѣг, долг, црнг, враг, подверг, изверг abortivus (ἔκτρωμα 1 Cor. 15, 8.) брег, праг, прѫг, сѫпрѫг jugum (boum), Russis conjux (maritus), дрѫг, торг, крѫг, стог, стѫг, стяг, ковчег.

обѫх, пах, мах vibratio (ensis), мох, мѣх uter, лях Lechita, чех Bohemus; чпаг, слѫх, послѫх

слꙋх testis (auritus), орѣх, верх, прах, страх, грах, грѣх, крꙋх, оукрꙋх.

паоук aranea, навъик, вѣк, бок latus, бъик taurus, бꙋк fagus, мак, papaver, замок, лꙋк arcus, лик chorus, рак cancer, wброк, пророк propheta, отрок puer, рык rugitus, ток, поток rivus, тꙋк adeps, сок succus, сꙋк nodus arboris; звꙋк, бнꙋк, wблак nubes, волк lupus, полк, толк, злак, шелк, клик, брак, прок, мрак, примрак, стꙋк, боск, писк, меск, тѣск. Adde мзъик, сꙋсѣк.

Quae a verbis deducta sunt, amant vocalem latiorem, nimirum о pro е: вод а ведꙋ, ход а шедꙋ. Subinde vero а aut о inter radicales consonas inseritur: вар а врѣти, смрад а смрдѣти, мор а мрѣти; жир est potius ab Iterativo жирати, quam а жрꙋ formatum.

(a) Voces, quas hic consona solida terminari diximus, notantur in libris a Russis editis signo ъ. Hinc Grammaticorum regula, ea esse masculina, quae signo ъ terminantur. Verum nos Introductionis pag. 21. monuimus, post solidas consonas ubique supponi ъ, ubicunque ь lene locum non habet.

(b) Quae hic fortasse desideres, uti ров, кров, ков, зрак, смѣх, дꙋх, воздꙋх et alia, haec inter Derivata sub formativis suis quaerenda sunt. Nam ров а рыю, кров а крыю, ков а кꙋю sub в, зрак а зрѣти sub к, дꙋх а дꙋю sub formativa х collocanda erunt.

Forma Substantivorum secunda.

§. 22. Character formae secundae est diphthongus seu й post vocalem, aut consona finalis affecta

affecta seu liquida, nimirum вь, кь, пь, мь, нь, ль, рь, дь, ть, зь, сь, et densiores sibilantes ж, ш, щ, ч, post quas ь subintelligi debet, etiamsi non scribatur, cum crassum ъ natura sua nunquam admittere possint. Continentur autem sub hac forma Masculina et Feminina.

Masculina sunt:

оуй p. 30, вой exercitus, лой sebum, рай paradisus, рой examen apum; змїй draco, зной 139, строй, край, крой.

червь vermis 185.

голꙋбь columba, шшибь cauda.

вопль pro вопь clamor, a вопїю; сипль scarabaeus melolontha, *Maykäfer.*

пень stipes, лань, gen. лана, tragelaphus Deut. 14, 5. линь cyprinus tinca, день dies, конь equus, огнь ignis, окꙋнь perca.

моль tinea, хмель 211, тополь 133, оугль carbo, дреколь fustis. Adde жеравль grus, корабль, et Russ. рꙋбль, in quibus ль est paragogicum.

орь equus, царь 99, ѕвѣрь 138, вепрь aper, нетопырь vespertilio, оугорь 110.

медвѣдь ursus, лебедь cygnus, желꙋдь glans, вождь dux, пождь pavimentum, дождь 130, гвоздь 194.

пꙋть via, тать fur, зять gener, тесть 136, гость 207.

княѕь

кназь princeps, пѣназь, пусерязь inauris.

ежь erinaceus, мѫж vir, нож culter, страж.

лось alce, лосось salmo 124.

кошь corbis, лемеш vomer.

лещ 124, плащ 118, плищ clamor, плющ hedera, брощ rubia 115.

мечь ensis, моч urina, оврѫч, плач 118, клич, ключ, врач 113.

срящ apud Alexjejew et in lexicis russicis est fictus Nominativus masculinus. Nam Psal. 90, 6. ѿ сряща (Serb. ѿ срѣщє) est Genitivus slavicus a сряща occursus, Russis nunc встрѣча. Confer, quae p. 175. de hac voce monuimus. Polykarpow recte habet сряща ἀπάντημα, incursus, occursus.

Ad hanc formam referenda sunt, quae a Verbis ope й formantur: лай latratus a лаю, дѣй in vocibus compositis злодѣй, любодѣй, a дѣю. Sic навой liciatorium, jugum, *Weberbaum*, a вїю, навїю, mutata ante й vocali ї in о. Sic et пой in напой potus, a пїю; покой quies, a почїю. Post consonas ь eodem officio fungitur. Hinc mutatio transformabilium consonarum. страж enim est a стрегѫ, плач a плакати, клич, a кликнѫ, ключ a клюка. Hinc et вождь a водити, пождь a под sub, ж ante дь inserunt.

кич a бити, крич a крити sub formativa ч, quae syllabae radicali accessit, quaerenda sunt. господь ope сдь a radice гоcп formatum videtur.

Fe-

Feminina formae secundae.

цѣвь 98, желвь 142, верві restis, кровь super-cilium, кровь sanguis.

хлябь, plur. хляби cataractae, скорбь 104. Adde plur. отреби purgamenta, изгреби quisquiliae, sordes.

сыпь Russ. vari, variolae; чепь catena, Russ. цѣпь 98.

ѡзимь sata hiemalia.

лань cerva, сѣнь 155, длань 128, брань bellum, грань 202.

пыль Russ. pulvis, оудоль vallis, соль sal, мысль mens, щель 173.

ярь fruges vernae, дверь, plur. двери 128, тварь 133, оутварь ornatus, дебрь vallis.

ядь esca, снѣдь, вѣдь in заповѣдь praeceptum, проповѣдь concio, praeconium, мѣдь aes, чадь 100, collectivum a чадо, кадь cadus; блядь 114, твердь 133, жердь 144, грꙋдь 203, стꙋдь 155. At падь a пати, vide sub formativa д.

нить filum, рать bellum, реть, plur. рети dissensiones, contentiones, ἐριθεῖαι, 2 Cor. 12, 20., сѣть 97, хоть, похоть concupiscentia, неясыть pelicanus; свѣсть 150, плоть 117, полсть 118, клѣть 233, персть 119, трость 135, горсть 205; ость 111, пасть 120, месть 123, лесть 124, часть, честь 191, кость, кысть 253. At пасть, масть, власть,

сласть, страсть ope formativae ть derivata sunt a падꙋ, пасти, a мазати etc.

грязь coenum 205.

ось axis, весь vicus, рысь lynx (in Bibliis pardus) apud Russos feminini generis.

вешь, вош, pediculus, мышь mus, плѣш 118. Adde ѡпаш cauda.

вещь res, negotium 87, пещ fornax, мощ potentia, нощ, nox. At вещ a вѣт, litera т transformata in щ, пещ vero a пекꙋ, Infin. пещи pinsere, мощ a могꙋ, Infin. мощи posse, orta sunt.

рѣчь sermo, a рѣкꙋ, сѣч caedes, a сѣкꙋ; сеч urina a сцати mingere. Male in Bibliis postremae editionis impressum fuit 4 Reg. 18, 27. сѣчь свою pro сечь свою.

Formantur autem derivata Abstracta hujus formae ope ь, uti садь a самь, саде, састи; снѣдь a снѣмь, снѣде, снѣсти; твердь ab Adjectivo тверд; желть flavus color, flavedo, a желт, unde et желч fel; четверть quarta pars a четвертый; et Collectiva, uti мꙋрь Aethiopia, сvрь Syria, Syri, рꙋсь Russica gens. нощ a radice нокт, mutatis кт ob ь in щ, ortum videtur, si germ. *Nacht* et lat. nox, noctis, cum Slavico нощ conferatur. вѣсть, смерть, рꙋкоsть vide sub formativa ть.

§. 23. Cum igitur et Masculina et Feminina sub terminatione ь comprehendantur, genus Substan-

ti-

tivorum in ь finitorum, quando significatio ipsa sexum non determinat, plerumque ex usu dignosci debet. Quis enim certo definire possit, cujus generis sit рысь, lynx, ex sola terminatione, non cognito usu. Russis рысь est femininum, Polonis ryś, rysia, masculinum, Serbi et Bohemi рыс, рыса, dicunt et ad formam primam Masculinorum referunt. Smotriskio немощь incerti, рукопять vero masculini generis est, cum tamen usus utrumque femininum esse doceat. Vacillat etiam hujus alias satis acuti Grammatici regula, qua docuit exeuntia in ь tertiae declinationis, feminina, ea autem, quae sint quartae declinationis, masculina esse, cum de declinatione Substantivorum non nisi cognito prius genere constare possit. Meliori itaque consilio usus est Mrazovич, qui Masculinorum in ь terminatorum indiculum alphabetico ordine confectum p. 27. exhibuit, Masculina enumerare volens, quae signo leni ь in fine notantur, et p. 51. eundem omissis, quae maribus solum tribuuntur, nominibus, iterum repetiit, docens ea excipi a regula tertia, qua terminata in ь feminina esse statuit.

Nos vero, sub qualibet forma, Masculina a Femininis consulto separavimus. гортань igitur apud Smotriskium incerti generis, sub formativa ань masculinum, рукоять autem sub formativa ть femininum esse cognosces.

Substantiva a fine aucta vocalibus.

§. 24. Formae Substantivorum vocalibus duntaxat in fine auctorum variae sunt.

Feminina in а:

ива salix caprea, *Sahlweide*, избава liberatio, нива ager, лава scamnum, дѣва virgo 92, сова 96. молба (млва) tumultus 121, делва orca, vas, слава gloria 152, глава 196, трава 134, крава, вдова 113. At ѩзва, плѣва, бритва quaere sub formativa ва.

баба avia, раба ancilla, рыба piscis, жаба 95, доба, гѹба 101, пагѹба perditio; верба salix, трѹба 134, треба, потреба.

ѩпа, лапа planta ursi, *Tatze*, репа rapa, рѹпа Illyr. foramen, копа, кѹпа 104, крѹпа, стопа 155. стѹпа pila.

ѩма fovea, мама mater, тма (тьма) tenebrae 93, зима hyems; слама stramen 153, корма.

вина causa, culpa, шпона velum, пѣна spuma, мѣна mutatio, измѣна, промѣна, permutatio, лѹна luna, рана plaga, тина 93, жена 95, цѣна 99, кѹна 105; волна, пелена 117, слана, слина 153, серна 155, стѣна 156, страна, стрѹна 159, храна 215.

вила Illyr. nympha, пила serra, *Säge*, жила 95, сила 97, хѹла 103; хвала laus 210, смола 150, стрѣла 159, пчела (бчела) 120, скала petra, Jer. 14, 6. olim на скалах, ἐπὶ νάπας, Vulg. in rupibus, nunc

nunc на каменïахъ. Conf. p. 162. In мгла nebula, et игла acus, ла formativa videtur.

вѣра fides, пара vapor, подпора fulcrum, мѣра mensura, нора antrum, дира foramen 92, сѣра sulphur, cf. 141, гора 102, кора 105; бедра femur, пътра 112, игра 111.

оуда hamus, вода aqua, бѣда calamitas, miseria, побѣда victoria, обида injuria, руда aes, ѿрада remissio; звѣзда 139, клада, брада, бразда, брозда 115, среда 155, чреда 187, мзда 122, сусѣда, бесѣда 114.

пата calx, calcaneus, рота jusjurandum, цата 99 (cf. goth. skatt denarius), чета 100, кыта sertum, fasciculus florum, *Straufs*, черта 188, цѣста 180, мечта 123.

оуза (юза) vinculum, лоза vitis, риза vestimentum, проказа lepra, коза 106, полза 117, слеза 153.

оса vespa, лѣса crates viminea, *Flechte*, роса ros, раса (Serb. реса) iulus, fimbria, коса 106; краса.

пѣга lentigo, нога pes, нѣга mollities, delicata educatio, teneritudo, дуга iris, туга moeror, taedium; книга, влага humor, драга 129, струга in dialectis alveus fluminis, idem quod стрѫга seu стрѹа

юха jus, jusculum, муха musca, лѣха areola, πρασιὰ Marc. 6, 40., оутѣха consolatio; adde peregrinum пасха.

му-

мѹка cruciatus, poena, мѹка̀ farina, лѹка dolus, Illyr. sinus maris, рака tumba, sepulcrum, рѹка manus, рѣка fluvius, сѹка canis f., срака pica, *Elster*, строка linea, дска 130, щѹка 176.

Masculina sunt, quae maribus tribuuntur, uti воевода bellidux, слѹга minister, et peregrina комета, планета.

Terminata in жа, ша, щა, ча ad formam femininorum in а spectant.

§. 25. Feminina in ꙗ:

вꙑꙗ seu выꙗ collum, вѣꙗ ramus, любодѣꙗ fornicatrix, соꙗ 96, ѕмїꙗ serpens, стаꙗ statio, stabulum, стрѹꙗ rivus, fluentum.

Labiales interponunt л epentheticum: капла, кѹпла 104, земла, кормла esca.

вонꙗ odor, банꙗ balneum, бронꙗ 115.

волꙗ voluntas, тлꙗ 93, желꙗ fletus, πένθος, Serb. desiderium, недѣлꙗ dies dominica, постелꙗ stratum, lectus.

бѹрꙗ tempestas, зорꙗ, зарꙗ, aurora, прꙗ lis, харꙗ Russ. larva, вечерꙗ coena.

вѣжда palpebra, межда (Russ. межа) limes, нѹжда necessitas, ржда 91., надежда spes, жажда sitis. In his жда pro да valere, ex legibus mutationum constat. Vide supra p. 42. Est enim межда a медь, мед (apud Croatas inter, cf. междѹ), нѹжда a нѹдити, ржда (ржа) a рдѣти, жажда a жа-

жадати; вѣжда vero а вѣждꙋ (pro вѣю), надеж-да а надеждꙋ (pro надѣю). Russi amant жа pro жда, hinc сажа fuligo, pro сажда, а садити.

тзза vulnus, cicatrix, стеза 157. Apud Poly-karpow etiam хизза penes хижа.

мжа 89, лжа 90, дѣжа sinum 92, хꙋжа casa 103, кожа 106, мрежа 122, стража 160. In plerisque ж ortum est ex г, quod ante а mutationem subiit, uti лжа а лгати. Patet igitur жа hic scribi pro жа. Vide supra p. 12. §. IX.

дꙋша 92, сꙋша 97, чаша 101, каша 106. Est autem дꙋша а дꙋх, сꙋша а сꙋх, mutato х ante а in ш. Igitur сꙋша pro сꙋша.

пища а питати 89, ла꙼ща 91, пращa 119, сра-щa occursus, а срѣтати, срѣтꙋ, свѣща а свѣт 149, толща а толст 133, теща а тесть 136, чаща а част 190, кꙋща, тысꙋща (Russ. тысяча) mille.

лꙋча radius, помча (Boh. помеч) pedica, tendi-cula, а помкнꙋ, тꙋча 94, притча parabola, а прит-кнꙋ, водотеча canalis, διῶρυξ.

Huc refer nomina appellativa virorum mascu-lina: древодѣла faber lignarius, велможа praepotens, невѣжда (невѣжа) idiota, теча 94, предтеча prae-cursor, а текꙋ.

§. 26. Neutra in а sunt nomina animalium ju-niorum, pullorum et catulorum:

жребѧ 143, юнѧ vitulus, агнѧ, ягнѧ 111, близнѧ gemellus, телѧ vitulus, козлѧ haedus, ослѧ pullus asini, кꙋрѧ pullus gallinae, ѕвѣрѧ a ѕвѣрь, дѣтѧ infans, котѧ a кот 106, клюсѧ pullus equi, прасѧ porcus, мꙑшѧ a месk 123, овчѧ ab овца, внꙋчѧ a внꙋк, отрочѧ puer, ab отрок.

Neutra in мѧ finita, ut сѣмѧ, писмѧ et alia, vide sub formativa м.

§. 27. Feminina in и admodum pauca sunt: мати mater (Russ. мать), дщи filia; кръви cruor, apud Smotriskium, rarissimi usus. Adde смокви, pro смоковь aut смоква, церкви pro церковь.

Terminata in ы quaedam feminina sunt, ut люкъı, неплодъı, свекръı, церкъı, pro любовь etc. ракъı pro рака; quaedam masculina: камъı, пламы, pro камень, пламень.

§. 28. Finita in о non nisi Neutra:

олово plumbum, слово, древо, чрѣво 185: небо coelum, рамо humerus.

віно, вѣно dos, лоно gremium, рꙋно vellus, дно 92, сѣно foenum; звоно Serb. campana, зерно 140, тѣло corpus, жало aculeus, село ager, praedium, сило laqueus, чело frons, коло 105; крило ala, сткло 161; пъıро far, adoreum, ὄλυρα Ezech. 2, 9., сребро, надро 154, ядро, нѣдро sinus, ведро serenum, вѣдро urna, оутро; бедро Illyr. et aliis. At Russis et veteribus Slavis бедра fem. по бедрѣ твоей Psal.

Psal. 44, 4. super femur tuum. Miror itaque Gen. 50, 23. in correcta editione nunc legi при бедрѣх pro бедрах. Antiqua hic singulari при бедрѣ usa est, quamvis in graeco ἐπὶ μηρῶν legatur.

чадо, чѫдо 100, блюдо patina Matth. 14, 8. на блюдѣ ἐπὶ πίνακι; Vulg. in disco, cap. 23, 25. paropsis; бедро Illyr. 115. стадо 157, гнѣздо 196. пѫто vinculum, compes, мꙑто vectigal, tributum, лѣто aestas, annus, сто centum; блато palus, lutum, млато Boh., длато 128, злато 140, врата plur. porta, πύλαι; оуста plur. 111, мѣсто 123, просо мітѣсто 136.

желѣзо ferrum, σίδηρος; масо caro, пласо Russ., просо milium.

иго jugum; оухо, око 87, млеко 122.

Neutra aucta in fine syllabis во, мо, но, ло, ро, ко, ство, vide sub formativis suis: пиво sub в, писмо sub м, лайно sub н, мыло, дѣло, прѫгло sub л, ребро, изеро sub р, тѣлоко sub к, дѣвство sub ст.

§. 29. Finita in е Neutra duntaxat:

ꙗйе Serb. ovum, поле campus, море mare, горе 102, оуже 87, ложе 90, лице facies, *Antlitz*, плещи dual. scapulae, a sing. плеще: плещма своима Psal. 90, 4. ἐν τοῖς μεταφρένοις, scapulis suis; Matth. 23, 4. на плеща plur. ἐπὶ τοὺς ὤμους, in humeros. Serbis плеħи (плещи) sunt humeri, плеħе

n. sing. scapula, *Schulterblatt*; Croatis плече, plur. плеча; Russ. плечо; Boh. плеще sing. et plur. armus. Confer плоскїй planus, Boh. et pleskaty. плюща plur. pulmo 118.

Serbica in е ut клюсе et similia, refer ad а:

§. 30. Forma finitorum in їй, fem. їа seu їа, neut. ие, їе seu їе.

Masculina: ѕмїй, балїй incantator, (ἐπαοιδὸς Dan. 2, 27. nunc обаятель), нѣтїй nepos ex sorore, славїй, мравїй (et fem. мравїа), врабїй, жребїй, крабїй (et fem. крабїа).

Feminina: ѕмїа, верїа (вереа); свинїа, молнїа (et masc. молнїй), скранїа, ладїа navis, братїа collectivum a братъ

Masculina in їа sunt вѣтїа rhetor, сꙋдїа judex.

Neutra: вѣтвїе a вѣтвь, древїе a древо. Composita: безмолвїе a молва, православїе, предѣловїе, наглавїе, возглавїе. здравїе a здрав, подчревїе ὑπογάστριον.

дꙋбїе, вербїе a верба. Composita: страннолюбїе, подобїе, преподобїе, неѕлобїе.

копїе hasta, репїе, трꙋпїе a трꙋп. Composita безлѣпїе, предстолпїе.

безꙋмїе ab оум, междорамїе.

каменїе collect. a камень, бренїе lutum, тернїе Compos. беззаконїе ἀνομία, безчинїе ἀταξία.

клїє, бълїє, зелїє olus, стеблїє, веселїє laetitia, оуглїє. Composita: ωбилїє abundantia, оудолїє, раздолїє, ωжерелїє monile, воскрилїє a крило.

оутрїє, острїє ab остр. Composita: невѣрїє incredulitas, поморїє, безмѣрїє, подгорїє, преддверїє, придворїє, безвѣдрїє, повечерїє.

орꙋдїє, гвоздїє, гроздїє, рождїє a розга, дрождїє. Composita: исчадїє, безчадїє, безгодїє, оугодїє, наслѣдїє hereditas, оусердїє, бездождїє, безстꙋдїє.

ситїє (ситовїє), оустїє ostium, тростїє. Composita: распꙋтїє bivium, compita, безсмертїє immortalitas, запастїє, безмѣстїє, оучастїє, причастїє participatio, безчестїє.

лозїє, орꙋжїє arma. Comp. подножїє ὑποπόδιον, scabellum (pedum), a нога; подбрежїє a брег, полкрꙋжїє hemisphaerium.

наоусїє ab оус, безквасїє (бесквасїє), согласїє harmonia, consonantia, безгласїє, разгласїє.

ωбꙋшїє ab оухо, малодꙋшїє, пристрашїє a страх. безпищїє.

ωбочїє ab око, полнчїє, ωбличїє a лице, различїє a лик, нарѣчїє adverbium, безбрачїє a брак.

Horum pleraque sunt collectiva a Substantivis, quaedam abstracta ab Adjectivis derivata. Ope їє formantur etiam Verbalia, quibus actio Verbi designatur, a participiis passivis in т, ан, ен, обен:

тїє:

тїе: извитїе, бытие, питїе, пропатїе, распатїе, взатїе, клатїе, житїе, начатїе, разгнутїе.

анїе: чаѧнїе expectatio, покаѧнїе poenitentia, обѣтованїе promissio, страхованїе terror, воспоминанїе commemoratio, желанїе desiderium, лобзанїе osculum, обрѣзанїе circumcisio, писанїе scriptura.

енїе: ѩвленїе revelatio, а ѩвити, ѩвлен, избавленїе redemptio, рвенїе zelus, погребенїе sepultura, оуспенїе dormitio, obitus, терпѣнїе patientia, оумиленїе compunctio, преломленїе fractio, a преломити, преломлен, паденїе ruina, lapsus, срѣтенїе occursus, запустѣнїе vastatio, движенїе motus, оуничиженїе despectio, ἐξουδένωσις, поношенїе opprobrium, лишенїе penuria, ѿпущенїе remissio, мщенїе ultio.

овенїе: мановенїе, плюновенїе sputum, поползновенїе, мгновенїе.

In neutris in їе tonus occupare solet syllabam, quae terminationem їе immediate praecedit: основа́нїе, орꙋ́дїе, весе́лїе, селе́нїе. Sunt tamen voces non paucae, quae regulam non sequuntur, uti зна́менїе, ра́дованїе, глаго́ланїе, ко́пїе, пи́тїе et alia. Confer tamen quae Introductionis cap. III. de tono et discrimine ejus apud Russos et Serbos dicta sunt.

§. 31. Finita in ай Masculina: ратай agricola, обычай consuetudo, ab об et вык, слꙋчай accidens, fortuna. Terminata in атай vide sub formativa т, ат.

Fi-

Finita in ей Masculina: клей gluten, κόλλα, Russ. рꙋчей torrens. Femininum еѧ: вереѧ, et верїѧ.

Finita in ꙋй Masculina: краґꙋй, Russ. цѣлꙋй osculum, Serb. славꙋй luscinia. ꙋга fem. чешꙋѧ squama. Confer adject. волꙋй, волꙋѧ, волꙋе.

Formae Substantivorum consonis in fine auctorum.

§. 32. Consonas syllabae radicali affixas, cum diversas Substantivorum formas constituant, formativas appellamus. Funguntur autem officio formativarum consonae omnes praeter п, nisi fortassis in вертеп spelunca, litera п sit servilis, ut вертеп pro вертев dicatur. Liceat et й, etsi cum vocali praecedente diphthongum efficiat, consonis hic adnumerare:

- й

й: бой а бїю, лай а лаю, водолей aquarius, а лею, покой а почїю, гной а гнїю. Hanc formam amant nomina propria aliarum linguarum: андрей pro Ἀνδρέας, закхей pro Ζακχαῖος; їерей pro ἱερεύς. Confer Adjectiva ope й seu ь formata.

- в

M. - в	F. - вь, ва	N. - во, вїе
- ав	- ава, ива	- иво
- св	- овь.	

в:

ма: слама stramen, а стлати sternere, косма а кос, корчма.

има: женима (женимаа) concubina.

мо: писмо а писати, пражмо polenta, κολλυρίς (2 Reg. 13, 6. 8. 10.), Vulg. sorbitiuncula. Bohemis пражма f. spicae tostae.

ма: сѣма semen, а сѣю, писма γράμμα, litera, a писати, знама а знати. Sic бѣма, плема, слема време, крема ab obsoletis radicibus. At има nomen ab имѹ; eodem modo наим а наимѹ, соим (соньм) а соимѹ pro соимѹ.

Confer Numeralia седмь, осмь, ope мь, et Adverbia multa ope мо formata; nec non Participia passiva in ом, ем, им.

- н

M. - н, ен, нь	F. - на, на, нь	N. - но
- ень	- ень, онь	- ѣно
- ан, ань	- ана	- аніе
- ин, анин	- ина, аныни	- еніе
- ѣинь	- ѣина	
- ѹн	- ѹна	

н: стан tentorium, statio, а стати, собл[з]н scandalum, грозн, грезн pro antiquo грозд Annon et плѣн quod supra inter radices retulimus?

ен: овен aries (cf. овца, ovis), остен stimulus, aculeus ab ость, глезен, рожен а рог. стѹпен 3 Esdra 7,

7, 8, in antiqua editione e Bohemica versione sumtum est, nunc стѹпень gen. fem. uti степень apud Russos.

нь: день dies, огнь ignis.

ень: степень, ремень, камень, пламень (cf. пламы), кремень, клень, корень a кора, перстень, свѧзень vinctus, шершень. Formativae ень praefigunt м: чисмень idem quod число numerus, ıачмень, et fem. чесмина ilex p. 190.

ан: пїан potus, ebrius.

ань: гортань.

ин: воин miles, исполин gigas, властелин, господин, et gentilia quaedam: евреин, жидовин Judaeus, сербин, мѹрин, еламитин, галатин. Alia amant анин.

анин: хрїстїанин, галїлеанин, римлѧнин, вилнцанин, самарѧнин, гражданин etc. quae tamen in plurali ин rejiciunt: самарѧне, римлѧне, quasi a римлѧн, самарѧн.

ынь: пелынь absinthium.

ѹн: перѹн Jupiter, Deus tonans, a перѹ ferio, quatio; пѣстѹн, кощѹн, бѣгѹн.

Feminina.

на: война, тайна, гривна, волна fluctus a влаюса, скверна, оустна labium, бразна (pro бразда), ножны plur. vagina, весна, расна (nisi potius расно scribendum sit, cum Instrumentalis расны

златыми Psal. 44, 14. ἐν κροσσωτοῖς χρυσοῖς, a ρасна esse non possit), плесна, тресна, стогна. Suffixum на Adjectivis in ов seu ев additum filiam designat: царевна filia regis; павловна, петровна filia Pauli, Petri.

на: вѣна frons, frondis, главна titio, наковална incus, вечерна vespertinae preces, кожна membrana, скважна foramen, a сквозѣ, превѣсна statera. Confer etiam ына.

нь: ревень i. q. ревность, zelus, дань a дати, брань a братися, козънь insidiae, васнь simultas. Alia ope знь et снь formata vide sub з et с.

ень: равень, червень seu червлень, голень, поводень inundatio, стꙋдень frigus, сажень (Croat. сежень) orgyia, *Klafter*, кесень autumnus.

ѥнь: ꙗблонь malus, pomus. Croatis ꙗблан, Carn. ꙗблан et ꙗблана, Serbis et Illyr. ꙗблан m. populus; Croatis platanus.

ана: полана a поле.

ина: половина, кривина, пастина, ꙗзвина, глꙋбина, хлѣвина, храмина, седмина, равнина, долина, ꙗрина lana, ширина (широта), быстрина, сѣдина, междина intervallum, година, слатина salsugo, десатина, истина, гꙋстина, оузина, гобзина abundantia, должина (долгота), дрꙋжина comitatus, высина (высота), тишина, паꙋчина tela araneae, пꙋчина

ре-

pelagus, кончина а конец, ѡбщина, et haec fere omnia abstracta. Huc refer masculinum старѣйшина, senior familiae. Hanc formam petunt arborum et fruticum nomina: кѹпина rubus, маслина olea, масличина oliva, ѫгодичина συκάμινος. Denotatur quoque hac forma animalium caro et pellis: звѣрина caro ferina, конина pellis equina, козлина, козличина pellis hoedina. отина est forma composita ex ота et ина: блевотина vomitus, a блевати. Serbi amant augmentativum етина; жабетина a жаба rana, главетина magnum caput, брадетина a брада, брадветина a брадва ascia. Formativam изна vide sub з.

ына et ыни: рабына, рабыни, a раб; господыни, богына dea, дрѹгына, кнагына princeps femina. Abstracta: гордына, твердына, сватына: пѹстына et пѹстыни, милостына eleemosyna, благостына.

аныни: самаряныни, египтаныни, грекыни. Confer mascul. анин.

ѹна: пѣстѹна (пѣстѹница).

Neutra.

но: лайно stercus, a лаю foeteo; бревно trabs, вапно calx, гѹмно area, платно tela, брашно cibus, стегно, окно fenestra, ab око; сѹкно pannus.

ѣно: полѣно, колѣно genu. At бретено fusus.

аніє: ваꙗніє γλύμμα, а ваꙗти, ваꙗн.

еніє: тимѣніє, знаменіє signum, воскресеніє resurrectio, et infinita alia in аніє, еніє. Vide supra їє.

Confer etiam Adjectiva ope ен, ин, ан formata.

Terminatorum in ына penultima tono afficitur: гордына, благостына. Vocum in ина tonus admodum variat. Tertiam a fine non nisi in paucis occupat: истина. Secundam in pluribus: година, кончина, половина. Sed et ultimam in non paucis: глубинà, тишинà. ꙗгодичина servat tonum in prima, uti primitivum ejus ꙗгода.

- л

M. - л, ел	F. - ла	N. - ло
- ль	- ла, ль	- ало
- ель	- ель, аль	- ило
- ол	- ола	- ыло
- ыл	- ыла	

л: стол а стою, промысл, угл angulus; жезл virga, baculus.

ел: плевел palea, кростел. Mares animalium: орел, козел, осел. жупел, котел peregrina sunt.

ль: угль carbo. Sed ль post labiales paragogicum est in жеравль, корабль, вопль, pro жеравь, корабь, вопь.

ель: прїатель а прїати, подател, пѣтель gallus et пѣтелъ, благодѣтель (благодатель) beneficus, ἐυερ-

εὐεργέτης; жатель messor, житель, прѣтель ultor, зритель, властель a власти, тщатель. A блюсти vero блюститель (rectius блюстель). свѣдѣтель testis, qui rei conscius est, a свѣдѣти (male nunc in libris recentioribus свидѣтель). Talia personam agentem denotantia a verbis in ити et ати plurima formata sunt: строитель dispensator, грабитель raptor, томитель cruciator, tyrannus, гонитель, ревнитель, хранитель, повелитель imperans, позоритель, побѣдитель victor, родитель, креститель, спаситель (спас) salvator, искоуситель tentator, оутѣшитель consolator, оучитель, моучитель tortor, tyrannus. Sic et лаптель insidiator, a лапти; настоятель, погребатель, дѣлатель operarius. тажатель, стажатель, слышатель auditor, пискатель, ласкатель et alia.

ол: оузол ab оуз, мозол, глагол. — ыл vide sub ыло.

Feminina.

ла: тесла a тесати, мгла nebula, a мгноу.

лѧ: петлѧ, теклѧ resina, a текоу. At ль post labiales in коупльѧ, капльѧ, землѧ pro коупѧ etc. epentheticum est.

ль: стебль, мысль mens, ѿрасль ab ѿ et растоу, лѣторасль, сохль; pluralia пели a пети, гоусли a гоусти.

ѣль: ѣль, гыбель, погыбель perditio, a погыбнꙋ; сопѣль, кꙋпѣль et кꙋпѣль lavacrum, свирѣль, твердѣль (etiam mascul.), скꙋдель testa, обитель diversorium, habitatio, обꙋтель calceamenta, дѣтель πρᾶγμα, добродѣтель.

аль: скрижаль, печаль a пекꙋся, пищаль a пискати, пищꙋ.

ола: гомола (et гомоля); крамола seditio.

ыла: могыла tumulus, cum quo Illyr. гомила conferri possit.

Neutra.

ло: начало, initium, a начати, зачало initium lectionis, стекло, plur. чресла, прꙋгло, крꙋгло, пекло pix (olim Sir. 13, 1. nunc смола), пореколо. Suntque pleraque verbalia utensilium et instrumentorum: мыло sapo, a мыти, забрало, жало aculeus, шило subula, a шити; сѣдло, оувясло mitra, превясло a вязати (вясти), масло a мазати (масти), число numerus, a чести, читати. Alia servant characteristicam vocalem verborum in ати, ити; hinc ало, ило, rejecta terminatione Infinitivi ти.

ало: ωдѣяло seu ωдѣвало, стояло basis, gradus, покрывало, почерпало, писало, зерцало (Russ. зеркало) a зерцати, quod est a зрѣти, Illyr. nunc огледало ab огледати.

ило: попило a пити, правило norma, amussis, regula,

gula, кормило, чернило atramentum, горнило focus, солило salinum, мѣрило statera, шарило, судило, пꙋдило terriculum, кадило, стило (сватило ἁγιαςήριον, sanctuarium Psal. 72, 17.), свѣтило luminare, вратило, plur. носила, точило torcular, a точити.

ыло: мотъıло κέτρος, et masc. мотъıл.

Terminata in атель, итель, habent tonum in penultima: питáтель, лови́тель. Sunt tamen quae eum in tertia a fine retinent: дѣ́латель, избáвитель. Neutra in ало, ило habent tonum in penultima: забрáло, Excipe нóсила, прáвило, мѣ́рило.

- ρ

M. - ρ	F. - ρа,	N. - ρо
- ερ, ορ	- рь, ерь	- еро
- арь	- ера	
- ырь	- ыра	

ρ: дар donum, a дати; вѣтр ventus, a вѣти (pro вѣати). вихр et вихор turbo.

ερ: вечер vesper, forte et сѣвер aquilo. бисер margarita, peregrina vox est. Plur. кꙋдри a кꙋдерь.

ορ: мохор Russ. plur. мóхры sive мохръı̀ fimbriae, свекор socer (fem. свекръı socrus).

арь: рыбарь piscator, усмарь coriarius, винарь, вертоградарь, мъıтарь, житарь, златарь, вратарь, писарь, ключарь, горнчарь (alias скꙋдельник) figulus, пекарь. Suntque haec opi-

ficum

ficum nomina partim a Verbis, partim a Substantivis derivata. Addere possis Serborum козаꙋ caprarius, свинаꙋ subulcus, qui ꙋ literam nunc non afficiunt molli ь. At Poloni et Boh. pro арь more solito arz amant: kolarz, krawarz, pro коларь, краварь.

ꙑрь: пастырь а пасти. Adde Russ. костырь aleator, пꙋзырь bulla.

Feminina:

ра: сестра, икра, искра, certe etiam бедра а бед, collato бдѣти. Serb. мезгра pro мазга, succus arboris.

рь: дебрь vallis, plur. ноздри nares, a sing. inusitato ноздерь.

ерь: матерь, дщерь proprie sunt Accusativi a Nominativis мати, дщи.

ера: пещера spelunca, crypta.

ꙑра: сѣкꙑра securis. Adde Serborum augmentativas formas ꙋра, ꙋрина: главꙋра, главꙋрина, a глава, ножꙋрина a нога, жабꙋрина a жаба.

Neutra:

ро: ребро costa, ꙗдро nucleus a ꙗмь (pro ꙗдмь); annon et сребро argentum, quod utique conferendum cum germ. *Silber*.

еро: езеро lacus, stagnum, a ез.

Vide etiam Adjectiva ope р, ер formata.

- д

M. - д F. - да, дь N. - до

- одь - ода - адо

- едь - еда, едь

- адьа, адь

д: дроздъ, грозд, in quibus tamen euphoniae causa д paragogicum cum з conjunctum est.

одь: господь, a quo fem. госпожда (госпожа) domina.

едь: лебедь, Serb. лабуд, cygnus, olor.

Feminina:

да: правда justitia, кривда; вражда inimicitia, a враг. Serbi conjungunt д cum з in жлезда pro жлеза. Huc referri possint оузда, бразда, брозда (бръзда). An non et сковрада (скъврада) τήγανον, si Pol. skwarek, skwarzyc cum eo conferatur. At ωдежда est a Praes. ωдежду pro ωдѣю; нужда vero pro нуда a нудити.

дь: падь spithama, a пати.

ада: громада cumulus.

еда: лебеда atriplex. At бесѣда, si compositum sit, a сѣдѣти deductum videtur.

ода: свобода libertas, ab inusit. своба; forte et угода.

адьа: Russ. попадьа sacerdotis uxor, Serb. попадия a поп, грчадия coll. Graeci, србадия Serbi

Serbi. At coll. fem. грчад graeca juventus, србчад serbica juventus, refer ad sequens адь.

адь: челядь familia (hominum seu prolium collectio), плещадь. Serbica: омад pulli equini, телад vituli, јагнад agni, тюрад et бѹчад, pulli meleagridis, шокчад juventus illyrica latini ritus.

едь: Russ. пестредь tela variegata, a пестрый. Serb. јагнѣд populus nigra, est masculinum.

Neutra.

до: стадо grex, a сто centum, vel a стати.

адо: говадо pecus, bos, *Rind*, a говѣти.

Confer formativas дѣ, ѹдѣ, ѹдѹ in Adverbiis.

- т

M.	F.	N.
- т	- та, ти	- то
- ет, от	- ть, ать	ето
- оть	- ота	- ыто
- атай	- ата, ета	
	- ита	

т: черт niger spiritus, diabolus.

ет: хребет, трепет, скрежет stridor (dentium), кречет.

от: живот vita, хобот cauda, ропот (рꙿпот) murmur, топот sonitus pedum, полот a пол, (Carn. плат), ногот unguis.

оть: голоть (κρύσταλλος, glacies), лакоть cubitus

атай:

атай: дозоратай inspector, соглядатай, ходатай mediator, возатай auriga, прелагатай explorator. ратай vide sub ай.

Feminina.

та: черта stria, apex; невѣста a невѣдѣти.

ти: мати mater, Russ. мать. Confer мама, майка aliarum dialectorum.

ть: память memoria, a помяну memini; благодать, благодѣть, a благо et дати, дѣти; рукоять manipulus, пажить, паперть posticum, смерть mors a с et мру; шесть sex, et forte пять quinque a пну, пя, пяти, sumendo manum extensam pro numero digitorum, ость ab ось. Abstracta vero напасть, власть ab Infinitivis напасти, власти, rejecto и, orta sunt. Sic etiam пещь fornax a пеку, пещи, мощь a могу, мощи. Eodem modo вѣсть, свѣсть, зависть, мясть, сласть, страсть a formis contractioribus вѣсти pro вѣдѣти, зависти pro завидѣти, мясти pro мязати, сласти, страсти, pro сладити, страдати.

ать: печать σφραγὶς, sigillum. Adde девять, десять, uti supra шесть, et пять.

ота: правота, работа, лѣпота, велелѣпота (Psalt. Ven. 110, 3. μεγαλοπρέπεια magnificentia, pro hodierno великолѣпїе), слѣпота, срамота, тѣснота, теплота, свѣтлота (Psalt. Ven. 109, 3.

3. pro свѣтлость λαμπρότης, splendor), широта latitudo, доброта, щедрота, пестрота, жестота, чистота, простота, высота, гнѹсота a гнѹс (гнюс), красота a краса, нагота nuditas, тагота, благота (благость), дългота, лѹкота легкота. Suntqúe abstracta qualitatis, quorum plurima ab Adjectivis, pauca a Substantivis derivantur. Adde concreta masculina юнотa juvenis, сирота pupillus. Post consonas liquidas ета pro ота locum habet.

ета: сѹета vanitas a сѹй, синета hyacinthus a синїй, синь, нищета a нищ, тщета a тщ. Adde клевета, et вождрета, ob жд ante р. Cum ота et ета maxime affines sunt formativae ость et есть, quas vide.

ата: лопата pala.

ита: ланита gena.

Neutra.

то: жито frumentum, a жити frui.

ето: тенето, решето cribrum.

ыто: копыто ungula, корыто.

Vide etiam Adjectiva ope ат, ит, formata.

Finita in ота, ета habent tonum plerumque in fine: наготà, нищетà. Quaedam tamen in secunda a fine: рабóта; quaedam in tertia: лѣпота, широта.

- з

M. - азь F. - знь
- изна

азь: кладазь (кладезь) puteus; пѣназь idem cum germ. *Pfennig*.

знь: приязнь, неприязнь diabolus, a прияти; жизнь vita, a жити; боязнь timor, a боятися, болѣзнь dolor, a болѣти, любезнь, a любити amare. кꙋзнь 152 a кꙋю. Exod. 35, 22. olim всякꙋ кꙋзнь златꙋ, nunc всяк сосꙋд злат, πᾶν σκεῦος χρυσοῦν.

изна: главизна, цѣлизна, оукоризна opprobrium.

- ж

Masc. - еж: грабеж raptus, direptio, палеж, падеж,градеж sepes, a градити, мятеж a мятꙋ, abstracta a verbis. Fem. продажа venditio, pro продаждa, quod a продадꙋ ope д formatum est. Serbis et Croat. продая a forma продаю.

- с

M. - с F. - снь N. - есо
- есно

с: час hora, a чаю, et пояс cingulum, a пояти, esse possint.

снь: пѣснь a пѣти canere, баснь fabula, a баю.

есо: колесо pro коло, plur. небеса a небо inserto augmento ес.

есно:

ъсно: ложесна plur. matrix, uterus.

De augmento ес Neutrorum in о monet Smotriskius, Nominativum singularem древесо, небесо, тѣлесо, оушесо, очесо etc. pro древо, небо, тѣло, чꙋдо, оухо, око non esse in usu.

- ст

F. - ость, есть N. - ство

- ить, ють - ствїе

ость: правость (правота), мертвость, крѣпость, fortitudo, a крѣпок rejecto ок; юность, равность, ѡбилность, милость, жалость, цѣлость, ярость ira, furor, мꙋдрость prudentia, премꙋдрость sapientia, старость, хытрость τέχνη, радость (Luc. 1, 44. радощами ἐν ἀγαλλιάσει est a forma радоща), сладость dulcedo, a сладок, скꙋдость, лютость, сытость satietas, кротость, мерзость, дерзость, тагость, многость, благость, тихость, пакость. Suntque haec abstracta ab Adjectivis formata. Post ї et consonas liquidas ость mutatur in есть.

есть: бꙋесть a бꙋй, болесть a боль, доблесть a доблїи firmus, strenuus; горесть amaritudo тажесть, Russ. свѣжесть.

ить: користь (nunc корысть) lucrum.

ють: челюсть maxilla.

Neutra conjungunt cum ст jam во, jam вїе.

ство:

ство: оубїйство, дѣйство, дѣвство virginitas, вдовство, лꙋкавство (-ствїе), безꙋмство, воинство, пиянство, достоинство, пространство spatium, празднство, старѣйшинство, началство principatus, свѣдѣтелство (-ствїе), матерство senium, сродство, богатство, естество, бѣжство et бѣгство, безочьство Luc. 11, 8. ἀναίδεια, impudentia, importunitas. Solet autem euphoniae causa post жд, ж, ш, ч inseri е: рождество (рожество), тождество identitas, множество, торжество, хꙋдожество a хꙋдог, меншество, послꙋшество testimonium a послꙋх, количество quantitas, жречество, владычество a владыка, вещество materia, качество qualitas.

ствїе: чꙋвствїе (-ство), долгоденствїе longaevitas, разньствїе, царствїе regnum, пришелствїе, невѣрствїе, шествїе, пришествїе (pro шетствїе, a participio passivo шет verbi шедꙋ, шел), величествїе (-ство), отечествїе (-ство), пророчествїе (-ство). Comprehenduntque hae formae abstracta actionis, qualitatis, conditionis, officii, status et quaedam collectiva. Bohemi accutius et accuratius formam collectivorum ство a forma abstractorum ствїе distinguunt. жидовство enim apud eos Judaei, жидовствїе

vero

vero Judaismus. Vide Gramm. Bohem. Pragae 1819. a me editam, p. 40.

Terminata in ство, ствїє habent tonum in syllaba, quae immediate praecedit: нача́лство, пиа́нство. Quae ante ство euphonicum є inserunt, in antepenultima: мно́жество, хꙋдо́жество́. Primitivorum suorum tonum retinent гꙋби́телство a гꙋби́тель, ма́терство. Quorundam etiam ultima tono afficitur: божество̀, рождество̀, кіство̀.

- ск

Neutr. - ско: войско exercitus, дѣтско infantia. Confer Adjectiva ope ск, скый formata.

- ш

Masc. - оша: юноша juvenis, a юн, unde юнох, cui si а accedat, х mutatur in ш.

Fem. - ош: кокош gallina; пꙋстош desertum a пꙋст.

клапыш 230 ope ыш formatum est. Russis et Serbis forma haec masculina adhucdum usitata: Russ. глꙋпыш procellaria glacialis, *Sturmvogel*; Serb. гꙋстыш res densa, малыш parvulus. Adde femin. ꙋша: Serb. мекꙋша malum aut pirum molle. Russi, Serbi et Bohemi norunt et mascul. аш: Russ. торгаш a торг, Serb. орлаш, Boh. рꙋбаш.

- щ

M. - ищ F. - ища N. - ище

- оща

ищ:

ищ: козлищ, дѣтищ, самчищ masculus, прелюбодѣйчищ ex adulterio natus, лвичищ leunculus, рабичищ, ослячищ pullus asinae, горличищ a горлица, отрочищ ab отрок. Huc spectant russica consuetudine finita in ич pro ищ: господичич olim Gen. 24, 65. nunc господин pro κύριος, quem blandientium more diminutivo duplici ичич exprimere voluit antiquus interpres. Serbis hodiedum господичић est domicellus, filius heri. царевич regis filius, воеводич, птич. Slavico ищ respondet Serborum ић, cujus ope diminutiva innumera formant: кумић a кум, ланчић, catenula, a ланац.

ища Russorum forma augmentativa: липища tilia grandis, a липа.

оша olim quandoque pro ость: жалоша, in poemate de Igore, радоша Luc. 2, 44. Huc spectat Croat. miloscha (милоша) gratia pro милость, et plura terminata in ocha (оча) pro ота: грубоча crassities, драгоча, бридкоча, чисточа, сухоча siccitas, Serb. глубоћа, блѣдоћа, бѣлоћа, чистоћа.

ище: гноище, покоище, убуище, требище, капище delubrum, сонмище, огнище, пристанище portus, тризнище locus certaminis, жилище, сѣдалище, виталище, (обиталище), чтилище, оузилище, хранилище, святилище,

влагалище βαλάντιον, crumena, съборище, нырище, сѫдище tribunal, исходище, прибѣжище refugium, торжище, полчище castra, сѣчище locus caedis, aliaque, quibus locus sive receptaculum designatur. Adde поприще parasanga, топорище, ратище hastile. Alia uti козлище, женище, дѣтище, вретище cilicium, saccus, a врет, humiliativa sunt, cum quibus nomina formae иско, apud Polonos, Bohemos et Lusatas usitatae, conferenda sunt. Illis крависко a крава est vilis vacca.

Nomina formae ище tonum habent in syllaba, quae immediate praecedit, i. e. in tertia a fine. Leguntur tamen сѫдище et сѫди́ще, жи́лище et жили́ще.

- ц

M. - ец	F. - ица	N. - це
- ац	- ца	
- ца		

ец: оукц, жребец pullus equi, скопец eunuchus, нѣмец, юнец, близнец, агнец, телец, отец. Quaedam conjungunt syllabam ен cum ец: младенец, стѫденец, птенец. Denominativa virorum ab Adjectivis: первенец primogenitus, сиробец, слѣпец, мѫдрец, старец, хытрец, мртвец, пѣшец. Verbalia: ловец, сопец, кѫпец, гонец, стрѣлец, пришлец advena a пришел:

цъꙗ; борец, жрец, творец factor а творити, свирец, гѹдец, льстец, чтец lector, писец; sed конец et пѣвец sunt a Substantivis бой et пѣв immediate deducta. Adde тѹземец indigena. Rerum aliarum appellationes: вѣнец corona, sertum, a вѣнꙗ, гърнец olla, конец finis, свинец plumbum, рожец, съсец (сесец, сосец), mamma, a съсѹ. Diminutiva: кораблец, чванец, цвѣтец, ковчежец a ковчег, мѣшец a мѣх, Russ. горшец (contractum e горнчец), сѹчец a сѹк, вълчец tribulus. кралиц regulus in missali glagolitico legitur pro кралищ. Confer supra ищ, Serb. иħ.

ац: заяц lepus, мѣсац mensis.

ца: оубїйца homicida, вїнопїйца potator vini; ядца vorator, edax. Adde онсица ὁ δεῖνα, quidam, ab онсїй, et пїяница mascul. et femininum.

Feminina.

ица: доилица nutrix, a participio activo доил, пѹщеница mulier dimissa, a part. pass. пѹщен; Ab Adjectivis: единица, подложница, заложница, мѹжатица a мѹжат. Pleraque formantur a Masculinis. Fit autem motio seu Masculinorum in Feminina mutatio a) addendo ица: ходатаица (ходатайца) mediatrix, a ходатай, голѹбица a голѹбь, еленица cerva a елень; пѣстѹ-

ница а пѣстѹн, бѹйволица, лисица а лис, ослица ab осел, царица, пророчица, а пророк, владычица а владыка, отроковица puella, inserto ов ab отрок. b) pro ец aut ик substituendo ица: юница а юнец, агница ab агнец, плѣнница а плѣнник, дверница ostiaria, блѹдница, грѣшница, помощница etc. Aliqua pro ица amant ница: пѣвница а пѣвец, кормителница, хранителница, предстателница. Animalium nomina quaedam epicoena, ut avium: кавица, горлица, птица, ластица et ластовица. Insectorum: гѹсеница, кобылица, мшица βροῦχος Joel 1, 4. Russ. eruca. Rerum inanimatarum, praecipue parvarum, appellationes: зѣница pupilla. Hinc Diminutiva: дѣвица, понявица а понява, вдовица, паввица, веверица, рыбица, вилица fuscinula, теслица, книжица, частица, ижица (ὖ ψιλὸν), дщица а дска. Sic крѹпица, оудица ab оуда, etiamsi diminutivorum significationem amittant. Denominativa ab Adjectivis varia: шѹица (шѹйца) sinistra, денница, меденица, мѣдница minutum, λεπτὸν, рожденица μήτρα, matrix, десница, оулица, теплица, златица, златеница aurugo, Jerem. 30, 6. olim, nunc желтаа болѣзнь. Collectiva: двоица, троица, седмица, седмерица, патерица, сторица, множица. Nomina

in-

instrumentorum, utensilium, vestium: лѣствица scala, трѣсновица, пѣвница cithara, възглавница, оукропница, червленица, скѫдельница amphora, *κεράμιον*, пленица, кадилница, стклѧница, багрѧница, вазаница, плащаница, ножница, колесница currus, кошница, крошница et крошвница, палица, сѫлица, ложица (лжица), срачица tunica. Arborum et fructuum: смоковница ficulnea, желтѧница 167, пшеница triticum, корица cinnamomum, горѫшица sinapi a горѫха. Loci et receptaculi: темница carcer, оумывалница, виталница diversorium, горница coenaculum, *ἀνώγεον*, кѫмирница delubrum, восходница, мытница telonium, житница, оузница, ложница, орѫжница, сокровищница Psal. 104, 30. *ταμεῖον*, penetrale, (olim съкровище). Omnia haec inserunt н ante ица, quia immediate ab Adjectivis in ен seu ный derivantur.

ца: овца ovis; aequivalet itaque slavicum ца in fine latino is, cum utrumque a syllaba radicali ов deductum sit; мышца brachium. шѫйца contractum est ex шѫица sinistra (manus).

Neutra.

це: мйце ovum, a мк; слънце sol, ab inusit. слъно; сердце cor. Diminutiva: копїйце a копїе, древце (древце), полѣнце a полѣно, окънце

ab

ab окно, кормилце, чадце. Smotriski neutra словице, тѣлице p. 54 Grammaticae suae adduxit; scribere debuit словце, тѣлце, uti recte habet Lexicon trilingue. At terminata in їе mutant їе in їйце: чтенїйце lectiuncula, a чтенїе, списанїйце brevis conscriptio.

Terminatorum in ица pleraque tonum habent in penultima: вдови́ца, пшени́ца, колесни́ца. Alia in tertia a fine: ю́ница, до́йлица, богоро́дица, тимпа́ница. Immo et in quarta et quinta a fine, quia masculinorum, a quibus feminina formata sunt, tonum servare solent: пита́телница a пита́тель, роди́телница a роди́тель, слꙋжи́телница a слꙋжи́тель. Sic etiam избавителница, оутѣшителница ab изба́витель, оутѣшитель.

7 Ч

M. - ч, ач F. - еч
- чий, чїа

ч: бич flagellum, a бити; брич novacula, a брити tondere. Addere possis бирич praeco, Russ. бирюч, Lusat. bericz, Carn. berizh, berzh, *Scherge*, Boh. birzic praeco et lictor. Alia in ич, uti птич refer ad ищ: птищ, Serb. тић, Carn. птич et тич.

ач: ковач faber ferrarius, a ковати; орач arator, стригач tonsor. толмач peregrinum videtur

чий, чїа: виночрьпчїа οἰνοχόος, pincerna Neh. 1, 11 in Ostrogiensi, nunc віночерпчий, самчий (a

сам)

сан) oeconomus, кормчїй gubernator navis, зодчїй τέκτων, a здати; писчїй scriba, Isai. 36, 3. памятописчїй olim, nunc памятописец ὑπομνηματογράφος; книгачїй, книгочїй, et книгочїя γραμματεύς. бирчїй inquisitor, forma differt a бирич.

еч: ѡзреч f. facies, figura, ab ѡзрѣти. Russ. горечь amaritudo respondet slavico горесть.

Neutra in чїе, uti смерчїе, черничїе, драчїе, ope їе a смерк, черника, драка, mutato к in ч, formata sunt.

- г

M. - г, ог	F. - га
- ег, ѣг	- ига, яга
- ѹг	- ога, ѹга

г: стог acervus, a стою, мозг 122.

ог: тварог massa lactis coagulati. ѡстрог (острог) χάραξ locus palis vallatus, munimentum, ab остр deduci possit, uti остров insula, nisi potius ad стрегѹ, ѡстрегати custodia cingere, referre malis, ut ѡстрог sit locus custoditus, custodia cinctus. хѹдог, чертог, peregrina sunt.

ег: ковчег, etsi peregrinum videatur.

ѣг: бѣлѣг macula alba, lepra, a бѣл.

ѹг: бѣлѹг Serb. porcus albus; пстрѹг (pstruh) Boh.

pro

pro пестр8г, salmo fario, Pol. pstrąg a пестрый. Russ. пестр8шка (pro пестр8жка) supponit primitivum пестр8га, a пестрый.

га: мазга 122, розга 126, малга Russ. a мал, малый.

ига: верига catena. Confer вервь.

ага: бл8дага Russ. vagabundus, erro.

ога: острога calcar, ab остр. Igitur Polykarpow male sub ѡ collocavit ѡстрога, cum non sit compositum.

8га: хал8га Luc. 14, 23. φραγμὸς, sepes; бѣл8га Serb. sus alba; бѣл8га Russ. acipenser huso.

Neutrum иго, quamvis affine sit latino jugum, et germ. *Joch*, tamen a radice яти, им8, capere, deduci posset, si exempla vocum formatarum ope го suppeterent.

		* х
M. - х	F.	- ха
- их		- иха
- 8х		- оха, еха
		- 8ха

х: д8х spiritus a д8ю (д8н8); спѣх, поспѣх, неспѣх a спѣю, смѣх 97.

их: жених sponsus, a женитися. Serb. женик, mutato х in к.

8х: паст8х pastor, at vilioris conditionis quam пастырь, a пасти pascere, Boh. паст8ха. Adde

Russ. петꙋх gallus (slav. пѣтел), e Nestoris chronico конюх, овчꙋх, et Croat. отчꙋх vitricus ab отец, пилюх miluus; кожꙋх.

хa: сваха Russ. pronuba, a mascul. сват.

аха: черепаха Russ. testudo 186, снаха Serb. pro снохa.

оха, еха: сноха nurus a сын, мачеха Russ. noverca, pro мащеха a мати. Croat. мачаха, Carn. мачеха, et мачоха, Serb. маћаха et маћина, Pol. мацоха, Boh. мацеха, vulgo et мацоха.

ꙋха: трebꙋха venter, alvus, Croat. et Illyr. требꙋх masc., plur. требꙋхи Malach. 2, 3. intestina, ἔνυστρον, (in Ostrog. трибꙋхи addito лютомыи bis legitur). горꙋха, unde Adjectivum горꙋшно (зерно) et dim. горꙋшица sinapi. Adde Russ. бѣлꙋха delphinus leucas, желтꙋха icterus.

- к

M. - ок	F. - ка	N. - ко
- ак, ак	- ика	- еко, око
- ык, ыка		
- ик, ник		
- ѣк, юк		

ок: шипок rosa (canina), остаток et остаток, опрѣсток azymum, послѣдок, пародок ὄμφαξ, свиток volumen, избыток, паток dies veneris, начаток, пѣсок arena, инок monachus, contrac-

tractum ex кдинок; колок paxillus est dim. a кол: Croatae, Poloni, Bohemi in his amant ек pro ок, Carn. ѣк (пѣек etc.), Serbi et Illyrii ак. Habent tamen hi свѣдок, testis, cum о firmo et immobili.

ак: злак, зрак a зрѣти, простак idiota, a прост. Russ. рыбак idem quod Slav. рыбарь.

ак: Russ. дꙋбнак quercetum, Serb. врблак salictum.

ык: камык et forsitan юзык.

ыка: владыка dominus, a владꙋ. Huc refer ика post ж: оужика m. et f. cognatus, cognata. Fortassis et ближика proximus, cum in Psalt. Ven. Ps. 121, 8. legatur ближик pro ближних.

ик: каженик eunuchus a казити, кажен; оученик discipulus, ab оучен. Praefixo н Adjectivi ник.

ник: праздник festum, a празден. Alia a Substantivis: жертвеник a жертва, mediante Adjectivo жертвен, alias etiam жертовник altare, требник idem, дымник fumarium, кадилник, свѣтилник lucerna, сребреник (numus) argenteus, златник aureus, источник fons, свѣщник candelabrum, a свѣща. Plurima virorum denominativa: ковник seditiosus, приставник procurator, наставник praeceptor, застꙋпник, накмник et наимник, закмник, обамник, данник, конник eques, законник, поклонник ado-

adorator, посланник, гостинник et гостилник hospes, свѧщенник sacerdos, бѣлник et бѣлилник fullo, ѡбиталник, проповѣдателник, началник, численик, дверник, сѹперник adversarius, праведник, преводник, бѣдник, наслѣдник haeres, среднник, всадник eques, оугодник, съвѣтник consiliarius, βουλευτὴς, пѹтник, шепотник susurro, ротник, вратник centurio, патьдесѧтник, защитник (защититель), вѣстник nuncius, извѣстник olim 2 Paral. 34, 11. coementarius (at legendum извѣстник ab известь e graeco ἄσβεςος calx), nunc домоздатель οἰκοδόμος, местник, четвертовластник tetrarcha, сѹзник auriga, (ascensor, ἀναβάτης Isai 21, 7.), оужник, пѣнѧжник nummularius, дължник debitor, книжник, хѹдожник, грѣшник a грѣх, темничник vinctus, ѡкщник, пращник fundibularius, тысѹщник χιλίαρχος, tribunus.

ѣк: человѣк homo, cf. челѧдь.

юк: пилюк miluus, olim Jer. 8, 7. cui correctores peregrinum ерωдіа substituerunt, apposita glossa in graeco legi асіда. Croat. пилюх vide sub х.

ка: fem. ракка perdix, водка, латка, юнотка, решотка, плюска, рѹчка urna, точка punc-

tum

tum. Diminutiva сойка a соꙗ, невѣстка, дощка Russ. pro дъщица, a дска.

ика: чрьника. оужика vide sub ыка.

око: Neutr. ꙗблоко, Pol. Boh. ꙗблко, pomum, cujus primitivum ꙗбло nullibi invenitur.

еко: Diminutivum колеко a коло.

Formativam ско vide sub ск.

Confer Adjectiva ope ок, ка, ко formata.

Terminatorum in ник pleraque tono afficiunt syllabam ante ник: по́стник, ме́стник, нача́лник, иноплеме́нник. Excipe му́ченик, моли́твенник, же́ртвенник, дѣ́вственник, in quibus tertia a fine, et блудни́к, должни́к, оучени́к, in quibns ultima syllaba tono afficitur.

Usus formarum.

§. 33. Ex paucioribus aut copiosioribus exemplis sub qualibet forma adductis ipse jam judicare poteris, quam varius sit harum formarum in lingua veteri slavica usus. Eadem enim forma, qua actor, vir agens, denotari solet, subinde etiam instrumentum, utensile designatur. Formae quibus feminae a maribus distingui solent, etiam abstractis designandis serviunt. Masculis quidem tribuuntur terminationes ин, ѹн, анин, ель (атель, итель), арь, (rarius ач, ак), ник. Feminis а, ия, ына (ыни), ица, (rarius ка). Neutris animalibus nondum adultis: ѧ, cujus pluralis ѧта. Actio verbi

bi notatur formis neutris аніе, еніе, тіе, et femininis ва, ка. Abstracta attributorum quorumvis amant formas femininas ь, а, а, овь, ина, ына, ель (ѣль), да, ть, ота (ета), ость (есть), ица, et neutras ство, ствіе. Collectiva іе. Instrumenta, utensilia но, ло (ало, ило), ец, ица, ник. Receptaculi, loci appellationes postulant нще. Diminutiva нщ, ец, ица (rarius ка), це. Rarioris usus formas sub м, р, д, з, ж, с, ш, ч, г, х conspicies. Genus denique ipsum, ad quod determinandum regulae a Grammaticis hactenus datae vix sufficiunt, formae a nobis latius expositae ac secundum genera consulto distributae suapte indicant.

Caput IV.

De nomine adjectivo.

§. 34.

Adjectivorum terminatio.

In Adjectivis duplex terminatio, indefinita et definita, secundum genera distinguenda est.

Indefinita a) post consonas solidas:

M. -	F. - а	N. - о
нов,	нова,	ново.
наг,	нага,	наго.
зъл,	зла,	зло.

b)

b) Post consonas liquidas:

M. - ь	F. - ꙗ	N. е
бꙋй,	бꙋа,	бꙋе.
отень,	отнꙗ,	отне.
ложь,	лжа,	лже.
лож,	лжа,	-

Adjectiva definita assumunt pro ratione consonarum praecedentium ый aut їй:

a) первый, перваꙗ, первое

b) 1. синїй, синꙗꙗ, синее.

2. третїй, третїꙗ, третїе.

Formae primitivorum.

§. 35. Formam Substantivorum primam induunt et Adjectiva, ea nimirum, quorum consona finalis non est affecta, sed solida. Talia sunt:

жив, лѣв laevus, нов novus, син caesius, griseus, плав, прав, крив. Adde готов paratus. первый vide inter Numeralia; здрав vero ope ав formatum est.

люб, слаб, грꙋб; лѣп pulcher, слѣп, глꙋп 107, свѣрѣп.

нѣм mutus, сам; ꙗрам, хром, кром.

ин alius, юн, лѣн piger; пълн, ꙗран, брон albus (equus), срѣн, черн.

бѣл albus, мал parvus, мил carus, ꙅол, ꙅѣл, цѣл 99, гол 102.

пр

пр austerus Luc. 19, 21., сир orbus, спор 150, стар 156, скор 163.

рад, сѣд canus, худ vilis (Russ. Pol. macer, Boh. pauper, Serb. уд malus), смѣд (снѣд, гнѣд) 195, блѣд, млад, тверд, гърд.

лют saevus, atrox, сыт satur, сват 149, злат aureus, жєлт, ист, пуст, тълст, част, чист, густ 207. литый est a participio passivo лит verbi лїю.

снз, гобз, близ, бърз 115, дерз (дерзый) θρασὺς, Prov. 13, 18.

лыс calvus, рус, кус (кусый).

убог pauper, нѣг, наг nudus, нєтаг piger, ἀεργὸς (olim Prov. 13, 4. nunc праздный), благ, дьг, мног, драг, друг, строг (строгый) Russ. Pol. severus.

лих Boh. Croat. Illyr. impar, тих, сух; глух.

ѧк Serb. robustus, fortis, ѧк; прєк.

Horum definita terminatio est ъий : лѣвъий, прамъий rectus. Post г, х, к per abusum scribi ий pro ъий supra p. 17 et 21 monuimus.

Quaedam uti гав, кром, ѕѣл, прєк inusitata quidem sunt, qua Adjectiva, sed sunt themata Adverbiorum гавѣ, кромѣ, ѕѣлѡ etc. сам, ин, ист, рус forma ab Adjectivis non differunt, quamvis ob significationem inter Pronomina locum sibi postulent.

For-

Forma Adjectivorum secunda.

§. 36. Formae secundae Substantivorum respondent Adjectiva, quae radicali liquida finiuntur: бѹй fatuus, сѹй vanus, шѹй sinister: бѹїй, сѹїй, шѹїй.

дивїй, ferus, incultus.

крѣплїй fortior, Comparativus a крѣпкый.

велїй magnus. Comparativus болїй major.

синь: синїй caeruleus, lividus. Comparativi ѹнїй melior, мнїй minor.

чѹждь: чѹждїй, чѹжїй, Serb. тѹждь, 100.

лож mendax, a лгати, рыж (рыжїй) rufus, дѹжїй a дѹг, robustus, bene valens.

весь vide inter Numeralia.

пѣшь, пѣшїй pedes 89.

нищ egenus, тощ: тщїй vacuus. слащ ἡδύς, suavis, jucundus (olim Prov. 12, 11. nunc сладостен).

ниц pronus.

проч: прочїй, reliquus, residuus.

Pleraque ex his derivata sunt ope ь seu їй. Nam дивїй est a див, чѹждь a чѹдо, ниц a никѹ, слащ a сласть.

Quaedam, uti Comparativi omnes, terminatione definita carere non possunt. Formantur autem ope suffixi ь et їй possessiva a Substantivis.

M. ь

M. - ь F. - а N. е

іаковль, авраамль, cum ль paragogico ob labiales в, м, pro їаковь, авраамь; овнь, овна, овне ab овен; фараѡнь, сїѡнь, орль, орла, орле ab орел; кожла крв in Missali glagolitico a козел; осль ab осел; велблѹждь a велблѹд, кнажь a кназь, единорож a единорог, враж a враг, паѹч a паѹк, пророч a пророк, человѣч a человѣк, юнч a юнец, агнеч ab агнец, телч a телец, жерч a жрец, отеч, отча, отче ab отец, несыщ a несыть. At исполнь a полн, свободь a свобода Adverbiis adnumeranda sunt, cum de omni genere et numero valeant. Alia amant ов, alia ень, ин, quae videsis loco suo. Alia duas formas admittunt: адамль et адамов, варнавль et варнавин.

M. - їй F. - їа N. - їе

говажїй, говаждїй a говадо; скотїй a скот, козїй a коза, божїй a бог, песїй a пес, овчїй ab овца; палащїй urens, a Gerundivo пала, палащ. Praeterita Gerundivorum masculina contracta, quae нв rejiciunt, quando Adjectivorum terminationem definitam assumunt, pro їй amant ей: оударей, порождей ab оударь, порождь. Sic et Comparativi старѣй, крѣплѣй. Alia їй et ей admittunt: оунїй et оуней, белїй et белей.

ай: множай, vide in Comparativis.

ой, оа, ое vide in Pronominibus.

ѹй, ѹа, ѹе: волѹй, волѹа, волѹе (pro волов, -ва, -во) a вол. Serbi hodiedum волѹйский dicunt.

Adjectiva consonis servilibus aucta.

§. 37. Augentur Adjectiva a fine etiam consonis servilibus в, н, л, р, т, ст, ск, ш, х, к, quibus plerumque vocales mobiles о et е, sed et immobiles а, ѹ, и praefigi solent.

-в,	ав,	ов	: ев,	ив.
-ва,	ава,	ова	: ева,	ива.
-во,	аво,	ово	: ево,	иво.

в: мертв, мертва, мертво a мрѣти; черств; жив est Praeteritum Gerundivi a жити vivere.

ав: кровав a кровь, скверназ, кѹдрав a кѹдрь, ржав, величав, лѹкав a лѹка. Sic et compositum здрав sanus, a драти.

ов: адамов ab адам, лвов a лев, слонов, вранов, гадов et plura alia possessiva. Hinc etiam егов, quod Rom. 8, 9. non solum nunc, sed et in antiquis editionibus et in Mss. minus antiquis pro его legitur. At Apostolus an. 1324 legit citato loco нѣсть сего pro сей нѣсть егов. Illyrii nunc omnes possessivo нѣгов, нѣгова, нѣгово, alii autem Slavi solo Genitivo его utuntur. Alia qualitatem, originem, materiam

riam indicant: домовый, тернов spineus, сѹров crudus, humidus, ὑγρὸς, viridis (de ligno) Luc. 21, 23., ситовый scirpeus, неистов insanus, et fortasse готов. Adde Adjectiva pronominalia тков, таков, саков, каков.

ев pro ов, post vocales et consonas liquidas:ноев, змїев, царев, олтарев, сицев talis, a сице.

ив: злобив a злоба, ad significandum habitum; лѣнив, ревнив, скрѣнив εὐμετάβολος Prov. 17, 20. (nunc оудобопреложный), гѹгнив, зазрив, оукорив, покорив, терпѣлив, молчалив taciturnus, тщалив, a Praet. partic. activi терпѣл, молчал, тщал; бладив verbosus, оуродив ab оурод, правдив, клеветив, строптив, шептив, льстив a лесть, милостив, нечестив, оужастив, оплазив, продерзив, лжив, плѣшив, шбщив. Post consonas quasdam л euphonicum inseritur: гнѣвлив, востанлив, сварлив, завидлив lividus, invidiosus, шбидлив, оубодлив вол, bos cornupeta, стыдлив, оувѣтлив placabilis, забытлив obliviosus, пытлив, боязлив formidolosus, недѹжлив, возноснлив, прослив, ослѹшлив, страшлив.

Formativas овен seu евен vide sub ен; овит sub ит; овский sub ск.

Desinentia in ем, ом, им, ut знаем, питом, (питомый телец), неключим, sunt participia pas-

 si-

siva praesentia. Confer etiam Adverbia ope ма, мо, ми formata.

- ен : ный, ень : нїй, ин, ан.
- на : наѧ, нѧ : нѧѧ, ина, ана.
- но : ное, не : нее, ино, ано.

ен : потаен а потай, гноен (et гноин), равен, равна, равно; противен, оудобен, прискрбен, прамный, чермен, позден, празден, десный dexter, тѣсен, кѫсен: косный tardus, точен. Plurima a Substantivis: дивен а див, червлен, inserto л euphonico, а червь, подобен, оумен, безꙋмен, темен: темный а тма, земланый (in codd. serbicis) et земнын eliso л euphonico, а землѧ, повинен, свинен (стадо свинное), глинен, бернен а бернїе (кренїе), странен, истинен: истинный, законный, огнен, болен, бѣлен: бѣлный, зелен, силен, мглен nebulosus, вѣрен, бꙋрен, мирен; бѣден, мꙋден, снѣден, кединочаден unigenitus, чꙋден, пloден, вреден, праведен а правда; прищтен, житен, честен, перстен terrenus, а персть; любезен, полезный, желѣзный, возможен, недꙋжен, книжен literatus а книга, должен, хꙋдожен а хꙋдог artifex, искꙋсен, красен а краса; страшен а страх, грѣшен а грѣх, вѣчный aeternus горꙋшен а горꙋха, вѣчен а

вѣк,

вѣк, двоичен а двоица, личен personalis, a лице, алчен ab алч, злачен a злак, брачен nuptialis a брак, солнечный a солнце, немощен. Differunt autem Adjectiva haec et similia a participiis passivis in ен tam significatu, quam motione. Nam Adj. хвален, хвална, хвално a хвала est laudabilis, laude dignus, participium vero хвален, хвалена, хвалено est laudatus, qui laudatus fuit. Sic differt творений a творити in рукотворений manufactus, et творный in voce чудотворный thaumaturgus, qui mira operatur. снѣдно est esculentum, edule, quod edi potest, снѣдено comestum. Pauca quaedam euphonia exigente е immobile habent: зелен, зелена, зелено, мглен, студен, огнен, блажен.

Formativae ен praefigi solet quandoque ов seu ев, hinc овен, евен.

овен: виновен causalis, a вина; чиновен, терновен (вѣнец), медовен (медвен), духовен, грѣховен, церковный. At лукавен a лукав.

евен: тридневен, дневный, a день, олтаревен, (до рог олтаревных Psalt. Ven. 117, 26. aliae edit. олтаревых), дождевен a дождь, душевен, плачевный a плач. Alia a Verborum Infinitivis derivata terminationi ен praefigunt ел, hinc елен, еланый.

елен,

елен, елный: свѣтователный а свѣтовати, нескланятелный indeclinabilis, извѣстителный, извѣщавателный, обстоятелный circumstans circumstantialis, воздержателный continens добро8чителен benedocens. Hac forma usi sunt Grammatici in exponendis terminis technicis има нарицателное est nomen appellativum с8щественное substantivum, прилателное adjectivum. падеж имeнителный est casus nominativus. залог дѣйствителный vox activa наклоненїе изъявителное modus indicativus etc.

есный, seu ен cum praefixo augmento ес: небесный coelestis a небо, небесе; тѣлесный а тѣло, тѣлесе.

ень: матерень а мати, матере, господень, господна, господне, отень ab от, unde et отец. Adde сыновень а сын interposito ов.

нїй: давнїй, домовнїй, древнїй, земнїй, далнїй, бѣлнїй, выспренїй а выспрь, оутренїй, вн8трьнїй, горнїй, искренїй proximus, преисподнїй, заднїй а зади, преднїй а пред, прежнїй а прежде, среднїй а среда, нижнїй а низ, ближнїй, вышнїй excelsus, altissimus, верхнїй. Ab Adverbiis derivata praefigunt ш, hinc formativa шнїй.

шнїй: домашнїй domesticus а дома, тамошнїй а тамо, кромѣшнїй exterior а кромѣ, внѣшнїй

нїй а внѣ, нынѣшнїй et нынашнїй а нынѣ et нына: долѣшнїй (in correcta edit. долнѣйшїй), вчерашнїй hesternus a вчера (Russ. вчерась cum сь demonstrativo), здѣшнїй а здѣ (Russ. здѣсь), днешнїй а днесь, лѣтошнїй а лѣтось.

ин: таин (тайна) а тай, гноин ulcerosus а гной, достоин, достойна, достойно; покоин, иглин (иглинѣ оуши foramen acus), молнїин, неприязнин, гвоздин а гвоздь. A nominibus rerum animatarum femininis et masculinis secundae formae: голубин а голубь, змїин а змїй seu змїа, сернин (сернина кожа), зверин а звѣрь, вдодин а вдод, quod est primae formae (крилѣ вдодинѣ in Ostrogiensi, at nunc вдодовы Zach. 5, 9.), татин а тать. Praecipue a nominibus propriis personarum in а et и: евжин ab евга pro ева, левїин а левї, марїин а марїа, їудин а їуда, мелхїин а мелхї. Sic адамин ab адама (at адамов ab адам), сатанин а сатана. москвитин ad Substantiva in ин spectat.

ан: олован plumbeus, древан ligneus, руман, времеан (Serb. времен), оусман (оуснїан ab оуснїе) et оусмен coriaceus, loreus, каман а камы et каменный а камень, стклан vitreus, льнан lineus, (надраги льняны Exod. 28, 42. foeminalia linea, olim н. полотнаны, alias платнаны а платно), пыран (хлѣб) subcineri-

ricius, a пырь favilla, сребран argenteus, багран, (Serb. багрен) purpureus, медан, плотан carneus, тростан, рожан (рожан) a рог, власан, шипчан (цвѣтец), roseus, a шипъкъ; слан vero, salsus, ope ан formatum est, differtque a participio passivo солен salitus. Столп слан est columna salis, et соль несланна Marc. 9, 50. est sal insulsum, τὸ ἅλας ἄναλον.

- ел, ел.
- ла, ела.
- ло, ело.

ел, ла, ло: тепел (тепл), тепла, тепло calidus, свѣтел, кысел, кысла, кысло, кругел.

ел, ела, ело: дебел, дебела, дебело, crassus, тажел gravis, cum е immobili, a таг. At гнил, (гнилый), зрѣл, драхл sunt participia activa seu neutra Verborum гнїю, зрѣю, драхну.

елен vide supra sub ен.

- р, ер.
- ра, ера.
- ро, еро.

р: добр a доба, храбр (храбор), бодр promtus, бъждрїй vigil, Dan. 4, 10. in ed. Ostrog., nunc бодрый, мудр, щедр a щадѣти, хытр, остр acutus, ab ость, быстр limpidus, пестр 120, мокр humidus, madidus, a мок: мокну.

ер,

ер, ера, еро amant Numeralia, ut патеро, et Pronomina uti нтер quidam, quae videsis infra.

- т, ат, ит.
- та, ата, ита.
- то, ато, ито.

т: желт: желтый flavus. Adde Numeralia четвертый, третїй.

ат: космат villosus, стѣнатый, мѹжатаа жена, власат, богат dives, et praefixo н: пернат pennatus, a перо. Praefixo ов: виноват reus.

ит: вражбит augurandi peritus, a вражба; именит et именитый nominatus, мастит (Psal. 91, 12. въ елеи маститѣ, v. 15. въ старости маститѣ ἐν γήρει πίονι, in senecta uberi), нарочит praecipuus, eximius. Conjuncto с cum т: аст, ист.

аст: рогастый Russ. magnis cornibus, differt a рогатый cornutus, corniger, Croat. рогаст idem est quod Russorum et Illyriorum рогат; криласт Serbis est notam albam quasi alarum habens, крилат vero alatus.

ист: нѣдристый sinum latum habens, рѣчист eloquens. Praefixo vero ов: овит.

овит: домовит, сановит, тресновит fimbriatus, ядовит virulentus, плодовит fertilis. Adde рѣчевит, mutato о in е ob ч praecedens.

- ск, скый.
- ска, скаѧ.
- ско, ское.

ск, скый: балїйск (княже балїйск princeps ariolorum, seu incantatorum Dan. 4, 6.), житїйскый et житейскый а житїе, вдовскый, земскый terrestris, словенскый ѧзык slavonica lingua, конск, женскый пол sexus femininus, поганскый in antiquo Apostolo pro ѧзыческый gentilis, in eodem Jud. 1, 12. дрѣва есеньска (ed. древеса есенна) arbores autumnales; φθινοπωρινά; польскый а поле, жернов осеяск mola asinaria, морскый marinus, мїрскый mundanus, мѹрскый (et мѹринскый) ex Aethiopia, винарск, кедрск, житарск, царск, людскый, господьскаѧ вечерѧ dominica coena, плотскый carnalis, южскый et inserto е euphonico, южескый а юг, мѹжеск род genus masculinum, человѣческ, старческый а старец, старичскый а старица (старичскъıх басней aniles fabulas 1 Tim. 4, 7. in antiquo Apostolo, nunc бабїих), всѧческ а всѧк. Adde небеск, тѣлеск, alias небесный, тѣлесный. Formam hanc amant Gentilia: литовскый а литва, римскый а рим, латинскый, рѹскый а рѹсь, росїйскый vero а росїѧ, греческый а грек.

шїй

шїй, ѣйшїй vide infra in Comparativis.
шнїй vide supra sub нїй.

- ъх,	хъій.
- ха,	хаа.
- хо,	хое.

ъх, ох: ветох, ветха, ветхо vetus. Alia amant ък.

- ък, ек,	ок,	ик,	ак.
- ка,	ока,	ика,	ака.
- ко,	око,	ико,	ако.

ък: крѣпок, крѣпка, крѣпко, тонок, cum o euphonico et mobili, (Croat. Boh. тенек, Illyr. танак) tenuis, subtilis, сладок, краток, кроток, оузок, близок, а близ, ползок, дерзок (дьрзък), макок, маккый (Russ. магок, магкїй), легок. Post consonas liquidas ек: горек, горькый, тажек, тажкый.

ок, ока, око, cum o immobili; глубок, широк, высок altus, жесток. Adde далекый longinquus, remotus, cum e immobili.

ик: велик: великый а вель. Hanc formam adoptant Pronominalia клик, толик, селик, колик. Istorum alia amant ак.

ак: ѩк, ѩкый, такый, какый, inde et Adverbia ѩкω, такω, какω, Adde Numeralia кдинак, adverb. кдинакω, всѩк, всѩкый, а весь; троѩк,

тро-

тролкω; третак, fem. третакы (юница) trium annorum vacca.

Comparatio Adjectivorum et Adverbiorum.

§. 38. Comparativus quorundam Adverbiorum primitivorum terminatur in е; оуне melius, боле majus, вѧще amplius, паче magis, super, лѹче melius. In codd. Serbicis post л et н scribitur ѥ pro е: оунѥ, болѥ. Hanc formam amant et alia, uti древле (дрѣвлѥ) a древнїй, глѹблe profundius, a глѹбок, крепле (крѣплѥ) fortius, a крѣпок, тверже a тверд, прежде a пред, ниже humilius a низ, выше a высок, лише abundantius, a лих.

§. 39. Comparativus Adjectivorum tribus modis formatur, aut a comparativis Adverbiorum primitivis, aut a positivo suo, affigendo Comparativi formativas:

1) M. - їй, F. - ши, N. - ѣе.

оунїй,	оунши,	оунѣе,	ab оуне.
мнїй,	менши,	мнѣе,	ab obs. менѣ.
болїй,	болши,	болѣе,	a боле.

Censentur vero haec anomala, quod positivo proprio careant. Respondet enim primo comparativo positivus благ vel добр, secundo мал, tertio велїй seu великый.

Pro болїй scribitur et болѣй, sic etiam крѣплїй et крѣплѣй. Alia omnia amant ѣй: тщивѣй

sol-

sollicitior, юнѣй, славнѣй, силнѣй, пространнѣй, сластнѣй, беспечалнѣй, добрѣй, мѫдрѣй, старѣй, чистѣй, пречистѣй.

Neutrorum in ѣе formam referunt et Adverbia: новѣе, первѣе, оудобѣе ab оудобь, силнѣе, ѿраднѣе, тъщнѣе, далѣе a дале, добрѣе melius, горѣе pejus, скорѣе citius, острѣе, истѣе diligentius, долзѣе a долго, дерзѣе, лѹчее, тачее deterius Joh. 2, 10. olim, pro hodierno хѹждшее. Feminini in ѣа nullum exemplum in libris sacris occurrit. At Serbi aliique Illyrii a masc. in їи fem. in їа, neut. in їе formant: мѹдрїи, мѹдрїа, мѹдрїе; богатїи, богатїа, богатїе etc.

2) M. - шїй, F. - шаа, N. - шее.
- ши, - ше.

горшїй,	горшаа,	горшее,	a горе.
вашшїй,	вашшаа,	вашшее,	a вашe.
лѹчшїй,	лѹчши,	лѹчше,	a лѹче.

Quibus utpote anomalis respondent positivi зол, велик, добр. Hujus formae etiam оунїй, мнїй, болїй capacia sunt: оуншїй, меншїй, болшїй, болшаа, болшее. Sic et лишшїй, лишшее et лишшь a лише, et plurima alia Adjectiva: младшїй a млад, чистшїй a чист, Neutrum seu Adverbium пѹще a пѹст, трѣбше a трѣбѣ. Praecipue ope ок seu кый formata, quae rejecta hac terminatione syllabae radicali шїй apponunt:

клѹ-

глꙋшїй а глꙋбокый, далшїй а далекый.
ширшїй а широкый, жестшїй а жестокый.

Sic крѣпшїй et крѣплышїй а крѣпкый pro крѣплїй, тоншїй а тонкый, сладшїй, et слаждшїй а сладкый, кратшїй а краткый, кротшїй а кроткый, тяжшїй (olim et тяжїй) а тяжкый, quae tamen, mutato к in ч, etiam tertio modo formari solent: глꙋбочайшїй, далечайшїй, широчайшїй, жесточайшїй, легчайшїй а легкый.

3) ѣйшїй; айшїй vero post ж, ш, ч.

ѣйшїй: первѣйшїй, сꙋгꙋбѣйшїй, юнѣйшїй а юн; praesertim si terminationem ный praecedat consonans: славнѣйшїй, силнѣйшїй, честнѣйшїй; малѣйшїй; злѣйшїй, мꙋдрѣйшїй лютѣйшїй.

айшїй: младжайшїй а младый, нижайшїй а низкый vel potius а ниже, ближайшїй а ближе, ꙋбожайшїй ab ꙋбогый, множайшїй а многый, блажайшїй а благый, дражайшїй а драгый; тишайшїй а тихый, ветшайшїй а ветхый, крѣпчайшїй а крѣпкый, величайшїй а великый, горчайшїй а горькый, сладчайшїй а сладкый. Resecto шїй desinunt quaedam in ай: множай. Hinc Adverbia seu Neutra множае, дражае; крѣпчае, жесточае, легчае, quamvis et neutra terminatione in ше suppleantur: далечайше.

чайше. Tribuunt autem Grammatici etiam terminationem fem. ши Adverbiis: скорѣйши, крѣпчайши. Prov. 22, 1. изволенѣйши.

In quibusdam libris, iis nimirum qui a Polono-Russis recogniti sunt, subinde comparativis боле, ниже, выше, вяще et aliis more Polonorum и in fine affigitur: болеи, нижеи, вышеи, вящеи, quod minime probandum. 3 Esdrae 8, 20. plane legebatur olim найвышеи (аера), quod in Mosquensi prima in найвышши (ob praecedens очи) mutatum est; in correcta vero Vulgatae verba *in superna* redduntur на вышнаа. In formula пречистѣи руцѣ твои, purissimae manus tuae, terminatio ѣи est Dualis femininus Comparativi seu Superlativi пречистѣй, a fem. sing. пречистѣа pro пречистѣйши.

§. 40. Superlativus suppletur productioribus Comparativis in ѣйшїй et айшїй. Aequivalent enim Comparativi absolute sumti Superlativis, ita ut omnibus major, melior, censeatur maximus, optimus. Errant itaque Grammatici, qui terminationes longiores Comparativorum Superlativis propriam esse docuere, ita ut мудршїй, сватшїй, чистшїй a мудрѣйшїй, сватѣйшїи, чистѣйшїй gradu distinguerent et breviores Comparativos, longiores vero Superlativos appellarent, cum potius dicendum fuerit, Comparativis, praecipue productioribus, sensum tribui absolutum et hos pro Superlativis aliarum linguarum usurpari. Soletque iis ad indicandum summum gradum nume-

rale

rale все (παν-) aut praepositio пре (prae, per) aut utrumque praefigi: премилостивѣйшїй, пресвященнѣйшїй, всемилостивѣйшїй, всепресвѣтлѣйшїй. Comparativus паче exigit particulam най: найпаче, quod in Psalmis graeco ἐπιπλεῖον, amplius, alibi et superlativo μάλιϛα, maxime, respondet.

Hodie in plurimis dialectis slavicis ope particulae най, Comparativis praefixae, Superlativus formatur. Apud Serbos наймꙋдрїи, наймꙋдрїа, наймꙋдрїе. Bohemi най nunc ut ней pronunciant et scribunt: нейлепшїй optimus; Carnioli най etiam in нар mutant. Croatarum найвекшїй, maximus, iis est et нарвечїй et найвекшїй.

Caput V.

De Numeralibus.

§. 41.

E Numeralibus cardinales numeri, si quatuor primos excipias, formam Substantivorum, ordinales vero omnes Adjectivorum formam referunt.

Numeri cardinales.

Simplices:	Compositi: a.	b.
1 єдин.	11 єдиноnадесять	- - - -
2 два.	12 дванадесять.	20 двадесять.
3 три.	13 тринадесять.	30 тридесять.

4 четыри.	14 четыринадесать.	40 четыридесать.
5 пать.	15 патьнадесать.	50 патьдесать.
6 шесть.	16 шестьнадесать.	60 шестьдесать.
7 седмь.	17 седмьнадесать.	70 седмьдесать.
8 осмь.	18 осмьнадесать.	80 осмьдесать.
9 девать.	19 деватьнадесат.	90 деватьдесать.

10 десать. 100 сто. 1000 тысѹща (R. тысаща). 10000 тма *μυριάς*. Adde пол semis, dimidium.

§. 42. един, една, едино, a ед ope ин formatum est. два, duo, et оба, ambo, dualis numeri sunt, quorum feminimum et neutrum двѣ, обѣ: тріе et четыріе sunt masculina, три, четыри fem. et neutra. пать, шесть ope ть, девать, десать ope ать, седмь, осмь ope мь formata videntur, referuntque formam femininorum. сто est neutrum, cujus Dualis est стѣ: двѣ стѣ (Exod. 30, 23. atque alibi Russ. двѣсти in correcta editione); Pluralis ста: три ста. тысѹща fem. e Goth. Thusund ortum est, cui Russi suum тысаща in editis libris substituerunt. тма fem. et tenebras et *μυριάδα* (decem millia) significat.

Antiqua versio, licet et haec a Russis recognita fuerit, legit Gen. 24, 60. бѹди въ тысѹщи тем, esto in millia myriadum *γίνε εἰς χιλιάδας μυριάδων*, nunc в тысащы.

Non solum in codd. Serbicis тысѹщa pro тысаща librorum editorum legitur, sed etiam in ipsa edi-

 tio-

tione Ostrogiensi, in aliis adhuc locis antiquior haec forma intacta mansit. Job. 33, 23. тыс8щ, Eccles. 7, 29. ѿ тыс8щи, Sir. 16, 3. тыс8щა, 39, 14. тыс8щи, Ezech. 48, 8. пати тыс8щ, 2 Macch. 8, 34. тыс8щა, Marc. 5, 13. двѣ тыс8щи, inde тыс8щник Joh. 18, 12. тыс8щ olim masc. fuisse Boh. tisjc et Pol. tysiąc et e libro Job citatus locus firmare videtur.

§. 43. In numeris ab 11 usque 19, qui interponendo на ex unitatibus et decade componuntur, десяте pro десять frequenter usurpatur: дванадесяте. єдиннадесять eliso о, pro єдинонадесять non solum apud Smotriskium et in libris glagoliticis, sed etiam in Ostrog. editione Ezech. 40, 29. reperias. Legitur enim ibidem єдинъ надесяте степень pro hodierno десятїю степенми. обанадесять, duodecim, in Evangeliis frequentius occurrit, quam двадесять. Immo in Mss. etiam iis in locis обанадесяте scriptum observavi, in quibus nunc дванадесяте habetur. In compositis sine на ad exprimendas decades lene ь ab editoribus fere negligi solet. Hinc двадесятъ pro двадесять, пятдесятъ et пятьдесятъ pro пятьдесять, шестдесятъ pro шестьдесять impressa reperies. Pro девятьдесять nonaginta Matth. 18, 12. in Ostrogiensi Bibliorum editione et novissima Petropolitana an. 1816 legitur девятьдесятъ, in Nov. Test. Kioy. 1732 девятдесять; at in scribendo, qui ibidem sequitur, numero simplici девять omnes conveniunt.

§. 44. Numeri ordinales Adjectivorum definita terminatione gaudent:

первый	primus,	єдиный-надесать	11us
вторый	secundus,	вторый-надесать	12us
третїй	tertius,	третїй-надесать	13us
четвертый	quartus,	четревтый-надесать	14us
пятый	quintus,	пятый-надесать	15us
шестый	sextus,	шестый-надесать	16us
седмый	septimus,	седмый-надесать	17us
осмый	octavus,	осмый-надесать	18us
девятый	nonus,	девятый-надесать	19us
десятый	decimus,	двадесятый	20us

Libri minus antiqui exhibent первый надесать pro єдиныйнадесать, sive єдиныйнадесате. Vide 1 Paral. 25, 18. At more Russico etiam єдинонадесятый, дванадесятый (Ostrogiensis editio plane дванадцатый), тринадесятый, четыренадесятый 1 Paral. 24, 12. 13. leguntur, verum a v. 14. continuantur пятыйнадесать, шестыйнадесать etc. et v. 28-31 cum двадесать conjuncti cardinales simplices первый, вторый, третїй, четвертый denotant vigesimum primum, secundum etc. Antiquiores formulae sunt первый междѹ десятма, primus inter bis (seu duo) decem, i. e. vicesimus primus, четвертый междѹ десятма vicesimus quartus, седмое междѹ десятма лѣто vicesimus septimus annus.

At седмое десать лѣто est septuagesimus annus. In Compositis enim uni solum numero terminatio ый adnecti solet.

Ordinales numeros, primis quatuor exceptis, a cardinalibus derivari sat clarum est; первый vero est a пре ope вый (uti lat. primus a prae, pri, graec. πρωτος a προ) formatum. вторый contractum videtur ex двaторый, quod est a два et formativis т-ор, uti graec. δεύτερος a δύο. третїй a тре pro трое, ope тїй, четвертый a четверо ope тый deducitur.

45. A два, оба, три, collectivi numeri ope ой formantur: двой, двоа, двое; обой, обоа, обое; трой, троа, трое. A четыри vero четверо, mutato ы in в, a пать et sequentibus ope affixi еро: патеро, шестеро, седмеро etc. Ab his iterum abstracta ope ица: двоица, троица, четверица, седмерица etc. двашди, тришди, uti et два краты etc. vide inter Adverbia. A сто formatur сотый (Boh. стый) in compositis двѹсотый, трисотый, et сотный in четверосотный, шестьсотный; a тысѹща (тысаща) тысѹщный (тысащный). A весь est всак quilibet, ope ак, a трое vero троакый, ope ак, акый, a всак iterum всаческ, ope еск formatum. Multiplicativi numeri сѹгѹбый, трегѹбый compositi sunt ex сѹ cum, тре et radice гѹб. два два, uti apud Graecos δύο δύο, sunt bini, оба ambo.

Tria genera cardinalis numerus едни in singulari et plurali distinguit. Sic et весь, вса, все, omnis,

nis, sed два et оба, три, четыри non nisi duo: два, оба est dualis masculinorum, двѣ, обѣ fem. et neutrorum. трïе, четырïе est masculinorum, три, четыри femininorum et neutrorum. Russis четыре pro utroque genere valet. Vide Declinationes. пять et sequentes numeri cardinales, uti collectiva пятеро, шестеро, седмеро, etc. Substantivorum vices gerunt. Hinc пять лѣт, шесть тысящ, пятеро телят. Vide Syntaxim.

Caput VI.

De Pronomine.

§. 46.

Pronominum stamina.

Pronomina primitiva staminibus syllabarum radicalium sequentibus constant:

1) и, ва, вѣ, вы, мы et ны, тъ, ты, (с), сь, че, к.

2) ов, он, ин, аз, сам.

3) ист, друг.

§. 47. Ex his Personalia sunt: аз ego, ты tu, он ille (pro и). In Plurali мы nos (ἡμεῖς) ны nos (ἡμᾶς), вы vos, они illi. In Duali ва m. et вѣ f. nos. Pronominis и duntaxat casus obliqui in usu sunt: Accus. Sing. m. ѝ, f. ю, n. е seu е. Plural. я seu а. Reliquos casus vide in Declinationibus. Ab и

or-

ortum est Relativum иже qui. Reciprocum (с) caret recto, sed Accus. сѧ, себе, Dat. си, себѣ, Instrum. собою, singulari et plurali numero exprimendo usurpantur. Interrogativum к augetur determinativo то: кто quis. че vero aut то aut со assumit: что, чесо quid, in Mstis etiam чьсо.

§. 48. Determinativa et demonstrativa pronomina тъ et сь duplici terminatione, indefinita seu communi, et definita seu emphatica, gaudent:

тъ, та, то : тэй, тая, тоѥ.
сь, си, се : сїй, сїя, сїѥ.

Alia amant ъій, ая, оѥ, uti ов, он, сам:

ов, ова, ово : овъій, овая, овоѥ.
сам, сама, само : самъій, самая, самоѥ.
он, она, оно : онъій, оная, оноѥ.

Sic et ин, alius, et дрѹг, alter, (in formulis дрѹг-дрѹга: дрѹгдрѹгѹ) Adjectivorum formam definitam referunt: иный, дрѹгый.

§. 49. Aucta a fine affixis encliticis же, жде, ждо sunt: Relativum иже, яже, еже, qui, quae, quod; Demonstrativum тъжде, et тойжде, таяже et тажде (таже), тожде (тоже), idem, eadem, idem. Numerale кождо, pro antiquo къждо, quilibet; hinc кождо их quilibet eorum. Sed et єдинкождо unusquisque, et кыйждо (койждо), каяждо, коѥждо in usu sunt.

In

In Ostrogiensi editione Ezech. 47, 12. reddita sunt Vulgatae verba *per singulos menses* на кождый мѣсѧц. Multis enim in locis Ezechielis textus antiquus ab homine Polono-Russo secundum Vulgatam recognitus et refictus fuit. At alibi кождый nuspiam legitur. Apoc. 22, 2. на кїйждо мѣсѧц respondet graeco *κατὰ μῆνα ἕκαστον*. Russ. Pol. Boh. nunc каждый pro кыйждо.

§. 50. Possessiva ope formativarum a primitivis derivantur, suntque Adjectiva pronominalia, uti et alia quaedam. Formantur autem affigendo ь, ой, ꙑй, їй, ов seu єв, от-ор seu єт-єр, ак et ик. Et quidem

a нас :	нашь,	наша,	нашє,	noster,
- вас :	вашь,	ваша,	вашє,	vester.
- м :	мой,	моѩ,	моє,	meus.
- ты :	твой,	твоѩ,	твоє,	tuus.
- с :	свой,	своѩ,	своє,	suus.
- к :	кꙑй,	каѩ,	коє,	quis.
- чє :	чїй,	чїѩ,	чїє,	cujus.

Ope ов formata sunt ѩков, таков, каков. Sic et ѥгов a ѥго, тогов a того; сицєв, сицєва, сицєво a сицє.

Ope от-ор: который, olim et котєрый, qui, a к(кто); ѥтєр, ѥтєра, ѥтєро aliquis, ab и, quod hic ob affixa in ѥ mutatum est (cf. ѥго, ѥмꙋ cum и).

Ope ак: ѩк, ѩкый qualis, ab и; так: такый talis, a т; как: какый qualis, a к.

Ope

Ope ик: клик, толик, селик, колик ab и, т, сь, к, interposito tamen л. Ab iisdem staminibus и, т, сь, к formantur etiam Adverbia амѡ (гамо), тамѡ, семѡ, камѡ, ope мо.

§. 51. Quibus particula нѣ particulariter affirmans, et negativa ни praefiguntur, composita sunt: нѣкто, нѣкый aliquis, нѣчто aliquid. никто, никтоже, никый nullus, ничто, ничесо, ничесоже nihil, ничїй nullius, ad nullum pertinens. Adde онсїй, a quo abstractum онсица, ὁ δεῖνα quidam. єдинкождо, ниєдин, ктолибо, чтолибо, conjunctim scribi solent, licet vere composita non sint. Post тождє sequi solet исто: тождє исто idem ipsum.

Affixa verborum personalia sunt aut obsoleta aut adhucdum usitata Pronomina, quae videsis capite sequenti.

Caput VII.

De Verbo.

§. 52.

Thema Verbi.

Verbi etymon primum, ac proinde thema omnium Temporum et Modorum, constituit syllaba radicalis nuda, quae nulla adhuc servili litera a fine aucta sit. Itaque Futuri дам, Infinitivi дати, Praesentis даю, Imperativi дай, Infinitivi давати, Participiorum activi дал, et passivi дан, thema est syl-

syllaba да, dedit, Praeteritum simplex tertiae personae Indicativi. Ab omnibus igitur Verbi syllabis radicalibus, quae vocali terminantur, facile et Praesens et Infinitivus formari potest, affigendo Praeterito simplici ю vel ти.

зна, Praes.	зна-ю, Inf.	зна-ти	noscere.
гни,	гни-ю,	гни-ти	putrescere.
кры,	кры-ю,	кры-ти	tegere.

§. 53. In iis vero, quorum syllaba radicalis consona finitur, uti sunt ведꙋ, падꙋ, везꙋ, стрегꙋ, текꙋ, влекꙋ et alia multa in ꙋ, Praeteritum Gerundivi, nimirum вед, пад, вез, стрег, тек, влек thema primum constituit, a quo Praeteritum Indicativi formatur affigendo vocalem е (in prima persona ох): вед: веде, ведох; пад: паде, падох etc. Aliae Verborum formae in Praeterito vocales ѣ, и, а affigunt. Sed cum Lexica slavica non prostent, in quibus Praeterita simplicia ceu themata exhibeantur, maluerunt Grammatici Praesens pro themate assumere, et ab hujus prima persona Praeteritum deducere. Sensit tamen jam Meletius Smotriski difficultates in deducendo Praeterito secundae (nobis tertiae) Conjugationis a persona prima, quae ob ю affixum mutationem transformabilium subire solet, ideoque illud a persona secunda formandum praecepit. Vidit omnino гласи (гласих) a гласиши, resecto nimirum ши, deduci ap-

aptius, quam a глашю ob mutationem radicalis consonae c in ш. Monuit tamen hoc in loco irregularia multa et varia, de quibus alibi brevi agendum sit, vigilem curam exigere. Atque hac ratione difficultates in formatione Praeteriti a solo Praesenti obvias subterfugit potius, quam solvit; impar omnino et ille et alii huic labori, ob formarum Verbi diversitatem nondum sat clare observatam ac distincte explicatam. Nobis igitur in iis saltem formis, in quibus ob affixum ю primae personae finales consonae transformantur, Praeteritum simplex aut Infinitivus, utpote intuitu characteristicae vocalis tempora analoga, pro themate ipso valebit.

Formae Verborum.

§. 54. Verborum formae, a quibus non solum significatus ratione actionis, sive tempore definito absolutae, sive tempore indefinito continuatae aut etiam iteratae, sed etiam Futuri et Praesentis clarior notio dependet, variae sunt. Earum simplicissima seu

Prima comprehendit ea Verba, quae nullam characteristicam vocalem ante ти Infinitivi habent. Suntque eorum duo genera.

a) Eorum quorum syllaba radicis vocali terminatur, uti ꙗ-ти, да-ти; и-ти, би-ти, пѣ-ти, мы-ти, чꙋ-ти,

b)

b) Eorum, quorum radix consona terminatur: пас-ти, нес-ти, рас-ти (pro раст-ти), Praesens пасꙋ, несꙋ, растꙋ.

Secunda complectitur ea Verba, quae in Praesenti (seu Futuro) нꙋ, in Inf. нꙋти syllabae radicali affigunt: дꙋ-нꙋ, ста-нꙋ. Habentque plerumque etiam praefixas praepositiones: поманꙋ, изринꙋ, изсꙋнꙋ, прозакйнꙋ, оужаснꙋ etc.

Tertia eorum est, quae characteristicam ѣ syllabae radicali affigendo Praeteritum, et huic demum addito ти Infinitivum formant: разꙋм-ѣ: разꙋм-ѣти a разꙋм; повелѣ: повелѣти; видѣ: видѣти; гладѣ: гладѣти; стыдѣся: стыдѣтися. Quaedam tamen ꙗ pro ѣ amant, uti стоꙗти, боꙗтися, держати, слышати.

Quarta eorum, quae characteristica и gaudent, uti таи: таити; кои: коити; шви: швити: преломи: преломити; клони: клонити; сꙋди: сꙋдити; хыти: хытити.

Quinta eorum, quae characteristica а aut ꙗ gaudent: сїꙗ: сїꙗти; гнѣватисꙗ, зобати, копати, гладати.

Sexta demum eorum, quae characteristica ова aucta sunt: кꙋп-ова: кꙋп-овати, мил-овати, рад-оватисꙗ.

Ver-

Verba formae primae.

§. 55. Praesens seu Futurum - ꙋ,
post vocales - ю,
Infinitivus - ти.

(A) Praes. - ю, Infin. - ти, praecedente vocali.

(Conjugatio I. Paradigma A.)

Praes.	Praet.	Infin.	
бїю,	би,	бити	caedere.
пїю,	пи,	пити	bibere.
пою,	пѣ,	пѣти	canere.
вꙑю,	вꙑ,	вꙑти	ululare.
мꙑю,	мꙑ,	мꙑти	lavare.
чꙋю,	чꙋ,	чꙋти	sentire.

Huc refer et рꙑю, тꙑю, сꙋю; composita почїю, ѡбꙋю, изꙋю. Porro знаю, знати; смѣю, смѣти audere; тлѣю, тлѣти; брѣю, брѣти, брѣю, брити tondere, вопїю, вопити; гнїю, гнити; крꙑю, крꙑти; стрꙑю, стрꙑти.

Haec, cum eorum syllaba radicalis in vocalem desinat, in Praeterito characteristica vocali a fine non augentur. Ea tamen, quibus continuata actio designatur, characteristicam quintae formae (а) affigunt:

вѣю,	вѣѧ,	вѣѧти	flare.
лїю,	лїѧ,	лїѧти	fundere.

Sic

Sic лаю: лаяти; ѿрѣю, дѣю (ѡдѣю, надѣюся); даю: даяти; таю: таяти; зѣю: зїяти; сѣю: сѣяти; чаю; каюся: каятися. Porro спѣю, смѣюся, влаюся, блею, грѣю, въстаю: въстаяти. (боюся et стою vide sub forma tertia).

Composita autem actionis momentaneae characteristicam я non affigunt. Hinc воздѣ, задѣ, придѣ a дѣю, возврѣ a врѣю.

Quorum vocalis radicalis est ꙋ, resolvunt ꙋ in ова (ева), formam sextam aemulando:

a) кꙋю, кова, ковати cudere.
(кꙋ) (кꙋти)

Sic снꙋю, ѡснꙋю: ѡсновати; плꙋю: пловати.

b) блюю, блева: блевати vomere.
(блю) (блюти)

Sic etiam плюю, ѡплюю: ѡплевати, et плевати conspuere; клюю: клевати pro клюти.

Anomala formatio.

§. 56. Verba quaedam hujus formae, quorum syllaba radicalis in я desinit, assumunt, rejecta vocali radicis, нꙋ pro ю in Praesenti, formam secundam aemulando:

пнꙋ	a	пя	: пяти	tendere.
тнꙋ	-	тя	: тяти	secare.
жнꙋ	-	жа	: жати	metere.
почнꙋ	-	поча	: почати	incipere.

Adde

Sic лагȣ, лѣже: лѣгох, лѣщи; сагȣ; жгȣ (жегȣ), жеже: жегох, жещи; вргȣ, врещи; брегȣ, прагȣ, стрегȣ, стригȣ. Adde бѣгȣ quoad primam personam et Inf. бѣщи, currere, apud Smotriskium бѣчи, Russice, non Slavice. Confer sub forma tertia бѣжати.

пекȣ, пече: пекох, пещи pinsere.

Similiter reflexivum пекȣсѧ; рѣкȣ, рѣче: рѣкох (рѣх); слакȣ, налакȣ, текȣ, сѣкȣ, блекȣ. Adde толкȣ: толщи, a quo толкнȣ formae secundae.

§. 58. Verba hujus formae, quorum syllaba radicalis consonis в, р, finitur, et pauca alia, amant characteristicam а in Praeterito et ante ти Infinitivi, formam quintam aemulando:

ревȣ,	рва,	рвати.
зовȣ,	зва,	звати.
жбȣ,	жва,	жвати.
берȣ,	бра,	брати.
перȣ,	пра,	прати.
дерȣ,	дра,	драти.
серȣ,	сра,	срати.

Adde женȣ, гна, гнати. Etiam post д, с, г, к, si immediate aliae consonae nulla vocali interposita praecedant, characteristica а locum habet.

ждȣ,	жда,	ждати	exspectare.
сѫсȣ,	сѫса,	сѫсати	sugere.

Sic

Sic лгꙋ: лгати ткꙋ: ткати texere, a quo differt ткнꙋ formae secundae. Praesens лжю (лжꙋ) a лгати, uti слю a слати, стелю a стлати, колю a клати, ржю (ржꙋ) a ржати refer ad formam quintam.

§. 59. Quaedam tamen post р postulant characteristicam tertiae formae saltem in Infinitivo:

мрꙋ : мрѣти; понрꙋ : понрѣти.
трꙋ : трѣти; пожрꙋ : пожрѣти.
прострꙋ : прострѣти.

Horum Praeterita inter primam et tertiam formam fere nutant. Hinc оумре: оумрох et оумрѣ: оумрѣх. Addere possis прюса: прѣтиса, мелю: млѣти. Sed Verba in ю, Infin. ѣти, uti мню, зрю, вдю et alia omnia, quae Conjugationis tertiae Paradigma E. sequuntur, ad tertiam formam referenda sunt.

Anomala in мь:

имь, исти edere, a ид.
вѣмь, (вѣсти) scire, a вѣд, вѣдѣти;
есмь (pro есми), a ес.

§. 60. Complectitur vero forma prima Neutra et Activa. Transeunt autem neutra in Factitiva vel ope praepositionum (помогꙋ juvo a могꙋ possum) vel induendo formam quartam (растити crescere facere, власы растити capillos alere, a растꙋ cresco).

co). Notandum etiam, cum ejusdem originis (radicis) Verba plures induere formas soleant, formam quorundam primam exolevisse. Sic бѣгꙋ, бѣщи personas alias (бѣжиши, бѣжит) a forma tertia бѣжати mutuatur, ejusque composita побѣгнꙋ, прибѣгнꙋ formam secundam induerunt. A владꙋ, власти magis jam usitatae sunt formae владѣти, et владати in composito ѡбладати. Non igitur miraberis conjugationem irregularem Verbi имамь e tribus congestam formis, nimirum ex имꙋ prima, имѣти tertia, имати quinta.

Verba formae secundae.

§. 61. Praes. Fut. - нꙋ, Praet. - нꙋ, нꙋх.
Inf. - нꙋти. - е, ох.

(Conjugatio II. Paradigma D.)

Quoad Praesens e forma prima huc pertinent имꙋ, жмꙋ, пнꙋ, тнꙋ, жнꙋ, почнꙋ (начнꙋ, зачнꙋ), Fut. станꙋ. Ex integro vero huc spectant дмꙋ, дмꙋти (pro дꙋнꙋ, дꙋнꙋти), мнꙋ, мнꙋти (olim et мати), et omnia alia in нꙋ, нꙋти, licet eorum non pauca characteristicam Praeteriti е, ох a forma prima repetant, unde et formarum istarum primae et secundae summa affinitas liquet. Habet autem нꙋ locum post vocales, et consonas б, п; м, н; д, т; з, с; г, х, к.

Post

Post vocales: винѫ (повинѫ, ѡвинѫ), помаинѫ, поманѫ, минѫ, изринѫ (ѡтринѫ), зѣнѫ, сѫнѫ (изсѫнѫ), канѫ (оуканѫ), кынѫ, восплансѧ плынѫ, плюнѫ. Haec a Verbis formae primae assumto нѫ pro ю orta sunt: винѫ pro вїю, минѫ pro мїю. Praet. винѫ, винѫх, поманѫ, поманѫх.

Post в, п: гывнѫ (погывнѫ), Praet. погыбе: погывох, прозавнѫ, прозабе, оуглѣбнѫ, сдолбнѫ, прилпнѫ: прилпе, истопнѫ, оуснѫ: оусне obdormivit.

Post м, н: мнѫ, Praet. мнѫ: мнѫх; потонѫ, оуснѫ a сон.

Post д, т: оуванѫ (оувяднѫ): оувяде, возвнѫ compositum a воз et вднѫ), спаднѫ; метнѫ, тѫтнѫ, свѣнѫ (свѣтнѫ), блеснѫ (блестнѫ), взпранѫ (взпраднѫ): взпраде evigilavit.

Post з, с: оувязнѫ: оувязе, изчезнѫ, гонзнѫ, поползнѫ, измолзнѫ, дерзнѫ; оужаснѫсѧ: оужасеся, оугаснѫ, коснѫсѧ, плеснѫ (плескнѫ), покроснѫ, треснѫ, возкреснѫ: возкресе resurrexit.

Post г, х, к: гнѫ (разгнѫ), прибѣгнѫ: прибѣже: прибѣгох, мгнѫ, ѿрыгнѫ, стягнѫ, сягнѫ; двигнѫ (подвигнѫ), воспрягнѫ, постигнѫ: постиже: постигох, проторгнѫ: проторже; пхнѫ (сопхнѫ), дхнѫ (воздохнѫ), издхнѫ: издше, потѫхнѫ, изсхнѫ: изсше: изсхох et изсхнѫ: изсхнѫх. навыкнѫ, мкнѫ (измкнѫ: измче: измкох), промкнѫсѧ, намокнѫ, оумякнѫ, изникнѫ, приникнѫ, поткнѫ:

нꙋ: потче: потКоχ, изсакнꙋ, оуспкнꙋ; оумолкнꙋ, возкликнꙋ, померкнꙋ: померче, толкнꙋ.

§. 62. Utuntur hac forma Slavi praecipue in Verbis compositis ad Futura unitatis (actionis momentaneae, determinato tempore definitae) formanda, quorum Praesens ex aliis formis, plerumque ab Iterativis quintae, petendum est. Futuri дерзнꙋ Praesens дерзаю a дерзати formatur; оуснꙋ petit Praesens сплю a спати, возбнꙋ Praesens бдю a бдѣти, помолкнꙋ Praesens молчꙋ a молчати. Aliorum Compositorum, uti спаднꙋ, побѣгнꙋ etc. themata simplicia formae primae падꙋ, бѣгꙋ Praesens exhibent. Ipsa etiam Praeterita погыбе, оуглѣбе, изниче indicio sunt, formas погыбꙋ, оуглѣбꙋ, изникꙋ olim usitatas fuisse.

§. 63. Haec forma in нꙋ complectitur Verba Activa et Neutra. Horum aliqua sunt inchoativa Futura a nominibus deducta, ut оуснꙋ obdormiam a сон, вскыснꙋ acescam a radice кыс, ѡслѣпнꙋ obcoecabor a слѣп. Factitiva sub нꙋ nulla comparent. Haec enim sub aliis formis sistuntur, ut ѡслѣпити obcoecare sub quarta, ѡслѣпати et ѡслѣплати sub quinta. Neutra tamen etiam hujus formae subinde vi praepositionum Factitiva fieri possunt. A помянꙋти, meminisse, est воспомянꙋти in memoriam revocare, suggerere.

Ver-

Verba formae tertiae.

§. 64.

a) Praet. - ѣ, Inf. - ѣти, Praes. - ю.
b) Praet. - а, Inf. - ати, Praes. - ю.
- а, - ати,
c) Praet. - ѣ, Inf. - ѣти, Praes. - ѣю.

(Typus (a) Conjugatio III. Paradigma E).
(Typus (b) Conjugatio I. quoad Praeteritum).
(Typus (c) Conjugatio I. quoad Praesens).

Derivata a thematibus priorum formarum sunt:

a) сѣдѣ, сѣдѣти, сѣждꙋ, a садꙋ.
b) стоа, стоати, стою, a стати.
лежа, лежати, лежꙋ, a лагꙋ.
c) имѣ, имѣти, имѣю, ab имꙋ.
владѣ, владѣти, владѣю, a владꙋ.

Anomali вѣмь tempora quaedam formae primae respondent, sed alia, uti Praet. вѣдѣ, et Inf. вѣдѣти, formae huic tertiae conformia sunt. бѣжати, бѣжа, retinet solum primam personam бѣгꙋ e forma prima. Nam бѣжиши, бѣжит et reliquae ad formam tertiam spectant. Suntque Verba hujus formae, si cum prioribus formis comparentur, non Singularia, sed Iterativa aut Continuativa, quibus actio indefinita longioris morae significatur. садꙋ ex. gr. primum sedendi actum

(con-

(consido), сѣдѣти sessionis continuationem (sedere) denotat.

§. 65. Primitiva hujus formae plura sunt, et quidem typi primi (a) quorum Praet. et Infin. characteristica ѣ gaudent, Praesens vero in ю terminatur. Post в, б, п, м: скорбѣти: скорблю, кыпѣти, терпѣти: терплю, дымѣти, шꙋмѣти, гремѣти: гремлю, apud Smotriskium et гремю, absque л epenthetico, Polonorum more.

Post н, л, р: звенѣти: звеню, мнѣти; велѣти, болѣти, зрѣти: зрю, горѣти. Post д, т: видѣти: вижꙋ (вижꙋ), et composita ненавидѣти, завидѣти, обидѣти; вѣдѣти, побѣдѣти, бдѣти: бдю, снабдѣти: снабждꙋ (снабжꙋ), смердѣти, гладѣти, стыдѣтися; питѣти (olim pro питати), летѣти; хотѣти: хощꙋ, вертѣти: верщꙋ, (apud Smotriskium et верчꙋ Russorum more). Post с: висѣти: вишꙋ pro вишю. Anomalum сплю: спиши, спит in Praet. et Infin. amat а formae quartae: спа: спати.

Verba typi secundi (b) a prioribus in eo differunt, quod pro ѣ postulent а post vocales et post ж, ш, ч: боятися: боюся, боишися; держати: держꙋ (pro держати: держю), дрожати; слышати; слышꙋ; пищати, трещати; звꙋчати, молчати, ворчати, кричати: кричꙋ. Sic кончати а конец.

Ver

Verba typi tertii (c) Inchoativa sunt, exiguntque in Praesenti ѣю. Primitiva: говѣти: говѣю, желѣти: желѣю (Exod. 21, 22. in antiqua editione желѣдбою да жьлѣдет pro желѣет), вождѣлѣти, хотѣти: хотѣю. Adde composita ωдолѣю, ωскѫдѣю, ωмѫтѣю. E forma prima huc referri possint блею, тлѣю, врѣю, зрѣю maturesco.

Inchoativorum in ѣю, a Nominibus, maxime ab Adjectivis derivatorum ingens est numerus: ωмертвѣю a мертв, ωслабѣю, разслабѣю a слаб, оукрѣпѣю a крѣпок, оумѣю ab оум, разѫмѣю a разѫм, ωнѣмѣти a нѣм, ωхромѣю a хром, ωтемнѣти a темен, оутѣснѣти a тѣсен, дебелѣти a дебел, цѣлѣти a цѣл, довлѣти: довлѣю, a до et вола; старѣти a стар, ωсирѣти a сир, смѣдѣти a смѣд, погордѣти a горд, богатѣти a богат, печатлѣти a печать, ωсѫетѣти a сѫета, ωкрилатѣти a кри лат, ωтяготѣти a тягота, ωпѫстѣти a пѫст, ωжестѣти a жесток, гѫстѣти a гѫст, разтолстѣти a толст; оубозѣти ab оубог, ωнизѣти a низ, ωмерзѣти a мерзок.

Factitiva sub hac forma non alia reperire licet, quam ea, quae vi praepositionum talia fiunt: повѣдѣти notum facere, narrare, a вѣдѣти scire; повелѣти jubere, a велѣти velle; снабдѣти servare, observare, curare, a с, на, et бдѣти vigilare. скорбѣти, цѣлѣти neutra sunt,

quae

quae si formam quartam induant, activa significatione gaudent: скорбити, цѣлити. Eadem ratione differunt тлѣти: тлѣю et тлити: тлю.

Verba formae quartae.

§. 66.

Praet. - и, Inf. - ити, Praes. - ю.

(Conjugatio III. Paradigma F.)

Huc spectant Iterativa a Verbis formae primae derivata:

гонити pellere, a женѹ, гнати.

ѣздити / ездити } vehi, a ѣдѹ, едѹ.

водити ducere, a ведѹ.

ходити ire, a шедѹ.

возити vehere, a везѹ.

носити ferre, a несѹ.

His adde зорити, презорити a зрѣти.

Factitiva aut immediate, aut mediante Substantivo a prioribus formis deducta, aut saltem iis respondentia:

поити, напоити, potum praebere, a пити.

коити, покоити, pacare, a почїю.

строити a стрѹ; избавити ab избыти.

словити (благословити) a словѹ, слѹю.

плавити a пловѹ, плѹю; ставити a став.

гѹбити a гыбнѹ, разграбити a гребѹ.

прилѣ-

прилѣпити а прилпнꙋ; оуспити а спати.

валити а влаюся, волити а велѣти, палити а планꙋ.

варити coquere а врѣти, морити а мрѣти.

бꙋдити e somno excitare, а бдѣти.

растити, израстити, возрастити, а растꙋ.

вѣсити а висѣти, оужасити ab оужаснꙋти.

садити plantare, а сѣдѣти, стꙋдити а стыднꙋ.

ложити, положити, а лежати, движити а двигнꙋ.

гасити а гаснꙋ, воскресити а воскреснꙋ.

мочити а мокнꙋ, точити а текꙋ.

Sic Activa скорбити, тлити, respondent Neutris скорбѣти, тлѣти, et intensivum поити, споити, conjungere, Verbo пати.

§. 67. Primitiva hujus formae censeri possunt sequentia, licet aliquorum compositorum simplicia in usu non sint:

роитися, доити, таити, кроити.

ѡбити: ѡблю, ловити, давити, дивитися, молвити.

любити: люблю, потребити.

излꙋпити: излꙋплю, топити, изцѣпити, хопити, кꙋпити, кропити, стꙋпити.

ломити: ломлю, томити, глꙋмити, оустремитися кормити.

мѣнити, ранити, чинити, хранити, клонити.

молити, дѣлити, оутолити, хꙋлити, хвалити.

раз-

оуповати: оуповаю, sperare.

зобати: зобаю et зоблю, колебати: колеблю, agitare, movere.

сыпати: сыплю, капати: каплю, копати, кꙋпатися, хапати: хаплю.

дремати: дремлю.

стенати: стенꙋ (стеню).

желати: желаю.

играти: играю, орати: орю.

рыдати, жадати: жаждꙋ, страдати: страждꙋ.

витати, питати, пытати, метати: мещꙋ, пратати, блистати, ристати: рищꙋ.

вязати: вяжꙋ, мазати: мажꙋ, рѣзати: рѣжꙋ, тязати: тяжꙋ, казати: кажꙋ, лобзати: лобжꙋ, Iterat. ѡблобизати: ѡблобизаю.

писати: пишꙋ, тесати: тешꙋ, чесати: чешꙋ, плясати: пляшꙋ.

рꙋгатися, стрꙋгати: стрꙋжꙋ.

махати: машꙋ, дыхати: дышꙋ.

локати: лочꙋ, рыкати: рычꙋ, истꙋкати, алкати: алчꙋ, плакатися: плачꙋся flere, плакати: плакаю abluere.

искати: ищꙋ, пискати, ласкати.

Terminatio brevior ю actionem singularem, longior аю actionem continuatam aut iteratam plerumque designat. Utriusque autem terminationis

nis non nisi pauca capacia sunt. Quae breviorem ament, ex indiculo praemisso cognosces.

§. 70. Huc etiam spectant Iterativa, quorum themata jam in prioribus formis, praecipue in prima et secunda, occurrunt:

призываю а зовѹ, плавати а пловѹ.

погыбати а погыбнѹ, разгыбати а разгнѹ, прозабати а прозабнѹ.

оутопати ab оутопнѹ, оусипати а спати, почерпати а почерпѹ, стѹпати а стѹпити.

имати (имамь), et ємати: ємлю ab имѹ, ламати а ломити, дымати а дмѹ.

припинати а припнѹ, поминати а поманѹ, пожинати а пожнѹ, починати а почнѹ; заклинати а кленѹ et закланаю а клнѹ.

калати а колю, посылати а пóслю, постилати а стелю.

собирати а соберѹ, ѡпирати ab ѡпрю, попирати а перѹ, оумирати ab оумрѹ, раздираю а дерѹ, стирати а сътрѹ, простирати а прострѹ, призирати а зрю, пожирати а пожрѹ, погарати а горѣти.

ꙗдати а ꙗмь, снѣдати а снѣмь, вѣдати а вѣдѣти, повѣдати а повѣдѣти, оувадати ab оуванѹ (оуваднѹ), пробадати а бодѹ, падати а падѹ, назидати, созидати: созиждѹ а здати, ѡжидати а ждѹ, просадати а садѹ,

вла-

владати, ѡбладати а владꙋ, соблюдати а блюдꙋ, гладати а гладѣти, накладати а кладꙋ, воспрадати а воспрянꙋ.

ѡбрѣтати: ѡбрѣтаю, Fut. ѡбрящꙋ, ab ѡбрѣтꙋ, читати а чтꙋ. причетати а причтꙋ; процвѣтати а процвѣтꙋ, соплѣтати а плетꙋ, изгнѣтати а гнѣтꙋ, превозрастати а растꙋ.

изчезати ab изчезнꙋ, дерзати а дерзнꙋ, ѿверзати ab ѿверзꙋ.

спасати а спасꙋ, оужасатися ab оужаснꙋся, оугасати ab оугаснꙋ, прикасатися, а прикоснꙋся, ѿтрясати а трясꙋ.

прибѣгати а прибѣгнꙋ, помагати а помогꙋ, ѡбългати ab ѡболгꙋ, полагати а положити (лагꙋ), посягати а посягнꙋ, вергати а вергꙋ.

изсыхати: изсышꙋ, ab изсяхнꙋ.

претыкати а преткнꙋ.

His addere possis пожигати, разторгати, прерѣкати, притекати, померкати. Sed haec, uti et alia in libris antiquis typum secundum ати potius sequuntur, ante я mutando г in з, к in ц. Hinc пожизати а жгꙋ, растерзати а тергнꙋ, прерѣцати а рѣкꙋ, притецати а текꙋ, померцати а меркнꙋ. Alia vide sub typo я, ати.

Typum primum etiam sequuntur Denominativa plurima: готовати а готов, подобати, знаменати, дѣлати а дѣло, глаголати а глагол,

кот-

которати а котора, поработати, роптати: ропщу, потоптати, шептати, клеветати, щебетати, скрежетати а скрежет stridor, попсати: попшу а попс cingulum.

§. 71. Ad eundem typum referuntur Frequentativa omnia, quae inter vocalem radicis (primae et secundae formae) et characteristicam а interponunt в, seu quae pro ю aut ну apponunt ваю: бывати: бываю, а быти.

Sic ѡбувати: ѡбуваю ab ѡбую, ѡбавати а баю, побивати а бїю, оупивати а пїю, оуспѣвати а спѣю, оумываю ab оумыю, изливаю а лїю, ѡплюваю а плюю, ѿкрываю а крыю, давати а даю, ѡдѣвати ab ѡдѣю, раздуваю а дую, почиваю а почїю.

Sic quoque ѡбвиваю, повиваю а вину, помаваю а помаву, ставати а стану, зѣвати а зѣну seu зѣю, покывати а кыну.

Huc quoque referas Frequentativa in ваю, quae a forma tertia deducuntur, servata characteristica ѣ ante ваю: претерпѣваю, доразумѣваю, сумнѣваюся, ѡщепѣнѣваю, повелѣваю, сѫдолѣваю, растлѣваю, исцѣлѣваю, снабдѣваю, ѡскудѣваю. Adde скончаваю (скончеваю) а скончати. A Verbis formae quartae vix ulla Frequentativa in ваю reperias. Occurrunt tamen оупокоеваю ab оупокоити, прогоневаю а прогонити, искореневаю ab искоре-

ренити, прегорчеваю a прегорчити mutata ubique characteristica vocali и in е. Quae a forma quinta derivantur, servant characteristicam а: возсїтаваю a сїяти, ѡчатаваю ab ѡчаяти, ѿвѣщаваю ab ѿвѣщати, искаваю ab искати. Sic etiam ископаваю ab ископати. Hinc ископаваяй Sir. 27, 29. recte Ostrogiensis, male correcta ископоваяй. Serbis ископавати: ископавам adhuc in usu est, uti Bohemis выкопавати et подкопавати. Matth. 6, 19. 21. codd. manuscripti et libri Serbici подкопаваютъ legunt, Ostrogiensis vitiose подкоповаютъ. A подкоповати (formae sextae) Praesens esset подкопую, non подкоповаю. Correctores autem maluerunt hoc loco substituere Russicam formam: подкопываютъ. At Prov. 29, 4. раскоповаетъ (pro antiquiori voce раскутаетъ) etiam in correcta editione legitur. Vides hic formam antiquam раскопаваю in fictam раскоповаю commutatam. Nec jam miraberis 3 Macch. 4, 10. legi nunc ѡплакивати, quod graecum ἀποδύρεσθαι melius utique exprimit, quam оутѣшити primi interpretis. Russis enim forma haec, quae et Serbis placuit, duntaxat usitata, ѡплакавати autem, quam Bohemi servant, prorsus ignota est.

§. 72. Typus secundus in а, ати: извати: изваю, сїати: сїю.

Hunc typum sequuntur Iterativa, quae a thematibus formae primae, secundae et tertiae formari

mari solent: бїтю а бити, помалти а поманꙋ, блєтю а блєю, ѡчатю а чаю. Et mutatis г et к ante л: помизати а мгнꙋ, ражизати а жгꙋ, ѡслзати а сагнꙋ, напрлзати а напрагнꙋ, постизати а постигнꙋ, пострицати а стригꙋ. Sic quoque изницати, приницати а никꙋ, наллцати а лакꙋ, нарицати а ркꙋ, прерѣцати а рѣкꙋ, истицати а ткꙋ, стицати а текꙋ, сѣцати а сѣкꙋ; звѣцати а звѣкнꙋ, возклицати а кликнꙋ, брацати а бракнꙋ, мерцати а меркнꙋ; huc etiam refer послꙋшаю а слꙋхати.

Derivata a forma quarta innumera sunt. A quovis enim fere Verbo in ити formantur Iterativa hujus typi, pro ити apponendo ати. Mutationem transformabilium et vocalis о in а in syllaba radicali, epenthesim literae л post labiales в, б, п, м, exempla subnexa docebunt.

напаѧти, потаѧти, присваѧти, престраѧти, оустраѧти, а напоити, таити, присвоити, престроити, оустроити.

твлати, избавлати, оулавлати (Russ. оуловлати) а ловити, подавлати, оудьвлати, направлати, прославлати, оуѧзвлати, а твити, избавити, подавити etc. оумрщвлати ab оумртвити.

люблати, погꙋблати, раздраблати а дробити, ѡскорблати.

прилеплати, оукрѣплати, хаплати а хопити.

вразꙋмлати а вразꙋмити, шкърмлати, храмлати а хромити. похрамати refer ad typum (a).

измѣнати, wсѣнати, разганати а гонити, (R. ѿгонати), напъланати, кланатиса а клонити, возбранати, оупражнати ab оупразнити.

валати а валити, попалати, оудалати, раздѣлати, исцѣлати, оукалати а калити, помышлати а мыслити.

разарати а разорити, варати а варити praecedere, кдварати а вдворити, смирати, wзарати, оукарати а корити, затварати, оумꙋждрати (оумꙋдрати) ab оумꙋдрити, сматрати а смотрити, оухыщрати ab оухытрити.

важдати а вадити, препроваждати (R. провождати) а водити, побѣждати, нꙋждати, раждати а родити, досаждати, wсꙋждати, wщѣждати, чꙋждати, оугаждати ab оугодити, пригваждати а пригвоздити, трꙋждати, а трꙋдити. In antiquissimis Codd. post жд scribitur а: осꙋждати, побѣждаю, трꙋждаю.

смꙋщати а смꙋтити, въсхыщати а хытити, просвѣщати, пригнѣщати а пригнѣтити, wбращати, прещати а претити.

извѣщати а извѣстити, ѿпꙋщати а пꙋстити, мщати а мстити, вмѣщати, прелщати а прелстити,

ти, изращати, причащати, ѡчищати, пращати (R. прощати) а простити.

влажати а влазити ingredi, поражати а поразити, погрꙋжати а погрꙋзити.

ѡбожати ab ѡбожити, приближатисѧ, прꙋжати, стꙋжати.

смѣшати а смѣсити, взнашати а носити, (R. поношати), ѡрошати, изсꙋшати, искꙋшати, глашати, ѡгнꙋшати, прашати а просити, воскрѣшати.

лишати а лишити, ѿрѣшати а рѣшити, оутѣшати, совершати, сгрѣшати.

поꙋчати ab оучити, разлꙋчати, ѡбличати, порꙋчати а порꙋчити, истачати (R. источати), затачати а точити.

Eundem typum sequuntur pauca Denominativa: ѡбꙋвати а бꙋй, вечерати а вечерѧ; et ѿвѣщати ab ѿвѣт, vel immediate ab inusitato ѿвѣтити. Sic ѡбетшати ab ѡбетшити et hoc a ветхъ.

Usus Iterativorum et Frequentativorum formae quintae praecipuus est in formando Verborum compositorum Praesenti. Cum enim composita ex. gr. изꙋю, претнꙋ, ѿрѣшꙋ Futura sint, Praesens ab Iterativis eorum peti solet: изꙋваю, претинаю, ѿрѣшаю.

Verba formae sextae.

a) - ȣю, ова, овати post consonas solidas.

b) - юю, ева, евати post vocales et liquidas.

(Conjugatio I.)

(Paradigma A, quoad Praesens).
(Paradigma B, quoad Praet. Infin.)

§. 73. Primitivum hujus formae vix ullum reperreris, nisi fortasse ea primitiva censeas, de quorum primo etymo non constat. Sunt enim omnia a nominibus, rarius a thematibus aliarum formarum, derivata.

a) - ȣю, овати:

вдовȣю а вдова, волхвȣю а волхв.

требȣю а треба, кȣпȣю а кȣп, кȣпити; сверѣпȣю а сверѣпый, нѣмȣю а нѣм.

ѡбинȣю, повинȣюсѧ, а винȣ; минȣю а минȣ, именȣю ab имѧ, имене; знаменȣю а знаменати, вълнȣюсѧ а вълна.

помилȣю а мил; цѣлȣю salutare, osculari, а цѣл. Salutant nimirum Slavi, dum alterum integrum (цѣл) id est sanum et salvum esse jubent. дрѧселȣю а дрѧхл.

вѣрȣю а вѣра, мирȣю εἰρηνεύω а мир, дарȣю а дар, жирȣю а жир, щедрȣю а щедр.

ѡбѣдȣю ab ѡбѣд, исповѣдȣю, заповѣдȣю (alias et исповѣдаю, заповѣдаю), радȣюсѧ а рад, приплодȣю а плод.

co-

совѣтѹю а совѣт, ѡбѣтѹю ab ѡбѣт, испытѹю ab испытати, ратѹю, сѣтѹю.

завазѹю а вазати, ѡблизѹю а лизати, истазѹю а тазати, показѹю а показати, ползѹю а полза, ѡбразѹю ab ѡбраз.

ѡпоасѹю ab ѡпоасати, восписѹю а писати, согласѹю а глас.

ѡболгѹю ab ѡболгати, недѹгѹю а недѹг.

лихѹю а лих. ликѹю а лик, инокѹю ab инок, толкѹю а толк, слѹкѹю, изыскѹю ab искати.

Adde plurima alia partim ab Adjectivis in ен derivata, uti лѹкавнѹю а лѹкавен, чермнѹюсѧ а чермен, празднѹю, бѣснѹюсѧ, вѣчнѹю, partim a Substantivis orta, uti болѣзнѹю, господѹю, враждѹю, а болѣзнь, господь, вражда; et alia, maxime a forma Abstractorum in ство deducta: дѣйствѹю а дѣйство, витїйствѹю а витїйство, ходатайствѹю, благовѣствѹю, разньствѹю, пѣстѹнствѹю, свѧщенствѹю, свѣдѣтелствѹю, предстателствѹю, господствѹю, наслѣдствѹю, оусердствѹю, десатствѹю, сѹботствѹю, торжествѹю, шествѹю, монашествѹю, послѹшествѹю, пророчествѹю, жречествѹю, владычествѹю, избыточествѹю, ѡсѹществѹю а шѹщество, человѣколюбствѹю, et innumera alia, plerumque graecorum exemplorum servili imitatione procusa.

b)

b) - ева, евати:

воюю: воква: вокватн, а вой.
оутренюю: оутреневати, ab оутренїй.
властелюю: властелевати а властель.
совершꙋю: совершевати, а совершити.
врачꙋю: врачевати, а врач.
непщꙋю: непщевати, а не et пещися.
сокровищꙋю: сокровищевати, а сокровище.

Post ш, ч, щ scribi ꙋю pro юю satis jam notum est ex iis, quae Introduct. §. 24. nota (t) monuimus.

Sextae formae usus idem fere est, qui Frequentativorum quintae, ad formanda nimirum Praesentia. кꙋпити Praesens кꙋпꙋю ab hac forma petit, cum кꙋплю Futurum sit. A вазати Praesens важꙋ praefixa praepositione за transit in Futurum заважꙋ (alligabo), ut igitur a composito завазати Praesens habeatur, hoc a forma завазовати, utpote frequentativa respectu brevioris formae, repetendum erit: завазꙋю.

Exposito formarum Verbi discrimine et usu jam ea, quae Grammatici de Futuri formatione docent, illustremus.

Futurum simplex.

§. 74. Futurum simplex a forma Praesentis terminatione non differt. Hinc eodem modo inflectuntur Futura, quo Praesentia. Sunt etiam non pauca Verba singularia primae, secundae, et

quar-

quartae formae, quibus actio subito transiens denotatur, quae sub forma primigenia non Praesens, sed reipsa Futurum sistunt; Praesens vero, cum id diutius duret, ab alia forma, qua longior mora designatur, sumere solent. Sic бꙋдꙋ (ero) natura sua Futurum est, quod Praesens ѥсмь (sum) ab alio themate mutuatur. Praesens autem бываю (esse soleo) a Frequentativo бывати singularis Verbi быти formatum est. Themata igitur Praesentis et Futuri temporis in Lexicis diligenter notanda erunt. Hic saltem aliqua Futura primigenia praeter бꙋдꙋ subjungamus. Et quidem formae primae:

дам	dabo,	Praes.	даю, даꙗти.
падꙋ	cadam,	-	падаю, падати.
садꙋ	sedebo,	-	сѣждꙋ, сѣдѣти.
лагꙋ	jacebo,	-	лежꙋ, лежати.

садꙋ proprie significat: ponere se in sede, *sich setzen*, лагꙋ ponere se in lecto, *sich legen*. A живꙋ Futurum circumscribi solet жив бꙋдꙋ vivus ero, vivam.

Formae secundae, quae proprie Futurorum est:

дꙋнꙋ	flabo,	Praes.	дмꙋ (дꙋю).
зинꙋ	oscitabo,	-	зѣваю, зѣю.
канꙋ	stillabo,	-	каплю, капати.
плюнꙋ	spuam,	-	плюю, плевати.
станꙋ	stabo,	-	стою, стоꙗти.

сагнꙋ

сагнꙋ	attingam, Praes.		сагаю, сагати.
дъхнꙋ	spirabo,	-	дышꙋ, дыхати.
рыкнꙋ	rugiam,	-	рычꙋ, рыкати.
дерзнꙋ	confidam,	-	дерзаю, дерзати.
двигнꙋ	movebo,	-	двигаю, двигати.

Formae quartae:

кꙋплю	emam,	Praes.	кꙋпꙋю, кꙋповати.
лишꙋ	carebo,	-	лишаю, лишати.

Grammatici Bohemi, uti et Poloni, verba singularia Futura appellant *perfecta*, seu perfectae actionis, quae momento absolvatur, Praesentia vero *imperfecta*, quod eorum actio duret.

Praesens pro Futuro.

§. 75. Utuntur vero Slavi subinde etiam Praesenti Verbi singularis pro Futuro, eadem nimirum forma exprimendo Praesens et Futurum. Matth. 8, 19. идꙋ по тебѣ, аможе аще идеши, sequar te quocunque ieris. Praesertim si particula аще (ἐὰν) praecedat: аще просите si petieritis, иже аще речет qui dixerit. Sic кїю, пїю, ведꙋ, минꙋ, градꙋ venio, et veniam; hinc градꙋщїй venturus; разꙋмѣет intelliget, явитса revelabitur, волит, родит, видат videbunt, свободит, пꙋстит, простит, креститса baptizabitur, варяю praecedo et praecedam, помшет praecinget.

Futurum compositum.

§. 76. Futurum compositum formatur, si Praesenti verbi simplicis praepositio praefigatur. Enume-

merant autem Grammatici praepositiones, quae futuri formationi aptae sint, praeprimis sequentes: ѡ, оу, из, въ (во), по, на, съ (со), възъ (воз), при, про, раз, quibus addere licet reliquas omnes, e quibus verba composita constare possunt, nimirum до, ѡв, ѿ, пре, под, пред, низ. Quaelibet enim praepositio Verbo praefixa hoc ipso, quod significatum ejus vario modo determinet, ipsum etiam tempus ita restringit, ut Praesens verbi simplicis in compositis Futurum evadat. Verbo лїю (fundo) si praefigas в, на, из, про, раз, habebis Futura влїю, налїю infundam, излїю effundam, пролїю, разлїю, profundam, diffundam. Sic ѡбѹю induam, изѹю, разѹю exuam; почнѹ, начнѹ, зачнѹ incipiam, почїю quiescam, оударю percutiam, положю ponam, sunt Futura composita, etsi eorum simplicia exoleverint.

Frequentissimi autem usus in formando Futuro sunt praepositiones оу, по, възъ, ita quidem, ut propriam subinde significationem fere amittant. Talia sunt: оубїю, оумыю; поймѹ, пойдѹ, понесѹ, познаю, послю; возмѹ, возмогѹ, возсмѣетеся ridebitis, возрастѹ crescam. Formae tertiae: оувидит videbit, оубоюся timebo, оумрѹ moriar, оузрит aspiciet, оудержит, оумълчит, оуслышит, возмнится, возненавидит (Praes. ненавидит) odio habebit. Formae quartae: оупокоит pacabit, оу-

молит, оумзвит, оусрамятся confundentur, оустоит; погубит, послужит; возбудит, возмѣрит, возлюбит, возсудит. Formae quintae: поругаюся взалчу ab алкати, взыщу, возплачетеся flebitis, возрыдаете, возглаголете. Formae sextae: оувѣруете credetis; возрадуетеся gaudebitis. Plura alia Futura composita formae secundae (in ну) vide supra §. 61.

Haec tamen ope praepositionum formata Futura, si iis particula да praefigatur, etiam Praesens Optativi et Conjunctivi supplent: да оумолчит taceat, ut taceat, да послужит ut serviat, да прїидет adveniat, да сбудется ut impleatur.

§. 77. Non est tamen praepositionum tanta vis, ut etiam Praesens Frequentativorum in Futurum convertere possint. Sed nec Iterativorum, quibus sub aliis formis verba singularia respondent, Praesens pro Futuro usurpari solet. Sunt enim wбладают, ѿстоит, изгонит, изнесит, приходит Praesentia. Adde присѣдит adsidet. Non desunt tamen exempla Futuri iterativi: покмлет, вземлет, посѣкается, ѿвѣщают respondebunt, Praes. ѿвѣщавают; wставлется, wбращу ab wбрѣтати (Praes. wбрѣтаю). Differunt autem покмлет a поймет, посѣчет a посѣкает ratione formarum, quarum prima (иму, сѣку) actionem momentaneam, subito transeuntem, quinta vero имати, сѣкати actionem continuatam aut iteratam designat.

Fu-

Futura periphrastica.

§. 78. **Futura circumscripta seu periphrastica** formantur ope auxiliarium имамь, хощ8, б8д8, quae Infinitivo praeponi aut postponi solent: имамь чести legam, хощ8 написати adscribam, б8д8 дѣлати operabor. имамь Graecorum μέλλω, б8д8 Germanorum *ich werde*; хощ8 Anglorum *I will* respondent. Exempla Futuri ope имамь formati in Evangeliis non pauca leguntur: имѣти имаши habebis, предан имать быти tradetur, оуслышати имате audietis, прїити имать сын veniet, venturus est filius, не имать быти non erit, не имать пити non bibet, не имате видѣти non videbitis, не им8т вк8сити non gustabunt, не имате вѣровати non credetis. Addi potest начн8: нерадити начнет contemnet, (negliget, non curabit) Matth. 6, 24; Sic Luc. 16, 13., ubi pro нерадити antiquiorum editionum editores substituerunt formam Russis usitatam нерадѣти. небоатисѧ начнеши non timebis Sir. 9, 16. (nunc неоубоишисѧ). немощи (male in Ostrog. немочи) начнеши Sir. 7, 6. nunc невозможеши. искати начнет ζητήσει, Sir. 33, 26.

§. 79. Auxiliare б8д8 activorum et neutrorum Infinitivo rarius jungitur: имѣти б8дете habebitis Joh. 16, 33; at in аще б8дет обрѣсти ю, Matth. 18, 13. si contigerit, б8дет est pro γένηται. In Vet. Test. libris minus antiquis reperiuntur plura ejus-

modi

modi Futura: владѣти бꙋдꙋ, писати бꙋдеши, слꙋжити бꙋдꙋт, ωбитати бꙋдет habitabit. Raro etiam participio activo (et neutro) in л ad exprimendum Futurum exactum addi solet бꙋдꙋ: елико бꙋдет сътворил quaecunque fecerit, Ezech. 18, 22. Ostrog. ed. (nunc елика сотворил). идѣже вънли бꙋдꙋт тамо, quo ingressi fuerint, οὗ εἰσήλθοσαν ἐκεῖ, Ezech. 12, 10. (nunc аможе внидꙋт); или оуснꙋл бꙋдет aut obdormiverit 3 Reg. 18, 27. (nunc или спит сам); да не како искꙋсил вы бꙋдет ne forte tentaverit vos 1 Thess. 3, 5. (nunc deleto бꙋдет).

Frequentius autem бꙋдꙋ cum Participii passivi Praesenti et Praeterito connectitur: да видими бꙋдꙋт ut videantur; бꙋдете ненавидими; взат бꙋдет, дано бꙋдет dabitur; предан бꙋдет tradetur, ведени бꙋдете, изгнани бꙋдꙋт, оувѣдѣно бꙋдет, разрѣшено бꙋдет, свазано бꙋдет etc.

Verbum auxiliare хощꙋ (volo) Infinitivo jungi solet: егда хотат сїа быти quando futurum est ut ista fiant, ὅταν μέλλῃ ταῦτα γένεσθαι Luc. 21, 7. хотай прїити qui venturus est, ὁ μέλλων ἔρχεσθαι, Matth. 11, 14. ıаже хотахꙋ емꙋ быти quae essent ei eventura, τὰ μέλλοντα αὐτῷ συμβαίνειν, Marc. 10, 32.

Apud Illyrios auxiliare ћꙋ, quod e хощꙋ contractum est, frequentissime Infinitivo jungi solet; Russi vero et Bohemi in verbis iterativis auxiliare бꙋдꙋ amant. Croatae et Carnioli бꙋдꙋ cum participio activo in л connectendo Futurum formant. Poloni бꙋдꙋ cum Parti-

ticipio activo in л aut cum Infinitivo conjungunt: będę pisał, aut pisać będę scribam. Relkovich in Grammatica Slavonica (dialecti illyricae hodiernae) Futurum II. Conjunctivi ope budem et Participii activi formatum exhibet: kada ja budem imao, kada mi budemo imali, si habuero, si habuerimus. Lanossovich vult etiam Infinitivum adhiberi: kada budem imati.

Praesens aliorum Modorum.

§. 80. Aliorum Modorum Praesens a Praesenti (seu Futuro) Indicativi formatur rejiciendo ȣ vel ю et apponendo characteristicam terminationem cujusvis Modi. Est autem и Imperativi terminatio: иди, бȣди, ими, посли, вcтани, ab идȣ, бȣдȣ, имȣ, послю, вcтанȣ. Desinentia in гȣ, кȣ mutant ante и gutturales г, к in analogas ȝ, ц: немоȝи, noli, a немогȣ, помоȝи a помогȣ, иȝвлеци ab иȝвлекȣ.

Coalescit autem и cum vocali praecedente in diphthongum: пой a пою, владѣй a владѣю, питай a питаю, помилȣй a помилȣю.

In Verbis 3. et 4. formae, in quibus consona radicalis ante ю primae personae transformari solet, aut secunda persona, aut Infinitivi consona immutata respici debet:

сȣждȣ,	сȣдиши	: сȣдити,	Imper.	сȣди.
мȣщȣ,	мȣтиши	: мȣтити,	-	мȣти.
пȣщȣ,	пȣстиши	: пȣстити,	-	пȣсти.
слежȣ,	слеȝиши	: слеȝити,	-	слеȝи.
прошȣ,	проcиши	: проcити,	-	проси.

Sic

Sic люби а люблю: любити, соблазни а соблажню: соблазнити, мысли а мышлю: мыслити, остри ab ощрю: острити.

а et ы Gerundivi: дая seu дая а даю, глагола а глаголю, гора а горю. Vocalem ы exigunt desinentia in ꙋ: имы ab имꙋ.

Et affixo й Adjectivorum: имый habens. Sic живый qui habitat, *κατοικῶν* Psal. 90, 1., живый блꙋдно vivendo luxuriose, *ζῶν ἀσώτως* Luc. 15, 13. чтый (отца) honorans, *ὁ τιμῶν* Sir. 3, 3., кленыйся qui jurat, вергый projiciens. Quaedam et ope а formantur: дма а дмꙋ, жна а жнꙋ, тра а трꙋ.

Bohemi Verbis in ꙋ solidum pró ы apponunt а: веда ducens, неса portans. Hanc terminationem etiam in Chronographo russico Nestore non semel observare licebit.

ем (єм), ом, им Participii passivi, apponendo єм pro ю post vocales: даєм seu даем, знаєм, нарицаєм, оскꙋдѣєм, а даю etc. ем pro ю post consonas: глаголем а глаголю, колеблем; пишем, мещем а пишꙋ, мещꙋ.

ом pro ꙋ: ведом, несом, женом, чтом а ведꙋ, несꙋ etc.

им pro ю in verbis 3. et 4. formae: творим а творю, гоним а гоню. Restituenda autem est consona radicalis, quae in 1. persona mutationem subiit: сꙋдим а сꙋдити: сꙋждꙋ, видим а видѣти: виждꙋ, просим а просити: прошꙋ.

Prae-

Praeteriti simplicis et Infinitivi formatio.

§. 81. Dato Praesenti (seu Futuro) primae formae personam tertiam Praeteriti facile formabis, rejiciendo ю, si syllaba radicalis vocali terminetur. A пію si ю rejicias, habebis пи; cui si х affigatur, persona prima formabitur: пих bibi. Verba autem in ꙋ, quorum syllaba radicalis consona clauditur, assumunt in Praeterito characteristicam е, in prima persona ох: иде, идох; веде: ведох, плете: плетох, ab идꙋ, ведꙋ, плетꙋ. Consonae transformabiles ante е mutationem subeunt, non ante ох: верже: вергох a вергꙋ, влече: влекох a влекꙋ. Infinitivi Verborum istorum quomodo a prima persona formari possint, sub forma I. inductio sat ampla §. 57 docet.

Verba 2. formae, si terminationem нꙋ praecedat vocalis, exigunt in Praeterito нꙋ, нꙋх: минꙋ, мꙋнꙋх a минꙋ, минꙋти. Quorum syllaba radicalis (ante нꙋ) consona terminatur, etiam 1. formae Praeterita aemulantur, rejecto нꙋ et affigendo е, ох: погыбе, погыбох a погыбнꙋ.

In Verbis aliarum formarum dato Infinitivo formabis Praeteritum rejiciendo ти, et dato Praeterito simplici formabis Infinitivum affigendo ти:

A горѣти : горѣ. A терпѣ : терпѣти.
кꙋпити : кꙋпи. гони : гонити.

пи-

А писати : писа А каза : казати.

толковати : толкова. помилова : помиловати.

Juverit formationem Praeteriti et Infinitivi, utpote temporum analogorum schemate generali comprehendere.

Praes.	Praet.		Inf.	
- ю, -	-	х, -	ти:	Verb. form. 1. a.
- ȣ, -	е, -	ох, -	ти:	Verb. form. 1. b.
- нȣ, -	нȣ, -	нȣх, -	нȣти:	Verba formae 2.
- ю, -	ѣ, -	ѣх, -	ѣти:	Verba formae 3.
- ю, -	и, -	их, -	ити:	Verba formae 4.
- аю, ю, -	а, -	ах, -	ати:	Verba formae 5.
- ȣю, -	ова, -	овах, -	овати:	Verba formae 6.

Iterativa et simplicia continuatae actionis exigunt in 3. pers. Praeteriti terminationem аше pro а: бываше, зваше, спаше, гнѣвашеся, требоваше etc.

Lexicographis auctor sim, ut Verborum 1. et 2. formae primo loco ponant Praesens ceu thema, Verborum vero 3. et 4. formae Infinitivum aut Praeteritum, cum in his radicales literae nullam patiantur transformationem. Idem fere in Verbis 5. formae observandum erit, cum etiam horum non pauca in Praesenti mutationem subeant. Sive enim питаю, sive питати primum locum occupet, nihil inde incommodi: sed pro алчȣ, ищȣ malim Infinitivos алкати, искати, exhiberi, ut mutationis ratio pateat. In his et similibus, in quibus ex uno tempore aliud certo cognosci non potest, tutius erit utrumque loco suo ponere et lectorem eo remittere, ubi syllaba radicalis non mutata exhibetur.

Prae-

Praeterita aliorum Modorum.

§. 82. Aliorum Modorum Praeterita ab Indicativi Praeterito formantur, characteristicam terminationem affigendo tertiae personae. Est autem consona

в Gerundivi terminatio: быв a бы: бити, минꙋв a минꙋ, гладѣв a гладѣ, посадив a посади, псказав a показа, вѣровав a вѣрова. Excipe tamen Verba primae formae in ꙋ. Haec enim в plane respuunt, et rejecto ꙋ ipsa syllaba radicalis Praeteritum Gerundivi constituit: шед a шедꙋ, плет a плетꙋ, рек a рекꙋ. Sic км (pro им) ab имꙋ; начен a начнꙋ et alia quaedam formae secundae. Vide Conjugationem II. Affigitur autem huic terminationi non solum in feminino ши: минꙋвши, показавши, in plurali ше: шедше; sed etiam in obliquis casibus ш: глас рекш vocem dicentem (quae dixit).

л Participii activi: был, ѿринꙋл, видѣл, твил, рѣзал, вѣровал, a бы, ѿринꙋ, видѣ etc. Sed несл, изгыбл a несе, изгыбе, rejecto prius е formativo Praeteriti formabis. In iis autem, quae ante е Praeteriti consonas transformant, thema ipsum, aut prima persona Praeteriti respicienda erit, quia haec ante ох radicalem thematis immutatam exhibet: текл a текꙋ, текох, стрегл a стрегох.

-н, ен, вен, овен, et -т Participii passivi: послан, бїен (бикн), несен, шѣвен, ѿрнновен, а посла, би, несѫ, шѣю, ѿрннѫ, et пѣт, пит, свит, простерт а пѣ: пѣти, пи, свинѫ, прострѫ, pro ratione diversarum formarum et Conjugationum, quas vide.

Scio equidem activa питал, творил a Grammaticis linguae slavicae veteris inter Participia non referri, et passiva питаем, творим, et питан, творен Gerundivis adnumerari, solumque ea Participia appellari, quae terminationibus й, щїй, ый aucta sint, uti activa питалй, питающїй (a питал), творлй, творащїй (a твора), et passiva питаемый, творимый, питаный, твореный. Verum terminationem activam питал, питала, питало Participia eodem jure, quo passiva питан, питана, питано, appellanda recte Grammatici linguae illyricae hodiernae observarunt, cum ratio ab analogia petita id suadeat. Liceat itaque etiam mihi duntaxat питал, имы, твора, et питав, км, творив Gerundivum (Bohemis Transgressivum, aliis Circumstantialem) Modum vocare. Aucta vero terminationibus й, щїй, ый Adjectiva dicantur, e Gerundivis et Participiis formata, et sub hac forma non ad Verbi conjugationem, sed ad Adjectivi declinationem referenda erunt.

Praeteritum iterativum: ах, аше.

§. 83. Quid intersit inter дах, да et дах, даше, inter бих, би et бїах, бїаше, inter творих, твори et творах, твораше, ex formarum discrimine supra explicato cognosci potest. Да enim a Verbo singulari дати, даше ab Iterativo да-

ти

ти formata censeri debent. Sunt autem et alia Verba, a quibus Iterativa in лю formari aut non solent, aut non possunt, quae tamen terminationis iterativae ах, аше in Praeterito capacia sint. A живꙋ Praeteritum singulare in composito ѡживꙋ est ѡжи revixit; si autem continuatam actionem designare velis, non жих, жи, sed живах, живаше (vivebam, vivebat) dicendum erit. Formatur autem praeteritum hoc continuativum apponendo ах pro ох, ѣх, их primae personae et аше pro е, ѣ, и 2. et 3. personae: 1. идах, 2. et 3. идаше, pro идох, иде ab идꙋ; баше pro бѣ a быти. Sic quoque

блюдах :	блюдаше	pro	блюдох,	блюде.
растах :	расташе	-	растох,	расте.
можах :	можаше	-	могох,	може.
течах :	течаше	-	текох,	тече.

Et sic имаше pro имѣ, мнаше pro мнѣ, видаше pro видѣ, молаше pro моли, люблаше pro люби etc.

Verba in ати, quorum Praeteritum ах, а Iterativi vices supplet, saltem in tertia persona pro а amant аше: питаше pro пита. Solent autem etiam horum, uti et aliorum verborum Praeterita amplius augeri assumto altero а, ita ut ах (ах) prolongetur in аах (аах), et аше (аше)

 in

in ааше (ѧаше): читаах, читааше; творѧах, творѧаше; quas terminationes Smotriski Plusquamperfecto minus recte tribuit, cum iis duntaxat frequentior et a longiori tempore continuata actio designetur. In Mss. certe satis obvia sunt ejusmodi Praeterita prolongata, uti бѣаше pro баше, хождааше, слежааше, видѧаше, разорѧаше, ѿвѣщаваaше in singulari; продаахꙋ, ждаахꙋ, кꙋповаахꙋ, гонѧахꙋ, женѧахꙋсѧ in plurali. Sic etiam имѣаше, хотѣаше et хотѧаше. Quae si latine reddenda sint, non Plusquamperfecto, sed Imperfecto exprimenda erunt: идѣтшше solebat ire, градѧахꙋ gradiebantur frequenter, solebant venire. Supplent enim Slavi verbum s o l e o, quo carent, Frequentativorum suorum formis.

Praeteritum circumscriptum.

§. 84. Praeteritum periphrasticum seu circumscriptum Indicativi constat e Participio activo et auxiliari єсмь, єси, єсть aut бѣх, бѣ.

чел	єсмь,	читаал	єсмь
чел	єси,	- -	єси
чел	єсть,	- -	єсть etc.

Haec exempla Smotriski adduxit. Mrazović quoque питал єсмь et творил єсмь sub nomine Praeteriti perfecti paradigmati inseruit, quamvis p. 104. in nota monuerit, multos esse Grammaticos,

ticos, qui existiment tempus praeteritum cum auxiliari есмь linguae (veteri) slavonicae non convenire. Concludit tandem ipse, cum in libris liturgicis secunda persona cum auxiliari еси, et tertia cum есть reperiatur, nullam esse rationem, ob quam usus primae personae cum есмь probari non possit. Sed enim exstant etiam exempla saltem in veteri Testamento pro usu primae personae cum есмь: Isai. 57, 16. аз есмь сътворил, in correcta аз сотворих. Isai. 10, 9. нѣсмли взял, at v. 10. взях in Ostrogiensi, in correcta vero etiam v. 9. не взяхли, Ezech. 33, 7. стража та есмь поставил, in correcta в стража дах та, Ibid. 40, 4. влѣзл есмь сѣмо, in correcta вшел еси; 3 Reg. 18, 22. аз есмь остах, ubi legendum остал, in correcta аз остах ὑπολέλειμμαι. Isai 36, 10. olim in plurali есмы пришли venimus, *wir sind gekommen* (nunc прiидохом). Esther 8, 7. дал есми dedi, quod correctores mutarunt in дах. De persona 2. et 3. nemo dubitaverit, quum etiam in novo Testamento cum auxiliari legantur. Matth. 18, 15. приобрѣл еси lucratus es, ἐκέρδησας. c. 25, 20. пять талант (v. 22. два таланта) ми еси предал tradidisti, παρέδωκας. Luc. 11, 27. яже еси ссал quae suxisti, ἐθήλασας. Joh. 4, 18. имѣла еси habuisti, ἔχες, рекла еси dixisti, εἴρηκας. At v. 17. добрѣ рече bene dixisti, καλῶς εἶπας, in editionibus antiquioribus, in postre-

ma

ma vero рекла еси. Olim tamen simplicis Praeteriti in 2. et 3. persona, quae terminatione plane non differunt, longe frequentior usus fuit. Qui Ostrogiensem editionem Mosquae 1663. recuderunt, plurimis in locis personam secundam, in quibus textus simplicis Praeteriti inflexionem retinuerat, in margine circumscribere solent. In recentioribus vero editionibus, quas Russi recensuerunt, non nisi rarissime persona 2. simplicis Praeteriti legitur, cum ei vix non ubique Praeteritum circumscriptum substitutum fuerit. Inde factum est, ut persona secunda simplex a Grammaticis neglecta fuerit. Pro ea enim in eorum paradigmatibus persona secunda circumscripta питал еси inter питах et питаше, et творил еси inter творих et твори locum occupat, quod certe absonum est.

Exempla auxiliaris бѣх, бѣ, cujus ope Praeteritum plusquamperfectum circumscribitur, pauca sufficient. Luc. 15, 32. изгыбл бѣ perierat, Joh. 6, 17. не оу бѣ пришел nondum venerat, ἐληλύθει. Sic бѣ лежало, бѣхꙋ пришли, ѿшли бѣхꙋ, бѣша вошли etc.

Praeteritum passivum eodem modo circumscribi solet, jungendo nimirum Participio passivo auxiliare есмь aut бѣх, бѣ, et бых, бысть: послан есмь missus sum, оуже ѡсꙋжден есть, проклати сꙋть; бѣ всажден, положен бѣ positus erat, не

оу

оу бѣ прославлен Joh. 7, 39. nondum erat glorificatus, бяхꙋ собрани. Sic quoque дан быть, послан быть, речено быть dictum erat, прелщени бысте, наꙋчени быша, писана быша scripta fuerant.

Optativi Praeteritum, et Futurum conditionale.

§. 85. Optativi, aut si malis Conjunctivi, Praeteritum conditionale, quod Latinorum Imperfecto et Plusquamperfecto Conjunctivi respondet, formatur adjungendo Participio activo et passivo auxiliare быхъ, бы, быхом, бысте, быша: да возвеселился быхъ ut laetarer, ащебы разꙋмѣл и ты; аще бы вѣдала дар божїй-ты бы просила оу негω, и дал бы ти Joh. 4, 10. si scires donum Dei-tu petiisses (peteres) ab eo et daret tibi. Postrema editio in primo membro addit еси post вѣдала, quod ты absit et вѣдала бы sine еси etiam de tertia persona intelligi possit. да бы ѧл ut ederet, да бы был сним ut esset cum eo, аще бы был пророк, вѣдѣл бы; что быша емꙋ ѿвѣщали quid responderent ei; да быша имѣли ut haberent.

Esther 4, post versum 17. (in Vulg. 13, 13.: libenter etiam vestigia pedum ejus deosculari paratus essem) interpres antiquus plane бы cum Praeterito simplici Indicativi conjunxit, cujus rei exemplum vix alibi reperire liceat. Legitur enim in Ostrogiensi благоволяхъ бы лобзати и плеснѣ ног его ηὐδόκουν φιλεῖν πέλματα ποδῶν αὐτοῦ, pro благоволила быхъ лобзати и слѣды etc. quod correcta editio nunc exhibet.

Eo-

Eodem modo Plusquamperfectum exprimitur: взѧлъ быхъ accepissem; аще не быхъ пришелъ si non venissem; аще дѣлъ не быхъ сотворилъ si opera non fecissem; аще бы восхотѣлъ еси жертвы, далъ быхъ убо Psal. 50, 18. si voluisses sacrificium, dedissem utique; (at Ostrog. ed. et Psalt. Ven. восхотѣлъ sine еси, et далъ бымъ pro далъ быхъ). добро бы было ему, аще не бы родилсѧ Matth. 26, 24. bonum esset ei, si natus non fuisset, Cod. Serb. колѣ бы было ему, аще се не бы родилъ, melius etc. престали бы убо быша cessassent utique. In voce passiva: да не преданъ быхъ былъ ne traderer; аще не бы ти дано свыше (omisso было) Joh. 19, 11. si tibi datum non esset desuper.

Futurum conditionale quod Latinorum futuro Conjunctivi, Germanorum futuro exacto respondet, similiter e Participio activo et auxiliari буду constat. аще грѣхы будетъ сотворилъ Jac. 5, 15. si peccata commiserit, ᾖ πεποιηκώς. Legitur vero futurum conditionale будетъ сотворилъ non solum in codd. manuscriptis, sed in antiquis editionibus omnibus. Correctores tamen maluerunt hoc loco substituere Praeteritum Indicativi сотворилъ есть. Sic etiam Exod. 21, 13. аще-ѿ предаде editio postrema pro antiquo предалъ будетъ exhibet. Alia exempla vide supra §. 78.

In-

Infinitivus et Supinum.

§. 86. De Infinitivo ejusque characteristica vocali, quae terminationem ти praecedit, sub qualibet forma egimus. Confer etiam §. 81. Ab eo differt Supinum, quod hoc vocalem и post т respuat atque adeo in т solidum (тъ) desinat: идȣ искатъ eo quaesitum, пойдȣ спатъ ibo dormitum, аз послах вы жатъ; приде мрїм-видѣтъ гроб; чьсо видѣт изидосте ter legitur; текоста възвѣститъ, вниде снима облѣщь cum ъ ob щ. Supini т finale cum solidum sit, non liquidum, differt etiam a Russorum Infinitivo, qui ob absorptum и signo ь notatur: искать, спать. Haec Supini forma in libris impressis omnino nunc desideratur, et non nisi in antiquis codd. manuscriptis reperitur. Bohemi Supinum ab Infinitivo adhuc seculo XVI., Venedi Lusatiae in quibusdam formulis seculo XVIII. distinxere, Croatae hodiedum distinguunt.

Participiale Gerundium.

§. 87. Subnectunt quidam Grammatici Gerundivis alium modum in ѥлно, причастодѣтїе dictum, quem Latinorum Gerundio in dum respondere falso putarunt. Abr. Mrazović, quamvis de ejus formatione p. 150 egerit, eum a conjugatione penitus rescidit et rectissime quidem, cum revera nihil aliud sit, quam Adjectivum ab Infinitivo

tivo formatum. Confer formativam елен in Adjectivis. Nec enim читателен verti potest legendus, qui legi debeat, sed legibilis, qui legi possit; adeoque formae читателно locus inter Verba tribuendus non est, cum etiam Verbalia, uti чтеніе, читатель, творитель, licet a Verbis immediate deducantur, inter Verba referri non soleant.

Passivum.

§. 88. Passivi inflexio specialis nulla est in lingua slavica, excepto Participio passivo praesentis et praeteriti temporis, e quibus ope auxiliarium бѹдѹ, бѣ, бы, Futura et Praeterita periphrastica passiva constitui supra §. 78 et 84. indicavimus. Solent autem Passiva et quidem frequentissime formari adjungendo activis reciprocum ся. Cape exempla. Praesens: дѣются диви fiunt sive patrantur prodigia, что ти мнится quid tibi videtur, да святится имя твое sanctificetur nomen tuum. Futurum: ѿиметься auferetur, речется, проповѣстьтся. Praeteritum: обрѣтеся inventus est, оуподобися, исполнися impletus est, оуготовася, родишася nati sunt. Optativi Praeteritum: аще не быша прекратилися дніе оны (olim тіи), небы оубо спаслася всяка плоть Matth. 24, 2. nisi breviati fuissent dies illi, non fieret salva omnis caro. Infin. датися dari, читатися legi, очиститися mundari.

dari. Temporum circumscriptorum inflexionem vide in Conjugationibus.

Reciproca neutra seu media.

§. 89. A Passivis differunt non quidem forma, sed significatione Verba, quae ob adnexum ся reciproca aut potius reflexiva dicuntur. Respondent autem significatu suo intransitivis seu neutris, Graecorum mediis, Latinorum deponentibus. пасꙋ (pasco) activum est, пасꙋся (pasçor) reciprocum neutrum, non passivum. Transeunt igitur activa quaedam adjuncto ся in neutra.

Act. держати,	Neutr. держатися.
свѣтити,	свѣтитися.
возвратити,	возвратитися.

At пекꙋ pinso, a пекꙋся curam habeo, prorsus differt. Sic et смѣю audeo, a смѣюся rideo.

In aliis ся significatum varie modificat. брати sumere, братися pugnare. клонити, склонити inclinare, поклонитися adorare; ѿвергꙋ abjiciam, ѿвергꙋся abnegabo me. Bene multa non nisi cum reciproco ся in usu sunt: дивитися mirari, приближитися adpropinquare, прикасатися tangere, противитися resistere, плакатися flere, радоватися gaudere, поткнꙋся offendam. Adde падꙋся, боюся, смѣюся rideo, надѣюся spero, et alia, quorum pleraque sub formis Verborum singulis notavimus.

Ra-

Rarius pro ca Dativus cu occurrit: разжалити си, стꙋжати си. Subinde dubium oriri possit, quo sensu Verbum activum reciproco ca auctum accipi debeat. скопишаса enim reddere possis castraverunt se (se ipsos) et castrati sunt (ab aliis); біютса caedunt se invicem, et caedunt se ipsos, et caeduntur. E sensu autem facile colliges, utrum significatio reciproca, an reflexiva, an denique passiva verbo tali tribuenda sit.

Affixa personalia Verborum.

§. 90. Serviles illae literae, quibus syllabae radicali Verborum appositis personae designantur, nihil aliud sunt, quam aut obsoleta aut adhucdum usitata pronomina. Jure itaque affixa personalia dici possunt. Affiguntur autem syllabae ке Verbi irregularis in Praesenti:

Sing. 1.	- мь,	2. - си,	3. - ть.
	кемь,	кси,	кеть.
	sum,	es,	est.
Plur.	- мы,	- те,	- ꙋть.
	кемы,	кете,	сꙋть.
	sumus,	estis,	sunt.
Dual.	- ва,	- та,	- та.
	кева,	кета,	кета.

Vides кси scribi pro кеси, et in сꙋть excidisse initio к. Indorum Duali асва respondet Slavorum кева. Confer etiam Graecorum εἰμι, εἰς, ἐστι, ἐσμεν, ἐστε.

си

си in secunda persona non nisi quaedam anomala servarunt : вѣси , повѣси a вѣмь, даси a дам. Alia ши amant pro си, quod conferendum est cum σὶ Graecorum.

Aliorum autem Verborum syllabae radicali affiguntur:

(a)

Sing. 1.	- ȣ,	2. - ешн,	3. - ет.
Plur.	- ем,	- ете,	- ȣт.
Dual.	- ева,	- ета,	- ета.
	ведȣ,	ведешн,	ведет.
	ведем,	ведете,	ведȣт.
	ведева,	ведета,	ведета.

(b)

Sing. 1.	- ю,	2. - ишн,	3. - ит.
Plur.	- им,	- ите,	- ат.
Dual.	- ива,	- ита,	- ита.
	гоню,	гонишн,	гонит.
	гоним,	гоните,	гонат.
	гонива,	гонита,	гонита.

In Praeterito simplici:

Sing. 1.	- х,	2. - -	3. - -
Plur.	- хом,	- сте	- ша, хȣ.
Dual.	- хова,	- ста	- ста.
	дах	да	да.
	дахом	дасте	даша, дахȣ.
	дахова	даста	даста.

In

In Duali etiam genera distinguuntur. Feminini enim terminatio est вѣ, тѣ: ѥсвѣ, ѥстѣ; бꙋдєвѣ, бꙋдєтѣ; гонивѣ, гонитѣ; даховѣ, дастѣ. Dualis ма pro ва confictus est ab iis, qui ва secundae personae tribuendum sibi male persuaserunt. In antiquissimo codice бꙋдємы, поживємы, разꙋмѣхомы scriptum reperi, ita ut dubium non sit, plurale м ortum ex мы. Vide infra Conjugationes anomalorum.

Caput VIII.

De Praepositionibus.

§. 91.

Particulas indeclinabiles aliis vocibus praefixas, quas Praepositiones (прєдлогы) vocant, viginti numerare solent Grammatici. His tamen nos aliquot addendas censuimus, uti бєз et чрєз, quas immerito exclusere alii. Constant vero omnes unica syllaba radicali, quae pro numero radicalium literarum aut ad primam, aut ad secundam aut denique ad tertiam classem referendae sunt.

1.	2.	3.
ѡ de.	ѡб.	прєд ante.
оу apud.	ѿ ab.	прѣз.
въ, во, in.	из ex.	чрєз per.
(вы-)	въз, воз.	
па-	бєз sine.	

по post.	пра-
на in.	про-
до ad.	пре-
за pro.	при ad.
съ de.	под sub.
съ, со, cum.	над super.
къ, ко, ad.	низ-
	раз-

Mrazovik subjungit 24 Adverbia, quae praepositiones improprias vocat, quod vices propriarum supplere soleant, uti межд inter, сквозѣ per, противѫ contra, ради propter etc. quae spectata forma sua Adverbiis adnumeranda sunt.

§. 92. Ex his (вы), па, пра, про, пре, раз inseparabiles dicuntur, quod non nisi in vocibus compositis locum habeant. Huc alii referunt et adverbium низ, et воз, quae tamen, licet rarius, etiam extra compositionem nominibus praeliguntur. Reliquae omnes separabiles sunt, ac nominibus et pronominibus praeponi solitae casus obliquos Accusativum, Genitivum, Dativum, Localem et Sociativum regunt. De earum regimine vide Syntaxim. De earum significatu, pro cujus diversitate aliae unum, aliae duos, immo et tres casus postulant, pauca monenda sunt. Loci aut temporis terminum, ad quem actio dirigitur, designant: до ad, in, къ, ad; in compositione etiam взз sursum: воз-

не-

несыйся до небес elevatus in coelos, прійд8 къ вам veniam ad vos. Medium per quod: ѡб, ѡб-нощ per noctem, чрез вѣр8 per fidem (in Ms. et Ostrog. вѣрою), чрез него (olim Col. 1, 20. собою); чрес non raro pro чрез; in compositione пре, про: прейд8 transibo, пройд8 pertransibo. Terminum a quo: с, ѡт, из: сгоры de monte, снебесе de coelo, съ ѡбѣда a prandio; ѿстоит ѿ нас distat a nobis, ѿ града ab urbe, из оуст ex ore. Hinc съ начала, ѿ начала, из начала ab initio; quamvis с proprie sit de, ѿ ab, из ex. Quietem in loco: оу, при: оу тебе apud te, при п8ти penes viam, при дверех ad januam. Situm et etiam motum ad locum: в in, по secundum, juxta, per, in, post, на in, super, contra, за post, pro, пред ante, под sub, над super. Exempla vide in Syntaxi. Societatem denotat с cum: съ тобою tecum, cui opponitur без sine: без оума sine ratione, без вины sine causa. Disjunctionem раз dis, in compositis tantum: разрѣшити dissolvere, разсыпати dissipare. Objectum actionis ѡ de, a quo Russi ѡб non distinguunt dicendo etiam ѡб нем de illo, pro ѡ нем. Differunt tamen ѡ et ѡб non solum regimine casuum, sed etiam significatione in verbis compositis, uti ex indiculo subjuncto cognoscere licebit

§. 93.

§. 93. Serviunt omnino praepositiones etiam componendis aliis vocibus, praeprimis autem Verbis, quorum actionem plenius determinant, significatumque plerumque varie modificant; qui cum saepe aliarum linguarum praepositionibus in genere definiri non possit, plurium exemplorum collatione opus est.

ѡ:

ѡбогатити divitem reddere, *bereichern*, ѡпитисѧ inebriari, ѡпалити amburere, ѡписати describere, ѡплакати deplorare, ѡпрѧтати compescere, ѡмочити intingere, ѡмыти abluere, ѡнѣмѣти obmutescere, ѡдѣвати induere, ѡжити reviviscere, ѡживити vivificare, ѡженитисѧ uxorem ducere, ѡжидати expectare, ѡсолити salire, sale condire, ѡсѣнити obumbrare, ѡслабити debilem reddere, ѡставити dimittere, relinquere, ѡсвѧтити sanctificare, ѡсвѣтити illuminare, ѡсновати fundare, ѡчистити et ѡщѣстити mundare etc. In ѡслꙋшати praepositio ѡ plane negandi vim habet. Adde decompositum ѡпровергати dejicere, abjicere. ѡбезглавити, ѡ́безчадити privare capite, liberis, sunt a formulis без главы, без чѧд. Substantiva ex ѡ composita fere a Verbis deducta sunt, uti ѡток insula ab ѡтекꙋ, ѡплот sepes ab ѡплетꙋ, ѡпона cortina ab ѡпнꙋ, ѡтрава venenum, ѡстрог ab ѡстрегꙋ. At ѡкрин p. 240 a

крин, et штегнь femoralia a стегно. Cf. etiam ωв.

оу:

оубанути, оубадати marcescere, оубѣдѣти, оубидѣти, оубити occidere, оубости confodere, оумнити, оумалити minorare, diminuere, оудалити elongare, оударити percutere, оурѣзати abscindere, оусѣкнути decollare, оутвердити confirmare, оугасити exstinguere, оукротити mitigare, оукрасити exornare. оу Futuro formando saepe adhiberi, cum actionem simplicium magis determinet, supra dictum est. Decomposita: оуразумѣти, оусумнѣти, оусрѣсти. Adde Substantiva partim a Verbis, uti оутварь, оужас, оустав, оукрой, partim a nominibus deducta, uti оудоль, оудоліе, оусердіе, оусиліе, оучастіе. In оубог pauper, egenus, unde оубожіе paupertas, оу privationem significat.

в:

вяти intendere, Fut. воньму, вимати: вьемлю; вити intrare, внушити auribus percipere, in quibus н epentheticum inter в et vocalem interponitur; ввѣрити concredere, ввергу injiciam, впадати incidere, вписати inscribere, воплотитися (вплатитися) incarnari, вмѣнити reputare, вмѣстити capere, впрѣти subintrare, subrepere, впросити (вопросити) interrogare, вразумити intel-

tellectum dare, instruere, водворитися, вселитися, inhabitare, incolere, всадити imponere, inde всадник eques, вцаритися regnare, вочеловѣчитися hominis naturam assumere, ἐνανθρωπίσθαι; вогнѣздити nidulari, вкоренитися radices figere, *sich einwurzeln*, вкусити gustare. Inde et Substantiva вопрос interrogatio, вход ingressus, вкус gustus.

(вы)

A Russis, Polonis et Bohemis duntaxat вы in compositione vocum adhibetur. Nec enim in libris slavicis antiquis unquam particula вы, quam Slavi meridionales prorsus ignorant, pro из legitur. Objici possit выдати Act. 25, 11. pro χαρίσασθαι, at inspectis codd. manuscriptis simplex дати hoc loco reperies. Nec me movent alia exempla e libris veteris testamenti petita: выразумѣваше Gen. 24, 21. вырѣзаны Exod. 39, 6. (secundum Vulg.), вывешенно bis 3 Reg. 7, 18. (in Ostrog. cap. 6., in correcta nunc внесимо а висѣти), вытыкати, выразумѣти 2 Paral. 2, 14. (in correcta nunc ткати, разумѣти), вырѣза ibid. 3, 7. (at corr. изваа), выбирали ibid. 24, 11. (corr. выбираху). Hi enim libri in Russia aut Polonia translati sunt. Legitur quidem etiam Prov. 28, 17. выручаай ἐγγυώμενος, Sir. 7, 27. выдай дщерь certe pro вдай, Zach. 5, 4. вынесу и (in correcta изнесу его), Zach. 7, 14. iterum вынесу (in correcta ѿвергу), Ibid. 9, 8. вы-

гонай, (in correcta изгонаай). Sed his in locis composita cum particula вы pro из certe non sunt a manu primi interpretis, sed correctorum in Russia aut Polonia viventium.

па:

In Compositis duntaxat, pro по: паѹк aranea, паперть f. vestibulum, posticum, (Serb. приправта, приправт), папрать filix, памать memoria, a поманѹ, пажить pascuum, a пожити, пагѹба pernicies, павечерница. Huc etiam trahi possint пазногти ungulae, паздеро et паздеріе flocci lini.

по:

поимѹ accipiam, a поѧти, поидѹ ibo, ab ити; побѣдити vincere, a бѣдити cogere, попалити, поперѹ conculcabo, попекѹсѧ sollicitus ero, curabo, поманѹти, помнѣти, meminisse, помазати inungere, поморѹ adjuvabo, поновити renovare, понесѹ portabo, положити, полагати ponere, collocare, порѣю propellam, подати praebere, porrigere, потерпѣти sustinere, perpeti, потщатисѧ festinare, посѣтити visitare, посмѣюсѧ subridebo, послати mittere, послю mittam, послѹжити ministrare, постлати sternere, почїю requiescam, покрывати cooperire, покропити conspergere etc. Decomposita: позавидѣти aemulari, invidia moveri, пообладати dominari. Adde Substantiva помост stratum, pavimentum, поморїе

ora

ora maritima, понос contumelia, порок probrum, dedecus, потоп diluvium, поток rivus, позор spectaculum, послꙋх testis, покой quies. Russicum порог, i. e. праг, limen, differt ab Adverbio порог cornibus, per cornua. Illud enim vox simplex, hoc vero e по et рог compositum est.

на:

наꙗти, наймꙋ, conducere, наити, наидет на тя veniet super te, наꙋчити docere, наꙋстити persuadere, навыкати assuescere, нападати incidere, напоити potum praebere, наплънити implere, направити dirigere, напрягꙋ (лꙋк) intendam (arcum), написати inscribere, належати imponere, налакꙋ, налацати incurvare, нарекꙋ, нарицати appellare, надѣюся sperare, назнаменати significare, назидати superaedificare, назирати inspicere, насытити satiare, насладитися delectari, наслѣдити hereditare, настати instare, наставити instituere, настꙋпити на ꙃмїю calcare supra serpentes, начати, начинати, incipere, наказати instruere, corrigere, corripere, наклонити inclinare. Substantiva наем (наим) merces conducta, наемник mercenarius, навѣт insidiae, народ natio, gens, нарок tempus praefinitum, a нарекꙋ. насилїе vis, violentia, a сила, наследїе hereditas, нагдавїе cidaris Exod. 29, 4. Confer et particulam най supra p. 336, et infra над.

до:

до:

доити, дойдꙋ, venire usque ad terminum, недоꙋмѣтисѧ dubitare, haesitare, довлѣет sufficit, доплнити implere, supplere, домышлѧтисѧ conjectare, недомышлѧюсѧ ѡ вас Gal. 4, 20. haesito (ἀπορῦμαι) in vobis, доносити perferre, deferre, досадити, досаждати injuria, contumelia afficere, досѧзати attingere, достати sufficere, достоит decet, достигнꙋти, достизати consequi, assequi, докончати ad finem perducere. Inde et Substantiva: донос delatio, досада, досажденїе contumelia, достаток, et недостаток defectus, достоѧнїе hereditas. Adjectiva: доволный sufficiens, достоин dignus. Confer et Adverbia донележе, доселѣ, доколѣ.

за:

заити, заходити, occidere (de sole), заимати (заемлю, займꙋ) mutuum sumere, завити, завивати, obvolvere, завидѣти invidere, завѧзати, завѧзовати, colligare, завѣщати disponere, pacisci, mandare, забыти, забывати, oblivisci, заблꙋдити aberrare, запнꙋ, запинати, supplantare, западати occidere, запрѧгати jungere (equos), запечатлѣти obsignare, заплевати conspuere, запретити comminari, interdicere, запꙋстѣти desolari, vastari, заматорѣти aetate provehi, consenescere, задѣти, задѣвати, angari-

riare, onus imponere, затворити claudere, затыкати obturare, зажгꙋ, зажигати, зажизати incendere, зазрѣти, зазирати, reprehendere, invidia commoveri; засвѣдѣтелствовати testificari (de unico actu), застопити, да не-застоит мене Luc. 18, 5. ne suggillet (obtundat) me, ἵνα μὴ ὑπωπιάζῃ με; застꙋпити suscipere, defendere, защитити protegere, зачати concipere, заградити oppilare, заклати mactare, заклинати adjurare, заключити occludere, includere, закрыти operire, contegere, закъснѣти tardare. Decompositum: заповѣдѣти, заповѣдати, praecipere. A Verbis deducta Substantiva: заем (заим) mutuum, mutuatio, заапа (inusit. cf. adverb. внезаапꙋ), завѣт foedus, зависть invidia, zelus, забвеніе oblivio, запад occasus (solis), заповѣдь praeceptum, зазор reprehensio, denotatio, закон lex, закров latibulum, ἀποκρυφὴ Psal. 17, 12. Et alia a Substantivis formata: запястіе armilla, a пясть, заморіе orae transmarinae.

с: 1) de, deorsum.

снити et сходити, descendere, сшед (сошед) cum descendisset, снати et снимати (a яти, имати) demere, *herabnehmen*, свѣсити demittere, спаднꙋти, спадати cadere deorsum, decidere, слѣтѣти volare deorsum, слѣсти, слазити descendere, сложити deponere, слацати incur-

curvare (arcum), слѧчен incurvatus, срѣтати detrudere, deturbare, съгнꙋ (согнꙋ) incurvare, согбен incurvatus. Sic et Adjectivum слꙋк incurvus, Adverbia сверхꙋ, свыше ab alto, *von oben.* Decompositum снизшед cum descendisset deorsum. Cf. infra composita ex particula низ.

c: 2) con-

снати congregare, inde сонм congregatio, снитисѧ convenire, снѣсти edendo consumere, а ꙗсти; снискати conquirere ab искати, соединити coadunare, unire, свити convolvere, свѣдѣти scire, свѣмь conscius sum, inde свѣсть conscientia, свѧзати colligare, свершити perficere, сбытисѧ, сбꙋдетсѧ fiet, implebitur, соберꙋ, собирати colligere, соблазнити scandalizare, сподобити dignum efficere, спасти, спасати salvare, смирити (смѣрити) humiliare, смиритисѧ conciliari, смꙋтити conturbare, смѧтꙋ, смѧсти concitare, смѣжити (очи) nictando claudere, смѣсити commiscere, сломити frangere, confringere, срѣтати occurrere, сристатисѧ concurrere, сдробити comminuere, стрѣти, стирати vellere, conterere, сотрѧсти, сотрѧсати conquassare, создати, созидати aedificare, condere, сзиратисѧ aspicere se invicem, сожимати constringere, сжалитиси contristari, сжизати (сожигати) comburere; сѣщи, сосѣкати concidere,

соче-

сочетати conjungere, сшити consuere, согнити computrescere, согнУти (книгУ) complicare, сгарати conflagrare, сграмаждити coacervare, a грамада 201, сгрѣшити peccare, скопити castrare 162 скрыти, скрывати abscondere, сокрУшити confringere, скончати consummare, сказати dicere, disserere, demonstrare, explanare. Decomposita: снабдѣти, совопросити, совокУпити (in codd. Serb. съвькУпити, съвъпросити), inde совопросник (съвъпросник) συζητητής, conquisitor 1 Cor. 1, 20. Substantiva: соУз, союз (in Mss. et съвоуз) vinculum, свѣт consilium, соблазн scandalum, снѣдь esca, смерть mors, слог syllaba, счет computatio, снУзник auriga, ascensor, a с et оузда, inserto н epenthetico. Quaedam amant сУ apud veteres pro с, seu Russico со. Talia sunt сУмнѣти dubitare, сУперник adversarius, сУпротивУ, сУпрУг, сУпрУжник, сУпостат, сУмрак, сУсѣд (sic Psalt. Ven., at editiones russicae сосѣд), сУсѣк puteus (apud Polykarpow сосѣк vas frumentarium, et сУсѣк cisterna), сУгУбый, сУграждане (in antiquo Apostolo, at edit russ. сожителе).

с: 3) una, simul, σύν.

совнити simul intrare, спокланякм qui simul adoratur, совоскреснУти simul resurgere, сславити conglorificare, сраспинатися simul crucifigi,

спог-

спогрєбатисѧ simul sepeliri. Substantiva: снаслѣдник coheres, спосп'ѣшник coadjutor, сработник collaborans, спостник una jejunans, споборник *σύμμαχος*, pugnae socius, commilito. Antiquiores tamen interpretes solent ejusmodi composita graeca resolvere. Pro х҃ртови сърастпахсѧ, *χριςῷ συνεςαύρωμαι* Gal. 2, 20. una cum Christo crucifixus sum, legit Apostolus an. 1324 сь х҃мь пропєть кємь. Pro юзам моим спострадасте, *τοῖς δεσμοῖς μου συνεπαθήσατε* Hebr. 10, 34. retinuit adhuc Ostrogiensis editio antiquam versionem codicis съ оузами моими пострадасте, Vulg. de vinculis meis mecum doluistis. At Col. 2, 12. etiam Ostrogiensis *συνταφέντες* — *συνηγέρθητε* vocibus servili imitatione graecorum compositis expressit: спогрєбшєсѧ — свъстасте, uti Cod. Belgradensis; antiquus vero Apostolus etiam hoc loco separatis praepositionibus uti maluit: сним погрєбшєсє — сним встасте.

ѡ҆б:

ѡбꙋти calceos induere, ѡбыдꙋ (ѡбидꙋ) circumdabo, cingam, ѡ҆бимꙋ amplecti, ѡ҆бєм (ѡбєм) єго complexus (amplexans) eum, тма єго ни ѡбѧт tenebrae eum non comprehenderunt, ѡ҆бимати, ѡ҆бємлю, vindemiare; ѡбѧсти ambedere. ѡбвити, ѡбвинꙋти, ѡбвивати involvere, circumvolvere; et eliso в post ѡб: ѡбыкати pro ѡбвыкати assuescere, ѡбинꙋсѧ subterfugere, нєѡбинꙋтисѧ

ѹнꙋ palam, aperte, παῤῥησία, ѡвѧзати et ѡбвѧзати obligare, circumligare, ѡбонѧти a вонѧти, ѡбетшити antiquare, ѡбетшати antiquari, a ветхъ, ѡбидѣти injuriam facere, a видѣти, ѡбитати a витати, ѡбѣщати promittere a вѣщати, ѡбѣсити suspendere, a вѣсити, ѡбладати a владати, ѡблекꙋ induam, ѡблачитисѧ indui, a влекꙋ, ѡбратити convertere, a вратити. ѡбновити renovare, ѡблїати perfundere, rigare, irrigare, ѡблѣнитисѧ pigritari, ѡблизати lambere, ѡбловызати deosculari, ѡблѧзи с нами mane (accumbe) nobiscum, ѡбличити arguere, confundere, ѡбрѣтати invenire, ѡбрѣзати circumcidere, ѡбросити irrorare, ѡбрꙋчити desponsare, ѡбтекꙋ percurram, ѡбглѧдати circumspicere et ѡглѧдати. Cf. supra ѡ. Decompositum ѡбнемощевалю. Substantiva ѡбѣд prandium, ѡбѣт votum, ѡбычай consuetudo, ѡбласть potestas, ѡблак nubes pro ѡбвлак a влекꙋ, ѡбраз imago, ѡброк stipendium, ѡбстоѧнїе circumstantia, ѡбꙋщїе, ѡбочїе. Adde ѡбилїе abundantia, ab inusit. вил, et ѡбще ab ѡбщ pro ѡбещ, inde ѡбщина communitas (apud Bohemos ѡбец pro ѡбещ), ѡбещник κοινωνὸς, socius, ѡбщити communicare, ѡбщенїе communio, collatio, ѡбщатисѧ et ѡбщеватисѧ communicare.

ѿт:

ѿидꙋ abibo, ѿимꙋ auferam, ѿведꙋ abducam, ѿвезꙋ aveham, ѿвалити revolvere, ѿвратити avertere, ѿверзꙋ, ѿверзти et ѿтврѣсти aperire, ѿвергꙋ, ѿврѣщи abjicere, ѿпадет decidet, ѿпꙋстити dimittere, ѿметатисѧ negare, abnegare, ѿмстити vindicare, ѿложити seponere, ѿлꙋчити separare, sejungere, ἐκκλεῖσαι Gal. 4, 17. (in Mss. Apostolo цр҃кві вас хотет, id est ἐκκλησίαι, pessime), ѿринꙋти repellere, ѿрѣзати abscindere, ѿрѣшити solvere, ѿрицатисѧ excusare, ѿрыгати eructare, ѿстоѧти distare, abesse, ѿстрꙋпати (in Mss. pro ѿстꙋпати) devitare, ѿкрыти retegere, revelare. Substantiva: ѿвѣт responsum, ѿрада remissio, ѿпꙋст absolutio. Huc etiam referri possit отрок, отрочѧ puer; scribendum igitur esset ѿрок, ѿрочѧ.

из, ис:

изꙋти exuere, изыдꙋ exibo, изшед cum exisset, изходѧщꙋ емꙋ exeunte illo; измꙋ, изѧти, изимати eximere, eripere, изострити exacuere, изыскати exquirere, изволити eligere, изведꙋ educam, извлек нож cum e vagina extraxisset gladium, извержетсѧ ejicietur, изби occidit, изкодꙋ effodiam, избыти superesse, liberari, избавити liberare, износити proferre, излїю effundam, изрыетсѧ effodietur, изоржавѣ aeruginavit Jac. 5, 3.

3. (in Mss. изрьждавѣ), издше expiravit, изжив, иждив cum consumsisset, expendisset, ижденѹ (изженѹ) expellam, изсѹни меч educ ensem, изсякнет exsiccabitur, exarescet, изгыбл бѣ perierat. Adde decompositum изнемогѹ: не изнеможет ἐκ ἀδυνατήσει, non erit impossibile. Psal. 104, 24. колена моя изнемогоста genua mea infirmata sunt (melius Psalt. Ven. колѣнѣ мои изнемогостѣ in Duali). ис pro из: испїю, испекѹ, истаю, источити, истинѹ, истрясѹ, истѹкати, исцѣлити, исчезнѹти, исхытити, исхнѹ pro изсхнѹ, ископати, искыдати, искѹсити. Decomposita: исповѣдати confiteri, испровергѹ subvertam. Substantiva: избой caedes Jud. 15, 17. (nunc избїенїе), изверг, исход, искѹп, искѹс; истесы renes Job. 16, 13., in Ostrogiensi Levit. 3, 4. истеси, cui Russi e dialecto sua substituerunt почки. Adde изобилїе, исчадїе; Adverbium искони ab initio.

въз, вз, воз:

възыдѹ ascendam, возмѹ, взати accipere, suscipere, attollere, возопити exclamare, a възпити, eliso в, возвалити volvere sursum, возвысити exaltare, возбнѹх evigilavi, возбѹдити excitare, возновити renovare, вознестися elevari, sursum ferri, взложити imponere, возрастѹ excrescam, *aufwachsen*, воздати retribuere, воздаянїе retributio; воздѣждѹ (воздѣжѹ), воздѣти

hin-

hinauf thun, elevare, воздвигнꙋт elevabunt, вождел҄ѣти (вожжел҄ѣти) desiderare, воззовꙋ clamabo, воззвах clamavi, встанꙋт (возстанꙋт) surgent, воскресити suscitare. Sic et in aliis вос pro воз: воспою cantabo, воспрадаю expergiscor, fut. воспрянꙋ, востекꙋ, восхотѣти, воскипѣти, восклонити reclinare, erigere. Decomposita: воспоманется in memoriam redibit, возпріемлю, возненавидѣти. In plerisque vero particula воз ob frequentem ejus usum in formandis futuris significationem hic expositam amittit. Nam люблю est Praesens, возлюблю diligam, Futurum. Servant autem et alia tempora воз ad actionem magis determinandam: возлюблен dilectus, adamatus. Substantiva ex воз composita: возрасль propago, возраст statura aetas, ἡλικία, воздꙋх aer, восток, въсток, возход, oriens. Adde возмездіе merces, retributio, возглавіе pulvinar, возглас antiphona, воскриліе fimbria (vestimenti). Adject. взможно, возможно, possibile. Confer Adverbia взнак, вспять, вскрай, вскꙋю, et separabilem particulam вз (воз) in Syntaxi.

без sine:

Particula haec separabilis non nisi in compositis Substantivis et Adjectivis locum habet. Ab his demum pauca quaedam Verba deducuntur. бездна abyssus ex без et Genitivo дна (а дно fundus)

co-

coaluit. Alia formam їе (rarius ство) amant: безумїе insipientia, ἄνοια Luc. 6, 11. безумство stultitia, amentia, ἀφροσύνη Marc. 7, 22. безумен insipiens; безочьство improbitas, impudentia, importunitas, ἀναίδεια Luc. 11, 8. ab око, cf. Illyricum безочный; безмолвїе silentium, quies, безмолвный sedatus, quietus, et безмолвствовати ἡσυχάζειν 1 Thess. 4, 11. беззаконїе ἀνομία, iniquitas, hinc беззаконный, беззаконную; безсмертїе immortalitas, безчадїе ἀτεκνία, sterilitas, безчаден ἄτεκνος, sine liberis; безчестїе ἀτιμία, ignominia, безчестен ἄτιμος, ignominiosus, ignobilis, sine honore, et безчествовати ἀτιμάζειν, inhonorare Rom. 2, 23. безчинный ἄτακτος, inordinatus, hinc 1 Cor. 13, 5. ни безчинствует οὐκ ἀσχημονεῖ, non agit indecore, (злообразнтсе in ant. Apostolo) et не безчиноваχом 2 Thess. 3, 7. οὐκ ἠτακτήσαμεν, non inordinate nos gessimus. Sic безωбразити 1 Cor. 7, 36. respondet graeco ἀσχημονεῖν. Huc refer ωбезчадити, ωбезглавити. Adde adverbia безщадно ἀποτόμως 2 Cor. 13, 10. non parcendo, Vulg. durius, безпрестани ἀδιαλείπτως, indesinenter, sine intermissione Rom. 1, 9. et Adjectiva innumera, uti безбожный ἄθεος, sine deo, dei expers, безлунный illunis (nox), безчислен, безчисленный innumerabilis etc.

пра:

Substantivis дѣд, баба, внѹк, ad gradum consanguinitatis exprimendum, praeponitur: прадѣд proavus, avi pater, прабаба proavia, aviae mater, прапрадѣд atavus, proavi pater, правнѹк pronepos, правнѹка proneptis, прапpавнѹк abnepos; hinc et protoparentes dicuntur праотец, праматн, прародитель: 2 Tim. 1, 3. ѿ прародителей ἀπὸ προγόνων, a progenitoribus (majoribus). Eadem voce usus est interpres slavus 2 Macch. 8, 19. et v. 17. olim прародительскїѧ заповѣди попранїе, nunc прародительнагѡ жительства разрѹшенїе τὴν τῆς προγονικῆς πολιτείας κατάλυσιν, Vulg. veterum instituta convulsa. Codd. Serbici прѣмати etc. pro праматн habent, Croatae предед, пребаба, пребнѹк scribunt, at ipsi Serbi пра cum aliis Slavis in hanc usque diem in прадед, прабаба, праунук servant.

про:

пройдѹ, прошед cum penetrasset, провєдѹ, проводити deducere, провидѣти praevidere, провертѣти perforare, провѣщати pronunciare, пробити pertundere, прокави praetende, прободѹ transfigam, пропнѹ, пропатѹ быти crucifigi, проповѣдати praedicare, пролити profundere, inde пролитїе profusio, прорекѹ, прорицати prophetare, продати vendere, продолжити prolongare, про-

прозакнути progerminare, прозрѣти videre, visum recipere, прозирати prospicere, просѣдеся diruptus est, просадити disrumpere, просвѣтити illuminare, прославити glorificare, простирати extendere, процвѣтет efflorebit, прочту perlegam, прогнати propulsare, прогнѣвати incitare ad iram, прогнѣватися irasci, проклинати maledicere. Decomposita: произведу, произволити. In antiquo Apostolo пронарече 1 Cor. 2, 7. προώρισε, praefinierat, destinavit, nunc предуставн. Substantiva et Adjectiva: провод, прокор Jer. 2, 16. olim e Vulgata даже до прокора usque ad verticem; est autem пробор Russis discrimen capillorum; промысл, пророк propheta, проход transitus; пропасть χάσμα Luc. 16, 26. hiatus, проказа lepra, пространство spatium, пропятїе crucifixio. Bohemis про est etiam particula separabilis: про бога (boha) per deum, прото propter hoc, про тебе propter te. Poloni про mutarunt in prze in omnibus compositis, excepto prowadzić et derivatis ab eo; Carni in pre: predam pro продам. Croatae tamen in hac voce et quibusdam aliis про retinuere.

пре-:

преиду transibo, преходят transeunt, преобразити transfigurare, преводити traducere, превезу transveham, inde превоз trajectus, превратити pervertere, пребуду, пребывати permanere,

прєпирати persuadere, прєписати describere, прє-пинати impedire, прєплавати pernavigare, прє-половити dimidiare, прєпоѧсати praecingere, прє-мѣнити transmutare, прємогꙋ superabo, прєли-вати transfundere, прєломити diffringere, прєлє-тѣти transvolare, прєложити transponere, прє-льстити decipere, defraudare, прєрвати interrumpere, прєрѣкати contradicere, прєдати tradere, prodere, inde прєдатєль proditor, прєтєсати, прє-творити transformare, прєзимѣти hyemare, прє-зрѣти despicere, прєсєлитисѧ transmigrare, прє-слꙋшати non audire, non obtemperare, прєстати cessare, desinere, прєставитисѧ migrare (de hoc seculo), прєстꙋпити transgredi, прєскочити transilire, прєклонити inclinare, прєкратити abbreviare. Decomposita multa: прєwбидѣти, прєизбꙋдꙋ, прє-изwбилꙋю, прєизбыточєствꙋю superabundo, прє-взыдꙋ supergrediar, прєвозноситисѧ superexaltari, прєпрославити, прєнєбрєгати negligere etc. Substantiva: прєпрꙋг olim Ruth. 3, 15. περίζωμα, nunc покрывало, прєлюбы adulterium, прємꙋдрость sapientia, прєлєсть dolus, прєзор, прєжає, прєстол solium, thronus, прєграда interseptum etc. Adde Russ. перєвясло fasciculus, παλάθη 4 Reg. 20, 7. Russi enim pro прє pronunciant перє. Adjectiva longe plurima: прєвѣчный, прєподобный ὅσιος, прємꙋдрый sapiens, прєчистый, прєхытрый perastutus. etc.

etc. Etiam Comparativis particulam пре, quae eminentiam denotat, praefigi supra §. 40. dictum est. Illyrii пре saepe ut при pronunciant in compositis. Hinc in eorum Lexicis composita ex пре etiam sub при quaerenda sunt. Ab hoc vitio immune est Lexicon Serbicum Vukii.

при:

прїидꙋ adveniam, прихождꙋ advenio, пришествїе adventus, прияти accipere, прїимꙋ accipiam, прїемлю accipio, привали advolvit, приведе adduxit, привлече attraxit, привязати alligare, прибывахꙋ augebantur, прибѣгаю confugio, приближихся appropinquavi; принести, приносити adferre, приникнꙋти, приницати aspicere, прилѣпитися adhaerere, приложити, прилагати adponere, прирасти, прирастати accrescere, пририщꙋ: пририщати accurrere, призва vocavit, призовꙋ invocabo, призри respice, приступити accedere, пришивати assuere, причтꙋ, причитати adnumerare, пригвоздити clavis affigere, прикрыти obtegere, прикоснꙋся, прикасатися tangere, приключися accidit. Decomposita: приωбрѣтати acquirere, lucrari, привмѣнен бых aestimatus, reputatus sum, привнити subintrare, прїиждивꙋ supererogabo. Substantiva: приꙋз, привѣт propositum, примрак, принос, притвор porticus, призрак phantasma, присон olim Rom. 11, 16. φύραμα, mas-

sa, nunc примѣшеніе, пристѹп accessus; причет ро-да Genealogia, притча parabola, приемник susceptor, пришлец advena, присага juramentum, (olim Prov. 29, 24. nunc клятва). Adjectiva et Adverbia: привременен πρόσκαιρος, temporarius, прилачен, пристрашен, прискорбный moestus, прїискреннѣ παραπλησίως Hebr. 2, 14. Alias при in dialectis respondet latino sub: приглѹх subsurdus, пригорькый subamarus.

под:

подяти, подемлю: wблак подят его Act. 1, 9. nubes suscepit eum, подялмя еси Psal. 29, 1. suscepisti me (Psalt. Ven. подктме in 2. persona), подѹстити hortari, admonere, подвалити subvolvere, подврещи, подвергати subjicere, подвратити subvertere, подпирати suffulcire, подписати subscribere, подлияти suffundere, подлагаю supponere, подрасти succrescere, поддати subdere, поддѹвати sufflare, подсмѣяти subridere, подсылаю submitto, подстилати substernere, подстрекати stimulare, подшивати subsuere, подчинити subordinare, subjicere, подкопати, подкопавати suffodere, подклонити reclinare. Decomposita: подѹтверждати succingo, confirmare, подразделити subdividere; подпомогѹтта olim Exod. 18, 22. nunc спомогѹт тебѣ adjuvabunt te. Substantiva: подвой postis, подстав basis, подпора ful-

fulcimentum, подложница concubina, подножїе scabellum, подточилїе, подградїе, подкрилїе etc. Adjectiva: поднебесный qui sub coelo est, подлѣтен sub tempore, подручный subjectus, sub manu, подзаконный sub lege etc.

над:

In compositis rari usus: надписанїе Luc. 20, 24. ἐπιγραφή, inscriptio seu superscriptio, *Aufschrift, Ueberschrift.* Praeter hanc vocem in Psalmis et Novo Test. nulla alia occurrit, quae ex praepositione над composita sit. надсѣяти superseminare, in glagoliticis evangeliis reperi. Russi tamen, Serbi et Croatae nunc plura ex над composita vocabula habent. Alexjejew ex libris slavicis non nisi pauca haec collegit: надглядати inspicere, наддверїе Isai. 6, 4. ὑπέρθυρον, (olim завѣса наддвернаѧ), надлежати, надклонитисѧ, надникнути; надносимый, надписанїе e Luc. 20, 24. надписовати, надраменїе humerale, ὠμοφόριον, надходити. Maximow in Grammatica sua p. 163. adduxit formulam надиде на мѧ supervenit super me, cum qua conferri meretur vetus slavica найдет на тѧ Luc. 1, 36. ἐπελεύσεται ἐπί σε, superveniet in te. на itaque hic supplet над, quod ex на ope д formatum est. Sic Marci 11, 16. legitur написанїе in editis, immo et Luc. 20, 24. in Ms. et editione Mardarii A. 1562.

низ-

низ-:

Ex низ, quod apud Russos Substantivum est, composita e Concordantiis in Psalmos et N. T. collecta cape hic omnia: низвергꙋ: низвергл мя еси Psal. 101, 11. (Ven. низврьжеме) κατέρραξάς με, allisisti, deorsum projecisti me; низведꙋ deducam, низвѣсити summittere, низпадати, низпосдати demittere, низпꙋстити, низложити et низлагати deponere, (in antiquo Apost. раздрꙋшающе destruentes, pro низлагающе, καταιροῦντες), низринꙋти praecipitare, низшед cum descendisset, низходити, unde низхожденїе. Addere possis низлежати procumbere, decumbere. низпꙋскати Ezech. 1, 26. est forma russica pro низпꙋщати. Decomposita sunt низвосходити ab imo ascendere, низположити, низпослати, низпровреши. Adde Substantivum низверг praecipitium. Adjectivum низоносный. Confer Adverbium низꙋ, russicas formulas вниз, нанuз deorsum, Serbicum низ qua particulam separabilem: низ брдо, низа странꙋ, de monte.

раз-:

разыдꙋтся dispergentur, разорити destruere, разверзе море interrupit mare, развратити pervertere, разбїется collidetur, разботѣют pinguescent, распнꙋ, распинати crucifigere, размѣрити dimetiri, размыслитися haesitare, разлꙋчити se-

sejungere, separare, разрѹшити destruere, разрѣшити dissolvere, раздати distribuere, раздѣлю dividam, раздерется rumpetur, раздражиша irritaverunt, раստнив дрва (дрова) cum concidisset ligna, растлѣша corrupti sunt, расточил есть dispersit, разжизати incendere, разсыпати dissipare, разширити dilatare, разгыбати, разгнѹв книгѹ cum revolvisset, explicuisset librum, раскопати suffodere, раскаятися poenitere. Decomposita: распростерти expandere, распространити dilatare, распропинати expandere, cruci affigere. Substantiva разѹм intellectus, развора vectis, развѣт Os. 11, 6. διαβελία, Act. 24, 12. ἐπισύστασις, разбой, inde разбойник latro, распѹст, раздор dissidium, растис, разсып, расход, раскол schisma, inde раскольник schismaticus, распѹтїе, различїе, раздолїе. Cf. Adverbium развѣ. Pro раз Bohemi et Poloni pronunciant роз, quos et Russi subinde imitantur, uti in роспись catalogus. росходы impensae, πρόσοδοι 3 Macch. 6, 27., (qui liber a Gerasimo Danilovič, ut reor, translatus editioni Ostrogiensi an. 1581 recens accessit), etiam in correcta editione servatum fuit. Olim voce росход 1 Paral. 29, 2., et росходы 2 Paral. 8, 16. Vulgatae impensas expressit interpres. Immo Jud. 16, 1. pro разторже Ostrogiensis exhibet розорва, dirupit.

пред:

предъ:

предъити praeire, преднидущїй praecedens, предѡбразити praefigurare, предѹтвержден prius confirmatus, предварити praecedere, praevenire, предвидѣти praevidere, предвѣдѣти, предѹвѣдѣ praescivit, предвкѹсити praegustare, предлежит πρόκειται, (prius) adest, предлежат proposita sunt, предложити, предлагати proponere, прѣдрицаю (Ms.) praedico, edit. предглаголю, предрекох et предрѣх praedixi, предзнаменати praesignare, предзрѣти praevidere, предтекѹ, предтицати praecurrere, предстояти stare ante, praeesse, представити sistere, предѹставити praedestinare. Decomposita non pauca: предѿнати, предпрїяти, предпознати praecognoscere, предпослати praemittere, преднаписана быша, преднаписашася prius scripta sunt, προεγράφη Rom. 15, 4., преднарече decreverat, definierat (prius) Act. 4, 28., unde преднареченный Act. 10, 41., предсоблюдати praecavere etc. Veteres tamen et Adverbio преди et прежде utuntur: идаше преди ἐπορεύετο ἔμπροσθεν, praecedebat Luc. 19, 8., предитек προδραμὼν ἔμπροσθεν praecurrens ibid. v. 4., прежде написан, прежде оутвержден, прѣжде нарече, преждеѡсвященный praesanctificatus. Vice versa 1 Cor. 8, 8. pro прѣдпоставит παρέστησι antiqui codicis exhibent editiones поставит предъ богом. Substantiva предпес stella

προ-

...ꙗκύων dicta, предлог praepositio, предтеча praecursor (alias предитеча, immo et предотеча), предпразднство προεορτία, profestum, предходатайца praeveniens mediatrix. Adde предпатїе, предвратїе, преддверїе, преддворїе προαύλιον, vestibulum, предточилїе (137), предсѣнїе, предстолпїе, предчинїе Jud. 6, 26. παράταξις, предчертожїе πρόπαξος, предградїе suburbana. Adjectiva предвѣчный, alias превѣчный, praeaeternus, ante secula, предизбранный praeelectus, предполуденный antemeridianus.

прѣз seu през:

Rari admodum usus particula: презима cognomen, Serbis презиме, et презименак ejusdem cognominis; презмужежен, презестественный Rom. 1, 26. ὁ παρὰ φύσιν, praeter (contra) naturam. At прѣестественный est supernaturalis, ὁ ὑπὲρ φύσιν. In compositis Verbis през locum non habet; sed suppletur praepositione пре, quam vide. Confer Boh. p r z e s, Pol. p r z e z trans, per, quod nominibus separatim praeligitur, olim et Serbicum прѣз: прѣз все лѣто per totum annum. Differt Croat. през, Carn. et Illyr. брез, quo utuntur pro без sine.

чрез:

Significatione et usu convenit cum през. Nam презестественный Alexjejew explicat per чрезестественный.

венный. Habet idem sequentia composita: чрезвыжителный per totam vitam durans, чрезденствован, чрездѣльно, чрезпотребство, чрезпредѣлїи exilium, чрезсоворїе, чрезсыть. Vide supra p. 189, et 400. Cf. etiam Croat. чез, Carn. чез et чрез, чрѣз trans.

Caput IX.

De Adverbio.

§. 94.

Adverbia quoad formam sunt aut primitiva, aut derivata, aut denique composita. Primitiva nuda radice constant, in fine quandoque vocali aucta. Talia sunt:

1) оу, вѣ-, не, нѣ-, ни, -ли, -де, тꙋ, -же, -жде.

2) абїе, оуне, акы, кй, ѧвѣ, кле, ѥда, веле, вон: внѣ, вынꙋ, выше, боле, пакы, паче, междꙋ, най-, нынѣ, низ: низꙋ, неже, ниц, лани (R. лони), лиц, лꙋче, ради, ранѡ, дале, долѣ: долꙋ, дѣла, тай, тꙋне, тез-, таче, тъчїю (точїю), ѕѣлѡ, сице, горѣ, годѣ.

3) оутрь, ашꙋт, искрь, кще, вапе, верхꙋ, близ, предѣ, прежде, прекы, древле, свѣне, средѣ, скорѡ, сквозѣ, скрозѣ, кромѣ, -крат.

Quae hic desiderantur, alibi quaerenda sunt: без, чрез inter Praepositiones, гдѣ, здѣ, выспрь inter Adverbia derivata, поздѣ inter composita.

Pro

Pro оуне, тѹне, свѣне, древле etiam оунѣ, тѹнѣ, свѣнѣ, древлѣ, scribi solet. Pro келе alii habent єли, et преди pro предѣ. Pro нынѣ codd. Serb. нынѣ.

§. 95. Non pauca ex his origine sua Substantiva esse, satis patet. ѹ enim in fine casum obliquum designat. тѹ hic, illic, est accusativus a та; межда, inter, a межда, противѹ, contra, a противa, вынѹ, semper, a вына. At долѹ, низѹ, верхѹ sunt Genitivi a дол, низ, верх; долѣ infra, горѣ, supra, sunt Locales a дол, гора; внѣ foris, extra, a вон, зимѣ hieme, pro взимѣ, ѹтрѣ mane ab оутро, quod dum Adverbii vices supplet per ѡ scribitur; оутрѡ. Sic et лани, ради pro Loc. aut Gen. habendi sunt. вчера, heri, est Genitivus contractus a вечер vesper, vespertino tempore. точїю duntaxat, alias токмѡ, est Instrumentalis, quo Adverbia saepius suppleri solent: ночїю noctu, днїю diu; волею voluntarie, виною in speciem, *προφάσει*, Vulg. simulantes Luc. 20, 74., лицѹ versus faciem, e regione pro лицем, a лице. днесь, hodie, compositum est ex ден et demonstrativo сь, cf. *σήμερον*, et ipsum hodie i. e. hoc die.

§. 96. Adverbia in ѡ nihil aliud sunt, quam Adjectiva neutra in o: правѡ, прамѡ, лѣпѡ, малѡ, ѕѣлѡ, цѣлѡ, частѡ, многѡ, долгѡ, a прав etc., cujus neutrum est право etc. Sic кѹпнѡ simul, присно semper, et alia innumera ab Adjectivis deri-

rivatis orta, uti равнѡ, давнѡ, разнѡ, должнѡ, тощно σπȣδαίως, studiose, горькѡ, тяжкѡ.

Huc pertinent Adverbia qualitatis ope ак formata: какѡ, такѡ, якѡ, якоже, ѻбакѡ, ѻнакѡ, инакѡ, єдинакѡ, двоякѡ, троякѡ, всякѡ, a какый etc. ѡпакѡ, praepostere, est ab ѡпак.

In Ostrogiensi editione Adverbia ab Adjectivorum neutris in о non distinguuntur, quia Grammaticorum posteriorum regula, qua praecipitur Adverbia per ѡ scribenda esse, observari nondum potuit.

§. 97. Etiam neutra Adjectivorum in ое, їе, ее, Adverbiorum vice funguntur: первое, второе, третїе etc. Sic абїе mox, statim. Idem valet de Comparativis in ѣе, ѣйше, ае, айше: первѣе, оудобѣе, ѿраднѣе, ѡпаснѣе, ѕлѣе, далѣе, истѣе, оудобѣйше, добрѣйше, множае, множайше, легчае, легчайше. сладьшей dulcius olim Sir. 23, 36. pro сладшѣ est Polonismus, nunc сладчае.

§. 98. ѣ amant alia ab Adjectivis deducta: правѣ (et правѡ) a прав, ѕлѣ, добрѣ, мꙋдрѣ, блазѣ a благ, лютѣ, толицѣ, горьцѣ, сладцѣ, высоцѣ, легцѣ, тисѣ a тих. Alia е: сице, sic, a сик (alias сиков et саков talis). Huc spectant et Adverbiorum Comparativi оуне, боле, древле, прежде a пред, ниже a низ, выше altius a выс (unde et выспрь, высок), лише a лих, паче, паче, de quibus §. 38. Adde лжѣ levius Job. 6, 4. olim, nunc

nunc male скораε, pro скорѣε. Huc referri possint et alia in ε: ωвачε, иначε, далεчε pro далεкω, кди-нач, тачε, глꙋкочε.

ы postulant Adverbia, quae ab Adjectivis in ск (скый) derivantur: римскы, εллинскы, царскы, мытарскы, храбрскы, плотскы, мꙋжскы, божскы, языческы gentiliter, вεлнчскы, всачεскы (всачскы et всачскo in Ms. Serb. in quo et тѣлεскo pro тѣ-лεснѣ). Sic акы sicut, пакы iterum. Occurrit et малы pro малω.

§. 99. Adverbia numeri duplici modo formantur. Primum ope жды seu щи: колижды, коли-кожды, коликощи, quoties, кдинωжды, кдино-щи (codd. Serb. кдинꙋщи, кдинꙋщи), дважды, дващи (двашщи), трижды, трищи (потрищи), четыриж-ды (четверищиω), патижды, патищи, шεстижды, шεстищи, сεдмижды, сεдмищи, (сεдмεращи) etc. Sic etiam клижды, клищи quotiescumque, толи-жды, многажды et многащи, малощи raro. De-inde affigendo in fine, aut connectendo particu-lam крат, краты: двакраты duabus vicibus, три-краты, потрикраты, пятькрати, досεдмькрат, сотократ, тысꙋщакрат, калькрати (Ms.), коликраты, (колькраты), тмами тεм крат *μυριοπλασίως* Sir. 3, 27. in Ostrogiensi тмами sine тεм крат, до-сεдмьдεсат сεдмεрицεю septuagies septies Matth. 18, 22.

Ex-

Adverbia temporis formantur ope гда: когда quando, тогда tunc, овогда, егда, внегда, иногда, (in Mss. et инда), всегда. Composita ex нѣ et ни: нѣкогда aliquando, никогда, никогдаже nunquam.

Huc spectare videntur кда num, nunquid, единьде ὁμȣ̃, unanimiter, at кдва, vix, ope ва formatum est. Notanda vero hic et ea, quae ь in fine habent: особь seorsim, separatim, pro особно, ab особа persona, удобь facile, pro удобно, ab удобїе (et hoc ab у et доба); свободь et исполнь vices Adjectivorum свободный liber, полный plenus, supplent. Adde искрь prope. разв̃ѣ compositum sit ex раз et вѣ, quae particula etiam initio vocis вѣглас (alias et вѣиглас) prudens, expertus, occurrit. Confer вѣтъ sermo, oratio, Serb. века, викѣа deliberatio, Russ. вече conventus populi, consilium, olim вѣче, Slav. вѣщє. ашѹт frustra, in vanum, quod in Apostolo antiquo bis legitur, semel pro безѹма, altera vice pro всѹе, obscurae originis vox est, cum qua tamen Boh. obsoletum кшѹт et кшит, unde кшитный vanus, convenit.

Nolim huc trahere Adjectivum вѣверный obscuri sensus. Gen. 14, 10. кладези вѣверны legit Ostrog. pro кладази смоланыа φρέατα ἀσφάλτȣ. Certe ad врѣвати fervere, bullire, respexerit interpres. Carnioli vriem et vervriem dicunt.

Recte Abr. Mrazović еле substituit pro ели, quod Smotriskii prima editio exhibet. In posterioribus, uti Rimnicensi A. 1755, penes ели appositum fuit et еле. Legebatur olim еле Luc. 10, 30. еле жива semínecem, Vulg. semivivum, cui Russi едва жива substituerunt. In Glagoliticis libris corrupte ли мртва habetur pro еле мртва. Miror лонѣ, praeterito anno, retinuisse editorem Rimnicensem, cum jam Polykarpow in Lexico et Maximow in Grammatica rectius лони scribant. Norunt et Poloni лони, Bohemi в praefigendo влони. Slavi vero meridionales pronunciant лани. Apud Alexjejevium neque лани, neque лони reperias. Jam enim in Ostrogiensi editione 2 Cor. 8, 10. pro ѿлани ἀπὸ πέρυσι ab anno priore, ѿ прешедшаго лѣта, et 2 Cor. 9, 2. ѿ мимошедшаго лѣта in gratiam Russorum substituta fuere, quod editores Serbi, apud quos лани viget, nunquam tentassent, cum eorum antiqui Codices utroque loco ѿлани intactum exhibeant.

§. 101. E particula ли composita sunt коли unquam, aliquando, негли forsitan, вызпрь sursum (a вые et перѹ volo, quasi sursum evolando). тѣз idem, e тое et determinativo зи contractum est, neque p. 94. inter radices, sed inter Pronomina referendum erat. Solent Illyrii et hodie Pronominibus quibusdam зи adnectere: тизи pro ти isti. Praecipue notanda sunt ea, quibus in fine particula же affigitur: оуже jam, ab оу; неже et addito ли: нежели quam, ниже neque, даже usque, дондеже donec, таже postea. Jungi autem solet relativis ad relationem firmandam: аможе (ꙗможе), идѣже, оудѹже (юдѹже), ꙗкоже sicut. Alia assumunt жде et же ad emphasim exprimendam: такожде simili-

ter, eodem modo, всєжде ubique, послѣдиждє, послѣжде postremo. Numeralibus крат apponi supra dictum est. Initio vero praefigi solent negationes нє, ни: нє оу nondum, нє ктомꙋ non amplius, нє такѡ, нє помнозѣ. In his quidem divisim, in aliis etiam conjunctim: неꙋдобь, небрадꙋ, недосыти. Porro нималѡ, николи, николиже, никогда, никакоже. Particula indeterminatae quantitatis нѣ: нѣкогда, нѣкакѡ. Superlativi nota най: найпаче. Vide Comparationes Adverbiorum §. 40. Compositorum cum praepositionibus major est numerus, suntque pleraque circumscriptiones adverbiales. Lubet pauca hic subjungere:

ѡ: ѡтай in occulto, ѡколѡ, ѡкрест circa, ѡкрꙋг, ѡсвѣнь.

в: внꙋтрь intus, intra, ab оутрь; вблиз, внегда a егда, вмалѣ, вмѣстѡ in locum, loco, внезапꙋ (внезапь) olim внезаапꙋ, subito, repente, inopinate, a нє, за, et ѫпа; вравнѣ ἐν ἴσῳ Sap. 14, 9. similiter; вотще et всꙋе in vanum, вскорѣ, вкꙋпѣ simul. Adde визобиль, впреки, вслѣд, всласть.

по: повинꙋ, пополꙋ, помалѣ, помалꙋ παρὰ μικρὸν, поне saltem, понагꙋ, полегкꙋ, поразнꙋ, подолг pone, juxta, подробнꙋ, потом, посем, посих postea, послѣди, посредѣ in medio, погорь etc. Decomposita: попрелихꙋ, попремногꙋ.

на:

на: наопак, наѹсть, напѧснѣ, напраснѡ repente, намнозѣ, наразнѡ, надолзѣ diu, натолицѣ, начастѣ, наголѣ, накривѣ.

до: довнѹтрь, донизѹ, додалеча, додолѹ, додола, доздѣ, доѕѣла, доселѣ, досыти satis, доколѣ quousque.

за: зане, затѹне, заѹтра. Polono-russica ѕнѹдѹ, ѕдалеча, ѕначала primae editionis Smotriskii mutata sunt ab editoribus aliis in ѿнѹдѹ, издалеча, сначала.

с: свыше, сверхѹ, снизѹ, свыспрь, спреди, созади; verisimiliter et свѣнѣ. At Croat. звѹн, звѹна, звана respondet Slav. извнѹ.

ѿ: ѿвнѣ, ѿвнѹтрь, ѿлани, ѿнюд omnino, ѿтѹдѹ, ѿкѹдѹ, ѿселѣ, ѿселѣже, a quo tempore. Adde ѿнегѡ Marc. 6, 25. ἐξ αὐτῆς, jam nunc, Vulg. protinus, correcta editio in glossa абїе; Cod. Serb. Kop. нынѣ in textum admisit pro graecismo ѿнегѡ.

из: изѹтра, изѹтрь, изѹтрьѹдѹ, изюна, извнѹ, извна (извнѣ), извнѹтри, извнѹтрь, излиха, издавна, издалеча, издревле, испѣрва, истиха, истолета, искони ab initio.

вз: вспѧть retrorsum, a пѧта; вскѹю (subaudi винѹ) quare, ob quam causam; вскрай in littore, in extrema ora. Adde возгласе alta voce.

Possunt vero et aliae praepositiones praefigi: преболе, пребесьма, преизлиха praenimis, приблиз. Adde circumscriptiones безѹма frustra, sine causa, безпрестани continuo, бесчина et бесчинѹ pro безчинно sine ordine, почто, ѡбнощ noctu, per noctem, ѡб он пол trans, in altera ripa; сирѣч id est, ex си et рѣч, alias рекше, quod est Praeteritum Gerundivi a рекѹ dico. Modus enim hic adverbialis dici posset: 2 Cor. 9, 6. φειδομένως in antiquo Apostolo expressum est Gerundivo щедеи (i. e. щадай) parcens, parcendo, nunc скѹдостїю, Instrum. a скоудость inopia, penuria. Vice versa pro Gerundivo надѣꙗвсе Philip. 1, 2. quod graeco πεποιθὼς respondet, editiones omnes exhibent Adverbium извѣстнѣ: извѣстнѣ вѣм certo scio. Imperativos autem прїиди, прїидѣте, принеси, приведи, гради, встани inter Adverbia jubendi referre Smotriskio et aliis placuit; mihi absurdum videtur.

§. 102. Ex Adverbiis primitivis non nisi pauca componendis vocibus serviunt: тѹземец αὐτόχθων.

Negativa particula ни non, quae alias simpliciter negat, non nisi Pronominibus et Adverbiis a pronominibus ortis in compositione praefigi solet: никто nemo, нигдѣже nusquam; extra compositionem etiam numerali єдин: ни єдин nec unus, nullus. Verbis praefixum significat nec, neque:

que: ни видат, ни слышат, ни разꙋмѣют Dan. 5, 23. nec vident, neque audiunt, neque intelligunt. не autem olim in constructione negativa cum Verbis connecti solebat, nunc separatim scribitur, paucis tamen exceptis, qualia sunt нѣсмь, нѣсть, pro несмь, несть, неправдовати inique agere, непщевати existimare, ненавидѣти invidere, нечествовати impie agere, ἀσεβεῖν, негодꙋю indignor, нерадити non curo. Nominum tam Substantivorum, quam Adjectivorum, uti et Adverbiorum ex не compositorum ingens est numerus: неповинен innocens, неправда ἀδικία, iniquitas, неправеден iniquus, неправеднѡ inique; непорочный sine macula, ἄμωμος, немощ infirmitas, немощный infirmus, недѣлѧ dies dominica, a non laborando dicta, невѣста sponsa, неплоды sterilis, недостоин indignus, недꙋг morbus, невѣглас imprudens, незлоба, незлобїе, ἀκακία, innocentia, неистов insanus, неистовленїе, неистовство insania, inde неистовствовати insanire, ненавистъ invidia, неключим, непотребен inutilis, непроходный invius, вода непостоянная Psal. 122, 6. τὸ ὕδωρ τὸ ἀνυπόστατον, Vulg. intolerabilis. несѣкомый Psal. 113, 8. τὴν ἀκρότομον, Vulg. rupem. Vide p. 237.

веле non nisi in compositis locum habet: велелѣпїе, велелѣпота, μεγαλοπρέπεια, magnus decor, magnificentia, alias et великолѣпїе, olim вельлѣ-

лѣпота, Psal. 20, 6. et 67, 35., велерѣчивый magniloquus, велерѣчевати magna loqui.

Ex пакы rursus, iterum: пакыбытїе παλιγγενεσία, Matth. 19, 28. regeneratio. Adde пакытеча, παλίνδρομος, пакыглаголный παλιλλόγος.

A прекы seu singulari прек in compositis fit преко: прекословїе ἀντιλογία Hebr. 6, 16. controversia, contradictio, прекословный contradicens, ἀντιλέγων Tit 2, 9.

A между: междометїе interjectio, междорѣчїе Mesopotamia, междорамїа plur. μετάφρενα Psal. 67, 14. Ven. Psalt. междоурамїе; междостолпїе 3 Reg. 7, 31., междочасїе. Ex низ composita vide supra p. 42.

Adverbia derivata in ѡ aptissima sunt componendis vocibus. A мимѡ sunt мимоиду praeteribo, мимошед cum praeterivisset, время мимошедшее tempus praeteritum, мимонеси transfer, мимотекше ὑποδραμόντες Act. 27, 16. decurrentes, cum decurrissemus, вода мимотекущаа ὕδωρ διαπορευόμενον Psal. 57, 8. aqua decurrens, мимограды́й παράγων Marc. 2, 14. cum praeteriret, praetergrederetur, мимоходити pertransire, в мимохожденїи ἐν παρόδῳ 1 Cor. 16, 7. in transitu. Scribitur tamen et divisim мимѡ ходит, мимѡ идет, мимѡ градый Rom. 15, 24. praeteriens. A присно: приснодѣва ἀειπάρθενος, semper virgo, присносущный

ный ἀΐδιος Rom. 1, 20. sempiternus, et multa alia. A малω, многω, благω, longe plurima, mutato solummodo ω in о. тез assumit о: тезоименїе, тезоименство idem nomen, dies onomastica, тезоименитый ejusdem nominis, Russ. vulgo тезки dicuntur cognomines. достойнω contrahitur in досто: достолѣпный dignus decore, достопаматный dignus memoria, достохвалный ἀξιέπαινος, laudatione dignus etc. Quae in neutro е pro о habent, etiam in compositione е postulant: лжепророк pseudopropheta, тщеславїе κενοδοξία Philip. 2, 3. inanis gloria, тщегласїе κενοφωνία, inaniloquium, vanus clamor 2 Tim. 2, 26. трое in compositis in тре contrahi solet: тревеликый valde magnus, треволненїе τρικυμία, fluctus decumanus, треботатый admodum dives, трепѹтїе trivium, треперстїе, тренот tripus, тредневство τριημερία Amos 4, 4. (olim треднїьны), tres dies, трезѹб tridens, трегѹбый triplex, треклатѣйшїй τρισαλιτήριος, 2 Macch. 8, 34. ter execrabilis, Vulg. facinorosissimus, трекровник τρίστεγον Act. 20, 9. tertia contignatio.

Ca-

Caput X.

De Conjunctionibus.

§. 103.

Conjunctiones secundum significatum earum in copulativas (и, же, кгда, внегда, тогда), disjunctivas (или, ли, либо, ни, ниже), adversativas (но, поне, аще и, обаче), conditionales, causales, subjunctivas, illativas, expletivas (оубω, ждо, жде) et ambiguas dividere solent Grammatici, praeeunte duce Meletio. Maximow, qui majorem Grammaticam Mosquensem compendio strinxit, disjunctivas denuo dispescuit in duo genera. Ad quorum primum (распрагателное) а sed, quod Meletius omiserat, ad secundum vero (раздѣлителное) или, ли, либо, ни, ниже, uti ipse Meletius retulit.

Respectu ordinis conjunctiones denuo dividi solent in praepositivas, et postpositivas, et communes. Ad priores refert M. Smotriski но, не бо, и, оубо, да, занеже, бяже, понеже оукω, аще бо, или, ни, ниже, ибо. Postpositivis adnumerantur: же, оубω, ли, бо. Communibus, quae aliis vocibus et praeponi et postponi possunt, accensentur: обаче, аще, поне, зане, прочее.

Male apud Maximowium не бо commate separatum est: не, бо. бо enim nunquam praeponi, id est, initio periodi, quin alia vox praecedat, locari potest. Male etiam

etiam tam in editione Rimnicensi, quam apud Maximowium или ни sine commate exhibentur, cum utrumque или et ни nominare voluerit Meletius. Inter ambiguas Meletius posuit praeter еда, ли, etiam чи, чили, quas ambas, utpote polonicas, merito rescidit Maximow.

§. 103. Praeplaceret autem nobis divisio Conjunctionum in simplices, compositas et decompositas, si aliis etiam exemplis quam tribus hisce: прежде, прежде даже, прежде даже не, formam earum exposuissent Grammatici. Differunt autem Conjunctiones ab aliis particulis non tam forma, quam functionibus. Nam et Adverbia pro Conjunctionibus usurpari solent. Simplicissimae earum ad primam classem radicalium syllabarum spectant, любо ad secundam, аще ad tertiam.

1) а, и, бо, бы, нъ: но, ни, ли, да, то, же.
2) убо, любо. 3) аще.

Compositae sunt ибо etenim, ex и et бо; или aut, ex и et ли; obsoletae иде *καίπερ*, etsi, *καίτοι γε* Act. 14, 17. et quidem, quamquam, (nunc и убω), et нжде (nunc аще и); либо aut, ex ли et бо. Huc referri possit et ѹ̀бо, quod accentu nimis subtiliter distingui voluit Meletius ab ѹ́бω, qui uti et alii ѹ̀бо particulam illativam, ѹ́бω vero expletivam esse docuerunt.

Discrimen hoc jam observatum fuisse in editione novi Testamenti ante correctiora Biblia, e Concordantiis, quas Andr. Bogdanow in epistolas confecit, clarissime

germ. *war*. Hinc et personalium suffixorum х, хом, сте, ша capax est, et qua auxiliare ad formandum aliorum Verborum Optativum adhibetur, uti supra §. 85. docuimus. Conjungi solet cum particula да ut: ꙗкѡ дабы прешел ὅπως μεταβῇ, ut transiret, дабы был с ним ἵνα ᾖ μετ' αὐτοῦ, ut esset cum illo, дабы пребыл оу них ut maneret apud ipsos. Negatio не particulae бы praefixa nunc separatim scribitur: и не бы дал подкопати дом свой et non sineret perfodi domum, да не бы ѿшел ѿ них ne discederet ab eis.

нъ seu но (in Mss. et in Evangeliis Mardarii etiam ноу) verum, sed: и не бѹди невѣрен, но вѣрен et noli esse incredulus, sed (ἀλλὰ) fidelis. нѣсть бг҃, бг҃ мертвых, но бг҃ живых non est Deus Deus mortuorum, sed viventium; аз потрасѹ не токмѡ землею, но и небом ego movebo (concutiam) non solum terram, sed et coelum Hebr. 12, 26. неточїю праздны, но и бладивы non solum otiosae, sed verbosae (nugaces). не аз точїю, но и вси non ego solus (μόνος), sed et omnes 2 Joh. 1, 1.

ни quatenus absolute negat, est Adverbium, at quatenus conjungit non solum voces singulas, sed et integra membra periodi, est Conjunctio: ꙗкѡ ни смерть, ни живот, ни аггли, ни на-

чала

чала, ниже силы, ни настоѧщаѧ; ни грѧдѹщаѧ, ни высота, ни глѹбина, ни ина тварь каѧ возможет нас разлѹчити etc. Rom. 8, 38. 39. quia neque mors (ὄτε οὔτε) neque vita, neque angeli, neque principatus, neque virtutes, neque instantia, neque futura, neque altitudo, neque profundum, neque creatura alia poterit nos separare a charitate Dei. ни бо аз ѿ чл҃вѣка прїѧх є, ниже наѹчихсѧ Gal. 1, 12. neque enim ego accepi illud, neque didici. но ниже еще можете нынѣ (olim ни), ἀλλ' οὔτε νῦν 1 Cor. 3, 2., sed nec nunc quidem adhuc potestis. добро не ѧсти мѧс, ниже пити вина Rom. 14, 21., bonum (est) carnes non edere, neque bibere vinum. не оу ли чѹете, ниже разѹмѣете Marc. 8, 17. nondum cognoscitis (sentitis), nec (οὐδὲ) intelligitis?

1 particula Interrogationi serviens: Luc. 24, 11. имате ли что снѣдно здѣ; habetis aliquid esculentum hic? достоитли кинсон кесареви дати или ни; дамы ли, или не дамы; Marc. 12, 4. licet (ne) censum Caesari dare; dabimus (ne) annon dabimus? ни ли седмь neque septem? єдиначе ли и вы без разѹма есте; не оу ли разѹмѣваете, ѩкѡ- Matth. 15, 16. 17. adhuc (ἀκμὴν) et vos sine intellectu estis? nondum intelligitis quia —, еще ли adhuc (ἔτι)?

не

Rom. 6, 5. Initio vero periodi graeco καί: то кто может спасен быти Luc. 18, 26. et quis (καὶ τίς) potest salvus fieri? Olim in Mss. et Luc. 19, 23. то почто καὶ διὰ τί, et quare (quare igitur), nunc in editis и почто. то аще in antiquo Apostolo pro аще ли εἰ δὲ, etsi, quodsi.

же δε, autem; аз же, ты же, он же, они же, ego autem, tu autem, ille autem, illi autem. аще же ἐὰν δε, quodsi. Inde et ниже οὐδὲ, neque. Post ниже non solet poni же: sed potius а ante иже: а иже ὅδε, qui autem. Alias же vocibus affixum est aut relativum aut emphaticum Vide pronomina et Adverbia.

оубо seu оубѡ, quamvis a бо differat, tamen ex оу et бо compositum esse possit. 1 Cor 9, 2. legunt editiones N. T. аще оубѡ иным (olim инѣм) нѣсмь апл, но оубѡ вам есмь, si aliis non sum Apostolus, sed tamen vobis sum. Primo оубѡ in graeco nihil, alteri оубѡ particula γε (ἀλλά γε) respondet. In postrema editione Bibliorum correcta deleto utroque оубѡ, pro primo substitutum fuit и ante нѣсмь, pro secundo vero обаче. Ibidem v. 16. graeco ἐὰν γαρ respondet аще бо, v. 17. graeco εἰ γὰρ аще ўбѡ, v. 18. graeco τίς οὖν кая ўбо, v. 24. graeco πάντες μεν вси ўбѡ.

любо, а люб carus, quasi dicas, lubet, si malis, ter in Evangeliis legitur pro или: любоєдинаго (melius divisim любо єдинаго) возлюбит а дрꙋгаго возненавидит Matth. 6, 24. et rectius Lucae 16, 13. любоєдинаго возненавидит, aut enim (ἢ γὰρ) unum odiet et alterum diliget. Luc. 12, 38. любо в третїю стражꙋ прїидет et si (καὶ) in tertia vigilia venerit. Recte hic sensum particulae καὶ reddidit antiquus interpres, cum vigilia secunda praecedat. In Bibliis correctis nunc и pro любо legitur. In antiquo Apostolo etiam aliis in locis любо pro аще и reperi.

Non miror editiones russicas omnes Matth 6, 24. возлюбит primo loco contra ordinem graeci textus exhibere, cum et Cod. Serb. Kop. eodem contextu legat: либо (pro любо) кдинаго възлюбит. Rectum ordinem aut restituit aut servavit Mardarius in editione sua A. 1562, mutato tamen любо in илибо: илибо кдинаго възненавидит а дрꙋгаго възлюбит. At Luc. 16, 13. Mardarius legit либо et Luc. 12. 38. или pro любо. Cod. Kop. Luc. 16, 13. servavit любо, et Luc. 12, 38. любо bis posuit: любо въ вторꙋю любо въ третїю стражꙋ. Cum любо utique conferendum est Polonicum lub, lubo.

аще si: и аще прїидет в вторꙋю стражꙋ et si (καὶ ἐὰν) venerit in secunda vigilia, аще бы вѣдал si sciret. аще же око твоє, quod si (εἰ δὲ) oculus tuus; аще каков возмогꙋт si quo modo

 (εἴπως)

(εἴπως) possent; аще ли, ἐὰν δὲ, si autem, quod si; аще ли не ѿпѹщаете si autem non (ἐὰν δὲ μὴ) remiseritis. и аще оубѡ бѹдет дом достоин - et si quidem (καὶ ἐὰν μὲν) fuerit domus digna Matth. 10, 13. ащели же не бѹдет достоин - si autem (ἐὰν δὲ μὴ) non fuerit digna. аще ли же ни, реклбых вам Joh. 14, 2. si quo minus (εἰ δὲ μὴ), dixissem vobis. вса ѹбо єлика аще хощете, omnia ergo quaecunque (ὅσα ἂν) vultis. иже аще разорит qui ergo (ὃς ἐὰν οὖν) solverit; иже бо аще оубїет qui autem (ὃς δ' ἂν) occiderit; вонь же аще дом внидете in quamcumque (εἰς ἣν δ' ἂν) domum intraveritis: и ємѹже аще хощет сн҃ ѿкрыти et cui (καὶ ᾧ ἐὰν) voluerit filius revelare (detegere) Luc. 10, 22. Vides jam quam serviliter exemplaria graeca exprimere conatus sit interpres, qui Conjunctivum, quo lingua slavica caret, particula аще supplere voluit.

Adverbiis quibusque et aliis formulis Conjunctiones suppleri, jam monuimus. Frequentioris usus sunt тѣмже διὸ, propter quod, propterea, ὥστε itaque, ergo, тѣмже оубо ἄρα οὖν itaque, igitur, сегѡ ради διὰ τοῦτο, propterea, такожде ὁμοίως similiter, ꙗкоже - такѡ, sicut - ita.

Ca-

Caput XI.

De Interjectionibus.

§. 106.

Interjectiones exprimendis animi affectibus serviunt, constantque sonis admodum simplicibus, qui forma sua ab aliis particulis non differunt. Tales sunt:

1) а, ѡ, (ѡѡѡ), оу, фе, ка, на, нꙋ, се, га, гѡ, ха (ха ха ха).

2) аꙋ, ѡй, оуа, оувы, ѡле, ѡтѡ, аг, ах, ѡх, вот Russ., ваг, цить, гей, гой.

Ex his оувы, ѡле, ѡтѡ certe composita sunt. Accenseri solent Interjectionibus et Substantiva бѣда, горе, Adverbia благѡ, благоже, коль, яко, item particula Conjunctivi formativa бы: ѡ бы, ѡ дабы, Pronomen что, immo et Imperativi зри, слыши, et formula даждь то бог. Maximow, praeter вот, ex ore vulgi sumtos sonos ась, сы, цы, це recitat. Mallem affirmativam particulam ей (кй) ita huc referre. на, en tibi, nonnisi Maximow habet, quod tamen omnes Slavi norunt. In plurali etiam нате en vobis. ваг apud Meletium est Latinum Vah, pro quo Maximow scripsit уа, quod et Mrazovичio placuit. Hic etiam in gratiam Serborum scribere maluit ха pro га, хей pro гей,

et χοй pro гой, innuere volens pronuncianda esse, uti ha, hej, hoj.

Meletius pro vario affectu Interjectiones dispescuit in viginti duas classes, eumque alii secuti sunt. Est itaque apud eum vox 1 Admirantis: се, 2 Obstupescentis: ώ, ѧ҆́ко. Rimnicensis editio addit ωлє, Maximow adhuc коль. 3 Laudantis: бл҃гѡжє, бл҃гѡжє. 4 Demonstrantis: се, сеѡн, сеси, сето, зри. Rimn. pro fem. сеси habet masc. сесей ecce hic, Maximow addit vulgare вот. 5 Improperantis: ваг, оуїа. Rimn. addit оуа, ау. Maximow substituit: уа, аѹ, ω, вот, на. 6 Dolentis: аг, аχ, а. 7 Flentis: ωχ, ωωω. 8 Lamentantis; ὼ, оувы, горе. Max. addit аχ. 9 Exclamantis: ῶ. 10 Contemnentis: гω. 11 Abhorrentis: фе. 12 Compellentis: нѹ. 13 Gaudentis: гой. Max. addit благω ми. 14 Miserantis бѣда. 15 Optantis: ώ, ωбым, даждь то боже. Rimn. et Max. ω бы, ω да бы pro ωбым. 16 Ridentis: χа χа χа. 17 Silentium imperantis: цыть. Max. et цсс. 18 Timentis: ωй, ωй. 19 Vocantis: гей, Max. praemittit слыши audi, et addit сы, цы. 20 Revocantis: га, чтω. Rimn. et Max. addunt а, ась, et scribunt что. 21 Terrentis: се, ωтω. Rimn. et Max. addunt вот ecce. 22 Subito irruentis: здесь. Rimn. здѣсь, сездѣ. Maximow praeterea addit Russica вот тѹт, тѹт тѹт, quibus priora explicat. Sed et здѣсь, hic, Russicum est, ex здѣ ortum, apposito in fine сь demonstrativo.

Quae de accentu Interjectionis ω monet Meletius Smotriski, nimirum ω Exclamationis notari debere circumflexo (ῶ), ω admirationis acuto (ώ), et ω lamenti gravi (ὼ), nimis subtilia sunt.

§. 107. Videamus jam, quibus vocibus interpretes reddiderint Interjectiones graecas in scriptura sacra obvias.

ἀᾶ κύριε μȣ, κύριε Jud. 6, 22. оувы мнѣ г҃ди г҃ди, ꙗкѡ видѣх-, in Ostrogiensi ѡ҃ г҃и г҃и сего ли (lege ли) ради видѣх.

οὐὰ, vah, Marc. 15, 29. оуа.

οὐαὶ ὑμῖν vae vobis, Luc. 6, 25. 26. atque alibi saepius горе вам.

οἴμοι Job. 10, 15. лютѣ мнѣ; Mich. 7, 1. оу лютѣ мнѣ; Jer. 4, 31. et 15, 10. горе мнѣ, at ibid. 45, 3. οἴμοι οἴμοι оу лютѣ мнѣ, оу лютѣ мнѣ. Ezech. 9, 8. οἴμοι, Vulg. heu, heu, heu, горе (горе), ѡ лютѣ мнѣ, in Ostrog. bis горе, sine parenthesi. Ibid. 11, 13. οἴμοι οἴμοι, Vulg. heu, heu, heu, горе мнѣ, лютѣ мнѣ, in Ostrog. bis лютѣ мнѣ.

ἄγε Jac. 4, 13. ecce, age, волѣ in Mss. antiquis, слышите in editis; Jac. 5, 1. iterum волѣ, in editis vero прїидѣте olim, nunc прїидите.

ἰδȣ̀, ecce, се, quod est neutrum pronominis demonstrativi сь hic. Luc. 17, 21. ἰδȣ̀ ὧδε, ἢ ἰδȣ̀ ἐκεῖ. ἰδȣ̀ γὰρ - се здѣ или се онде, се бо - ita Mss. et editio Mardarii, immo et Ostrogiensis. At in Evangeliario Mosquensi An. 1606 се post или deest, uti in posterioribus editionibus.

ὄφελον utinam, 2 Cor. 11, 1. ѡ да бысте мало потерпѣли безѹмїю моемѹ; Ostrogiensis: аще бысте прїали малое безѹмїе мое. Antiquus Apostolus не да (pro нъ да); Cod. Belgrad. хотѣх да. Et Galat. 5, 12. ὄφελον καὶ ἀποκόψονται - ѡ да бы ѿсѣ-

ѿсѣчени были, Ostrog. дабы sine ѡ, antiquus Apostolus не да и да, Cod. Belgr. хотѣх и да. Psalm. 118, 5. ὄφελον κατευθυνθείησαν αἱ ὁδοί μου, да бы исправилися пѫтїе мои, Ostrog. еда исправилися быша п. м., sic et Psalt. Ven. еда pro дабы. Videturque еда hoc loco ex не да (i. e. нъ да) ortum. Qui libros Regum (vix ante seculum XV.) vertit, sensum Interjectionis ὄφελον non est assecutus. Vertit enim полезно бы господинѫ моемѫ было, melius utique correctores Mosquenses ѡ да бы господин мой был.

Appendix de Compositis.

§. 108. De Compositis, quorum pars posterior per Praepositiones et Adverbia determinatur, supra jam pluribus actum est. Nunc de compositis ex aliis orationis partibus pauca subjungenda sunt. Slavis et olim, antequam Graecorum libros in linguam suam transfunderent, composita vocabula omnino non defuisse, ex plerisque nominibus propriis personarum et locorum satis elucet. Talia sunt драгомир, свѧтослав, свѧтоплк, свѧтобит, болеслав, владимир, ростислав, лѫдмила, новоград, бѣлоград (Serb. nunc биоград), велеград in Moravia etc. Vocabula alia, uti

мед-

медвѣдъ ursus, козодой caprimulgus, воевода, виноградъ, вертоградъ, милосердъ misericors, лѣторасль, бѣлоглавый, черноокый et similia, non admodum multa sunt, quae quidem etiam in dialectis vulgaribus usitata sint. Ingens autem compositorum copia, quorum partem aliquam e libris ecclesiasticis Petrus Alexjejev collegit, non aliunde orta est, quam ab exemplarium graecorum per plura secula continuata imitatione. Qua in re recentiores interpretes subinde justos limites transgressos fuisse, facile concesserim. Ὀπωροφυλάκιον Psal. 78, 2. antiquus interpres recte reddiderat овощное хранилище, Vulg. pomorum custodiam. Hac circumscriptione genio linguae slavicae prorsus conformi, quae non solum in Veneto a Serbis edito Psalterio, sed etiam in Ostrogiensi et Mosquensi prima Bibliorum editione, immo et in Psalterio una cum Novo Testamento Kioviae 1732 in 4. legitur, Correctores Mosquenses non contenti maluerunt vocem овощехранилище, quae graeco genio penitus respondeat, efformare, et correctis Bibliis inserere. Hebr. 2, 17. pro ἀρχιερεὺς Apostolus antiquus voce святитель (стль) usus est, at editiones nunc omnes первосвященник legunt. Rom. 15, 16. ἱερουργοῦντα in eodem Ms. Serbico Apostolum continente simplici служащу, in editis composita voce священодѣйствующу expressa est. Vice versa

Rom.

Rom. 11, 17. oleaster, ἀγριέλαιος, in Ms. est свѣрѣпомаслина, in editis vero дивїа маслина. Alias in hoc Ms. saepius simplicia vocabula pro compositis leguntur, uti годѣ pro благоугоднw, говѣнїе pro благоговѣниство Hebr. 5, 7. εὐλάβεια, Vulg. reverentia; хвалю et хвалу имам pro благодарю, хвала pro благодаренїе gratiarum actio. Sed in his ipsi manuscripti codices differunt. Belgradensis Cod. longe recentior vocem graecam φιλοσοφία, quam habet antiquus Apostolus, editique servarunt, composito vocabulo любомудрїе transtulit, graeco genio convenienter quidem, sed non slavico. Melius certe 1 Tim. 3, 4. φιλόθεοι composito боголюбци, 1 Pet. 3, 8. φιλάδελφοι братолюбци, φιλόφρονες мудролюбци, Tit. 3, 4. φιλανθρωπία чл҃колюбїе reddita sunt. His tamen conatibus per plura secula continuatis factum est, ut millenis vocibus lingua slavica augeretur.

Aptissima compositioni sunt Adverbia seu Adjectiva in genere neutro. Sic благо, добро, non raro et оудобо respondent graeco εὐ in compositis: благовѣстити evangelizare, благовѣстник evangelista, благотворити, благословити; оудобовѣрный εὔπειστος etc. малодушный μικρόψυχος, многоязычный πολύγλωττος, многомилостив πολυέλεος, многосвѣтлый πολύφωτος, противоглаголати, противовѣщати, долготерпѣнїе μακροθυμία, смиреному-

номѹдрїє ταπεινοφροσύνη, humilitas, животворити rivificare etc.

Neque minus apta sunt Numeralia et Pronomina Adjectiva ad constituendam primam compositi partem, si Adverbii formam induant: єдинославный ὁμόδοξος, єдиноборєц μονομαχος, єдиносѹщный ὁμοούσιος, єдинорог et contracte инорог μονόκερος, єдиночадый, єдинородный unigenitus; двоєнадесатица, двоєслов διλόγος, contracte дво: двословный, двоѩзычный, et дву: двѹстолпїє; двѹсотный. троєгласный et трєгласный, et трисолнечный τρισήλιος, трисвятый τριάγιος; четвероног quadrupes, (in Cod. Serb. четврѣног, четврѣдневен et четверѣдневен), четыридесатница; патокнижїє, шестокрилатый, шестоднев, шестодневец, седмочисленный (лик), осмогласник ὀκτώηχος, десатотысащнаѧ часть decies millesima pars. At полцарствїє, полвременїє, полѹнощница. все Adjectivis praefigi solet: всесилен παντοδύναμος, всеславный, πανεύκλεος, всеблаженый, всепѣтый, всеблагый πανάγαθος, всесвятый πανάγιος, sed et Substantivis: вседржитель παντοκράτωρ, всегѹбитель ὀλοθρευτής, exterminator, всецар παμβασιλεύς. At весь cum мїр coaluit in весмїр mundus. самогласный, самолюбец φίλαυτος, самовидец αὐτόπτης. инообразный, иноплеменник ἀλλόφυλος, иносказаема

Gal.

Singularis.

	Nom.	Acc.	Gen.	Dat.	Loc.	Soc.	Voc.
M. 1	–	–	-а -ȣ	-ȣ -ови	-ѣ -ȣ	-ом	-є -ȣ
2	-ь	-ь	-ѧ -є	-ю -еви -и	-и	-ем	-ю -є -и
N. 1	-о	-о	-а	-ȣ	-ѣ	-ом	
2	-є	-є	-ѧ	-ю	-и	-ем	
3 a	-ѧ	-ѧ	-ене	-ени	-ени	-енем	
b	-ѧ	-ѧ	-ѧте	-ѧти	-ѧти	-ѧтем	
c	-о	-о	-есе	-еси	-еси	-есем	
F. 1	-а	-ȣ	-ы	-ѣ	-ѣ	-ою	-о
2	-ѧ	-ю	-ѧ	-и	-и	-єю	-є
3	-ь	-ь	-є	-и	-и	-їю	-и
4	-ь	-ь	-и	-и	-и	-їю	-и

In singulari Masculina et Neutra non distinguunt Accusativum a Nominativo; Neutra nec Vocativum.

In Femininis omnium declinationum, et in Neutris tertiae, Localis a Dativo non differt.

Plu-

Pluralis.

	Nom.	Acc.	Gen.	Dat.	Loc.	Soc.
M. 1	-и -ове -е	-ы	-ѡв	-ѡм	-ѣх -ех -ох	-ы
2	-їе, е -еве -и	-ѧ -и	-ь -їй -ев	-ем	-ѣх	-и -ми
N. 1	-а	-а	-	-ѡм	-ѣх	-ы
2	-ѧ	-ѧ	-ь	-ем	-ѣх -их	-и
3 a	-ена	-ена	-ен	-енем	-енех	-ены
b	-ѧта	-ѧта	-ѧт	-ѧтем	-ѧтех	-ѧты
c	-еса	-еса	-ес	-есем	-есѣх	-есы
F. 1	-ы	-ы	-	-ам	-ах	-ами
2	-ѧ	-ѧ	-ь -їй	-ѧм	-ѧх	-ѧми
3	-е	-е	-їй	-ам -ем	-ах	-ами
4	-и	-и	-їй	-ем	-ех	-ми

In Plurali Vocativus in nullo genere differt a Nominativo. Neutra et Feminina non distinguunt Accusativum a Nominativo.

Schema numeri dualis vide sub numerali два, двою, двѣма.

§ 2.

§. 2. Masculinorum igitur duae sunt Declinationes: prima eorum, quae consona solida, secunda vero eorum, quae consona liquida seu affecta terminantur. Exempla pro prima praebent Substantiva formae primae, pro secunda Substantiva formae secundae. Vide P. I. §. 21. 22.

Neutrorum tres: prima desinentium in о, secunda in е, tertia in ѧ cum augmentis -ен, ѧт, et quorundam in о cum augmento -ес.

Femininorum quatuor: prima desinentium in а, secunda in ѧ, tertia et quarta eorum, quae consona liquida terminantur. Masculina in а et ѧ Femininorum declinationem sequuntur.

Declinatio Grammaticis slavicis est склоненїе, casus падеж, Nominativus именителный, Accusativus винителный, Genitivus родителный, Dativus дателный, Localis сказателный, i. e. Narrativus a сказати, qui Latinorum Ablativo cum praepositione de respondet, quemque Bohemi ob frequentem ejus usum cum praepositione в, in, Localem appellarunt. Instrumentalis est творителный ab operando dictus, Latinorum Ablativo absoluto (sine praepositione) respondens, quem ob frequentem illius usum cum particula с, cum, Sociativum mihi appellare liceat. Vocativus denique est звателный.

§. 3. Accusativum Masculinorum inanimatorum non esse distinctum a Nominativo, satis liquet vel e dialectis vulgaribus. In his quidem nunc pro Accusativo animatorum Genitivus usurpatur. At in

sla-

slavica lingua veteri etiam animatorum Accusativus non differt a Nominativo, suppetuntque exempla non pauca etiam in editionibus antiquioribus. Apoc. 7, 2. видѣх ин агг҃л восходящ vidi alium angelum ascendentem. Luc. 2, 12. обрящете младенец повит лежащ в̾ ꙗслех invenietis infantem (pannis) involutum, jacentem in praesepi. In correcta tamen Bibliorum editione utroque loco Genitivos substitutos leges: инаго агг҃ла восходяща, et младенца повита лежаща.

Mardarii editio servavit Accusativos cum prima persona Marci 9, 17. привєдох сын мой к̾ тебѣ имꙋщ дꙋх нѣм; Ostrogiensis legit quidem сына моего имꙋща, retinuit tamen Accusativum дꙋх нѣм, at editio N. T. Kioviensis An. 1732 etiam дꙋха нѣма exhibet, uti posteriores Bibliorum editiones omnes.

In manuscriptis frequentius ejusmodi Accusativos (nunc obsoletos), non solum cum Nominativis primae aut secundae personae, sed etiam cum Nominativo tertiae personae legeris, uti посла рак свой pro раба своего, misit servum suum, породит тебѣ сын pariet tibi filium. Cum Russi discrimen inter Nominativum et Accusativum non tam accurate observent, uti Slavi veteres, et pro Accusativo plurali potius Genitivo utantur, factum est, ut Accusativi холмы, глаголы, кедры, леды,

ско-

скоты etc. multis in locis pro Nominativis male positi fuerint.

In Duali non nisi tres casus differunt; Nominativo enim Accusativus, Genitivo Localis et Dativo Sociativus seu Instrumentalis similes sunt.

Casuum inflexiones.

§. 4. Casus formantur ope vocalium, aut ope consonarum in fine appositarum.

a) ope vocalium: 1. affigendo vocales Nominativo, si in consonam desinat: сын-а, сын-ȣ, сын-ѣ, сын-е, сын-и, сын-ы sunt casus obliqui et plurales a сын filius.

2. vocali Nominativi alias substituendo: слов-а, слов-ȣ, слов-ѣ, слов-ы a слово verbum; вод-ȣ, вод-ѣ, вод-ою, вод-о a вода aqua;

3. vocalem auferendo: слов, лиц, вод, (Genitivi plurales) a слово, лице, вода.

b) ope consonarum: 1. affigendo м et х praevia vocali (ми et ма cum et sine vocali). Formant enim terminationes

ом, ем Sociativum singul. m. et n.
ѡм, єм, ам, ем Dativum pluralem.
ми, ами, еми Sociativum pluralem.
ма, ама, ома, ема Dat. et Soc. dualem.
ѣх, ех, ох, их, ах Localem pluralem.

2. Augmenta quaedam inserendo. Assumunt autem Masculina ов, ев: богови a бог, цареви a царь, сынове, сынов etc. a сын. Neutra ен, ѧт, ес: имене, имени, имена, ab имѧ; ослѧте, ослѧти, ослѧты, ab ослѧ; небеса a небо. Feminina (мати et дщи) ер: матерь, матере, дщерь, дщере.

Consonarum transformatio.

§. 5. Quae transformabilium literarum mutationes in declinatione locum habeant, in Introductione §. XI. XIII. exposuimus. Sufficiat hic meminisse gutturales г, х, к, ob graciliores vocales transformari in analogas sibilantes з, с, ц, et in ж, ш, ч; ц vero in ч:

S.	Nom.	бог	дꙋх	внꙋк.
	Loc.	бозѣ	дꙋсѣ	внꙋцѣ.
	Voc.	боже	дꙋше	внꙋче.
Pl.	Nom.	бози	дꙋси	внꙋци.
	Loc.	бозѣх	дꙋсѣх	внꙋцѣх.

Sic волсви a волхв.

Nom.	отец	младенец	агнец.
Voc.	отче	младенче	агнче.
Nom.	книга	снохa	рꙋка.
D. L.	книзѣ	сносѣ	рꙋцѣ.
Nom. n.		оухо	око.
Dual. f.		оуши	очи.
Plur. n.		оушеса	очеса.

§ 6. Quando in Genitivo et aliis casibus vox a fine augetur, vocales mobiles е et о ante consonam finalem eliduntur. лев: льва, ров: рва, конец: конца, орел: орла, осел: осла, пѣсок: пѣска, останок: останка. Adde жрец: жерца (жрца). At мертвец, ѡпреснок et alia ob concursum plurium consonarum vocales non elidunt: мертвеца, ѡпрѣснока. Sic et вертеп servat е: вертепа, в҆ вертепѣх; in Serbicis tamen libris врьтоп elidit о: в҆ врьтпѣх.

Paradigmata Declinationum.

§. 7.

Declinatio Masculinorum I.

Singularis.

Nom.	раб	сын	трем	дом
Gen.	раба	сына	трема	дому
Dat.	рабу	сынови	трему	дому
Loc.	рабѣ	сынѣ	тремѣ	дому
Soc.	рабом	сыном	тремом	домом
Voc.	рабе	сыне	треме	доме.

Pluralis.

Nom.	раби	сынове	треми	домове
Acc.	рабы	сыновы	тремы	домы.
Gen.	ра̑б	сынѡв	трем	домѡв
Dat.	рабѡм	сыновѡм	тремѡм	домѡм
Loc.	рабѣх	сыновѣх	тремѣх	домех
Soc.	рабы	сыновы	тремы	домы.

сын

сын, sine augmento ов, declinatur ut рак. Positi hic sunt in Plurali casus augmento prolongati omnes; licet praeter Nominativum et Genitivum rarius alii inveniantur. In Singulari Dativus in ови valde frequens est: богови et богꙋ. Sic et ракови, домови, законови, мїрови, градови, дꙋхови. Plur. Nom. ове: волове, бѣсове. Acc. овы: чиновы, жидовы, бѣсовы. Male apud Mrazovič pro more hodierno Illyriorum сынове. Gen. ѡв: ракѡв, богѡв, врагѡв frequens in libris minus antiquis pro рак, бѡг, враг. Dat. овѡм minus frequens: поповѡм (Ms. поповом), домовѡм, жидовѡм, градовѡм, бѣсовѡм, лисовѡм, гласовѡм, дꙋховѡм. Loc. овѣх, овех, aut овох rarius: сыновех et сыновох, воловѣх, родовѣх.

Anomala.

Anomala primae declinationis vix ulla, nisi huc referas Gentilia et Patronymica, quae in Nominativo plurali amant е: кыане, поляне, козаре, бꙋлгаре. персе (Πέρσαι) Ezech. 27, 10. nunc персяне a singulari персянин. Terminata enim in янин rejiciunt in plurali ин; римлянин, Nom. plur. римляне, Acc. римляны, Gen. римлян, Loc. римлянех; Sic галилеяне, аравляне, содомляне, гоморяне. In Codd. Serb. римлкне, критѣне. жидове est potius a жид, quam a жидовин. A Sing. їꙋдей (et їꙋдеанин) plur. їꙋдее, nunc et їꙋдеи. евреин ѿ еврей Phil. 3, 5. (in Ostrog. vitiose ѿ евреех). Nom. plur. евреe, nunc et евреи.

§. 8.

Declinatio Masculinorum II.

Singularis.

Nom.	царь	врачь	кназь	мравій
Gen.	цара	врача	кназа	мравіа
Dat.	царю	врачеви	кназю	мравію
Loc.	цари	врачи	кнази	мравіи
Soc.	царем	врачем	кназем	мравіем
Voc.	царю	врачȣ	книже	мравію.

Pluralis.

Nom.	царіе	врачеве	кнази	мравіе
Acc.	цара	врача	кназа	мравіа
Gen.	царій	врачев	кна̂зь	мра̂вій
Dat.	царем	врачем	кназем	мравієм
Loc.	царѣх	врачех	кназех	мравіех
Soc.	цари	врачи	кнази	мравіи.

Pro врача, врачȣ scribebatur olim врача, врачю. Augmentum ев subinde assumunt, Dativus singularis: дневи, огневи, коневи, каменеви, цареви, винареви, господеви, мȣжеви, мечеви. In plurali Nominativus: врабіеве, скорпіеве, ѕміеве, молеве, сипалеве, цареве, дождеве, южеве. Accusativus: дождевы. Genitivus: оуглев, скорпіев, ѕміев, овощев. Dativus rarius: врачевем. Smotriski in paradigmate жрец etiam casus cum augmento ев notavit sequentes; Sing. Dat. жерцеви, Plur. Nom. жерцеве, Gen. жерцев, Dat. жерцевем, Acc. жерцевы.

Ano-

Anomala.

Anomala sunt пꙋть, господь, людїе et alia quaedam.

S. Nom.	пꙋть	Pl.	пꙋтїе	людїе
Acc.	пꙋть		пꙋти	люди
Gen.	пꙋти		пꙋтїй	людїй
Dat.	пꙋти		пꙋтем	людем
Loc.	пꙋти		пꙋтех	людех
Soc.	пꙋтем		пꙋтми	людми.

Sic гость in plurali: гостїе, гости, гостїй, гостем, гостех, гостми.

день, Gen. дне, Dat. дни, Plur. днїе, Acc. дни, Gen. днїй et день, Dat. днем, Loc. днех, Soc. деньми. Sic omnia in ень exeuntia: камень: камене, камени; корень: корене, корени. огнь regulariter inflectitur: огна, огню etc.

господь ex utraque declinatione mixtas inflexiones amat: Gen. господа, Dat. господꙋ et господеви, Loc. господѣ, Soc. господем, Voc. господи, Plur. Nom. господїе, Acc. господы, Gen. господїй, Dat. господем, Loc. господех, Soc. господы et господми.

§. 9.

Notae in singulos casus declinationis primae et secundae.

Gen. а in prima est etiam inanimatorum: плода, меда, моста, вѣка. Subinde tamen ꙋ: домꙋ,

хол-

холмꙋ, полꙋ, медꙋ, мостꙋ, изъ бокꙋ, лꙋкꙋ, до верхꙋ. In 2da Gen. praeter е etiam и: звѣри pro звѣра, гортани, лакти. At из камени (pro камене) est inflexio russica. своего вою in Ostrog. ed. 2 Macch. 8, 35. est inflexio polonica (in correcta nunc воинства).

Dat. in 2da etiam и: гортани, (гртанꙋ in libris Serbicis est a гртанъ pro гртань) звѣри; пламени, камени. Vide supra anomala in ень.

Loc. ѣ in 1ma etiam inanimatis convenit: на сонмѣ, в завѣтѣ. Horum tamen quaedam ꙋ admittunt: гробꙋ et гробѣ, в домꙋ, законꙋ, станꙋ, на оном полꙋ, в оуглꙋ et оуглѣ in angulo, на жирꙋ, вѣтрꙋ, в садꙋ, в смѣхꙋ olim Sir. 21, 23. in correcta pessime в смѣхѣ pro смѣсѣ. Litera х enim ante ѣ transformari debet in с. Sic на версѣ (pro на верхꙋ) a верх. в бою more Polonorum pro в бои. ѣ pro и est inflexio russica: отцѣ pro slavica отци.

Soc. in 2da ем: елеем, тїмоѳеем ab елей, тїмоѳей. Subinde tamen in peregrinis ом: їером pro їереем.

Voc. regularis in 1ma desinit in е, raro in ꙋ: сынꙋ pro сыне, маркꙋ (non марче) a Nom. марко seu марек. In 2da quaedam respuunt ю et desiderant е: княже a князь. Sic omnia desinentia in ец: отче, старче, ab отец, старец. Adde nomina

pro-

propria in й: ніколае a ніколай, григоріе a григорій. господи est ab anomalo господь.

Plur. Nom. и etiam inanimatis communis est: снѣзи a снѣг, облаци ab облак. сыны est russica terminatio pro сыни aut сынове. Gentilia exigunt е: галате, (Ms. галати), критане. Pro їе in 2da desinentia in ец habent и: отци, юнци, конци, агнци, старци, телци, et alia, ut вои, мечи. Desinentia in й pro їе amant е (є): ходатае, (ходатає), їерее, фарисее. Sic et terminata in ель contrahunt subinde їе in е: оучителе pro оучителїе.

Acc. ы in 1ma declinatione: враны, клевреты, леды. Sic et дрꙋгы, грѣхы, ꙗзыкы, quamvis Russi post г, х, к Polonos hac in re imitati nunc scribant и. Analogia certe hic ы postulat, cum vocalis и Nominativi character sit, et mutationem gutturalium exigat, ita ut дрꙋзи, грѣси, ꙗзыци Nominativi sint, at дрꙋгы, грѣхы, ꙗзыкы Accusativi, quod codices antiqui confirmant. In 2da Acc. ѧ: жребїѧ, волѧ, кораблѧ, родителѧ, лактѧ, мꙋжѧ seu мꙋжа, отцѧ seu отца, конца, сопца. Subinde tamen и: кони pro конѧ, uti in anomalis пꙋти, люди, гости, дни. Immo et ѣ: кленѣ Serborum more pro кленѧ.

Mrazovič, cum recentiores libros inspexisset, in paradigmatibus exhibet accusativos russicos оучители,

отцы,

отцы, жерцы, камени, cum tamen Mel. Smotriski constanter servarit а: свѣдителѧ etc. et non nisi sub paradigmate отец et чванец praeter отца, чванца etiam отцы, чванцы admiserit.

Gen. sine augmento ов in 1ma valde frequens est, praecipue cum praepositionibus. Exemplo sint Genitivi e Smotriskii paradigmatibus: клеврет, трем, воин, юрѡд (a Nom. юрод), дрꙋгѡв sive дрꙋг, прорѡ̑к, грѣхѡв sive грѣ̑х, сн̑н sive сынѡв, римлѧн, орест, вїант, домѡв sive дѡ̑м. Adde et eos, qui apud nos ad 2dam spectant: отєц, чванєц, жрєц sive жерцєв, пастырїй sive пастырь, матежей sive матеж, свѣдителїй et свѣдитель, ходатай, їерей, мравїй, зной, крагꙋй, врач sive врачєв. Distingui autem solet in libris impressis Genitivus pluralis sine augmentis a Nominativo singulari primum ope є et ѡ, scribendo in Genitivo є pro е, ѡ pro о: отєц, пророк, a Nom. отец, пророк. Sic et Genitivi клеврєт, трєм, вѡин et alii distingui debuissent a Nominativis клеврет, трем, воин, quamvis id Smotriski neglexerit. Aliis autem vocalibus imponi solet камора, de qua in Introductione p. 59. egimus: вла̑с, ѿ недꙋ̑г, дꙋ̑х, ѿ вѣтр. Augmentum ев, et terminationem їй seu ей fere respuunt exeuntia in ец: старєц, птенєц, юнєц, sed et subinde alia, uti вѡй, ремєнь, ѿ дєнь, гꙋбитєль, ѿ кнѧ̑з,

пѣ̑назь,

пѣназь, ѿ мѹж, ѿ меч. Pro ій libri recentiores, immo subinde et antiqui, ей amant: дней pro дній, ѕвѣрей pro ѕвѣрій, лактей pro лактій (alias et лакть et лакωть).

Dativus ωм, 2dae ем, sola vocali differt a Sociativo singulari ом et ем: дѹхωм, мѹжем. львам est Russ. In 2da etiam ωм: їереωм, їѹдеωм.

Loc. ѣх, ех, uti Smotriskii paradigmata docent: клевретех et клевретѣх, тѧмех et тѧмѣх, воинех et воинѣх. Nonnunquam ох: домох olim Isai. 13, 22. nunc домѣх, сынох (praeter сынѣх, сынех), волох in Damiani Apostolo, кѹмирох et кѹмирех. Post quasdam consonantes ех pro ѣх: нравех, граждaнех, градех, скотех. Post transformatas gutturales ѣх: дрѹзѣх a дрѹг, грѣсѣх a грѣх, пророцѣх a пророк, quamvis Smotriski et дрѹзех, грѣсех, пророцех probet. In 2da plerumque ех, praecipue post vocales: конех, кораблех, оучителех, знοех (Cod. Serb. конкх, кораблкх, знокх), їереех (rarius їереох). Adde anomala днех, людех, пѹтех. сынах pro сынѣх est inflexio russica. Pro в лѹках (ἐν τόξοις) 1 Par. 10, 3. in postrema editione ponendum fuit в лѹцѣх, a лѹк.

Soc. in 1ma proprie ы, non ми, neque ами, etsi in libris recentioribus inflexiones ми et ами, utpote russicas, jam reperias, ut кѹмирми, врагми, грѣхми, immo et зѹками, богами, рогами, облаками.

камн. Smotriski flexionem ами paradigmatibus male inseruit: клевретами et клевреты. сынми quidem in Damiani Apostolo, et дармн Prov. 6, 35. in Ostrogiensi et correcta leguntur. In Missali glagolitico помощници pro помощникы. Sic et Serbi с' айдуци, cum tamen Sociativus 1mae Accusativo, non Nominativo sit similis. In 2da plura sunt, quae ми pro и admittunt: мольми, звѣрми, угльми carbonibus, гвоздьми clavis, мужми, мечми; praecipue anomala: деньми, людми. степеньми, olim et степены. In Duali vero ома in 1ma, ема in 2da est regularis flexio: воинома, пѣнязема.

брат, Gen. брата, Dat. брату in Singulari 1mam, in Plurali 2dam declinationem sequitur: братїе, Acc. братїа, Gen. братїй. Collectivum vero братїа fratres, refer ad feminina, каменїе ad neutra. древодѣла inflectitur uti Masculina in ель, Gen. древодѣла, Dat. древодѣлю. судїа cum aliis masculinis in а femininorum 2dam sequitur.

§. 10.

Declinatio Neutrorum.

	I.	II.	
Nom.	слово	лице	оученїе.
Gen.	слова	лица	оученїа
Dat.	слову	лицу	оученїю
Loc.	словѣ	лици	оученїи
Soc.	словом	лицем	оученїем.

Plu-

Pluralis.

Nom.	слова	лица	оученїа
Gen.	слов	лиц	оученїй
Dat.	словωм	лицєм	оученїєм
Loc.	словѣх	лицѣх	оученїих
Soc.	словы	лици	оученїи

III. cum augmentis ен, ат, ес.

	(a)	(b)	(c)
Nom.	има	овча	небо
Gen.	имене	овчате	небесе
D.L.	имени	овчати	небеси
Soc.	именем	овчатем	небесем.

Pluralis.

Nom.	имена	овчата	небеса
Gen.	имен	овчат	небес
Dat.	именєм	овчатєм	небесєм
Loc.	именех	овчатех	небесѣх
Soc.	имены	овчаты	небесы

Huc pertinent, et quidem ad 1mam, pluralia чресла, пѹта, врата, оуста, ρасна, ad 2dam ладвїа. слово, λόγος, quando filium Dei denotat, Accusativum Genitivo слова supplet et Vocativum uti Masculina in е terminat: слове. Sic et слнца pro Accusativo слнце usurpatur, quando de sole Christo sermo est.

Aug-

Augmento ен prolongantur omnia desinentia in ма, immo in quibusdam libris etiam рамо, Gen. рамене (quasi a рама), in plurali рамена, Loc. на раменахъ, at in Duali Nom. рамѣ a рамо. Augmentum ат recipiunt derivata a nominibus animalium: жребя, осля. Sic et овча, отроча, alias овча, отроча. Augmenti ес plurima in о capacia sunt. слово: словесе, тѣло: тѣлесе, чудо: чудесе. Adde древеса, дѣлеса et alia. с руньсы, cum velleribus, Ostrogiensis 4 Reg. 3, 4., at correcta с рунами, rectius с руны a руно. Plur. оудеса est ab оудо; alias оуд est m. generis. Pro коло etiam in Nominativo dicitur колесо.

Anomala genere sunt око, оухо. In Duali enim очи, оуши feminina sunt; in plurali neutra: очеса, оушеса. A дѣтя, дѣтяте pluralis дѣти ad femininorum 4tam spectat. E neutris in е cum augmento non nisi rarissime leguntur личеса a лице, мореса a море, at vix alia.

Notae in quosdam casus.

§. 11. Desinentia in ле, ре, in Gen. я, in Dat. ю exigunt: поле, поля, полю; море, моря, морю. Gen. 3tiae имени, сѣмени pro имене, сѣмене apud Russos obvius est.

Loc. 2dae in и: солнци, сердци, non ut Russi inflectere solent, in ѣ: солнцѣ, сердцѣ, a vulgari

gari suo солнцо, сєрдцє. по морю in Ostrogiensi est Polonismus, nisi sit potius Dativus, cum по saltem apud Russos etiam Dativum regat. по морꙋ vero est Serbismus.

Plur. Gen. їй in 2da nonnisi ea postulant, quae in їє desinunt: копїй, орꙋжїй, a копїє, орꙋжїє. A сто fit сът seu сот vocalem euphonicam inserendo; a сєрдцє vero сєрдц et сєрдєц; at нѣдр a plur. нѣдра, царств a царство, царствїй vero a царствїє.

Dat. in ам et Loc. in ах Russis proprius est. Hinc in libris impressis non raro дрєвам, мѣстам, сєрдцам, свѣдѣнїам, чꙋвствїам, pro дрєвωм, мѣстωм, сєрдцєм, свѣдѣнїєм, чꙋвствїєм. Sic et челах, морах, ложах, лицах сєрдцах pro челѣх etc.

Loc. єх post quasdam consonas: чадєх, ложєснєх, вратєх, пꙋтєх a пꙋто; в ꙗтрѣх et ꙗтрєх. Rarius ох pro єх: сєлох, вратох, колѣнох. Post щ olim єх pro их: жилищєх, at post ї omnino их, uti paradigma in їє ostendit. Prov. 7, 12. recte на распꙋтїих e veteri editione servatum fuit, at v. 8. в распꙋтїах correcta exhibet. Sed et alia in их pro єх seu ѣх occurrunt: сєрдцих, полих; ложих et морих in Ostrog. Rarissime in libris antiquis ах: ложєснах in cod. Serbico, sed et ложєснѣх.

Soc. in ами Russi adoptarunt, pro ы et и: простирадами in correcta Prov. 7, 16. pro простирады, v. 21. тєнєтами etiam in Ostrogiensi; оужами pro

оужи

оужи, сонїами pro сонїй. Desinentia in їє admittunt quandoque ми: знаменьми, играньми, беззаконьми, pro знаменїи etc. Adde e libris Serbicis пред вратми pro враты, време́нми pro вре́мены.

§. 12.

Declinatio Femininorum.

	I.	II.		III.	IV.
Nom.	вода	воля	ладїя	церковь	кость
Acc.	водꙋ	волю	ладїю	церковь	кость
Gen.	воды	воля	ладїя	церкве	кости
Dat.	водѣ	воли	ладїи	церкви	кости
Soc.	водою	волею	ладїею	церквїю	костїю
Voc.	водо	воле	ладїе	церкви	кости

Pluralis.

	I.	II.		III.	IV.
N. A.	воды	воля	ладїя	церкве	кости
Gen.	вод	воль	ладїй	церквїй	костїй
Dat.	водам	волям	ладїям	церквам	костем
Loc.	водах	волях	ладїях	церквах	костех
Soc.	водами	волями	ладїями	церквами	костми

Ad primam spectant non solum Feminina in а post consonas solidas, sed etiam Masculina in а, ut воевода, юнота, слꙋга.

Ad

Ad 2dam Feminina et Masculina in ѧ; hinc et desinentia in жда, жа, ша, ца, ча, щა, ut нѹжда, ѡдежда, надежда (надежа), госпожда (госпожа), кожа, мрежа, стража, дѹша, чаша, овца, мышца, птица, юница, вдовица, лѹча, алча fames, притча, пища; et Masculina велможа, юноша, предтеча, in quibus omnibus а vices liquidae ѧ agit. Ista in Accusativo admittunt ѹ pro ю: мрежѹ, дѹшѹ, pro мрежю, дѹшю. Huc etiam pertinent Fem. formae ыни (ынѧ); horum Vocativus similis est Nominativo: рабыни, кнѧгыни, Plur. Nom. рабынѧ. Collectivum братїѧ. (fratres) flectitur ut ладїѧ: Acc. братїю, Gen. братїѧ, Dat. братїи.

Smotriski Masculinis сѹдїѧ, юноша in Gen. sing. et Nom. plur. inflexionem russicam и attribuit, Mrazowitѣ plane Femininis omnibus. At ego antiquiorum codicum auctoritatem respiciens non potui in Gen. sing. et Nom. plur. и, utpote terminationem russicam, antiquiori slavicae ѧ praeferre. In libris serbicis е seu ѥ pro ѧ locum habet: нѹжде, надежде, лѹче, землѥ, тлѥ, бѹрѥ. Inde ѿ банѣ in editione Ostrogiensi, in qua flexiones antiquae frequentius obviae sunt, legitur Sir. 34, 23. (olim certe ѿ банѧ), nunc in correcta ѿ бани pro Russorum consuetudine.

Ad 3tiam spectant desinentia in овь seu ви, ut кровь seu крови, церковь seu церкви. Feminina formae ы, ut любы, ятры, свекры casus obliquos petunt a любовь, ятровь, свекровь. неплоды, Acc. неплодовь, Gen. неплодве etc. ятры, ятровь ser-

vat

vat o (saltem in editionibus russicis) etiam in aliis casibus: петрове, петрови, петровїю. Augmentum ерь postulant мати et дщи.

Nom.	мати	дщи
Acc.	матерь	дщерь
Gen.	матере	дщере
D. L.	матери	дщери
Soc.	матерїю	дщерїю.

Soc. olim et матерѣю. In plurali матере et матери, Gen. матерїй, Dat. матерем, Loc. матерех, Soc. матерми. Pro plur. дщере et дщери etiam дщера, Dat. дщерам conformiter 2dae.

Ad 4tam pertinent Feminina in consonas liquidas desinentia (exceptis quae sunt tertiae in овь), вѣтвь, скорбь, дань, сѣнь, мысль, пдь, сѣть, клѣть, лесть, горесть, радость, рѣч, желч, нощ etc. Pluralia штреби, изгреби, гусли, гусли, двери, дѣти, перси. кровь 3tiae, in plur. крови.

Notae in quosdam casus.

Gen. и in 2da declinatione, ut земли, тли, стези, души, pro земля, тля, стезя, душя seu душа, sicuti Dat. ѣ: волѣ, ржѣ, птицѣ pro воли, ржи, птицы, est recentior russica inflexio, nunc in editionibus a Russis adornatis passim obvia. Pro Gen. надежда, et Acc. надежду in libris antiquis надежда, надежю reperias.

Soc.

Soc. ею et їю Russi contrahunt in ью: смерътью, кѹпелью, дщерью. Pro ею post жд etiam ою occurrit: надеждою uti in 1ma, melius utique надеждею conformiter secundae.

Voc. е pro и in 4ta libri recentiores et Grammatici quidam male exhibent: двере, смерте, радосте. Rectius смерти, радости (Psal. 31. 7.), крѣпости (Psal. 17, 1.). Voc. о pro е exeuntia in жда subinde habent: надеждо, rectius надежде. юношо pro юноше in libris glagoliticis occurrit. вѣтво (pro вѣтви a вѣтвь) male formatum est, cum forma вѣтва non sit usitata.

Plur. Nom. et Acc. и pro ѧ in 2da, ut земли pro землѧ, стези pro стезѧ, a Russis serius invecti sunt. Nam Psal. 22, 3. pro на стези правды super semitas justitiae, Ostrogiensis legit на стезѧ правы (правы utique vitiose pro правды). Sic et pro Nom. masc. сѹдїи, Psal. 140, 6. Ostrog. habet formam antiquam сѹдїѧ, et Psalt. Venetum, utpote e cod. serbico editum, сѹдїе.

Gen. бездн a бездна, земль a землѧ, молитв a молитва, жертв, паств, a жертва, паства, татв et татьб in codd. serbicis pro татїб a татьба. Sunt tamen, quae euphoniae causa inter duas consonas in fine vocalem е inserunt: тем a тьма, сѹдеб a сѹдьба, овец ab овца, оустен ab оустна, зорей a зорѧ: даже до зорей olim Act. 20, 11. Gen.

 смо-

смоквїй seu смоквей non est proprie a смоква; sed a forma смоквы seu смоковь.

§. 13.

Declinatio Adjectivorum indefinitorum.

Adjectiva indefinita, aliis apocopata dicta, cum terminatione a Substantivis non differant, habita ratione generis etiam Substantivorum paradigmata sequuntur. Igitur masc. благ inflectitur ut раб, fem. блага ut вода, neutr. благо ut слово. Sic Possessiva павлов, павлова, павлово, царев, царева царево, ѕмїин, ѕмїина, ѕмїино. господень autem et alia, quae consona liquida finiuntur, 2dae Masculinorum, господня 2dae Femininorum, господне denique 2dae Neutrorum se conformant. Exceptis tamen quibusdam casibus. Nam Sociativus singularis, Dativus, Localis et Sociativus pluralis vix non semper Adjectivorum definitorum inflexionem adsciscunt. Mixtam proinde sistunt Grammatici Declinationem. сват enim, свата, свату, свате, свате, in Plurali свати, Acc. сваты, Gen. сват sunt inflexiones Substantivis communes, Soc. vero singularis сватым, Dat. in plurali сватым, Loc. сватых, Soc. сватыми Adjectivis definitis conformes. Demus jam hic paradigmata quaedam in Grammaticis quidem obvia, sed correctiora.

Mas-

Masculinorum Singularis.

Nom.	павлов	2. павль	нищь
Gen.	павлова	павла	нища
Dat.	павлову	павлю	нищу
Loc.	павловѣ	павли	нищи
Soc.	павловом	павлем	нищем.

Sic et варнавин, варнавина, варнавину etc. словенск, словенска etc. Neutra павлово, павле, нище; in obliquis casibus non differunt a Masculinis: Gen. павлова, Dat. павлову etc.

Pluralis.

Nom.	павлови	2. павли	нищи
Acc.	павловы	павлѧ	нищѧ
Gen.	павлов	павль	нищ
Dat.	павловωм	павлєм	нищєм
Loc.	павловѣх	павлѣх	нищех
Soc.	павловы	павли	нищи.

Neutra Nom. et Acc. павлова etc.; in reliquis casibus, uti Masculina.

Femininorum Singularis.

Nom.	павлова	2. павла	нища
Acc.	павлову	павлю	нищу
Gen.	павловы	павлѧ	нищѧ
Dat.	павловѣ	павли	нищи
Soc.	павловою	павлею	нищею.

Pluralis.

Nom.	павловы	2. павла	ница
Gen.	павлов	павль	ниц
Dat.	павловам	павлам	ницам
Loc.	павловах	павлах	ницах
Soc.	павловами	павлами	ницами.

Gen. павловых, Dat. павловым, Loc. павловых, Soc. павловыми, et 2. Gen. павлих, Dat. павлим, Loc. павлих, Soc. павлими apud Meletium et alios, utpote inflexiones magis usitatae, sunt proprie casus definiti Adjectivi: павловый, павлій.

Exempla numeri singularis.

Nom. masc. дом давидов, сын царев, мѫж безѫмен, ѧзык лстив, меч остр, град тверд, мал квас, плод зъл, дар благ, гроза зелен, плач горек, страх лют. 2. бог їакѡвль, день господень. Sic Acc. дѫх прав, дождь волен, камень горащ, град ѡпѫстѣвш, меч градѫщ.

Neutr. слово лѫкаво, отроча младо, сердце глѫбоко, подобїе змїино, время люто, рамо наго. 2. слово господне, око нетѧщие, масо юнче.

Fem. честь царева, глава змїева (змїина). 2. слава господна, высота чловѣча, рѫка грѣшнича, гора сїѡна.

Acc. Fem. главѫ змїевѫ, ризѫ новѫ, оудель плачевнѫ. 2. славѫ господню, дѫшѫ праведничю, маздѫ пророчю (пророчѫ), горѫ сїѡню.

Gen.

Gen. masc. прꙋда чиста electri puri, мꙋжа премꙋдра, крова дивна, ѿ слꙋха зла, из конца сѣверска, меча остра, телца юна, пѣвнивца сладка; мꙋжеска, женска полꙋ. 2. домꙋ господна, ѿ рая божїя. Neutr. ѿ словесе матежна, сердца съкрꙋшена и смирена, 2. лица божїя.

Fem. ѿ горы малы, трꙋбы рожаны, из рꙋкы адовы, ѿ воды многы, ѿ рꙋкы стражевы. 2. ѿ сѣти ловча, дщере сїѡня, ѿ дѣтели дїавола.

Dat. masc. сынꙋ єдинородꙋ, мꙋжꙋ праведнꙋ, к домꙋ царевꙋ, плотꙋ возрниновенꙋ, по пꙋти непорочнꙋ, князю тꙋрскꙋ, живꙋ быти ємꙋ. 2. богꙋ їакѡвлю, домꙋ господню. Neutr. лицꙋ божїю. Femin. Dat. similis est Locali.

Loc. masc. в гласѣ трꙋбнѣ, в пꙋти непорочнѣ, в столпѣ ѡблачнѣ, в гробѣ новѣ изсѣченѣ, на всем холмꙋ высоцѣ, в ѡбразѣ мꙋжьсцѣ, на гладцѣ камыцѣ, в народѣ мнозѣ, на одрѣ постланѣ, ѡ князи тꙋрстѣ, на жирꙋ блазѣ. 2. в домꙋ господни, в храмѣ божїи, ѡ нетерѣ ісѣ оумрши. Neutr. на мѣстѣ злачнѣ, на поли добрѣ (плоднѣ), в сердци морстѣ, в сребрѣ достоинѣ, 2. на лонѣ авраамли.

Fem. на пажити тꙋчнѣ, в церкви велицѣ, ризѣ ветсѣ, на горѣ высоцѣ, на земли пꙋстѣ и непроходнѣ и безводнѣ, на водѣ мнозѣ, в дꙋбравѣ древянѣ. 2. в силѣ господни.

Soc.

Soc. masc. дѹхом владычном, смыслом чистом, с скотом избранном, с мечем щѹдском, многом ꙗзыком. 2. дождем потоплающем. Neutr. пришествїем тїтовом, надѣꙗнїем многом. 2. божїем словом, именем господнем (Serb. cod. господнем). Soc. Fem. non differt a Soc. definito: славою отнею.

Vocativus possessivorum similis est Nominativo: предтече спасов, боже їаковль, сыне непризнин, давїдов, дїаволь, члвѣч. Alia amant е: свате, блаже, праведне, бѹе, нище; cum Substantivis constructa definitorum terminationem assumunt: отче сватый, боже благый. Occurrit tamen роде невѣрен pro невѣрный.

Exempla numeri pluralis.

Nom. masc. кнази їѹдови, сынове ефремли, строщи давидови, людїе мнози etc. Neutr. Nom. et Acc. стада вельблѹдска, оуста ѿверста, ребра сѣверова. 2. дѣла господна, маса юнча.

Femin. Nom. et Acc. дщере царевы, очи веселы, скорби многы и ѕлы, птица пернаты. 2. кожа овна, пастви овча.

Acc. masc. воа многы, люди храбры, ѕвѣри ѕлы, мѹжа силны. 2. сыны овна.

Gen masc. плωд ѕωл (pro плодωв ѕлых), бωг слїан (слїаных), ѿ острωв мнωг, мѹж иноꙗзычен

чен, камєнь огнєн, до предѣл мꙋринск, плѣнник жидовск. 2. ѿ влас вельблꙋждь, ѿ рог єдинорождь, ѿ днь многажайш, ѿ матерень сосєц, средѣ град ѡпꙋстѣвш. Neutr. оуст лвов, ѿ мнѡг лѣт, словес ложен (pro ложных), лиц грѣшнич, стомл мѣдан, сребрлн, ложесн саррин. Femin. крꙋп пшеничен, ѿ доск купарисен, плѣв смѣшен (pro смѣшеных). 2. стран погыбш (погыбших).

Dat. masc. птенцєм врановом (pro врановым), нам живом быти, нам стом и непорочном, дїаконѡм чистом, симже такѡ свршеном, первенцєм написаном. 2. дꙋхом льстчем. Neutr. тщем нѣдром Job. 31, 34. κόλπῳ κενῷ, nunc тщим нѣдрѡм. Femin. многам дшам крстїанскам, оузам моим явленам, старицам поракощенам, црквам галатїйскам. 2. оустнам исповѣдающем (-ам), et ѕвѣздам сїающам (in Mss.). Adde дверем затворенom, rectius затворенам.

Loc. masc. в людех тажцѣх, по мнозѣх днех, в скꙋделних сꙋсꙋдѣх. Neutr. в дѣлѣх добрѣх. Femin. в страстех многах, на крижалех каменах, в рꙋкотворенах црквах, ризах позлащенах бѣлах, на колесницах мщах, средах морскаx. 2. в козїах кожах, вь бльстещахсе ризах (Mss. Serbici).

Soc. masc. оузы желѣзны, многы ногты, с людми многы, прѣд многы свѣдѣтели, языкы

чело-

Soc. masc. дѹхом владычном, смыслом чистом, с скотом избранном, с мечем цѹдском, многом ꙗзыком. 2. дождем потоплающем. Neutr. пришествїем тїтовом, надѣꙗнїем многом. 2. божїем словом, именем господнем (Serb. cod. господнем). Soc. Fem. non differt a Soc. definito: славою отчею.

Vocativus possessivorum similis est Nominativo: предтече спасов, боже ïаковль, сыне непризник, давïдов, дïаволь, чл҃вѣч. Alia amant e: свате, блаже, праведне, б҃е, нище; cum Substantivis constructa definitorum terminationem assumunt: отче сватый, боже благый. Occurrit tamen роде невѣрен pro невѣрный.

Exempla numeri pluralis.

Nom. masc. кнази ïѹдови, сынове ефремли, строци давидови, людïе мнози etc. Neutr. Nom. et Acc. стада вельбл҄ѹдска, оуста ѿверста, ребра сѣверова. 2. дѣла господна, маса юнча.

Femin. Nom. et Acc. дщере царевы, очи веселы, скорби многы и ѕлы, птица пернаты. 2 кожа овна, паствы овча.

Acc. masc. воа многы, люди храбры, ѕвѣри ѕлы, мѹжа силны. 2. сыны овна.

Gen masc. плωд ѕωл (pro плодωв ѕлых) бωг слïан (слïаных), ѿ острωв мнωг, мѹж иноꙗзы

чен

чен, камень огнен, до предѣла мѵринск, плѣнник жидовск. 2. ѿ блаѕ вельблѫжд, ѿ рог единорожд, ѿ днь мишжайш, ѿ матерень сосец, средѣ град оплѫтѣвш. Neutr. оуст лвов, ѿ миш лѣт, словес ложен (pro ложных), лиц грѣшнич, столл мѣдан, сребран, ложесн царрин. Femin. крѫп пшеничен, ѿ доск купарисен, плѣв смѣшен (pro смѣшеных). 2. стран погыбш (погыбших).

Dat. masc. птенцем брановом (pro брановым), нам живом быти, нам свтом и непорочном, дяконшм чистом, симже таки свршеном, первенцем написаном. 2. дѫхом лысчим. Neutr. тщим [illegible]дром Job. 31, 34. [illegible], [illegible] тщим [illegible]дрым. Femin. многам дшам христианскам, [illegible]ним пеленам, старицам порабощенам, [illegible] галатийскам. 2. оусинам непобѣждающим [illegible] вѣдам сїающам (in Mss.), [illegible] двѣрам [illegible]ном. rectius затворенам.

Loc. masc. в людех [illegible] в [illegible]. в скѫделниках [illegible] [illegible] [illegible]. Femin. в страстех многх, [illegible] каменах, в рѫкотворенах црквах [illegible] [illegible] бѣдах, на колесницах [illegible] [illegible] в козїах кожах, в [illegible] [illegible]

Soc. masc. [illegible] [illegible] людми многы, [illegible] [illegible]

человѣчскы и ангелскы, цари и сынми израилевы. 2. власы велблѫжди, с людми божїи (pro божїими. Neutr. оусты давїдовы, дѣлы добры, благы; лѣты вѣчны, расны златы (pro златыми), пѫты мѣданы, оужи новы. Dual. великома крилома. Femin. многами слзами, ризами многоцѣнными, нитьми златами. 2. кожами овнами.

Casus rarius obvios, nimirum Dativum, Localem, et Sociativum pluralem, non nisi e codicibus antiquis colligere licuit. In editionibus enim fere omni in loco Adjectivorum definitorum terminationes substitutae fuere, ita ut mirer Hebr. 11, 37. козїах etiam in postrema editione adhuc retentum fuisse pro козїих, cum in paradigmate божїй apud Meletium et alios formae indefinitae casus non designentur alii, quam Masculinorum et Neutrorum Gen. божїа, Dat. божїю, et Loc. (etiam Femininorum) божїи. Admittunt enim non raro possessiva in їй, ut кравїй, песїй, овчїй hos tres casus in singulari ad normam indefinitorum. Sic etiam велїй, Gen. велїа, Dat. велїю, Loc. велїи pro masc. велїем et fem. велїей. In reliquis casibus a definitorum declinatione non deflectunt. Frequentior adhuc usus est possessivorum in ь, et gentilium in ск, quae in Nominativo formam indefinitam amant, uti павль, сыновень, рѡссїйск, quorum saltem Genitivos plur. indefinitos notavit

Me-

Meletius: па̑вль, сыншвнь (сыновень), рѡссїйск; in paradigmate vero павлов, варнавин non nisi definitos павловых, варнавиных. In Participiis (Gerundivis) notavit Gen. бїющꙗ, бившꙗ, Dat. бїющꙋ, бившꙋ, et Acc. fem. бїющꙋю, бившꙋю, Accusativos plurales бїющꙗ, бившꙗ, in participio passivo Gen. бїєна, Dat. бїєнꙋ, Acc. fem. бїєнꙋ, et Acc. plurales бїєны, n. бїєна. Addi possunt Nom. (et Acc.) огнь палѧщ, юг вѣющ, град шпꙋстѣвш, глас съшедш, fem. -щи, n. -ще. отеч, отча, отче, Gen. отча, Dat. отчꙋ, Loc. отчи, Acc. fem. отчꙋ, Gen. plur. отєч, uti et alia Adjectiva indefinita secundum paradigma нищ inflectuntur, Vocativo possessivorum excepto, qui є respuit: сыне отеч, ꙋченичє спасов, сыне чл҃вѣчь Ezech. 2. 3. 4. etc.

Miror itaque Meletium; cum recte Vocativum павлов notaverit, tamen варнавине, варнавле, павле, сыновне, рѡссїйстє paradigmatibus inseruisse. Magis miror correctores Bibliorum Levit. 19, 32. лице старчо scripsisse, cum Ostrogiensis recte старче habeat. In libellis preces continentibus post ч vulgare о pro є non semel offendas: богородичо, pro богородиче, разбойничо покаѧнїє pro разбойниче.

Pronominum 1. et 2. personae Declinatio.

§. 14. Pronomina personalia 1mae et 2dae personae, et reciprocum сѧ, se, omnium personarum, prorsus anomala sunt. Ab аз, ego, nulli formantur casus, sed a Nominativo inusitato,

cu-

cujus radicalis litera erat м, a qua reliqui casus, quidam affigendo vocales, alii interponendo augmentum ен, deducuntur. A pronomine ты, tu, et reciproco ся, quae tamen pro ен augmentum еб assumunt, eodem modo casus formantur. In Plurali 1mae personae м et н in Nom. мы, et Acc. ны alternant, ita tamen ut non a Nominativo мы, sed ab Accusativo ны casus obliqui deducantur. Pluralem 2dae personae constituit radix вы, a ты omnino distincta. Reciprocum ся, cum ad omnes tres personas utriusque numeri referatur, caret Nominativo proprio, ejusque inflexio in plurali prorsus eadem est, quae in singulari. Declinantur vero азъ, ты, ся hoc modo:

Sing.	Nom.	(азъ)	ты	—
	Acc.	мя	тя	ся
	Gen.	мене	тебе	себе
	Dat.	мнѣ, ми	тебѣ, ти	себѣ, си
	Loc.	мнѣ	тебѣ	себѣ
	Soc.	мною	тобою	собою.
Plur.	Nom.	мы	вы	—
	Acc.	ны	вы	—
	Gen.	нас	вас	—
	Dat.	нам	вам	—
	Loc.	нас	вас	—
	Soc.	нами	вами	—

Dual.

Dual. N.A. m. ва —

f. вѣ

G. L. наю ваю

D. S. нама вама.

Male Meletius Nom. ва, вѣ, personae 2dae tribuit, cum tamen ipse єсва, бꙋдєва personam primam esse recte statuerit. Vide P. I. §. 90. Nominativi на, нѣ, qui personae primae tribui solent, prorsus conficti sunt, nec eos ullibi reperire licet, praeterquam apud Grammaticos, qui a Genitivo наю eos formandos censuere. Jam in Mss. confundi solent genera dualis, ita, ut fem. вѣ frequenter pro ва legatur. Act. 13, 32. вѣ вам благовѣствꙋевѣ, nos vobis evangelizamus, legit Apostolus a Damiano monacho An. 1324 scriptus, editi vero in plurali мы вам благовѣствꙋем. Luc. 23, 41. legunt Codices Mss. et Liturgia Veneta An. 1519. и вѣ — вспрнемлєвѣ, et nos — recipimus, Ostrogiensis vero et correcta substituunt мы (pro вѣ) et воспрїемлєва masculinum pro feminino.

§. 15. Etiam hic, uti in Substantivis masculinis animatorum, Genitivi мене, тебе, себе, et нас, вас supplere solent Accusativum. Designat enim in lingua slavica et Genitivus objectum rei. Utuntur autem Slavi Genitivis horum pronominum ad exprimendum Accusativum emphaticum. Sic et Dativus emphaticus мнѣ, тебѣ, себѣ, initio Constructionis et cum praepositionibus locum habet.

Localis in singulari Dativo emphatico similis est, uti in declinatione Substantivorum; in plurali vero non differt a Genitivo, uti in Adjectivis;

vis: Gen. ѿ нас, Loc. ѡ нас. In Reciproco autem ся, etiamsi ad pronomina pluralia referatur, hi casus distinguuntur. Dicendum enim мы ѿ себе, вы ѿ себе in Genitivo, et мы ѡ себѣ, вы ѡ себѣ in Locali.

Sociativi singularis terminatio - ою, Nom. et Acc. plur. - ы, Dat. - ам, Soc. - ами casibus Femininorum primae Declinationis respondent.

Accusativi ны, вы etiam pro Dativis нам, вам usurpari solent: дай ны, повѣждте ны. Ostrog. Jos. 9, 25. ꙗкоже вы есть годѣ, correcta nunc ꙗкоже угодно єсть вам.

с in нас, вас terminationi х in Pronominibus 3tiae personae et in Adjectivis respondet. Censeri igitur possunt нас, вас orta ex нах, вах, cum х in с transformari soleat.

Caput II.

Pronominum tertiae personae et Adjectivorum definitorum et Numeralium Declinatio.

§. 16. Multum differre flexiones Pronominum tertiae personae a Substantivorum Declinatione cuilibet intuenti Schema generale Pronominum sat clare patet. Genitivi character est ого, seu его, Dativi омꙋ seu емꙋ, Localis ом seu ем. Praemisimus autem Pronominum Declinationes flexioni-

nibus Adjectivorum definitorum, quod haec terminationem suam Pronomini и҆ (ін) debeant. Istud enim in fine illorum appositum articulum definitum aliarum linguarum supplet. Coaluit nimirum благый ex благъ et ин, благаго (olim благааго) ex блага его, благомꙋ (olim благꙋꙋмꙋ) ex благꙋ емꙋ, Plur. благыѧ ex благы ѧ, благых (olim благыих) ex благъ их etc.

Pronominum tertiae personae Declinatio
I. et II.

Sing.	Nom.	Acc.	Gen.	Dat.	Loc.	Soc.
M. 1	т, той	т, той	того	томꙋ	том	тѣм
2	сь, сїй	сь, сїй	сего	семꙋ	сем	сим
N. 1	то, тое	то, тое	того	томꙋ	том	тѣм
2	се, сїе	се, сїе	сего	семꙋ	сем	сим
F. 1	та, таѧ	тꙋ, тꙋю	тоѧ	той	той	тою
2	си, сїѧ	сїю	сеѧ	сей	сей	сею
Plur.						
M. 1	ти, тїи	ты, тыѧ	тѣх	тѣм	тѣх	тѣми
2	си, сїи	сїѧ	сих	сим	сих	сими
N. 1	та, таѧ	та, таѧ	—	—	—	—
2	си, сїѧ	си, сїѧ	—	—	—	—
F. 1	ты, тыѧ	ты, тыѧ	—	—	—	—
2	сїѧ	сїѧ	—	—	—	—

De-

Declinatio Adjectivorum definitae terminationis I. et II.

Sing.	Nom.	Acc.	Gen.	Dat.	Loc.	Soc.
M. 1	-ый	-ый	-агѡ	-омȣ	-ом -ѣм	-ым
2 a	-їй	-їй	-агѡ	-емȣ	-ем	-им
b	-їй	-їй	-їѧгѡ	-їемȣ	-їем	-їим
N. 1	-ое	-ое	—	—	—	—
2 a	-ее	-ее	—	—	—	—
b	-їе	-їе	—	—	—	—
F. 1	-аѧ	-ȣю	-ыѧ	-ой -ѣй	-ой -ѣй	-ою
2 a	-ѧѧ	-юю	-ѧѧ	-ей	-ей	-ею
b	-їѧ	-їю	-їѧ	-їей	-їей	-їею
Plur.						
M. 1	-їи	-ыѧ	-ых	-ым	-ых	-ыми -ѣми
2 a	-їи	-ѧѧ	-их	-им	-их	-ими
b	-їи	-їѧ	-їих	-їим	-їих	-їими
N. 1	-аѧ	-аѧ	—	—	—	—
2 a	-ѧѧ	-ѧѧ	—	—	—	—
b	-їѧ	-їѧ	—	—	—	—
F. 1	-ыѧ	-ыѧ	—	—	—	—
2 a	-ѧѧ	-ѧѧ	—	—	—	—
b	-їѧ	-їѧ	—	—	—	—

§. 17.

§. 17.

Declinationis Pronominum primae exemplum он.

	M.	N.	F.
S. Nom.	он	оно	она
Acc.	он	оно	онꙋ
Gen.	оного	оного	оноѧ
Dat.	ономꙋ	ономꙋ	оной
Loc.	оном	оном	оной
Soc.	онѣм	онѣм	оною.
Pl. Nom.	они	она	оны
Acc.	оны	она	оны
G. L.	онѣх	онѣх	онѣх
Dat.	онѣм	онѣм	онѣм
Soc.	онѣми	онѣми	онѣми.

Dual. Nom. Acc. m. она, f. онѣ. Gen. Loc. онꙋ, Dat. Soc. онѣма.

Huic paradigmati se conformant non solum Pronomina alia, ut ов, сам, ин, sed etiam Numeralia, quae in consonas solidas desinunt, uti кдин, кдиного, Soc. кдинѣм; всак, всакого, Soc. всацѣм, Soc. plur. всацѣми.

Masculinum кто (rejecto determinativo то) inflectitur: кого, комꙋ, ком, at Soc. кым Adjectivorum more, non кѣм. Sic et къждо (кождо) когождо, комꙋждо.

той-

тойжде, таяжде, тоежде uti той in Tabula Pronominum declinabis: тогожде, томужде etc.

Neutrum чесо, чесого, чесому, чесом, cujus Soc. non est in usu. Hujus Gen. чесого contrahi solet in чесω: чесω ради propter quod.

Nom. он, она, оно definitae terminationis capax est: оный, оная, оное. In plurali: оніи, оныя, оная.

Gen. ого (f. оя) proprie Pronominibus convenit: иного, самого, licet ipse Meletius praeter тогω, когω, чесогω, reliquis агω, (f. ыя) tribuat: онагω, оныя, самагω, самыя etc.

In libris slavicis всякого, всякоя et всякаго, всякыя obvia sunt, sed всякого est a всяк, всякаго vero a всякый, quod more Adjectivorum definitorum inflectitur. Recentiores editores inflexionem агω antiquae ого etiam in aliis male praeferunt.

Grammaticos nimis subtiliter distinguere Genitivos когω, оногω etc. a кого, оного, quando Genitivo Accusativus animatorum suppletur, alibi jam monuimus.

Dat. et Loc. fem. praeter ой etiam ѣй (excepto tamen той) Pronominibus tribuit Meletius: самой et самѣй, оной et онѣй. Rectene? Confer tamen Adjectivorum definitorum ой et ѣй.

Soc. ѣм: инѣм. Sic тцѣм, колицѣм.

Gen. et Loc. plur. ѣх, Dat. ѣм, Soc. ѣми: инѣх, инѣм, инѣми, ab ин. Melius utique quam иных, иным, иными a librariis et editoribus russis invecta. Male itaque apud Meletium Dat. plur. тым pro тѣм, Dual. тыма, distinguendo Dativum a Soc. тѣма; recte vero apud eundem Dat. самѣм, обѣм, онѣм, Soc. dual. самѣма, обѣма, онѣма, plur. самѣми etc.

Idem de Numeralibus valet. Gen. et Loc. єдинѣх, колицѣх, толицѣх, многѣх, Dat. єдинѣм, Soc. єдинѣми, многѣми, колицѣми.

§. 18.

§. 18.

Declinationis Pronominum secundae exemplum ѝ, Gen. ѥго.

S. Nom.	(он)	(оно)	(она)
Acc.	ѝ	ѥ	ю
Gen.	ѥго	—	ѥꙗ
Dat.	ѥмꙋ	—	ѥй
Loc.	ѥм	—	ѥй
Soc.	им	—	ѥю.
Pl. Nom.	(они)	(она)	(оны)
Acc.	ꙗ	—	—
G.L.	их	—	—
Dat.	им	—	—
Soc.	ими	—	—

Dual. N. A. (m. она, f. онѣ), G. L. ѥю, D. S. има.

Duales apud Meletium masc. а, fem. ѣ, neutr. а ficti sunt. Nominativi enim hujus Pronominis inusitati supplentur pronomine demonstrativo он, si emphasis id exigat. Accusativum vero dualis supplet pluralis ꙗ omnium generum.

Male apud Maximow et alios penes ꙗ in Accusativo ѝх appositum fuit, quod illi a Genitivo и́х sine omni fundamento accentu distinguendum censuere.

Relativum иже eodem modo inflectitur:

S. Nom.	иже	f. ꙗже	n. ѥже
Acc.	иже	юже	ѥже
Gen.	ѥгоже	ѥꙗже	ѥгоже

Pl. Nom.	иже	ꙗже	ꙗже
Acc.	ꙗже	ꙗже	ꙗже
Gen.	ихже	ихже	ихже.

Accusativo ѝ (et иже) animatorum correctores Bibliorum et editores aliorum librorum liturgicorum innumeris in locis Gen. его (et егоже) substituerunt.

Si praecedat praepositio ante им, их, ими, prostheticum н praefigitur: с̓ ним cum eo, с̓ ними cum eis, к̓ ним ad eos, ѿ них ab eis, с̓ нимже cum quo, с̓ нимиже cum quibus. нань, зань contracta sunt ex на ни, за ни pro на и, за и; воньже ex вониже pro во иже; нана pro на ꙗ, наню pro наю. Sic et из него pro из его, ѿ неа, к̓ немꙋ, к̓ ней, ѡ нем, за не pro за е. Librarii Serbici scribunt из нкго, ѿ нкꙗ, к̓ нкмꙋ, ѡ нкм.

Demonstrativum сь, cujus femininum си et neutrum singulare се, plurale си in antiquis libris sat obvia sunt, definitam terminationem amat: сїй seu сей, f. сїа, n. сїе. In Damiani Apostolo tamen legitur ась что pro а сей что, hic autem quid. Alibi etiam ꙗкось quia hic, въ мирсь et въ мирось in mundum hunc. Inflexionem ejus dedimus in Tabula Pronominum.

Dativo plur. сї̈м, ӥм in libris impressis imponi solet камора, ut discernatur a Soc. singulari сим, им.

Neu-

Neutrum что rejecto то inflectitur in obliquis casibus ut его, Gen. чего, (pro quo tamen fere чесѡ usurpatur), Dat. чемꙋ, Loc. чем, Soc. чим.

§. 19. Eodem modo Possessiva мой, твой, свой, наш, ваш inflectuntur:

S. Nom.	мой	наш	f. моꙗ	наша
Acc.	мой	наш	мою	нашꙋ
Gen.	моего	нашего	моеа	нашеа
Dat.	моемꙋ	нашемꙋ	моей	нашей
Loc.	моем	нашем	моей	нашей
Soc.	моим	нашим	моею	нашею.
Pl. Nom.	мои	наши	моа	наша
Acc.	моа	—	—	—

Neutra моє seu мое, твое, свое; наше, ваше Gen. моего, нашего etc. ut Masculina, Plur. Nom. Acc. моꙗ, наша.

Dual. Nom. m. моа, наша (seu наша), f. мои, наши, Gen. моею, нашею, Dat. моима, нашима.

Male apud Meletium Dualis fem. in ѣ: сїѣ, моѣ, нашѣ. Nam pro ѣ primae secunda declinatio postulat и: нозѣ мои, рꙋце твои, на обѣ рамѣ свои, оуши наши. Sicut enim pro тѣма, онѣма in secunda dicitur сима, моима, нашима, sic etiam pro тѣ, онѣ dicendum est сїи, мои, наши.

кый (кой), кая, кое non nisi paucis differt:

Acc.	кый	f. кѹю	n. кое
Gen.	коего	коея	
Dat.	коемѹ	коей	
Loc.	коем	коей	
Soc.	кыим, коим	коею	
Pl. Nom.	кыи	f. кыя	n. кая
Acc.	кыя	кыя	кая
G. L.	кыих, коих	—	—
Dat.	кыим, коим	—	—
Soc.	кыими, коими	—	—

Sic кыйждо, коегождо, коемѹждо etc. et нѣкый, нѣкоего etc. Pl. Nom. нѣцїи.

Pronominale чїй, чїя, чїе inflectitur ut мой:

Acc.	чїй	f. чїю	n. чїе
Gen.	чїего	чїея	
Dat.	чїемѹ	чїей	
Loc.	чїем	чїей	
Pl. Nom.	чїи	чїя	чїя
Acc.	чїя	—	—
Gen.	чїих etc.		

ктер, ктера, ктеро, declinatur ut indefinita Adjectiva: Gen. ктера alicujus, Dat. ктерѹ, Loc. masc. et fem. ктерѣ. Pl. Nom. ктери, ктеры, ктера etc.

§. 20.

§. 20.

Adjectivorum definitorum Declinatio I.

(свѧтый).

	M.	F.	N.
S. Nom.	свѧтый	свѧтаѧ	свѧтое
Acc.	свѧтый	свѧтꙋю	свѧтое
Gen.	свѧтаго	свѧтыѧ	свѧтаго
Dat.	свѧтомꙋ	свѧтой *)	свѧтомꙋ
Loc.	свѧтом *)	свѧтой	свѧтом
Soc.	свѧтым	свѧтою	свѧтым
Pl. Nom.	свѧтїи	свѧтыѧ	свѧтаѧ
Acc.	свѧтыѧ	свѧтыѧ	свѧтаѧ
G. L.	свѧтых	—	—
Dat.	свѧтым	—	—
Soc.	свѧтыми	—	—

*) Dat. et Loc. fem. etiam свѧтѣй, Loc. masc. свѧтѣм.

Huc pertinent Pronomina который, дрꙋгый, Numeralia ordinalia первый, вторый et reliqua, excepto третїй; omnia denique Adjectiva in ый, аѧ, ое terminata. Hinc et вселеннаѧ orbis terrarum, respondens gr. particip. ἡ οἰκουμένη, declinatur ut fem. свѧтаѧ.

Gen. in ого, qui in Ostrogiensi, raro tamen, occurrunt, ut 1 Macch. 4, 59. пѧтого, двадесѧтого, alibi малого, свѧтого, великого, sunt Russismi vulgares.

Dat. fem. in ѣй similis Locali, quem vide.

Loc.

Loc. ѣм, f. ѣй valde frequens ab indefinitorum flexione in ѣ ortus, addito in masc. et neutro м, fem. й finali: нарицаемѣм, истиннѣм, праведнѣм, fem. правѣй, славнѣй, малѣй, вторѣй, добрѣй. Exigitque haec inflexio Gutturalium г, х, к, uti et ск, mutationem: блазѣм, блазѣй а благый, ветсѣм, ветсей а ветхый, велицѣй а великый, небесцѣм а небескый, морстѣй а морскый, платсцѣй а платскый. (In libris glagoliticis etiam in Soc. fem. тежцею пзвою gravi ulcere, pro тажкою). In plurali autem in Loc. Dat. Soc. ѣх, ѣм, ѣми pro ых, ым, ыми non nisi improprie usurpari, monuit jam Meletius, cum illae flexiones Pronominibus propriae sint. Hinc таковѣми pro таковыми. Sunt itaque casus мнозѣх, мнозѣм, мнозѣми ab indefinita forma мног, quod ceu Numerale pronominum inflexionem sequitur; многых vero, многым, многыми sunt а многый.

Nom. plur. in їи mutationem transformabilium exigit: блазїи, глѹсїи, земстїи et земсцїи, авраамсцїи, а благый, глѹхый, земскый, авраамскый; дѹси пророчестїи, in Serb. Codd. гласи пророчьсцїи.

Acc. in ыа in hymnis et orationibus obvios, minus usitatos esse, ac pro iis Acc. in ых (их) usurpari monuit Meletius. Dicendum potius fuit, Russos ab aliquo tempore negligere Accusativos et pro his eos uti Genitivis.

Gen. Loc. in ыих, pro ых, Dat. ыим pro ым, Soc. ыими, antiquissimi Codd. habent: праздныих, праздныим, праздныими. Bohemi terminationes ých, ým, ými ob productam vocalem y accentu signant, aut ý in ey resolvunt. Respondentque casibus in ыих, ыим singulares Genitivi in ааго, Dativi in ѹѹмѹ: великааго, великѹѹмѹ, qui in antiquissimo изборник An. 1073 leguntur. Confer etiam in secunda terminationes їих, їим, їими.

§. 21.

§. 21.

Adjectivorum definitorum Declinatio II.

(a. вышнїй).

S.	Nom.	вышнїй	f.	вышнаа	n.	вышнее
	Acc.	вышнїй		вышнюю		вышнее
	Gen.	вышнаго		вышнїа *)		вышнаго
	Dat.	вышнемꙋ		вышней		вышнемꙋ
	Loc.	вышнем		вышней		вышнем
	Soc.	вышним		вышнею		вышним.
Pl.	Nom.	вышнїи		вышнїа *)		вышнаа
	Acc.	вышнїа *)		вышнїа *)		вышнаа
	G. L.	вышних		—		—
	Dat.	вышним		—		—
	Soc.	вышними		—		—

*) Olim et вышнаа (вышнаꙗ) in Gen. singulari; in Nom. et Acc. feminino et in Acc. masculino plurali: древнаꙗ, оутрьнаꙗ, послѣднаꙗ, ближнаа, прочаа, коращаа.

Hoc paradigma sequuntur omnia Adjectiva desinentia in їй, аꙗ, ек, adeoque Comparativi et Superlativi in шїй, (ѣйшїй), Gerundiva in шїй et щїй. Post ш, ч, щ pro а scribi а ex Introductionis §. IX. constat: меншаго', нищаа, нищаго etc. Sic et чꙋждаго а чꙋждїй (чꙋжїй), чꙋждемꙋ, чꙋждем et чꙋжем, чꙋждим et чꙋжим, Acc. fem чꙋждꙋ (чꙋжꙋ), Plur. n. чꙋждаа etc. Pauca quae-

quaedam formant fem. in ïа, neutr. in ïе, quorum flexionem sub 2. b. in Tabula generali dedimus.

(b. велїй)

S. Nom.	велїй	f. велїа	n. велїе
Acc.	велїй	велїю	велїе
Gen.	велїаго	велїа	велїаго
Dat.	велїемꙋ	велїей	велїемꙋ
Loc.	велїем	велїей	велїем
Soc.	велїим	велїею	велїим.
Pl. Nom.	велїи	велїа	велїа
Acc.	велїа	велїа	велїа
G. L.	велїих	—	—
Dat.	велїим	—	—
Soc.	велїими	—	—

Sic inflectuntur дивїй, козлїй, козій, божїй, вражїй, песїй, свчїй, nec non Numerale третїй. In diplomate (грамота) An. 1265. legitur hujus neutrum третїее лѣто (pro третїе) et Acc. fem. на третїюю зимꙋ (quasi a третїаа). Alias Acc. fem. secundum paradigma їю: козлїю кръвь, божїю милость; sic et третїю часть Apoc. 12, 4.

Gen. его, qui in Ostrogiensi subinde occurrit, ut ближнего, дрꙋжнего, искренего, вчерашнего, настоящего, est aut Polonismus, aut Serbismus. Sic Prov. 7, 5. ѿ жены тꙋждеа pro veteri чꙋждаа, nunc чꙋждїа, e Cod. Serbico sumtum est. Gen. ближнаго, положившаго, et Dat. рекшꙋꙋмꙋ, требꙋющꙋꙋмꙋ, in plurali

rali Gen. et Loc. in иних (їних), Dat. in иним, Soc. in ними: ближниих, бїющиим, оунишими, тъщиними in antiquissimis Codd. frequentes sunt. In Damiani Apostolo et in glagoliticis libris Dativi singulares in ѹмѹ leguntur: дающѹмѹ, вскрсшѹмѹ стригѹщѹмѹ, могѹщѹмѹ, in Serbicis seculo XVI. impressis омѹ: живѹщомѹ, рождшомѹ, fem. рождшой.

Femininorum Nom. їа pro аа a Gerundivis in ши, щи ortus est: раждающїа, болѣвшїа, in Damiani Apostolo, pro раждающаа, болѣвшаа. Sic et Pluralis in еи pro їи a plurali Gerundivorum in ще, ше: ходащеи, шедшеи.

Dat. sing. имѹщїи, Loc. божїи, Dat. plur. падшем, пославшем, сходащем, immo et велїем, sunt casus indefinitis Adjectivis proprii, de quibus supra.

§. 22.

Numeralium Declinatio.

Numeralia, cum formas induant diversas, etiam flexionibus multum differunt. сто, тысаща (тысѹща), тма myrias, Substantivorum, первый etc. Adjectivorum declinationes sequuntur. обой, двой, трой uti Pronomen мой declinantur. един Pronominum demonstrativorum declinationi primae, весь fere secundae se conformant.

	Masc.		Fem.	
S. Nom.	един	весь	една	вса
Acc.	един	весь	едінѹ	всю
Gen.	единого	всего	единоа	всеа
Dat.	единомѹ	всемѹ	единой	всей
Loc.	едином	всем	единой	всей
Soc.	единѣм	всѣм	единою	всею.

Pl.

Pl. Nom.	кдини	вси	кдины	вса
Acc.	кдины	вса	кдины	вса
G. L.	кдинѣх	всѣх	—	—
Dat.	кдинѣм	всѣм	—	—
Soc.	кдинѣми	всѣми	—	—

Neutrum Nom. Acc. кдино, все. Plur. кдина, вса, in aliis casibus cum Masculino convenit. кдин etiam in obliquis indefinitae terminationis capax est: Gen. кдина, fem. кдины, Dat. кдинꙋ, fem. кдинѣ, Loc. кдинѣ, Voc. кдине, fem. кдина. In libris recens editis Gen. кдинаго pro кдиного, quod tamen Ostrogiensis et Psalt. Venetum adhuc retinuere, fem. кдиныа, in Plurali кдиній, кдиных, кдиным, кдыными substituta leges.

трїе, четырїе (Russ. четыре) femininorum quartam fere sequuntur:

Nom.	трїе	f. три	четырїе	f. четыри
Acc.	три	—	четыри	—
Gen.	трїй	—	четырь	—
Loc.	трїех	трех	четырех	—
Dat.	трїем	трем	четырем	—
Soc.	трїеми	треми	четырми	

Nom. три, четыри etiam pro omni genere.

Gen. трїй et трей, immo et трею Serborum more, qui трїю, четырїю dicunt. Grammatici, posteriores editiones secuti, non distinguunt Gen. a Locali (трех), cum tamen Marci 14, 5. in editionibus antiquis legatur:

tur: ваше тріи сот пѣназь. Bohemi тріи diu servarunt et чтырь hactenus retinent. Isai. 11, 12. olim ѿ четырь оугл, nunc четырех крил. Jerem. 32, 21. четырь перст, nunc четырех п. Soc. четырма apud Meletium, est vulgaris flexio. Rectius apud eundem треми (in Mss. et трьми), et треми тысащами. трома est ex ore vulgi. трема̀ 1 Reg. 13. 17. est russica inflexio.

Collectiva четверо, шестеро etc. declinantur ut Substantiva neutra: четвера, четверу, четвером. Pluralis masc. четвери (a четвер) apud Meletium, Gen. четверій (melius четвер), Dat. четверем, Loc. четверех, Soc. четверми; pro his alii casus Adjectivorum definitorum adoptarunt: четверых, четверым, четверыми. Quid autem sibi vult Dualis apud Meletium: четвера̀, четверу, четверма?

пать, шесть, седмь, осмь, девать, десать, cum formam Substantivorum femininorum referant, inflectuntur uti feminina quartae declinationis in singulari:

N. A. пать	G. D. L. пати	Soc. патію
шесть	шести	шестію
седмь	седми	седмію

Exempla Genitivi: до пати сѡт, ѿ седми агга, ѿ десати овен, десати лактій, лѣт ста пати. Dativi: шести стѡм, Localis: по шести днех, Sociativi: шестію лѣт, седмію днь per septem

dies

dies, над десатїю градwв, седмїю татив, патїю сwт, с' осмїю мѹж cum octo viris.

Solet autem non raro (Adjectivorum flexionem их, им imitando) Genitivo et Locali affigi х, Dativo м: ѿ патих хлѣб, по днех осмих, седмим аггЛwм, десатим дѣвам. Nec desunt exempla Localis in ех: по четыридесатех лѣтѣх, по лѣтѣх (четыри ста и) тридесатех. Sociativus quoque assumit ми: деньми четыредесатми Act. 1. 3. (in Cod. Serb. деньми четыридесети).

Smotriski agnoscit quidem Gen. Dat. Loc. пати, шести, седми, осми, девати, десати, immo et единнадесати, formavit tamen conformiter quidem paradigmati четыри, четырех, четырем, четырма a пать, шесть Gen. et Loc. патех, шестех, Dat. патем, шестем, Soc. seu Instrum. патма, шестма, sic et седма, осма, деватма; десатма, единнадесатма, sed sine auctoritate. At a двадесать Soc. dualis est двѣма десатма, a десать vero nonnisi in formula межд8 десатма inter duas decades. Ezech. 47, 13. in Ostrog. Dat. двѣманадесатьма племеньма, ταῖς δώδεκα φυλαῖς, non caret vitio, quia надесате flectendum non fuit, nunc дв8надесати племенwм russico more. Recte Luc. 14, 31. in Singulari с' десатїю тысащ cum decem millibus, et in Duali с' двѣма десатьма тысащама in Ostrogiensi et aliis, (in Cod. Serb. с' двѣма десетма тыс8щма), nunc со двѣма десать тысащами, neglecto archaismo in terminatione duali.

In compositis Numeralibus ex десат interposito на solum prima pars inflectebatur olim: кдинонадесате, G. кдиногонадесате, D. кдином8надесате,

при

ри кдинойнадесать годинѣ, с҆ кдинѣмнадеса-
тѣ cum undecim. Sic et G. седминадесат, осминаде-
сат etc. Sed et more simplicium declinantur as-
sumendo и aut их, им, ми in fine: к҆ кдинона-
десати апⷭ҇лωм, et sine numerato кдинонадесатим,
с҆ кдинонадесатми, G. тринадесати, immo et че-
тырех надесати, осминадесати. In дванадесате, оба-
надесате, два, оба Dualis inflexionem postulant:
двою-, обоюнадесате, двѣма-, обѣманадесате.

In compositis sine на jam prima, jam secunda
pars declinatur, non raro et utraque: шестидесать
лѣт, девятидесать и девяти (овєц), по пятиде-
сать, по шестидесати, по седмидесатих лѣтѣх, ω
девятидесатих, по тридесати днех, по четыридеса-
ти, по четырьдесатих (Ostrog.) лѣтѣх, в҆ тридесатих
(olim в҆ трехдесатих), деньми четыридесати et че-
тыридесатми (четырми десаты in antiquissimo Co-
dice), седмїю десать и двѣма вѣдрома septuaginta
duabus urnis. A двадесать Genitivus est двоюдеса-
ти (apud recentiores etiam двꙋдесати et двадесати)
olim et двоюдесатꙋ, Dat. et Soc. двѣмадесатма.
десатма vero, omisso двѣма, non nisi in formula
межꙋ десатма locum habet: в҆ седмое межꙋ де-
сатма лѣтома, vicesimo septimo anno.

A пол, Gen. полꙋ, Dualis полма, et Plurales и
полы, наполы in duas partes, обаполы ex utraque
parte, qua Adverbia usurpantur. Formulae vulga-

res

res пол шеста, пол седма, пол осма Russis, Polonis Bohemis communes, in libris sacris non inveniuntur. Apoc. 11, 9. 11. interpres slavus graeci textus ordinem secutus est: дни три и пол, v. 11. по трех днех и пол.

§. 23.

Schema dualis numeri (два, оба).

N. A.	два,	оба.	fem. двѣ, обѣ.
G. L.	двою	обою	in omni genere.
D. S.	двѣма	обѣма	in omni genere.

двѣ, обѣ etiam neutris conveniunt: обѣ рамѣ, двѣ говядѣ; двѣ свѣтилѣ велицѣ olim Gen. 1, 16. nunc mutato duali in pluralem два свѣтила великая, et два tribuendo Neutri, Russorum et Polonorum hodierno more. Sic pro двѣ лѣтѣ Act. 28, 30. substituere editores Russi два лѣта, cum tamen et ipsi двѣстѣ Act. 23, 23. et c. 27, 37. conservarint.

двѹ pro двою non raro occurrit: двѹдесяти, двѹ локтѹ. Affigunt autem vulgo Gen. двѹ etiam plurale х: двѹх ради еѵнѹхов Esther 1. Sic et двох ex двою ortum est: двох животных duorum animalium. Neutrum probandum, uti nec двома apud Meletium pro двѣма. двоих est Gen. a двой; обѣима russica inflexio ab обой. Jud. 16, 3. olim съ обѣима подвоема, nunc in plur. со обѣими верями. Dicendum vero slavice обоима ab обой, et обѣма ab оба.

двѣ

двѣ стѣ duali, три ста plurali numero declinanda sunt:

Nom.	двѣ стѣ,	три ста.
Gen.	двою стꙋ,	трїй (трех) сωт.
Loc.	двою стꙋ,	трех стех.
Dat.	двѣма стома,	трем стωм.
Soc.	двѣма стома,	тремн сты.

Nescio, cur Meletius двѣю стꙋ admiserit, cum двою (sine стꙋ) recte habeat. In Dat. et Soc. двѣма стама et двома стома sine legitima auctoritate distinxit, cum non nisi двѣма стома recte dicatur. стама plane vitiosum est, cum сто sit generis neutrius; двома vero est polonica inflexio. Etiam Mrazovićh, duces non optimos secutus, omnia hic miscet. двѣ ста apud eum vulgare Serbicom esse, uti et двеста in Sirmio, Vukii Lexicon nos docet.

Dualis Pronominum, Substantivorum et Adjectivorum.

§. 24. In Duali tres duntaxat casus distinctos esse, e Schemate generali Dualium clare cognoscitur: два, двою (seu двꙋ), двѣма. Huic proxime accedit, cum et Genitivum in ою formet, pronomen demonstrativum той: та, f. тѣ, тою, тѣма.

Sic et об, он, сам, quae consona solida finiuntur, excepto quod Genitivum in ꙋ forment:

об:	оба,	f. обѣ,	обꙋ,	обѣма.
он:	она,	онѣ,	онꙋ,	онѣма.
сам:	сама,	самѣ,	самꙋ,	самѣма.

De-

Definitae terminationis Genitivus овою, оною, самою rarioris usus est. обама рꙋкама in Cod. Serb. probari vix potest.

Quae vocali seu й seu consona liquida finiuntur, pro fem. ѣ postulant и, pro ою Genitivi ею, pro ѣма Dativi има:

сїй:	сїѧ	f. сїи,	сею,	сима.
мой:	моѧ,	мои,	моею,	моима.
ваш:	ваша,	ваши,	вашею,	вашима.

Sic et Accusativus ѧ, f. и, Gen. ею, Dat. има ab и.

§. 25. Substantiva masculina primae Declinationis formant dualem in а, ꙋ, ома, secundae vero in ѧ, ю, ема:

1. сын: сына, сынꙋ, сынома.
2. пастырь: пастырѧ, пастырю, пастырема.

Male hic et in Neutris Meletius a Dativo distinxit Sociativum, huic tribuendo terminationem ама, сынама, pro сынома, отцама, pro отцема. In Ostrogiensi 1 Reg. 14, 14. occurrit Dualis (Bohemis usitatus) in ы: два волы (pro вола) изорати можета, quae e Vulg. aut potius e versione Bohemica sumta sunt. Confer окаполы (pro окапола) а пол.

§. 26. Neutrorum Dualis in Genitivo et Dativo a duali Masculinorum non differt, sed in Nominativo Neutra primae desinunt in ѣ, secundae vero in и:

1.

1. крило: крилѣ, крилꙋ, крилома.
колѣно: колѣнѣ, колѣнꙋ, колѣнома.
2. сердце: сердци, сердцꙋ, сердцема.
знаменїе: знаменїи, знаменїю, знаменьма.

In Dativo et Sociativo contracte знаменьма pro знаменїема, cum etiam in Sociativo plurali знаменьми habeatur. Ab имѧ dualis именѣ, ab отроча отрочатѣ distingui debet a plurali имена, отрочата, uti neutrum двѣ a masculino два. Dativum formabis, si plurali addas а: именема, отрочатема, et племеньма contracte pro племенема.

Male iterum Meletius Sociativos именама, отрочатама distinguere conatur a Dativis именема, отрочатема; deducendo nimirum именама, отрочатама a plurali именами, отрочатами, qui tamen nec ipsi Meletio probabatur, cum имены et отрочаты habeat. Qui Pentateuchum vertit, a кꙋра dualem кꙋрати formavit. Legitur enim Levit. 14, 4. in Ostrog. двѣ кꙋрати живѣ чистѣ, et v. 49. два кꙋрати; in correcta nunc два птичища жива чиста in masculino, a птичищ.

Ab око, оухо, in plurali очеса, оушеса, anomalus dualis femininus in usu est:

очи, очїю, очима.
оуши, оушїю, оушима.

Sic et плещи, плещїю, плещема et плещима a плеще.

Cum Matth. 18, 9. et Marci 9, 47. in Mss. legatur verus et antiquus dualis очи, quem etiam Mardarius in editione sua servavit, non possum scioli audaciam probare, qui his in locis dualem ab око recens formatum оцѣ substituit, quem jam Ostrogiensis et posteriores editiones exhibent.

§. 27. Femininorum duales terminationes sunt, primae in ѣ, ꙋ, ама, secundae in и, ю, ама, tertiae in и, їю, ама, 4tae in и, їю, ма. Exempli gratia:

1.	дѣвѣ,	дѣвꙋ,	дѣвама.
	оустнѣ,	оустнꙋ,	оустнама.
	нозѣ,	ногꙋ,	ногама.
	блсѣ,	блхꙋ,	блхама.
	рꙋцѣ,	рꙋкꙋ,	рꙋкама.
2.	стези,	стезю,	стезама.
	мрежи,	мрежю,	мрежама.
	птици,	птицю,	птицама.
	ладїи,	ладїю,	ладїама.
3.	церкви,	церквїю,	церквама.
4.	длани,	дланїю,	дланьма.

Sic a мати: матери, матерїю, матерма; a дщи: дщери, дщерїю, дщерьма; et a masc. юноша dualis юноши: шедша два юноши прїидоста. In glagoliticis libris non raro и pro ѣ in prima, hodierno Dalmatarum more: дви рꙋци, дви години, cum etiam in Dativo рꙋци pro рꙋцѣ dicant.

Rec-

Recte quidem apud Meletium duales ладїи а ладїа, сѹдїи а сѹдїа, male vero мрежѣ, матерѣ, et in masc. воевода, юноша.

Facile jam emendabis errores, qui sive oscitantia sive imperitia librariorum, in editiones irrepserunt. Pro вѣждома моима, palpebris meis, Psal. 131, 4. posteriorum editionum, legendum cum Ostrogiensi et Veneto psalterio вѣждама. Pro ланитома Marci 14, 65. Joh. 19, 3. legendum cum Mss. et Mardarii editione ланитама. Pro по двѣма ризома Luc. 9, 3. Ostrogiensis et editionum antiquarum, posteriores correxerunt ponendo ризама; nunc in postrema по двѣ ризѣ legitur. Act. 21, 33. in Mss. legitur оужема желѣзнома двѣма; in Ostrogiensi vero веригама, quin mutatum fuerit желѣзнома. Posteriores editores mutarunt male fem. веригама in mascul. веригома, ubi potius желѣзнома corrigendum erat. In postrema editione neglecto Duali pluralis вериги желѣзными substitutus fuit, repetito errore pristino; верига enim femininum est, ejusque Instrumentalis plur. веригами, non вериги.

§. 28. Dualis Adjectivorum indefinitorum a Substantivorum duali non erat diversus, nunc in casu tertio differt, cum hic a terminatione definita formetur.

1. сват:	N. свата,	f. сватѣ	G. сватѹ
благ:	блага,	f. блазѣ	благѹ
	D. сватыма. благыма.		
2. сыновень:	сыновна,	f. сыновни	G. сыновню.
нищ:	нища,	f. нищи	нищѹ
божїй:	божїа,	f. божїи	божїю
	D. сыновнима. нищима. божїима.		

Mixtam igitur sistunt Grammatici Dualis declinationem. Duorum enim casuum priorum terminationes sunt Adjectivorum indefinitorum, quibus Dat. et Soc. in ома seu ема proprie respondet. Hic possessivis tribuebatur: колѣнома їисѡвома Luc. 5, 8., двѣма царема аморрейскома olim Jos. 9, 10. (nunc in plur. двоим царем аморрейским), съ двѣма евнꙋхома царевома Esth. 1. (nunc in plur. евнꙋхи царевыми). Etiam Gerundivorum Duali antiqua terminatio convenit:

сѣдаща, f. -щи, G. L. сѣдащею, D. S. сѣдащема.
шедша, f. -ши, шедшею, шедшема.

по нем идоста два слѣпца, зовꙋща и глаголюща Matth. 9, 27. она же изшедша прослависта его v. 31., тѣма же изходащема v. 32., ѿ обою слышавшею-и по нем шедшею Joh. 1, 40. (nunc neglecto duali слышавших, шедших), in Mardarii editione et Mss. antiquiori more слышавшꙋю, шедшꙋю. двѣма лѣтома скончавшемаса et скончавшаемаса, quorum prius Dual. a Nom. sing. скончавш, скончавша terminationis indefinitae, alterum a Nom. скончавшїй, dual. скончавшаа (лѣта) definitae terminationis formatum est. Matth. 8, 33. ѡ бѣсною est Localis definitae terminationis; alibi ꙋю: десꙋю. Alias et сватыю pro сватою. Ezech. 30, 22. feminino duali in ѣ appositum и de-

definitam terminationem designat: скрꙋшꙋ мышцы єго крѣпцѣи и протаженѣи и сътренѣи, nunc neglecto duali крѣпкїа и протаженныа и сотрєнныа (τὲς ἰσχυρὲς τεταμένες). пречистѣи рꙋцѣ твои, свои живоначалнѣйшїи рꙋцѣ.

Male correctum fuisse dualem Matth. 24, 41: двѣ мелющи substituendo мелющѣ pag. 27. monui. Meletius enim pro dualibus in и ubique ѣ pro arbitrio suo statuit. Addam etiam Luc. 17, 35. in Ostrogiensi et editionibus antiquis recte legi: бꙋдетѣ двѣ вкꙋпѣ мелющи, nunc male мелющѣ. Zach. 5, 9. olim двѣ женѣ сходащи, nunc mutato, ut solent Correctores, duali in pluralem, двѣ жены исходащыа.

Caput III.

Verborum Conjugatio.

§. 29.

Veteres Grammatici, cum observassent omnium Verborum regularium personam secundam aut in -єши aut in -иши terminari, huicque conformiter tertiam inflecti in -єт vel -ит, primam pluralis in -єм vel -им, secundam in -єтє vel -итє, duas duntaxat Conjugationes constituerunt, primam eorum, quorum secunda persona in Praesenti terminatur in єши, secundam eorum, quorum persona secunda finitur in иши. Vide affixa personalia Verborum P. I. Cap. VII. §. 90.

Huic

§. 30. Paradigmatum A. B. C. D. E. F. characteres praebet forma Infinitivi seu Praeteriti:

A.	Inf.	- ти	Praet.	- х	бин-ти,	би-х
B.	—	- ати	—	- ах	сл-ати,	сл-ах
C.	—	- ти	—	- ох	нес-ти,	нес-ох
D.	—	- нȣти	—	- нȣх	ми-нȣти,	ми-нȣх
E.	—	- ѣти	—	- ѣх	мн-ѣти,	мн-ѣх
F.	—	- ити	—	- их	твор-ити,	твор-их.

Praesens a) Indicativi, b) Imperativi, c) Gerundivi, d) Participii passivi.

	A	B	C	D	E	F.
a	бию	слю	несȣ	минȣ	мню	творю
b	бїй	сли	неси	мини	мни	твори
c	бїа	сла	несы	—	мна	твора
d	бїем	слем	несом	—	мним	творим

Infinitivus et Supinum.

бити	слати	нести	минȣти	мнѣти	творити
бит	слат	нест	минȣт	мнѣт	творит

Praeteritum e) Indicativi, f) Participii passivi, g) Gerundivi, h) Participii passivi.

e	бих	слах	несох	минȣх	мнѣх	творих
f	бил	слал	несл	минȣл	мнѣл	творил
g	бив	слав	нес	минȣв	мнѣв	творив
h	бїен	слан	несен	миновен	мнѣн	творен

§. 31.

Conjugatio I.

Paradigma A. Persona prima ю post vocales.

Praes.	Sing.	1	бїю	2	бїеши	3	бїет
Indicativi.	Plur.		бїем		бїете		бїют
	Dual.	m.	бїева		бїета		бїета
		f.	бїевѣ		бїетѣ		бїетѣ

Imperativi.	Sing.	1	—	2	бїй	3	бїй
	Plur.		бїим		бїйте		бїйте
	Dual.	m.	бїйва		бїйта		бїйта
		f.	бїйвѣ		бїйтѣ		бїйтѣ

Gerundivi.	Sing.	m. n.	бїѧ	f. бїющи
	Plur.	m. f. n.	бїюще	
	Dual.	m. n.	бїюща	f. бїющи

Particip. pass.	Sing.	m.	бїем	f. бїема	n. бїемо
	Plur.		бїеми	бїемы	бїема
	Dual.		бїема	бїемѣ	бїемѣ

Infinitivus бити, Supinum бит.

Praet.	Sing.	1	бих	2	би	3	би
Indicativi.	Plur.		бихом		бисте		биша
	Dual.	m.	бихова		биста		биста
		f.	биховѣ		бистѣ		бистѣ α)

Part. activi.	Sing.	m.	бил	f. била	n. било
	Plur.		били β).		
	Dual.	m.	била?	f. билѣ?	билѣ?

Gerundivi.	Sing.	m.	бив	f. бивши
	Plur.	m. f. n.	биюще	
	Dual.	m. n.	бивша	f. бивши

Part.

Part. passivi.	Sing.	біен	f. біена	n. біено
	Plur.	біени	біены	біена
	Dual.	біена	біенѣ	біенѣ
	At пію:	пит	пита	пито etc.

α) Praeterit. iterat.: 1. біах, 2. біаше, 3. біаше, Plur. біахом, біасте, біаху a forma біати petendum est.

β) били est omnium generum. Bohemi etiam in plurali tria genera distinguunt: били, билы, била, uti et Serbi (ли, ле, ла). Poloni duo m били, f. et n. билы.

Ad hoc paradigma refer 1) verba formae primae in ю: мыю, пою, спѣю, чаю, чую etc. 2) Inchoativa formae tertiae in ѣю: имѣю, оумѣю, ѡскудѣю, развотѣю, разумѣю, тлѣю, saltem quoad Praesentia. Imperat. имѣй, имѣим, имѣйте, Gerund. имѣа, имѣющи. Nam Infinitivus et Praeterita paradigmati E. se conformant. 3) verba formae quintae in аю: ѡблаю, падаю, питаю, пытаю, читаю, ita tamen ut in Praeteritis magis ad paradigma B. respicias. Participium pass. enim post а non admittit ен, sed н: знан a знаю. 4) Verba formae sextae quoad Praesentia: купую, вѣрую, милую, сѣтую etc. Praeterita enim ab Infinitivo in овати dependent: куповах, куповал, куповае, купован.

Para-

Paradigma B. Persona prima ю post consonas.

Indicativi Praesens sive Futurum.

Sing.	1 глаголю послю (Fut.) мажю	2 глаголеши послеши мажеши	3 глаголет послет мажет
Plur.	1 глаголем послем мажем	2 глаголете послете мажете	3 глаголют послют мажют

Imperativus.

Sing.	1 —	2 3 глаголи мажи
Plur.	глаголѣм мажѣм	2 3 глаголѣте мажѣте *α*)

Gerundivi Praesens.

Sing.	глаголѧ мажѧ	f. глаголющи мажющи
Plur.	глаголюще мажюще	m. f. n.

Participii passivi Praesens.

Sing. m	глаголем мажем	f. глаголема мажема	n. глаголемо мажемо
Plur.	глаголеми мажеми	глаголемы мажемы	глаголема мажема

Infinitivus et Supinum.

глаголати, мазати.
- глаголат, мазат.

Prae-

Praeteritum Indicativi.

Sing.	1 глаголах мазах	2 глагола мазаше	3 глагола мазаше
Plur.	глаголахом мазахом	глаголаста мазаста	глаголахꙋ мазахꙋ

Praeteritum Participii activi.

Sing.m	глаголал мазал	f. глаголала мазала	n. глаголало мазало
Plur.	глаголали мазали	{m. f. n.	

Praeteritum Gerundivi.

Sing.m	глаголав мазав	f. глаголавши мазавши
Plur.	глаголавше мазавше	{m. f. n.

Praeteritum Participii passivi.

Sing.m	глаголан мазан	f. глаголана мазана	n. глаголано мазано
Plur.	глаголани мазани	глаголаны мазаны	глаголана мазана

α) Sic olim, nunc глаголите, мажите. Duales hic omisimus, quod facile formari possint a plurali, pro м ponendo ва, pro те vero та: глаголева а глаголем, глаголета а глаголете, глаголахова а глаголахом, глаголаста а глаголасте. Tertia persona in duali non differt a secunda.

Hoc paradigma sibi vendicant verba formae quintae in ати, quae in Praesenti in ю desinunt:

зоблю, зоблеши, зоблет, зоблем, зоблюта зобати; ємлю, ємлеши etc. ab имати, стражду (olim стра-ждю) а страдати; ѿрыжу, ѿрыжеши, ab ѿрыгати; пишу; пишеши а писати; мещу, мещеши, а ме-тати, ищу, ищеши, ab искати; плачуса, плачешиса, а плакатиса. Alia formae quintae, quae in Prae-senti лю amant, quoad Praesentia ad Paradigma A. spectare supra monuimus. Itaque ab wбрѣта-ти Praesens wбрѣтаю ad Parad. A., Futurum vero wбращу ad B. referendum erit.

Conjugatio II.

Paradigma { C. Praesens у post consonas solidas.
D. Praesens (Futurum) у post н.

Praesens (aut Futurum) Indicativi.

	1	2	3
C. Sing.	несу	несеши	несет
D.	вину	винеши	винет
Plur.	несем	несете	несут
	винем	винете	винут
Dual.	несева	несета	несета
	винева	винета	винета

Praesens Imperativi.

	1	2 3
Sing.	—	неси
		вини
Plur.	несѣм	несѣте
	винѣм	винѣте

Prae-

Praesens Gerundivi.

Sing.	нєсы	f. нєсȣщи
Plur.	нєсȣщє m.f.n.	

Praesens Participii passivi.

Sing.m	нєсом	f. нєсома	n. нєсомо
Plur.	нєсоми	нєсомы	нєсома

Infini-vus.	нєсти винȣти	Supi-num.	нєст винȣт

Praeteritum Indicativi.

Sing.	1 нєсох винȣх	2 нєсє винȣ	3 нєсє α) винȣ β)
Plur.	нєсохом винȣхом	нєсостє винȣстє	нєсоша винȣша
Dual.	нєсохова винȣхова	нєсоста винȣста	нєсоста винȣста

Praeteritum Participii activi.

Sing.m	нєсл винȣл	f. нєсла винȣла	n. нєсло винȣло
Plur.	нєсли винȣли	{ m. f. n.	

Praeteritum Gerundivi.

Sing. m.	нєс винȣв	f. нєсши винȣвши
Plur.	нєсшє винȣвшє	{ m. f. n.

Prae-

Praeteritum Participii passivi.

Sing.m	несен	f. несена	n. несено
	ѿриновен	ѿриновена	ѿриновено
	вит	вита	вито
Plur.	несени	несены	несена
	ѿриновени	ѿриновены	ѿриновена
	вити	виты	вита

α) несꙋ petit Praeteritum Iterativum ab iterativa forma носити. At идꙋ et alia formant illud ope ах: идах, идаше, Plur. идахом, идасте (olim et идашете), идахꙋ, Dual. идахова, идаста (et идашета) quae inflexio primae Conjugationi conformis est.

β) Antiqui libri constanter нꙋ in tertia persona Praeteriti servant, et in Evangeliis etiam in postrema editione поманꙋ петр legitur. At in aliis libris pro arbitrio Novatorum не pro нꙋ non raro offendes: премине слово pro преминꙋ рѣч, толкне pro толкнꙋ, попльзнеса, immo et помане Exod. 2, 24. atque alibi pro поманꙋ. Esther 7, 5. дерзне, pro дерзнꙋ Ostrogiensis.

Ad Paradigma C. spectant verba formae primae in ꙋ: ведꙋ, водꙋ, fut. бꙋдꙋ, матꙋ, плетꙋ, везꙋ, пасꙋ, могꙋ, текꙋ. Adde зовꙋ, берꙋ, женꙋ et alia quoad Praesens. Nam ratione Infinitivi in ати, paradigma B. sequuntur: звати, брати, гнати, Praet. звах, брах, гнах etc. Verba vero tertiae et quartae formae in ждꙋ, жꙋ, шꙋ, щꙋ, чꙋ, cum in his ꙋ scribatur pro ю, ad Conjugationem III. referenda sunt.

Paradigma D. Verbis secundae formae in нꙋ, нꙋти, proprium est: минꙋ, номанꙋ, прилпнꙋ, дхнꙋ, ткнꙋ, оусѣкнꙋ. Quae rejecto нꙋ in con-

so-

sonam desinunt, in Praeterito pro нѹх, нѹ, amant terminationem ох, е, quae est paradigmati C. propria: прозѧбох, прозѧбе a прозѧбнѹ, оуснох, оусне ab оуснѹ. Inspice indiculum Verborum in нѹ, quem p. 355 dedimus.

Conjugatio III.

Paradigma	E. Praesens -ю,	Praet. ѣ,	Inf. ѣти.
	F. — ю,	— и,	— ити.

Praesens (aut Futurum) Indicativi.

	1	2	3
E. Sing. m	зрю лежѹ	зриши лежиши	зрит лежит
F. - -	волю	волиши	волит
Plur.	зрим лежим волим	зрите лежите волите	зрѧт лежѧт волѧт

Praesens Imperativi.

	1	2 3
Sing.	—	зри лежи воли
Plur.	зрѣм лежѣм волѣм	зрѣте лежѣте волѣте a)

Praesens Gerundivi.

Sing.	зрѧ лежѧ волѧ	f. зрѧщи лежѧщи волѧщи
Plur.	зрѧще лежѧще волѧще	m. f. n.

Prae-

Praesens Participii passivi.

	m	f.	n.
Sing.m	зрим волим	зрима волима	зримо волимо
Plur.	зрими волими	зримы волимы	зрима волима

Infinit.		Supin.	
	зрѣти волити		зрѣт волит

Praeteritum Indicativi.

	1	2	3
Sing.	зрѣх волих	зрѣ воли	зрѣ β) воли
Plur.	зрѣхом волихом	зрѣсте волисте	зрѣсте волисте
Dual.m	зрѣхова	зрѣста	зрѣста
f.	зрѣховѣ	зрѣстѣ	зрѣстѣ
m.	волихова	волиста	волиста
f.	волиховѣ	волистѣ	волистѣ

Participium Activi.

	m	f.	n.
Sing.m	зрѣл волил	зрѣла волила	зрѣло волило
Plur.	зрѣли волили } m. f. n.		

Praeteritum Gerundivi.

	m	f.
Sing.m.	зрѣв волив	зрѣвши воливши
Plur.	зрѣвше воливше } m. f. n.	

Praeteritum Participii passivi.

	m	f.	n.
Sing.m	зрѣн волен	зрѣна волена	зрѣно волено
Plur.	зрѣни волени	зрѣны волены	зрѣна волена

α) Apud Recentiores зрим, зрите; лежим, лежите; волим, волите. At apud Veteres хвалѣте, беселѣтеса, приступѣте, садѣте, вкусѣте, просѣте, uti in 1ma et 2da Conjugatione.

β) Praet. iterat. зрах, зраше, Dual. зраста, fem. зрастѣ Marci 15, 47. Sic болах, болаше a болѣти; млачаше (Russ. pro млащаше) Jud. 6, 11. a млатити.

Paradigma E. sequuntur Verba formae tertiae: мнѣти, звенѣти, видѣти, сѣдѣти etc. Exceptis tamen Inchoativis in ѣю, quorum Praesentia Paradigmati A. conformia sunt. Huc etiam pertinent, quoad Praesentia, verba, quae pro ѣти in Infinitivo ати (ати) amant, ut стою, стоиши, Imp. стой, стоим, стойте; лежу, слышу, слышиши etc.

Paradigmati F. se conformant Verba formae quartae: таити, таю, таиши; доити, дою, доиши; напоити; купити, куплю, купиши; родити, рожду, родиши; слезити, слежу (слезю), слезиши; гасити, гашу, гасиши; мутити, мущу, мутиши; пустити, пущу, пустиши.

Paradigmata E. et F. in Praesenti, omnium Modorum, non differunt. Distinguuntur autem in Infinitivo characteristicis vocalibus (ѣ, и) tertiae et quartae formae, atque hinc in temporibus affinibus seu analogis, Praeterito Indicativi, Gerundivi et Participii passivi. Sunt autem non pauca Verba, quae idem paradigma per omnia Tempora

pora aut Modos sequi non possunt, quod formatio Infinitivi diversa aliud subinde paradigma exigat in Praeterito, quam in Praesenti, ut adeo Verbum ejusdem formae quoad Praesens et analogos Modos aliam, et quoad Praeteritum ac Infinitivum, et Modos his affines, iterum aliam Conjugationem, aut saltem aliud Paradigma sequatur. Hanc ob causam in formis Verborum Praeteritum et Infinitivum diligentius notare, et in construenda Conjugationum tabula Tempora analoga coordinare oportuit. Multa enim sunt Verba, quae plene conjugari, id est, quoad omnia Tempora et Modos inflecti non possunt, cognita solum Praesentis (aut Futuri) persona prima, nisi etiam aut eorum Infinitivus aut Praeteritum simplex notum sit, quorum cognitio omnino e formarum doctrina P. I. §. 52—75. exposita, quam formatio temporum §. 80—90. excipit, petenda erit.

Verba duorum Paradigmatum.

§. 32. E Paradigmate A. ad Paradigma B. transiliunt 1) Verba formae primae in ю, quae in Infinitivo et Praeterito crescunt, assumendо ѧ, ut даю, даѧти, даѧх; лїю, лїѧти, лїѧх; сѣю, сѣѧти, сѣѧх. 2) Verba formae sextae in ꙋю et юю, ob Infinitivum in овати, евати, cui tempora

analoga se conformant: кѹпѹю, кѹповати, hinc etiam кѹповах, кѹповал, кѹпован.

Ad paradigma B. transiliunt e paradigmate C. in Praeteritis Verba formae primae, quae Infinitivum in ати formant: зовѹ, звати, жвѹ, жвати; берѹ, брати; дерѹ, драти etc.

Eadem de causa e paradigmate D. ea Verba in нѹ, quae ratione Infinitivi ad formam primam spectant: имѹ, яти, ях, Part. pass. ят; жмѹ, жати, жах; пнѹ, пати, пах; кленѹ, клати, клах; жнѹ, жати; зачнѹ, зачати, зачах, зачат. Sic станѹ, стати; женѹ, гнати, гнах, Praet. Part. pass. гнан, conformiter paradigmati B.

E paradigmate E. (Conjugat. III.) verba formae tertiae, quae Infinitivum formant in ати: боюся, боишися, Inf. боятися, Praet. бояхся; держѹ, держати, держах, держал, держав, держан; молчѹ, молчати etc. Adde сплю, спиши, Inf. спати, Praet. спах, Part. act. спал.

Ad paradigma E. transiliunt e paradigmate C. (Conjugat. II.) verba in ѹ, praecedente consona р, quae Infinitivum in ѣти formant: мрѹ, мреши, Inf. мрѣти, Praet. мрѣх (melius quam мрох), прострѹ, прострѣти, прострѣх. Sic мелю, мелеши, quod ratione Praesentis ad B. spectat, ob Infinitivum млѣти paradigmati E. se conformat.

Quo-

Quoad Praeterita ad B. recte quidem referuntur verba formae quintae in аю, ad E. vero verba formae tertiae in ѣю; sed haec et illa etiam secundum A. sine ulla difficultate inflecti possunt, servata nimirum ubique characteristica а et ѣ ante terminationes х, л, в, et participio passivo pro ен affigendo н, licet omnino Participium passivum питан paradigmati B. (слан), et тлѣн paradigmati E. (зрѣн) magis sit conforme. Confer jam питати, тлѣти cum бити.

би-ти	би-х	би-л	би-в	бї-ен
пита-ти	пита-х	пита-л	пита-в	пита-н
тлѣ-ти	тлѣ-х	тлѣ-л	тлѣ-в	тлѣ-н

Qui ejusmodi paradigmata postulet, secundum quae verba primae Conjugationis omnia (питаю, владѣю, шснѹю), per omnia Tempora et Modos ita conjugentur, ut ab uno paradigmate ad aliud deflectere non liceat, ei necesse erit, aut paradigmatum numerum ultra modum augere, aut ad verba irregularia amandare multa prorsus regularia. Tentanda igitur fuit nova Temporum analogorum coordinatio, ut adeo Praesentia constituant Conjugationis integrae medietatem unam, Praeterita vero alteram, quas ambas Infinitivus interpositus dividat. Hac methodo id effectum est, ut ex formis Infinitivi facile dijudicari possit, secundum quod paradigma tempora reliqua Infinitivo analoga sint inflectenda.

§. 33.

Tempora circumscripta.

Praet. Indic.	1	бꙑлъ кєсмь бꙑли кєсмꙑ	2	бꙑлъ кєси бꙑли кєстє	3	бꙑлъ кєсть бꙑли сѹть
Plusquam-perf.	1	бꙑлъ бѣхъ бꙑли бѣхом	2	бꙑлъ бѣ бꙑли бѣстє	3	бꙑлъ бѣ бꙑли бѣхѹ
Praet. Opt.	1	бꙑлъ бꙑхъ бꙑли бꙑхом	2	бꙑлъ бꙑ бꙑли бꙑстє	3	бꙑлъ бꙑ бꙑли бꙑшѧ

Eodem modo, cum Participiis activis et passivis aliorum Verborum auxiliaria кєсмь, бѣхъ, бꙑхъ, бѹдѹ connectendo, circumscripta tempora formantur. Vide P. 1. §. 84. 85. Pro бꙑхъ primae personae rarius бꙑм occurrit: далъ бꙑм darem, dedissem, Psal. 90, 18. in Ostrogiensi et Psalterio Veneto, in correcta editione nunc далъ бꙑхъ.

δ) Dual. persona 1. contractior бѣсва, f. бѣсвѣ, persona 2. et 3. etiam бѣхота, f. бѣхотѣ.

ε) Praeteriti iterativi seu imperfecti contractior persona 1. est бахъ, 2. et 3. башє, Plur. бахом, батє, бахѹ seu башѧ, Dual. бахова et басва, баста, et productior 2. et 3. бѣашєта pro бѣаста.

ζ) Praeteritum I. бѣхъ, бѣ idem est ac fui, *ich war*, a бꙑти esse, et hujus Iterativum бахъ respondet Latinorum Imperfecto eram. Praeteritum vero II. idem est ac factus sum; *ich ward*, a бꙑти fieri. Praet. бꙑхъ pro бѣхъ postulant composita избꙑти, прєбꙑти: избꙑхъ, прєбꙑсть, прєбꙑста. Sic et сбꙑстсѧ; забꙑти, забꙑхъ, забꙑ oblitus est. Ipsa etiam radicalis syllaba бꙑ latinae fi in fio, uti бѹ in бѹдѹ latino fu, in Praeterito fui, fueram, affinis est, cum Slavi litera f careant et pro f labiales б aut п ament. Confer voces бѹк et fagus, бок et faba, пламꙑ et flamma.

η)

ꙑ) Pro fem. былы, et neutro была in plurali ubique masculinum были reperias. In glagoliticis quidem libris прѣстале сѫть legeris, pro f. прѣсталы сѫть, at terminatio haec e vulgari hodierna dialecto assumta fuit. In libris autem, in quibus purior Slavonismus servatur, nullibi feminina aut neutra a masculinis hujus Participii distinguuntur. Luc. 23, 55. legunt editi: ꙗже бахѫ пришли quae venerant, quod et Codd. Mss. Vindobonenses confirmant, licet бѣхѫ pro бахѫ habeant. Matth. 11, 21. et 23. аще-бꙑша силы были бꙑвшїꙗ (Ostrog. бꙑвшаꙗ) вꙑ. Sic et Luc. 10, 13. ubi et correcta бывшаꙗ legit. Bohemica et Polonica syntaxis his in locis ob femininum силы postulat былы, Illyrica быле. Meletius quidem in Duali была, f. былѣ, exhibet in circumscriptis temporibus: аще бы былаєва, f. былѣєвѣ, былаєта, f. былѣєтѣ, et аще бꙑєва была, (f. бꙑєвѣ былѣ), бꙑєта была, (f. бꙑєтѣ былѣ) f. sed metuo, ne sine auctoritate id fecerit. Idem etiam, pro arbitrio suo бꙑша masculinum, бꙑшѧ vero femininum esse statuit, cum tamen бꙑша et бꙑшѧ promiscue scribantur (vide Introd. pag. 12).

§. 34. Praeter єсмь anomala censentur, quae pro ю aut ѫ primae personae мь habent, nimirum ꙗмь (снѣмь), вѣмь, дамь, имамь. Haec in plurali prima servant мы, in secunda singulari си pro ши, excepto имамь, имаши.

S.	1	ꙗмь	снѣмь	вѣмь	дамь
	2	ꙗси	снѣси	вѣси	даси
	3	ꙗсть	снѣсть	вѣсть	дасть
Pl.	1	ꙗмы	снѣмы	вѣмы	дамы
	2	ꙗсте	снѣсте	вѣсте	дасте
	3	ꙗдат	снѣдат	вѣдат	дадат, дадѫт

ꙗ)

d) Verbum defectivum имамь, имаши, имать, имамы, имате, personam tertiam plur. имѹт ab имѹ, inde et Gerund. имы (имый), имѹщи, et alia tempora a forma имѣти deducit: Imper. имѣй, имѣим, имѣйте, Gerund. имѣа, Praet. имѣх, имѣ, имѣхом, имѣсте, имѣша seu имѣхѹ, Part. act. имѣл, Gerund. Praet. имѣв, Part. pass. имѣн, inde Verbale имѣніе. Praet. Iter. имах, имѣах, имаше etc. Ab имѹ vero, quod non solum forma, sed etiam significatione alias differt, formatur Imper. ими, имѣм, имѣте, Praet. Gerund. км (pro им), кмши, Inf. ѧти, inde ѧх, ѧ (ѧт), ѧхом, ѧсте, ѧша, Part. act. ѧл, pass. ѧт. Hujus Praesens est кмлю a кмати seu имати. In exprimenda formula fidem habere, omnes formae locum habent: вѣрѹ емлю, вѣрѹ имѹ, вѣры не ѧша, вѣрѹ имѣй, вѣрѹ имать. Composita поимѹ, пріимѹ, пріемлю, вонмѹ, внати, внемлю, внимати etc. simplicibus se conformant, et pro ratione diversarum formarum diversa sequuntur paradigmata.

§. 35. Alia mutuantur tempora quaedam ab alio themate. A Defectivo идѹ est Imperat. иди, идѣм, идѣте, Praes. Gerund. иды (идый), идѹщи, Praet. идох, иде, идохом, идосте, идоша, Praet. iterat. идах, идаше etc. Inf. ити. Alia tempora petuntur ab obsoleto шедѹ: Praet. Gerund. шед, шедши, Part.

act.

act. шелъ, шла, шло, plur. шли; inde tempora circumscripta, шелъ еси pro secunda persona иде, пришелъ еси pro прїиде, pro tertia пришелъ есть, бѣ пришелъ, бахꙋ пришли. Apoc. 17, 10. непришелъ in Ostrogiensi et aliis, sine есть, more Polonorum et Russorum, in correcta nunc прїиде; аще не быхъ пришелъ и глаголалъ имъ Joh. 15, 22. si non venissem et locutus fuissem eis. Part. pass. шетъ inusitatum quidem est, inde tamen Boh. шитїе, пришитїе, взешитїе, et Slavicum шествїе (pro шетствїе) deducta sunt.

A градꙋ, venio, est грады (градый), градꙋщи, Praet. граде, градохъ etc. Praet. iterat. градахъ, градаше (градѣаше), градахомъ, градасте; alia tempora deficiunt, cum ab идꙋ aut хождꙋ peti soleant.

A рекꙋ (рѣкꙋ) Praeteritum рекохъ, рече, рекохомъ, рекосте, рекоша regulariter inflectitur; рѣхъ vero, рѣхомъ, рѣсте, рѣша sunt a verbo obsoleto рѣю, quod graeco ῥέω respondet.

Quae ex lege ob Infinitivi formam ex uno ad aliud Conjugationis paradigma quoad tempora analoga transferri solent, irregularia proprie dici non possunt. His tamen accedunt Verba имꙋ, пнꙋ, жнꙋ, начнꙋ et reliqua hujus formae, quae ob Infinitivos яти, пяти, жати, начати, quoad Praeterita quidem ad primam referenda sunt, Praeteritum tamen Gerundivi secundum Paradigma C. in-

inflectunt: км, кмши; распен, распенши; начен, наченши. Sic et жен, женши antiquo more, licet jam in Ostrogiensi et aliis editionibus Jac. 5, 4. жавших pro veteri женших legatur.

§. 36. Alia non nisi quoad unam alteramque personam a regula deflectunt. A хощꙋ, (-еши, -ет, -ем, -ете) tertia pluralis est хотат, Praes. Gerund. хота, хотащи, Imper. хотѣй. Inf. хотѣти, Praet. хотѣ, et alia tempora his analoga respondent paradigmati E.

чтꙋ, lego, Inf. чести, Praet. чтох, чте, Partic. act. чел (eliso т pro четл) prorsus regulariter inflectitur. At a чтꙋ, honoro, Russi formarunt Infin. чтити, quem Act. 18, 13. jam Ostrogiensis habet, pro чести (Codd. Serb. чисти). Hinc Joh. 5, 23. иже не чтит сн҃а, не чтит оц҃а in editionibus novis, licet чтете Joh. 8, 49 et Act. 17, 23. in iisdem immutatum servarint. At regulare чтет Joh. 5, 23. non solum in Mss., sed etiam in Ostrogiensi et in Evangeliis Moscuae 1606 impressis legitur. почтил, почтив russica sunt, non slavica.

A видѣти, вижꙋ, Imper. вижь adhuc in Psalmis habetur, plur. vero видите videte, certe et olim виждьте, cum Bohemi визте a singulari виз adhuc retinuerint. Confer Imper. вѣждь a вѣдѣти.

Sub-

Subinde tempora reperias, quae anomala videantur, quod a formis obsoletis orta sint. Sic влады (владый), владущи, а владу, власти, pro qua forma владѣти substituta fuit, a qua utique Praesens Gerundivi est влада, владащи. Nihil jam miraberis in antiquis editionibus Luc. 2, 2. legi владущу pro hodierno владащу. Luc. 15, 23. et 27. legebatur olim телец оупитѣнный, nunc cum Ostrogiensi оупитанный, et v. 30. olim et nunc питомый. оупитѣн nimirum est a forma minus obvia питѣти, оупитан a forma maxime usitata питати, et питом (Praesens Participii passivi) a forma prorsus obsoleta питу. Similiter искы, искущи (Gerundivi Praesens) et иском (Part. pass. Praes.) videntur esse anomala, si ab искати, ищу, deducere velis; sunt autem regulariter formata a forma obsoleta иску.

§. 37. Impersonalium conjugatio a personalium verborum conjugatione non differt. Conjugabis itaque подобает, oportet, Praet. подобаше conformiter primae; мнится, videtur, Praeteritum мнашеся conformiter tertiae. Sic достоит, доблѣет, случается. In formula лѣть есть, licet, licitum est, non nisi tempora Verbi есть mutabis: лѣть бяше, лѣть бысть, лѣть будет, аще бы лѣть было si liceret, si licuisset.

§. 38.

§. 38. Passivi conjugatio, si illud ope affixi reciproci ca exprimatur, eadem est, quae activi. Igitur чтѹсѧ, legor, conjugabis, uti чтѹ lego.

чтѹсѧ	чтешисѧ	чтетсѧ
чтемсѧ	чтетесѧ	чтѹтсѧ

Praeteritum чтохсѧ, чтесѧ, чтохомсѧ, чтостесѧ, чтошасѧ etc. Infinitivus чести́сѧ etiam circumscribi solet, cum participio passivo чтен connectendo быти: чтенѹ быти. Sic et futurum ope бѹдѹ, Praeteritum ope есмь et бых circumscribuntur:

Fut. чтен (f. чтена, n. чтено) бѹдѹ etc.
чтени (f. чтены, n. чтена) бѹдем etc.

Praet. a) чтен	есмь	чтени	есмы
чтен	еси	чтени	есте
чтен	есть	чтени	сѹть
Praet. b) чтен	бых	чтени	быхом
чтен	бысть	чтени	бысте
чтен	бысть	чтени	быша.

Eodem modo читаем есмь, читаем aut читан бываю, бываеши, бывает, conjugantur, habita simul ratione generis: читана бывает, читано бывает.

§. 39. Nec aliter conjugantur Praeteritum ope есмь circumscriptum, Imperfectum (et Plusquam-

per-

perfectum) Optativi et Futurum exactum, quae a participio activo in л ope auxiliarium быχ, бȣдȣ formantur, de quibus P.I. §, 78, 84, 85. pluribus.

дал есмь, дал еси, дал есть.
дали есмы, дали есте, дали сȣть.

Sic et Plusquamperfectum бѣχ χодил, бѣ χодил, бѣχом χодили, бѣсте χодили, бѣχȣ χодили.

да быχ имѣл да быχом имѣли
да бы имѣл да быте имѣли
да бы имѣл да быша имѣли.

Primam personam Praeteriti circumscripti cum есмь in Psalmis et Novo Testamento nullibi reperias, sed simplex Praeteritum. Tertiam quidem non raro, at saepissime secundam. Editores enim maluerunt secundae simplici, cum a tertia distincta non sit sensumque subinde reddat ambiguum, vix non ubique circumscriptam ope еси substituere. Apoc. 17, 12. Ostrog. legit тыже видѣ, correcta vero тыже видѣл еси. Psalmo 88. in Ostrogiensi et Psalterio Veneto persona secunda Praeteriti simplex saepe retenta fuit, in correcta nunquam. V. 3. Ostrog. legit рече pro рекл еси, quod postremum et Venetum Psalt. An. 1561 exhibet. At v. 12. основа Ven. pro основал еси, v. 13 Ostrog. et Ven. ты създа pro создал еси, v. 20. рече utraque pro рекл еси, v. 39. тыже ѿринȣ и оуничижи и ѿвръже Ven. Sic et Ostrog. sed pro ѿвръже legit негодова, correcta негодовал еси, v. 44. незастȣпи Ven. et Ostrog. v. 45. поврьже pro повергл еси. v. 49. създа, v. 50. клатся (Ven. клетсе) pro клался еси. Vice versa primam personam peri-

phrasticam simplici Praeterito reddere solent: дахъ pro дал есмь Levit. 6, 17. Alia exempla ex Ostrog. vide p. 389. Immo Apoc. 17, 10. pro непришел (sine есть) recte substituerunt непрїиде.

Optativi personam secundam a tertia Veteres non distinxere. Utrique enim бы tribuebatur. Nec deest etiam in postrema editione exemplum, quo id firmari possit. Luc. 19, 42. аще бы разꙋмѣл и ты si cognovisses et tu. Olim et in libris paulo ante Correctionem editis Joh. 11, 21. аще бы здѣ был si fuisses hic, et v. 32. аще бы был здѣ, ubi nunc бы еси был legitur. аще бы вѣдала vide p. 391, аще бы восхотѣл p. 392. Addam corruptum locum ex Apocalypsi c. 3, 15. неда стꙋден бы был ни тепл (legendum utique ли seu или тепл), utinam (неда, vide p. 453) frigidus esses aut calidus. Verba haec Correctores in margine sic reddiderunt: ѡ дабы стꙋден был еси или горящ. Dicendum fuit да бы был sine еси.

Bohemi olim solo бы in secunda persona usi sunt, at nunc affigunt с (quod utique ex си seu еси contractum est) auxiliari бы ad discernendam personam secundam a tertia: далбыс, кдыбыс хтѣл. Poloni similiter ś: byłbyś. Hos itaque Meletius aliique imitati sunt, qui бы еси pro бы, et бы еси читал pro бы читал secundae personae pro arbitrio suo tribuerunt. Russi et Illyrii бы omnibus personis, cum has Pronominibus exprimant, in singulari et plurali tribuunt: Bohemi et Poloni duntaxat tertiae in utroque numero. Hinc factum est, ut in libris slavicis бы etiam in plurali pro

бышл

бы́ша subinde legatur. Hebr. 10, 12. in correcta editione: прєстали бы быти приносимы, melius Ostrog. прєстали оубо быша, atque duo Mss. Vindobonenses нє быша прєстали. Hebr. 11, 15. ащєбы оубѡ оно помнили - имѣли бы врєма, Ostrog. ащє она пом нахꙋ - имѣли оубо быша. 1 Joh. 2, 19. ащє бы ѿ нас были, прєбыли оубѡ быша с҆ нами, Ostrogiensis etiam in primo membro ащє бо быша ѿ нас. Aliis tamen in locis, in quibus nihil reficiendum fuit, etiam in postrema editione intactum mansit plurale быша: да быша имѣли Joh. 8, 6. ащє бо быша разꙋмѣли, нє быша г҃да славы распали 1 Cor. 2, 8.

§. 40.

Observationes in Conjugationum flexiones.

Cum libros antiquos magis sequi oportuerit, quam novos a Russis editos, qui flexiones Verborum dialecti russicae sequi solent, fieri omnino non potuit, ut flexiones in schemate generali et paradigmatibus signatae in omnibus temporibus cum aliorum Grammaticorum terminationibus convenirent. Quapropter monendus est lector, me sine auctoritate codicum nihil statuisse. Miror itaque, Petrum Vinogradow Russum et Abr. Mrazovik Serbum, in signanda persona prima et secunda Dualis, potius sequi voluisse novatores illos, qui ма pro ва primae, ва pro та secundae personae sine auctoritate legitima tribuere maluerunt, quam Meletii Smotriskii editionem An. 1619

Jevii in Lituania impressam. In posteriori enim, Mosquensi An. 1721, quae Rimnicii An. 1755 recusa fuit, flexiones dualis ва, та, quae recte in prima signatae erant, in ма, ва, summa audacia ab editore mutatae sunt. Editor enim russus Grammaticae Mosquae An. 1648 inchoatae, An. vero 1651 absolutae praecepta pro oraculo habuit, spreta M letii auctoritate. Observavit quidem P. Vinogradow Marci 10, 35. legi хощева, просива (addere potuisset садева v. 37, можева v. 39.), monetque secundam personam nunc quidem finiri in та (immo et olim), in tabula autem conjugationum praemissa eas terminationes fuisse appositas (nimirum ма, ва, та), quibus apud Veteres personae distinctae fuerint. Atqui haec aliter se habere, inspectis codicibus et editionibus antiquis, cuilibet patebit. In his enim nuspiam terminationem primae personae ма, sed constanter ва aut вѣ (hae enim frequenter confundi solent) et in secunda та reperies. Confirmant hoc Bohemorum et Polonorum scriptores veteres, maxime vero, qui duali numero adhuc hodie utuntur, Vinidi in Carniolia, Venedique in Lusatia. Confer Carniolicum нееева, неета, неета; любива; любита etc.

Velim G. S. Bandtke Grammaticam Polonicam secundis curis Wratislaviae 1818 editam inspicias in qua p. 249 et 312, de obsoletis suffixis (ut vocat) nu-

meri

meri dualis ва, та agitur. Is Silesiorum dualem in ма Soloecismum vocat. Etiam Bohemorum quidam, pro obsoleto ва substituere maluerunt ма; censebant enim a prima persona pluralis мы formari posse aut debere dualem in ма. Hoc et Russorum Grammaticis arrisit. At in edendis libris slavicis nihil innovandum erat: servandus potius fuit Dualis antiquus, non alius confingendus. Pessime itaque factum est ab editoribus, quod Joh. 10, 50. есвѣ (pro есва) antiquarum editionum mutarint in есма, Joh. 14, 23. прїидевѣ, створивѣ in прїидема, створима, in novissima editione neglecto duali прїидем, створим. Qui duales in plurales commutarunt, saltem lectoribus gratificari voluere, quod innumeris in locis, praecipue in correcta editione factum est. Luc. 22, 9. она же рекоста емꙋ, гдѣ хощеши, оуготоваем. Hic jam Ostrog. et Mardarii editio pluralem primae personae pro оуготоваевѣ exhibent, licet dualem tertiae personae она рекоста servarint. Sic Luc. 2, 48. antiquae editiones legunt искаховѣ, et Luc. 9, 54. речевѣ, mediae искахома, речема, postremae vero искахом, речем. Job. 11, 20. olim legebatur очи-истаетѣ oculi deficient, nunc in Bibliis correctis dualis in pluralem истают mutatus est.

Flexionem Imperativi in prima persona ѣм, in secunda plur. ѣте vere slavicam esse, multis exemplis doceri potest. Ipse etiam Meletius hanc terminationem in verbis in ꙋ probavit: чтѣм, бꙋдѣм, чтѣте, бꙋдѣте; et hac ratione Imperativus differt alia vocali ab iisdem personis Indicativi чтем, бꙋдем. Sic идѣм, идѣте, падѣм, воимѣм, станѣм, блюдѣте, помозѣте, ждѣте, ръѣте. Adde воздѣжѣте et воздвиждѣте elevate, шсажѣте. Immo et вспоем pro вспоим, взꙋпїем

pro

pro взѹпїим. At vero небываим, разѹмѣим, разѹмѣйте, помазѹим, целѹим, мѹдрствѹим etc. In Apostolo Damiani, non solum verborum tertiae conjugationis, sed et aliorum persona secunda terminatur in ите: станите, вздадите, кмлите. In aliis tamen libris et verba tertiae Conjugationis adhuc antiquam flexionem retinuere: хвалѣте, просѣте etc. Huic maluit Meletius flexionem им, ите in Conjugatione secunda (nobis tertia) praeferre, et Imperativum творим́, твори́те solo accentu ab Indicativi personis тво́рим, тво́рите distinguere.

Deinde notandum, personam tertiam Imperativi singularem et pluralem a secunda non differre, licet Meletius et alii Optativi (i. e. Indicativi cum particula да) personis да чтет, да чтѹт, да творит, да творат tertiam Imperativi suppleant. In deprecativo tamen modo, qui omnino apud Slavos idem est ac Imperativus, etiam Meletius personam tertiam singularem, atque dualem secundae aequalem fecit: чти он, твори он, бѹди он, чтѣта, творита, бѹдѣта.

Rarius persona secunda Imperativi ope particulae да Praesenti aut Futuro Indicativi praefixa suppletur: да бѹдеши pro бѹди, да речеши pro рци. Imperativo autem praefigere да prorsus insolitum est. Legitur tamen 2 Reg. 14, 32. in Ostrog. аще ли бы есть въ мнѣ неправда, то да оубїй ма. Melius (deleto

бы

бы in primo membro et да in secundo) correcta editio: аще же есть во мнѣ неправда, то оумертви мя, *καὶ θανάτωσον με.*

In Praeterito secundam personam simplicem singularis numeri, licet a tertia non differat, restituendam censui, cum in antiquis libris ejus usus satis frequens sit. Non enim potui methodum Grammaticorum probare, qui cum Praeterito simplici, in quo genera non distinguuntur, circumscriptum (e participio activo in л formatum) conjungere maluerunt, post primam бѣх inserendo был, была, было (еси), post чтох, читах, творих interponendo чел, чла, чло, читал, читала, читало, творил, творила, творило, in Duali et Plurali vero iterum secundam personam Praeteriti simplicis бѣсте, чтосте, читасте, твористе assumendo.

Meletius quidem читал, -ла, -ло Praeterito simplici, et читал еси periphrastico tribuit. At был, читал, творил sine еси duntaxat in russ. lingua, cum in ea personae pronomine signentur, locum habere potest. был enim, читал, творил, sine auxiliari есм, бꙋдꙋ, бых, de nulla persona dici possunt, quamvis de tertia (subintellecto nimirum есть) subinde legantur, uti 2 Cor. 2, 5. аще ли кто оскорбил мене, не мене оскорби. In libris veteris Testamenti serius translatis plura exempla invenias.

In Gerundivis neutrius terminationem distinguere non potui a masculiná, cum haec et neu-

tris

tris conveniat: царство раздѣлаласа, око шслепаа, сматаса море, сердце гора: не сердцели наю (nunc наше) гора бѣ въ наю (nunc внас). Reperiuntur quidem древо гнїющие, падше зерно, sed hoc in casu neutrum гнїющие respondet masculino гнїющ seu гнїай, падше vero masculino падш seu падый, quorum utrumque hac terminatione gaudens jam qualitatem Adjectivi induit. Nam гнїа, cum putrescit, (Gall. en pourissant), non prorsus idem est ac гнїющ (n. гнїющие) putrescens, (Gall. pourissant), et пад cum cecidisset, aliquatenus differt a падш (n. падше) quod cecidit. Feminino autem semper adhaeret in Praes. Gerund. щи, Praet. ши. Pauca haec pro vindicando Schemate generali et paradigmatibus a me expositis dicta sunto.

Notae generales et speciales in quaedam tempora.

§. 41. In genere notandum, vocales syllabae radicalis in Conjugatione non mutari, exceptis his paucis, quorum Infinitivus et Praeteritum aliam vocalem, quam Praesens aut Futurum postulat, uti пѣти, пѣх, a пою; лѣщи, лѣгох a лагѹ; сѣсти, сѣдох a садѹ. Adde Fut. шбращѹ, ab шбрѣтати, шбрѣтаю.

Mutantur vero transformabiles consonae in alias, et quidem 1. г in з, к in ц, ante и, ѣм,

ѣте

ѣте in Imperativo (Conjug. secundae): помоѕи, помоѕѣм, помоѕѣте а помогѹ; теци, тецѣм, тецѣте а текѹ.

2. In Indicativo ejusdem Conjugationis г in ж, х in ш, к in ч: помогѹ, поможеши, поможет, поможем, поможете; верхѹ, вершеши, вершет, вершем, вершете; текѹ, течеши, течет, течем, течете. Idem fit ante ен Participii passivi: вержен а вергѹ, разжжен а разжгѹ, вершен а верхѹ, ωдшен ab ωдхнѹ, речен а рекѹ. At literae д, т, ѕ, с nullam in secunda Conjugatione ante ен subeunt mutationem: веден а ведѹ, плетен а плетѹ, веѕен а веѕѹ, спасен а спасѹ.

3. Ante ен Participii passivi Verborum in ити (tertiae Conjug. Parad. F.) mutantur etiam д, т, ѕ, с, ст, uti §. XII. Introd. dictum est: рожден а родити, оутвержден ab оутвердити, поѕлащен а поѕлатити, хыщен а хытити, прекращен а прекратити, поражен а пораѕити, свѣшен а свѣсити, мщен а мстити, прельщен а прельстити. Adde иѕпражнен ab иѕпраѕнити, съблажнен а съблаѕнити, оумѹждрен ab оумѹдрити, помышлен а помыслити, иѕощрен (et иѕострен) ab иѕострити, оумерщвен (оумерщвлен) ab оумертвити, оухыщрен ab оухытрити, преиѕпещрен а преиѕпестрити, quamvis inter literas transformabiles et terminationem ен literae в, н, л, р interpositae sint.

Ser-

Serbici librarii in Codd. slavicis post н, л, р constanter кн pro ен scribunt: схранкн, исплнкн, тржжнкн а трызнити, молкн, ѡзлоблкн, затворкн. Verba autem formae ѣти (Parad. E.) transformationem literarum ante ѣн non admittunt; вѣдѣн а вѣдѣти, запѹстѣн а запѹстѣти. Hinc свѣтѣнїе Joh. 5, 35. et Exod. 27, 20. a forma свѣтѣти.

4. Labiales ante ен Part. passivi inserunt л epentheticum: ꙗвлен, славлен, возлюблен, ѡслаблен, ѡслѣплен, престѹплен, посрамлен, а ꙗвити славити, возлюбити etc. Excipe оуꙗзвен, благословен.

5. Eadem epenthesis et literarum transformatio locum habet in Praeterito Gerundivi ante ь, quando rejecto ив contrahi solet: ѡставль, возлюбль, приступль, pro ѡставив, возлюбив, приступив, преломль pro преломив. Sic ѡбновльши, in plur. приступльше, pro ѡбновивши, приступивше. Porro пригвождь, рождьши, заблѹждьше, pro пригвоздив, родивши etc. вкѹш, возглаш pro вкѹсив etc. вплъщши (воплощши) pro вплътив, ѡбращса pro ѡбратився, запрѣщ pro запрѣтив: посщса pro постився, крещшеса pro крестившеса, ѡчищса pro ѡчистився. Excipe ѡстрастших (Ven. оустрастших) Psal. 16, 9. ταλαιπωρησάντων, qui afflixerunt, ab ѡстрастити.

6.

6. Literas д et т ante л participii activi elidi, diximus Cap. II. Introduct. p. 48. Hinc навел a наведꙋ, пробол pro прободл, тл pro тдл, пал pro падл a падꙋ, чел, чла, чло pro четл, чтла, чтло a чтꙋ, ѡкрѣл ab ѡврѣтꙋ, срѣло Job. 4, 12. recte in Ostrogiensi, a срѣтꙋ, Praet. срѣте, срѣтох, male omnino in correcta срѣтило, quasi a forma (ficta) срѣтити.

7. Praeteritum primae Conjugat. solet post vocalem tertiae personae singularis paragogicum т assumere: тт, потт, прїтт, ѡвтт, ѿтт (ѿнат) pro т, пот etc. Sic начат, почат, запат, клатсѧ, ѡввит, повит, пит, пролит. In secunda Conj. rarius: оумрет, простреет. Rarissime in plurali post хꙋ: впрашахꙋт in Damiani Apostolo, съвршахꙋть Mich. 2, 1. in Ostrogiensi, искахꙋть 2 Reg. 17, 20. in eadem, in correcta искаша.

8. In verbis formae tertiae et quartae, spectantibus ad tertiam Conjugationem, quorum prima persona facta transformabilium literarum mutatione in ждꙋ, жꙋ, шꙋ, щꙋ terminatur, restituenda est characteristica consona primigenia (quam ex Infinitivo cognoscas) jam in secunda persona et reliquis omnibus: вижꙋ, видиши, видит etc. рождꙋ, родиши, родит, Imper. роди, Gerund. родѧ etc. поражꙋ, поразиши etc. глашꙋ, гласиши etc. плащꙋ, платиши, платити; пꙋщꙋ, пꙋстиши, пꙋ-

пꙋстити etc. Verba autem quintae formae, quae sunt primae Conjugationis, transformatam literam servant in omnibus temporibus Praesenti analogis et primigeniam characteristicam non nisi in Infinitivo et Praeteritis recipiunt: страждꙋ, страждеши, Imper. стражди, Gerund. стражда, Infin. страдати, Praet. страдах etc. Sic мажꙋ, Imp. мажи, Gerund. мажа, мажꙋщи etc. Sic пишꙋ, дышꙋ, плачꙋ, алчꙋ, мещꙋ, ищꙋ, Inf. мазати, писати, дыхати, плакати, алкати, метати, искати. Idem valet de euphonico л ante ю. Servant illud verba Conjug. primae per totum Praesens omnium Modorum ѥмлю, ѥмлеши, ѥмлет; каплю, каплеши, каплет etc. Inf. капати, Praet. капах. Rejiciunt illud jam in secunda persona verba Conjug. tertiae: ꙗвлю, ꙗвиши, Inf. ꙗвити; кꙋплю, кꙋпиши, Inf. кꙋпити.

9. Ante ѧх, ѧше euphonicum л inserunt verba Conjug. tertiae, non vero secundae. Hinc facile dijudicabis, quid intersit inter живлѧше et живѧше. Hoc enim est Praet. iterat. a живити, illud a живꙋ. Eadem lege fit transformabilium mutatio ante ѧ, ut ante ен Part. passivi. Hinc влажах, влажаше Praet. iterat. a влазити, rectius quam влазѧх, влазѧше. In млачаше Jud. 6, 11. ч russico more pro щ scriptum est, slavice млащаше a млатити. Confer P. I. p. 387.

10.

10. In specie notabis, quoad Praesens, мы servari in prima plurali anomalorum, in aliis omnibus nunc contrahi in м. At non desunt vestigia, etiam regularium verborum primam in мы terminatam fuisse. Praeter бѹдемы, поживемы, quae in antiquissimo изборник sec. XI. leguntur, etiam codex Caesareus (olim Hankianus) Matth. 28, 14. habet оуглаголемы persuadebimus, πείσομεν, nunc оутолим. Subinde et anomala in Codd. antiquis rejiciunt ы. Differt autem pluralis кемъ, вѣмъ, имамъ a singulari кемь, вѣмь, имамь, in iis codicibus qui discrimen inter ь et ъ accuratius observant. In Damiani Apostolo ceu codice Serbico hoc discrimen neglectum est, cum ь ubique pro ъ scribatur: мы кемь, послѹси кемь, вѣмько scimus enim. In eodem semel et живемо pro живем scriptum est.

Slavi meridionales omnes (Illyrii, Croatae, Carnioli) pro slavico м (seu мы) amant мо. Hinc кемо, нѣсмо, вѣмо, дамо, знаемо, оставлаемо immo et възсилламо pro възсылаем etiam in libros slavicos a Serbis sec. XVI. editos irrepsere. Poloni constanter мы retinuere, quod tamen non raro (post е et и) in м: чиним, даем, contrahunt. Bohemi мы mutarunt successu temporis in ме, quod nonnisi post е contrahere solent: бѹдем pro бѹдеме a singulari бѹдѹ. Nunquam vero post а, quod nec Poloni faciunt, neque post и, quia ам et им in singulari adoptarunt, pro veteri terminatione аю et ю. Eandem ob causam Illyrii бѹдемо, видимо, играмо, contrahere non possunt in бѹ-

дем,

дем, видим, играм, quia illis ем, им, ам sunt terminationes singularis numeri. In glagoliticis libris ante Caramani correctionem editis non solum исплевемо, любимо, пожирамо, имамо et имами, кемо et кеми, sed etiam in Praeterito -хомо et -смо: пригахомо, послужисмо, познаемо etc. leguntur. есме etiam in Ostrog. legi, monui p. 534. α). Addam hic дали есме inveniri in literis russicis (грамота) An. 1265.

кемь ex кеми, quod p. 389. e libro Esther Ostrog. editionis citavi, contractum est. Hinc et alia anomala in м terminata in singulari мь liquidum requirunt. Licebit itaque мь, utpote characteristicam primae personae singularis, conferre cum Graecorum verbis in μι, et personas tertias in ть (pro ти) terminatas, cum terminationibus linguae Samskrdam Indorum. In secunda persona singulari vetus slavica retinuit adhuc и: будеши, имаши, quod et Indicae est commune. At dialecti vulgares omnes и resciderunt: будеш, имаш.

Ex speciminibus Orthographiae antiquae, quae Introduct. Cap. IV. §. VII. data sunt, constat tertiam personam singularem et pluralem omnium verborum in codicibus seculi XI. XII. XIII. terminari in ть, quod a pluribus seculis in тъ mutatum est. Anomala tamen ть servarunt. Hinc кеть contractum censeri debet ex кети, quod Bohemi in кетить emphatico retinent. Huic Graecorum εςι affine est, et plurales in ι (εισι, λεγυσι, dor. λέγοντι) respondent slavicae terminationi in уть, ать.

A librariis confundi е et ь in fine post т tertiae pers. sing. et secundae pluralis in Codd. antiquis saepius observavi. можете in tertia singulari pro можеть, будете pro будеть in literis (грамота) anni 1229, су-

слы-

слышатє in tertia plurali pro оуслышать, et лєжитє, прѣклонитєса in tertia singulari pro лєжить, прѣклонитьса, vice versa оузрить in secunda pers. plur. pro оузритє in codice Vindobonensi Caesareo (olim Hankiano), alia alibi exarata leguntur. т emphaticum seu paragogicum in натъ, зачатъ, питъ, et т participii passivi пѣтъ, проклатъ etiam olim, utpote solidum, crasso ъ notabatur.

Tertiae personae Conjug. II. paradigmatis D. quandoque amittunt н in singulari ante єт, et in plurali ante ѹт. Ezech. 21, 7. издшєт ἐκψύξει legitur pro издхнєт. Sic et Plur. иссшѹт ab исхнѹ, иссачют ab иссакнѹ, excluso н, secundum paradigma B. inflectuntur, mutando transformabiles χ et к. ит pro єт in tertia singulari est inflexio russica. Sir. 32, 25. вонмит προσέχει in Ostrogiensi est a вонмѹ pro вонмєт. Correcta hic iterativum внимаєт recte substituit. чтит Joh. 5, 23. pro чтєт a чтѹ. Vide supra p. 542.

11. In Imperativo рєкѹ elidit ε: рци, рцѣтє (nunc рцы, рцытє); in Codd. serbicis etiam пьцнсє, пьцѣтєсє a пєкѹса, immo стьцѣмсє, concurramus, a стєкѹ. At in composito ѿрєцииса vocalis ε elidi non solet. воздѣжи, воздѣжѣтє (воздѣжитє) elevate, pro воздѣжди, воздѣждѣтє, повѣж pro повѣждь, подаж pro подаждь russici Codd. exhibent. лжи, лжѣтє (лжитє) est a лжѹ, лгати (Conjugationis I. Paradigma B.), quamvis

vis et лгȣ in usu sit. садѣте in садьте antiquus codex contrahit, Bohemorum more, qui ѣ excludere solent: ведьте pro ведѣте, бȣдьте pro бȣдѣте. Damiani Apostolus, quamvis живѣте, блюдѣте, прїимѣте, кльнѣте, ѡблѣцѣте, прѣбȣдѣм, тьщѣм, immo вспоем (pro вспоим) legat, tamen in aliis и pro ѣ, praeprimis in verbis tertiae Conjugationis habet: сȣдите, творите, похвалите, слышите etc. Nunc etiam in secunda Conjugat. им, ите pro ѣм, ѣте in usu est. внидите, посպите, соберите, воззовите Joel 1, 13. 14. in correcta leguntur, in Ostrogiensi vero внидѣте, оусплѣте, съберѣте, възовѣте. Male tamen оусплѣте pro оуспѣте formatum est a сплю, спиши, cum verba tertiae Conjugat. л epentheticum in Imperativo non servent. Melius utique in Evangeliis спите, a quo Praesens спитѐ nunc solo accentu distinguitur. Olim Imper. спѣте, uti adhuc hodie apud Bohemos. Cum Imperativo finale conjungitur да in Ostrogiensi Lev. 18, 15. да не ѿкрый, correcta да не ѿкрыеши, Lev. 21, 1. да са не оскверняйте, correcta да не ѡскверняться.

Editores russi male formarunt вержи a вергȣ, cum верзи dicendum sit, mutato г in з. Cum illi metuerent, ne quis ѿверзи abjice, rejice, confundat cum ѿверзи ab ѿверзȣ, maluerunt Psal. 50, 13. et Psal. 70, 9. не ѿвержи substituere pro antiquo ѿверзи, quod recte Ostrogiensis et Psalter. Venetum hoc loco

ser-

servarunt. In Evangeliis etiam editiones posteriores верзи (a вергѫ) septies, et верзися quater legunt. ѿверяжи polonica inflexio est, uti съвлечи, облечи Num. 20, 26. Ostrogiensis, pro съвлещи, ѡблещи.

12. Praesens Gerundivi in secunda Conjugat. exit in ы, ѫщ: несы, имы, иды, грады, стрегы, иждивѫщ, мнѫщ; frequentius tamen assumta Adjectivi definiti terminatione й: живый, пловый, крадый, блюдый, грызый, могый, жегый, верхый, пекыйся, рекый. Sic et кленыйся, quamvis alia in нѫ Praesenti Gerundivi careant. Quaedam etiam Praesens, saltem in libris recentioribus, mutuantur a Conjugatione prima, illud formando ope а. Hinc зова, жива, живай, тдай, идай, пада, тра, жра, сматася. Sic et жна, жнай, a жнѫ, дмася a дмѫ. лжа, лжай est a лжѫ Conjugat. primae, hinc et лжѫщи, лжѫще. славлай Joh. 8, 54. in editionibus antiquis male formatum est a славити, славлю. Melius nunc славлай, in codd. serbicis славей. Epentheticum enim л in Verbis tertiae Conjugat. non nisi ante ю primae personae locum habet. Ab Iterativo vero славлаю Praesens Gerund. est славлаа, славлаай.

A горѣти Praes. Gerund. regulariter formatum est гора, горащ. Hinc Lucae 17, 29. камык горащ θεῖον, sulphur. In Mss. autem камень горѫщ legitur. Sic et Bohemi h o r u c j (peklo) pro horzjci dicunt. Alibi гасѫщ, искѫщ reperias, quae a гасити, искати de-

ducere non possis. Ejusmodi formationes anomalas, uti p. 543. diximus, optime explices, si a formis antiquis, nunc obsoletis, factas supponas. Igitur горѹщ a forma горѹ, горєши, гасѹщ a гасѹ, гасєши repetenda sunt, uti иск, искѹщ, иском ab obsoleta prima persona искѹ.

13. Praesenti Participii passivi carent vix non omnia verba in нѹ paradigmatis D., cum illud a forma iterativa petere soleant. пожнѹ, exempli gratia, a пожинаю format пожинаєм, cum пожнѹ non sit capax morae temporis, quam Praesens requirit. Sunt tamen женом a женѹ, гнати, кленом a кленѹсѧ. Adde оувадом, quod tamen potius sit a forma оуваѧѹ, quam ab оуванѹ (pro оуваднѹ).

Literam м in Participiis passivis esse solidam, non liquidam, ideoque ei in Mss. adjungi ъ, Introd. p. 19. monuimus. In editionibus antiquis nullum discrimen observare licet inter terminationes омъ, емъ, имъ. In recentioribus autem solum finita in ом signantur Jer crasso ut зовомъ (Hebr. 11, 8.), finita vero in ем, et им Jer tenui: наѹчаємь κατηχέμενος Rom. 2, 18. имєнѹємь бѹдєт 1 Cor. 5, 11. славимь δοξαζόμενος Luc. 4, 15. гонимь бываше Luc 8, 29. Volebant nimirum editores hac ratione Participium passivum a prima persona plurali distinguere. Cur autem Matth. 18, 26. ємь (Praeteritum Gerund. ab имѹ) scribatur pro ємъ, plane assequi non possum.

14. Verba primae Conjugationis paradigm. A, quorum simplicia in Praeteritis augmentum a as-

assumunt, respuunt illud in compositis actionis singularis: дѣахъ a дѣю, at in compositis задѣхъ, воздѣхъ, придѣхъ, a задѣю etc. Verba longioris morae pro а in tertia persona amant аше: спаше, знаше, питаше: дѣаше, смѣаше pro дѣа, смѣа. Aliorum simplicia Praeteriti Iterativi flexione gaudent: врахъ (врѣахъ), враше a врю, at возврѣхъ, возврѣ a composito возврю; прахся, прашеся a прюся, at ѿпрѣхъ, ѿпрѣ a composito ѿпрю. A глаголати, глаголахъ, in tertia persona et глагола dixit, et глаголаше locutus est, in usu est, pro ratione actionis aut determinato tempore absolutae aut continuatae seu iteratae.

Praeterita secundae Conjugationis paradigm. C. quamvis in охъ, е regulariter desinant, tamen verba terminata in рꙋ, quorum Infinitivi characteristicam ѣ ante ти habent, etiam in Praeterito ѣ praeferunt: оумрѣхъ, оумрѣ melius quam оумрохъ, оумре. Sic ѡпрѣхъ, сътрѣхъ, простръхъ, codices serbici exhibent pro ѡпрохъ, сотрохъ, пожрохъ, прострохъ. жмохъ a жмꙋ apud Mrazović male formatum est. Sed et жмахъ apud Mel. Smotriski vitiosum est. A жмꙋ enim Infinitivus est жати, cui Praeteritum жахъ conforme est, Bohemis ждал a ждьмꙋ, ждити (pro ждѣти, ждати). Confer Praeterita мхъ ab имꙋ, яти; пахъ, тахъ, жахъ a пнꙋ, тнꙋ, жнꙋ. дмꙋ vero paradigmati D. se con-

 for-

format: дмѹх, дмѹ. Pleraque in нѹ, ob affinitatem cum forma prima in ѹ, pro нѹх amant ох, е: оусепох, оусепе ab оусепнѹ; оуглебох, оуглебе; воздвигох, воздвиже et воздвигнѹх; поткох, потче a поткнѹ. Sic ѿплы, ab ѿплынѹ. Praeteritum iterativum живах, живаше, est a simplici живѹ. Compositum ѡживѹ format Praeteritum ѡживох, ѡживе, a Praesenti seu futuro, sed et ѡжих, ѡжи, ѡжихом, ѡжисте, ѡжиша, ab Infinitivo ѡжити. Sic et иждих ab иждивѹ, иждити (pro изживѹ, изжити).

Contractiorum Praeteritorum, quae in prima persona singulari ох rejiciunt, in tertia plurali vero, pro оша, non nisi ѹ admittunt, exempla e Damiani Apostolo collecta cape: ид, взид, прид, избѣг, ѡврѣт, pro идох, взидох, прїидох, избѣгох, ѡврѣтох; in tertia plurali: идѹ, внидѹ, изидѹ, взидѹ, преидѹ, проидѹ, снидѹ, pro идоша etc. погыбѹ et погыбнѹ pro погыбоша, погыбнѹша; падѹ (в корабли Act. 13, 4. nunc ѿплыша) pro падоша; падѹ pro падоша, взмогѹ, воздвигѹ, ѿвергѹсе, постигѹ, pro взмогоша etc. заткѹ, прѣткѹ, pro заткоша seu заткнѹша a заткнѹ. Hebr. 11, 29. истопѹ *κατεπόθησαν*, pro истопоша seu истопнѹша ab истопнѹ, nunc истопишасѧ a forma истопити. Adde присвенѹ pro присвенѹша, et Zach. 1, 6. постигнѹ in Ostrog., pro quo correcta substituit постигнѹша.

Se-

Secundam Praeteriti personam a tertia non fuisse distinctam, supra monuimus. Immo fuit tempus, quo et prima persona nondum χ assumserat, uti e contractioribus Praeteritis concludere licet. Hinc et вѣдѣ et composita свѣдѣ, повѣдѣ, (аꙁ исповѣдѣ) in prima persona frequenter libri antiqui usurpant; quod et Dalimilus Bohemus, qui initio sec. XIV. Chronicon Bohemiae versibus conscripsit, aliique auctores idonei confirmant.

Characteristicam χ ad signandam primam personam singularem licebit conferre cum Germanorum *ich*, cui in plurali ом (olim et омы) accedit: разȣмѣχ, разȣмѣχом, (разȣмѣχомы).

15. Praeteritum Participii activi in secunda Conjugatione pro оχ assumit л: могл a могȣ, могоχ, рекл a рекȣ, рекоχ. Verba in рȣ, si consona immediate praecedat, inserunt е euphonicum ante р: оумерл, сътерл, простерл, пожерл, ab оумрȣ, сътрȣ, прострȣ, пожрȣ. Sic et жегл a жгȣ (жегȣ). Verba paradigmatis D. elidere solent нȣ, si euphonia id admittat, et Part. activum conformiter paradigmati C. a Praeteritis simplicibus deducunt: иꙁбѣгл ab иꙁбѣгоχ, иꙁбѣгнȣ; прибѣгл a прибѣгоχ, прибѣгнȣ. At минȣл a минȣχ; иꙁсχнȣл ab иꙁсχнȣχ, quamvis et иꙁсоχл, иꙁсχла, иꙁсχло ab иꙁсχоχ formari possit. Sic et повил pro повинȣл, cum et пови (cum т paragogico повит)

qua-

quas a повїю, dicatur. Verba жнꙋ, зачнꙋ etc. cum ob initivum formae primae Praet. forment in ах, etiam in Part. act. desinunt in ал: жал, зачал. Sic et тал ab имꙋ, тх, et composita взал, внал a возмꙋ, вѕах, вонмꙋ, внах. А помню, помнѣти Part. act. est помнѣл, non помнил, quamvis Hebr. 11, 15. Correctoribus Russica inflexio praeplacuerit: аще бы помнили.

A Participio act. in л ope auxiliarium есмь, бы, бꙋдꙋ Praeteritum circumscriptum, Optativi et Praeteritum conditionale et Futurum exactum formari P. I. §. 84. 85. docuimus. Cf. etiam §. 79. Addam hic Abd. 1, 12 Imperativum Auxiliaris бꙋдꙋ conjungi cum Participio activo in Ostrogiensi: небꙋди видѣл μὴ ἐπίδῃς, non despicies, in correcta не презриши. In tertia persona sine есть quasi in Subjunctivo Philip. 2. 22. legitur: зане-поработал, quia servivit, quod servierit. In libris minus antiquis non raro etiam in Indicativo: стиснꙋл Lev. 8, 8. correcta стисне (pro стиснꙋ). Sir. 31, 11. кто могл in Ostrog. et correcta, pro Russorum, Polonorum et Bohemorum consuetudine.

In plurali genera distingui, quod Bohemi et Illyrii faciunt, nondum observare mihi licuit. Notavi tamen locum ex Apostolo Petropolitano chartaceo initio Sec. XVI. scripto, in quo Hebr. 10, 2. престалы субо быша, in feminino pro престали legitur. Mardarius quoque Luc. 23, 55. бѣхꙋ пришле, Illyricum hodiernum morem secutus, pro пришли aliarum editionum excudit. Confer notam p. 537. et p. 547.

16. Praeteritum Gerundivi verborum in ꙋ ad paradigma C. spectantium subinde е euphonicum requirit: ем ab имꙋ, взем a возмꙋ,

снем

снем (сним) а сънмꙋ, приѥм (et прїим) а прїимꙋ; распен а распнꙋ, начен а начнꙋ; оумер ab оумрꙋ, ѡтер ab ѡтрꙋ, простер а прострꙋ; жег а жгꙋ, чет а чтꙋ. Addita autem in fine terminatione ый euphonicum е eliditur: распный, прочтый, оумрый (et оумерый). възнез а вънзꙋ. Multa etiam Verba in нꙋ, rejecto нꙋ Futuri, seu ох Praeteriti, quod pro нꙋх assumserant, paradigmati C. se conformant: погыб а погыгнꙋ, погыбох; прозаб, приник, а прозабнꙋ, приникнꙋ, вздвиг pro вздвигнꙋв. Sic et оуспоп inserto euphonico о ab оуспох, оуспнꙋ; оуток ab оуткох, оуткнꙋ. At минꙋб а минꙋх, минꙋ, плюнꙋв а плюнꙋ. Meletius distinguit чтый et чтей, illudque Praesens, hoc Praeteritum esse statuit. Similiter возведей, стрежей, несей, течей a Praeteritis возведе, стреже, несе, тече deducit, dubito an recte. Nam ей pro їй nonnisi post consonas liquidas et quidem in verbis conjugationis tertiae locum habere observavi. Horum enim Gerundivis contractis affigi solet ей: ѯвлей, поставлей, оударей, творей, рождей, нꙋждей (нꙋжей), оутвержей, повѣшей, а ѯвив, поставив, оударив, творив etc. pro ѯвивый, оударивый, родивый, повѣсивый etc.

Matth. 27, 48. περιθεὶς (καλάμῳ) recte Ostrogiensis aliaeque editiones antiquae Gerundivo възнез (на трость), et Joh. 19, 29. περιθέντες plurali възнъзше

нъзше expresserunt. Pro възнъзше legit codex Petropolitanus възнезше (alius vitiose възнесше), Evangelia vero Mosqu. An. 1606 вознъзше. Primo loco jam ante correctionem postremam вонзе (Praeteritum Indicativi pro Gerundivo вонз), altero вонзше utpote notiora, male substituta fuere, quorum utrumque retinuerunt Correctores Bibliorum. Aliud certe est вонзѹ, cujus Imperativus вънзи seu вонзи (нож въ ножницѹ mitte gladium in vaginam) Joh. 18, 11. legitur; aliud възнзѹ ex praepositione въз et нзѹ compositum. Marci 15, 36. περιθεὶς vocabulo възлож (Gerundivo pro възложив) exprimitur. Psal. 31, 4. Praeteritum singulare оунзе (Ven. оунзе), Psal. 37, 3. plurale оунзоша, Ven. стрѣлы твоꙗ оунзоше въ мнѣ, sagittae tuae infixae sunt mihi, ἐνεπάγησαν. Russi norunt etiam пронзаю, пронзать, пронзѹ, пронзит transfigere. Simplex iterativum низати a ньзѹ (незѹ) et Russis et Serbis (his etiam низ margaritarum filo insertarum series, torques) adhuc in usu sunt. Infinitivus a forma ньзѹ nullibi legitur, sed ньзти (незти) esse possit.

17. Praeteritum Participii passivi in prima Conjugatione terminatur in ен aut т: біен, побіен, at Gen. 9, 31. etiam побит. Pleraque post vocales и, ы, оу amant вен: швен (eliso и) a шию, шмывен, измвен, et inserto euphonico о Russorum оумовен ab шмыю etc.; hinc etiam забвен (pro забывен) a забыти; покръвен, скръвен, прикръвен (pro покрывен etc.) et покровен скровен, прикровен, sed et покрыт in libris a Russis translatis. т pro ен postulat имѹ et Verba in нѹ, quae Inf. in ати formant: ꙗт (ejusque composita поꙗт, ѿꙗт,

възꙗт)

взат), пат, распат, тат, жат (а жнѹ et жмѹ), начат, почат, зачат, проклат. His adde пит, hinc verbale питїе; пѣт а пою, пѣти, licet verbale пѣнїе sit а пѣн; повит, свит, а повїю, свїю (повинѹ, свинѹ); пролит а пролїю (in Serb. codd. et лѣн, а лѣю), at пролїан est a forma пролїати, А знаю est знан. А заколю (Parad. B.) заклан et заколен, quasi a заколити.

In II. Conjugatione (Parad. C.) regularis inflexio est ен: краден а крадѹ, разжжен а разжгѹ, ижджен ab ижджгѹ (pro изжгѹ), ѡблечен, contracte ѡбльчен (in codd. Serb.), ѡболчен (in Russicis) ab ѡблекѹ. Sunt tamen, quae pro ен etiam т admittunt, ut пожрен et пожерт а пожрѹ, подперт et подпрен, а подпрѹ. Alia vero potius т adsciscunt: ѿверст ab ѿверзѹ, quamvis verbale sit ѿверзенїе, простерт, распростерт. Huc spectat anomalum вѣст, вѣста, вѣсто, ab antiqua forma вѣдѹ, вѣсти (pro вѣдѣти). In Paradigmate D. potuissem pro ѿриновен compositum ѡбиновен ab ѡбинѹ ponere. Volui autem apponendo ѿриновен regularem formationem designare, quae fit resolvendo ѹ in ов et addendo ен, et simul, cum вит sit proprie a вїю, indicare, quaedam transilire ad alia paradigmata. Conformia paradigmati D. sunt мгновен а мгнѹ, поманoвен а поманѹ, преткновен а преткнѹ, дхновен (дохновен) а дхнѹ. At из-

мчен,

мчен, ѡдшен ab измкнꙋ, ѡдхнꙋ, rejecto нов secundum parad. C. inflexa sunt. Sic et разгывен (разгывена книга Apoc. 10, 2. apertus liber) a разгывнꙋ; согвен a согывнꙋ, formata sunt. Hinc et оуспенїе ab оуспнꙋ. Adde надмен a надмꙋ, ѡвымен ab ѡвымꙋ. Servant quaedam subinde н ante ен, ut воздвигнен, тагнен, aut pro овен assumunt ꙋт: разгнꙋт, воздвигнꙋт, стагнꙋт.

Verba paradigmatis F. mutare ante ен transformabiles д, т, з, с, ст, supra p. 553 dictum est.

Apud Russos et Serbos Praeteritum Participii passivi in verbis in нꙋ terminatur in ꙋт. Poloni admodum variant, et praeter i ę t y (ꙋт) etiam i o n y (ен) admittunt: r o z g a r n i ę t y et r o z g a r n i o n y. Bohemi in plerisque servant ꙋт post н, in aliis rejecto нꙋ praeferunt ен: тажен pro тагнꙋт (tahnut).

§. 42. De sede et mutatione Toni in Verborum Conjugatione nihil certi statuere ausim, cum is in libris a Serbis Sec. XVI. editis multum differat a tono, quem russicae editiones antiquae et novae exhibent. Russi ex. gr. Infinitivorum in сти et щи terminatorum ultimam tono afficiunt: блюстѝ, понестѝ, стрещѝ, Serbi penultimam: блю́сти, поне́сти, стре́щи. Russi ultimam primae personae signant: живꙋ̀, градꙋ̀, могꙋ̀, рекꙋ̀, Serbi penultimam: жи́вꙋ, гре́дꙋ, мо́гꙋ, ре́кꙋ. Russi personae secundae pluralis ultimam: живетѐ, терпитѐ, дꙋжитѐ,

житѐ, ѿпоустите, in iisdem vocibus Serbi antepenultimam: жи́вете, тр́ьпите, др́ьжите, ѿпоустите et sic in aliis. Solam orationem dominicam, quam p. 78 ex Bibliorum editione Petropolitana 1816 descripsimus, si cum ea conferas, quae in Horis (часословец) Psalterio Venetiis 1561 a Vincentio Vuković edito adnexis legitur, discrimen quoad tonum in verbis sequentibus observabis.

Russ.	да свати́тся	Serb.	да свѣтытсе
—	wставлѧ́ем	—	wста́влѧем
—	вве́ди	—	вьве́ди.

Conveniunt autem ambo in пріи́дет, wста́ви, изба́ви, cum hic Russi tonum antiquum Serborum servent. In Psalmo 130. trium duntaxat versuum, editio russica a Psalterio Serbico quoad tonum differt in his verbis:

Russ.	вознесе́ся	Serb.	вьзне́сесе
—	возведо́стѣся	—	вьзве́достѣсе
—	ходи́х	—	хи́дих
—	вознесо́х	—	вьзне́сох
—	упова́ет	—	оупо́вает

Conveniuntque in возда́си, Serb. вьзда́си, et ab utroque in hac voce differt Ostrogiensis, quae ultimam signat: вздасѝ. V. 2. pro смиреномоудрствовах Serbus legit смѣрахсе ἐταπεινοφρόνουν.

Quis

Quis jam definire ausit, quis sit aut fuerit verus tonus slavicae linguae veteris? In Bibliis et aliis libris ecclesiasticis recenter impressis nonnisi in iis paucis, quae a communi regula toni russici deflectunt, tonus slavicus videri possit retentus. Russici toni leges qui cognoscere cupit, Antonii Puchmayeri Grammaticam russicam adeat. Hic solum monebo, tempora Praesenti analoga tonum in ea syllaba servare, quae in prima persona tono afficitur: пита́ю, пита́еши etc. веду̀, веде́ши, веде́т etc. творю̀, твори́ши, твори́т, твори́м, твори́те (immo potius творитѐ et тво́рите ad distinguendam secundam pers. plur. Imperativi: твори́те), творя́т; Inf. твори́ти, inde твори́х, твори́л etc. именую, именуеши etc. Imp. имену́й, Praes. Ger. имену́я, Praes. Part. pass. имену́ем. At vero буду, бу́деши etc. мѣ́рю, мѣ́риши, мѣ́рит, мѣ́рим, мѣ́рите, мѣ́рят; сла́влю, сла́виши, сла́бит etc. слы́шу, слы́шиши, шлы́шите etc. слы́шати, слы́шах, слы́шал, слы́шав, слы́шан; поми́лую, поми́луеши etc. поми́ловати, поми́ловах etc. Sunt etiam non pauca Verba, quae tonum primae personae in secunda et reliquis personis ab ultima retrahunt ad praecedentem: иду̀, и́деши, и́дет etc. могу̀, мо́жеши; молю́ся, мо́лишися, мо́лится etc. прошу̀, про́сиши, про́сит etc. хощу̀, хо́щеши, хо́щет, хо́щем, хо́щете, in tertia plur. хотя́т, Inf. хот-

отѣти. ищꙋ, и́щеши, и́щет et alia formae quinie, quae pro а́ю Praesens in ю amant: пишꙋ, и́шеши etc. Imp. пишѝ, Praes. Part. pass. пи́шем, nf. писа́ти, писа́х, писа́л, писа́в, at Part. pass. и́сан, пи́сана, пи́сано.

Vinogradov etiam secundae pluralis твори́те penltimam accentu signavit; Meletius vero, excepto творю, primam reliquarum personarum: тво́риши, тво́рит во́рим, тво́ритѐ, тво́рат. Rimnicensis servavit ccentus Mosquensis editionis: твори́ши, твори́т, вори́м, творитѐ, твора́т. In passivo vero твори́ма, quod et Mrazović probavit. In Ostrogiensi vero ccentus secundae pers. plur. penultimam occupat: сътвори́те, потреби́теса, положи́те, sic etiam поживи́те pro russico поживетѐ.

§. 43. Ad melius cognoscendas Nominum et Verborum flexiones juverit analysim grammaticam orationis dominicae hic subjungere. Vide ag. 78.

оч҃е lege отче, Vocat. declin. masc. secundae, b отец pater. отец ope ец formatum est ab от.

наш noster, Pron. poss. m. a Genit. нас, ope formatum, mutato с in ш.

иже qui, Pron. relat. m. compositum ex и t же.

єси es, 2. pers. Verbi єсмь, quod est ope ь ab ес formatum.

на in, Praep. quae praeter Accusativum etiam ocalem regit.

нѣ

нб҃сѣх lege небесѣх coelis, loc. plur., declin. tertiae neutrorum, a небо.

да utinam, particula Optativi formativa; alias Conjunctio: ut.

ст҃итсѧ lege свѧтитсѧ sanctificetur, tertia pers. sing. in Praes. a свѧтитисѧ, passivo ope сѧ formato. Activum свѧтити est a свѧт sanctus.

имѧ nomen, Nomin. declin. tertiae neutrorum. Est vero имѧ ab имꙋ, ѩти, capere, quasi dicas conceptus, quod concipitur.

твое tuum, Pron. secundae pers. possess. n. cujus masc. твой ope ой a ты formatum est.

да прїидет adveniat, tertia pers. fut. a прїидꙋ, composito ex при et идꙋ, quod est ope дꙋ a syllaba и formatum, Inf. ити.

цр҃ствїе lege царствїе regnum, Nomin. declin. secundae neutr., a царь, rex, ope ствїе formatum. твое tuum, ut supra.

да бꙋдет fiat, бꙋдет erit, fiet, tertia pers. sing. a бꙋдꙋ, quod est a бꙋ ope дꙋ formatum, Inf. быти.

волѧ твоѧ voluntas tua, волѧ Nomin. declin. secundae femin. твоѧ femin. a твой.

ѩкѡ sicut, Conjunctio a pronom. и ope ѩк formata.

на нб҃си, на небеси in coelo, Localis sing. declin. tertiae neutr. a небо.

и на земли et in terra, и Conj., на Praep., земли Localis sing. declin. secundae fem. a земла; л post м est epentheticum, igitur земла pro зема.

хлѣб наш panem nostrum, хлѣб Accus. sing. declin. primae masc. aequalis Nominativo.

насѹщный ἐπιούσιον (supersubstantialem, quotidianum) Accus. masc. Adjectivi compositi ex на et сѹщный, quod est formatum ope ный a Gerundivo сѹщ, Verbi есмь. Pro насѹщный olim legebatur насѹщественный, a насѹщество ἐπιουσία.

даждь da, Imp. pro дади, ab inusitato дадѹ pro дамь. Vide verba anomala.

нам nobis, Dat. plur. Pron. primae pers. ab Accus. ны, Nomin. мы.

днесь hodie, Adverbium compositum ex день et demonstrativo сь hic, proprie: die hoc.

и ѡстави нам et dimitte nobis, Imper. secundae pers. Conjug. tertiae, ab ѡставити, relinquere, quod est compositum ex ѡ et ставити, factitivo formae quartae a стати stare.

долги, olim длъгы, debita, Accus. plur. Declin. m. 1. a долг.

наша nostra, Accus. plur. Pronominis possessivi наш.

ꙗкѡ, olim ꙗкоже, sicut, Adverbium.

и

и мы et nos, Nomin. plur. Pron. 1. pers., cum quo Accus. sing. мѧ, et Dat. ми conferri possunt. Nom. sing. аз radicem propriam constituit.

ѡставлѧем dimittimus, Praes. 1. pers. plur. iterativi ѡставлѧти, ab ѡставити.

должникѡм debitoribus, Dat. plur. Declin. masc. 1. a должник, quod est ope ник a долг formatum.

нашым (scribendum нашим) nostris, Dat. plur. a Pron. poss. наш.

и не введи et ne inducas, и Conj., не particula negativa Verbis praefigi solita, введи 2. pers. sing. Imperativi a composito введꙋ inducam, cujus simplex, rejecta praepositione, est ведꙋ duco.

нас nos, Genitivus plur. Pron. 1. pers. pro Accus. ны, ob negationem не.

в напасть in tentationem, Acc. sing. ob praepositionem в, Declin. fem. quartae, qui a Nom. напасть non differt. Abstractum напасть est ab Infin. напасти, incidere, incursitare, fut. нападꙋ, cujus simplex, rejecto на, est падꙋ cado.

но sed, Conjunctio, olim нъ.

избави нас libera nos, secunda pers. sing. Imperativi a composito избавити eripere, eximere, cujus simplex бавити est factitivum a быти esse.

ѿ a, Praep. regens Genitivum; ѿ лукавагѡ ἀπὸ τῶ πονηρῶ ... ном лукавагѡ malo, Genit. sing. masc. Declin Adject. definitorum primae, cujus indefinitum лукав ope ав a лука, dolus, formatum.

ꙗкѡ quia, Conjunctio.

твое есть tuum est, есть tertia persona sing. Verbi anomali есмь.

црствїе regnum, vide supra.

и сила et potentia, δύναμις, и слава et gloria, Nominativi sing. Declin. fem. 1. слава, unde et славити glorificare; est a слую seu слову, unde et слово.

во вѣки, olim въ вѣкы, in secula, Accus. plur. Declin. m. 1. a вѣк aetas, seculum.

Analysis versuum aliquot ex Evangelio Joh. Cap. I.

Praemittam primos tres versiculos et quarti partem ex Alexii Metropolitae Mosquensis versione descriptos (sine contractionibus codicis), ut cum textu superius p. 70-72. expresso conferri possint.

искони бѣ слово. и слово бѣ къ богу. и бог бѣ слово. сь бѣ искони къ богу. вса тѣм быша. и без него быть ничтоже еже быть. в том живот бѣ.

искони in principio, Adverb. ex из et Genit. кони, a конь initium. Alii вънначалѣ: в in, Praepositio, началѣ initio, Localis Declin. neutr. 1. a начало, quod est орело a начати, incipere, formatum.

бѣ fuit, Praeter. 3. pers. sing. a быти; alii баше erat, Praet. iterat. pro бѣаше a бѣ.

слово verbum, Nomin. Declin. 1. neutr.

къ πρός, ad, apud; alii ѿ бога a Deo.

богꙋ deo, Dat. sing. a бог, Declin. m. 1. бога Gen. Declin. m. 1.

бог deus, Nomin. Declin. m. 1.

сь hic, οὗτος, Pron. demonst. masc. Alii се hoc, referendo ad слово. Editi сей referendo ad Dei filium λόγος, quod jam Alexius fecerat.

вса omnia, Nomin. plur. neutr a весь. Alii все in singul.

тѣм per eum, Instrum. sing. a Pron. тъ.

быша facta sunt, Praet. 3. pers. plur. a бы. Alii бы, alii бысть, in sing. referendo ad все.

и et, Conj. без sine, Praep. regens Genit.

без него sine eo, (Codd. Serb. без нкго, Cod. Sec. XII. Mosqu. бежнкго), него cum prosthetico н ob praecedentem praepositionem pro его seu кго, Genit. Pron. tertiae pers. и.

бысть ничтоже Alexius ordinem graeci textus ἐγένετο οὐδὲ ἕν pressius secutus est, cum quo facit

et

et Mosqu. secundus, retenta tamen negatione не: небꙑ ничтоже, quam Syntaxis slavica exigit.

ничтоже nihil, Nominat. Pron. compositi ex negatione ни et что quid, et emphatico же.

бꙑисть factum est, antiquiores Codd. Syntaxi slavicae convenienter legunt небꙑ, небꙑсть. Negatio enim не Verbo praeponi debet, etiamsi alia vox negans in constructione inveniatur.

бꙑ factum est, Praet. simplex a бꙑти. бꙑст vero coaluisse videtur ex бꙑ есть factum est.

еже seu иже quod, Nomin. Pron. relat. neutrius generis ab иже, quod ex и et же compositum est.

бꙑ, seu ut alii legunt бꙑсть, vide supra.

вътом in ipso, въ in, Praep. regens Localem.

том Loc. sing. Pron. demonst. a тъ.

живот vita, Nom. Declin. m. 1. живот formatum est ope от ab Adjectivo жив vivus, quod est a Verbo живꙋ, жити, vivere.

бѣ erat, fuit, Praet. a бꙑти esse.

и живот бѣ et vita erat.

свѣт lux, Nomin. Declin. m. 1.

чл҃ком hominum, proprie hominibus, Dat. plur. declin. m. 1. a человѣк, quod ope ов et ѣк a чел formatum videtur. Confer чело frons et челадь familia.

и свѣт et lux, vide supra.

въ тьмѣ, во тьмѣ, in tenebris, sing. Declin. fem. 1. a тьма, quod est ope а a radice тьм seu тем formatum. Confer Polonorum ćma, quorum ć respondet slavico ть.

свѣтить, alii свѣтиться, lucet, tertia pers. sing. Praes. a свѣтити seu свѣтитиса, quod est a свѣт lux.

и тьма́ et tenebrae, vide supra.

єго eum, in editis єгѡ, Genit. Pronom. tertiae personae, Declinat. 2. ab и, pro Accus. и, ob negationem не in непостиже.

постиже comprehendit, Praet. tertiae pers. sing. a постигнꙋ, quod est compositum ex по et стигнꙋ, cujus Iterativum est стигати seu стизати, Praes. стигаю. Alii неѡбѧтъ, uti nunc editi. ѡбѧт Praet. simplex ѡбѧ cum т paragogico, ab ѡбимꙋ, ѡба́ти, amplecti, complecti, quod est compositum ex ѡб et имꙋ, Inf. ѧти capere.

Gram-

Grammaticae Slavicae

Pars III.

De Vocum Constructione.

I.

Syntaxis Convenientiae.

§. 1.

Sermo constat Subjecto, Copula et Praedicato. Subjectum casu recto sive Nominativo Pronominum personalium et Substantivorum exprimitur:

a. аз нищ есмь и оубог, ego egenus sum et pauper.

b. бог твой есмь аз, Deus tuus sum ego.

c. ты еси бог спас мой, tu es Deus salvator meus.

d. ты страшен еси, tu terribilis es.

e. сей есть сын божїй, hic est filius Dei.

f. той есть щедр, ipse est misericors.

g. меч есть іазык царев, gladius est lingua regis.

h.

h. жива бꙋдет дꙋша ваша, vivet anima vestra.

i. сїе есть праведно, hoc est justum.

k. блажени сꙋть раби тїи, beati sunt servi illi.

l. вси пꙋтїе егѡ прави, omnes viae ejus rectae.

m. затворены быша двери, clausae erant fores.

n. стрѣлы младенєц быша ѧзвы их, sagittae parvulorum factae sunt plagae eorum.

o. бахꙋ же и жены издалеча зрѧщїе, erant autem et mulieres de longe aspicientes.

p. твоѧ сꙋть небеса, tui sunt coeli.

q. всѧ моѧ твоѧ сꙋть, omnia mea tua sunt.

r. сїѧ словеса истинна божїѧ сꙋть, haec verba Dei vera sunt.

s. та сꙋть скверна̂щаѧ человѣка, illa sunt quae polluunt (τὰ κοινῶντα) hominem.

t. єгѡже клатвы оуста егѡ полна сꙋть, cujus maledictione os ejus plenum est.

Vides hic omnia, quae de Subjecto praedicantur, numero et genere, copulam etiam persona, cum Subjecto convenire.

§. 2. In tertia persona copula (есть et сꙋть) saepe subintelligitur, quin exprimatur:

u. свѧто и страшно имѧ егѡ sanctum et terribile nomen ejus.

x. заповѣдь господнѧ свѣтла просвѣщающаѧ очи praeceptum Domini lucidum illuminans oculos.

γ. сотове медовнїи словеса добра, favi mellis verba bona.

ζ. небо высоко, земла же глꙋбока, сердце же царево неωбличително (olim необлично) coelum excelsum, terra autem profunda, cor vero regis argui non potest (ἀνεξέλεγκτος); Vulg. coelum sursum et terra deorsum et cor regum inscrutabile.

§. 3. Omnia verba, dum Praedicatum agunt, copulam includunt: око видит, oculus videt, оухо слышит, auris audit, птица летит avis volat, огнь палит ignis urit; лѣта твоа неωскꙋдѣют, anni tui non deficient.

§. 4. Vocativus est vicarius Nominativi. Subjectum itaque, quod alloquimur, aut nomine suo compellamus, casu vocativo exprimendum est: боже, господи, спасителю, жено, богородице, царице, владычице, госпоже, дѣво марїе мати etc. едине, истинне праведне, щедре и милостиве.

α. воскресни боже, exurge Deus.

β. прїиди брате мой, veni frater mi.

δ. благослови владыко, benedic Domine.

ε. отче наш иже еси etc., pater noster, qui es etc.

ζ. вскꙋю прискорбна еси дꙋше моа, quare tristis es anima mea,

η. боже свꙗтый владыко, небесный Іс҃е Х҃е царю, Deus sancte Domine, coelestis Jesu Christe rex.

з. возлюблю тѧ господи крѣпости моѧ diligam te domine, fortitudo mea.

і. радости моѧ, избави мѧ, gaudium meum, libera me.

Nunc in correcta Psal. 17, 2. крѣпосте, et Ps. 31, 7. радосте, male utique. Antiquae enim editiones крѣпости, радости legunt. Sic et Psalt. Venetum et Codd. Mss. Confer supra p. 481.

§. 5. Quod de duobus Subjectis, etiam diversis, praedicatur, numero duali exprimere amant Slavi veteres, cui tamen in libris impressis pluralis non raro substitutus fuit, praecipue in 1. persona.

а. мы подобострастна есвѣ вам человѣка благовѣствꙋюща вам Act. 14, 15. Ostrog. мы quidem est in plurali pro вѣ seu ва, есвѣ in duali pro есва; in quibusdam editis есма. In correcta plurales подобострастни есмы человѣцы благовѣствꙋюще substituti sunt.

в. мы оубо вправдꙋ: достойнаѧ бо по дѣлом наю восприемлева (alii вѣ - въсприемлевѣ) Luc. 23, 41.

в аз и отец едино есвѣ olim (nunc есма pro masc. есва) Joh. 10, 30.

г. аз и Ионафан сын мой станева in Mosqu. prima, (станевѣ in Ostrog., станем in correcta) 1 Reg. 14, 40.

д. вхрамѣ божіи ходиховѣ Psal. 54, 15. in Ostrog. Melius Psalt. Ven. ходихова, correcta in plurali вдомѹ-ходихом.

е. гдѣ хощеши, оуготоваевѣ Luc. 22, 9. Cod. Kop., оуготоваем in editis.

ж. вам вѣ благовѣствѹевѣ Act. 13, 23. in Damiani Apostolo. Confer p. 491.

ѕ. пойдевѣ оубо на поле Gen. 4, 8. in Ostrog., пойдем in correctis.

з. да помнивѣ Gal. 2, 10. Mss. et Ostrog., помнима editiones mediae, помним postremae.

и. прїиди брате мой: изыдевѣ на село, вдворивѣся в вселех, оуранивѣ в виноградѣх, видѣвѣ аще — Cant. 7. 11. 12. in Ostrog. Correcta plurales и взыдем, водворимся, ураним, увидим substituit.

Confer quae p. 548. de terminatione masculina ва diximus. In Mss. quidem, quae mihi consulere licuit, pro masc. ва ubique вѣ reperi. Pro хощева, просива, садева, можева (Marc. 10. 35. 37. 39.) leguntur in Cod. Ossolinskiano, Kopit. et in Ostrog. editione, хощевѣ, просивѣ, садевѣ, можевѣ. In Damiani Apostolo constanter вѣ in utroque genere usurpatur: имавѣ, давѣ, помнивѣ, можевѣ, возвращшася оба да посѣтивѣ, in Praeteritis ходиховѣ, видѣховѣ, слышаховѣ, проповѣдаховѣ etc. Sic in poemate de Igore оба есвѣ, вѣ-опѹтаевѣ.

Se-

Secundae et tertiae dualis exempla cape e Lucae capite 24. postremae editionis.

і. и се два ѿ них бѣста идѹща в тойже день в весь — v. 13. и та беседоваста в себѣ — v. 14.

к. и бысть беседѹющима има и совопрошающимася (Ostrog. съвопрашающимася) v. 15.

л. очиже ею держастѣся, да его не познаета v. 16.

м. рече же к нима: что сѹть сїа, ѡ нихже стязаетася к себѣ идѹще (Ostrog. идѹща) и еста дрѧхла v. 17.

н. и рече им (Ostr. има): кїих; онаже рѣста емѹ v. 19.

о. и той рече к нима (Ostr. к ним): ѡ несмысленнаа и кѡснаа сердцем v. 25.

п. и приближишася (plural.) в весь, в нюже идаста v. 28.

р. и нѹждаста его, глаголюще (plur.): ѡблази с нама — и вниде с нима ѡблещи (Ostrog. облежти) v. 29.

с. онѣма же ѿверзостѣся очи и познаста его v. 31. (Ostrog. ѿверзостася masc. pro femin.)

т. и рекоста к себѣ: не сердце ли наше гора бѣ в нас v. 32. Ostrog. наю in Gen. duali, et вная in Locali duali.

ѹ. и воставша в той час, возвратистася — и ѡбрѣтоста v. 33. и та повѣдаста v. 35.

ф.

ф. онѣ же пристꙋпльшѣ (Ostr. et Mss. пристꙋпльши) ꙗтѣса за нозѣ его и поклонистѣса емꙋ Matth. 28, 9. Mardarii editio поклонистасе, Cod. Mss. etiam ꙗтаса, mascul. pro feminino.

х. послаестѣ ꙋбо сестрѣ к немꙋ, глаголюще (plur.) Melius Ostrog. in duali глаголющи Joh. 11, 3.

ѿ. аще же брат или сестра нага бꙋдета и лишени (plur.) бꙋдета дневныѧ пищїа Jac. 2, 15. Sic Ostrog. At Damiani Apost. лишена in duali. Correcta in plur. наги бꙋдꙋт, лишени бꙋдꙋт.

Anomalia generis etiam in secunda et tertia persona locum habet. In his autem masculina terminatio та pro feminina тѣ usurpatur, etiam in Codd. antiquis. In Damiani Apostolo еста pro естѣ. милость и правда срѣтостѣса, правда и мир ѡблобызастѣса Ps, 84, 11. in correcta. Ostrog. vero et Psalt. Ven. срѣтостаса habent. At Psalm. 13, 7. идѣже стоастѣ нозѣ его omnes tres conspirant. Pluralem Verborum cum duali Substantivorum constructum jam in editione Ostrog., saepius tamen in correcta invenias: очи ваши оꙋзрат pro оꙋзритѣ. Zach. 13, 8. correcta editio plurales потребатса, изчезнꙋт cum duali двѣ части ея construit. Ostrog. vero duali utitur: двѣ ея части потребитеса и оугиблете, vitiose utique pro потребитѣса, оугиблетѣ, uti Mosqu. prima recte emendavit.

§. 6. Substantivo collectivo singulari jungitur Verbum in singulari: сонм людей ѡбыдет тя Psal. 7, 8. synagoga populorum circumdabit

te;

te; оумолча же все множество Act. 15, 12. tacuit autem omnis multitudo. Saepe tamen etiam in plurali:

1. кто сѹть братїа моа Matth. 12, 48. Qui sunt fratres mei?
2. цѣлѹют вы (вас) сѹщаа сомною братїа Phil. 4, 21. Salutant vos, qui mecum sunt, fratres.
3. сонм лѹкавых ѡдержаша ма Psal. 21, 17. Concilium malignantium obsederunt (obsedit) me.
4. рци ıако камени̇е се (сїе) хлѣбы бѹдѹт Matth. 4, 3. Dic ut lapides hi panes fiant.
5. воскликнѣте богови вса землѧ Psal. 97, 4. Jubilate Deo omnis terra. Hic tamen Slavus magis graecum textum exprimere studuit.

Sic останок людей идоша. Apud Nestorem pluralis Verbi cum Collectivo saepissime legitur: прок лодей (ладїй) возвратишась на побѣг (residuum navium); идѹт рѹсь и напали сѹть; повѣдахѹ кождо своим; елико нас крестилиса есмо (есмы).

Exemplum secundum docet Adjectivum cum collectivo connecti in singulari. At non desunt exempla, in quibus adjectiva etsi concte in plurali construuntur. немощным братїи 1 Cor. 8, 9. Ostrog. infirmis fratribus. At correcta delevit братїи cum in Graeco non legatur. 3 Macch. 4, 5. Ostrog. ведаше бо сastрец множество, сѣдинами оубѣлены и — слачены; correcta melius ведомо бо баше престарѣлых множество сѣдинами украшенных, — слаченых, referendo participialia adjectiva ad Genitivum престарѣлых. Psal. 151, 5. братїа моа добри и велицы,

и не благоволи в них гдь. Melius Psalt. Ven. до-бра и велика, quamvis в них (ἐν αὐτοῖς) in plurali le-gat, quod ad collectivum femininum братїѧ referendum erat.

Numeralia пѧть, шесть etc. considerari possunt ut Collectiva neutra, hinc etiam cum iis verbum in plu-rali subinde construitur: поѧша ю седмь Marc. 12, 22. acceperunt eam septem (οἱ ἑπτὰ); at v. 20. седмь братїй бѣ septem fratres erant. Vide infra Syntaxim Nume-ralium.

§. 7. Syntaxim graecae potius linguae, quam suae observasse censendus est interpres slavus, quoties ille verbum singulare cum neutro plurali conjungit: Psal. 1, 3. Ostrog. Ven. et correcta вса ѧлика аще творит, оуспѣет (κατευοδωθήσεται), pro-sperabitur, pro оуспѣют prosperabuntur. 1. Cor. 10, 23. Ostrog. вса ми лѣть есть (ἔξεστιν), at mox eodem versu вса ми лѣть сѫть. Correcta utro-que loco сѫть. Luc. 11, 26. Cod. Kopit. бывают послѣднаа (γίνεται τὰ ἔσχατα), editi бывают. Ex-stant et alia servilis imitationis exempla, quae do-cent, interpretem nullam habuisse rationem ge-neris vocum slavicarum, dummodo in graeco neu-tra pluralia cum verbo singulari constructa inve-nerit: Ostrog. 2 Tim. 2, 20. нѣсть точїю сосѫди злати и сребрени, но и древлани (οὐκ ἔστι σκεύη etc.) non solum sunt vasa aurea etc. Melius correcta не точїю сосѫди злати и сребрани сѫть etc. Psal. 19, 4. вса сожженїа (lege всесожженїа) твоа тѫчна бѫ-

дн

ди Ostrog., at Venet. Psalt. et correcta всесожженіе твое тучно in singulari, cum graeco. In Psalterio Kioviensi in Cantico Moysis: да снидет яко роса глаголы (lege глаголи) мои Deut. 32, 2. (καταβήτω — τὰ ῥήματα), at Ostrog. Psalt. Venetum et correcta снидут, syntaxi slavicae conformius.

Graecissat nimium interpres 1 Macch. 12, 23. и наша ваша есть τὰ ἡμῶν ὑμῖν ἐστιν, melius correcta и яже наша, ваша суть. Et 1 Macch. 4, 27. melius nunc не яже хоташе, такова бываша, quam olim: не како хотѣ такова бысть, τοιαῦτα γεγόνει.

§. 8. Pronomina personalia, si Subjecta agant, exprimere non magis amat Slavus, quam aut Graecus aut Latinus, nisi emphasis aut alia ratio id exigat.

раб твой есм (subintellecto аз).

нѣсмы нощи ниже тмы (subintellecto мы).

кто еси? (subaudi ты); что твориши?

божіи есте и сынове вышнягω вси.

грядет, идет, лежит, спит, молитсѧ.

ядахꙋ, піѧхꙋ, женѧхꙋсѧ, посагахꙋ.

аз рꙋкою моею оутвердих небо.

аз есм бог и нѣсть иного.

чадо, ты всегда со мною еси.

вы же якω человѣци оумираете.

аще ясте и піете, не вы ли ясте и вы піете Zach. 7, 6.

он же рече, они же рѣшѧ, они же искахꙋ etc.

Quo

Quo in casu он demonstrativum vices agit Pronominis personalis tertiae personae и, quod in Nominativo non est in usu.

Pronominibus personalibus utuntur Russi pro Verbo есмь; hinc in Ostrogiensi Deuter. 14, 1. с҃нове бо вы г҃а б҃а вашего, pro сынове есте, uti recte correcta.

§. 9. Si Nominativi personarum diversarum pluralem aut dualem postulent, potior ratio habenda est primae et secundae quam tertiae personae. Praestat enim prima reliquis duabus, secunda tertiae: аз и с҃н мой и братїа моа повинꙋемса законꙋ. аз и дом отєц моих согрѣшихом, ты и сынове твои прославитеса. ты и сына твоа жива бꙋдета.

§. 10. Verbum in plurali aut duali masculino generi utpote praestantiori se conformat: отец мой и мати моа ѡстависта ма; жезл твой и палица твоа, та ма оутѣшиста; правда и мир ѡблобызастаса. Psal. 83, 3. сердце мое и плоть моа возрадовастаса per anomaliam generis, pro возрадовастѣса. Eadem licentia Psal. 84, 11. duo feminina Substantiva in antiquis editionibus cum duali masculino construuntur: милость и истина срѣтостаса, in correcta срѣтостѣса. Confer pag. 587.

§. 11. Adjectiva et pronomina possessiva numero et genere concordare cum Substantivis, exempla §. 1. subnexa docent. Idem valet de Participiis passivis in utroque numero, de activis in л in singulari, immo et de Gerundivis, praecipue si assumta terminatione definita in Adjectiva transeant.

прєдан быхъ; виноград пожжен огнем и раскопан.
да знаема бѹдет сила егѡ.

аще не гдь помогл бы ми, въ малѣ вселилася бы въ ад дѹша моя.

бѹди имѧ господне благословено. село твое ѿсто ѿ тебе (бѹдет). заблѹдих ꙗкѡ овча погыбшее.

спасени бѹдем. людїе зиждемїи восхвалят гда, падоша ꙗзвени мнози.

сынове твои и дщери твоѧ ѿданы бѹдѹт ꙗзыкѹ иномѹ. дѣвы их не ѡсѣтованы быша, вдовицы (plur.) их не оплаканы быша.

благословена племена ѹтробы твоеѧ Ostrog. бл. исчадїѧ чрева твоегѡ correcta, Deut. 28, 4. et v. 18. проклята племена (corr. исчадїѧ) ѹтробы твоеѧ. та (corr. сїѧ) врата заключена бѹдѹт Ezech. 44. 2.

Anomaliae generis in Ostrog. Deut. 28, 17. проклѧты гѹмна твои et c. 17, 20. многи лѣта (corr. recte многа лѣта) excusari possint, cum et Poloni et Russi femininum cum plurali neutro construant. At 2 Macchab. 6, 10. двѣ бо жены оклеветани сѹть nullo

nullo modo tolerari potest, hinc et correctum fuit. Legitur enim nunc ωклєвєтаны быша in feminino. Corrigi autem etiam debuisset 1 Macch. 3, 29. дани ѿ стран мали, cum дани femininum sit, cui fem. малы respondet. Etiam Apoc. 1, 15 et 2, 18. нозѣ подобни corrigendum fuit. Editor Mosqu. primae недолжна бо сѹть чада 2 Cor. 12, 14. male correxit ponendo fem. недолжны, Correctores vero recte restituerunt neutrum недолжна. At 2 Cor. 10, 10. посланїѧ — тѧжки и крѣпки, Apoc. 13, 5. даны быша емѹ оуста глаголющаѧ incorrecta mansere. Apoc. 12, 14. даны быша женѣ двѣ крилѣ, mutarunt solum correctores dualem in pluralem два крила, cum quo feminin. даны (pro neutr. дана) construxere.

In libris recentius in Polonia aut Russia translatis ex. gr. in Pentateucho, libris Regum et Paralipomenon, Macchabaeorum, leguntur subinde Gerundiva foeminina in щи, ши terminata pro masculinis: хотѧщи, глаголющи pro хотѧ, глаголѧ, оумноживши, оузрѣвши pro оумножив, оузрѣв. In plerisque locis correctores restituere terminationem masculinam. Num. 22, 32. olim оузрѣв мѧ ослѧ, nunc видѧ мѧ ослица male pro видѧщи (aut видѣвши). Mutato enim genere Substantivi etiam mutanda erat terminatio Gerundivi. 2 Macch. 1, 22. olim егда сл҃нце вѡсїѧ первїе въ облацѣ сѹщи (ὢν), nunc е. с. возсїѧ прежде облачно (ἐπινεφὴς) сѹщо. Viderunt illi femininum сѹщи non posse convenire neutri слнце, mutarunt itaque genus, sed pro vulgari сѹщо utique сѹще scribendum erat. Confer Matth. 6, 30. сѣно селное днесь сѹще. Gerundivorum terminationem masculinam convenire etiam neutris supra diximus: сердце-горѧ бѣ Luc. 24. 32, зерно пшенично пад Joh. 12, 24. Immo olim око рѹгаѧй Prov. 30, 17. pro рѹгаѧ, nunc рѹгающее cum terminatione definita pro рѹгающе.

§. 12. Adverbium исполнь, olim et свободь, non raro etiam Comparativi Adverbiorum, quando Adjectiva supplent, omni numero et generi tribuuntur: исполнь земля, правды исполнь десница твоя; четыри животна исполнь очес; многѣх птиц лучше есте вы meliores estis vos. Joh. 8, 33. 36. свободь будете in Mss., свободни in editis. еда кто честнѣе тебе honoratior te Luc. 14, 8. (In Mss. minus antiquis честнѣй in masculino). сего послушав мудрый премудрѣе будет σοφώτερος ἔσαι Prov. 1, 5. сей же баше славнѣе всѣх Gen. 34, 19. (nunc славнѣйшій). меншій перст мой толстѣе есть чресл отца моего 2 Paral. 10, 10. Russi et hodie Adverbiis pro comparativis Adjectivorum utuntur, uti quandoque veteres Interpretes. Cape duo exempla ex Damiani Apostolo: толико луче быв аггл, елико различнѣе их наслѣдова име Hebr. 1, 4. nunc толикω лучшій быв аггλωв, еликω преславнѣе паче их наслѣдствова има. Respondet autem луче быв, uti лучшій быв, graeco κρείττων γενόμενος. 1 Cor. 15, 19. пуще всем miserabiliores sumus, ἐλεεινότεροι ἐσμέν, nunc ωкаяннѣйши есмы.

§. 13. Adjectiva, quorum pleraque duplicis terminationis, indefinitae et definitae, capacia sunt, si Praedicatum agant, indefinitam terminationem postulant: благ есть сот; буду тебѣ подобен; блага милость твоя; да будут сынове егω сири-

су-

сѹдбы твоѧ благы. да бѹдѹт чресла ваша пре-поѧсана.

Si substantivis connexa Subjectum aut Praedicatum compleant, et determinent, etiam terminationem definitam admittunt: доброта небеснаѧ, слава звѣзднаѧ. дивны высоты морскыѧ; гора божїѧ гора тѹчнаѧ, поношенїе вѣчное; хлѣб небесный, недѹг долгый; поманѹ (memor fuit) слово свѧтое свое. мышца свѧтаѧ его. нѣмы да бѹдѹт оустны льстивыѧ Psal. 30, 19. muta fiant labia dolosa, τὰ χείλη τὰ δόλια. Supplent nimirum Slavi terminatione definita articulum aliarum linguarum. Quotiescunque igitur in Graeco articulus Adjectivis praefigitur, interpres Slavus terminatione definita utitur. Marc. 8, 22. приведоша кнемѹ слѣпа τυφλὸν, at v. 23 ем за рѹкѹ слѣпаго τοῦ τυφλοῦ, cap. 10, 46. вартимей слѣпый ὁ τυφλὸς. V. 49. Substantivo uti maluit Slavus pro Adjectivo definito: возгласиша слѣпца τὸν τυφλὸν, v. 51. слѣпый же (ὁ δὲ τυφλὸς) глагола емѹ. Rom. 8, 16. самый дѹх спослѹшествѹет дѹхови нашемѹ αὐτὸ τὸ πνεῦμα. Luc. 5, 31. не требѹют здравїи врача, но болѧщїи, non indigent qui sani sunt, medico, sed qui male habent, οἱ ὑγιαίνοντες — οἱ κακῶς ἔχοντες. Psal. 63, 11. похвалѧтсѧ вси правїи сердцем laudabuntur omnes recti (οἱ εὐθεῖς) corde; Luc. 6, 6. рѹка емѹ деснаѧ бѣ сѹха manus ejus dextera (ἡ δεξιὰ) erat

arida (ξηρά). Matth. 11, 5. Slavus Adjectivis definitae terminationis utitur, quia vices Substantivorum seu Subjectorum supplent, quamvis in Graeco articulus non praefigatur: слепїи прозирают и хромїи ходат, прокаженнїи очищаются и глꙋхїи слышат, мертвїи востают и нищїи благовѣствꙋют caeci τυφλοὶ etc. Sic творай (ὁ ποιῶν), претворяай, призываай, разливаай Amos 5, 8. огнь попаляай, пламень пожигаай Psalm. 82, 15.

§. 14. Si proprie Substantivum Subjectum aut Praedicatum constituat, Adjectivum ei connexum terminationem jam indefinitam, jam definitam admittit. мал квас все смѣшенїе квасит Gal. 5, 9. modicum fermentum, μικρὰ ζύμη. сїе море великое и пространное Psal. 103, 25. hoc mare magnum et spatiosum, αὕτη ἡ θάλασσα ἡ μεγάλη etc. Quo antiquiores libros consulas, eo frequentiorem usum Adjectivorum indefinitorum invenias, ut facile augeri possint exempla, quae paradigmati possessivi павлов supra p. 484—488 subjunxi. Ad illustranda, quae p. 486 de Vocativi flexione dicta sunt, locum e 2 Macch. 1, 24. 25 adducam. гдѝ, гдѝ бжѥ всѣх творче, страшный (ὁ φοβερὸς), крѣпкїй, и праведный, и милостивый, единый (ὁ μόνος) царю и благїй, единый дателю, едине праведне (ὁ μόνος δίκαιος) и вседержителю, и вѣчный, спасаяй (ὁ διασώζων) —, сотворивый

(ὁ ποι-

(ὁ ποιήσας) —, и ωѣтивый их, ubi єдиный cum Substantivis, єдине vero cum Adjectivo праведне constructum est.

Hebr. 9, 12. in correcta editione legitur вѣчное искꙋпленїе ωбрѣтый, licet εὑράμενος articulo careat. At in Damiani Apostolo ωбрѣт, sine terminatione definita ый. Ostrog. aliam quidem vocem, sed terminationem indefinitam habet: вѣчное избавленїе сътворив. Numeralia ordinalia sine terminatione ый vix unquam reperias; in Dam. Apostolo tamen 2 Pet. 2, 5. осма нωт pro осмагω occurrit. In eodem Hebr. 10, 31. страшно впасти вьрꙋцѣ бога жива, Θεοῦ ζῶντος, sic et in Ostrog. licet еже ante впасти (τὸ ἐμπεσεῖν) inserat, in correcta vero страшно есть еже — бога живагω.

§. 15. Possessiva in ов, ев, ень, ин, et ope ь formata, ut пророч, єдинорождь, княж, respuunt terminationem definitam, exceptis божїй, вражїй, кравїй et paucis aliis, quae tamen in obliquis quibusdam casibus ut indefinita inflectuntur. Gentilia in еск in antiquis libris obvia, in recentioribus ский (скїй) amant. Hinc et мꙋжеский, женский пол, olim мꙋжеск, женеск (in Dam. Apostolo мꙋжьск, женьск), талантеск, pro quo Apoc. 16, 21. талантее male in editionibus omnibus impressum est. Confer p. 131.

§. 16. Utuntur vero Slavi Adjectivis possessivis, uti et quibusdam aliis, loco Genitivi aliarum linguarum. сын божїй est filius Dei, гора божїя mons Dei, слово господне verbum Domini; дом

да-

давїдов Domus Davidis, сын Іωсифов et Іωсифль, Іакωвл, левїин, гора сіωна, колѣно Іѹдово tribus Judae, лоно авраамле sinus Abrahae, сѣть дїавола laqueus Diaboli, рѹка грѣшнича, имя пророче nomen prophetae, подобїе змїино similitudo serpentis, ребра сѣверова latera aquilonis. глѹбины морская profundum maris, пѣсък морскый arena maris; звѣрь тростен fera arundinis, зверїе дѹбравнїи ferae sylvarum, хлѣб агглскыи panis angelorum, сѣнь смертная umbra mortis, смерть крестна mors crucis, цвѣт селный flos agri, власи главнїи capilli capitis, оуглїе огнено carbones ignis, в главизнѣ книжнѣ in capite libri, в гласѣ трѹбнѣ in voce tubae, глас пищалек sonus fistulae etc.

§. 17. Numeralia един, два, три, четыри Adjectivorum more cum Substantivis construuntur. пять, шесть etc. сто, тысѹща (тысяща), тма, utpote Substantiva singularia verbum in singulari postulant:

пять их пало Apoc. 17, 10. quinque (οἱ πέντε) ceciderunt.

не пять ли птиц цѣнится Luc. 12, 6. veneunt.

шесть днїй есть Luc. 13, 14. sex dies sunt.

седмь оубω братїя бѣ Luc. 20, 29. septem — erant.

бысть же емѹ сынов седмь Ostrog. Job. 1, 2. (correcta быша же емѹ сынове седмь minus recte).

дано бысть им седмь трѹб Apoc. 8, 2.
изыде седм аггл из храма Apoc. 15, 6.
десать рог ꙗже видѣ, десать царей есть Apoc. 17, 12.
Ostrogiensis (correcta десать рогѡв ꙗже видѣл еси, десать царей сѹть in plurali, minus recte).
аще бѹдет нѣкоемѹ чл҃кѹ сто овец Matth. 18, 12.
падет ѿ страны твоеа тысаща, и тма ѡдеснѹю тебе Psal. 90, 7.
бѣ же въ корабли всѣх дѹш двѣстѣ седмьдесать и шесть Act. 37, 37. Slavus in 3. pers. бѣ pro ἦμεν, eramus; fortasse olim legebatur бѣ же нас.
коликѡ есть дней раба твоего Ps. 118, 84. quot sunt dies servi tui.

§. 18. Negligi syntaxim slavicam in editionibus recentioribus plura exempla docent. Sed et in antiquis subinde verbum plurale cum numeralibus шесть etc. connexum probat, interpretes syntaxim graecae linguae potius secutos fuisse, quam slavicae: поꙗша ю седмь Marc. 12, 22. седмь бо имѣша ю женѹ v. 23. бѹдѹт бо ѿ селѣ пать въ едином домѹ раздѣлены (pro раздѣлени) Luc. 12, 52. седмь глав горы сѹть седмь Apoc. 17, 9. et v. 10. цар҇ие седмь сѹть. гл҃аша седмь громѡв Apoc. 10, 3. егда исполнишаса осмь дн҇ий Luc. 2, 21. въ немже мало, сирѣч осмь дѹш спасошаса 2 Petr. 3, 20.

Fac-

Factum id est praecipue, ubi Adjectiva simul cum numerali construenda fuere: дрꙋгїѧ же седмь крав (Ostrog. кравы in Nominativo) изыдоша Gen. 41, 3. Rectius utique дрꙋгых седмь крав изыде. и пады доша ранени — пѧт сѡт тысѧщ мꙋжей крѣпких 2 Paral. 13, 17. pro паде раненых etc. бѣхꙋ же тꙋ водоноси каменни шесть лежащие Joh. 2, 6. Melius in Codd. Serb. Pragensi et Kopit. бѣ же тꙋ водонос камен шесть лежещ. пѧть же бѣ ѿ них мꙋдры и пѧть юродивы Matth. 25, 2. Non aliter Mardarii editio, licet бꙋе (i. e. бꙋѧ) legat pro юродивы. At Cod. Kop. omnino recte Genit. мꙋдрых, бꙋих. Vide Regimen Numeralium.

Geneseos Capite 41. contra Syntaxim slavicam saepius peccatum fuit. V. 2. исхождахꙋ седмь крав добры видом и избранны тѣлесы; Ostrog. quidem исхождаше in singulari et добра взорꙋ in Genitivo legit, sed избранны etiam male construxit cum седмь крав. V. 4. и поидоша седмь кравы злыѧ и хꙋдыѧ тѣлесы седмь крав добрых видом и избраных тѣлесы; Ostrog. corruptissime: и изыдоша (lege cum Mosq. prima изядоша) седмь злыѧ взором и хꙋдыѧ телесы седмь кравы (quod ante злыѧ ponendum erat) добрых, образом избранных. V. 5. и се седмь класи исхождахꙋ — избранны и добры, Ostrog. melius седмь клас etc. et избранїи in mascul. at mox iterum добры in feminino, cum tamen клас sit masc. generis. V. 6. дрꙋзїи же седмь класи тонцыи истончени вѣтром израстахꙋ по них. Ostrog. дрꙋгаѧже седмь клас (rectius utique) тонцы истончени вѣтром изницахꙋ по них. V. 7. и пожроша седмь класи тонцыи истончени вѣтром седмь класѡв избра-

бра-

бранных и полных. Ostrog. iterum седмь клас, quamvis тонцы истончени etiam in plurali construxerit.

Formulae дрѹгаа седмь in Ostrog. Gen. 41, 6. седмь сїю Gen. 21, 30 pro седмь сих, et на дрѹгѹю ꙁ днїй Levit. 13, 5. antiquitatem sapiunt. Nam et Matth. 25, 16. Cod. Kop. legit дрѹгѹю є (i. e. пать), quod v. 20. bis repetit, ubi editiones nunc дрѹгыа exhibent. Sunt nimirum numeri cardinales a пать usque десать revera Abstracta feminina, hinc et femininorum more declinantur: Genit. пати, Instrum. патїю, седми, седмїю etc. reguntque Genitivum rei numeratae. Intuitu autem verbi cum iis construendi considerantur uti collectiva neutra quantitatis indeterminatae много, мало, колико.

Numeralia два, оба, обанадесате dualem postulare, e §. 5 clarum est: бѹдета два (Ostrog. оба) в плоть единѹ Gen. 2, 24. и бѣста оба нага v. 25. Confer exemplum lit. ї p. 586. et adde: поемже оба надесате оученика своа Luc. 18, 31. обанадесате апла (corr. апостоли) с ним Luc. 22, 14. дванадесате коша исполнь Marc. 6, 43. не двали надесате часа еста (corr. не дванадесать ли часов есть) Joh. 11, 9. обѣ странѣ и обѣ земли мои бѹдета (pro бѹдетѣ) и прїимѹ и (dualis fem.) Ezech. 35, 10. nunc оба ꙗзыка (dual. masc.) и обѣ страны моа бѹдѹт (plur.) и возмѹ их в наслѣдїе κληρονομήσω. Etiam in Ostrog. pluralis Verbi cum два constructus Apoc. 9, 12. legitur: се градѹт два гореа по сих, correcta eadem repetit inserto еще ante два.

два-

два гора, duo vae, dualis aut plur. a горе, melius двѣ гори, nisi malis reddere двое горе. Confer, quae P. II. §. 26. de Neutrorum duali dicta sunt. Recentiores masculinum два neutris tribuere p. 510. monuimus. Hinc et колѣна моа изнемогоста ѿ поста Psal. 108, 24. genua mea infirmata sunt a jejunio. Melius utique Ostrog. et Psalt. Ven. колѣнѣ мои изнемогостѣ.

§. 19. Reciprocum себе, са, non solum ad tertiam personam, sed etiam ad Subjectum seu Nominativum primae et secundae personae referunt Slavi. Hinc reflexiva молюса, молишиса, молитса, молимса, молитеса, молатса; стужуси, стужишиси, стужитси etc. et passiva явлюса, явишиса, явитса etc. купити себѣ pro ratione personarum verbi finiti ex. gr. хощу, хощеши, хощет, cum quo Inf. купити construitur, reddendum erit: emere mihi, tibi, sibi, nobis, vobis, sibi. Cape exempla quaedam. немогу аз ѡ себѣ творити ничесоже Joh. 5, 30. ѡ себѣ ἀπ' ἐμαυτȣ̃, a me ipso. марка поем приведи съ собою 2 Tim. 4, 11. съ собою tecum, μετὰ σεαυτȣ̃. егоже оукрѣпил еси себѣ Psal. 79, 18. себѣ tibi, σεαυτῷ. да наслѣдим себѣ сватило (corr. сватилище) божїе Psal. 82, 13. себѣ nobis, ἑαυτοῖς. всегда бо нищих (corr. нищыа) имате с собою Matthaei C. 26, 11. с собою vobiscum, μετ' ἑαυτῶν. нѣсте себѣ Damiani Apostolus (editi свои) 1 Cor. 6, 19. non estis vestri, ȣ̓κ ἐστὲ ἑαυτῶν.

§. 20.

§. 20. Sic et possessivum свой ad omnes tres personas Nominativi seu Subjecti refertur, et pro ratione trium personarum, et numeri aut singularis aut pluralis, latinis pronominibus meus, tuus, suus, noster, vester, suus respondet. Ex. gr. разлїю (corr. излїю) ꙗко водꙋ гнѣв свой Os. 5, 10. iram meam, correcta мой. не ѿверзох оуст своих Psal. 38, 10. os meum, corr. моих. оумерщвлаю тѣло свое 1 Cor. 9, 27. corpus meum, correcta мое. простру рꙋкꙋ свою Ezech. 25, 13. manum meam, correcta мою. Immo Mosqu. prima jam in margine notavit мою, male emendando lectionem свою, quam Syntaxis slavica probat. аще предам тѣло свое Damiani Apost. 1 Cor. 13, 3. corpus meum, correcta, immo hoc loco etiam Ostrogiensis, мое, quod innumeris aliis in locis substitutum fuit. Chronographus Nestor: пойдꙋ во свой град, urbem meam; аще оубью брата своего, fratrem meum, cum свой referatur ad personam primam оубїю.

In Damiani Apostolo Jac. 2, 18. мой et твой pro свой legitur, sed hic certe ob antithesim: покажи ми вѣрꙋ твою ѿ дѣл твоих и аз покажꙋ тебѣ ѿ дѣл своих вѣрꙋ мою. Editi аз тебѣ покажꙋ ѿ дѣл моих, sed in aliis conveniunt.

свой ad secundam personam refertur, Jac. 2, 8. etiam in correcta: возлюбиши искренаго своего (tuum). In editionibus antiquis: оудержи ꙗ-

зык

зык свой (linguam tuam) и оустнѣ свои (labia tua) Psal. 33, 14. очима своима смотриши Psal. 90, 8. ѿвратил еси лице свое Psal. 29, 8. ты оутвердил еси силою своею море Psal. 73, 13. послеши дꙋх свой (corr. дꙋха твоего) Psal. 103, 30. облѣцись в ризꙋ свою Dam. Apost. Act. 12, 8. свою et Ostrog., correcta твою. Rectius iterum Damiani Apostolus аще исповѣдаем грѣхы своя peccata nostra, 1 Joh. 1, 9. at наша Ostrog et editiones posteriores. In oratione dominica pro должникѡм нашим ponendum fuisset своим, cum ѡставляем praecedat. 1 Thess. 1, 2. благодарим — в молитвах своих Dam. Apost. et Ostrog. pro наших.

Pro свой constructo cum secunda plurali persona Ostrogiensis exempla non pauca suppeditat. рцѣте братꙋ своемꙋ, людїе мои, и сестрѣ своей Oseae 1, 1. Hic etiam correcta, quod mirere, своей, своемꙋ, retinuit. обратитеся къ гꙋ бꙋ своемꙋ, correcta вашемꙋ Oseae, 14, 3. внидѣте в клѣть свою, затворите дверь свою Isai. 26, 20. in Psalt. Ven., Ostrog. въ храм ваш, correcta в храминꙋ вашꙋ, et utraque in plurali двери своя. Sic 1 Pet. 2, 12 Ostrog. et correcta житїе ваше, at Dam. Apost. rectius свое.

§. 21. свой si referatur ad Subjectum tertiae personae, respondet latino suus, егѡ vero et fem. ея, plur. их respondent latino ejus et eorum

quae

quae ad tertiam personam aliam, quae a Subjecto sermonis distincta sit, referuntur. рахиль плачѹщиса чад своих, Rachel plorans filios suos, τὰ τέκνα αὐτῆς Matth. 2, 18. он же востав поѧт отрочѧ и матерь єгѡ, ille consurgens accepit puerum et matrem ejus v. 20, слышав же ꙗкѡ Архелай цр҃ствѹєт во Іѹдеи вмѣстѡ Ирѡда отца своєгѡ, cum autem audiisset, quod Archelaus regnaret in Judaea pro Herode patre suo v. 22., милость єгѡ в роды родѡв боѧщимса єгѡ, misericordia ejus a progenie in progenies timentibus eum Luc. 1, 50., сотвори державѹ мышцею своєю: расточи гѡрдыѧ мыслїю сердца их, fecit potentiam brachio suo, dispersit superbos mente cordis sui (ipsorum, αὐτῶν) v. 51. пищѹ даде боѧщимса єгѡ; помѧнет в вѣк завѣт свой, escam dedit timentibus se (eum), memor erit in seculum testamenti sui Psal. 110, 5. Si Gerundivum боѧщїиса resolvas ope relativi in иже боѧтса, facile intelliges єгѡ referri ad aliam personam ab iis, qui timent, distinctam. Subinde tamen свой referunt Veteres ad personam, quae in oratione proxima est. ѡставил єсть вса ꙗзыки ходити въ пѹтех их Act. 14, 16. Damiani Apost. въ пѹти свои. и даст ѝ матери своєй et dedit eum matri suae (αὐτοῦ) Luc. 7, 15. Correcta nunc єгѡ pro своєй, quod postremum non solum Ostrogiensis

et

et Mardarii editio, sed etiam Mss. legunt. Ibid. v. 12. etiam correcta legit сына єдинородна матери своєй, quamvis in slavica versione Nominativus (defunctus efferebatur) in Accusativum (efferebant defunctum, изношахꙋ оумерша) mutatus fuerit, et своєй referri possit ad eos, qui efferebant filium. Recte призвавый вас в̾ вѣчнꙋю свою славꙋ, in aeternam suam (ἀυτȣ̃) gloriam, 1 Pet. 5, 10. legunt editi, male Damiani Apostolus єго славꙋ. Hebr. 3, 5. вѣрен бѣ в̾ всем домꙋ єгѡ, male Dam. Apost. домꙋ своєм.

Duales Genitivi наю, ваю supplent possessiva, uti єгѡ, єѧ in singulari, et их in plurali. Serbi aliique Illyrii formarunt possessiva adjectiva нѣгов, нѣгова, нѣгово pro єгѡ, et ньнов, ньнова, ньново pro их; нѣн, нѣна, нѣно, et нѣзин, нѣзина, нѣзино pro єѧ; Boh. solum gegj (lege кїй) pro feminino singulari gj (lege їй). Rom. 7, 9. pro єгѡ in editis nunc legi єгѡв (Ostrog. єгов) p. 522. indicavimus.

§. 22. свой etiam respondet graeco ἴδιος: источник твоєѧ воды да бꙋдет тебѣ свой, ἔϛω σοι ἰδία, Prov. 5, 18. correcta твой. свой им пророк, proprius ipsorum propheta, ἴδιος ἀυτῶν, Tit. 1, 12., к своєй погыбели им (Ms. им погыбели) suam ipsorum perniciem, 2 Pet. 3, 16. во своѧ прїиде и свои єго не прїѧша, in propria venit et sui (ἴδιοι) eum non receperunt, Joh. 1, 11. кождо во своѧ, unusquisque in sua, εἰς τὰ ἴδια Joh. 16, 32. Alias

et

et во своѧ си. ѡблекоша его въ ризы своѧ (τὰ ἴδια) induerunt eum vestimentis suis (ipsius) Marc. 15, 20. ѿ своих ему, τῶν ἰδίων αὐτοῦ Act. 24, 23. какѡ мы сышим кїйждо свой ѧзык наш, (Ostrog. кождо своим ѧзыком нашим) τῇ ἰδίᾳ διαλέκτῳ ἡμῶν, Act. 2, 8. Adde свои cum Dativo ему, си: свои ему вси, οἱ αὐτῷ πάντες. по своей ему воли, secundam suam (ipsius), κατὰ τὴν αὐτῷ, Hebr. 2, 4. вси, во своих си ищут, quae sua sunt, τὰ ἑαυτῶν, Philip. 2, 21. не ищет своих си (correcta своѧ си) non quaerit quae sua sunt, τὰ ἑαυτῆς 1 Cor. 13, 5.

§. 23. Pro Possessivis свой, мой, твой, utuntur veteres Slavi non raro Dativo си, ми, ти Pronominum personalium: не повѣда отцу си, patri suo, Judic. 14, 6. рече къ отцу си ad patrem suum Judic. 11, 37. (correcta utroque loco своему). кротком си оком призри pro своим, i. e. tuo. дай вѣрному си рабу царю нашему, pro своему i. e. tuo. цѣлуйте епенета възлюбленнаго ми, τὸν ἀγαπητόν μου, dilectum meum, Rom. 16, 5 Sic etiam v. 8, 9. кдѣ ти, смерти (corr. male смерте) жало, гдѣ ти, аде, побѣда; πῦ σῦ etc. ubi est mors, stimulus tuus? ubi est, inferne, victoria tua? егда прїидеши въ царствїи си, ἐν τῇ βασιλείᾳ σου, quando veneris in regnum tuum, Luc. 23, 42. In Damiani Apostolo: оученником си pro своим; служба ми pro моѧ; въпрьвыи ми ѿвѣт pro мой;

свои-

своиника ми, вамже апла, commilitonem meum, vestrum autem Apostolum Philip. 2, 25. pro своинника моего et вашего посланника, Ostrog. своиственa мнѣ vitiose, pro своинственa.

си Dativus a reciproco себе, cui emphaticus себѣ respondet, distingui omnino debet a demonstrativo fem. си, haec, et neutro plurali си pro сїа. словеса си idem est ac словеса сїа verba haec; гора си in Ostrog. (горȣ сїю in Ven. et correcta), юже стяжа десница его, mons hic (montem hunc), quem acquisivit dextera ejus, Psal. 77, 54.

§. 24. Relativum иже concordat quidem genere et numero cum Substantivo, ad quod refertur, sed non semper casu, cum hic a sequenti Verbo pendeat: змїй сей, егоже создал еси; тȣ гади, имже нѣсть числа; бысть нощ, в нейже пройдȣт вси зверїе дȣбравнїи.

Utuntur vero Interpretes relativo иже, яже, еже, ad exprimendum Graecorum articulum ὁ, ἡ, τὸ, quo carent Slavi. старца яже въ вас молю τοὺς ἐν ὑμῖν, 1 Pet. 5, 1. Accusativum яже, qui graeco τοὺς respondet, habet etiam Damiani Apostolus (старце яже) et editiones antiquae omnes, quem non male Correctores mutarunt in Nominativum: иже в вас, qui in vobis sunt. бȣди же вам еже ей ей, и еже ни ни (τὸ ναὶ ναὶ, καὶ τὸ οὒ οὒ) Jac. 5, 12. Damiani Apost. да бȣдет слово ваше иже ни etc. At idem 2 Cor. 1, 17. да есть ѿ мене ни ни

и ни ни sine еже; editi vero да бꙋдет оу мене еже ей ей и еже ни ни. Hebr. 10, 31. страшно впасти, (edd. есть еже впасти, τὸ ἐμπεσεῖν) вь рꙋцѣ бога жива (edd. живагѡ). Sic graecum εἰς τὸ Infinitivis praefixum reddere solent, praecipue recentiores, въ еже: во еже слꙋжити Hebr. 9, 14. at Damiani Apost. sine еже. во еже быти ми слꙋжителю, εἰς τὸ εἶναί με, Vulg. ut sim minister, Rom. 15, 16. жалащеси (Ostrog. стꙋжающе си) за еже оучити им люди, διὰ τὸ διδάσκειν, dolentes quod docerent populum, Act. 4, 2.

Cum Gerundiva assumant Adjectivorum terminationem definitam ad exprimendos Articulos in graeco praefixos, superfluum omnino est, Gerundivis иже praefigere. 2 Cor. 1, 21. извѣствꙋай, помазавый respondent participiis graecis ὁ βεβαιῶν, χρίσας, sed v. 22. иже и запечатлѣвый graeco ὁ καὶ σφραγισάμενος in Ostrog. et aliis, pro quo in correcta иже и запечатлѣ qui et signavit (obsignavit), resoluto Gerundivo ope иже in Praeteritum simplex, legitur. Sic et Lucae 19, 27. factum fuisse probo. Legebatur olim recte врагы моа оны, нехотѣвшаа (τοὺς μὴ θελήσαντας), inimicos meos illos, qui noluerunt. Verum in Evangeliis Mosqu. 1606 pro articulo τοὺς habetur иже ante нехотѣвшаа, quod in editionibus mediis servatum fuit, in postrema vero pro Gerundivo Praeteri-

tum substitutum legitur: иже не хотѣше. Exempla servilis imitationis alibi sat obvia sunt: иже (ὁ) побѣды носѧ имѧ qui Victoriae ferens nomen, in Acathistis de S. Nicolao. яже (ἡ) живот рождшаѧ quae vitam peperit. се агнец божій иже (ὁ) грѣхы 'міра вземлѧй, ecce agnus Dei, qui peccata mundi tollit. In Calendariis иже (τοῦ) въ кесаріи великагѡ василїа, in Symbolo иже (τὸν) ѿ оц҃а рожденнаго, a patre genitum; (in Psalt. Ven. quidem hic sine иже, sed mox etiam addito) иже (τὸν) ѿ оц҃а исходещаго (исходѧщаго), иже (τὸν) съ оц҃ем и сыном с'апоклаванема.

Ilinsky in Concordantiis 18 locos adduxit ex Evangeliis, in quibus еже Infinitivis praefixum est ad exprimendum (τὸ) Graecorum: а еже — ѧсти, τὸ δὲ — φαγεῖν Matth. 15, 20. etc. Vocatque hanc particulam, male utique, союз, i. e. Conjunctionem. Ex Actis vero semel duntaxat во еже citat: во еже ѿвратитисѧ ἐν τῷ ἀποστρέφειν, Vulg. ut convertat se. Bogdanov ex Epistolis pro во еже (graeco εἰς τὸ respondens) 41, pro еже quod a relativo еже non separavit, 84 locos adduxit. Kantemir еже e Psal. semel citat, neglectis aliis locis, in quibus еже graeco τὸ respondet, sed внегда 57 vicibus repetit, quo ἐν τῷ Infinitivo praefixum reddi solet in Psalterio ante correctionem postremam Sec. XVII. a Russis edito. In Psalterio Veneto et Ostrogiensi interpres graecismos hos evitare studuit. Nam Psal. 4, 2. legitur внегда възвах cum invocarem, pro внегда призвати ми. Psal. 9, 29. оубити неповиннаго pro еже оубити, τοῦ ἀποκτεῖναι, et v. 30. ловит въсхитити оубогаго, Ven. лает въсхитити нищаго, τοῦ ἁρπάσαι, sine еже, quod habet correcta.

Eo-

Eodem versu pro внегда привлещи и, ἐν τῷ ἑλκύσαι αὐτὸν, quod jam in Ostrog. legitur, Venet. minus serviliter да и привлечет. Apud Russos pseudoarticulus еже etiam in compositis locum obtinuit: ежедневно, ежегодно, ежемѣсячный. Alexjejew unicum еже-денный, e Chronographo slavico sumtum, in Lexico ecclesiastico explicat.

§. 25. Particula не in propositione negativa Verbo praeligenda est, etiamsi aliae voces negationem exprimant, cujusmodi sunt ex ни compositae: никто, ничтоже, никогда, николиже: нѣсте ли чли николиже nunquam legistis? Matth. 21, 16. et 42. ни един ѿ них не избысть, unus ex eis non remansit, εἷς — ἐχ, Psal. 105, 11. не имать жаждати никогдаже non sitiet unquam Joh. 6, 35. а не погибнет ничтоже ne quid pereat Joh. 6, 12. ничтоже емꙋ неглаголют nihil ei dicunt Joh. 7, 26. в тꙋ нощь не ꙗша ничесоже illa nocte nihil prendiderunt Joh. 21, 3. In his quidem locis etiam correcta duplicem negationem retinuit, quamvis Graecus simplici negatione usus fuerit. Servat omnino negationem duplicem graeci textus Joh. 3, 27. не может чл҃к прїимати ничесоже non (οὐ) potest homo accipere quidquam (οὐδὲν). Joh. 11, 49. вы не вѣсте ничесоже vos nihil scitis, ὑμεῖς οὐκ οἴδατε οὐδὲν, atque alibi ubicumque in Graeco duplex negatio legitur. At vero aliis in locis innumeris editores etiam ante postre-

mam correctionem не deleverunt, ubi in Graeco particula ἐκ non inveniebatur, quasi liceret propriae linguae genium legibus alienis subjicere. Psal. 75, 6. не обрѣтоша ничтоже Ostrog., не ѡбрѣтоше ничесоже Venet. nihil invenerunt, correcta cum editione priori Psalterii ничтоже ѡбрѣтоша, quamvis Graecus hic duplici negatione utatur: ὐχ εὗρον ὐδὲν. 2 Thess. 2, 3. да никтоже вас прелстит ne quis vox seducat, Ostrog. et correcta; at glagoliticum Missale impressum не прелстит, servando particulam не, quam Syntaxis slavica omnino et hic exigit. In Mss. etiam Joh. 3, 32. никтоже непріемлет, Marci 3, 27. никтоже не может. E Cod. Kopit. tria exempla sufficient: Matth. 20, 7. никтоже вас ненакт, Cap. 21, 19. да николиже ѿ тебе плода небудет, Luc. 18, 34. тіи ничесоже ѿ сих неразумѣше; editi ubique sine не.

Confirmat etiam regulam, qua praecipitur не retinendum, Damiani Apostolus: нечисто никогда не вниде Act. 11, 8., editi николиже вниде. юже ѿ кнез никтоже мира сего неразумѣ 1 Cor. 2, 8. editi еюже никтоже ѿ князей вѣка сего разумѣ. (любы) николиже не ѿпадет 1 Cor. 13, 18. editi sine не. Joh. 1, 3. antiquissimos Codd. legere ничтоже небы aut небысть, et не jam Sec. XIV. a Graecissantibus omissum fuisse, e speci-

mine

mine Orthographiae p. 71. et Analysi p. 579 cognoveris.

§. 26. Etiam Adverbium прежде даже requirit particulam не ante Verbum: прежде даже не снитися има, antequam convenirent, Matth. 1, 18. прежде даже не зачатся во чревѣ, priusquam in utero conciperetur, Luc. 2, 21. прежде бо даже не прїити нѣкимъ, (Dam. Apost. дрѣвлѣ оубо даже не придꙋт нєкєри) prius enim quam venirent quidam, Gal. 2, 12. прежде даже не вселитися емꙋ, priusquam moraretur (habitaret) Act. 7, 2. Serbicus etiam liber hoc loco graecissat omittendo не.

§. 27. Quomodo не et ни differant, Parte I. §. 102 et §. 105. expositum fuit. Vide p. 436, 444, ubi usum aliarum etiam Conjunctionum exemplis illustravimus. Hic monuisse sufficiat, ни pro не usurpari, quando nulla alia vox sed sola negatio orationem absolvit: слово наше еже к вам не бысть ей и ни, sermo noster apud vos non fuit Est et non (ὐκ ἐγένετο ναὶ καὶ οὔ) 2 Cor. 1, 18. et 19. и глагола ми: виждь, ни, dixit mihi: Vide ne feceris, ὅρα μή, Apoc. 19, 10. et 22, 9. Confer etiam или ни sub ли p. 445, et аще ли же ни, quo saltem primum orationis membrum finitur, sub аще p. 450.

§. 28. His, quae de usu Interjectionum P. I. C. XI. dicta sunt, unicum hoc addi velim, Interpre-

preti Apocalypseos adhuc notum fuisse antiquum не да ὄφελον, quod recentiores neglexere. Habet enim cap. 3, 15. неда студен бы был, quem locum p. 546 illustravimus. Conferenda autem hic praecipue est p. 453, cui subjungi adhuc possit, Cod. Vindobon. CI. nonsolum in lectione аще бысте прїали 2 Cor. 11, 1. con sentire cum Ostrogiensi, sed etiam 1 Cor. 4, 8. и ещеже да вцаритеся et utinam regnetis, καὶ ὄφελόν γε ἐβασιλεύσατε, hoc solum discrimine, quod Ostrog. убо pro же legat. Correcta и ѡ дабы воцарилися есте, quod utique vix slavicum sit, cum бысте pro бы-есте dicendum fuerit.

Ibidem p. 453 et 454 male Codicem Belgrad. bis nominavi, qui omnino Dragomirnensis hic et alibi appellandus fuerat.

II.

Syntaxis Regiminis.

§. 29. Objectum, in quod actio Verbi fertur, casu Accusativo exprimitur. Regunt itaque Verba activa seu transitiva Accusativum: молю тя rogo te. помилуй мя, ны. помаза й unxit eum. успаси тя и возми тя. ѡчисти грѣх мой. тяждь мед сыне. соблюди мой совѣт. хлѣб наш тсти будем. укроти гнѣв свой. иже щадит жезл свой. по-

посла рак свой. бѣс имать. породиши сын. приведи ми сын твой сѣмо. ѿимеши дух их; да пріимет дух свят. видѣх дух сходящ яко голубь с небесе Joh. 1, 32. in Ostrog. — послю на вы клатву. любяй душу свою погубит ю. обрѣте бѣс изшедш (corr. бѣса изшедша) и дщерь лежащу на одрѣ invenit daemonium exiisse et filiam jacentem supra lectum, Marc. 7, 30. принесѣте гдви славу и честь. — блюди твое сердце. имже дано есть вредити землю и море ἀδικῆσαι τὴν γῆν etc. Ap. 7, 2. — пожроша (Ven. пожрѣше) сыны своя и дщери своя бѣсовом (Ven. бѣсом) immolaverunt filios suos et filias suas daemoniis, Psal. 105, 37. чада их пред ними разбіют и домы их плѣнят, и жены их поимут Isai. 13, 16. помяни щедроты твоя гди и милости твоя, reminiscere miserationum tuarum Domine et misericordiarum tuarum, Psal. 24, 6.

§. 30. Haec regula comprehendit etiam Genitivos Masculinorum animatorum, qui Accusativi vices agunt. чадо зло кленет оца, и матерь не благословит Prov. 30. 11. гдь хранит пришелца, (Accus. plur., corr. пришелцы), сира (Gen. sing. pro Accusat.) и вдову пріимет, Dominus custodit advenas, pupillum et viduam suscipiet, Psal. 145, 9. In correcta Joh. 1, 32. видѣх духа сходяща яко голубя. Hinc Genitivum его in editioni-

nibus frequentissime Accusativo и substitutum legimus. да быша его низринꙋли ut eum praecipitarent Luc. 4, 29. Cod. Kop. и pro его. стрыет его comminuet eum, Luc. 20, 18. pro сьтрет и ejusdem Cod. Et in plurali их, ихже pro ѩ, ѩже; нас, вас pro ны, вы.

In singulari quidem usus Genitivi Substantivorum masculinorum, cum eorum Accusativus a Nominativo non sit distinctus, in omnibus dialectis invaluit, ut is omnino pro vicario casu Accusativi in Syntaxi jure habeatur. Confer P. II. §. 3. p. 462., §. 15. p. 491. мꙋжа тиха и даателя любит гдь Prov. 22, 9. Si hoc loco мꙋж тих ponatur, constare non poterit de Subjecto, quod diligit, et de Objecto, quod diligitur. In plurali autem, cum Accusativi a Nominativo flexione distinguantur, non licet Genitivos Accusativis in lingua slavica substituere, quamvis id Russis ita placuerit, ut Accusativos plurales non alios agnoscant in ipsis declinationum paradigmatibus quam Genitivos. Prov. 22, 2. recte Ostrogiensis Accusativo utitur: оба же есть гь сътворил, at editor Mosquensis primae manum continere non potuit, quin Genitivum dualem обою substitueret. Correcta nunc legit pluralem: обоих же гдь сотвори. Sic et Isai. 13, 17. syntaxim russicam potius secuti quam slavicam, Accusativum миды in Genitivum mutarunt

Cor-

Correctores: сє аз воєбѹждаю на вы мидѡв, Ostrog. enim legit въставлю на вы миды. Genitivus ихъ et Accusativus ꙗ saepe alternant: Psal. 27, 5. Ostrog. et Ven. разориши ихъ, и нє съзиждєши ихъ, correcta in utroque membro ꙗ pro ихъ, in primo quidem recte, in secundo vero, cum negatio нє praecedat, male. Psal. 36, 40. избавит ихъ и измєт ихъ ѿ грѣшник и спасєт ихъ (pro ꙗ) Venet. Ostrog. et correcta, cum tamen alibi избави ꙗ, et in singul. избави мꙗ, избави дѹшѹ мою legatur. помилѹй нас pro ны, in singulari помилѹй мꙗ. Psal. 77, 5. сказати ꙗ, v. 6. повѣдат ꙗ, v. 13. провєдє ихъ Ostrog. et correcta pro ꙗ (Venet. ѥ), v. 14. наставив ꙗ, v. 15. напои ꙗ, (Venet. ѥ, at Ostrog. ихъ), v. 34. єгда оукиваше ихъ et v. 42. избави ихъ Ostrog. et Venet. (correcta ꙗ), v. 51. порази всꙗк пръвєнєц Ostrog. (Ven. прьвѣнц), correcta всꙗкоє пєрвородноє. v. 52. возвєдє ꙗ, v. 53. наставив ꙗ, et v. 54. ввєдє ꙗ Ostrog. et correcta, Venet. more suo ѥ, quamvis v. 5. сказатїꙗ (lege сказати ꙗ) et v. 6. повѣдєть ꙗ habeat.

Inde ortum habent hibridae illae constructiones, in quibus e duobus Accusativis unus duntaxat in Genitivum mutatus fuit. Psal. 123, 2. in Ostrogiensi живы пожрьли быша нас, vivos deglutissent nos, utique olim ны pro нас, uti revera Venetus legit. Correctoribus russis placuit, Accusativum живы ob Genitivum нас commutare: живыхъ пожерли быша нас. Coloss. 2, 13. вас мертвыхъ сѹща съживил єсть с ним Ostrog., at aliae editio-

tiones вас мертвы сѹща melius, correcta iterum Accusativum сѹща commutando: вас мертвых сѹщих. Rectissime Damiani Apostolus tres Accusativos conjunxit: вы мртвы сѹще оживила есть сним. Matth. 17, 1. etiam correcta textum Ostrogiensis immutatum exhibet: вꙁведе (corr. возведе) их на горѹ высокѹ едины duxit eos in montem excelsum seorsum (solos). Rectius Cod. Serb. е pro их. At Matth. 26, 40, 43. correcta обрѣте их спащих pro их спаща antiquarum editionum. Marci vero 13, 36. omnes legunt да не пришед внезапѹ, обращет вы спаща, ne quum venerit repente, inveniat vos dormientes. Marci 14, 37. correcta обрѣте их спащих, editiones antiquae их спаща. Sic Ostrog. etiam v. 40. их пакы спаща, aliae edd. et correcta а паки спаща. Luc. 22. 45. correcta iterum pro их спаща antiquarum editionum их спащих, ubi potius а спаща praeferendum fuisset, quod revera codd. Mss. legunt.

§. 31. Accusativo casu etiam vocabula, quibus tempus designatur, exprimi solent: день и нощ, день ѿ дне, три дни (бых тѹ), весь день tota die, вса дни omnibus diebus, сїе лѣто, лѣто на лѣто, двѣ лѣтѣ царствова duobus annis regnavit, мѣсаца три, многа лѣта, весь день той и всю нощ тѹ, третїй день, време не мало пребыша тѹ. три лѣта нощ и день непрестаах ѹча per triennium nocte et die non cessavi docens Act. 20, 31. Supplentque hi Accusativi Adverbia: вечер и полѹдне vespere et meridie. днесь idem est ac день сь. Sed et Genitivus eodem officio fungitur: первагѡ лѣта, вторагѡ дне, мѣсаца шестагѡ,

гѡ, полѹнощи etc. Praeliguntur autem iis non raro praepositiones: в кый час, в сїю нощ; заѹтра mane. Vide Adverbia ex Praepositionibus composita p. 434, et infra regimen Praepositionum.

§. 32. In propositione negativa Verba, quae alias Accusativum regunt, cum Genitivo construuntur: грѣха не имамы; свѣта не оузрит; не оузрит пагѹбы. грѣх твоих не поманѹ; ни лоатреб твоих восхотѣх. исхода своегѡ не исправи (correcta неизмы), τὴν ἀπένιψεν Prov. 30, 12. не даси же преподобномѹ своемѹ видѣти истлѣнїа corruptionem, Act. 2, 27. Dam. Apost., Ostrog. ни даси же, corr. ниже даси et твоемѹ, at in Genit. истлѣнїа omnes conveniunt. славы моеа иномѹ недам; мышца их не спасе их non salvavit eos Psal. 43, 4. не оудали щедрот твоих Psal. 39, 12. (Venet. щедроты твоє in Accusativo). не ѿверзох оуст своих (моих) Psal. 38, 10. не зови дрѹгѡв твоих (дрѹг своих Ostrog.), ни братїа твоеа, ни сродник твоих, ни сосѣд богатых ne vocato amicos tuos, neque fratres tuos, neque cognatos, neque vicinos divites, Luc. 14, 12. At Luc. 20, 26. miscet jam Ostrogiensis Accusativos cum Genitivis: и невъзненавидит отца своего и матере и женѹ и чад, и братїа, и сестр, еще же и дѹшѹ свою, olim и жены pro женѹ, дѹша своеа pro дѹшѹ свою. Editio prae-

stantissima Evangeliorum An. 1606 pro Genit. братїа etiam Accusativum братїю, correcta vero non solum братїю, sed etiam матерь pro матере legit. Vides hic Editores in femininis vitare voluisse ambiguitatem, cum Genitivus singularis ab Accusativo plurali non differat. Sic Psal. 39, 11. правдꙋ твою не скрыхъ justitiam tuam non abscondi, et не скрыхъ (Venet. непотаихъ) милость твою и истинꙋ твою, misericordiam tuam et veritatem tuam, non solum correcta, sed etiam Ostrog. et Venetum Psalterium legunt, pro правды твоеа etc. Vice versa correcta 2 Tim. 1, 7. Accusativum дꙋхъ mutavit in дꙋха: не бо даде нам бг҃ дꙋха страха, non enim dedit nobis spiritum timoris, cum et Ostrog. et Damiani Apostolus hoc loco дꙋхъ legant.

Veteres regulam, quae post negativas particulas не et ниже Verbis praefixas Genitivum exigit, strictius observasse e locis, quos ex Damiani Apostolo notavi, sequentibus liquet. 1 Cor. 9, 5. еда не имам (имамы) власти сестры жены водити, sororem mulierem, Ostrog. et correcta сестрꙋ женꙋ. 1 Cor. 11, 20. нѣсть господскые вечере ести, corr. гдскꙋю (Ostrog. господьскꙋю) вечерю. 2 Cor. 1, 13. не инѣхъ бо пишꙋ вам, Ostrog. et correcta инаа — пишем, non enim alia scribo (scribimus) vobis. Rom. 11, 4. иже не поклонише си колѣнꙋ ваалови (Genit. dual.), Ostrog. et corr. непреклониша колѣна пред ваалом. Act. 20, 24. ниже имам дꙋше моеје честны себѣ, οὐδὲ ἔχω τὴν ψυχήν μου τιμίαν ἐμαυτῷ Ostrogiensis et correcta дꙋшꙋ мою честнꙋ. Ad da-

damus Matth. 4, 6. да не когда преткнеши ѡ камень ногꙋ твою, Ms. ногы твоеѧ, in glagolitico Missali a Levakovichio edito ногы твоее, quod Caramanus, Russicas editiones secutus, in ногꙋ твою mutavit. Confer Psal. 90, 12. ubi Ostrog. legit да не преткнеши — ногы твоеѧ, Venet. et correcta ногꙋ твою.

§. 33. Absolutae negationi hoc proprium est, ut non solum casus Objecti, sed etiam Subjecti, seu Nominativus, mutetur in Genitivum: не бѣ има чада, non erat illis filius, τέκνον, Luc. 1, 7. ꙗкѡ нѣсть свѣта в нем, quia lux non est in eo Joh. 11, 10. сребра и злата нѣсть оу мене, argentum et aurum non est mihi, Actorum 3, 6. смерти не бꙋдет ктомꙋ; ни плача, ни вопля, ни болѣзни не бꙋдет ктомꙋ, mors non erit amplius, neque fletus, neque clamor, neque dolor erit amplius, Apoc. 21, 4. не бꙋдет волѡв при ꙗслѣх Hab. 3, 17. величїю егѡ нѣсть конца; не баше числа сокровищ их; нѣсть бога, разбѣ тебе; нѣсть мꙋжа моего в домꙋ; главы нѣсть на нем; имже нѣсть разꙋма; нѣсть ктомꙋ пророка; нѣсть в оустѣх их истины; нѣсть страха божїѧ пред очима их. ꙗкѡ Їиса не бысть тꙋ, ни оученик егѡ Joh. 6, 24.

In Damiani Apostolo 1 Joh. 1, 10. словесе его нѣсть в нас, Ostrogiensis et correcta слово in Nominativo.

§. 34.

§. 34. Verba reflexiva, praeter Accusativum reciproci сѧ, admittunt Genitivum Objecti, si Activorum vices agant: скверныхже и изгнившихъ басней ѿрицайсѧ devita (rejice) 1 Tim. 4, 7. вѣры ѿвергласѧ есть fidem negavit; ѿвергѹсѧ себе abnegabo me; иметсѧ тебе; вѣчныхъ благ лишаюсѧ; бойсѧ бога; моихъ словес сыне бойсѧ; лиц грѣшнич ѡбинѹетесѧ, facies peccatorum sumitis, Ostrog. et Venet. (nunc лица грѣшникѡв прїемлете) Psal. 81, 2. всѧкого (corr. всѧкагѡ) брашна възгнѹшасѧ дѹша ихъ, omnem escam abominata est anima eorum, Psal. 106, 18. плакатисѧ. чадъ своихъ.

§. 35. Verba ex ѿ et из composita postulant Genitivum, ac si praepositiones ѿ et из Substantivis praefixae essent: ѿстѹпи прегрѣшенїѧ. да ѿлѹчен сънмища бѹдет ut extra synagogam fieret, (corr. ѿ сонмища) Joh. 9, 22. ꙗкѡ ты избѣжиши ли сѹда божїѧ, quia tu effugies judicium Dei? Rom. 2, 3. ѿбѣгоша острєѧ меча (Ostrog. избыша острїѧ меча) effugerunt aciem gladii, Hebr. 11, 34. избави мѧ пламенныѧ мѹкы. ѿбѣже лѹды златыѧ Nestor; аз ѿхожѹ свѣта сегѡ idem. Verba vero насытити, напитати, наполнити, исполнити, напоити, praeter Accusativum objecti petunt Genitivum medii, quo actio Verbi complenda est: хлѣба небеснагѡ насыти ихъ (olim ѧ) pane coeli saturavit eos Psal. 104, 40.

сво-

своєѧ нечести насытатсѧ; меда насыти их. исполнитсѧ дꙋха; наполнитсѧ благыхъ; наполни ю (кадилницꙋ) огнѧ; напоиша мѧ оцта; напитакши ны хлѣба слъзнаа и напоиши ны слъз въ мѣрꙋ Venet. cibabis nos pane lacrymarum et potabis nos lacrymis in mensura, Psalm. 79, 6. At Ostrogiensis питаєши нас хлѣбом слезным, и поиши нас слез вмѣрꙋ, correcta напитаєши, напоиши нас слезами в мѣрꙋ. Supplet itaque hoc in casu Genitivus Instrumentalem. Damiani Apostolus legit испльнени плоды праведными Philipp. 1, 11. испльнихсе оутѣхою 2 Cor. 7, 4. editi vero Genitivum pro Instrumentali habent плодѡв правды et оутѣхи. Saepius tamen испльнити, cum et Adverbium испльнь Genitivum regat, etiam in antiquo Apostolo cum Genitivo construitur: раби своѧ господы всакыѧ чести да сподоблают servi dominos suos omni honore dignos arbitrentur, 1 Tim. 6, 1. (corr. своих гдїй).

Marc. 9, 41. иже бо аще напоит вы чашꙋ воды, et Matth. 10, 42. иже аще напоит єдиного чашꙋ стꙋдены воды, servarunt editiones antiquae omnes graecam syntaxim; in correcta vero Instrumentalis чашею substitutus legitur.

§. 36. Amant vero et pauca quaedam simplicia, quae significatu suo Neutris magis affinia sunt, ut Verba desiderandi, optandi, petendi, Geni-

Genitivum pro Accusativo: пожди благых плодов ея; повелѣ им ждати обѣтованія отча, ut expectarent promissionem patris, Act. 1, 4. ищет благодати добры; ища покоя quaerens quietem; ищите прежде црствія бжія; живота просил есть ѿ тебе; проси тѣлесе Іисова (et тѣло Іисово); впрошу вы и аз словесе единагѡ (olim единого) Luc. 20, 3. et слово едино Matth. 21, 24. взыщи мира quaere pacem; крѣпціи взыскаша душа моея Psalt. Kiov. at душу мою Ostrog. Venet. et correcta Psal. 53, 5. чаю воскресенія мертвых; словесе неправедна ненавидит; аще бы послушал заповѣдій моих; сребра или злата или риз ни единагѡ возжелах Act. 20, 33. (Ostrog. сребру или злату или ризам ни единому вжделѣх).

§. 37. Regunt etiam quaedam Adjectiva et Adverbia Genitivum: ихже уста клятвы и горести полна суть quorum os maledictione et amaritudine plenum est, Rom. 3, 14. достоин дѣлатель мзды своея; правды исполнь десница твоя; наг добрых дѣл; скуден богатства. Sic лишен хлѣба, et лишени суть славы божія, egent (deficiuntur) gloria Dei, Rom. 3, 23.

Praecipue Comparativi: болій пророка Іоанна крестителя никтоже есть Luc. 7, 28. оц̑ мой болій мене есть. нѣсть раб болій господа своегѡ. многочестнѣйше злата multo pretiosius auro;

далѣе

далѣе вавулона, trans (ultra) Babylonem, Act. 7, 43. горчае желчи amarior felle; невѣрнагѡ горши есть infideli pejor est; нравом скотины есмь пѹщшїй, скота горшїй; сладчайшаѧ меда; брашно брашна добрѣе Sir. 36, 20. дщи (corr. male дщерь Accus.) дщере лѹчше v. 23. вожделѣнны (сѹдьбы) паче злата и камене честна многа, и слаждшаѧ паче меда и сота, desiderabilia (judicia) super aurum et lapidem pretiosum (τίμιον) multum, et dulciora super mel et favum. вящше трех сот пѣнязь plus quam trecentis denariis, Marc. 14, 5.

§. 38. Numeralia a пать usque тма, cum proprie Substantiva sint, Genitivum rei numeratae postulant. Exempla vide §. 17. et adde пать хлѣб ıчменных; сѹпрѹг волѡв кѹпих пать juga boum emi quinque, Luc. 14, 19. на трех стѣх пѣнязь trecentis denariis, Joh. 12, 5. пол часа; пол имѣнїѧ моегѡ; патеро телат; воинѡв двѣстѣ, стрѣлец триста; шесть сѡт тысащ пѣшец сошедшихсѧ, sexcenta millia peditum qui congregati sunt, Sir. 16, 11. Reguntur hic Genitivi tres, alter ab altero, сѡт a шесть, тысащ a сто, пѣшец сходащихсѧ a тысаща. седмїю татив мокрыми, (melius мокрых) Jud. 16, 7. Correcta седмїю тативами мокрыми. Solent nimirum Recentiores etiam cum Instrumentali седмїю conjungere eundem casum pro Genitivo: седмїю степеньми pro

 сте-

стѣпень, седмїю восходами pro восход. Apoc. 5, 1. седмїю печатїю, septem sigillis, in singulari, pro печатми. Certe olim седмїю печатїй lectum fuit. Alia exempla pro Genitivo vide in Declinatione Numeralium p. 507. Excipiendi tamen sunt casus duo. Dativus enim rei numeratae cum Dativo, et Localis cum Locali construi solent: седмидесяти царем, десяти тысящи мужем, Dam. Apost. тмам аггелом, (editi тмам аггелов) 1 Cor. 15, 6. боле пяти сот братїам plus quam quingentis fratribus, пяти сот ob praecedens боле, quod Genitivum regit, pro пяти стом. Jos. 13, 31. полу сыном Ostrogiensis, половинѣ сынов correcta. по шести днех, по десяти лѣтѣх. Addi possit Judic. 7, 7. съ треми сты муж (мужей) локавшими, Cod. Serb. мужи in Instrumentali.

двانадесяте duplici modo construitur. Si enim два solum respicias, res numerata etiam in duali ponenda erit: дванадесяте легеона агг҃л duodecim legiones angelorum Matth. 26, 53. Vide p. 601. Jos. 4, 2. дванадесяте мужа Ostrog., correcta vero мужей, дванадесять sumendo pro collectivo seu integra summa. Apoc. 21, 21. olim дванадесять врат, дванадесять бисера (corr. бисеров). In два оученик своих pro ѿ оученик св. sit ellipsis, omissa praepositione ѿ. Matth. 27, 3. тридесять сребреникы in Accusativo, respiciendo solum три, et v. 9. сребреник respiciendo totam summam triginta. Cod. tamen Serb. etiam v. 3. legit сребреник.

Matth. 15, 34. колико хлѣбы, et v. 36. седмь хлѣбы certe vitiosa sunt. Ostrog. saltem v. 34. Geni-

tivum pluralem хлѣб habet. At Cod. Serb. etiam v. 36. Iterum Marc. 6, 38. колико хлѣбы Ostrog. et correcta, at Cod. Kop. et Mardarii editio recte хлѣб. Marc. 8, 5. correcta колико имате хлѣбов, et v. 6. пріем седмь хлѣбов, Ostrog. male utroque loco хлѣбы, sed v. 19. melius пать хлѣб, quam correcta, quae хлѣбы hoc versu non emendavit, uti nec Matth. 16. 9. Vitia haec jam in Codices Mss. quosdam (juniores utique) irrepserant. Nam Ossolinskianus Marc. 8, v. 5. et 6. et 19. хлѣбы legit, Serb. vero Cod. Kop. ubique хлѣб.

§. 39. Genitivum regunt omnia Collectiva, ut число, множество, мѣра, часть; Continentia, ut чаша, чванец: число мужей, множество болѣзній моих, мѣра елеа, чаша воды, чванец вина. Immo et aliquantam partem subintellectam per Genitivos exprimere amant Slavi: хлѣба, воды, вина, ubi pars indeterminata relinquitur, pro Accusativis хлѣб, воду, вино, quibus utuntur, si de toto sermo sit; plane Gallorum et Italorum more.

§. 40. Genitivum denique regunt Substantiva omnia, si iis determinandis alia serviant. путь si per aliud Substantivum, ex. gr. истина, determinare velis, hoc in Genitivo casu ei apponendum erit: путь истины via veritatis. Cape exempla: восток слнца ortus solis, рѣка слез, источник живота, зѣница ока, пламень огна, долгота дній, премудрость премудрых, град цара великаго, глас господа бога вашего, страх смерти, зрак рака for-

ma servi, шꙋм волн sonus fluctuum, сꙋдїа вдовиц judex viduarum, отец сирых pater orphanorum, бог ѿмщенїи Deus ultionum, глас хвалы, глас трꙋбы sonus tubae, прах ногꙋ твоею pulvis pedum tuorum, звꙋк мора мꙋтащаса, бог мира, гдь сил, двери небесе, зачало премꙋдрости initium sapientiae, высоты гор, время скорби, свѣт очїю моею lumen oculorum meorum, старци людей, день брани, дѣло перст твоих, небо небесе, вѣк вѣка.

Supplent itaque Genitivi hoc in casu Adjectiva possessiva, si haec deficiant. Pro tertia persona singulari utuntur Slavi Genitivo его, f. еа, pro plurali их, pro duali 1. наю, 2.ваю, 3. ею, at pro prima in singulari мой, in plurali наш, pro secunda твой et ваш; et pro omni persona свой, siquidem ad Subjectum orationis referatur. Sic et in aliis possessivis Adjectivis pro Genitivo utendum est. Non enim dicendum est сын бога, sed сын божїи. Luc. 3, v. 23—38. omnes Genitivos nominum propriorum, qui leguntur in graeco textu, interpres Slavus Adjectivis possessi vis expressit. Confer exempla §. 16. adducta, et adde e Damiani Apostolo вь мꙋдрости пльтсцеи pro мꙋдрости плоти, 2 Cor. 1, 12.

Modum subinde excedere Veteres vix negari potest. Damiani Apostolus pro плодов правды legit плоди пра-

праведными, pro слово истины legit слово истинное. Tolerari haec possint, sed versionem Dragomirnensis codicis Jacob. 4, 4. любы мирская вражда божїя есть pro ἡ φιλία τῦ κόσμυ ἔχθρα τῦ θεῦ ἐςιν, probare non poterant alii. Melius certe editiones, quae Genitivo мїра et Dativo богꙋ uti maluerunt: любы мїра сегѡ вражда богꙋ есть.

§. 41. Dativus est casus Objecti, ad quod actio Verbi dirigitur. Hinc Verba dandi et similia, praeter Accusat., Dativum personae postulant aut admittunt: принесѣте гдви славꙋ и честь. комꙋ дань даете. дажд ми сыне твое сердце. даде ржѣ (melius ржи) плод их, и трꙋды их прꙋгѡм dedit aerugini fructum eorum, et labores eorum locustis, Psal. 77, 46. предаде (olim предасть) градꙋ скоты их, и имѣнїе их огню, tradidit grandini jumenta eorum et possessionem eorum igni, v. 48.

§. 42. Dativo utuntur frequentissime Slavi veteres pro Genitivis, qui a Substantivo reguntur: свѣт человѣкѡм Joh. 1, 4. Vide supra p. 71 et 579. цар всей земли бог. црь црем и гдь гдем. млеко стадꙋ (corr. стада). верси горам Gen. 8, 5. (correcta в. гор). врач дꙋшам и тѣлꙋ. подножїе ногама твоима. корень всѣм злым. владыка животꙋ моемꙋ. мати всѣм градѡм рꙋским Nestor. иманїе виноу. днїе ѿмщенїю. небаше числа орꙋжїю их. вино веселит сердце человѣкꙋ Ostrog. Psal. 103, 15. (corr. человѣка). гди силам. дрꙋзи богатым

тым мнозн. шлем оупованїю спасенїа 1 Thess. 5, 8. corr. оупованїа). ѿ оцїа свѣтwм Jac. 1, 17. (corr. свѣтwв). мѹж есть глава женѣ (corr. жены) Ephes. 5, 23. един ходатай богѹ и человѣкwм 1 Tim., 2. 5. (corr. бога, человѣкwв). сын емѹ; имѧ емѹ. единой женѣ мѹж: единомѹ мѹжѹ жена. в вѣкы вѣкwм. конец книгам pro книг. недасть бо бог нам дѹх страхѹ, нъ силѣ и любви и цѣломѹдрїю Dam. Apost. 2. Tim. 1, 7. editi страха, силы, любве, цѣломѹдрїа. Laudanda hic mihi est Fr. C. Alteri sedulitas, qui quamvis e Grammaticis nosse poterat, usum Dativi pro Genitivo esse valde frequentem apud Veteres, tamen hanc in rem plures codices consulere voluit, e quibus collecta exempla in Miscellaneis philologico - criticis (Vindob. 1799. 8.) pag. 35—69. consignavit.

Libet ex iis, quae in Mss. leguntur, pauca hic repetere. Legunt itaque Joh. 4, 42. спас мїрѹ praeter editos etiam Codd. Evangeliorum Bibliothecae Caesareae Num. 355 et 356. Missale Glagoliticum Romae 1631 editum спаситель мїра, salvator mundi. At Missale a Caramano correctum antiquam lectionem спас мїрѹ vindicavit. Joh. 8, 12. свѣт мїрѹ editi, utrumque Missale glagoliticum et ambo Codd. Caesarei. Joh. 9, 5. свѣт есмь мїрѹ iidem. Joh. 12, 31. сѹд есть мїрѹ семѹ editi et ambo Codd. Levakovich tamen in Missali glagolitico мїра, Caramanus iterum мїрѹ. Rom. 11, 13. мзыкwм апіл editi et Cod. Slav. 3275 seu Dragomirnensis, Acta et epistolas continens. Rom. 11, 15. примиренїе мїрѹ; 1 Joh. 4, 14. спасителѧ мїрѹ iidem. Matth. 22, 13. скрежет зѹбwм editi et ambo Codd.

Codd. Evangel. et Missalia glagolitica. Obiter hic addam, Evangelia Počajevii an. 1768 impressa legere зѹбѡв. Psal. 90, 8. воздаѧнїе грѣшникѡм оузриши Azbukidarium glagoliticum (antiquissimum) et Psalterium Ms. 98 Biblioth. Caesareae. Addere possum Psalt. Venetum et Ostrog. aliasque antiquas editiones. Correcta Dativum mutavit in Genitivum: воздаѧнїе грѣшникѡв.

§. 43. Verbum есть, et plura alia Dativum postulare, exempla subnexa probant: что ми быстъ. сѹтьли ти чада? естьли ти скот, жена. имже нѣсть разѹма, quibus non est intellectus. аще лѣть ми есть глаголати что тебѣ, si licet mihi dicere aliquid tibi, Act. 21, 37. далеко ти есть пѹть. аще ми есть с тобою оумрѣти si oportuerit me commori tibi, Marc. 14, 31. не требѣ ми есть. Etiam subintellecto есть Dativus locum habere potest: 1 Cor. 15, 39. ина оубѡ чл҃вѣкѡм, ина же плоть скотѡм, ина же рыбам, ина же птицам, v. 40. ина оубѡ нбесным слава и ина земным, v. 41. ина слава слнцѹ и ина слава лѹнѣ и ина слава ѕвѣздам.

помози ми. не браните им. повини сѧ гдеви subditus esto Domino, Psal. 36, 7. страстем повиноватисѧ. оуподобисѧ им. приключитсѧ вам. хотѣти мирѹ. похоти емѹ (словѹ). живот мой адѹ приближисѧ (et cum praepositione к: не приближатсѧ к тебѣ), поргаетсѧ наказанїю. не рѹгай-

гайся члвѣкꙋ сꙋщꙋ в горести. посмѣешися им irridebis illos. запретит емꙋ comminabitur ei. соѡбщает дѣлѡм егѡ злым. гдѣ гордым противится. да послѣдꙋет тебѣ. да послѣдꙋем стопам егѡ, ut sequamur vestigia ejus, 1 Petr. 2, 21. аще сердце наше не зазрит нам, si cor nostrum non reprehenderit (condemnaverit) nos, 1 Joh. 3, 21. дрꙋг дрꙋгꙋ завидяще invicem invidentes, Gal. 5, 26. патріархи позавидѣвше Іѡсифꙋ. дивяся бывшемꙋ; дивляшеся видѣнїю, admiratus est visum, Act. 7, 31. да не стꙋжают емꙋ, ne eum comprimerent, Marc. 3, 9. сребрꙋ или златꙋ или ризам ни единомꙋ въждѣлѣх, argentum aut aurum aut vestem nullius concupivi Act. 20, 33. (corr. сребра-ни единагѡ возжелах). навыкоша дѣлѡм их, didicerunt opera eorum, Psal. 105, 35. страхꙋ гдню наꙋчꙋ вас (Psalt. Venet. вы), Psal. 33, 12. правдѣ наꙋчитеся. пререцати емꙋ. ни возревнꙋй пꙋтем их, nec aemuleris vias eorum, Prov. 3. 31. ревнꙋйте же дaром болшим Dam. Apost. (nunc дарованїй болших), aemulamini autem charismata meliora, 1 Cor. 12, 31. да ревнꙋете им, ut illos aemulemini, Gal. 3, 17. at eodem versu cum praep. по: ревнꙋют по вас, et v. 18. ревновати доброе Ostr., correcta в добром. оумѣти книгам, sed 2 Tim. 3, 15. ꙗкѡ из млада сщенная писанїя оумѣеши, quia ab infantia sacras literas nosti. предста всякомꙋ

комꙋ пꙋти неблагꙋ astitit omni viae non bonae, Psal. 35, 5. лꙋкавый не прикасается емꙋ, malignus non tangit eum, 1 Joh. 5, 18. иномꙋ колѣнꙋ причастися Hebr. 7, 13. мꙋжатая жена живꙋ мꙋжꙋ привязана есть, – viventi viro alligata est, Rom. 7, 2. At Dam. Apost. cum casu Locali: живѣм мꙋжи привезана. Idem прилѣпляющеи благѣм in Locali, Ostrog. прилѣпляющеся благомꙋ, (κολλώμενοι τῷ ἀγαθῷ, adhaerentes bono, Rom. 12, 9. correcta, mutato Gerundivo in Imperativum, прилѣплайтеся.

Vide regimen Localis, ubi pluribus exemplis docebimus, Verba composita ex при olim constructa fuisse cum casu Locali.

§. 44. Regitur Dativus etiam ab Adjectivis, Adverbiis, Interjectionibus: благоже благоже дꙋши нашей; горе земли, оубы мнѣ! комꙋ подобен, тебѣ подобен бꙋдꙋ, всѣм повинен; всякой мꙋжѣ повинен быхъ, непотребен вам. еллиным же и варваром, мꙋдрым же и неразꙋмным должен есмь Rom. 1, 14. милостив бывал им; послꙋшлив отцꙋ; противен им; тебѣ оугодная, да воеводѣ оугоден бꙋдет ut duci (στρατολογήσαντι) placeat, 2 Tim. 2, 4. страшен сыном; чꙋждь братїи моей. достойная ранам; недостойны творите сами себе вѣчномꙋ животꙋ indignos vos ipsos decernitis (κρίνετε ἑαυτοὺς) aeternae vitae, Act. 13, 46. вѣрно слово и

вся-

крсенїю, ни агг҃ла, ни дх҃а Act. 23, 8. miscet hic Ostrog. Genitivos cum Dativo; Dam. Apost. анг҃лꙋ et дх҃ꙋ legit, correcta vero ubique Genitivos habet.

§. 46. Gerundivorum Dativus respondet Latinorum Ablativo absoluto et Graecorum Genitivo: еще брашнꙋ сꙋщꙋ во оустѣх их, τῆς βρώσεως οὔσης, cum adhuc esca esset in ore ipsorum, Psal. 77, 30. не сꙋщꙋ царю, ни сꙋщꙋ князю, ни сꙋщꙋ имѣнїю, ни сꙋщꙋ требникꙋ, ни жречествꙋ, ни проповѣданїю, οὐκ ὄντος βασιλέως etc. (corr. ни сꙋщей жертвѣ pro ни с. имѣнїю, жертвенникꙋ pro требникꙋ, ниже явлѣнїям pro проповѣданїю) Oseae 3, 4. еще емꙋ глаголющꙋ adhuc eo loquente. приходящим им да витают, cum illi advenissent etc. Nestor. еще далече емꙋ сꙋщꙋ, adhuc illo longe agente, cum adhuc ille procul est, Lucae 14, 32. исходящим же им ѿ сонмища exeuntibus autem illis, ἐξιόντων δὲ, Act. 13, 42. тѣма же исходящема (corr. in plur. тѣм-исходящим) начат іс҃ народом глаголати illis autem abeuntibus coepit Jesus dicere ad turbas, τούτων δὲ πορευομένων, Matth. 11, 7. днюже бывшꙋ die exorto, ἡμέρας δὲ γενομένης, Act. 16, 35. днем же минꙋвшим нѣконим (correcta нѣким) diebus autem aliquot exactis, Act. 25, 13. двѣма же лѣтома скончавшемася biennio autem expleto, Act. 24, 27. весне

ѥнѣ приспѣвши Nestor. сразившимаса полкома и побѣди трополк олга Idem. давшꙋ тебѣ им, соберꙋт: ѿверзшꙋ тебѣ рꙋкꙋ всаческаа наполнаттса благости. ѿвращшꙋже тебѣ лице, возматꙋтса, dante te illis, colligent: aperiente te manum, omnia implebuntur bonitate. Avertente autem te faciem, turbabuntur, Psal. 103, 28, 29. чадавшем им свѣта, бысть тма, correcta in Praesenti ждꙋщим – быст им тма, ὑπομεινάντων ἀυτῶν φῶς, ἐγένετο ἀυτοῖς σκότος, Isai. 59, 9.

§. 47. Localis casus, alias et Praepositionalis, Russis предложный dictus, quod ei Praepositiones praefigi soleant, olim cum Verbis e при et quibusdam e на compositis construebatur. Ostrogiensis editio, et Mosquensis prima multa suppeditat exempla, quae tamen in aliis editionibus mutata sunt, substituto Dativo, aut Genitivo aut alio casu cum praepositione. Job. 20, 6. in Ostrog. simplex коснꙋса cum Locali constructum legitur: жертва же его облацѣх коснетса; in margine autem Mosquensis primae appositus fuit Dativus облакωм, et correcta nunc exhibet Genitivum облакωв. Psal. 104, 15. textus Ostrogiensis jam mutationem subiit, legit enim неприкасайтеса помазаномꙋ моемꙋ (correcta помазанным моим in plurali), cum hoc loco Psalt. Venetum христѣх моих Localem retinuerit. Alibi tamen etiam

Ostrog.

Ostrog. Localem servavit: неприкасаютсѧ жидовѣ самаранѣх (corr. самаранѡм) Joh. 4, 9. кто прикоснѹсѧ ризах моих Marc. 5, 30. at v. 28. etiam Ostrog. аще прикоснѹсѧ ризам его, correcta utroque versu ризам. v. 31. кто прикоснѹсѧ мнѣ Ostrog. et correcta, quia Localis мнѣ a Dativo non differt. прах прилепшїй нас, pulvis qui adhaeret nobis, Luc. 10, 11. (correcta прилѣпшїй нам). неприкоснѹсѧ их ѿнѹдь огнь Dan. 3, 50 Correcta hic Localem их non mutavit, cum a Genitivo non differat; mutavit autem Localem ем in Ostrogiensi obvium ubique in Dativum емѹ Prov. 20, 2. примѣшаайсѧ емь, correcta емѹ. Luc. 5, 1. належащѹ емъ народѹ, cum turbae irruerent in eum, correcta емѹ. Luc. 10, 34. прилежа ем, curam ejus egit, v. 35. прилежи ем curam illius habe, corr. прилѣжи емѹ. Luc. 6, 19. прикасатисѧ ем, Cap. 7, 39. прикасаетсѧ ем, Cap. 8, 47. прикоснѹсѧ ем, corr. ubique емѹ. Marc. 3, 10. ꙗкоже нападати ем, ut irruerent in eum, correcta на него. Thren. 4, 8. прилпе кожа их костех их, correcta костем. Ezech. 29, 4. чешѹах твоих прилепнѹт, squammis tuis adhaerebunt, correcta к чешѹам твоим прильпнѹт. Prov. 27, 25. прилежи полных злащѣх, correcta cum praepositione ѡ: прилѣжи ѡ злащѣх сѹщих на поли. не належи имѣнїи своем Ostrog. Sir. 5, 1. (correcta не оупевай на имѣ-

ïа твоа). Mich. 2, 9. приближитеса горах вѣчных, corr. горам вѣчным. Sir. 19, 2. прилагаайа любодѣицах, corr. любодѣйцам. 1 Tim. 5, 22. ниже приωбщайса чужих грѣсѣх (Dam. Apost. гужих грѣсѣх), neque communicaveris alienis peccatis, corr. чужым грѣхωм. Mich. 7, 5. надѣйтеса старѣйшинах, corr. на старѣйшины. In Oratione: пригвозди страсѣ твоем плоть мою, quamvis Psal. 118, 120. olim ѿ страха твоего плоти моа, nunc vero страху твоему legatur. Act. 9, 26. прилѣплатиса (Dam. Apost. примѣшатисе) ученицѣх, correcta ученикωм. Hebr. 7, 13. Dam. Apost. законѣ ином причеститисе, editi колѣну иному. Idem Hebr. 5, 13. причещаяйсе млѣцѣ, Ostrog. причащаайса млецѣ, correcta млека. Idem Hebr. 7, 19 приближаемсе бозѣ, edd. к̇ бг҃у. Idem 2 Joh. 1, 11. причещаетсе дѣлѣх его злых, editi сообщаетса дѣлωм егω злым.

Etiam Adjectiva приклонен, прилепен regunt Localem, quin praepositio при aut alia ei praefigatur: яже небаше прилепна мужѣх Num. 31, 35. correcta in plurali яже не познаша ложа мужеска. борове неприклонни бѣах его, и елïе небысть приклонно ѿраслѣх его Ezech. 31, 8. Correcta hoc loco substituit Adjectivum подобен, legitque: сωсны неподωбны ѿраслам егω и елïе не бысть подобно вѣтвïам егω.

Lo-

Locali denique casu utebantur Veteres in nominibus loci et temporis. In subscriptione Evangeliorum ad usum Josephi Ostromir a Gregorio diacono anno ѕфѯє (i. e. 1057) descriptorum Locales urbium russicarum кыевѣ et новѣгородѣ sine praepositione въ leguntur. Alibi зимѣ, h y e m e, invenias pro в зимѣ. Adverbia горѣ, долѣ, дални etc. certe nihil aliud sunt, quam Locales sine praepositione. Confer bohemicas voces нагорѣ (nahorze), вдоле, вдони. Adde третїем дни, pridie, τρίτην ἡμέραν, Gen. 31, 2. et 5. correcta третїагѡ дне. Deut. 4, 42. ни вчера, ни третїем дни, neque heri, neque nudius tertius; correcta прежде вчера и третїагѡ дне, πρὸ τῆς χθὲς καὶ τῆς τρίτης.

§. 48. Casus Sociativus, qui praefixa praepositione съ societatem indicat, etiam sine hac et omni alia praepositione usurpatur, diciturque tunc Instrumentalis, quia medium per quod, et instrumentum, quo aliquid efficitur, designat, respondetque plerumque Latinorum Ablativo instrumenti. оушима слышати, очима видѣти; именем nomine; жезлом бити; солїю ѡсолити; оумертви его пращею и каменем funda et lapide; оуби градом винограды их и черничїе (Ostrog. трънїе) их мразом occidit grandine vineas eorum, et moros eorum pruina, Psal. 73, 47. (Psalt. Venet.

изки

изки — и сукаменны их сланою). возлюбиша его оусты своими и азыком своим солгаша ему, dilexerunt cum in ore suo, et lingua sua mentiti sunt ei Psal. 77, 36. не спасу их лукром, ни мечем, ни бранію, ни коньми, ни конники, (correcta: ниже конниками) non salvabo eos in arcu, neque gladio, neque bello, neque equis, neque equitibus, Oseae 1, 7. одѣййса свѣтом ако ризою amictus lumine sicut vestimento, Psal. 103, 2. не кленитеса (Ostrog. не кленѣтеса) ни небом, ни землею, ниже иною коею клатвою nolite jurare, neque per coelum, neque per terram, neque aliud quodcunque juramentum, Jac. 5, 12. не вѣй всацѣм (corr. себе всаким) вѣтром, и неходи всацѣм путем неподобным, ἐν πάσῃ ἀτραπῷ (corr. всаким путем, deleto неподобным), Sir. 5, 11.

Supplet itaque Instrumentalis praepositiones varias. оконцем в кошници (correcta кошницѣ) свѣшен бых по стѣнѣ διὰ θυρίδος, per fenestram etc. 2 Cor. 11, 32. In Passivis suppletur ὑπό: егда зван будеши кым на брак quum invitatus fueris b aliquo ad nuptias, ὑπό τινος, Luc. 14, 8. вса мнѣ предана суть отцем моим a patre meo, Matth. 1, 27. (Lucae 10, 22. ѿ отца моего). познан бысть Іосиф братіею своею a fratribus suis Act. 7, 13. (editi братіи своей in Dativo). ненавидим саоулом. вѣ любим отцем Nestor. Supplentur etiam instrumen-

 tali

tali casu alii casus: аз потрясꙋ небом и землею, морем и сꙋшею, ego commovebo coelum et terram, mare et aridam Agg. 2, 7. неможе поколѣбати ею, non potuit movere eam, Luc. 6, 48. habent Mardarii Evangelia, pro ея. подвигом добрым подвизахся, bonum certamen certavi, 2 Tim. 4, 7. мнящїися владѣти ꙗзыкы, qui videntur principari (imperare) gentibus, и велицїи их ѡбладают ими dominantur eorum, Marci 10, 42. ѡбладаша всею рꙋскою землею Nestor. господꙋют (corr. поѡбладают) землею 3 Esdr. 12, 23. сотами (melius соты) рꙋгаетса Prov. 27, 7. Ostrog. Alias cum Dativo; hinc correcta сотам (immo сотѡм a mascul. сот favus). воскыпѣ земля их жабами ἐξῆρψεν etc. edidit terra eorum ranas, Psal. 104, 30. ѡженитися иною; ѡженися ею duxerat eam, Mar. 6, 17.

Verba напоити, насытити, исполнити, quae alias Genitivum amant, etiam Instrumentalem admittunt: напоил еси нас вином pro вина, насыщꙋ хлѣбы; исполнен благом многым. млеком вы напоих а не брашном 1 Cor. 3, 2. (pro млѣка, брашна in Dam. Apost.). ѡкроплени сердца, et измовени тѣлеса legunt editiones antiquae Hebr. 10, 22. 23. servando graecismum ἐῤῥαντισμένοι τὰς καρδίας, aspersi corda, λελυμένοι τὸ σῶμα abluti corpus. Correctores Instrumentales сердцы, тѣлесы

сы recte substituerunt, quin scirent eos jam in Dam. Apostolo lectos. In Mss. Instrumentalem legi, qui in editis in casum cum praepositione resolvatur, uno adhuc exemplo docebo: не можаше народом prae turba, Luc. 19, 3. editi ѿ народа. Sic Nestor: помроша ови ѿ зимы (pro зимою), друзїи гладом, инїиже мором, и судом божїим.

Amat Instrumentalem Slavus pro Nominativo secundo, qui Praedicatum agit primi: се дщи моя дѣвою ecce filia mea virgo, Ostrog. Jud. 19, 24. Correcta се дщерь (male Accus. дщерь pro Nomin. дщи) моя дѣва. Act. 21, 9. legit Dam. Apost. mutato ordine бѣяху дѣвою дщери д҃. erant virgines filiae quatuor, Ostrog. дщеря дѣвицы (corr. дщери дѣвицы) четыри Graeco conformius, sed neglecta Syntaxi slavica, pro qua dialecti Russica, Bohemica et Polonica innumera praebent exempla. сѣжу царицею и вдова нѣсмь, sedeo regina (qua regina, pro regina) et vidua non sum, Apoc. 18, 7. прочїи прозвашась русью et каше была черницею Nestor. Verba Vulgatae Tob. 1, 8.: »haec et his similia secundum legem Dei puerulus observabat«, reddita sunt in Ostrog. сїя и сицевая по закону божїю отрочищем сущем (lege сущ) въздржаше; отрочищем pro Nom. отрочищ, cum puerulus esset. Manet hic Instrumentalis Praedicati, etiamsi No-

minativi in alios mutentur casus: еже быти ми зятѣм царю, esse me generum regis, 1 Reg. 18, 18. quae constructio supponit aliam, in qua аз sit Nominativus Subjecti, зятѣм vero Instrumentalis pro Nominativo Praedicati зять: аз есмь зятѣм царю. Correcta Nominativum habet яко да буду зять царскій. At 3 Esdr. 13, 55. correcta pro secundo Accusativo utitur Instrumentali: чувство твое назвал еси матерію, sensum tuum vocasti matrem, Ostrog. звал еси мати, Nominativum мати pro Accusativo матерь male usurpando.

Quantitas pretii Instrumentalem exigit: двѣма стома пѣнязь (corr. пѣнязей) хлѣбы не доволѣют им, ducentorum denariorum panes non sufficiunt eis, Joh. 6, 7. да шедше купим двѣма стома пѣнязь хлѣбы, euntes emamus ducentis denariis panes, Marci 6, 37. колицѣм должен еси quantum debes Luc. 16, 5. един бѣ должен пятію сот динарій, unus debebat quingentos denarios, Luc. 7, 41. сам собою ми еси должен ты te ipsum mihi debes, Ostrog. Philem. 1, 19. (correcta сам себе, deleto in fine ты).

Adjuncta temporis in Instrumentali supplent quoque Adverbia: единою, седмерицею, коль множицею quam multipliciter; треми деньми, ютром, днем и нощію, et Marci 4, 27. нощію и днію nocte et die. Ex Instrum. днію colligi potest,

est, день olim, uti dies, etiam in feminino genere usitatum fuisse.

Notandae adhuc formulae, in quibus Adjectiva cum Instrumentali construi solent: добра сѹщи ѕѣлѡ лицем, quae est valde pulchra facie, Nestor. скѹден разѹмом, оумом; възрастом мал statura parvus; сими доволни бѹдем his contenti erimus; доволни сѹщими contenti praesentibus, τοῖς παροῦσιν, Hebr. 13, 5. неповинный рѹкама innocens manibus; чистый сердцем mundus corde, правїи сердцем recti corde; гордый мыслїю superbus mente. лѣп очима; немощен ногама; благ взором. бѣ же мстислав декел тѣлом, чермен лицем, великыма очима Nestor.

§. 49. Verbum, quod regitur ab alio, in Infinitivo locatur: копати не могѹ, просити стыждѹса (corr. стыжѹса), fodere non valeo, mendicare erubesco, Luc. 16, 3. At Verba motus apud Veteres (uti hodiedum apud Croatas) Supinum regunt: пришел еси — мѹчитъ нас legunt duo Codices Petropolitani sec. XIV. Matth. 8, 29. преиде ѿтѹдѹ оучитъ и проповѣдатъ iidem Matth. 11, 1. чьсо изидосте видѣтъ Matth. 11, 7. 8. 9. iidem et Codex Vindob. (Hankianus olim). изиде сѣяи сѣятъ Matth. 13, 3. вжелаша видѣтъ Codex Petropol. antiquior, at minus antiquus сѣятъ mutavit in да сѣет, quod nunc editi legunt, et pro видѣ-

тъ

тъ habet Infinit. видѣти. приде мрїа магдалъіни и дрꙋгаꙗ мрїа видѣтъ гроб Matth. 28, 1. Cod. Vindob. текоста възвѣстить v. 8. вниде снима облѣщь Luc. 24, 29. idem.

Cum Supinis, aut Infinitivis praecedente прїидꙋ, Genitivum pro Accusativo construunt Veteres: пришел еси мꙋчит нас, pro ны. ꙗко мира прїидох дати Ostrog. Luc. 12, 51. correcta мир. приде вь вьсмир грѣшник спасти Dam. Apost. 1 Tim. 1, 15, at Ostrog. et correcta substituto accusativo грѣшники pro Genitivo: прїиде вмїр грѣшники спасти, venit in mundum peccatores salvos facere.

Usus Supini a posterioribus plane neglectus fuit, ita quidem, ut in junioribus Codicibus et in editionibus ubique Infinitivi substituti inveniantur. In Damiani Apostolo nonnisi 1 Thess. 3, 2. leve vestigium Supini deprehendi: послахом оутвьрдить вы, sed mox и оутѣшити. In Cod. Mosquensi, quem manu Alexii Metropolitae scriptum credunt, Apoc. 18, 10. прїиде сꙋдити, et aliis in locis Infinitivi pro Supinis leguntur.

§. 50. Pro Infinitivo utitur Slavus et Gerundivo, Graecorum more: егда видите сїа бывающа ταῦτα γινόμενα, haec fieri, Marc. 13, 29. въ желчи бо горести и союзѣ неправды зрю та сꙋща, ὁρῶ σε ὄντα, video te esse, Act. 8, 23. ѿ мног (corr. многих) лѣт сꙋща та сꙋдїю праведна ꙗзыкꙋ се-

мꙋ

мꙋ свѣды (corr. свѣдый) a multis annis te esse judicem (justum) genti huic sciens, Act. 24, 10. Sic Nestor мнаша кназа пришедша, advenisse; невидиши ма болнꙋ сꙋщꙋ, me aegram esse. Nec desunt exempla, ubi Graecus Infinitivo, Slavus vero Gerundivo usus est: сꙋть пꙋтїе мнимы (corr. мнащїися) прави сꙋще (corr. быти) мꙋжꙋ, *δοκοῦσαι εἶναι*, videntur rectae esse, Prov. 16, 25. мнѣаше же се сьн виде Dam. Apost. id est виде провида, Ostrog. мнаше же сон зрѣти, corr. видѣнїе зрѣти, *ὅραμα βλέπειν*, existimabat autem se visum videre, Act. 12, 9. мню бо се и аз дꙋх божїи имыи Dam. Apost. *πνεῦμα Θεοῦ ἔχειν*, puto autem me quoque spiritum dei habere, 1 Cor. 7, 40. Leviter differt Ostrog. мню бо са и аз дꙋх божїи имѣа. At correcta pluribus: мнюса бо и аз дꙋха божїа имѣти.

§. 51. Licet Gerundivorum ope membra duo aut plura in unum contrahantur ita, ut conjunctio и omnino superflua sit, tamen Slavus pleonasticum и in membro secundo non raro retinere solet: сразившимаса полкома и побѣди тролпок олга Nestor. вшедже (corr. melius возшед) и преломль (corr. преломь) хлѣб и вкꙋш, доволноже бесѣдовав даже до зорей (corr. зари) и тако изыде, ascendens, (cum ascendisset) t— satis-

que

que collocutus usque ad diluculum, sic profectus est, ἀναβάς δε — οὕτως ἐξῆλθεν.

§. 52. Rectio praepositionum partim a significatu earum, partim etiam a verbo quietem aut motum indicante pendet. Regunt itaque aliquae unum, aliae duos aut plures casus.

Unum casum regunt оу, до, съ de, съ cum, къ, об, ѿ, въз, без, при, прѣз, чрез. Et quidem об, въз, прѣз, чрез Accusativum:

об нощ per noctem; об он пол, об онꙋ странꙋ in altera ripa, trans, ѡ сїю странꙋ pro об сїю. Russi об (pro ѡ) cum Locali construunt: об нем in correcta Ezech. 17. 7. olim ѡ нем. Vide ѡ, quod ab об omnino distinguendum est.

въз: благодать воз благодать χάριν ἀντὶ χάριτος, gratiam pro gratia, Joh. 1, 16. воздаша ми лꙋкавая воз благая, retribuebant mihi mala pro bonis, Psal. 34, 12. иже воздает злое воз доброе, correcta злая за благая, Prov. 17, 13. злая воз благая, corr. зл. за бл. 1 Reg. 25, 21. Confer Adverbia вскꙋю, вспять p. 455.

прѣз: прѣз все лѣто per totum annum. In Verbis compositis пре eundem casum regit: превезе их (я) рѣкꙋ, pro прѣз рѣкꙋ.

чрез: чрез естество, παρὰ φύσιν, praeter (contra) naturam, Rom. 11, 24. чрез все житїе Hebr. 2. 15. (olim по всемꙋ житїю). чрез вѣрꙋ, olim вѣрою,

Ephes.

Ephes. 2, 8. чрез день; чрез дней тридесать, ubi чрез regit numerale тридесать, non Genit. дней; hic enim a numerali regitur. чрез него, чрез всѣх sunt Genitivi pro Accusativis. Supplet enim Genitivus in animatis etiam Accusativum, qui a praepositionibus regitur. Confer. p. 189.

Eundem casum regunt Adverbium мимѡ, сквозѣ (in Serb.Codd. скрозѣ), et particula съ comparandae quantitati serviens: проходащаго мимѡ оугл juxta angulum, corr. in Genit. оугла Prov. 7, 8. сквозѣ море, пѹстыню, per mare, desertum; сквозѣ врата per portam; проидохом сквозѣ (Ven. скрозѣ) огнь и водѹ transivimus per ignem et aquam, Psal. 64, 12. — ащели не постигнет рѹка еа съ агнеца, τὸ ἱκανὸν εἰς ἀμνὸν, corr. аще же не ѡбращет р. еа довольнагѡ на агнца, quantum sufficit ad comparandum agnum, Levit. 12, 8. спостигнѹти съ овцѹ, corr. доволства имѣти на овцѹ, τὸ ἱκανὸν εἰς τὸ πρόβατον. Lev. 5, 7. съ горсть не имый силы, δράγμα, tantum quantum pugillus, corr. рѹколать имѹщаа силы, Oseae 8, 7.

§. 53. Genitivum regunt оу, до, съ de, ѿ, из, без: оу мене apud me, оу тебе, оу негѡ, оу бога, оу г҃а милость, оу цара сѣдит, оу града. — до нб҃с ad coelos, до тебе; прїидоша до негѡ, ἕως αὐτȣ̃, usque ad eum (corr. к немѹ) Luc. 4, 42. до оумертвїа ирѡдова ἕως, usque ad obitum Herodis

rodis Matth. 2, 15. до три тысящи мѹж и жен cum Accusativo (nisi sit legendum до трїй, in Genit. pro трех). до внѣ града, ἕως ἔξω, usque foras civitatem Act. 21, 5. даже до вѣка, даже до дне сегѡ usque ad diem hanc; до вечера usque ad vesperum, ѿ восток слнца до запад хвално има гдне, ab ortu solis usque ad occasum laudabile nomen domini, ἀπὸ ἀνατολῶν — μέχρι δυσμῶν Psal. 112, 3. ѿ мала до велика; ѿ главы до ногѹ (Genit. dualis). — съ сребра своегѡ de argento suo; въстани съ постела (corr. с постели) твоеа surge de lecto tuo, (ἀνάστηθι καὶ στρῶσον σεαυτῷ, surge et sterne tibi). Act. 9, 34. свлечеса с риз. спадоша емѹ оужа желѣзнаа с рѹкѹ ceciderunt ei catenae de manibus, Act. 12, 7. снемше с древа, положиша во гробѣ deponentes (cum deposuissent) de ligno, posuerunt in monumento, Act. 13, 29. снидет с небесе, descendet de coelo, с горы de monte, с ѡбѣда, de prandio, a prandio.

Differt omnino с (de) ab из (ex), ut mirer has praepositiones a Grammaticis confundi potuisse. Ostrog. quidem polonizat subinde з pro с scribendo: Lev. 23, 17. з двѹ десатых частей (corr. ѿ двѹх десатиц), alibi et згоры pro с горы, imo etiam pro съ (cum): з веселїем cum laetitia Jud. 19, 4. At non licet из (ex) cum с (de), uti nec с (de) quod motum de loco, cum altero с (cum), quod societatem et conjunctionem indicat, confundere, quamquam с primum ab с altero non pronunciatione, sed solo significatu differat, a quo regimen diversorum casuum pendet.

ѿ

ѿт ab: ѿ мене, ѿ нас, ѿ негѡ, ѿ запада ab occasu, ѿ сѣвера a septemtrione; ѿ оуст моих. оуклонися ѿ всакого (corr. оуклонайся ѿ всакагѡ) зла Prov. 3, 7. ѿиде ѿ нея; ѿ вѣры ѿпадоша; изыдох ѿ оца. избави нас ѿ лукавагѡ. изми ма ѿ врагѡв моих. Composita Verba ex ѿ regere Genitivum, quin ѿ Substantivo praefigatur, supra §. 35. dictum est. тока слез моих не ѿвратися, pro ѿ тока.

из ex: изыди из негѡ; изми первѣе бервно из очесе твоегѡ, ejice primum trabem ex oculo tuo Matth. 7, 5. изоуст (corr. изоуст) младенец ex ore infantium. из руки; из дому. изведе воду из камене eduxit aquam de petra, *ἐκ πέτρας*, Psal. 77, 16. из дѣтска ab infantia, *παιδιόθεν*, Marc. 9, 21. Confer искони, ab initio, et alia adverbia ex из composita p. 435. Alternant subinde из et ѿ, uti *ἐκ* et *ἀπὸ*: из мертвых, ѿ мертвых, a mortuis. Hebr. 7, 5. Dam. Apost. из чрѣсл, *ἐκ τῆς ὀσφύος*, editi ѿ чресл.

без sine: без страха, без зла, без правды, без оца вашегѡ, без дѣл закона. без оца, без матере, без причта рода (Ostrog. роду) sine patre, sine matre, sine genealogia Hebr. 7, 3. Confer Adverbia безпрестани, безума, бесчину p. 436.

Adde pleraque Adverbia, quae praepositionum vices agunt et Genitivum petunt, uti внѣ, вон,

верху,

верхꙋ, близ, паче, прежде, ради, развѣ, кромѣ дѣлѧ, длѧ, подлѣ, подолг, вмѣстѡ, внꙋтрь, вслѣд, вкрай, ѡкрест, посредѣ, обаполы.

внѣ стана extra castra, внѣ врат extra portam, внѣ града; вон (corr. внѣ) полка Levit. 14, 3. изведѣте ю вон цр҃кви (corr. изрините ю вон из цр҃кве) 2 Paral. 23, 14. — верхꙋ горы supra montem; верхꙋ ею ἐπάνω αὐτῶν, super asinum et pullum, corr. верхꙋ их super ea (vestimenta) Matth. 21, 7. верхꙋ главы егѡ super caput ejus.— близ егѡ, близ еѧ, близ мѣста, близ морѧ prope mare, близ смерти (Dam. Apost. искрь смрти). — паче мене; паче числа super numerum; паче всѣх ѩзык plus quam omnes gentes; паче меда; паче тысѧщ злата и сребра; оумножишасѧ паче влас главы моеѧ, multiplicatae sunt super capillos capitis mei, Psal. 39, 13. Comparativos quosque Genitivum regere, jam §. 37. dictum est, hinc et выше, прежде: выше всѣх super omnia; выше раба ὑπὲρ δοῦλον, amplius quam servum, Philem. 1, 16. превыше небес super coelos. прежде времене ante tempus, прежде смерти, прежде вѣк ante secula; прежде сложенїѧ мїра ante constitutionem mundi, Ephes. 1, 4. Confer inferius пред.

ради propter: сегѡ ради propterea; егоже ради propter quem, еѧже ради вины quam ob causam; ихже ради propter quos, quas, quae; сꙋде

ра-

радн твонх propter judicia tua, словесе ради твоегѡ; имене твоегѡ ради; мене, тебе, вас, нас ради. Vix unquam ради praeponitur Substantivo, quod regitur: ради благости твоеа propter (ἕνεκεν) bonitatem tuam, at Venet. благостыни ради твоє, Psal. 24, 7. ради знамені́й propter (διὰ) signa, Apoc. 13, 14.

развѣ praeter: кто бг҃ развѣ гд҃а или кто бг҃ развѣ бога нашегѡ, praeter Dominum (παρὲξ τȣ̃ κυρίȣ), praeter Deum (πλὴν τȣ̃ θεȣ̃) Psal. 17, 32. Pro altero развѣ legit Psalt. Kiov. кромѣ. развѣ жен и дѣтей; развѣ словесе прелюбодѣйнагѡ Matth. 5, 52. παρεκτὸς λόγȣ πορνείας, excepta causa fornicationis. кромѣ апостѡл praeter Apostolos Act. 8, 1. кромѣ оузъ сих, exceptis vinculis his Act. 26, 29. кромѣ (corr. внѣ) домȣ своегѡ Levit. 14, 8. кромѣ тѣла extra corpus, Dam. Apost. развѣ тѣла.

дѣла, дѣлма, дла propter, ob: вас дѣла Mich. 3, 12. мира дѣла Nestor, егоже дѣлма περὶ ὧν, (corr. имже) Levit. 5, 5. дла кробе propter sanguinem, διὰ τὸ αἷμα, Apoc. 12, 11. — подлѣ penes, prope: подлѣ олтара (corr. близ олт.) juxta altare, Levit. 6, 10. подлѣ егѡ (melius негѡ); подлѣ них in Ostrog. penes eos, καθ' ἑαυτȣ̀ς (corr. melius особнѡ) Gen. 43, 32. — подолѣ рѣкы pone fluvium.

бм-

Act. 8, 32. противꙋ законꙋ, противꙋ мнѣ, противꙋ рожнꙋ contra stimulum, противꙋ братѡм, противꙋ гдꙋ contra Dominum, сꙋпротивꙋ царю; противꙋ кознем дїаволскым, contra, adversus, insidias diaboli, Ephes. 6, 11. сопротив стꙋжающим мнѣ, adversus eos, qui tribulant me, Psal. 22, 5. At Psalt. Ven. прѣмо стꙋжающїими (vitiose pro Dat. стꙋжающїим), Ostrog. пред (pro сꙋпротив) стꙋжающим ми.

In recentioribus libris прамѡ et противꙋ etiam cum Genitivo constructa inveniuntur. Hinc противꙋ рожна, вѣтра, сꙋпротив дꙋбрав in Ostrog. Jos. 1, 4. Nec mihi quis objiciat e Psalm. 147, 6. противꙋ мраза лица егѡ ante faciem frigoris ejus, aut Hebr. 12, 4. противꙋ грѣха, aut Matth. 25, 15. противꙋ силы. In his enim locis Ostrog. syntaxim antiquam servavit: противꙋ мразꙋ, грѣхꙋ, силѣ. противꙋ силѣ l. c., et Matth. 27, 61. прамо гробꙋ, Marc. 13, 3. прамо цр҃кви non solum Ostrog. et Evangel. Mosqu. 1606, sed et Mardarii editio exhibent, quod Cod. Kop. confirmat. Hoc mirum, in correcta editione Act. 9, 5. противꙋ рожнꙋ, at cap. 26, 14. противꙋ рожна legi, servata primo loco syntaxi antiqua slavica, altero vero ea mutata secundum novam russicam. Vacillat itaque regula a Meletio proposita et ab aliis Grammaticis repetita: прамѡ и противꙋ, егда согласїе знаменꙋют, родителнꙋ сочинаются: егдаже разгласїе, дателнꙋ. Refutatur enim haec distinctio inter согласїе consonantiam et разгласїе discrepantiam, ratione significatus, exemplis a nobis adductis.

§. 55. Localem tantum regit praepositio при, παρὰ, ad, juxta: при пꙋти secus viam; при одрѣ:

при

при дверех; при ногѹ егѡ ad pedes ejus; при телех; при пещи juxta fornacem. бѹдет тако древо насаждено при исходищих вѡд, erit tanquam lignum plantatum secus decursus aquarum, Psal. 1, 3. ходя же при мори галїлейстѣм, ambulans juxta mare Galilaeae, Matth. 4, 18. при оустѣх двою или трїех свѣдѣтелей (Ostrogien. свѣдѣтелех) станет всяк глагол in ore (ἐπὶ ϛόματος) duorum aut trium testium stabit omne verbum, 2 Cor. 13, 1. Verba ex при composita regere Localem supra §. 47. dictum est. Hinc Dam. Apost. причещаетесе хѣах мѹках, correcta приѡбщаетеся хр҃товым мѹкам, communicatis Christi passionibus, 1 Petr. 4, 13. Regunt quidem etiam ѡ, въ, по, на, Localem, at non solum, sed praeter Localem et alios casus.

§. 56. Instrumentalem seu Sociativum casum regit съ cum: с̓ тобою, с̓ вами, с̓ ним, с̓ нею; съ дрѹгы cum amicis, с̓ вѣнци и пѣсньми; напасется волк со агнцем cum agno; рысь почїет с̓ козлищем и юнец со львом, cum hoedo, cum leone; работайте гд̃еви со страхом и радѹйтеся емѹ с̓ трепетом, servite Domino in timore et exultate ei in tremore, Psal. 2, 11. съ тщанїем cum festinatione, μετὰ σπȣδῆς Psal. 77, 33. Confer supra съ (de) Genitivum regens, quod a съ (cum) distinguendum censuimus. Regunt autem etiam под, над,

 пред.

пред, за et adverbium между Sociativum, sed praeter hunc et Accusativum.

§. 57. Duos casus regunt ѡ, въ, на, et под, над, пред, tres vero по et за; et quidem Accusativum et Localem ѡ, въ, на: ѡ сїю странꙋ, ѡдеснꙋю a dextris, ѡшꙋюю a sinistris. ѡдесно, ѡлѣво; да не когда преткнеши ѡ камень ногы твоеѧ, ne offendas ad lapidem pedem tuum. ѡ возѣ живѣ in deo vivo; взрадꙋюсѧ ѡ тебѣ exultabo in te, ἐν σοὶ, Psal. 9, 3. ѡ мнѣ, ѡ вас; ѡ нем, ѡ ней; походит ѡ жезлѣ; ѡ десѧти розѣх decem cornua habens; да не нерадат ѡ них; нерадит ѡ овцах non curat de ovibus, περὶ, Joh. 10, 13. роптати ѡ сем; възсмѣютсѧ ѡ нем ridebunt eum. испытайте извѣстнѡ ѡ отрочати interrogate (exquirite) diligenter (ἀκριβῶς) de puero, Matth. 2, 8. ѡ чреслѣх своих circa lumbos suos, Matth. 3, 4.

въ respondet graeco εἰς et ἐν: въ дом in domum, в домꙋ in domo; в род in generationem, в родѣ in generatione; в рꙋцѣ in manus, в рꙋках in manibus, в рꙋкꙋ твоею in Dual. в оуста in os, в оустѣх in ore; в кровь in sanguinem, в крови in sanguine, в ꙗмꙋ in foveam, в ꙗмѣ in fovea. Accusativum cum praepositione в petunt: 1) vocabula temporis: в вечер, в день седмый die septima, в дрꙋгꙋю сꙋббѡтꙋ, в недѣлю, въ вѣкы in secula, в пол седмины in dimidio hebdomadis; во дни

сїа

сїа diebus his; въ всако врема omni tempore; в͑ день вѫньже (во-ньже) die qua, в͑ он час in illa hora. Adde в͑ имa in nomine, εἰς ὄνομα. 2) Verba designantia motum ad locum et alia quaedam: внидꙋт в͑ покой мой introibunt in requiem meam Psal. 94, 11. в͑веди ма в͑ пажить твою; всадника в͑верже в͑ море, ascensorem dejecit in mare, Exod. 15, 1. конем оуздн в͑ оуста влагаем, equis froena in ora immittimus, εἰς τὰ ςόματα, Jac. 3, 3. Adde в͑ѣровати вонь credere in eum, в͑бога in Deum pro в͑ бог, supplet enim in masculinis animatis Genitivus Accusativum. в͑ лѣпотꙋ ѡблечеса, ѡблечеса гдь в͑ силꙋ decorem indutus est, indutus est Dominus fortitudinem, Psal. 92, 1. в͑ ризы наша да са ѡдѣем, corr. ѡдѣватиса (бꙋдем), Isai. 4, 1.

Localem cum в amant Verba quietem in loco designantia, respondentque quaestioni ubi: в͑ безднѣ многѣ in abysso multa, в͑ мори in mari. внем, вней, вних, во всѣх; в͑ книгах in libro; в стогнах пꙋтїй стоаще Matth. 6, 5. сꙋщїи во Іꙋдеи qui sunt in Judaea; кр͠стай въ пꙋстыни in deserto; бѣ в͑ сонмищи их чл҃к в͑ дꙋсѣ нечистѣ erat in synagoga eorum homo in spiritu immundo, Marc. 1, 23. в͑ мїрѣ есмь; бꙋдете во мнѣ и аз в͑ вас. бꙋдѣте в͑ любви моей. дѣлай в͑ виноградѣ моем in vinea mea. Etiam de tempore: в͑ нощи спат: в͑ онѣх днех. Confer Adverbia вскорѣ, вмалѣ.

Eadem est ratio diversi casus cum praepositione на: на небо in coelum, на небеси, на небесѣх, in coelo, in coelis. всѣд на осла super pullum asini; сѣдѣ на ослати. на десно, на шѹе, на та, на ны, на вы, на всак день, на вса лѣта. посла на на misit in eos, super eos. паде на лице cecidit in faciem. нападет на них (pro на на) страх. надѣюса нань, оуповати на бога (Genit. pro Accus.) снидет ıако дождь на рѹно descendet sicut pluvia in vellus Psal. 71, 6. Cum Locali: на сѹдищи, на источницѣ; сѣда на рекати осли: на двоюнадесате престолѹ; на престолѣ славы; садете на престолѣх super thronos, in thronis; сѣдащѹ же емѹ на горѣ in monte, super montem. на мѣстѣ in loco, на земли in terra. видѣ ины стоаща на торжищи alios stantes in foro; мѣсто на немже стоиши in quo stas: въстани и стани на ногѹ твоею surge et sta super pedes tuos, ἐπὶ τὲς πόδας σε, Act. 26, 16. въсхыщени бѹдем на облацѣх в сретеніе гдне на вьздѹсѣ rapiemur in nubibus in occursum domini in aëra (Dam. Apost. на аерѣ), εἰς ἀέρα, 1 Thess. 4, 17.

§. 58. по vero, praeter Accusativum et Localem, etiam pro diverso significatu Dativum postulat. Inde почто quare, ob quid, потом postea, post haec; потомѹже secundum haec, κατὰ ταῦτα Luc. 17, 30. по (per), cum Accusativo; по мѣста

olim

olim Marci cap. 13, 8. (correcta по мѣстам cum inflexione russica pro мѣстѡм). по единѹ; по дрѹгѹю странѹ станеба. имися по мое наказанїе. по вся дни, по три дни; по вся лѣта; по двѣ и по три жены Nestor. по три мѹжи (мѹжа) Jos. 18, 4. вѣзлегоша — по сто и патьдесат — per centenos et quinquagenos, ἀνὰ ἑκατὸν καὶ ἀνὰ πεντήκοντα, Ostrog. Marci 6, 40. Correcta vero по стѹ и патидесат in Dativo. по (secundum) cum Dativo: даждь им гдѝ по дѣлѡм их, и по лѹкавствѹ начинанїй их da illis Domine secundum opera eorum et secundum nequitiam adinventionum ipsorum, Psal. 27, 4. по силѣ своей; по ѡбычаю своемѹ; по словеси твоемѹ; по грѣхѡм нашим; по всемѹ; по толикѹ, in tantum, tanto; по книгам, по писанїем secundum scripturas; по своим похотем et по похотех своих. Miscet Ostrog. Num. 1, 2. Localem et Dativum: по роженїах их и по домом, по числѹ, по главам, corr. по сродствѡм etc. по семѹ оувѣм, olim по сем, Gen. 24, 14. по (per, in) de loco: по всей земли; по морю, по водам, по стѣнам (olim et по стѣнах), по ланитама; по полем (corr. полам) и горам Deut. 8, 7. ходай по пѹти непорочнѹ, ambulans in via immaculata, Psal. 100, 6. по днем secundum dies Lev. 12, 2. Ostrog. по днех post dies; по днем онѣм прежднам (Ostrog. прьвым) Zach. 8, 11

Me-

Melius in Serbico Triodio по днех прѣждних in Locali. по (post) de tempore: по осмом дни, по днех сих; по двою дню; по пати днех; не по мнозѣ; по лѣтѣх многых прїидох, post multos annos veni. De loco: ити по нем sequi eum; аще кто хощет по мнѣ ити, si quis vult post me venire, Matth. 16, 24. по (pro): аще бг҃ по нас, кто на ны, si Deus pro nobis, ὑπὲρ ἡμῶν, quis contra nos, Rom. 8, 31. по нем страдати pro illo pati, ὑπὲρ αὐτοῦ; пострада по нас passus est pro nobis, 1 Petr. 2, 21.

§. 59. Similiter pro ratione motus aut quietis Praepositiones над, под, пред, за, et Adverbium между regunt Accusativum et pro Locali Instrumentalem; за vero praeter hos duos et tertium casum, nimirum Genitivum, postulat. над (super): над негоже оузриши дх҃ сходащ super quem (ἐφ᾽ ὃν) videris spiritum descendentem, Joh. 1, 33. низходаща над сн҃а чл҃вѣческаго v. 51. Supplet hic, uti alias, Genitivus Accusativum. Frequentius cum Instrumentali: над нами, над ними; над всѣми super omnes. зѣлѡ превознеслса еси (Venet. прѣвьзнесесе in Praet. simplici) над всѣми богы, nimis exaltatus es super omnes Deos Psal, 96, 9. аз же поставлен есмь цр҃ь ѿ негѡ над сїѡном горою свлтою егѡ, ego autem constitutus sum rex ab eo super Sion montem sanctum ejus, Psal. 2, 6. — под (sub, subtus): да под кров мой внидеши, ut

sub

sub tectum meum intres, Luc. 7, 6. или под о̑др подлагает aut sub lectum ponit, Luc. 8, 17. вса покорил еси под нозѣ егѡ, omnia subjecisti sub pedibus ejus, Psal. 8, 7. под твою милость прибѣгаем. At Matth. 5, 15. поставлают его под спѹдом, ponunt eam (lucernam) sub modio. Psal. 90, 4. Graecum imitatus est Slavus: под крилѣ егѡ надѣешиса, sub pennis ejus (ὑπὸ τὰς πτέρυγας) sperabis, pro под крилома. мрак (примрак Ven. et Ostrog.) под ногама егѡ, caligo sub pedibus ejus. под лѹною sub luna, под древом sub arbore, под властїю sub potestate; под оучителем sub magistro; под повелители и приставникы sub tutoribus et actoribus (curatoribus), Gal. 4, 2. под игом sub jugo, под грѣхом, под законом. — пред (ante): возложити дар пред г҃а (Ostrog. пред г҃ь) ἔναντι κυρίου, ante Dominum, Lev. 7, 30. имже подобаше пред та прїити, ἐπὶ σοῦ παρεῖναι, quos oportebat apud te adesse Act. 24, 19. да внидет пред та молитва моа, ante te, in conspectu tuo, ἐνωπιόν σου, Psal. 87, 3. егда вниде пред лице ante faciem. At Luc. 1, 76. предидеши бо пред лицем г҃ним, praeibis enim ante faciem Domini, πρὸ προσώπου. Porro милость и истина предидетѣ пред лицем твоим, misericordia et veritas praecedent ante faciem tuam, Psal. 88, 15. да предлагают пред ними, ut ponerent ante eos, Marc. 6, 41.

по-

положиша пред народом, turbae, τῷ ὄχλῳ, Marc. 8, 6. пред богом, пред очима, пред людми, пред тобою. егоже полагаху по вся дни пред дверми церковными рекомыми красными, quem ponebant quotidie ad portam templi, quae dicitur speciosa, πρὸς τὴν θύραν, Act. 3, 2. иже предъмною бысть, qui ante me factus est, ἔμπροσθέν μου, Joh. 1, 27. предомногыми лѣты ante multos annos. Confer adverbium прежде supra p. 652.

за pro, ob, propter: око за око, зуб за зуб. за мя, за тя, за ся, за ны, за вы, за сыны; за свой грѣх; за словеса; за вся человѣкы; за отца, за царя, за всѣх вас (Genit. pro Accusat.); за то pro hoc, propter hoc; зань pro eo; за еже διὰ τὸ, eo quod; зане (pro за е) quoniam: за страх мук propter timorem tormentorum, διὰ τὸν φόβον, Apoc. 18, 10. три мѣры ячменю (corr. ячмена) за динарь, tres choenices hordei denario, pro denario, Apoc. 6, 6. Adde formulam яти за руку manum prehendere, *bey der Hand nehmen*. в день, воньже емшу ми их (pro я) за руку, in die qua apprehendi manum eorum, ἐπιλαβομένου μου, Hebr. 8, 9. и емъ за руку ея (pro ю) возглаголи, et prehensa manu ejus, cum prehendisset manum ejus, Luc. 8, 54. емъ (correcta sine ratione емь) его за десную руку, apprehensa manu ejus dextera Act. 3, 7. за руку ведомъ

(corr.

(corr. iterum ведомь) ad manum (manu) deductus, χειραγωγούμενος, Ibid. 22. 11.

2) за post, retro. Rarius за hoc significatu cum Accusativo constructum invenias, quia praepositio по, et adverbium вслѣдъ ejus vices supplent. Meletius иди за ма сатано, sub regula decima adduxit, cum tamen иди за мною legatur Matth. 4, 10. pro ὕπαγε, vade, abi, et Marc. 8, 33. pro ὕπαγε ὀπίσω μȣ, vade retro me, abscede a me. Aliud exemplum profert Maximov: изыде за градъ, et Meletius sub regula duodecima: зайде за облак. In Bibliis frustra exempla quaesieris, praeter sequens: ѿвръже ма за тѣло свое (corr. ѿвергла мене назадъ тѣла твоегѡ) projecisti me post corpus tuum, ὀπίσω τȣ̃ σώματόςσȣ. Ezech. 23. 36. Adde formulam посагнѹти за мѹж nubere viro; аще жена пѹстит мѹжа и посагнет за иного (Genit. pro Accusat.) si mulier dimiserit virum (suum) et nupserit alteri, Marc. 10, 12. Huc spectat Serborum ићи (ити) за мѹжа, удати се за мѹжа. Alias cum Instrumentali: за рѹкою, за градом, за мною. испѹсти змїй за женою из оуст своих водѹ, misit serpens post mulierem ex ore suo aquam, Apoc. 12, 15. се сїй стоаше за стѣною нашею, post murum nostrum, Cant. 2, 9. за подкон (corr. подвоами) дверїй твоих поло-

жѹ

жи памать свою, post postes, ὀπίσω τῶν σταθμῶν, Isai. 57, 8.

3) за, si tempus designet, cum Genitivo construitur; hinc Adverbium заѹтра mane, ex за et ѹтро: вечер и заѹтра, и полѹдне повѣм, vespere et mane (πρωΐ, Venet. оутро) et meridie narrabo, Psal. 54, 18. поможет емѹ бг҃ оутро заѹтра, mane diluculo, τὸ πρὸς πρωῒ πρωΐ, Psal. 45, 6. за цара кѡнстантїна и матере егѡ єлены. Hoc exmeplo usus est Meletius ad firmandam regulam, quam his verbis concepit: за, врема знаменѹа, сочинаетса родителномѹ. Addere possum non solum Bohemis et Polonis, sed etiam Serbis hoc sensu за usitatum esse: за лазара tempore Lazari, sub Lazaro.

Russus, qui Meletii editionem secundam Mosquae curavit, regulam datam restrinxit, post знаменѹа apponendo оу малорѡссѡв, et post єлены addendo мѣстѡ рещи, при цр҃ѣ (immo slavice цр҃и) кѡнстантїнѣ. Eadem repetiit Rimnicensis editio.

Adverbium междѹ Accus. et Instrumentalem petit: прїиде — междѹ предѣлы декаполскы, inter medios fines Decapolis, ἀνὰ μέσον, Marc. 7, 31. междѹ себе сим слѹжаще, in alterutrum illam administrantes, εἰς ἑαυτοὺς, 1 Petr. 4, 10. иже может разсѹдити междѹ братїи своих (Genit. pro Accus.) qui possit judicare inter fratrem suum, ἀνὰ μέσον

τοῦ

τῦ ἀδελφῦ αὐτῦ, 1 Cor. 6, 5. At. v. 7. тажбы имате междꙋ собою (Ostrog. межи себе) judicia habetis inter vos, μεϑ' ἑαυτῶν. Alias saepius cum Instrumentali: междꙋ собою; междꙋ нами и вами; междꙋ землею и небом, междꙋ олтарем и храмом. бѣ петр спа междꙋ двѣма воинома, erat Petrus dormiens inter duos milites, Act. 12, 6. обличи его междꙋ тобою и тѣм единѣм, argue eum inter te et ipsum solum, μεταξύ σῦ, Matth. 18, 15.

Russi construunt междꙋ (межи, промеж) uti pleraque alia Adverbia etiam cum Genitivo. Hinc Judith 4, 6. междꙋ гор (in Mosquensi prima гωр) inter montes. Unde colligas, interpretem hujus libri, uti et aliorum, qui e latino translati sunt, fuisse Russum.

III.

Syntaxis Ordinis.

§. 60. Regulas a Meletio datas, quo ordine partes orationis se excipere debeant aut soleant, hic nolim repetere. Sunt enim ejusmodi, ut non solum de slavica, sed de omni alia lingua valeant. Magna omnino libertate utuntur Slavi in disponendis orationis partibus. At interpretes librorum sacrorum textus originalis ordinem religiosius sequi maluerunt. Liberiores tamen hac in re fuere interpretes antiqui, quam posteriores graeculi, qui etiam Syntaxim slavicam graecae linguae genio ac-

accommodare studuerunt, cujus servilis et inutilis conatus exempla varia supra dedimus. Quod ordinem attinet, unum alterumve sufficiet. Matth. 12, 10. pro τὴν χεῖρα ἔχων ξηρὰν Slavici codices antiquiores legunt: сꙋхꙋ рꙋкꙋ имый aridam manum habens; at impressi libri, immo et Cod. Petropol. Sec. XIV. рꙋкꙋ имый сꙋхꙋ, manum habens aridam. Sententia Pauli 1 Corinth. 15, 33. φθείρουσιν ἤθη χρηστὰ ὁμιλίαι κακαί eodem ordine reddita est in versione slavica: тлят обычаи (Ostrog. обычаа) благи бесѣды злы, a quo ordine nec Dam. Apostolus recedere voluit, quamvis Nominativum бесѣды злы, cum ab Accusativo non differat, in Instrumentalem mutandum censuerit: тлѣще обычаи благыие бесѣдами злыими, connectendo sententiam per Gerundivum тлѣще cum praecedenti μὴ πλανᾶσθε, не льститеся, nolite seduci (ne errate). 1 Joh. 3, 23. якоже дал есть нам заповѣдь Dam. Apostolus, at editi заповѣдь нам cum graeco.

Pronomina possessiva Codex Damiani saepe Substantivis praeponit, contra graeci textus ordinem, quem editi libri nunc pressius sequuntur. Hinc in illo ваше лице, ваша срдца, нашим словесем, w наших грѣсѣх, в сем мирѣ, in his vero лице ваше, сердца ваша, словесем нашим, w грѣсѣх наших, в мірѣ сем leguntur. Ille 1 Joh. 2, 7. le-

legit не новꙋю заповѣдь пишꙋ вам, adjectivum praeponendo Substantivo, linguae propriae genio magis obtemperans, hi заповѣдь новꙋ, graeci textus ordinem restituendo. Hebr. 10, 35. editi еже имать мздовоздаяніе велико cum Graeco, Dam. Apost. имать велие въздаяние, Vulg. magnam habet remunerationem.

§. 61. In locanda Optativi seu Subjunctivi particula бы multum differunt pro varia aetate Codices ipsi et editiones inter se. Hebr. 8, 7. editi аще бо бы первый он (Ostrog. закон pro он) непорочен был, не бы второмꙋ искалося мѣсто; at Dam. Apost. аще бо прьвый он бы был непорочьн. Matth. 24, 43. аще бы вѣдал домꙋ владыка, в кꙋю стражꙋ тать пріидет, бдѣл оубо бы и не бы дал подкопати храма своегѡ. Codex Petropol. небы оставил подкопати клѣти своея, alius vero недал бы подк. кл. св., quem ordinem et Bohemi amant. Luc. 4, 43. Ostrog. да небы ѿшел ѿ них, ne discederet ab eis, correcta да бы не ѿшел ѿ них. Confer Act. 26, 32. аще не бы нарицал кесаря, si non appellasset Caesarem; correcta, discedendo a Graeco, кесаря нарицал.

§. 62. Conjunctiones бо, же, ли, оубо, et praepositiones ради, дѣля postponi, loco suo dictum est. не бо даде editi, Dam. Apost. не даеть бо. аще же, аще ли. хощеши же ли разꙋмѣти, vis vero nos-

nosse, Jac. 2, 20. At аще ли же. Reciprocum ся in editis fere semper Verbo adhaeret, apud Veteres tamen etiam transponi et a Verbo separari solet. 1 Joh. 3, 2. и не оу явися что бѹдем editi, at Dam. Apost. и неоу се яви. 1 Reg. 14, 11. Ostrog. идѣжеся баше скрыли, corr. идѣже скрышася. Psalmo, 92, 1. гдь вцрися, в лѣпотѹ ѡблечеся Ostrog. et correcta, at Venet. Psalt. в веллѣпотѹ се ѡблѣче. Apud Veteres же ante ся, apud Recentiores ся ante же locari solet. Act. 5, 16. сходашеся же in correcta, olim сходашежеся. Act. 6, 2. etiam correcta ordinem antiquum servavit: раздѣлишажеся. In editionibus antiquis etiam particula бо et Dativi ми, ти ante ся locari solent. Jac. 1, 6. olim сѹмнайбося, nunc сѹмнайся бо. Matth. 3, 2. correcta servavit ordinem editionum antiquarum приближибося, at Matth. 4, 17. eum mutavit: приближися бо. Psal. 119, 3. pro что дасть ти ся, et что приложит ти ся nunc in correcta legitur что дастьея тебѣ, что приложится тебѣ. Eadem Luc. 8, 28. молюся ти, at Luc. 9, 38. молютися habet.

§. 63. Genitivus, qui ab Adverbio вмѣсто regitur, inter в et мѣсто interponi solet: в рыбы мѣсто in piscis locum, pro pisce, Luc. 11, 11. Exempla alia vide supra §. 53. p. 654.

Com-

Composita pronomina ex ни et нѣ, praepositiones ѡ, в, по, на, за, к praeligendas inserunt post ни, нѣ: ни ѡ чемже, ни ѡ комже pro ѡ ничемже, ѡ никомже; ни вчемже, ни вочтоже, ни зачтоже, ни на когоже, ни на кѹюже потребѹ, ни кчесомѹ, ни по единомѹже ѡбразѹ, нѣ вкое время, нѣ вкѹю горѹ. Subinde et Substantiva ex не composita praepositionem в inter не et alteram vocem recipiunt: не в҆честь 2 Tim. 2, 20. (Damiani Apost. в҆ нечьсть) εἰς ἀτιμίαν. Sic et Rom. 9, 21. et 1 Cor. 15, 43. In libris Serbicis не в҆ мѹдрость глю, ἐν ἀφροσύνῃ λέγω pro неемысленнѡ, 2 Cor. 11, 21. at v. 23. немѹдрствѹя, παραφρονῶν, Ostrog. vero et correcta не в҆ мѹдрости. в҆ видѣнїи и не в҆ видѣнїи pro в҆ невидѣнїи. At formula не ѡ бозѣ, не ѡ ѧзыцѣ respondet graeco ἐπ' οὐ Θεῷ, ἐπ' οὐκ ἔθνει, Vulg. in eo, qui non est Deus, in eo, qui non est populus.

Spe-

Specimina e Codicibus diversae aetatis.

I.

E Cod. в membranaceo in 4. Bibliothecae Synodalis Mosquae, secundum catalogum sec. X., at certe seculo integro, aut duobus, serius scripto. Continet Psalterium insertis post singula *καθίσματα* orationibus. Psalm. 90, 4. 5. 6.

4 Плєщєма своима осѣнить тѧ ·:·
и подъ крилѣ кго надѣкшисѧ ·:·
щитомь обидєть тѧ истин-
на кго ·:·

5 Нє оубоишисѧ ѿстраха нос-
щьнааго ·:·
и отъ стрѣлъı лєтѧщаꙗ вдн҃ь ·:·

6 И ѿвєщи вътмѣ прєходѧщаа ·:·
и отъ съраща и дѣмона полоу-
дн҃ьнаго ·:·

V. 4. Editi плєщма scapulis, Venet. плєщима. осѣнитъ obumbrabit. оружїєм, Venet. ѡроужием, ὅπλῳ, pro щитомь scuto. обидєтъ circumdabit. истина veritas. De ь post т in tertia persona in осѣнить et post м in щитомь vide sis p. 19.

V. 5.

V. 5. нощнаго νυκτερινῷ, nocturno. Tria и sequentia omittunt editi, cum in Graeco desint.

въдне in die, Ostrog. et Venet., водни correcta pro вдн҃ь.

V. 6. ѿ срѧща ab incursu, Ostrog. et correcta, ѿ срѣщїе Venet. A radice рѣтѹ est compositum срѧщѹ, inde Substantivum fem. срѧща, de qua voce vide p. 175 et 272.

бѣса pro дѣмона. Pro δαίμων in Psalmis, Evangeliis, Actis et Epistolis ubique бѣс legitur. In Apocalypsi tamen cap. 9, 20. демѡнѡм, et 16, 14. Adjectivum демѡнстїи occurrit.

II.

Ex antiquissimo libro изборник dicto, quem scripsit Johannes clericus (диак) Duci Svjatoslavo A. M. ҂ѕфпа, (seu Christi 1073). Cap. ла҃. ст҃аго василиꙗ отъ троудовьнъихъ.

Ꙗште вѣроуемъ г҃ви глаголюштоу ꙗко вьсь творѧи грѣхъ рабъ е҃ грѣхоу и пакъı вꙑ отъ о҃ца диꙗвола есте. и похотѣниꙗ о҃ца вашего хоштете творити. да вѣмъ ꙗко не причастьникъ есть просто нъ рабъ. и г҃на и собѣ и о҃ца наричеть. того егоже дѣло къто творить. и послоушьствоуеть ап҃лъ рекъıи. не вѣстели ꙗко емоуже прѣдъставꙗете себе въпослоушание. раби есте егоже послоушаете рекъше грѣха въ смьрть или послоушание въ правдоу. да нѣсть мьртвѣ лѣпо бъıти вѣрѣ. еламаже ꙗкоже рече ꙗкоже тѣло

кромѣ дш҃а мьртво кѥть. такожe и вѣра безъ дѣлъ мьртва кѥть. и пакы ты вѣроуѥши ꙗко бъ҃ ѥдинъ кѥть добрѣ твориши. нъ и бѣси вѣроужть и съдьрзаютьсѧ. гл҃ѥть же вы г҃ь чьто ми гл҃ѥте ги҃ ги҃ а нетворите ꙗкоже гл҃ю. подоба бо ны ѥсть и дѣломь г҃а исповѣдати. подъ того господьствомь сѫштемъ ни цр҃ствоуюштоу ни господьствоуюштоу въ насъ грѣхоу. да не и о насъ гл҃ѥмо бѫде. ꙗко и възлюбиша и въ оустѣхъ своихъ. ꙗзыкъмь своимь сълъгаша ѥмоу сьрдьце же ихъ не право съ нимь. слышимъ же и ап҃ла гл҃юшта. не прѣльштаитеса ни блоудьници ни коумирьнии слоужителе и любодѣици. и скврьнотворьци ни моужеложьници ни пиꙗници. ни клеветници. ни грабителѥ. цр҃ства бж҃иꙗ не причастатьсѧ.

E Parte secunda Fol. 121.

Анфракъсъ (камыкъ) зѣло чрьвенъ ѥсть образъмь. бываѥть же въ кархидонѣ либоунесѣмь иже нарицатьсѧ африкии. гл҃ють же нѣ дьньѭ нъ ноштьѭ сѧ обрѣтаѥть. издалеча бо акы доуплатица. или акы оугль. искрами мьчьште. и ѥдинъ часъ прѣстане —

аште pro аще, хоштете pro хощете, et in aliis vocibus scribitur шт pro щ. — вьсь omnis, pro весь. — да вѣмъ et scimus, pro и вѣмы. — собѣ sibi,

sibi, Dativus, uti et hodie apud Polonos et Bohemos, pro себѣ. — нъ sed, verum, pro но Russorum. вы vobis, ны nobis, pro Dativis вам, нам. — In tertiis personis бѫде, прѣстане, мьчьште, videtur т supra е a librario omissum fuisse, aut evanuisse, pro бѹдет, прѣстанет, мечьщет, a мечтати; искрами мьчщет scintillat, scintillas emittit. — In ѡбразъмь, ꙗзыкъмь, supplet ъ vocalem о. Legendum enim образомь, ꙗзыкомь. — нѣ semel Polonorum more, alias не non. — In пиꙗницѧ cum ѧ conjunctum est ı, uti alias cum а et ѫ in ꙗ, ѭ. — Quid дѹплѧтицѧ sit, definire non ausim. An adamas?

Textus e scriptura citati omnino differunt ab editis; Rom. 6, 16. не вѣстели etc. non nisi in paucis. Post себе legunt editi рабы, pro рекше vero или, et послѹшанїѧ in Genitivo, utique recte. Jac. 2, 26. editi без дх҃а pro кромѣ дш҃ѧ, et v. 19. трепещѹт pro съдьрзаютьсѧ contremiscunt. Alii Codices трѧсѹтсѧ, alii оужасают, alii страшѹтсѧ pro φρίσσουσι legunt. Cum дьрзати confer Russ. дрогнѹ et дрожѹ, Croat. drchtati, et Serb. дрктати, quae a radice дрг deducta sunt. Pluribus differunt versus 9 et 10. e 1 Cor. 6. adducti. Pro коумирьнии слѹжителе legunt editi їдѡлослѹжители, pro люводѣици vero прелюбодѣи, pro скврьнотворци, клеветници, грабителе iidem скверинтели (Ostrogiensis сквернителе), досадители, хищницы. Vocibus малакїи, лихоимцы, татїе, nihil respondet in codice.

III.

E Cod. аї. e Typographia in bibliothecam synodalem Mosquae illato, Evangelistarium continente, membraneo in 4., secundum Catalogum Sec. XII. Matth. 15, 19. 20.

19 ѿ срдца бо исходать помꙑшлениꙗ зла. оубииства. любодѣꙗниꙗ. прелюбодѣꙗниꙗ. татьбꙑ. лъжьнаꙗ послꙋшества хоулно глание. 20 сии соуть скврнащии члвка. а еже неоумовенами роуками ꙗсть. нескврнить члвка.

зла etiam Ostrog., злаа Vindob. Evangeliorum, злаꙗ correcta. — прелюбодѣанїꙗ adulteria, praeponunt editi. Sic et Codd. Vindob. sed блꙋди (блꙋдꙑ) pro любодѣанїꙗ. — лжесвѣдѣтельства, ψευδομαρτυρίαι, et хꙋлꙑ editi. Codd. Vind. власфимиꙗ pro хꙋлꙑ. — сїꙗ сꙋть скверна щаꙗ editi. — неоумывенами рꙋками Ostrog., неумовенныма рꙋкама correcta, неоумывенама р. Vindob. B. seu Belgrad., неоумьвенама Vind. A seu Xeropot. — ꙗсти omnes alii pro russico Infinitivo ꙗсть. — не скверннт editi.

IV.

E Cod. 7. (olim Typographiae) membranaceo in 4. secundum catalogum seculi XII. Continet lectiones ex Apostolo. 1 Joh. 5, 6—9.

6 ꙗко дхъ есте истиньꙗ. три суть послушествоующе. дхъ и вода и кръвь и трие въ едино соуть. 9 аще послушество члвчьско приемлемъ.

Versum septimum abesse in omnibus Codd. Mss. et libris ante annum 1653 impressis, aliunde constat. V. 6. есте pro есть. Solent enim librarii е et ь confundere. Vide p. 558. истиньꙗ vitiose pro истина ꙗко. V. 8 ѣко pro ꙗко Nov. Test. Bibliothecae S. Mar-

Marci Venetiis. три τρεῖς et триє οἱ τρεῖς distinguit codex. Alii etiam primo loco legunt трїє, uti editi; Codex Venetus utroque loco трє. Vindob. Apostolus chartaceus свѣдѣтелствꙋющє, sic et Venetus codex, sed addito и ante дꙋх. Certe и cum свѣдѣтелствꙋющє conjungendum fuit. Sic Ostrog. свѣдѣтельствꙋющеи, correcta свидѣтельствꙋющїи. Pro кръвь edit. russicae кровь. Pro послꙋшество juniores Codd. cum Ostrog. свѣдѣтельство, correcta свидѣтельство.

V.

E Cod. Synodalis (olim patriarchalis) Bibliothecae Mosquae, Nro. 6. membranaceo, in folio grandi anno 1220 scripto, qui epistolas Pauli ad Romanos, Corinthios, Galatas, Ephesios, cum Commentario continet. Dividitur textus in чтенїꙗ, главы, свѣдѣтелства et гранєса, i. e. in lectiones, capitula, testimonia et versus. 1 Cor. 15, 47—50. Eosdem versiculos etiam e Cod. кд҃ membranaceo in 4. ejusdem Bibliothecae, anno 1307 scripto, lectiones ex Apostolo continente, descripsi usque ad vocem плъть.

47 Пьрвъıи чл҃къ ѿ землꙗ пьрстьнъ въторъıи
чл҃къ г҃ь съ нб҃се ·:·

48 . . ко пьрстьнъıи. такови и пьрстьнии. и ꙗко
нб҃нии. такови и. нб҃сьнии ·:·

49 и ꙗкоже носихомъ тѣло пьрстьнаго ·:·
да носимъ и нб҃наго тѣло ·:·

50 сеже г҃лю братиє. ꙗко плъть и кръвь
цр҃твиꙗ прич҃стити неможеть ·:·

Co-

Codex 24. вторꙑи sine ъ inter в et т. V. 48. ꙗкоже pro ꙗко seu . . ко, cum ꙗ initio paginae non compareat. тацижє bis pro такови и, τοιοῦτοι καί. ꙗкоже нѣкꙑи pro и ꙗко нѣкии. нѣкии pro нѣсьции, quod postremum est a singulari нѣсьскꙑй. V. 49. male omittit и ante ꙗкоже. ѡбраз bis pro тѣло. ѡбраз нѣнаго ordinem graeci textus servando.

Editi v. 48. ꙗков οἷος. Ostrog. таковїи, melius correcta такови и, pro secundo тацыжє utraque. V. 49. ѡблекохомсѧ во образ et да ѡблечемсѧ. V. 50. сїєжє — црствїа бжїа наслѣдити немогѹт. Vindobonenses Apostoli, (chartaceus et membranacens seu Dragomirnensis), servarunt singularem неможет, at pro сїє жє глю editorum legunt сїє жє рекѹ, τοῦτο δὲ φημί. V. 47. pro Genit. russico земли editorum, uterque землє Serborum more, prò antiquo землѧ; прьстѣнь prior, пръстѣнь Dragomirn. V. 48. ꙗков uterque cum editis. таци и primus, таковижє Dragom.

VI.

E Cod. 36. scripto anno mundi 6917, i. e. 1409, membranaceo in 4. majori, continente lectiones ex Evangeliis. Lucae 1, 1. 2. 3. 4.

(1) понєжє убо мнози начаша чинити. повѣсть о извѣстьнꙑхъ вънасъ вѣщехъ. (2) ꙗкожє прѣдаша намъ бꙑвьшии искони. самовидьци и слугꙑ словеси (3) изволисѧ и мнѣ хужьшю посѣхъ. въ истину порадѹ. писати тебѣ славнꙑи

внѣли феофиле. (4) да разумѣкши. онихъже наоучилъса кси. словьсехъ оутвьржение.

Codd. Vindobon. (Xeropot. et Belgrad.) textum exhibent, qui ab editis, praecipue a Mardarii editione, minus differt. V. 1. ѡ извѣствованыхъ внас вещех. V. 2. иже испрьва — бывшеи словеси, οἱ ἀπ' ἀρχῆς γενόμενοι τῦ λόγυ. V. 3. послѣдовавшꙋ выше всѣх испытно pro хꙋжьшю etc. Post хꙋжьшю legunt duo Codd. Petropolitani (apud Griesbachium 2 et 3) испрва (всѣх Cod. 2, повсѣх Cod. 3). At Alexii versio, seu versionis antiquae recognitio, хꙋжшꙋ non probavit. Habet enim припослѣдовавшꙋ свыше всѣм опасно pro παρηκολυθηκότι ἄνωθεν πᾶσιν ἀκριβῶς. Cod. Kop. convenit quidem cum Vindobonensibus, legit tamen выше всѣм pro всѣх. писати тебѣ Ostrog. et correcta, uti Cod. 36. тебѣ писати Xeropot. Belgrad. et Mardarii editio cum graeco. V. 4. славныи Petropol. secundus (3). Primus (2) servavit vocem graecam кратисте. Codd. Vindob. cum editis дрьжавныи. Sic et Alexii Metropolitae versio. Quoad orthographiam Codd. Serbicos differre a Russicis, satis jam notum est. Hinc начеше, поредꙋ, се Xeropot. et Mard. editio, pro начаша, порадꙋ, са.

VII.

E Cod. membraneo in 4. olim Hankiano, nunc Vindobonensi Caes. Bibliothecae, seculi XII. aut XIII. (non VIII. uti visum fuit pristino possessori), apud Griesbachium N. 1, qui potius ѡбщник, quam Hirmologium dicendus fuit. Continet praeter Odas ex Octoecho etiam lectiones ex Evangeliis et Epistolis. Luc. 24, 12—35.

12 Петръ въставъ тече къ гробꙋ. и приникъ
видѣ ризы лежаща кдины. и иде въсебѣ дивася
бывшемоу. 13 и два ѿ нихъ бѣста идꙋща въ тъже
дн҃ь. въ вьсь ѿстоꙗщюю стадии шестидесятъ
ѿ иер҃ама. кнже има кмаоусъ. 14 и та бесѣдо-
вашета ксебѣ. о всѣхъ сихъ приключешихъся. 15
и бы҃ бесѣдоующима има и стязающемася и
самъ і҃съ приближися. идаща снима. 16 очиже
кю дьржашетася. да кго непознаста. 17 рече же
книма. что соуть словеса си онихже истязаетася
къ себѣ идоуща и кста драхла. 18 ѿвѣщавъже
кдинъ кмоуже има клеопа. рече кнемоу ты ли
кдинъ пришлець кси въ иер҃мъ. и нечюли бывъ-
шихъ въ немь въ дн҃и сиꙗ. 19 и рече има кыихъ.
онаже рѣста кмоу. ꙗже о і҃сѣ назаранинѣ. иже
бы҃ моуже пр҃ркъ сильнъ дѣломь и словомь прѣ-
дъ б҃мь и всѣми людьми. 20 и како и прѣдаша
архиерѣи. и кнꙗзи наши. на осоужение смер-
ти. и пропашаи. 21 мы же надѣꙗхомъся. ꙗко
сь кєть хотꙗи избавити из҃ла. нъ и надовсѣми
сими трьтии сь дн҃ь имать. 22 и жены етеры
ѿ насъ оужасиша ны. бывшаꙗ рано оу гроба.
23 и не обрѣтъша телесе кго. принидоша гл҃ще
и ꙗвлѣние анг҃ла видѣша. иже гл҃ть и жива.
24 и идꙋ етери ѿ насъ къ гробоу. и обрѣтоша
тако ꙗкоже и жены рѣша. самогоже невидѣша.
25 и тъ рече книма. о несмысльнаꙗ. и моуть-

наꙗ

нага срдцмь. вѣровати о всѣхъ гаже глша
пррци. 26 не таколи подобаеть пострадати хоу.
и внити въ славоу свою, 27 и начень ѿ мосѣа.
и ѿ всѣхъ пррк. сказаше има ѿ всѣхъ
книгъ иже бѣахꙋ онѣмь. 28 и приближишаса
въвесь нѣкоую вънюже идашета. и тъ твораше са
далече ити. 29 и ноужашета и глща обла3и
снама. гако при вечерѣ кеть. и приклонилъса кеть
оуже днь. и вниде снима облѣщь. 30 и бы гако
възлеже снима. и примъ хлѣбъ блгослови и. и прѣ-
ломль даташе има. 31 онѣмаже ѿверзостаса очи.
и познастаи. и тъ ищезе ѿ нею. 32 и рѣста кебе.
не срдце ли бѣ горали бнаю. кгда глше кнама
на поути. и гако сказаше нама книгы 33 и въ
ставъша. въ тъ чс. възвратистаса въ ирлмъ,
и обрѣтоста съвъкоуплъшаса кдиногонадесате. иже
бѣахоу снимн. 34 глще. въ истиноу гако въста
хсъ. и га..са симоноу. 35 и повѣдашета гаже
бъша на поути. и гако позиаса има. въ прѣло-
млѣнии хлѣба.

Cum in Mss. antiquis vocabula non sint spatiis ubique separata, nos ea in lectorum commodum spatiis interpositis divisimus. Solent adhuc in editis voces conjunctim scribi, uti in Ostrog. видѣризыединылежаща, et ѿидевъсебѣдивасабывшемꙋ.

V. 12. лежаща кдинъі, hoc ordine graecus: *κείμενα μόνα.* Codd. juniores, uti Vindobonenses duo, Kopitarii, editiones omnes кдины praeponunt.

Pro иде alii melius ѿиде *ἀπῆλθε*, abiit.

V. 13.

V. 13. се post и legunt omnes alii. Missale glagol. 1483 inserit оученика ієва post два pro ѿ них, cum ab hoc versu lectio incipiat. Cod. Kop. addit мѹжа ante два. Pro тъже editiones russicae тойже. Cod. Belgrad. тъждє; Veneta Liturgia, Mardarii editio, Cod. Kop. utpote Serbici тьждє. Miss. glagol. вдан вскрсенїа его in die resurrectionis ejus, pro втойже день. Pro вьсь Vindob. B. seu Belgrad. cum editis весь. Mardarii edit. et Miss. Glág. legunt вас, inserendo Illyriorum more а pro ь seu е. Pro definita terminatione ѿстоящюю editi et Codd. alii ѿстоящѹ, praeter Mardarium, qui ѿстоещѹю habet. Pro Genit. шестидесятъ alii cum editis Accus. шестьдесят. Pro кламаоус alii cum editis еммаѹс.

V. 14. бесѣдоваста кебѣ alii cum editis. Miss. glag. глахоᲄа мею собою loquebantur inter se. Idem omittit сих post всѣх. In приключешиx pro приключьших librarius scripsit е pro ь. Mardarius приключаших inserendo а euphonicum Serborum.

V. 15. бнси Miss. glagol. hic et alibi pro бъість. бесѣдѹющема Ven. Liturgia et editi, praeter Mardarium, qui cum Codd. terminationem има habet. мею собою post има addit Miss. Glag. съвъпрашающима Xeropot. et Venet. совопрошающема correcta. сьвьпрашагщима Belgrad. et Mard. съвопрашающима Ostrog. pro стязающема. Pro ся Codd. Serb. et Glag. hic et ubique се. приближися sic et editi; Belgrad. in Gerundivo приближся ἐγγίσας. идашета male pro идаше. и идѣше Xerop. Kop. Mard. et Glag. et Cod. Vaticanus, cujus fragmentum Alterus contulit. идѣяше Venet. идѣаше Belgr. шнима pro снима Glagol.

V. 16. дръжастася Ostrogiensis, дрьжастасе Kop. Mard. Glagol. дрьжастѣсе Venet. дръжастѣся Belgr. держастѣся correcta. непознаета Kop. Venet. editi. непознаста Miss. Glagol.

V. 17. Pro си editi сїя. стязаетася Belgr. editi. стезаетасе Codd. Serb. In plurali стезаетесе Xerop.

Kop.

Kop. Pro кеБѣ Glagol. мею собою. дрехла, дрѣхла Codd. Serb. дресела Glagol.

V. 18. кнкмꙋ Codd. Serb. емꙋ Glag. нечꙋл еси Glagol. не оувѣдѣл еси correcta, неоувѣдѣ Ostrog. et alii. в сїе дни Glag. sequendo ordinem Vulgatae: his diebus.

V. 19. мꙋже pro мꙋжь. силен Belgr. editi. силан Glag.

V. 20. и ante како male omittunt editi, cum ὅπως τε legatur. его pro и et quidem post предаша alii cum editis. кнези Codd. Serb. et Glagol. осꙋжденїе editi. осꙋкнїе Glag. семрти Glag. pro смерти: съмрьти Xerop. съмрътн Belgr. пропешен Glag. et Vatic. распаша его edd. распеше его Codd. Serb.

V. 21. сей есть хотѧ edd. хоте Kop. Glag. Melius хотаи cum sit ὁ μέλλων in graeco. Sic Belgr., хотеи Xerop, Venet, Mard. и ныне надвсѣми трети дань есть, et nunc super haec omnia tertia dies est, Vulg. Glag. ноу Belgr. Mard. но edd. pro нъ. Pro сь, hic, correcta сей, Ostrog. male се. Pro имать ἄγει correcta есть. днесь σήμερον Belgr. et editi; cum nostro omittit Xeropot. ѿнелиже сїа быша, quod habent editi et manuscripti post днесь, in Cod. nostro deest errore librarii, uti нъ versu 22.

V. 22. нꙋ Belgr. но edd. на Glag. етерїе ѿ нашиx Glag. нѣкыѧ edd. нѣкые Codd. Serb. pro етеры. Pro бывшаѧ Codd. Serb. бызшеє, correcta бывшыѧ.

V. 23. не ѡбрѣтше edd. in plurali pro duali mascul. необрѣтша, qui pro fem. необрѣтши hic locum obtinuit. телесе etiam Ostrog. Alii тѣлесе utique melius. придꙋ Glag. pro прїидоша. Confer Gramm. p. 564. видѣвша Ostrog. Alii видѣвше, Gerundivo graecum ἑωρακέναι exprimendo. Correcta, resoluto Gerundivo, ѧкѡ видѣша. его pro и (eum) editi, и Kop. et Glag.

V. 24.

V. 24. идоша нѣцїи alii cum edd. ка гроб8 Glag. ко грок8 correcta, apposita vocali euphonica Russorum.

V. 25. той pro тъ edd. та Glag. in mascul. ipse αὐτὸς. м8тна pro βραδεῖς Vatic. apud Alterum; an non м8дна, м8днаа, legendum, cum Carniolis м8ден et м8дити in usu sint. Confer et медлити. Alii къснаа, Venet. Mard. кьснаа, Kop. касна, edit. russ. коснаа. Glag. лѣна. еже ante вѣровати edd.

V. 26. не сїа ли alii cum edd., praeter Kop. et Glag., qui не таколи legunt. подобаше alii cum edd. тако ante внити addit Glag. quia Vulg. ita legit.

V. 27. начьн edd. Serbicae, начан Kop. Glag. сказааше Ostr. сказаше corr. сказоваше Codd. Serb. et Glag. писанїй alii cum edd. At Vaticanus et Glag. cum nostro книг, sed гаже pro vitioso иже. бѣх8т Vatic., бѣх8 Glag. Kop. гаже ѡ нем edd. ѡ ним Venet. Mard. deleto бѣх8, cum in Graeco non legatur.

V. 28. нѣк8ю non legit Vatic. neque alii. к вси Glag. pro в весь. в дом Kop. et tamen mox внюже. Mard. вь вас, Venet. вь вьсь. Glag. addit pronomen та ante идашета. идаста edd. идѣста Venet. Mard. идѣгаста Kop. — далечайше edd., далечеше Xeropot. далечѣишь Belgr.; далe Glag. далече Kop. cum nostro.

V. 29. н8ждаста Vatic. ac alii cum edd., н8жаста, sine д, Ostrog. н8гахота Glag. облѣзи Kop. Mard. облези alii et Glag. ѡблази edd. Russicae. к вечер8 edd. при вечери ти Glag. прѣклонилсе есть Codd. Serb. et Glag. приклонил Kop. et edd. юже Vatic. Kop. Glag. at alii cum edd. omittunt. съ ними in plur. Belgr. шнима Glag. hic et alibi. облѣщи Kop. Mard. облещи Venet. Xerop. ѡблещи Belgr. correcta, облещти Ostrog. Imo et in Vatic. siquidem accurate descriptum fuerit fragmentum transmissum, Infinitivus облещи pro Supino облѣщ. Miss. glag. omittit τῷ μεῖναι cum Vulgata.

V. 30. и (et) ante прїим corr. omittunt alii cum Ostr. прием Cod. Serb. et Glag. и (cum) post благослови

deest

deest in aliis et in Graeco. преломив edd. прѣломь Кор. прѣломль cum nostro Vatic. им in plur. Кор.

V. 31. ѿверзостѣса correcta, ѿвръзостѣса Belgr. Alii mascul. dualem in оста habent. Glag. ѿврѣстѣсе. — и та ищезе ѿ очїю ею Glagol. Vulgatam sequens: et ipse evanuit ex oculis eorum. Alii cum edd. невидим бысть има. Vatic. cum nostro ищезе ѿ нїю (certe нѣю).

V. 32. рекоста к себѣ edd. Post ли excidit наю, quod alii legunt. горѣ бѣ Кор. горе бѣ Ven. Mard., вздорашесе exarsit, Glag. нама sine к alii cum edd. сказоваше Glag. et alii cum edd. сказаше Vatic. cum nostro.

V. 33. сьбькупашасе Кор. савкупашесе Glag. съвъкуплкни Xerop. съвъкуплены Belgr. съвокуплены Ostrog. совокупленых pro Accusativo correcta. единого на десате Ostrog. единаго на десате edd. aliae, единонадесате correcta. и ante иже legunt alii, quod in nostro et in Кор. deest. бѣху Codd. Serb. баху edd. Russicae.

V. 34. гл҃юще Кор. Glag. cum nostro, гл҃ющих Xerop. Belgr. cum edd. pro Accusativo λέγοντας. въистину ante яко cum nostro Vatic. et Кор. Post яко alii cum edd. At Vulgatae ordinem sequitur Miss. Glagol. яко вскрсе гь вистину, quod surrexit Dominus vere. хсъ cum nostro Vaticanus tantum; alii cum edd. гь. In я.. са desideratur ви. Nam alii omnes legunt явиса, Codd. Serb. явисе.

V. 35. и та повѣдашета Glag., и та повѣдаста Vatic. et alii cum edd. Excidit itaque та in nostro.— яже быша (quae gesta erant) edd. яже быше Vatic. Кор. бѣше (erant) Glag. яже на пути, τὰ ἐν τῇ ὁδῷ, Mard. et Codd. Xerop. et Belgr. deleto быша. — в преломленїи edd. At Xerop. et Belgr. в прѣломлѣнїи cum nostro, qui et alias in participio passivo Verborum in ити, Serborum more, ѣн pro ен amat. Confer p. 554.

VIII.

VIII.

E Cod. Bononiensi Bibliothecae S. Salvatoris, continente Psalterium cum Commentario, qui falso S. Athanasio adscribitur. Ex hoc codice Nicolaus Antonellus, qui Interpretationem Psalmorum S. Athanasii Romae 1746. fol. edidit, in Praefatione p. XIX — XXI. specimen exhibuit. Psalmum primum ibidem non sine vitiis pluribus, a literarum similium permutatione et signorum ь et ъ confusione ortis, editum hic restituere conatus sum, ad normam orthographiae veterum Codicum, cum codicem ipsum inspicere mihi non liceat.

1. блаженъ мѫжь иже не иде на съвѣтъ нечьстивъıхъ: и на пѫти грѣшьнъıхъ не ста: и на сѣдалищи гоубитель не сѣде.

2. нъ въ законѣ гд҃ни волꙗ ѥго: и въ законѣ ѥго пооучитьсѧ дн҃ь и нощь.

3. и бѫдеть ꙗко дрѣво саждѥнно при исходищихъ водамъ.

4. ѥже плодъ свои дасть въврѣмꙗ своѥ.

5. и листъ ѥго неоупадеть.

6. и все ѥлико створить поспѣѥтсѧ ѥмоу.

7. не тако нечьстивии, нѐтако: нъ ꙗко прахъ ѥгоже възмѣтаѥть вѣтръ ѿлица землѧ.

8. сегоради невъскръснѫть нечьстивии на сѫдъ, ни грѣшьници въсъвѣтъ праведьнъıхъ.

9. ꙗко вѣсть гдь пѫть праведьнъıхъ, и пѫть нечестивъıхъ погъıбнеть.

1. бл҃жн beatus, Ms. Vind. et editio Veneta. блажен sine titla Ostrog. гѹбителей correcta pro гѹбитель. не сѣде non sedit, sic et Venet. Ostrog. не сѣдѣ correcta et jam ante eam aliae edd.

2. но pro нъ edd. russicae. нь codd. Serbici. волꙗ voluntas, sic Ms. Vind. et Venet. волѧ alii. Solet autem ѧ in antiquis Codd. post consonantes, ꙗ vero initio et post vocales scribi, ex. gr. ꙗвлꙗѭсѧ. его seu егѡ edd. russicae pro єго.

3. древо lignum, edd. russicae. сажденно Ms. Vind. сажденное ed. Venet. сажено Ostrog. насажденое correcta. вод, aquarum, Genitivo alii, pro Dativo водам.

4. еже (quod) edd. иже vitiose Ms. Vind., Venet. et Ostrog.

5. не ѿпадет non decidet, omnes alii pro неоупадеть.

6. вса елика πάντα ὅσα, alii in plurali pro все єлико. аще творит ἂν ποιῇ, alii pro створить. оуспѣет prosperabitur, pro поспѣктсѧ.

7. земли terrae, edd. russicae, землє Venet. ѕѣмлє Ms. Vind. pro antiquo Genitivo землѧ.

8. невъскреснѹтъ non resurgent, sine titla Ostrog. невьскрноуть Ms. Vind. невьсчрноуть errore typi ч pro к ed. Veneta. ниже neque, correcta et jam ante eam quaedam editiones.

9. съвѣсть (novit) Ostrog. сьвѣсть Ms. Vind. et ed. Venet. Suspicor autem etiam in Cod. Bononiensi legi съвѣсть, quamvis вѣсть, quod editiones recentiores russicae habent, apud Antonellum excusum sit. Cum Veneta editio нечьстивыих exhibeat, vellem certo scire, an non et Cod. Bononiensis legat нечьстивъıхъ et праведьнъıхъ, antiquissimorum Codicum, cum ille hos in scribendo ъı pro ы, аште pro аще, et in aliis sequatur.

IX.

IX.

E Codice glagolitico, quem Josephus Simon Assemanus Jerosolymis invenit atque Romam attulit. Continet Evangelia pro Dominicis et Festis secundum ritum graecum. Matthaeo Caramano, qui eum Suida seu anno 1081 antiquiorem státuit. assentiri non possum, quamvis eum e codice cyrillico antiquo seculi XIII. mutatis literis cyrillicis in glagoliticas descriptum facile credam. Joh. 1, 1. 2. 3. et 14. e Caramani Considerationibus seu Refutatione adnotationum Stephani Rosae in editionem Missalis Glagolitici an. 1741 impressi.

1. искони бѣ слово и слово бѣ оу бога и бог бѣ слово.

2. се бѣ искони оу бога. 3. вса тѣм бише
V. 14. и слово плъть бъисть и вселисе внъ.

Prorsus convenit fragmentum glagoliticum in membrana Bibliothecae Caesareae Vindobon. V 2. tamen addit и ante се. Continuatque post вса тѣм бише versum 3. 4. et partem 5.

3. и безнегоже ничесоже бисн, еже бисн.

4. в том живот бѣ и живот бѣ свѣт чл҃ком.

5. и свѣт в тьмѣ свѣтитсе и ть . . . .

In Assemani Codice, quem ille in Calendariis ecclesiae slavicae saepius citat, p. 46 adscriptum est cyrillicis literis nomen scribae: papas Ivan Kravonosi pisa evangelie sic, i. e. ut interpretatur Ca-

Caramanus, presbyter Johannes Vaccifer scripsit Evangelium hoc. Pro щ saepe scribi шт: itaque хоштѹ pro хощѹ, et pro vocali solum ъ poni: itaque тръсть pro russico трость, плъть pro плоть et Jer crassum forma distinctum a tenui notavit Caramanus, quae omnia probant, Glagolitam Kravonos longe accuratius codicem cyrillicum transformasse in glagoliticum, quam alios.

V. 1. et 2. Pro оу бога, apud Deum, codd. cyrillici antiquissimi ѿ бога; minus antiqui къ богѹ, quod editi servarunt. Ostrogiensis vero legit оу бога; correcta in textu к богѹ, at in glossa marginis оу бога. Confer p. 70.

V. 3. быше, uti Codd. Serbici, pro быша. и безьнегоже Cod. Kop. безнегоже Mosqu. secundus supra p. 71. citatus; alii безнего. ничтоже pro ничесоже, et бъість pro киси Codd. Cyrillici omnes, et Glagoliticus Assemani v. 14.

V. 5. свѧтитсе cum euphonico ѧ Illyriorum, pro свьтитсѧ antiquorum Codd. Fragmentum igitur hoc longe recentius est codice Assemaniano.

X.

E Cod. Parisino Bibliothecae regiae N. 52 Supplementi, cujus fac simile mihi benevole nuper transmissum fuit. Luc. 15, 11—32. Eandem lectionem olim descripserat Dn. Kopitar ex alio Codice antiquiore, quem in notis Parisinum A. nominabo.

11 ч҃лкь нѣкыи имѣ два сына, 12 и рече онѣишї ею ѡц҃ѹ, ѡ҃че. дажь ми достоинѫѧ ча имѣнїа. и раздѣли има имѣнїе. 13 и не по

X x многѣх

мноꙁѣх дн҃ех, сьбравь всѣ мьнїи сн҃ь и ѿтиде на
странѫ далече, и тамо разточи имѣнїе свое жи-
выи блѫдно 14 и иждившꙋ емꙋ всѣ. бы҃ гладъ
крѣпькь на странѣ тои и тьи начат лишатїса. 15
и шьд прїлѣпїса единꙋмꙋ житель страны тоа. и
посла его на села своа пастї свїнїа, 16 и желааше
насытїти чрѣво свое ѿ рожець ꙗже ꙗдѣхѫ свїнїа,
и никтоже дааше емꙋ. 17 вь себеже пришьд, рече,
колико наемнїк ѡца моего избываѫть хлѣбы, аз-
же гладомь гыбнѫ. 18 встав идѫ кь ѡцꙋ моемꙋ
и рекь емꙋ, ѡч҃е сьгрѣших нанбо и прѣдтобоѫ,
19 и кьтомꙋ нѣсмь достоин.. рещиса сн҃ь твои, створї
ма ꙗко единого ѿ наемнїк твоих. 20 и вьставъ иде
кь ѡцꙋ свьемꙋ. ещеже емꙋ далече сѫщꙋ, ꙋзрѣ и
ѡць его, и миль емꙋ бы҃ и тек нападе на выѫ его,
и ѡблобыза и. 21 речеже емꙋ сн҃ь. ѡч҃е, сьгрѣших
нанбо и прѣд тобоѫ. и ктомꙋ нѣсмь достои
нарещиса сн҃ь твои. 22 речеже ѡць кь рабом своим.
изнесѣте ѡдеждѫ прьвꙋа, и ѡблѣцѣте его, и да-
дїте прьстень на рѫкꙋ его и сапогы на нозѣ, 23
и приведше телць ꙋпитѣны, заколїте. и ꙗдше
веселїмса 24 ꙗко сн҃ь мои сь, мрьтвь бѣ и ѡживе,
и изгыбль бѣ и ѡбрѣтеса. и начашѫ веселити-
са. 25 бѣже сн҃ь его старѣи на селѣ; и ꙗко гра-
ды прїближиса кь домꙋ, слыша пѣнїа и ликы 26
и призвавь единого ѿ отрокь, выпрашааше что сѫть
сїа, 27 онже рече емꙋ.. ꙗко брат твои прїиде. и

закла

закла ωц҃ь твои тельць ѹпитѣн. ꙗко здрава его пріять. 28 разгнѣвавжеса, и нехотѣше внити. ωц҃ьже его изьшьд молѣше и. 29 онже, ѿвѣщавъ рече ωц҃ѹ. се толико лѣт работах тебѣ, и николіже заповѣди твоа прѣстжпих, и мнѣ никогдаже. даль еси козлате, да сь дрѹгы моими възвесела. 30 егдаже сн҃ь твои сь. изѣды имѣніе твое сьлюбодѣицами пріиде. закла емѹ тельць питомы. 31 онже рече емѹ. чадо ты всегда сьмнож еси, и всѣ моа твоа сжть. 32 възвеселітиже са и възрадовати подобааше. ꙗко брат твои сь мрьтвь бѣ и ѡживе. и изгыбль бѣ и ѡбрѣтеса.

V. 11. кꙗтер pro нѣкыи Par. A. et Miss. Glagol.
V. 12. мнїи Par. A. маньши, et ѿ нїю pro ею Glag. дон҃ѹ ч҃е Paris. A. Ex orthographia достоинжа часть apparet Codicem Parisinum B. esse e mediis inter Serbicos et Russicos, quales Moldavici esse solent. Glag. дан ми честь достоанїа. Pro имѣнїе Glag. достоанїе имѣнїа.
V. 13. млаи pro мнїи Glag. далѣчнѹю pro далече Glag. Pro тамо Cod. Kop. et Glag тѹ. живе (pro жива) Glag.
V. 14. иждившѹже Paris. A. et editi; и потом егда разточи Glag. sequendo Vulgatam: et postquam omnia dissipasset. б҃и lege быси Glag. pro бысть. глад вели Glag. и си наче лишитисе Glag.
V. 15. шад Glag. more suo pro ь inter duas consonantes inserendo mobile seu euphonicum а, prout Russi suum е et о. единомѹ alii. ѿ града pro ѿ житель Glag. ѿ ante житель Paris. A. et editi.

V. 16. Pro чрево свое solum се Paris. A. et Mss. Glagol. at impressi Glagol. legunt чрево свое. не даяше Paris. A. недадеше Cod. Kop. bene cum negatione не, quamvis никтоже praecedat.

V. 17. и помысливъ всебѣ Glag. оу оца моего избываетъ им хлѣба Paris. A. колико Mard. колико наемникωв есть вдому о. м. Glag. хлѣбы in formula избывают хлѣбы est Instrumentalis: abundant panibus. Editi колико наемник mutarunt in Dativum колико наемникωм избывают хлѣбы (pro хлѣби). и всѣм хлѣба избываетъ Glag. Post азже addit зде Paris. A. саде Glagol. cum vulgata legat: hic. гыбаю editi et Codd. jun.

V. 18. встану и иду surgam et ibo, cum Vulg. реку alii pro рекь.

V. 19. юже Paris. A. и юже Glag. и оуже editi, pro и ктому. нарещисе Paris. A. зватисе Glag. нѣсам достоан Glag. нь ante створи Paris. A. на Glag.

V. 20. и егда оце далече бѣ, видѣ и Glag. целоваше и Glag. pro ωблобыза и.

V. 21. Post сн̃ твой e v. 19. repetit Paris. A. нь створи ме гако единого ѿ наемник твоих. Eadem repetit Glag. на etc.

V. 22. Post оц̃ addit Paris. A. его, et post своим cum Glagol. скоро cito. Accus. и pro его Paris. A. et Glag. одѣю Glag. его post нозѣ addunt Paris. A. на нози его Glag.

V. 23. приведите телац Glag. гадше да взвеселимсе Paris. A. да гадше etc. Glag.

V. 24. оумрл бѣ Paris. A. са сн̃ мои мртав бѣ и вскрсе Glag. погиб Glag. pro изгыбл бѣ.

V. 25. бѣше, lege бише, pro бѣ, et на сели pro селѣ Glag. more suo mutando ѣ in и. оцу post к дому addit Paris. A. и егда приде приближисе Glag. пѣсни и танци Glag.

V. 26. раб pro отрок Paris. A. Glag. впрашаше что оубо си суть Paris. A. супроси что сїа суть Glag.

V.

V. 27. тко omittit Paris. A. Glag. – ємꙋ post закла addit Paris. A. спасєна Glag. pro здрава. приктн Paris. A. Editi єго прїꙗт; а itaque scribendum erat pro ж.

V. 28. прогнѣвавсє Glag. вдом post внити Glag. наче и молити Glag. coepit illum rogare, cum Vulg.

V. 29. своємꙋ post оцꙋ addunt Paris. A. et Glag. колико iidem pro толико. работаю Paris A. editi. работахти Glag. Missale primum et Venetum, at Levakovichii Romae 1631 editum работаю теби servio tibi. непрєстꙋпих Glag. cum negatione нє. и николиже нєда мнѣ и козлища Glag. спрїꙗтєли pro єдрꙋгы Glag. дабзвєсєлилсєбых Paris. A. Sic Glag. sed бым pro бых.

V. 30. на потом єгда Glag. cum Vulg.: sed postquam. Post сй твои addit Levakovich са, quod erat in Glag. prioribus omissum. издадый editi, иже погꙋби Glag. свое pro твое Glag. cum Vulg.: substantiam suam. з блꙋдницами Glagol. са pro з Levakovich. закла ємꙋ тєлєц питомый Ostrog. заклал єси ємꙋ тєлца питомагѡ correcta. заклалмꙋ єси тєлац ꙋпитєн Glag. оупитанны Paris. A. питєный Cod. Kop.

V. 31. всагда самною Glag.

V. 32. Post взвєсєлити жє сє addit Paris. A. тєбѣ. вєсєлити сє тєбѣ Glag. подобаєт Glag. сь omisit Glag. Miss. primum et secundum, at са addidit Levakovich in Romano.

Codex antiquus olim S. Germani, quem sec. XI. censet catalogus, continet Evangelia incipiendo a verbis Matthaei роди салатиєл, et in fine снаꙁарь seu collectionem mensium. Huic in multis consentire Glagoliticum Missale satis apparet e specimine dato. Alterum codicem N. 52. seculis ali-

aliquot juniorem esse, ex lectionibus variantibus et ipsa orthographia satis liquet. Octo primos versus Cap. I. Evangelii Johannis, quos accurate delineatos habeo, hujus rei causa ex eodem hic adhuc subjungam.

1. вь начало бѣ сл҃во и сл҃во бѣ кь б҃оу; и б҃ь бѣ сл҃во. 2. се бѣ искони кь б҃оу. 3. и вьсѣ тѣм бышѧ, и безьнего ничтоже бы͡ш, еже бы, 4. вьтомь животь бѣ. и животь бѣ. свѣть ч҃лкомь. 5. и свѣть вь тьмѣ свьтитьсѧ. и тьма его не ѡбеть. 6. бы͡ш ч҃лкь пославь ѿ б҃а, имѧ емоу Іѡань, 7. сь`` прiиде вь свѣдѣтелство, да свѣдѣтелтвоуетъ ѡ свѣтѣ, да вси вѣрѫ имѫть имь. 8. не бѣ ть`` свѣть, нѫ да свѣдѣтелствоуеть ѡ свѣтѣ.

V. 1. вьначало in Accusat. pro вначалѣ aliorum juniorum Codd. Antiqui omnes ante finem sec. XIV. scripti искони, quod tamen et illi v. 2. servarunt.

V. 3. и вьсѣ pro и вся, и recte omittunt alii omnes, praeter Mosquensem tertium. Vide p. 70. кысть sine не cum aliis junioribus. Vide p. 71.

V. 5. свьтитьсѧ cum Hankiano seu Vindob. Vide p. 72.

V. 7. имь, per eum, cum aliis Codd. pro vitioso емоу editionum russicarum. Mardarius recte e Codd. Serbicis excudit имь.

V. 8. нѫ pro нъ Codd. antiquorum seu но Russorum.

Pro ъ in fine vocum Codex Parisinus ь Serborum more usurpat. At differt a Serbicis in eo, quod initio et post vocales pro ѥ adhibeat е: его, свѣдѣтелствоует pro ѥго, свѣдѣтелствоуѥт, et quod ѧ non mutet in е post consonas. Habet enim сѧ, имѧ, началѡ

pro

pro Serborum се, име, начело. At v. 5. необѣт pro неωбат.

XI.

E glagolitico Psalterio, cum adnexis Breviarii precibus, scripto in membrana ab Ivano жакан (Diacono?) Segniae an. 1359. in 12. Bibliothecae illustrissimi Comitis Francisci de Sternberg Pragae. Psalmus 112.

1. хвалите отроци гд҃, хвалите име гн҃е.
2. бѹди име гн҃е бл҃но ѿ селѣ и до вѣка.
3. ѿ встока слнца и до зап҃а, хвално име гн҃е.
4. висок надавсеми езики г҃, и над небеси слава его.
5. кто ꙗко г҃ б҃ нш҃, живеи на високих.
6. и на смеренаꙗ призирае на небеси и на земли.
7. ваздвизае ѿ земле нища, и ѿ гноища взносе ѹбога.
8. да посадит҃ и скнези, скнези люди своих.
9. иже обитати творит неплоднѹ вдомѹ, матер чед веселещѹсе.

V. 2. име pro има, alias име, uti Codd. Serbici. — Pro ѿ селѣ, ex hoc nunc, legunt Codd. cyrillici ѿ нꙑнѣ, Venet. Psalt. ѿ нинꙗ.

V. 3. ѿ всток до запад, in plurali Codd. cyrillici, cum in graeco ἀνατολῶν, δυσμῶν legatur.

V. 4. висок sic etiam Venet. Psalt. a Serbis editum pro вꙑсок. At idem езыки cum ы, Ostrog. ѧзыки.

зыки.

зыкы. Discrimen inter ъі et и Glagolitae plane negligunt. — надъ всѣми Codd. cyrillici. и ante надъ addunt Glagolitae, quia etiam Vulgata legit: et super coelos etc.

V. 5. живеи pro живай. Cod. cyrill. живый, ὁ ἐν ὑψηλοῖς κατοικῶν, Psalt. Venet. иже на высокїихъ живїи, Ostrog. et alii recte sine иже. Vulg. qui in coelis habitat.

V. 6. смѣреннаа призыраѥ Ps. Venet. смиренныѧ edd. russicae. призираа Ostrog. призираай correcta, quamvis ἐφορῶν articulo ὁ careat.

V. 7. въздвизаѥ ѿземлѥ Psalt. Venet. въздвизаай ѿ земла оубога Ostrog. воздвизаай ѿ земли нища correcta., ὁ ἐγείρων — πτωχὸν, Vulg. suscitans a terra inopem. — възносе Ps. Venet. възноса нища Ostrog. возвышаай оубога correcta, ἀνυψῶν πένητα.

V. 8. Codd. cyrillici graeco τοῦ καθίσαι conformius посадити его (olim certe и pro его). Vulg. ut collocet eum, да посадит и. — людїй Codd. cyrill. людей correcta.

V. 9. Per иже — творит неплоднꙋ Vulgatae phrasim qui habitare facit sterilem expressit Glagol. at Graecum ὁ κατοικίζων Cyrillici Gerundivo: вселаяи неплодове Ostrog. вселаа неплодовь correcta, вьселѧѥ неплодовꙋ Psalt. Venet. — матер чед cum Vulg. matrem filiorum. Cyrillici vero cum Graeco ἐπὶ τέκνοις: мт҃рь о чадѣхъ Ostrog. матерь ѡ чадѣхъ correcta, мт҃ерь ѡ чедехъ Ps. Venet. — веселещꙋсе Ps. Venet. веселѧщꙋсѧ edd. russicae.

Vides jam ex hoc specimine, Glagolitas Versionem Cyrilli in paucis ad textum Vulgatae mutasse et literis suis transscripsisse, ut itaque de versione Dalmatica, cujus auctorem Hieronymum clerici Dalmatiae sec. XIII. asserebant, frustra glo-

glorientur. Maneat haec gloria merito Cyrilli Thessalonicensis.

XII.

E Cod. membraneo glagolitico Missalis secundum legem Romanae Curiae scripto a knezo Novak milite palatii Ludovici Regis Hungariae an. 1368 in fol. Bibliothecae Caes. Vindob. Jacobi 5, 16—20.

16. исповѣданите дрꙋг дрꙋгꙋ грѣхи ваше. и молите дрꙋг за дрꙋга да исцѣлиете. много бо может молитва правднаго проспѣваема. 17. илиꙗ бо чловѣк бише подобан нам страстию. и молитвою помолисе неб҇ыти даждю на земл҇ю. и недажди дажд на земл҇ю три лѣта и шест мѣсеци. 18. и паки помолисе и небо даст дажд, и земл҇а даст плод свои. 19. братие аще кто от вас заблꙋдит от истини и обратит и кто, да вѣст ꙗко обрати грѣшника от заблꙋжениꙗ пꙋти его. спасет дꙋшꙋ его от семрти. и покриет множство грѣх.

V. 16. грѣхи Hank. (nunc Caesar. Vind.) cum Glagol nostro. съгрѣшениꙗ alii Codd. cyrillici. — молитеса Codd. cyrill. молитвꙋ дѣте Hank. — ꙗко да исцѣлѣете Cyrill. ὅπως ἰαθῆτε, ut salvemini, Hank. cum nostro sine ꙗко. поспѣшествꙋема Cyrill. ἐνεργουμένη, Vulg. assidua, поспѣвающиса Hank.

V. 17. подобен Hank. подобострастен edd. et Codd. alii, ὁμοιοπαθὴς, Vulg. passibilis. — небыти дъждꙋ Codd. cyrill. Mss. не одьждити, τοῦ μὴ βρέξαι, Vindob. chart. да не бꙋдет дождь edd. назе-

мл҇ю

млю (Vulg. super terram) deest in Codd. cyrill. — не ωдождли edd. quin addant дождь. — ѕ̃ apud Glagolitas valet sex. Codd. cyrill. мѣсяц (in Genit. plur.) шесть.

V. 18. Cyrill. дождь дасть (corr. даде) ordinem graeci (ὑετὸν ἔδωκε) sequuntur, uti Glagol. Vulgatae: dedit pluviam. — Pro дасть Codd. cyrill. прозабе ἐβλάστησε. Glagol. hic Vulgatae se conformavit: terra dedit fructum suum. плоды свое in plur. Vind. Apost. chart.

V. 19. Vulg. Fratres m e i, Glagol. m e i non habet, uti nec Codd. cyrill. — ввас Codd. cyrill. pro ω̃ вас, Vulg. ex vobis. ω̃ истины, a veritate, Hank. ω̃ пꙋти истины alii cum edd. Pro и кто Vind. chart. его кто, alii кто его. — Post яко videtur иже omissum. Cyrill. ωбратившй ὁ ἐπιστρέψας, Vulg. qui converti fecerit. — ω̃ заблꙋженїа, заблꙋжденїа cyrill. законозаблꙋжѣньꙗ Hank. — множество грѣхωв edd.

XIII.

E Codice membraneo glagolitico Bibliothecae Caesar. Vindob. in fol. scripto an. 1396 a Vito scriba de Almissa. Continet Homilias et lectiones e scriptura sacra in Breviariis legi solitas. Jobi 1, 1. et Judith. 11, 1—4.

Job. 1, 1. чк̃ етер бѣ в странѣ авсидсцѣ. емꙋже име иов. и бѣ чк̃ та истинн непорочн праведн богочистив ω̃грebaece. ω̃ вс̃кое залие вещи.

Ipsum jam initium argumento esse potest, versionem slavicam hujus libri e textu graeco factam fuisse, cum чк̃-иов non respondeat verbis Vul-

ga-

gatae: Vir erat in terra Hus nomine Job, sed graecis vocibus: ἄνθρωπός τις ἦν ἐν χώρᾳ τῇ Αυσίτιδι ᾧ ὄνομα Ἰώβ. Sic et correcta человѣк нѣкій баше во странѣ авсигидїйстѣй etc.

In Ostrog. vero initium мꙋж бѣ в земли хꙋсѣ именем Іов prorsus cum Vulgata convenit. Subiit autem hanc mutationem ab eo, qui et alios libros veteris Testamenti recognovit, corruptum textum e Vulgata hinc inde emendando. At reliqua in Ostrog. a verbis бѣ чл҃к той Graeco conformia sunt.

он, ἐκεῖνος, correcta; Ostrog. той pro Glagol. та. — истинен, ἀληθινός, utraque, Ostrog. et correcta. Vulg. simplex. — непорочен utraque ἄμεμπτος, Vulg. et rectus, — праведен utraque δίκαιος, deest in Vulg. — богочестив utraque θεοσεβής, (melius quam богочистив) Vulg. ac timens Deum. — оудаляася ѿ всякого зла дѣанїя Ostrog. оудаляйся ѿ всякїя лꙋкавыя вещи correcta, ἀπὸ παντὸς πονηροῦ πράγματος, Vulg. et recedens a malo. Non dubito olim et in Codd. cyrillicis lectum fuisse ѿгребатися, cum 1 Thessal. 5, 22. adhuc legatur: ѿ всякїя вещи злыя ѿгрѣбайтеся (corr. ѿгребайтеся.) ἀπέχεσθε, abstinete; in Dam. Apostolo etiam alibi.

Judith 11, 1. тагда олоферан рече ей равною мислию бꙋди и немози бояти се в срци твоем. яко аз николиже ꙋврѣдих мꙋжа. иже хотѣ работати навходоносорꙋ црꙋ. 2. людиже твои аще неꙋничижили би ме. невздигал бимь сꙋлицꙋ мою на не. 3. нинеже рци ми коею вином отиде ѿ них. и ꙋго-

дно

дно бии тебѣ да придешь к нам. 4. и рече июдит прими сл҃вса рабине твое.

Hanc versionem e Vulgata factam e collatione cum hac et graeco textu luculenter apparet. Non videtur igitur versio hujus libri e graecis fontibus ulla exstitisse, quam Glagolitae in usus suos convertere potuissent. Nam et eam, quae in Ostrogiensi (et Mosquensi prima) editione legitur, e Vulgatae textu latino factam Correctores monuerunt in nota huic libro subjuncta: сїа книга Іудїѳь переведена вновь с греческагѡ Ялеѯандрїйскагѡ, а в первопечатном переведена была с Вулгаты.

V. 1. Tunc Holofernes dixit ei: Ostrog. тогда олоферн рече ко їюдиѳѣ. Aequo animo esto: радостна буди душею. Et noli pavere: и неоужасайса. Nunquam nocui viro: никогдаже побиҳ мужа, quasi legisset necui (necavi) virum. Qui voluit servire: иже хоташе служити.

V. 2. Populus autem tuus si non contempsissent me: аще небы людїе твои оуничижиша мене. Nota Conjunctivum небы оуничижиша male formatum. Non allevassem lanceam meam super eum: невъздвигнула бы копїа моего на них, russico more pro на на. Melius correcta не воздвигла быҳ. бым pro быҳ usurpari, p. 392 monuimus.

V. 3. Qua ex causa recessisti: коеа ради бины ѿнде. Et placuit tibi: и оугодно тебѣ sine бин seu бысть. Ut venires: да прїидеши. Alibi tamen, quamvis raro, etiam in Ostrog. и post ш secundae personae omittitur.

V. 4. Et dixit illi: и рече ему. Glag. omisit ему. Sume verba ancillae tuae: прїими словеса рабына твоеа

твоѥѧ господинє мой, correcta v. 5. (cum plura v. 4. inserat) прїими глаглоы рабы твоѥѧ.

Auctorem ejus versionis, quae in Ostrogiensi legitur, codices glagoliticos inspexisse, haud crediderim. Integrum certe librum Judith in his reperire non potuit. Versionem hujus libri russicam a Francisco Skorina itidem e latino textu factam et Pragae 1519 impressam novimus. Verum eam, quam Ostrogiensis editio exhibet, antiquiorem esse non dubito, cum Biblia slavica integra jam an. 1499 descripta in bibliotheca synodali Mosquae serventur, ex quibus alia duo ibidem exstantia exemplaria desumta fuisse conjicio. Ex horum altero, Constantino Duci Ostrogium misso, textus Ostrogiensis editionis impressus fuit, cum ei persuasum fuisset, (falso utique si de omnibus libris id intelligi voluerit), hoc in Codice veterem versionem slavicam, quae jam sub Wladimiro ad Russos pervenerit, contineri. Correctores Bibliorum, quae anno 1751 primum prodiere, dolent codicem tam antiquum, qui Wladimiri tempore scriptus fuerit, amissum. Atqui verba praefationis in Ostrogiensi editione non de aetate codicis, sed versionis slavicae intelligenda sunt; ut adeo amissum exemplar illud, quod Constantino missum fuerat, frustra doluerint, cum revera adhuc exstet

XIV

E Fragmento Missalis glagolitici bibliothecae Landshutensis, quod ante plures annos descripsi. Jeremiae 1, 4—10.

4. би҃: с҃ г҃не к' мнѣ г҃. 5. прие неже те саздах в чр҃ви знахте. и прие неже изиде из ложесне св҃тихте. и пр҃рка в тзицѣх пос҃тавихте. 6. и рѣх ааа. г҃и б҃е се неумию г҃лати тк҃ отроче е҃см. 7. р҃че г҃ к' мнѣ негли тк҃ отроче еси и неумиеши г҃лати к'в҃сем' тможе послю идѣши и в҃са тже запвѣм т҃бѣ взг҃леши. 8. небоисе от лица их и неустрашаисе тк.. стобю е҃см. да изб҃влю те г҃и г҃ 9. и посла г҃ р҃ку свою и косну уста моа и р҃че мнѣ. се дах слова моа в уста твоа. 10. се поставих те д҃нс н҃д тзки и над царстви да постигнеши и разориши и расточиши и збереши .. иши г҃т г҃д всемоги.

V. 4. бис lege биси aut potius бисѣ. с҃ lege слово. ка мнѣ Missale a Levakovichio 1631 Romae editum. г҃ lege глаголе.

V. 5. прежде pro прие Levak. ва чреве Levak. из ложесн in plur. correcta. Ostrog. ѿ матери си ἐκ μήτρας, Vulg. de vulva; hinc Glagol. из ложесне. св҃тих sanctificavi, Levak. cum Ostrog. Pro поставих, quod graeco τέθεικα respondet, дах dedi Levak. cum quo Ostrog. conspirat. Correcta поставих.

V. 6. рекох pro рѣх et сыи (ѡ сый) pro ааа Ostrog. et correcta. неумѣю Levak. не вѣм Ostrog et correcta. есам Levak. иже отрок есмь Ostrog, тко отрок аз есмь correcta.

V. 7.

V. 7. и рече — ка мне Levak. немози глати noli dicere, Ostrog, не глаголи correcta cum Glagol. есам pro еси Levak. и не умиеши глаголати et nescis loqui, non habet Levak. neque Vulg. neque Graecus. тако на вса — пошлюте Levak. ико ко всѣм книмже, ὅτι πρὸς πάντας ὃς, correcta; тко на вса иже Ostrog. — заповеду Levak. — елика повелю Ostrogiensis et correcta.

V. 8. и неустрашайсе omittunt Levak. et alii. аз есам pro есмь Levak. ego sum Vulg. аз есмь correcta. Ѿт lege глаголет.

V. 9. посла misit, etiam Ostrog. cum Glagol. at correcta простре, ἐξέτεινε. прикоснуса (correcta прикоснеса) оустом моим Ostrog. рече гд ка мнѣ dixit Dominus ad me Levak. cum Vulg. гдь ко мнѣ corr., omisso гдь Ostrog. — словеса pro слова Levak. cum Ostrog. et correcta.

V. 10. на тзыки и на цртва Ostrog. над тазыки и над цоствы in Instrumentali corr. cum Glag. — да исторгнеши ut evellas, Levak. cum Ostrog. да искорениши ἐκριζοῦν correcta. — и раздрушиши и созиждеши и насадиши, et dissipes, et aedifices et plantes, Levak. глаголет гд всемоги omittunt Ostrog. et correcta, immo et Vulg. suntque ob finem lectionis addita.

XV.

Formula orationis dominicae e Glagolitico Missali anno 1483 impresso.

Очe нш иже еси нбсх. стисе име твое. приди цртво твое. буди вола твоа тко нбси и на земли. хлѣб нш вседнни дан нм днс. и отпусти нм длги нше тоже и ми отпущаем длжником ншм. и неуведи нс внапаст. на избви нс ѿ непризни.

Иже

иже qui. Sic Mss. et Missale secundum Venetiis 1528 editum. In tertio (an. 1531 impresso) ки pro иже.

Pro цр҃ство Miss. secundum et Azbukvidarium Glagoliticum cum variis precibus, цесарство. Confundunt Glagolitae voces admodum diversas цесар et цар, ita ut etiam rex Syriae in lectione Missalis primi цесар, et libri Regum цесарские книги appellentur. Levakovich in Missali quarto (Romae 1631 impresso) posuit царствїе et pro вола scripsit воља.

то̑, superposito к sub titla, lege тко. Miss. tertium како bis, pro тко et proткоже. Idem хлб pro хлѣб.

вседанни Miss. Mss. всагданни Azbukvid. всагданнїи Levak. at всагдашни Miss. tertium.

данс Miss. Mss. данас aliud Ms. Azbukvid. et Miss. alia impressa.

отпꙋщамо (отпꙋшщамо Azbukv.) Miss. tertium, отпꙋщаемо Levak. отпꙋщаем Miss. Mss.

вабеди Azbukv. вавди Miss. Mss. введи alia Mss.

од (pro от) Azbuky. Miss. tertium, Levak. напасть etiam in Codd. cyrillicis usurpatum olim fuisse, pro tentatione, probari potest e 2 Petri cap. 2, 9. Ibi enim pro ἐκ πειρασμȣ̃ legitur ѿ напасти. Adde 1 Pet. 1, 6. в различных напастех in variis tentationibus, ἐν ποικίλοις πειρασμοῖς. искꙋшенїе vero ibidem v. 7. est probatio, τὸ δοκίμιον Voce непрїязнь diabolus denotatur in versione antiqua. 1 Joh. 3, 8. ѿ непрїязни есть, ἐκ τȣ̃ διαβόλȣ ἐστιν, непрїязнь ὁ διάβολος, дѣла непрїязнина, τὰ ἔργα τȣ̃ διαβόλȣ, et v. 10. чада непрїязнена, τὰ τέκνα τȣ̃ διαβόλȣ.

Epimetra Kopitarii tria.

I.

Vix R^mus. Dobrowsky Vindobona Pragam discesserat domum, cum ecce adfertur Parisiis, quae jam fere desperabatur, doctissimi canonici Bobrowski epistola, cum descriptione codicis Parisini A. (laudati Gramm. p. 689 et 693), ex eoque Lucae I, 1 - 12 in charta pellucida imitatione. Cujus laboris fructu ne et amicus et lectores privarentur, hujus codicis lectionem hic subjunximus, conferendam cum Gramm. p. XV et 678. Codex hic Evangeliorum, olim Coislinianus, nunc est in Bibliotheca Régia inter orientales N. 27. Mutilus primo folio, incipit a (Matthaei I, 12.) роди салатилѣ (τὸν Σαλαθιήλ). En jam Lucae primae paginae columnas ambas:

Понеже оуко мнoѕи начешѣ чинити повѣсти. ѡ изьвѣстнихь (вь?) на҃ веџеи (sic). ꙗкоже и прѣдаше намь. бивьше искони самовидьџи и слоугии словеси. изволисе и мнѣ. хоѫ҃дьшоу испрьва по всѣхь. вьистиноу по редоу писати тебѣ дрьжавни Ѳеѡфиле. да разоумѣкши ѡ нихьже наоучен кси словесехь оутврьждениѥ :—

Бы҃ вь дни иѥрода цр҃а июденскаго. иѥреи нѣкои. именемь захариꙗ. ѿ ѥпимириѥ авиꙗне. и жена ѥго ѿ дьџерь ꙗроновн (sic). име ѥи ѥлисавта. бѣстаже ѡба праведна прѣдь бг҃омь. ходеџа вь

заповѣдехь всѣхь и шправданихь гнихь кеспорока и не бѣ ма (sic?) чѣ

Понеже бѣ ислисата (sic) неплодна и шба заматерѣвьша вь днехь своихь бѣста ·:~

Бы же слоужоущу кмоу вьчиноу чрѣды свок прѣдь бгмь. по шбичаю икреискомоу. ключисе кмоу. покадити вьшедьше вь црквь гню. и все множьство люди бѣ молитвоу дѣк вь нѣ. вь годь темиа ·:~

Шви же се кмоу агль гнь. стоке ш десноую шлтѣра (sic) кадилнаго. и сметесе захариа видѣвь и. и страхь.

II.

Advenit item post abitum Rmi. Dobrowsky, exemplum Grammaticae Slovenicae, editae Mosquae A. 1648, in 4., humanissime communicatum a Rmo Archimandrita monasterii Шиматовац, Luciano Мꙋшицкїй, Serborum Horatio, et cultioris Europae literarum aeque ac suae gentis utriusque linguae scientissimo. Quae Grammatica, cum sit primarius fons, unde omnes fere novationes non solum in subsecutas quoque Grammaticas, (nec Rimnicensi Smotriskii editione excepta), sed in ipsos etiam libros ecclesiasticos fluxere, cumque insuper de Maximi Graeci correctionibus specialia habeat ex ipsius Maximi supplicibus ad Patriarcham libellis, operae pretium nos facturos existimavimus, si diligentius eam excuteremus.

Est

Est universum opus foll. 378 in 4. Nec enim te turbet, quod ultimum folium signetur тпи (388); hoc inde est, quod typographus post fol. ѕг, quod sequitur, falso signavit ѕд, hincque continuando dena folia plura numeravit, quam oportuit. Ac quo minus credas, deesse in hoc exemplo dena folia, obstat signatura duernionum, et contextus, quae utraque recte se habent. Folium item тл (330, rectius 320), quia album erat, rescissum est a bibliopego una cum suo numero тл. Hinc verus numerus foll. fit 377. Sunt autem tam foliorum, quam duernionum numeri appositi in margine inferiori. Ac primi quidem duernionis numerus (litera) abest, aut, si malis, in hoc exemplo deest; nam revera hic duernio septem tantum folia habet (pro octo); quorum tamen primum signatum est а, ita ut et duernionis primum folium vacuum fuisse putes. Duernio ultimus, мн, duorum tantum foliorum est, subscriptionem continentium.

Tres maxime partes distinguas: Praefationem, Grammaticam ipsam, et Appendicem.

Praefationis inscriptio, miniata (praeter initialem c, quae est nigra), linearum 13, (praeter впиcáχωмъ et χотáщимъ lin. 2, et ӗкраꙁъ lin. 11 quae superposita habent м et з), sic habet:

Сѣ бг҃омъ починаемъ, здѣ в предисловїе вписахѡмъ, к люботроуднѣ тщатисѧ хотѧщимъ къ разуму оученїѧ грамматическагѡ. и прочихъ, ꙗже хр҃тїанства законъ ѡбдержитъ не сами собою; но виноу вземъ ѿ многихъ с҃тыхъ о҃цъ житїи, ꙗкѡ и сїи д҃хоносніи с҃тіи о҃ци мнози, грамматики, и прочихъ книгъ философскагѡ ученїѧ, люботроуднѣ во ученїи оупражнѧхусѧ. и ѿ страны в страноу, и ѿ града во гра҃, пути шест (віа?) оученїѧ ради творѧху. сицевъ ѡбразъ любомд҃рїа и намъ ѡставиша искати; ꙗкоже на преди писанїе ꙗвитъ.

Commendat auctor, stylo quidem subrudi et vitis SS. proprio, literarum studia ab exemplo SS.Patrum Athanasii, Basilii, Gregorii, Joannum Chrysostomi et Damasceni, hymnographi Cosmae et aliorum.

Fol. 18, verso, linea antepenultima, inscriptio miniata: ѡразумѣ. Hinc Auctor a Sanctorum exemplo transit ad Maximum Graecum, qui »in libris suis reprehendat doctrinae calumniatores, seque probet nec haereticum esse, nec Russiae inimicum. — Et sub finem dicat: Ꙗзъже аще и великъ есмь в разумѣ и искоусствѣ бж҃твеныхъ писанїи, обаче посланъ есмь здѣ ѿ всеѧ с҃тыѧ горы, по прошенїю и грамотѣ бл҃говѣрнагѡ великагѡ кн҃зѧ

кн҃зѧ васи́лїѧ ї҆ѡа́нновича, оу҆ негѡ́же и҆ прензоби́льныѧ че́сти полꙋчи́хъ, де́вать лѣ́тъ. є҆гѡ́же повелѣ́нїемъ повинꙋ́ѧсѧ, не точїю толкова́нїѧ ѱалтѡ́рное дѣ́ло наро́чито, и҆ всѧ́кїѧ дꙋ́хѡвныѧ по́лзы и҆ сла́дости и҆спо́лнено, преведо́хъ ѿ гре́ческагѡ ѧ҆зы́ка на рꙋ́сскїй, sed et alios θεοπνεύστους libros, a describentibus varie corruptos, gratia Christi et cooperante Spiritu S. se optime (предо́брѣйше) correxisse, prout et ipsi domini (judices) sciant. Si forte quid per oblivionem aut alio casu minus bene vidisset, multa esse, quae turbent hominis mentem, ut sint oblivio, sollicitudo, ira et ebrietas etc.

Fol. 21. inscriptio miniata: ѿ деса́тагѡ слова (Maximi Graeci), є҆́же на а҆фродитїа́на пе́рсанина. Aphrodisiani liber (de Incarnatione D. N. J. C.) pro haeretico declaratur, ex legibus criticae.

Fol. 22. v. inscriptio miniata: ѿ, а҃і, слова (Maximi). Se ab inimicis suis haereticum vocari, et sacrorum librorum non correctorem, sed corruptorem; cujus rei rationem eos reddituros Deo. Et orthodoxiam quidem suam satis demonstrari in libro Responsi sui (в кни́зѣ моегѡ̀ ѿвѣта). Sacros vero libros se non corrumpere, sed diligenter, et attente, et in timore Dei, et recto intellectu emendare, quae corrupta sint partim a librariis, partim vero etiam a primis interpretibus, viris (de cetero) aeterna memoria dignis. Dicen-

dum

dum enim quod res sit, nonnullos eorum non plene intellexisse graecum sermonem. Et nisi quis satis et perfecte didicisset grammaticam, poeticam et rhetoricam, et ipsam philosophiam, eum nec intelligere posse scripta, nec in aliam linguam transferre. Se autem recte et ingeniose (прáмѡ и бл҃гоухи́трено) corrigere, quae illi peccassent (презрѣ́ннаѧ ими), hoc se nunc, tamquam coram ipso Deo, ostensurum. Accepto nempe in manum libro Triodio, invenisse in oda nona canonis viridium (вели́кагѡ четверткà): Оу́щаго естествóмъ сóздана сн҃а и слова пребезначáлнаго, оц҃а несоу́щаѧ естествóмъ несóздана, воспѣвáема —; indignatum talem blasphemiam, locum se correxisse, prout ipse Spiritus S. tradidisset »nobis in libris nostris per beatum Cosmam. Apud nos (Graecos) enim слóво несоздáнно естествóмъ glorificatur hoc loco, et ubique. Vestra autem (Russorum) Triodia alia слово tantum simpliciter vocant illum, non et increatum, alia vero etiam слóво естествóмъ; nescio cujus culpa. Sed quae mea culpa, qui tales blasphemias corrigo? Sic et ibidem pro хр҇та едúнаго тѣ́мъже ма познáйте, vetus interpres vertit хр҇та едúнаго двà менè познáйте.» Sic et in canone dominicae S. Thomae, oda 3, pro recto Damasceni sensu: Во гробѣ̀ затворе́нъ бывъ ѡписоуемою плóтїю своéю неѡписан-

нын

ными бж҃ествомъ ab ignaris verae theologiae hodiernis sciolis esse positum: неѡписоуемою плотїю.

Fol. 23. queritur Maximus de diris (ѡ лю́тыхъ), quae jam abhinc annos 18 patiatur in carcere (in quo demum post 15 annos et obiit).

Fol. 25. тогоже инока максима ѿ втораго надесать слова, ѡ кни́жномъ исправленїи. Repetit, se fideliter correxisse libros, pro certa sua graecae linguae, et rerum scientia, quanta se Spiritus S. dignatus sit. Esse linguam Graecam longe ingeniosissimam, neque plene percipi nec ab ipsís Graecis posse, nisi multorum annorum assiduo et alacri labore idque sub magistris eximiis; cui horum aliqua deessent, discere eum quidem ex parte, sed ad perfectionem non pervenire (не доше́лъ, russ.) Id, se videre, accidisse etiam ἀειμνήστοις interpretibus sacrarum scripturarum Russis, in multis vocibus. Proferre se tres aut quatuor, e quibus inferri posse de reliquis. ὑψίλεсъ esse высо́к; ab hoc una tantum litera differre ψїлосъ, нагъ лю́бо голъ. Jam ubi Graecus defendat, Christum non esse ἄνθρωπον ψιλὸν, sed et Deum, »а преподо́бнїи преводници — высо́ка чл҃ка преведо́ша ва́мъ хр҃та̀!»

Sic et еккли́сїа, i.e. цр҃ковь, parum differre ab ѐкклїсе, ё҆же є҆́сть вн҃ѣ цр҃кве кого̀ затвори́ти, не́тѣже реци̂ ѿлꙋчи́ти. Hac similitudine inductum veterem interpretem post зач҃, ті (Gal. 4, 17) pro

ѿ

ѿлꙋчи́ти ва́съ хота́тъ temere »vobis« vertisse цр҃кви ва́съ хота́тъ (cf. Gramm. XXXIV. eundem errorem Apostoli Шишатовцensis), neglecto sensu Apostoli, et vocum differentia. Sic et in oda 8. canonis Nativitatis, versu 2, veterem interpretem οὐ γὰρ εἶδον, невѣдѣша, confundentem cum οὐ γὰρ ᾔδον не пѣва́хꙋ, temere (наꙋдачю) vertisse не ви́дѣша въ любодѣа́нїихъ. (Sic revera habet et Minej Ven. 1538, sed et graecus ibid. impressus A. 1672: οὐ γὰρ εἶδον, ut adeo Slavum excuses, Graeco ipso delirante). Ка́ко бо неви́дѣща, (exclamat hic Maximus) бл҃же́ннїи о҆ни трїе҆ о҆троци, и про́чїи сщ҃е́нници и леви́ти, не слѣ́пи бо бы́ли etc. Nec в҆ любодѣа́нїих reddere sensum qui sit в҆ чюжи́хъ, etiamsi poeta νόθοις usurpaverit ob versum (нꙋ́жди ра́ди і҆рмоса, да бы пришло к҆ согла́сномꙋ пѣ́нїю). Horum et similium manifestorum peccatorum convictos teneri veteres interpretes, »quae corrigere volentes recentiores Russi, ignari graecae linguae, pejus etiam corrupere (на́й бо́льше испортили)«. Sic et Act. 17, 19 et 22. Paulum a vetere interprete in Arii glaciem abduci (на Ѧрї́евѣ ледѣ), cum in Areopago (на Ѧрї́евѣ па́гѣ) Athenienses diceret δεισιδαιμονεστέρους, quod non vertendum erat хꙋдо́жнѣйшихъ cum ignaro graecarum literarum Vetere, sed бѣсобоа́знѣйшихъ: дѣ́мсъ бо, боа́знь, а дѣ́мони бѣ́си толкꙋ́ютсѧ, а не пи-

писа́лъ є҆пистимона́съ є҆́же є҆́сть хꙋдо́гихъ, ни технико́съ, є҆́же є҆́сть хи́трыхъ; ни софꙋ́съ, є҆́же є҆́сть премꙋдрыхъ; ни гностикꙋ́съ, є҆́же є҆́сть разꙋ́мныхъ. и ѡ сихъ до здѣ. (Habes hic specimem correctionum grammaticarum monachorum sancti montis, graecas subtilitates nimis prementium, itaque prae nimia in biblicam graecitatem reverentia Slavicae linguae genio vim inferentium). Multis adhuc ejusmodi lapsibus veterum interpretum, ne obtunderet, nunc praetermissis, se tantum hos paucos attulisse, ut se vera dictitare, et talento a Domino tradito recte uti ostenderet. Sed dicere inimicos, a correctore injuriam fieri Sanctis terrae Russicae thaumaturgis, qui talibus libris (usine, an versis?) Deo se probarint vivi, adeo ut post mortem miraculis inclaruerint. His respondisse jam Paulum зач҃, рѯа (Cor. 12, 8). Non omnes posse omnia; Sanctos Russicos fulsisse sanctimonia, seque illos sincere venerari, non tamen illos et donum linguarum et interpretationis desuper accepisse; non ergo mirandum, haec versionis vitia illos fugisse; illis ob apostolicam humilitatem, mansuetudinem et vitae sanctitatem datam esse gratiam sanationum et miraculorum: alii vero, etiamsi peccator sit supra omnes homines, datam esse linguarum scientiam et interpretationem. Neque hoc mirandum esse; posse enim, Dei nutu, vel

a

a bruta bestia moneri prudentissimmum senem. Et nonne presbytero illi, cui ob vitae innocentiam angelus continuo adstabat ad altare, admonito a recente diacono Constantinopolitano de verbis Severianae haereseos, quae in sacris mysteriis usurparet, objurgantique angelum, quod se per tot annos de talibus non monuisset, responsum est, ita Deum velle, ut homo ab homine corrigatur? Nullam ergo Russiae Sanctis a se fieri injuriam, sicut nec a Symmacho, Theodotione et Luciano Antiocheno facta sit primis pontificibus et martyribus.

Fol. 33. v. sine inscriptione, fit transitio ad Silvanum, Maximi discipulum, qui Russus (нѣсмь грекъ и ѿтоу́дꙋ, но здѣ́шнїа персти и роу́синъ) tantum profecerit in graeca lingua, ut Matthaei evangelium бѣ преводѧ̀, ѿ гре́ческагѡ ѧзы́ка на словѣ́нскїи! Recitatur locus ex illius praefatione in Matthaeum, unde videas, natum Slavum sensisse jam vim, quae a graeculis argutantibus linguae Slavicae inferebatur: нѣсть бо, нѣсть лѣ́пѡ по и́стинѣ, всѧ́чески премоу́дрѣйшемꙋ ономꙋ (graeco) послѣ́довати ѧзы́кꙋ. поне́же ѡбращетсѧ сопроти́внѡ, ниже́ бо ро́ды, нижѐ времена̀, нижѐ ѡконча́нїѧ подо́бна сѧ имѣ́ютъ, но всѧ премѣне́на. Сегѡ ради ра́зꙋма (sensum) паче всегѡ̀ ѯискати подобаетъ. Simul vides, Russum scivisse se

Slo-

Slovenice scribere, non Russice, dum Maximus Cyrillum ignorat, et Russicam semper versionem somniat.

Fol. 40, linea quarta: Inscriptio miniata:

Прóчеє же кⸯ сѝмъ, и похвáльнаѧ словесà
сеѧ́ бл҃женныѧ и ст҃ыѧ кни́ги грамматíки
да не нерекоу́тсѧ̀, ѩ҆́кѡ бы́ ѿ лицà є҆ѧ̀
бы́ти рече́ннымъ.

Laudes suas ipsa praedicat Grammatica, usque ad folii 44. paginam rectam, cujus linea tertia:

Грамматíка име

et demum quarta - ноу́юсѧ; - claudunt praefationem.

Paginarum epigraphae nigrae sunt plerumque, uti et duernionum numeri; praeter fol. 25. v. ubi предисло́віе miniatum, (sed граммати́ки paginae adversae fol. 26 iterum nigrum). Duernio item sextus ѕ҃ rubro notatur. Ceterum praefationis auctorem fuisse graecarum literarum rudem vel ex понамидь (pro Palamede), коми́дъ (pro Cadmo) et промеѳеѹсъ, fol. 41. appareat.

Fol. 45. incipit ipsa Grammatica, et paginarum et capitum inscriptionibus, imo et singulorum articulorum initialibus rubricatis; continuaturque usque ad fol. т҃лѕ (sic enim hic recte, praeter spem, cum vicina folia habeant тм-). Meletium fere exscribit, nisi quod, ubi ille Latina et Graeca habet, hic ea aut plane omittit, aut graeca slavicis

typis

typis scribit; unde latinis et graecis typis caruisse tunc Mosquenses apparet (cf. Grammaticae Dobrovii p. LX). Mirere et hoc, quod nusquam Meletii meminerit! Sed ad singula descendamus.

1) In alphabeto omisit ʃ figuram, et ѥ, quas Meletius habet penes r et є. (Quamquam et ipse Meletius ѥ, vitio typographi, habeat disjunctum: ıє). 2) Accentus Meletii saepe mutavit, e. gr. illius писмѧ̀ hic est пи́смѧ, тво́рѧтъ est творѧ́тъ, на тро́є est на́трої etc. 2) Pro рѡ́сс habet роусинъ (at in declinatione tamen adjectivum россі́йскїй). 4) Declinationibus praemisit quatuor tabulas finalium sed literarum tantum, non syllabarum, sic:

роды моуж. числа единств.

правыи	а	ы,	ѣ,	ѹ,	о,	ю,	ѣ,	
правыи	ъ	а,	ѹ,	а,	є,	ъ,	ѣ,	
правыи	ь	ѧ,	ю,	ѧ,	ю,	ъ,	ѣ,	
правыи	й	а,	ю,	а,	є,	ъ,	и,	
правыи	а	н,	и,	ю,	є,	ю,	и,	
правыи	о	а,	ѹ,	а,	о,	ъ,	ѣ	etc.

5) Post Meletii paradigma мрєжа inserit овцѧ̀; pro illius ла́дїа habet russ. лодїѧ̀. 6) Pro Meletii vere slovenicis formis Genit. мрє́жѧ, ладїѧ, пїаницѧ, самараны́нѧ etc. habet russicas мрєжи, лодїй, пїа́ницы, самараны́ни etc. Et pro Dat. сносѣ, habet russ. снохѣ etc.; pro illius Loc. отци, сердци, овци habet russicas отцѣ, сердцѣ, овцѣ,

овцѣ, пїа́ницѣ etc. 7) Contra, quae falso Meletius adstruxit, adoptat: а (eos duos) pro ѩ. 8) Pro illius (semirecto) свѣдитель jam habet свидѣтель; et semel сидѣти pro сѣдѣти, sic et ты́сѧща pro ти́сѧща. 9) Dualis Verborum primam adulteravit, є҆смà, бі́ема etc. conjugando, pro veris Meletii єва, біева etc. etc. —

En ergo Mosquensem Grammaticam fontem, unde tanta genuinae veteris dialecti corruptela fluxit in omnes alias grammaticas, in scholas et in posteriores librorum ecclesiasticorum editiones, quas correctas appellant. Et esse quidem correctas prae antiquis, quoad fideliorem (imo plerumque nimis anxiam) archetypi graeci expressionem, damus libenter: sed poterant, imo debebant corrigi salva et incolumi linguae sacrae natura. Optandum omnino est, et vel sperandum, Russos ipsos, praesertim tam laete adulta vernacula eorum dialecto, daturos operam, ut et lingua sacra in integrum restituatur; sicque, (ut cum Ovidio loquamur, quem post Stryikowskium haec quoque Grammatica cum Meletio etiam Slovenica carmina scripsisse credit), acris impigrique Achillis

Una manus nobis vulnus opemque ferat!

Fol. 347. (verius 337) Inscriptio rubra:

Нѣкоегѡ вопросившагѡ съ люботроуднымъ тщанїемъ, маѯіма і҆нока ст҃ыѧ горы̀,

ґаже

ꙗже ѡ грамматїкїи, и риторикїи, и фило
софїи, ѡ ѥже ꙗкѡ да не неизвѣстит
ѥмоу ѡ сихъ, въ пользꙋ к любоꙋченїа
разꙋмꙋ ѥгѡ желающꙋ.

Est dialogus discipuli interrogantis (Вопросивый), et Maximi respondentis, de utilitate et necessitate Grammaticae etc. Est haec tertia commendatio!

Fol. 361. (351) Inscriptio rubra:

Ѳосло́вїе именъ по азъ вѣди. стыхъ
соущихъ въ свѧтцахъ, столкова́нїи сло
ве́нска ꙗзыка.

Ꙗвва́кꙋмъ, борецъ силныи. дек. в etc. Aliquorum nomina et dies tantum, absque interpretatione, e. gr. Ꙗдрїанъ, Ꙗвгꙋста, кѕ. Praeter nomina explicantur et aliae voces, e. gr. вvссо́нъ, порфvра, па́волока; — грамматїка, до́браго писа́нїа и рече́нїа наꙋка, первое оуче́нїе ѿ седми свобо́дныхъ хꙋдо́жествъ. — Ѵѵа́лїе, блговѣще́нїе, до́браѧ вѣсть. — Ѵѵлистъ, блговѣстникъ. — Ѵvноухъ, ско́пленыи чл҃къ. — Ѵvстолїа sola occupat lineam, sine die, aut interpretatione. Sic et ирина́рхъ, ирине́й, маркелъ, параскові́а (sic), селиве́стръ, софі́а, ѵа́лентъ, ѵаллерїа́нъ, ѵалле́рїй. — Ѵффе́ктъ, извод́ство. — клаѵдїи, го́лосъ плачливыи. — Ко́ндрат dicit esse Latinum, et significare дѣлатель, сей. ка, Ut кѡнстантїн, тве́рдъ; et квартъ, четве́ртыи; лоуппъ, волкъ, авг. кг.

ма-

мамантъ, перси. те́ртїи, третїй. — лїнъ, сѣть. — петръ, опо́ка, ѿ опо́ки. — провъ, предводитель. — презвv́теръ, старѣйшїи сщ҃е́нникъ, зри попъ (sed hoc suo loco oblitus est). — риторі́ка, лѣпоглаго́лнаѧ на́ука, третїа ѿ свобо́дныхъ; сїлуа́н, сла́венъ; sed alio loco melius сїлуа́нъ, лѣсникъ ди́кїи. — сvгклитикі́а, сенаторка. — терентїй, глубокоу́менъ. — урва́нъ, обы́чайныи. — Фѡ́ка, сла́венъ; etc.

Fol. 373 (verius 363) v. Exercitia grammatica. Ac primo quidem thematis: апл҃ъ ст҃ыи ѳома̀ мо́лит м҃лтиваго б҃га, да грѣхо́въ ѡставле́нїе пода́сть ду́ша́мъ на́шимъ per omnes casus et numeros variatio. Ejusdem thematis analysis grammatica. Item analysis тѹ царю н҃бныи etc. Analysis тѹ ѻч҃е на́шъ.

Fol. 387 (verius 377). Subscriptio operis: Всеси́лныи — просвѣтѝ серде́чнїи очи ц҃рю и вели́кому кн҃зю алеѯі́ю миха́иловичю всеа̀ ру́сїи самоде́ржъцу произвестѝ тvпогра́фскимь худо́жествомъ сїю̀ книгу гл҃емую граммати́ку. — (pag. penultima) начата́ же бы́сть печа́тати — повелѣ́нїемъ — ц҃ра и вели́кагѡ кн҃за Алеѯі́а миха́иловича всеа̀ ру́сїи самоде́ржъца, и по бл҃гослове́нїю в дхо́вном чиноу̀, ѻц҃а егѡ и б҃гомо́льца — ї̈ѡ́сифа патрїарха моско́вскагѡ и всеа̀ ру́сїи, в лѣто ҂зр҃н҃ѕ е, м҃ца декамврі́а въ ѕ҃ день, на па́мать иже во ст҃ыхъ ѻц҃а нашегѡ никѡ́лы. — Совершена́ же бы́сть того́же лѣта,

mla

мц҃а Феврꙋа́рїа, в҃ в҃ день, на воспомина́нїе стрѣ-тенїа г҃да б҃га и сп҃са нашегѡ і҃са х҃рта. въ третїе лѣто — царства егѡ — ц҃ра алеѯїа, — в҃ шестое же лѣто патрїа́ршества — іѡ́сифа патрїа́рха — въ сла́вꙋ б҃гꙋ о҃цꙋ и с҃нꙋ и с҃то́мꙋ д҃хꙋ, аминь. Cum ergo, ex hac subscriptione, certum sit, Grammaticam hanc esse coeptam imprimi A. M. 7156, die Decembris sexta, et absolutam ejusdem A. M. 7156, Februarii die secunda, id est A. Christi 1647 – 1648, necesse est, Leonardum **Frisch**, et Jos. **Dobrowsky**, qui A. 1651 edunt, vidisse aliam editionem hujus grammaticae in 4.: quamquam, praeter hanc nostram A. 1648, et illam A. 1721 in 8. nullam noverit Sopikovius. Hujus quidem, quam hic descripsimus, editionis, paginae singulae sunt plerumque 19 linearum, quamquam in Grammatica propria subinde ob tabulas, schemata etc. etiam ad 20 excurrant. Pagina item penultima, (quin fuerit necesse, cum ultima nonnisi undecim habeat) est linearum viginti. — Auctoris nomen reliquamque hujus operis historiam doctissimo Eppo. Eugenio explicanda relinquimus.

III. Steph. **Vujanovski** Рꙋководство къ славенстѣй Грамматі́цѣ, quod Viennae 1793 editum citat Sopikovius, A. quidem 1786 typis paratum, mansit *χειρόγραφον*. Est **Mrazovičiano** simillimum. Spes est, Serbos bonum secuturos Russorum exemplum, **vernaculae** grammaticam separantium a **slovenica**, et utramque vernacula explicantium.

Ad-

Addenda et Corrigenda.

Pag. 59. Etiam in Ostrog. ed. voces nonosyllabae Kamora signantur, non duplici lineola. Delenda igitur sunt lin. 20 verba: immo et in Ostrog. et lin. 6 apponenda post vocem fol.

— 81. Lin. 1 post ѣти adde: manet вѣд.

— 91. Addendae syllabae radicales рон. Deinde рєть, рѣт, рат, рот, рѹт.

— 115. Linea 3. a fine: ѡбращєнїє Cant. 4, 3. in Ostrog. et Mosqu. ed. prima est error librarii. Nam cap. 6, 6. recte utraque ѡброщєнїє, quod utique est ab ѡброщити, non ab ѡбростѹ.

— 117. полза delendum est, cum sit compositum ex по et лза.

— 147. Lin. 17. Dragomirnense lege pro Belgradense. Ita et 241 ac alibi, ubi Apostolus citatur.

— 273. Lin. 13. мысль dele, quia ope ль formatum est.

— 315. Lin. 9. Adde сътник seu сотник inter вратник et Centurio.

— 497. Lin. 8. a fine addendum: occurrit tamen Dualis fem. и in Ostrog. Ezech. 35, 10. обѣ странѣ и обѣ земли мои бѹдета и прїимѹ й, eas; correcta их pro accus. а.

Z z Sphal-

Sphalmata.

Pag.	73.	Lin.	2 a fine	пасныр	lege	пастырь.
—	261.	—	1	вȣра	—	бȣра.
—	272.	—	1	пусеразь	—	оусеразь.
—	291.	—	12	жава	—	жаба.
—	338.	—	17	двадесать	—	дванадесать.
—	341.	—	16	нь	—	ны seu нꙑ.
—	318.	—	3 a fin.	гони	—	гонимі
—	526.	—	11	виннȣх	—	винȣх.
—	683.	—	10 a fine	бызшек	—	бывшек.

Alphabetum Cyrillicum.

А	а	а́зъ.	Ѹ	оу ȣ	оу́къ.
Б	б	бȣки.	Ф	ф	фе́ртъ.
В	в	вѣ́ди.	Х	х	хѣ́ръ.
Г	г	глаго́ль.	Ѿ	ѿ	о́тъ.
Д	д	добро̀.	Ц	ц	цы̀.
Є	є	є́сть.	Ч	ч	че́рвь.
Ж	ж	живѣ́те.	Ш	ш	ша̀.
Ѕ	ѕ	ѕѣлѡ̀.	Щ	щ	шча̀.
З	з ꙁ	земля̀.	Ъ	ъ	е́ръ.
И	и	и́же.	Ы	ы	е́ры̀.
І	ї	ї.	Ь	ь	е́рь.
К	к	ка́кѡ.	Ѣ	ѣ	я́ть.
Л	л	лю́ди.		є	є.
М	м	мыслѣ́те	Ю	ю	ю.
Н	н	на́шъ.	Ѡ	ѡ ѡ̂	ѡ̂.
О	о о	о́нъ.	Ꙗ	ꙗ ꙗ	ꙗ. ꙗ.
П	п	поко́й.	Ѯ	ѯ	кси̇̀.
Р	р	рцы̀.	Ѱ	ѱ	пси̇̀.
С	с с	сло́во.	Ѳ	ѳ	ѳита̀.
Т	т	тве́рдо.	Ѵ	ѵ	и́жица.

Alphabetum Cyrillicum

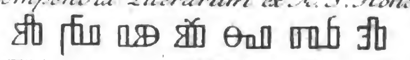
Majus.	Minus.	Curr.	Nom. valor	N.	Majus.	Minus.	Curr.	Nom. valor.	N.
А	а	а	*as*	1.	Ѕ			*ϥоко́тyга*	90.
Б	б	б	*boga*		Р	р	р	*rezi*	100.
В	ϐ	в	*vidil*	2.	С	с	с	*slovo*	200.
Г	г	г	*glagole*	3.	Т	т	т	*tordo*	300.
Д	д	д	*dobro*	4.	Ѹ	оу	ȣ	*uk*	400.
Е	є	є	*esti*	5.	Ф	ф	ф	*fert*	500.
Ж	ж	ж	*shivite*		Х	х	х	*hir*	600.
Ѕ	ѕ	ѕ	*solo*	6.	Ѱ	ѱ	ѱ	*psi*	
З	з	з	*semla*	7.	Ѿ	ѿ	ѡ	*ot*	700.
	и		*ishe*		Щ	щ	щ	*shzha*	800.
Н	н	н	*i*	8.	Ц	ц	ц	*ci*	900.
Ѳ	ѳ		*thita*	9.	Ч	ч	υ	*zherv*	1000.
І	і	і	*jota*	10.	Ш	ш	ш	*sha*	
К	к	к	*kako*	20.	Ь	ь	ь	*jer*	
Л	л	л	*liudi*	30.	Ѣ	ѣ	ѣ	*jad*	
М	м	м	*mislite*	40.	Ꙗ			*ja*	
Н	н	н	*nash*	50.	Ѥ			*je*	
Ѯ			*xi*	60.	Ю			*jo*	
О	о	о	*on*	70.			Ѫ	*jus*	
П	п	п	*pokoi*	80.					

Alphabetum Glagoliticum, aliter Hieronymianum dictum.

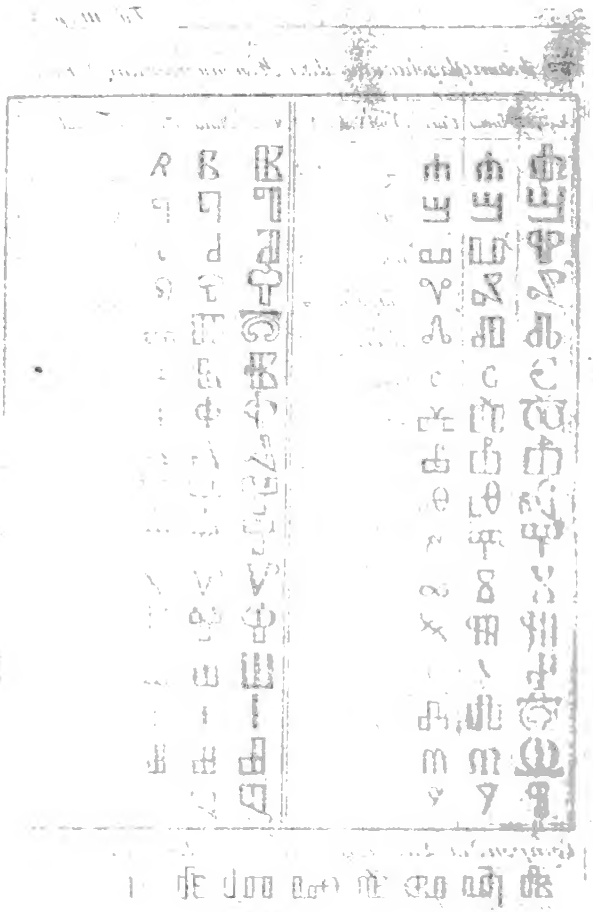

Nom.	valor. N.	Nom.	valor. N.
az	1.	on	80.
buki	2.	pokoi	90.
widil	3.	rci	100.
glagolje	4.	slowo	200.
dobro	5.	twerdo	300.
jest	6.	uk	400.
živite	7.	fert	500.
sjelo	8.	chir	600.
zemlja	9.	ot	700.
ize	10.	Szcza	800.
i	20.	ci	900.
je	30.	czerw	1000.
kako	40.	sza	
ljudi	50.	jor	
mislite	60.	jat	
nasz	70.	jus	

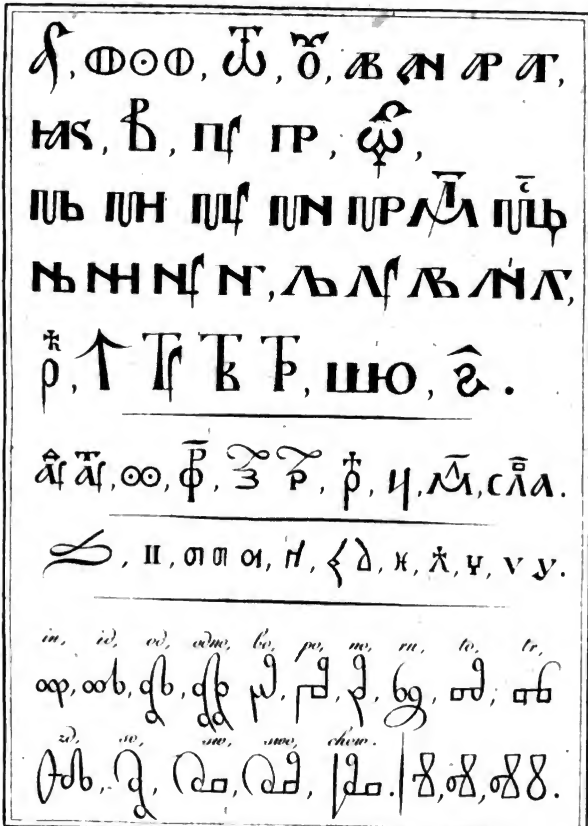
Compendia Literarum ex M. S. Hohenfurt.

Γ cyrill glagol.

Compendia e Codd. Cyrill. et Glagol. et ductus e libris Serbicis.

Francisc. Goldhann scripsit 821